LA CATEDRAL DE GIRONA ENTRE 1101 i 1144.
COL·LECCIÓ DIPLOMÀTICA I ESTUDI HISTÒRIC.

JOSEP CAMPRUBI SENSADA

ANY 2012

DIRECTOR: JESÚS ALTURO PERUCHO

1. PREÀMBUL

A final de 2007 tot un seguit de circumstàncies personals van permetre que em pogués plantejar de fer una tesi doctoral, una tasca que, per causes de la vida, fins aquest moment havia quedat exclosa de les meves possibilitats. Les assignatures teòriques ja havien estat cursades feia més de deu anys, a la primera meitat dels anys noranta, i calia aprofitar l'ocasió.

La intenció era treballar algun aspecte relacionat amb el s. X o anterior ja que d'aquesta època era la tesina presentada a la Universitat Autònoma de Barcelona el setembre de 1996[1]. Així mateix, amb el professor Ramon Martí havíem realitzat cinc campanyes de prospecció arqueològica al Berguedà entre els anys 1997 i 2001[2] i dues al Pla de l'Estany[3] per tal d'estudiar aspectes relacionats amb del s. X o la tardoantiguitat. La transformació d'aquests treballs en tesi era difícil ja que jo no disposava de medis ni temps suficients per a confirmar les descobertes fetes sobre el terreny amb excavacions arqueològiques, tot i que tenia experiència laboral en aquest camp. Calia, doncs, trobar una tesi que fos assequible a les meves circumstàncies personals.

Una possibilitat era l'estudi documental i, com que sabia que l'Arxiu Ducal dels Medinaceli contenia pràcticament tota la documentació del comtat d'Empúries, em vaig posar en contacte amb els titulars de l'arxiu, els quals em van remetre a l'ajuntament de Castelló d'Empúries, lloc on hi ha desats microfilms d'aquest fons documental. El problema era que estaven fets en blanc i negre i sovint no es distingien les taques de les lletres, un fet que m'obligava a veure els originals i desplaçar-me fora de Catalunya. La següent opció fou l'arxiu de la Catedral i el del Seminari de Girona, en els quals es conserven diversos fons documentals gairebé inèdits.

Amb la direcció de Jesús Alturo Perucho, Catedràtic de Paleografia, Codicologia i Diplomàtica de l'UAB, es començà la compilació documental allà on la va deixar Ramon Martí Castelló en la seva *Col·lecció Diplomàtica de la Seu de Girona*, obra que recollia textos fins a l'any 1100, i l'hem finalitzada el 1144, data de la darrera actuació documentada del bisbe Berenguer Dalmau.

La recopilació de textos seguint els anys dels bisbes ens dóna un seguit d'informació que ens permet analitzar què passa a cada pontificat. Per això l'interès d'aquest treball és doble: d'una banda, oferir un recull documental crític i, d'una altra, fer un estudi històric inèdit sobre els bisbes i el funcionament de la Seu.

Aquest treball ha estat possible gràcies al suport econòmic de la meva esposa Modesta Juanola Giralt, a qui agraeixo la paciència i l'ajuda rebuda.

També s'han de donar les gràcies a Jesús Alturo, director de la tesi, i a Joan Villar, arxiver de la catedral, ja que sense la seva ajuda i el seu bon coneixement dels fons hauria estat difícil haver aconseguit els resultats que avui presentem.

---

[1] *Conquesta i Estructuració Territorial del Berguedà (ss. IX-XI). La Formació del Comtat*, ampliada i editada amb el mateix títol, vegeu Camprubí, 2006.

[2] MARTÍ CASTELLÓ, R; CAMPRUBÍ SENSADA, J: *Evolució del poblament a la plana central del Berguedà des de l'època baiximperial romana fins l'alta edat mitjana*, informes i memòries dipositats al Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya.

[3] CAMPRUBÍ SENSADA, J: *Detecció arqueològica i estudi territorial de possibles emplaçaments tardoantics i altmedievals a la comarca del Pla de l'Estany*, campanyes 2001-2002. Memòries dipositades al Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya.

2. ELS FONS ARXIVÍSTICS

Els documents i textos transcrits provenen de l'Arxiu Capitular de la Catedral de Girona (ACG) i de l'Arxiu Diocesà conservat al Seminari de Girona (ADG). En alguns casos puntuals, per completar l'edició crítica, ha calgut anar a un altre fons com ara l'Arxiu de la Corona d'Aragó (ACA) o la biblioteca de la Real Academia de la Historia de Madrid (RAHM). Les abreviatures entre parèntesi són les que hem utilitzat a l'apartat documental.

- Arxiu Capitular de Girona (catedral[4], ACG)
  - ✓ *Pergamins de l'Arxiu Capitular de Girona* (ACG, 128 docs.). Gairebé tots estan inventariats. En ell, hi ha incloses còpies fetes al mateix s. XII. Alguns d'aquests documents han estat transcrits.
  - ✓ *Pergamins de l'Arxiu capitular de Girona, carpeta de còpies* (ACGCC, 18 docs.). En un moment indeterminat de finals del s. XX algun arxiver creà una carpeta on inclogué documents còpia fets sobre textos del s. XII. Té numeració pròpia i per això sabem que hi manquen exemplars intercalats i els de l'inici, alguns d'ells anteriors al s. XII. No està catalogada i conté algun document que ha desaparegut del fons oficial de pergamins. També hi ha documents sense numerar. Són inèdits.
  - ✓ *Liber Negotiorum Capituli Vulgariter Nuncupatus d'En Calçada* (LLC, 1 doc.). Es redactà a inicis del s. XVI i recull un seguit de tractats i referències diverses entre les quals hi ha alguna còpia documental.
  - ✓ *Transumpta Instrumentorum II, ACG, ms. 156* (LLT, 7 docs.). És un relligat, enquadernat en tapa dura, format per plecs de còpies sobre paper fetes entre els segles XVI i XVIII.
  - ✓ *Llibre Gran de la Sagristia Major* (LLGSM, 17 docs.). El cos principal ha d'estar fet a inicis del s. XIII tot i que posteriorment s'hi afegiren altres textos en cursiva als marges, però pocs. Gemma Bertran Ras el va transcriure gairebé tot com a treball d'un màster d'arxivística però no s'ha publicat.
  - ✓ *Llibre Verd de la Catedral de Girona* (LLVCG, 27 docs.). Pels documents que hi apareixen i pel tipus de lletra, el cos principal s'ha d'haver començat a redactar a l'entorn dels anys vuitanta del s. XIV. Posteriorment, i en menor quantitat, s'hi han anat afegint textos que arriben fins a inicis del s. XVIII. Alguns documents semblen copiats del Cartoral de Carlemany o bé redactats fent una barreja entre la versió d'aquest darrer amb la de l'original. Bona part d'aquest llibre el van transcriure mossèn Gabriel Roura, antic arxiver, juntament amb Anna Gassull, Lluís Lucero, Teresa Romaguera i Dolors Vinyals com a encàrrec d'una caixa d'estalvis, tot i que mai s'ha publicat.

- Arxiu Diocesà de Girona (ADG)
  - ✓ *Pergamins de Cadins* (CAD, 5 docs.). Fons documental de Sant Feliu de Cadins, del qual s'ha publicat només algun text aïllat.

[4] Ho especifiquem perquè hi ha alguns materials de l'arxiu catedralici que han anat a parar a l'arxiu doicesà.

- ✓ *Pergamins de Lladó* (LLA, 3 docs.). Fons documental de Santa Maria de Lladó. Ja ha estat publicat per Pere Vayreda.
- ✓ *Pergamins de la Mitra* (MT, 29 docs.). Un fons classificat per calaixos. Alguns d'ells han estat publicats puntualment i mossèn J. M. Marquès n'edità una guia.
- ✓ *Pergamins de la Pia Almoina* (PA, 20 docs.). Agrupa diversos fons procedents de parròquies del bisbat. La major part són inèdits. A les carpetes on són desats sovint consten amb números diferents dels de la guia i cal cercar la referència antiga en tres volums mecanografiats on hi ha una altra numeració.
- ✓ *Pergamins de Sant Feliu de Girona* (SF, 3 docs.). És una part del fons que devia existir en aquesta església i que resta majoritàriament inèdit. Creiem que la major part dels documents d'aquesta església s'incorporaren als de l'arxiu capitular quan Sant Feliu quedà supeditat a Santa Maria.
- ✓ *Pergamins de Santa Maria de Besalú* (BE, 3 docs.). Una part del fons d'aquesta església es conserva a l'ADG. Els primers pergamins estan malmesos i en manquen parts. Així mateix la numeració comença amb el número 6 ja que els textos anteriors deuen haver desaparegut després d'ésser inventariats. No creiem que aquests pergamins hagin estat publicats o en tot cas pel seu mal estat de conservació ens resulta difícil de poder-los identificar en edicions impreses.
- ✓ *Pergamins de la Seu* (PS, 3 docs.). És un fons en el qual es recullen pergamins que abans eren a la catedral, però que per motius diversos acabaren al seminari. Són inèdits.
- ✓ *Cartoral de Carlemany* (CAC, 94 docs.). El cos principal és una recopilació feta a inicis del s. XIII aproximadament. El copista o copistes seguien els originals, però sovint interpretaven o variaven frases a la seva manera. Aquest códex no està numerat per fulls amb vers i revers sinó per pàgines, com si fos un llibre actual. Ha estat publicat per mossèn J. M. Marquès.
- ✓ *Llibre dels Delmes* (DEL, 2 docs.). Està inclòs dins del fons de la Mitra i es tracta d'un manuscrit de paper en el qual es copien documents d'èpoques diverses, recopilació feta possiblement a l'entorn del s. XIV . Publicació inèdita.
- ✓ *Llibre de les dotalies* (DOT, 4 docs.). Consta de diversos volums, els dos primers dels quals foren copiats al segle XIV, en paper, i estan escrits en lletra cursiva. Publicació inèdita.
- ✓ *Llibre Vermell* també conegut com a *Rubricis Coloratis* (RC, 5 docs.). Cadascun dels seus escrits està validat pel notari Pere de Capmany en una composició feta a l'entorn de 1320. Havia estat transcrit com a tesi doctoral per mossèn J.M. Marquès i s'ha publicat pòstumament amb notes afegides que no havia redactat l'autor.

Per tal de completar l'apartat crític d'alguns documents hem hagut de consultar també:

- Arxiu de la Corona d'Aragó (Barcelona):
  - ✓ *Pergamins de la Cancelleria Reial de Ramon Berenguer III* (4 docs.). Han estat publicats en diverses edicions.

- ✓ *Liber Feudorum Maior* (1 doc.). Cartoral publicat per F. Miquel Rossell.

- Archivo de la Real Academia de la Historia de Madrid:
  - ✓ *De las antigüedades del Monasterio de San Martín Sacosta (ms. 9/2309)* (AMMC, 2 docs.). Es tracta d'un recull de documents d'aquesta església i el seu fons, fet al s. XVII i reenquadernat a inicis del XVIII, en el qual les còpies són validades per notaris. Ha estat publicat per Josep Rius.

També hem utilitzat una de les diverses recopilacions de dades que féu o manà fer el canonge Sulpici Pontich (PON a les nostres citacions) titulada *Episcopologi y Serie dels Prebendats*, ACG, manuscrit 105. En ella, s'hi recullen les referències dels documents coneguts i conservats a la Seu que esmenten les actuacions dels bisbes fins al s. XVIII, barrejats amb citacions extretes del llibre de Pere de Marca[5].

Cal fer esment de la gran quantitat de documentació conservada que hi ha tant a l'Arxiu de la Catedral com al del Seminari. Alguns dels fons tenen els inventaris antiquats i poc precisos, fet que fa difícil la consulta de determinats textos, sobretot a l'arxiu del seminari. També hem detectat la desaparició d'alguns pergamins que en el seu dia restaven catalogats: ho sabem perquè en tenim la referència en alguna guia o perquè estaven numerats i ara la sèrie no està completa.

Cal esmentar la troballa a l'ACG de 18 pergamins, gairebé tots còpies, que estaven en dues carpetes a part i que no constaven a la guia de l'arxiu tot i que gairebé tots tenien una numeració correlativa pròpia feta en llapis. També s'ha de dir que enmig dels pergamins catalogats coneguts n'hi havia algun que no ho estava.

L'estat de conservació dels fons, en general, és força bo.

[5] MH.

3. BIBLIOGRAFIA

Els autors estan ordenats per ordre alfabètic segons l'abreviatura que els hem donat i que és la que utilitzem en tota l'obra per referenciar-los. Distingim entre reculls documentals (abreujats en sigles) i historiografia (abreujats per nom d'autor o obra), tot i que alguns llibres són de mal classificar perquè contenen estudis històrics i reculls documentals. En aquest cas els hem col·locat en un o altre segons el pes que els textos recollits tenen en el gruix de la nostra obra.

3.1. DIPLOMATARIS, CARTORALS I ALTRES RECULLS DOCUMENTALS

CAC
MARQUÈS PLANAGUMÀ, JOSEP MARIA: *Cartoral, Dit de Carlemany, del Bisbe de Girona (s. IX-XIV),* col·lecció diplomataris, nº 1, Fundació Noguera, Barcelona, 1993.

CAMS
RIUS, JOSEP: "Cartes antigues de Sant Martí Sacosta", *Analecta Sacra Tarraconensia,* vol. IV, Barcelona, 1928 (edita el manuscrit 9/2309 de la biblioteca de la Real Academia de la Historia de Madrid).

CCAB
PONS GURI, J.M; PALOU MIQUEL, HUG: *Un Cartoral de la Canònica Agustiniana de Santa Maria del castell de Besalú,* Fundació Noguera, col. Diplomataris, nº 28, Barcelona, 2002.

CCM
BOTET SISÓ, JOAQUIM: "Cartoral de Carles Many. Index cronologich del Cartoral de la Cúria eclesiàstica de Girona, anomenat de Carlo Magno", *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, nº 3 i 4, de 1905 a 1908.

CDCB
MONSALVATJE FOSSAS, F: *Colección Diplomática del Condado de Besalú*, diversos volums, Impremta Bonet, Olot, 1901 i anys següents.

CDPC
LLOP, IRENE: *Col·lecció Diplomàtica de Sant Pere de Casserres*, Fundació Noguera, col. Diplomataris, nº 44, Barcelona, 2009.

CDSD
MARQUÈS, J. M: *Col·lecció Diplomàtica de Sant Daniel de Girona (924-1300),* Fundació Noguera, col·lecció diplomataris, nº 12, Barcelona, 1997.

CDSG

MARTÍ CASTELLÓ, RAMON: *Col·lecció Diplomàtica de la Seu de Girona (817-1100)*, Fundació Noguera, col·lecció Diplomataris, nº 13, Barcelona, 1997.

CRV
MARQUÈS, J. M: *El Cartoral de Rúbriques Vermelles de Pere de Rocabertí Bisbe de Girona (1318-1324),* Fundació Noguera, nº 46, Barcelona, 2009, edició a càrrec de Jaume de Puig i Albert Serrat.

DB
CONSTANS SERRAT, LLUÍS: *Diplomatari de Banyoles*, vol. III, Banyoles 1985-87.

DCM
PÉREZ GÓMEZ, XAVIER: *Diplomatari de la Cartoixa de Montalegre (segles X-XII),* Fundació Noguera, col. Diplomataris, nº 14, Barcelona, 1998.

DEC
ORDEIG MATA, RAMON: *Les Dotalies de les Esglésies de Catalunya*, vols. II i III, col·lecció Estudis Històrics, Vic, 1997 i 2001.

DM
TRÉTON, RODRIGUE: *Diplomatari del Masdéu*, Fundació Noguera, vols. 52 al 56, Fundació Noguera, Barcelona, 2010.

DMSA
FERRER GODOY, JOAN: *Diplomatari del Monestir de Sant Joan de les Abadesses (975-1273),* Fundació Noguera, col. Diplomataris, nº 43, Barcelona, 2009.

ES
FRA ANTOLÍN MERINO; FRA JOSÉ DE LA CANAL: *España Sagrada*, tomo XLIII, tratado 81, Inprenta de don José del Collado, Madrid, 1819.

ESMV
MARQUÈS, J. M: *Escriptures de Santa Maria de Vilabertran (968-1300),* Monografies Empordaneses, nº 1, Institut d'Estudis Empordanesos, Figueres, 1995.

GBR
BELTRAN RAS, GEMMA: *Transcripció del Llibre Gran de la Sagristia Major de la Catedral de Girona*, treball final de recerca del màster en arxivística, Girona, cursos 1992-94, octubre 1996.

LIFEMA
MIQUEL ROSELL, F: *Liber Feudorum Maior*, Consejo Superior de Investigaciones Científicas, dos vols. Barcelona, 1945.

MDC
MALLORQUÍ GARCIA, ELVIS: *El Monestir de Sant Miquel de Cruïlles a l'Edat Mitjana. Estudi i edició dels documents (1035-1300)*, Ajuntament de la Bisbal i Diputació, 2000.

MH

PERE DE MARCA: *Marca Hispanica Siue Limes Hispanicus*, París, 1688, reeditat per ed. Base, Barcelona, 1972.

PACB
DIVERSOS AUTORS: *Els Pergamins de l'Arxiu Comtal de Barcelona, de Ramon Berenguer II a Ramon Berenguer IV*, Fundació Noguera, col. Diplomataris, nºs 48 al 51, Barcelona, 2010.

PM
MARQUÈS PLANAGUMÀ, JOSEP MARIA: *Pergamins de la Mitra (891-1687), Arxiu Diocesà de Girona*, Institut d'Estudis Gironins, Monografies nº 10, Girona, 1984.

RCTP
MARQUÈS PLANAGUMÀ, JOSEP MARIA: *Cartulari "de Rúbriques Vermelles" del Bisbe de Girona.* Es tracta de la versió informatitzada de la seva tesi doctoral i que és de consulta lliure a l'ADG.[6]

RGLRV
ROURA GÜIBAS, GABRIEL; GASSULL PUIG, ANNA; LUCERO COMAS, LLUÍS; ROMAGUERA GÜELL, TERESA; VINYALS IZQUIERDO, DOLORS: *Llibre Verd*. Arxiu Capitular de Girona, exemplar mecanoscrit dipositat a l'ACG. Es tracta d'un treball fet als anys vuitanta del s. XX amb una beca cedida per una caixa d'estavis.

TCB
UDINA ABELLÓ, ANTONI: *Els Testaments del Comtes de Barcelona i dels reis de la Corona d'Aragó de Guifré Borrell a Joan II,* col. textos i documents, nº 33, Fundació Noguera, 2001.

URG
BARAUT, CEBRIÀ: *"Els documents dels anys 1101-1150 de l'Arxiu Capitular de la Seu d'Urgell"*, Urgellia, Societat de Cultura Urgel·litana, vol. 9, La Seu, 1988-89.

VL
VILLANUEVA, JAIME: *Viage Literario a las Iglesias de España*, tomo XIII, Viage a Gerona, Academia de la Historia, Madrid, 1850.

VTM
NEGRE PASTELL, PELAYO: "La villa de Torroella de Montgrí y sus primitivos señores", *Anales del Instituto de Estudios Gerundenses*, vol. IV, año MCMXLIX.

---

[6] Distingim la transcripció que mossèn Marquès féu com a tesi doctoral de la versió publicada pòstuma (CRV) ja que en aquesta darrera hi ha errors que dit autor mai hauria comès. Així, no és una edició crítica ni acurada ja que tan sols es corregeixen els errors ortogràfics de la persona que informatitzà els textos i es deixen equivocacions, omissions de paraules o *signi*, invencions de mots, paraules barrades que es donen per bones, etc. que va fer mossèn J.M. Marquès o la persona que copià la tesi en format informàtic. L'apartat heurístic és incomplet i confús ja que, per exemple, es barregen testaments i condicions sagramentals i a l'hora de citar els fulls del cartoral es confon el vers amb el revers i viceversa. Així mateix s'hi ha afegit un aparell de notes, gegant, que no va fer mossèn J.M. Marquès, on gran part dels personatges citats són de dubtosa identificació ja que no signen autògrafament i, com que eren noms corrents, per lògica no podem atribuir-los sempre a una mateixa persona car n'hi havia moltes que es deien igual.

3.2. HISTORIOGRAFIA I ALTRES

Alcover-Moll
ALCOVER, M; DE B. MOLL, F: *Diccionari Català, Valencià i Balear*, IEC-ed. Moll, versió Internet.

Alturo, 1997
ALTURO PERUCHO, J: "El sistema educativo en la Cataluña altomedieval", *Memoria Ecclesiae*, nº 12, Oviedo, 1997.

Alturo, 2005
ALTURO PERUCHO, J: "A propòsit de la publicació dels diplomes de la Catalunya carolíngia", *Estudis Romànics*, vol. XXVII, Institut d'estudis Catalans, Barcelona, 2005.

Alturo, 2008
ALTURO PERUCHO, J: "L'enseignement et l'aprentissage de l'écriture en Catalogne au Moyen Âge", *Teaching Writing, Learning to Write: proceedings of the XVIth Colloquium of the Comité International de Paléographie Latine*, The Institute of English Studies, University of London, 2008.

Alturo, 2010, A
ALTURO PERUCHO, J: "L'insegnamento della grammatica latina e i suoi testi nella Catalogna dell'alto medioevo", *Libri di scuola e pratiche didattiche dall'Antichità al Rinascimento, Atti del Convegno Internazionale di Studi*, ed. Università di Cassino, Cassino, 2010, pp. 207-227.

Alturo, 2010, B
ALTURO PERUCHO, J: "La catedral, ente creador, productor y difusor de cultura escrita", *La Catedral, Símbolo del Renacer de Europa*, Cuenca, 2010.

Arnall-Pons, 19 93
ARNALL JUAN, MARIA JOSEPA; PONS GURI, JOSEP MARIA: *L'Escriptura a les Terres Gironines*, Diputació de Girona, 1993.

Balañà, 2002
BALAÑÀ ABADIA, P: *L'Islam a Catalunya (segles VIII-XII),* Col·lecció Nissaga, nº 13, Rafael Dalmau editor, Barcelona, 2002.

Baucells, 2006
BAUCELLS, JOSEP: "Pràctica cronològica i diversitat al s. XI en els documents de l'arxiu de la Catedral de Barcelona", *Diplomatari de l'Arxiu Capitular de la Catedral de Barcelona, s. XI*, Fundació Noguera, col·lecció diplomataris, nº 37, Barcelona 2006.

Bisson, 1988
BISSON, T. N: *Història de la Corona d'Aragó a l'Edat Mitjana,* ed. Crítica, Barcelona, 1988.

Bofarull, 1836

BOFARULL DE, MASCARÓ, PRÓSPERO: *Los Condes de Barcelona Vindicados*, vol. II, facsímil de l'edició de 1836, Fundación Conde de Barcelona, La Vanguardia, Barcelona, 1988.

Botet, 1908
BOTET I SISÓ; J: *Les Monedes Catalanes*, Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, 1908.

Cabrol-Leclerq, 1924
CABROL, F; LECLERQ, H: *Dictionnaire d'Archéologie Chrétienne et de Liturgie*, diversos volums, Librairie Letouzey et Ané, París, 1924.

Campillo, s. XVIII:
CAMPILLO MATEU, A: *Disquisitio Methodi Consignandi Annos Aerae Christianae Omissae in Ferè Omnibus Publicis Chartis Antiquis apud Cathaloniam Confectis Ante Annum 1180,* Ed. Carlos Sapera, Barcelona, 1766.

Cappelli, 1969
CAPPELLI, A: *Cronologia, Cronografia e Calendario Perpetuo*, Ed. Ulrico Hoepli, Milano, 1969.

Cappelli, 1973
CAPPELLI, A: *Dizionario di Abbreviature Latine ed Italiane*, Ed. Ulrico Hoepli, Milano, 1973.

Camprubí, 2006
CAMPRUBI SENSADA, J*: Conquesta i Estructuració Territorial del Berguedà, (segles IX-XI). La Formació del Comtat*, col. Espai-temps, nº 46, Universitat de Lleida, 2006.

Catalunya Romànica
DIVERSOS AUTORS: Catalunya *Romànica, vol. V, el Gironès, la Selva, el Pla de l'Estany,* Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1991.

Feliu, 1969
FELIU MONFORT, G: "La cronologia según los reyes francos en el condado de Barcelona (siglo X)", *Anuario de Estudios Medievales*, nº 6, Instituto de Historia Medieval de España, Barcelona, 1969.

Flórez, 1774
FLÓREZ, E: *España Sagrada*, vol. XXVIII, Madrid, 1774, pp. 348-370 (d'aquest volum només hem consultat l'estudi sobre la datació).

Fluvià, 1989
FLUVIÀ DE, ARMAND: *Els Primitius Comtats i Vescomtats de Catalunya*, Biblioteca Universitària, Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1989.

Ginebra, 1999-2000
GINEBRA MOLINS, R: "Un cas de dissidència cronogràfica: còmput cronològic a Vic i al bisbat de Vic, segles XII-XIV", *Acta Historica et Archaeologica Mediaeualia*, vol. 20-21, Universitat de Barcelona, 1999-2000.

Gran Enciclopèdia Catalana
DIVERSOS AUTORS: *Gran Enciclopèdia Catalana*, Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, diverses edicions.

Le Goff, 1986
LE GOFF, JACQUES: *La Baja Edad Media*, Història Universal Siglo XXI, vol. XI, Madrid, 1986.

Marquès, 1984
MARQUÈS PLANAGUMÀ, JOSEP MARIA: "La senyoria eclesiàstica de Sant Sadurní de l'Heura, fins al 1319", *Estudis Sobre el Baix Empordà*, nº 3, Institut d'Estudis del Baix Empordà, 1984.

Marquès, 2006
MARTÍ BONET, J. M; MARQUÈS PLANAGUMÀ, J. M: *Historia de las Diócesis Españolas*, vol. 2, Barcelona, Terrassa, Sant Feliu de Llobregat, Girona, Biblioteca de Autores Cristianos, Madrid, 2006.

Marquès, 2007
MARQUÈS PLANAGUMÀ, JOSEP MARIA: *Una Història de la Diòcesi de Girona*, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Bisbat de Girona, 2007.

Marquès-Constans, 1985
MARQUÈS CASANOVAS, JAUME; CONSTANS SERRAT, LLUÍS: *Navata*, ed. Amics de Navata, 1985.

Martí, 1997
MARTÍ, R: "L'alou a la documentació catalana d'època comtal: solució d'un problema historiogràfic genèric", *Actes del Quart Curs d'Arqueologia d'Andorra*, Andorra, 1997.

Monsalvatje, 1917.
MONSALVATJE FOSSAS, F: *Los Condes de Ampurias Vindicados*, vol. XXV de la seva obra, Inprenta y libreria de Ramon Bonet, Olot, 1917.

Mundó, 1967
MUNDÓ, ANSCARI MANUEL: "La datació dels documents pel rei Robert (996-1031) a Catalunya", *Anuario de Estudios Medievales*, Barcelona, 1967.

Nolla i altres, 2008
NOLLA, J. M; PALAHÍ, LL; SAGRERA, J; SUREDA, M; CANAL, E; GARCIA, G; LLOVERAS, M. J; CANAL, J: *Del Fòrum a la Plaça de la Catedral. Evolució Historicourbanística del Sector Septentrional de la Ciutat de Girona*, Ajuntament de Girona i Universitat de Girona, 2008.

Pladevall, 2007.
PLADEVALL FONT, A: *Història de l'Església a Catalunya*, Editorial Claret, Barcelona, 2007.

Riera, 2003

RIERA PAIRÓ, ALBERT: *La Senyoria Episcopal de Bàscara i l'Organització de l'espai (1055-1302)*, Institut d'Estudis Empordanesos i Patronat Francesc Eiximenis, Figueres, 2003.

Roura, 1995
ROURA, GABRIEL: "Martyrologium Adonis notes necrològiques marginals", *Miscel·lània Litúrgica Catalana*, vol. VI, Societat Catalana d'Estudis Litúrgics, Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, 1995.

Ruíz 1987-1989
RUÍZ ASENCIO, J. M: *Colección Documental del Archivo de la Catedral de León*, col. Fuentes y Estudios de la Historia Leonesa, León. Vol. III de 1987 i vol. IV de 1989 (d'aquests volums només hem consultat l'estudi sobre la datació).

Sachs i altres, 2011
SACHS, J. P; MYLRVOLD, C. L: "Cambios en el cinturón de lluvias", *Investigación y Ciencia*, nº 416, maig, 2011, pp. 84-89.

Sáez 1987-1990
SÁEZ, E: *Colección Documental del Archivo de la Catedral de León*, col. Fuentes y Estudios de la Historia Leonesa, León. El volum I és de 1987 i el volum II de 1989, i en aquest darrer hi participà també C. Sáez (d'aquest volum només hem consultat l'estudi sobre la datació).

Salrach-Aventín, 1985
SALRACH, J. M; AVENTÍN, M: *Conèixer la Història de Catalunya, vol. I Dels Orígens al s. XII,* Vicens-Vives, Barcelona, 1985.

Salrach-Vilar
SALRACH, J. M: *Història de Catalunya, vol II, El Procés de Feudalització* (col·lecció dirigida per P. Vilar), Ed. 62, Barcelona.

Sans, 1996
SANS TRAVÉ, J. M: *Els Templers Catalans, de la Rosa a la Creu,* Pagès editors, Barcelona, 1996.

Vayreda, 1930
VAYREDA OLIVAS, PERE: *El Priorat de Lladó i les Seves Filials*, Biblioteca Balmes, Barcelona, 1930, reeditat per la Diputació de Girona i l'Ajuntament de Lladó el 1989.

Zimmermann, 1989, A
ZIMMERMANN, M: "La datació dels documents catalans del s. IX al XII: un itinerari polític", *En els Orígens de Catalunya*, Edicions 62, Barcelona, 1989.

Zimmermann, 1989, B
ZIMMERMANN, M: "El bisbe català durant els segles X-XII", *En els Orígens de Catalunya*, Edicions 62, Barcelona, 1989.

4. ESTUDI DIPLOMÀTIC

4.1. TIPOLOGIA DOCUMENTAL

La distribució dels documents queda repartida de la següent manera:

- ✓ Butlles papals (2). Docs. 72, 120. En un cas confirma els límits del bisbat i en un altre les possessions d'un monestir. No en tenim cap d'original.
- ✓ Capbreus (1). Doc. 244. Un únic cas on s'enumeren els drets d'una església.
- ✓ Compra-vendes (54). Docs. 1, 27, 28, 33, 34, 43, 44, 50, 56, 58, 64, 75, 76, 88, 90, 93, 95, 99, 101, 102, 103, 110, 111, 114, 132, 134, 137, 143, 149, 151, 153, 154, 161, 164, 167, 171, 175, 184, 188, 191, 192, 196, 203, 207, 209, 223, 229, 231, 234, 236, 246, 247, 251 i 270. Normalment fan referència a béns immobles, però en alguns casos es venen drets o rendes. També s'utilitzen per pagar deutes.
- ✓ Contractes emfitèutics (13). Docs. 7bis, 17, 20, 21, 25, 26, 31, 47, 104, 105, 113, 197 i 208.
- ✓ Concessions de drets (3). Docs. 81, 237, 241.
- ✓ Condicions sagramentals (15 però n'hi ha una de perduda que tan sols en tenim la referència). Docs. 5, 16, 29, 35, 51, 55, 89 (referència), 91, 94, 96, 123, 163, 215, 242, 252.
- ✓ Confirmacions de béns (5). Docs. 77, 85, 86, 87, 107. Normalment és el bisbe o algun personatge important com ara el comte qui confirma els béns a particulars, de vegades a canvi d'una compensació econòmica. Se solen fer com a resolució final d'un conflicte o per evitar-lo.
- ✓ Convinences (6). Docs. 6, 37, 60, 180, 238, 260. Són pactes fets de mutu acord.
- ✓ Donacions (78) que es reparteixen:
  - -Donacions sense rebre res a canvi (52 però n'hi ha una de perduda que tan sols en tenim la referència). Docs. 11, 12, 22, 23, 38, 39, 46, 54, 57, 59, 63, 65, 66, 67, 68, 70, 71, 73, 92, 106, 109, 112, 125, 131 (referència), 136, 145, 157, 159, 168, 178, 182, 185, 189, 199, 201, 202, 206, 210, 214, 216, 220, 224, 226, 227, 235, 240, 249, 250, 256, 267, 268, 272. El mot donació s'utilitzava molt genèricament per a diferents tipus de transaccions.
  - -Donacions a canvi de cens (5). Docs. 25, 31, 47, 197, 208. Era una mena d'arrendament o d'obtenció de rendes vitalícies, depèn de quina de les dues part posseïa la propietat.
  - -Donacions modals que podien ser a canvi de manteniment (doc. 121) o de protecció (docs. 150, 177, 194, 253).
  - -Donacions emfitèutiques (8). Docs. 15, 80, 126, 142, 173, 198, 204, 245. Fan referència a arrendaments.
  - -Donacions en feu (6). Docs. 45, 52, 118, 219, 248, 258. Estarien relacionades amb elles els juraments de fidelitat, docs. 61, 116, 119, 127, 128, 166, 176, 257, 259, 261, 262, 263, 265, 266, 273.
  - -Donacions en violari (2). Docs. 4, 69. La concessió d'una mena de renda vitalícia.

-Donacions per pagar un deute (1). Doc. 7. Només se n'especifica una, però hi ha casos similars que es tapen amb compra-vendes i donacions.

- ✓ Dotalies (4). Docs. 78, 82, 97, 98. Totes es concentren en una zona concreta de l'actual Garrotxa.
- ✓ Empenyoraments (17). Docs. 19, 36, 48, 49, 79, 135, 146, 147, 155, 162, 169, 170, 172, 173, 186, 213, 232.
- ✓ Definicions per obligació (2). Docs. 18, 254. De vegades trobem donacions derivades de judicis, però de judicis pròpiament dits, n'hi ha pocs.
- ✓ Laudes (6). Docs. 6, 37, 60, 115, 140, 158, 180 213, 228, 238, 260, 269. Normalment és una manera de resoldre conflictes sense haver d'anar a judici.
- ✓ Permutes (13). Docs. 13, 74, 83, 138, 139, 148, 187, 205, 211, 212, 230, 255, 271.
- ✓ Proteccions (4). Docs. 8, 9, 144, 150.
- ✓ Restitució de béns (12). Docs. 41, 42, 129, 141, 152, 156, 160, 179, 181, 190, 225, 233. Se solen fer com a conseqüència d'algun judici o litigi.
- ✓ Retorn de béns rebuts (3). Docs. 3, 14, 116. Finals d'arrendaments o de cessions similars.
- ✓ Testaments (25 però n'hi ha dos de perduts que tan sols en tenim la referència). Docs. 2, 10, 24, 30, 32, 40, 53, 62 (només referència), 84, 100, 108, 122, 124, 130, 133, 165, 174, 183, 193, 195, 200, 217 (només referència), 222, 239, 243.
- ✓ Transacció indeterminada (1). Doc. 218, 264. El document està malmès i no sabem què diu.

És tracta d'un total de 443 textos documentals (273 en edició crítica) dels quals 151 són originals, 287 còpies (16 còpies simples), 1 suspecte i 5 referències de perduts. De tots ells, el 55,2% són transcripcions inèdites i el 44,8% han estat editats. La major part dels textos s'han estudiat en còpia i no pas en l'original i en pocs casos s'ha elaborat un apartat heurístic o se n'ha fet una edició crítica. En un apèndix final hi hem inclòs 6 regests de documents que a les guies dels arxius es consideren de l'època de Lluís el Gros però que nosaltres creiem que pertanyen al seu fill, Lluís el Jove.

4.2. EL PROBLEMA DE LES DATACIONS

Un dels problemes amb els quals ens enfrontem és el de les datacions ja que hi ha indicis per creure que, o bé els escrivents no dataven amb la precisió que calia, o bé nosaltres no sabem interpretar-les bé. En el seu moment, l'italià Capelli[7] féu un recull cronològic que fins ara ha servit de base per a datar textos i va explicar la diferència que hi havia entre el còmput pisà i el florentí[8]. Sempre s'han donat com a bons els inicis

[7] Capelli, 1969.

[8] En estil florentí, de l'1 de gener fins al dia abans de l'inici de l'entronització d'un rei o de l'Encarnació (25 de març) es deixa el mateix any que ens surt al còmput. Del dia de l'entronització o de l'Encarnació fins al 31 de desembre es resta un any respecte la data que ens surt del còmput. En estil pisà, de l'1 de gener al dia abans de l'entronització o de l'Encarnació és suma un any al resultat del còmput i del dia de l'entronització o de l'Encarnació al 31 de desembre es deixa el mateix any que ens surt al còmput.

dels regnats, dels papats, les indiccions, les eres, etc. que proposava, però, són correctes totes les seves propostes i els seus càlculs? Sense una revisió de l'obra no ho sabrem.

Per a documents de la zona de l'actual Catalunya comptem amb un tractat sobre datació de documents fet per l'arxiver barceloní Antonio Campillo Mateu, de finals del s. XVIII, on analitza diplomes anteriors al 1180[9], però el seu sistema de còmput presenta problemes semblants als de Capelli.

Enrique Flórez[10] i Jaime Villanueva[11] intentaren ajustar més les diverses cronologies dels reis, tot i que, segons diu Gaspart Feliu[12], una part de les conclusions de Flórez estan extretes de l'obra d'Antonio Campillo.

Precisament Gaspart Feliu[13], basant-se en la documentació del s. X, reajustà els anys de còmput dels reis francs fins a l'any 1000.

Michel Zimmermann[14] analitzà les datacions pels reis de França i les relacionà amb la situació política dels comtats de la futura Catalunya però en cap moment plantejà solucions al problema de les datacions.

Tradicionalment a Catalunya s'han comptat els anys del rei en estil florentí i els de l'Encarnació en pisà, fet que sovint provoca la variació d'un any en datacions de documents que presenten alhora els dos sistemes de còmput. Això ens indica que falla l'escrivent o nosaltres, o potser tots dos. De vegades s'ha tendit a donar com a bona la datació de l'Encarnació per sobre de la del rei, tot i que tampoc està clar que una sigui més fiable que l'altra.

Rafael Ginebra i Molins[15] analitza la documentació de la catedral de Vic a l'entorn de 1180, moment en el qual s'abandona la datació del reis francs per la de la Nativitat, i sembla constatar que a partir d'ara es computa en estil florentí.

Un altre problema que trobem és saber quan comença l'any dels reis francs. A final dels anys seixanta del s. XX Anscari Mundó[16] exposava el fet que a partir de l'any 1000 la datació pel rei Robert no s'havia de comptabilitzar des del dia de l'entronització sinó des del 24 de juny, per Sant Joan. Aquesta premisa de vegades també s'ha aplicat a altres reis posteriors, depèn del criteri del transcriptor. Però, podem assegurar que els escrivents posteriors a l'any mil aplicaven tots i a tot arreu aquesta variació del còmput?

Mossèn J. M. Marquès[17] observà problemes a la datació d'alguns pergamins de Vilabertran, en alguns casos errors dels copistes i en altres errors de còmput que se solucionaven fent començar l'any datat pels reis de França el 24 de juny en lloc del dia de la seva entronització.

Josep Baucells[18] parlava dels problemes de datació als documents de la Catedral de Barcelona i constatava la presència d'alguns textos que s'haurien de comptabilitzar movent la data del rei al 24 de juny.

[9] Campillo, s. XVIII.
[10] Flórez, 1774, pp. 348-370.
[11] VL, vol. VI. Part introductòria.
[12] Feliu, 1969, nota nº 6.
[13] Feliu, 1969.
[14] Zimmermann, 1989, A.
[15] Ginebra, 1999-2000.
[16] Mundó, 1967.
[17] Marquès, 1995, pp. XIV-XVI.
[18] Baucells, 2006.

Rafael Ginebra[19] també constatava això en alguns pergamins de finals del s. XII de la catedral de Vic, on la data del rei s'hauria de comptar a partir del 24 de juny i no pas partint de la data d'entronització.

De vegades tampoc és fiable del tot la manera d'identificar els reis ja que n'hi ha que tenen un mateix nom i sovint no s'especifica bé si és un o altre. Hem notat que alguns documents de la catedral de Girona datats pel rei Lluís el Gros no pertanyen a ell sinó que han d'ésser comptats pels anys de regnat del seu fill Lluís el Jove (docs. 274 al 278). Això ho hem pogut deduir en trobar textos datats pel rei Lluís en anys en els quals Lluís el Gros ja feia temps que era mort (regnà uns trenta anys) però que en canvi quadraven amb el regnat de Lluís el Jove, que exercí en el càrrec més anys que el seu pare (uns quaranta-tres anys). Així, per exemple, un document datat de l'any trenta-vuit del rei Lluís, si no hi ha indicis de falsedat, ha d'ésser de Lluís el Jove. Amb aquest sistema només podem detectar les datacions que passen de l'any trenta del regnat, però no les anteriors i, si els personatges que apareixen als textos no ens permeten enquadrar-lo en uns anys concrets, podem estar donant cronologies equivocades. Tot i que ens queda fora del nostre recull cronològic, volem exposar el text recollit al full 203 revers del *Llibre Verd de la Catedral de Girona*, en el qual Arnau de Massanet cedeix a Sant Martí de Massanet les primícies que retenia injustament, acció datada del 23 de maig de 1177 pels anys de Crist, en la qual s'esmenta que el rei és Lluís, personatge que ha d'ésser *Ludouico Iunioris* escrit sense el *Iunioris*. De la mateixa manera el pergamí de la Pia Almoina nº 2066, Argelès 84, per l'any del senyor es data de 1147/48 i s'especifica que és l'any X del rei Lluís, cronologia que només lliga amb Lluís el Jove.

Mossèn J. M. Marquès[20], en regestar els pergamins del monestir de Vilabertran, ja s'adonà que alguns documents datats pel rei Lluís no s'avenien amb els abats, problema que se solucionava si aquests textos es dataven per Lluís el Jove.

Avui dia tampoc podem saber del cert si comptem correctament els dies del mes fent-los anar enrere respecte kalendes, idus i nones, o bé si en algun cas haurien d'anar endavant o quedar-se immòbils. Segons els professors Sáez[21] i Ruiz Asencio[22], sembla ser que a la documentació conservada a la catedral de Lleó les kalendes, les nones i els idus no es compten restant el número que les acompanya sinó sumant. Així, per exemple, 3 kalendes d'abril nosaltres ho computaríem com a 30 de març, mentre que a Lleó podria ser el 3 d'abril.

Sembla ser que el 2 d'agost del 1108 a França es canvià el rei i, els textos, en lloc de datar-se pel rei Felip, ara s'han de datar per Lluís el Gros. La realitat, però, és que en els documents de la catedral de Girona que hem recollit, l'any del regnat de Felip s'allarga un any més, quaranta-nou anys (docs. 36, 37 i 38) en lloc de quaranta-vuit, i que s'omet un any del regnat de Lluís el Gros. Així, no hi ha cap document datat de l'any primer de Lluís i no és fins a l'agost (o al juny) de 1109 quan comencen a aparéixer textos datats de l'any segon. Cronològicament tot quadra ja que els escrivents són conscients que l'any que se suma de més a Felip substitueix el primer de Lluís (que s'omet).

Per obtenir el còmput de l'era Hispànica cal restar 38 anys a la data que hi posa l'escrivent però hem d'anar en compte perquè a Catalunya, segons observem en

[19] Ginebra 1999-2000.
[20] EMSV, pp. XIV i XV.
[21] Sáez, 1987-1990, vegeu la part introductòria.
[22] Ruíz, 1987-1989.

datacions de diversos documents publicats[23], sembla ser que perquè quadri se n'han de restar 39.

Alguns dels documents que hem recollit ens apareixen datats al mateix temps pel rei i per l'Encarnació. Aquests casos ens poden servir com a guia per a intentar deduir com es feien els còmputs a les terres gironines. Tot seguit els exposarem i intentarem de treure'n alguna conclusió:

- Doc. 51. El 8 d'abril de 1111 es fan públiques les condicions sagramentals del bisbe Bernat que, per llei i com a norma general, els marmessors les havien de fer complir en el termini màxim de mig any després de la mort del testador. Segons el martirologi d'Adó[24] morí el 2 de setembre de 1111[25]. Això vol dir que la data de les condicions sagramentals o la del martirologi està un any incorrecta o bé que nosaltres ho comptabilitzem malament i que hauríem de comptar l'encarnació a l'estil florentí i fixar la mort del bisbe el setembre de 1110.
- Doc. 70. No té dia ni mes i pel còmput del rei és de 1116-17 mentre que per l'Encarnació en pisà ens dóna 1114-1115 i per l'Encarnació en florentí 1113-14. No hi ha coincidències.
- Doc. 78 (27 desembre). L'Encarnació en florentí ens dóna 1115, en pisà 1116, l'era 1111/12 i la indicció 1111. No hi ha cap coincidència.
- Doc 82 (12 gener). Pel rei és de 1117 i s'avé amb l'Encarnació en estil florentí.
- Doc 97 (29 gener). Pel rei és de 1120 i coincideix amb l'Encarnació en estil florentí, però no amb l'era, que ha d'estar mal comptada ja que ens dóna 1101-02.
- Doc. 98 (31 gener). La data pel rei és 1119 i coincideix amb l'Encarnació en estil florentí.
- Doc. 140 (17 agost). La datació pel rei és de 1127 i s'avé amb l'Encarnació en estil florentí.
- Doc. 141. Igual que l'anterior.
- Doc. 226 (5 abril). Pel rei és de 1140 mentre que l'Encarnació en pisà ens dóna 1139.
- Doc 228 (6 juliol). L'any de l'Encarnació en estil pisà coincideix amb la del rei si considerem que el canvi d'any d'aquesta darrera es fa el 24 de juny.
- Doc. 244 (23 abril). La data pel rei, és 1142, i la de l'Encarnació en pisà, 1151: no coincideixen. Sí que ho farien si l'escrivent s'hagués deixat una X davant de la L a la data de l'Encarnació (MCLI en lloc de MCXLI) ja que llavors aquesta, en pisà, seria 1142.
- Doc 246 (4 juliol). Si considerem que l'inici del regnat es comptabilitza el 24 de juny la data és 1142, que s'avé amb l'Encarnació en estil pisà.
- Doc 174 (8 juliol). Hem de considerar l'inici del regnat el 24 de juny ja que llavors l'any és 1130 i s'avé cronològicament amb la publicació de les condicions sagramentals, fetes el 19 d'agost de 1130[26].

[23] Observació que ens va fer Jesús Alturo.
[24] Full 92 revers, MA.
[25] *III nonas septembris. Eodem die obiit Bernardus Umberti huius sedis episcopus. Anno Dominice Incarnationis C. XI. post millesimum.*
[26] TCB, nº 12.

Podem constatar que, efectivament, en alguns casos l'inici del regnat es comptabilitza el 24 de juny i coincideix amb l'Encarnació en estil pisà. Per això, en el nostre recull, a tots els textos que estan datats pel rei entre el 24 de juny i la suposada data de la seva entronització els hem col·locat les dues dates possibles. És l'única solució que hem trobat. Sembla, però, que els anys del rei es compten en florentí.

En altres ocasions, per tal que coincideixi la data del rei i la de l'Encarnació, aquesta darrera s'ha de comptar en estil florentí. Sobta el fet que en el nostre recull això es produeixi gairebé sempre a inicis d'any.

Davant de tot això i vistos els pocs exemples aclaridors de què disposem en aquests moments i en aquest recull, hem optat per utilitzar aquells sistemes de càlcul (florentí o pisà, inici de regnat el 24 de juny o el dia d'entronització, etc.) que ens permetin unificar la data de l'Encarnació i el còmput del rei quan aquests es troben junts en un mateix document i, si no coincideixen, hem fet constar les dues datacions.

Per tal d'aclarir el tema s'hauria de fer un estudi cronològic exhaustiu que abracés tota Catalunya.

5. ESTUDI HISTÒRIC DE LA CATEDRAL DE GIRONA

5.1. ELS COMTATS DE LA FUTURA CATALUNYA A INICIS DEL S. XII.

A inicis del s. XII el comte de Barcelona, Ramon Berenguer III, controlava els comtats de Barcelona, Girona, Osona-Manresa, Carcassona i Rasès, i a poc a poc anava ampliant el seu domini. Així, casà una filla seva amb el comte Bernat III de Besalú i en morir aquest sense descendència, el 1111, Ramon Berenguer rebé els comtats de Besalú, Vallespir, Fenollet, Castellnou i Perapertusa. El 1112 el comte Ramon Berenguer III es casà amb Dolça de Provença i uns mesos més tard ja controlava aquesta demarcació. El comte Bernat Guillem de la Cerdanya morí el 1117/18 sense descendència i, com que era nét de Ramon Berenguer, aquest darrer rebé els drets comtals de Cerdanya-Berguedà, Conflent, Capcir i Donasà. En els anys següents la resta de comtats independents se sotmeteren progressivament com a vassalls i així passà també a controlar el Pallars Sobirà, el Pallars Jussà, Urgell, Rosselló i Empúries-Perelada[27].

A l'Arxiu de la Corona d'Aragó hi ha un pergamí del s. XII[28] en el qual hi ha copiats quatre textos on el comte Ponç Hug II d'Empúries se sotmet al comte de Barcelona Ramon Berenguer III. En el primer d'ells, datat del 13 d'octubre de 1122, Ramon Berenguer III dóna a Ponç Hug II en feu el castell de Cirset, una dominicatura que és a l'honor de Guillem Gaucfred, el castell de Molins (Pont de Molins) i les albergues i drets de Figueres i Boadella, a canvi de vassallatge i fidelitat des del castell de Pavià fins al d'Estopanyà, del castell d'Estopanyà fins a la ciutat de Fraga, i des de Fraga i Lleida fins a Tortosa. Així el comte de Barcelona sotmetia al d'Empúries i s'assegurava que no interferiria en la futura conquesta de llocs com Lleida o Tortosa. El segon text del pergamí, amb idèntica data que el primer, és un jurament de fidelitat genèric de Ponç Hug II vers Ramon Berenguer II i el seu fill Ramon. El tercer text, sense data i en una línia, és un altre jurament de fidelitat entre el comte d'Empúries i el de Barcelona.

Monsalvatje[29] explica que el comte Ponç Hug II d'Empúries, que havia succeït al seu pare Hug II el 1116, s'hauria enfrontat militarment amb el comte de Barcelona Ramon Berenguer III el 1127/28 (el quart text del pergamí de l'ACA, i els nostre doc. 140) ja que no acceptava algunes de les imposicions que tenia per raó del vassallatge, ni les dècimes que Santa Maria de Castelló d'Empúries havia de pagar a la Seu de Girona (doc. 141). Segons aquest autor, Ponç Hug II, que perdé la confrontació, podia haver tingut la idea de crear un bisbat propi[30].

Ramon Berenguer III morí el 1130[31] i el succeí com a comte el seu fill Ramon Berenguer IV, excepte a Provença, on el control polític passà a un altre fill anomenat Berenguer Ramon. Ramon Berenguer IV obtingué el regne d'Aragó el 1137 com a conseqüència de la promesa d'esponsori amb Peronella, filla del monjo-rei Ramir II.[32]

---

[27] Salrach-Aventín, 1985 i Salrach-Vilar. També hauríem d'afegir-hi Perelada ja que en època d'Hug I (segona meitat del s. XI) sembla ser que se separà d'Empúries (veure Monsalvatje, 1917, apartat dedicat a aquest comte) encara que tradicionalment els historiadors quan parlen d'Empúries pressuposen també Perelada. A inicis del s. XII creiem que Empúries i Perelada formaven un sol bloc.

[28] ACA, Reial Cancelleria, pergamins de Ramon Berenguer III, nº 241.

[29] Monsatvatje, 1917, apartat dedicat a Ponç Hug.

[30] Monsalvatje, 1917, p. 87.

[31] Tot i que alguns historiadors consideren la seva mort el 1131, la datació correcta de les condicions sagramentals és del 1130 (TCB, nº 12).

[32] Salrach-Aventín, 1985 i Salrach-Vilar.

Monsalvatje[33] explica que Ponç Hug II, per raons similars a les de la revolta anterior, també s'hauria enfrontat militarment el 1138 amb el comte de Barcelona Ramon Berenguer IV i novament hauria perdut.

A inicis del s. XII al bisbat de Girona hi havia tres vescomtats: Girona, Rocabertí i Bas que, segons un estudi cronològic i genealògic fet per Armand de Fluvià[34], haurien estat governats pels següents personatges:

Vescomtat de Girona (comtat de Girona): Ponç I (1050-1105), fill d'Ermessèn i Gerall; Gerall II (1105-1131), fill de Ponç I i Ledgarda de Tost, casat amb Elvira; Ponç II (1122-1145), fill de Gerall II i Elvira. A partir de 1145 s'anomenen vescomtes de Cabrera (al Cabrerès, Osona).

Vescomtat de Rocabertí, abans anomenat de Perelada o de Carmençó (comtat d'Empúries): Dalmau III (1099-1128), fill d'Arsèn; Gaucfred I (1128-1166), fill de Dalmau III, casat amb Ermesèn.

Vescomtat de Besalú, anomenat de Bas a partir de 1126: Odalard I (1079 fins a 1106 o 1115), casat amb Ermesèn; Odalard II (1106 o 1115 fins a 1123 o 1124), casat amb Ferrana; Pere I (1123 o 1124 fins a 1127); Beatriu I (1127-1145); Pere II (1137 fins a 1137 o 1140); Ponç II (1137 o 1140 fins a 1145).

Pel que fa a les relacions i les pugnes amb el món musulmà, s'ha de dir que el 1099 els berebers almoràvits envaïren la taifa de Tortosa i s'hi instal·laren. A Lleida passà el mateix el 1102[35]. Ramon Berenguer III, juntament amb el comte d'Urgell, conquerí Balaguer el 1105, tot i que ja ho havien intentat el 1100[36]. Sembla ser que cap el 1112 un exèrcit almoràvit atacà Olèrdola[37]. El 1114/15 Ramon Berenguer III, conjuntament amb els pisans, atacaren Mallorca en una croada, però el seu domini durà poc ja que els almoràvits ho reconqueriren ràpidament.[38] En tornar a Barcelona, trobaren la ciutat assetjada per un exèrcit musulmà procedent de Lleida al qual perseguiren i derrotaren[39]. El comte Ramon Berenguer III, el comte d'Urgell i el comte del Pallars, intentaren entrar a Lleida el 1116, però fracassaren, i finalment el 1120 el comte de Barcelona i el valí de Lleida signaren una pau[40]. El domini sobre Tarragona es començà a fer efectiu cap el 1129 tot i que feia deu anys que s'intentava i, encara que no es dominés, el Papa de Roma, el 1118, havia concedit el càrrec d'arquebisbe de Tarragona al bisbe Oleguer de Barcelona.[41] Ramon Berenguer IV, juntament amb el rei Alfons de Castellà conquerí Múrcia el 1144.[42]

El 29 de juliol de 1108 morí el rei Felip de França i, si els còmputs de datació són correctes, el 2 d'agost s'entronitzà el seu fill Lluís, conegut com el Gros. Aquest morí l'estiu de 1137 ja que l'1 d'agost d'aquell any ocupava el càrrec el seu fill Lluís,

[33] Monsatvatje, 1917, apartat dedicat a Ponç Hug.
[34] Fluvià, 1989.
[35] Balañà, 2002, p. 50.
[36] Balalà, 2002, p. 50.
[37] Balañà, 2002, p. 51.
[38] Bisson, 1988.
[39] Balañà, 2002, p. 51.
[40] Salrach-Aventín, 1985 i Salrach-Vilar.
[41] Salrach-Aventín, 1985 i Salrach-Vilar.
[42] Bisson, 1988.

conegut com el Jove.[43] Aquestes canvis queden reflectits a les datacions dels documents quan estan fetes pels anys dels reis de França.

Pel que fa al clima, se sap que la temperatura de l'any 800 era semblant a la de final del s. XIX i que des d'inicis del s. IX fins a final del XII s'anà elevant i assolí uns valors iguals que els del s. XX. Des de les darreries del s. XII fins al XIV les temperatures tornaren a baixar.[44] Sens dubte el clima va ésser un factor que va ajudar a l'expansió demogràfica de l'occident europeu, fet que va obligar a intentar elevar la producció agrícola i, per aconseguir-ho, es generalitzaren entre els pagesos usos tecnològics com ara el carro de quatre rodes, les eines de ferro, etc.[45]

En conclusió, podem dir que a inicis del s. XII, en un context d'expansió demogràfica i d'augment de les temperatures i de lluites amb els musulmans, per primera vegada els comtats del nord-est peninsular resten units sota un sol comte, Ramon Berenguer III de Barcelona, ja sigui perquè n'obté els drets o perquè els respectius comtes se li sotmeten en vassallatge. A partir d'ara podrem utilitzar correctament el mot Catalunya per designar aquests comtats[46]. Així mateix la unió catalano-aragonesa, en la figura del comte de Barcelona Ramon Berenguer IV, és l'inici d'un procés expansiu que continuarà un segle més tard amb la presa de Mallorca, València i amb la posterior obtenció de diversos enclaus al Mediterrani, fets en els quals intervindran les ordes militars.

5.2. ELS BISBATS DEL NORD-EST PENINSULAR

A mitjan s. XI les canòniques del nord-est peninsular seguien les normes de la regla dita aquisgranesa, promulgada per Lluís el Piadós i per Benet d'Aniana al Concili d'Aquisgrà de 816. Tot i així, s'anava estenent l'anomenada reforma agustiniana, basada en les normes de Sant Agustí, una iniciativa que començà a l'entorm de 1040 a l'església de Sant Ruf d'Avinyó i que el papa Urbà II (1088-1099) acceptà com a sistema de vida pel clergat. Sembla ser que els llocs més primerencs de la diòcesi de Girona on s'aplicà la norma agustiniana foren el monestir de Vilabertran, fundat el 1069, i Santa Maria de Lladó[47].

Des de 1093 fins a 1144, període que abraça el nostre estudi històric, al nord-est peninsular, a més a més de Girona, hi havia les diòcesis de Barcelona, Elna, Urgell i Vic, els bisbes de les quals, segons un episcopologi d'Antoni Pladevall[48], foren els següents:

Barcelona: Bertran (1086-1095, Folc (1096-1099), Berenguer (1100-1106), Ramon Guillem (1107-1114), Oleguer (1114-1137), Arnau Ermengol (1137-1143) i Guillem de Torroja (1144-1171).

Elna: Artau (1087-1096), Ermengol (1097-1109), Pere Bernat (1113-1129), Udalgar de Castellnou (1130-1147)[49].

[43] Cappelli, 1969.
[44] Sachs i altres, 2011.
[45] Le Goff, 1986.
[46] Vegeu les referències que sobre això publica Balañà, 2002, a la nota 196.
[47] Per a tot el paràgraf vegeu Pladevall, 2007, pp. 70-71.
[48] Pladevall, 2007.
[49] L'autor de l'episcopologi deixa buit aquest període que curiosament correspon a uns anys en què a Girona també hi ha un buit documental i potser episcopal.

Urgell: Folc (1092-1096), Ot (1095-1122), Pere Berenguer (1123-1141), Bernat Sanç (1142-1163).
Vic: Berenguer Seniofred (1078-1099), Guillem Berenguer (1099-1101), Arnau de Malla (1102-1109), Ramon Gaucfred (1109-1146).

Hem de destacar les relacions que s'estableixen entre el monestir de Sant Ruf d'Avinyó i els bisbats i centres monàstics dels comtats de la futura Catalunya ja que Sant Ruf arribarà a tenir supeditats monestirs i esglésies, i en diverses ocasions col·locarà alguns dels seus monjos com a bisbes[50].

Sabem que l'elecció del bisbe havia de tenir el consentiment del comte[51] i, per tant, teòricament el poder religiós havia d'estar supeditat al poder comtal. De fet, això explicaria per què en un testament fet pel comte Ramon Berenguer III el 7 de març de 1122[52] i en un altre de posterior redactat el 8 de juliol de 1130 (doc. 174) [53] supeditava els bisbats dels comtats catalans al seu fill Ramon Berenguer IV.
En canvi, el Papa Pasqual II l'any 1100/1101[54] havia expedit una butlla en la qual eximia els monestirs de l'ordre de Cluny de la jurisdicció episcopal i els donava el dret de triar els sacerdots de les esglésies que tenien adscrites. Això feia que el bisbe (i de retruc el comte) no poguessin intervenir, teòricament, en aquests assumptes i donava més llibertat d'elecció a l'abat i als monjos.

A inicis del s. XII es fundà l'orde religiosa i militar dels Templers de Jerusalem[55] que, juntament amb la dels Hospitalers i la del Sant Sepulcre, les trobem esmentades sovint a les deixes testamentàries.

En aquest període de temps també es reinstaurà l'arquebisbat de Tarragona. La iniciativa començà el 1088-89 quan el bisbe de Vic Berenguer Seniofred, basant-se en unes butlles anteriors del papa Joan XIII en les quals nomenava arquebisbe de Tarragona el difunt bisbe Ató de Vic, es desplaçà a Roma i obtingué del papa Urbà II la promesa que, si restaurava Tarragona i aconseguia la cessió de la ciutat a la Santa Seu, ell en seria l'arquebisbe. Això comptà amb l'oposició de l'arquebisbe de Narbona, del bisbe Bertran de Barcelona i de l'arquebisbe de Toledo (aquest darrer per unes butlles anteriors del mateix papa Urbà II havia de ser l'arquebisbe –primat- més poderós de tota Hispània). A final de 1090 i inicis de 1091 els nobles dels comtats de la futura Catalunya conqueriren la ciutat, però la van perdre el 1104. Tot i així, Berenguer Seniofred obtingué el títol d'arquebisbe l'1 de juliol de 1091. Morí el 1099 i el càrrec restà vacant fins al 1119, any en què el papa el concedí al bisbe Oleguer de Barcelona. Tot i exercir com a arquebisbat dels comtats de la futura Catalunya, la ciutat de Tarragona no es començà a conquerir definitivament fins al 1131[56].

Com a conclusió podríem dir que durant el període cronològic 1093/4-1144 és quan s'abandona la regla aquisgranesa per deixar pas a l'agustiniana i que s'aconsegueix la reinstauració de l'arquebisbat de Tarragona.

[50] Zimmermann, 1989, B.
[51] Zimmermann, 1989, B.
[52] PACB, nº 537. D'aquest pergamí només en resta la meitat inferior.
[53] I condicions sagramentals TCB, nº 12.
[54] CDCB, vol. XI, nº 392.
[55] Sans, 1996.
[56] Aquests fets els explica Pladevall, 2007, capítol 23.

5.3. EL CONTEXT CATEDRALICI GIRONÍ A INICIS DEL S. XII

La catedral de Girona està situada en el mateix indret on, pels volts del 80 o 70 abans de Crist, s'hi començà a erigir el temple romà que presidia la ciutat de *Gerunda.*[57] És difícil de saber en quin moment de l'època visigoda comença a funcionar el bisbat de Girona, però sabem que el 516 ja hi havia un bisbe.[58]

Potser la canònica també ha d'ésser més o menys de la mateixa època, tot i que l'edifici per a viure-hi sembla que no s'hi estableix fins al 1019, una comunitat que possiblement estava formada per una vintena de persones entre els quals hi havia tres ardiaques: el de Girona o Rabós (del Terri, tot i que nosaltres no l'hem trobat mai esmentat així), Besalú i Empúries; tres demarcacions en les quals estaria subdividit el bisbat [59]. Tal i com veurem quan parlem de la jerarquia canonical, en alguns moments d'inicis del s. XII sembla com si aquests càrrecs tinguessin més d'un titular.

L'edifici catedralici del s. XII era la mateixa catedral romànica dotada el 21 de setembre de 1038, una construcció promoguda pel bisbe Pere Roger juntament amb els comtes de Barcelona i Girona (sobretot per la comtessa Ermesèn), un edifici de planta basilical en tres naus i un creuer, construcció que romangué en ús fins que al s. XIV s'iniciaren les obres de la catedral gòtica, fet que a la llarga faria desmantellar l'edifici romànic empresonat dins seu[60]. De la construcció del s. XI avui dia ens queda visible l'anomenada Torre de Carlemany, situada a la capçalera de l'església, però sembla ser que llavors n'hi havia una altra de similar ubicada al costat de l'entrada[61]. Hi ha un document del 1128 que ens esmenta unes cases situades al costat del campanar vell (*iuxta clocarium uetulum*, doc. 148), i això vol dir que l'altre campanar que sabem que existia havia d'ésser conegut com el nou, tot i que no podem dir quin dels dos és el que s'ha conservat fins avui dia i que coneixem com a Torre de Carlemany.

Pel que fa a la realització d'obres, l'any 1109 el bisbe Bernat Umbert deixà en testament la tercera part dels seus béns mobles a la porta o pòrtic de la catedral *(ad ipsam porticum Sancte Marie Sedis)* (doc. 40), fet que ens indica la realització d'obres en aquesta part de l'edifici. El 1133 és possible que es tornessin a fer obres ja que el prevere Berenguer Guillem (doc. 195), al seu testament, deixà cinc morabatins pel al cor que s'hi estava fent *(dimitto VI ad corum faciendum Sancte Marie)* i quaranta-un mancusos per al frontal de l'altar *(et dimitto ad tabulam altaris Sancte Marie iamdicte XL et I mancusos almodienses).* Als testaments de vegades es deixen diners per a l'obra de la Seu, senyal que, de reformes o reparacions, se n'anaven fent periòdicament, tot i que algunes d'aquestes donacions semblen concentrar-se a l'entorn dels anys 1142-1143[62].

A part de Santa Maria de Girona, tenim constància de l'ampliació de l'església i de la construcció d'una sagrera a Sant Julià de Corts (1102/03, doc. 8), obres al claustre de Sant Feliu de Girona (1106, doc. 29), a l'església de Sant Pere de Galligants (1130, doc. 175), la construcció d'un campanar i un altar amb el seu paviment a Sant Vicenç de Canet (1133, doc. 195), i obres a Sant Andreu de Mata (1138/39, doc. 222) i a Santa Cecília de Terrades (1143, doc. 252). Possiblement alguna de les esglésies dotades al comtat de Besalú a l'inici del pontificat del bisbe Berenguer Dalmau també podia haver

[57] Nolla i altres, 2008. Vegeu l'apartat tercer on s'explica l'evolució urbanística.
[58] Pladevall, 2007; Marquès, 2006; Marquès, 2007; Catalunya Romànica, pp. 110-111.
[59] Marquès, 2007, pp. 39-41.
[60] Catalunya Romànica, pp. 110-111.
[61] Nolla i altres, 2008, pp. 108 a la 114.
[62] Docs. 242, 243 i 252.

estat reformada però creiem que l'actuació correspon més a un tema d'organització i reestructuració territorial que no pas a la constatació d'unes obres, les quals tampoc queden massa clares a les respectives dotalies.

És difícil de precisar els límits del bisbat a inicis del s. XII però per la documentació de què disposem podem dir que, a grans trets, el bisbat de Girona incloïa dins seu els límits del comtat de Girona, Empúries, Peralada i Besalú, més o menys les actuals comarques del Gironès, els dos Empordans, la Garrotxa, el Pla de l'Estany i la Selva. El vessant nord del Pirineus sembla que pertanyia tot a Elna encara que la canònica de Girona hi tenia alguna propietat. Sabem que el bisbat de Girona pel sud limitava amb el bisbat de Barcelona, per l'oest amb el d'Osona, i al nord amb el d'Urgell i Elna (doc. 72).

Com a curiositat, afegirem una referència geogràfica que apareix a la donació de l'església del castell de Tagamanent al monestir de Santa Fe de Conques, feta per Folc, bisbe de Barcelona el 1098[63] en la qual s'esmenta que el bisbat d'Osona limita amb el de Girona.

El bisbat de Girona comptava amb la protecció dels comtes de Barcelona i això ho podem observar, per exemple, en juraments de fidelitat o convinences on ells en són els protagonistes i on també en surt beneficiada la Seu. Per exemple, el vescomte Guilabert Odalard de Barcelona, el 26 de setembre de 1110, en una convinença[64] i en un jurament de fidelitat[65], prometia al comte de Barcelona Ramon Berenguer III, entre altres coses, respectar el comtat de Girona i el bisbat de Santa Maria. El mateix feien Guillem Ramon de Castellvell el 30 de juny de 1111[66], Jordà de Sant Martí el 1112/1118[67], i Guillem Ramon de Castellvell el 17 d'octubre de 1126[68]. Tractes similars tingueren amb el comte Ramon Berenguer IV els nobles Guillem Ramon, senescal, el 7 de juliol de 1135[69], i en un document sense data precisa Ponç Hug, comte d'Empúries[70].

S'ha de mencionar la importància cultural que a l'època tenien les catedrals i els monestirs, i les seves biblioteques i arxius. Els canonges estaven alfabetitzats i les catedrals eren una de les poques vies de difusió cultural que hi havia[71], és a dir, les escoles de l'època[72]. A la catedral de Girona trobem documentats cabiscols (mestres) i xantres (cantants o músics). Entre 1121 i 1130 (docs. 1121, 172 i 173) coneixem també l'existència de Renall, mestre gironí, *(magister Gerundensis)*, un gramàtic que provenia de Barcelona[73] i que, tot i no deixar constància de la seva dignitat eclesiàstica, havia de formar part de la canònica.

Sovint els canonges actuaven com a escrivents i jutges, funció que queda palesa a les signatures dels documents. Alguns canonges escrivents que apareixen sovint als pergamins són, entre d'altres, Arnau Joan (que fou sagristà i abans segurament sots

[63] MH col. 1205-6, nº 318.
[64] PACB, nº 402.
[65] PACB, nº 403.
[66] PACB, nº 413.
[67] PACB, nº 496.
[68] PACB, nº 587.
[69] PACB, nº 695.
[70] PACB, nº 599.
[71] Alturo, 2008 i 2010 B.
[72] Alturo, 1997.
[73] Alturo, 1997.

xantre i diaca)[74], Bernat (que fou ardiaca)[75] o Pere (que fou diaca)[76]. Per escriure un testament l'escrivent Pere (que havia d'ésser el prevere Pere) el 1102/03 (doc. 5) cobrà dos sous i les condicions sagramentals les redactà un diaca anomenat Ramon que potser cobrà el mateix, tot i que no consta al text. El prevere Pere sabem que rebé un sou de plata el 1118 (doc. 94 i doc. 96), cinc el 1133 (doc. 195, signa com a diaca), dos el 1134 (doc. 200), tres el 1137 (doc. 215), i que el diaca Ramon cobrà un sou de plata el 1106 (doc. 29). Totes aquestes referències corresponen a pagaments per a redactats de testaments i condicions sagramentals. El preu devia estar en funció de la llargada del text i de vegades se solia cobrar quan es repartien els béns del difunt ja que el pagament quedava inclòs com a una més de les deixes testamentàries. Això vol dir que, normalment, un mateix escrivent redactava el testament i les condicions sagramentals.

Sabem que dins del bisbat, a més de la moneda de Girona[77], es coneixia també la del Rosselló[78], Melgur[79], Barcelona[80], l'or de València[81], i també peces d'origen àrab com ara mancusos i morabatins. A més a més, com que el bisbat de Girona incloïa els comtats de Besalú i Empúries-Perelada, també hi podia circular moneda encunyada en aquestes demarcacions. En general els documents especifiquen el tipus de moneda amb la qual es fan els tractes, normalment de Girona, però hi ha casos en els quals això no queda escrit i és de mal determinar ja que per la situació geogràfica de l'indret on es fa la transacció es podria haver utilitzat una o altra, amb valors lleugerament diferents.

Pel que fa a la seca de Girona, a final del s. XI i a inicis del XII coneixem l'existència del moneder Arnau Ramon, ja difunt el 1127, que tenia un fill anomenat Ponç i posseïa una vinya a Vilaroja (docs. 137 i 157).

El comte de Barcelona Ramon Berenguer III, al seu testament de 1130 (doc. 175), deixava a Sant Pere de Galligants, per a l'obra de l'església, la tercera part de la moneda de Girona fins arribar al valor de dos-cents morabatins[82]. Segons Botet[83] es tracta dels beneficis de l'encunyació de moneda gironina.

D'entre les diverses publicacions que existeixen sobre les monedes a Catalunya i les seves equivalències, cal destacar la de Joaquim Botet i Sisó[84], un dels primers investigadors que tractà aquest tema. De la seva lectura, una conclusió que en treiem és que les monedes i el seu valor, tot i seguir uns patrons, varien en l'espai i en el temps, és a dir, que no són ben bé iguals en indrets separats geogràficament ni en èpoques o regnats diferents. Pel que fa a la primera meitat del s. XII, Botet fa uns càlculs extrets de la documentació que treballa i els compara amb les que hi ha al capítol *Solidus Aureus*, un usatge atribuït a Ramon Berenguer III i que està inclòs dins del llibre *Constitucions*

[74] Arnau Joan, prevere i escrivent, 63, 65, 68, 69, 70, 71, 74, 77, 79, 80, 82, 89, 97, 98; prevere, sagristà i escrivent, 227; Arnau, diaca, 68, 81, 173, 248, 270; diaca i escrivent, 3, 4, 7, 22, 24, 28, 31, 32, 40, 51, 144, 197; diaca, sotsxantre i escrivent, 14, 15.
[75] Bernat, ardiaca i escrivent, 111, 125, 186, 192, 224, 228, 267.
[76] Pere, diaca i escrivent, 5, 46, 47, 134, 163, 164, 170, 171, 173, 176, 178, 188, 189, 190, 194, 195, 198, 236; escrivent, 94, 195, 215, 234.
[77] Docs. 34, 36, 43, 44, 55, 76, 102, 110, 114, 122, 132, 134, 137, 139, 147, 149, 150, 151, 153, 154, 161, 164, 174, 175, 186, 197, 198, 203, 207, 223, 236, 245, 248, 252.
[78] Docs, 64, 247.
[79] Docs. 140, 143, 174. També coneguda com a Melgueil o Magalona, del sud de França.
[80] Doc. 204. Potser la moneda comtal també fa referència a la de Barcelona (doc. 247).
[81] Docs., 18, 141, 260.
[82] *Cenobio Sancti Petri Gallicantus ad operam ipsisius ecclesie dimito eciam terciam partem Gerundensis monete, ita ut predicti mei elemosinarii faciant eam mitere opera ipsisius ecclesie usque abeant ibi missos CC morabatinos.*
[83] Botet, 1908, p. 91.
[84] Botet, 1908.

de Catalunya, d'època posterior, on es fixen les equivalències teòriques de les monedes[85].

Segons les investigacions de Botet[86] hi ha unes mesures monetàries que no són reals sinó que serveixen per a comptar i que serien la lliura, l'unça, el sou, els argenços i els morabatins mercaders àrabs. Les monedes reals que existien eren els diners o numus comtals, els òbols o malles comtals (tots ells de plata) i els mancusos i morabatins[87] àrabs (diners àrabs d'or) també anomenats *aureus*, els morabatins de València (coneguts com a rovalles) i possiblement també podia circular algun mancús d'or encunyat esporàdicament per Ramon Berenguer I. Els esments de morabatins marins podrien fer referència a monedes àrabs que haguessin arribat per mar.

Botet[88] explica que en època de Ramon Berenguer I la talla (barreja de metalls) de les monedes comtals era de la meitat, és a dir, que d'una lliura de plata se'n feien dues lliures de moneda. Als documents de vegades es parla de sous de *plata fina, bona, pura, ad pensum* i *a penso legitimo de ferro*, referències al concepte de moneda sense talla. Llavors, per exemple, un sou de plata fina equivalia a dos sous reals ja que cada sou real tenia la meitat del pes en plata i la meitat en altres metalls (la talla).

Les equivalències monetàries aproximades, segons l'autor, serien:

1 lliura de pes = 400 g. aprox.
1 lliura de plata = 20 sous purs, 40 amb talla (480 diners)
1 lliura d'or = 84 mancusos o morabatins àrabs
1 lliura d'or de València = 336 morabatins de València
1 lliura = 12 unces
1 unça de pes = 33,3 g. aprox.
1 unça de plata = 20 diners (40 amb talla)
1 unça d'or = 7 mancusos o morabatins
1 unça d'or de València = 28 morabatins de València
1 argenç de pes = 2,5 g. aprox.
1 argenç = 3 diners amb talla (1,5 de plata pura), 6 malles o òbols
1 sou de pes = 20 g. aprox.
1 sou = 12 o 14 diners o numus comtals
1 sou = 24 o 28 òbols
1 sou = 1,5 o 1,7 morabatins de València
1 diner o numus comtal = 2 malles o òbols comtals (plata)
1 mancús o morabatí = 4 sous, 5 sous i 4 diners fins al 1127, posteriorment 7 sous, a Girona 6 sous segons el doc. 164 (72 diners, 144 malles o òbols)
1 mancús o morabatí de València = 18 diners comtals
1 mancús o morabatí = 3,5 mancusos o morabatins de València
1 morabatí mercader = 5 sous comtals

A inicis del s. XII a Girona existien les següents esglésies:

- ✓ *Santa Maria de la Seu* amb la corresponent canònica (la catedral). Al seu voltant hi havia l'alou de Santa Maria.
- ✓ *El monestir de Sant Feliu de Girona*. Posseïa una parròquia i un alou. Sembla com si hi hagués certa unió o bona entesa entre Sant Feliu i Santa Maria, tot i

[85] Botet, 1908, pp. 58-59.
[86] Botet, 1908, p. 19 i pp. 40-68.
[87] S'anomenen morabatins als mancusos encunyats en època dels almoràvits. Posteriorment aquest nom s'imposarà per designar les monedes musulmanes d'or. Botet, 1908, p. 52.
[88] Botet, 1908, p. 52.

que a la documentació d'aquest període no queda gaire clara com era aquesta relació.

Malgrat els pocs esments documentals que s'han conservat, sabem que entre 1109 i 1111, a finals del pontificat del bisbe Bernat Umbert, a Sant Feliu hi havia un abat anomenat Ramon (docs. 38, 40 i 51) i que, per tant, el bisbe i l'abat eren dues persones diferents.

Una referència al testament de Rimbau de Basella, el 1131 (doc. 180), ens diu que el bisbe Berenguer és també abat de Sant Feliu[89], un fet que potser fou puntual ja que a la documentació que ens ha arribat no hem trobat altres exemples similars. Podria ser que fos un error de l'escrivent ja que sembla ser que en aquesta època a Sant Feliu hi havia un abat que també es deia Berenguer, i no era el bisbe, ja que tots dos signen en un mateix document (doc. 211, de 1136).

El 6 de juliol de 1139 (doc. 228) el comte Ramon Berenguer IV promet no fer cap mal a les esglésies de Santa Maria, Sant Feliu i Sant Martí i, segons com s'interpreti el text, sembla com si al capdavant de totes tres hi estés el bisbe, però pot ser més un formulisme que una constatació[90].

- ✓ *Sant Pere de Galligants*. Un monestir masculí, independent i autònom de la Seu però que reconeixia l'autoritat religiosa del bisbe.
- ✓ *Sant Daniel de Girona*. Un monestir femení, independent i autònom de la Seu però que reconeixia l'autoritat religiosa del bisbe.
- ✓ *Sant Martí sa Costa*, una església que era del comte de Barcelona Ramon Berenguer III però el 19 de novembre de 1121 (doc. 109) la cedí a la Seu.
- ✓ *Sant Esteve de Pedret*. Tenia capellà propi. Tot i que la incloem en aquest llistat, per la seva posició geogràfica és possible que no fos considerada pròpiament una església de la ciutat sinó de les rodalies.

Volem fer notar l'ús que en aquesta obra fem de diversos mots a fi i efecte d'evitar confusions:

-Utilitzem el mot bisbat per referir-nos a la jurisdicció territorial supeditada al bisbe.

-El bisbe és el representant més important de la canònica i de l'església catedralícia i la persona que està al capdavant d'un bisbat.

-Reservem el mot catedral per a definir l'edifici de pedra que actua com a església principal del bisbat, aquella en la qual actuen el bisbe i els canonges.

-La canònica (o canongia) és la comunitat de clergues associada a l'església catedralícia.

-En aquesta obra utilitzem preferentment el mot *la Seu* ja que potser és el terme genèric que més bé ens inclou el centre de poder que formen el bisbe amb la canònica i per extensió amb l'església catedralícia.

Com a conclusions podríem dir que a inicis del s. XII es feren algunes remodelacions arquitectòniques a l'entrada de la catedral i al cor, i que l'edifici era la mateixa catedral romànica d'inicis del s. XI, de la qual avui dia només en queda visible un campanar. L'espai territorial per on s'estenia el bisbat es corresponia amb els comtats de Girona

[89] *Berengarium, uidelicet, Dominum meum Gerundensem episcopum et abbatem Sancti Felicis Gerunde.*

[90] *Confirmo delibero namque dono et diffinio omnipotenti Deo et beate uirgini Marie et Sancto Martiry Felici in manu dompni Berengarii, prephate antistis ecclesie, quod ecclesieque predicte canonicis et abbati Sancti Felicis et prelato Sancti Martini et sibi subditis tam presentibus quam futuris in personis rebus et domibus eorumque honoribus tam uiuorum quam mortuorum aliquam imperpetuum uiolentiam inferre.*

(manat pel comte de Barcelona), Besalú i Empúries-Perelada, i això volia dir haver de contentar tres cases comtals diferents, almenys fins que el comte de Barcelona les dominà totes, moment a partir del qual sembla que aquest personatge protegí reiteradament la Seu de Girona. La catedral, centre de cultura, compartia l'espai de la ciutat amb altres esglésies i monestirs, dels quals sabem segur que s'annexionà Sant Martí sa Costa.

5.4. ORGANITZACIÓ INTERNA DE LA CANÒNICA A INICIS DEL S. XII

El bisbe estava acompanyat pels canonges, alguns dels quals tenien càrrecs. Segons Fernand Cabrol i Henri Leclerq la canònica té un simbolisme diví ja que el bisbe representa Déu, els preveres els apòstols[91] i els diaques Crist[92].

L'objectiu d'aquest apartat és esbrinar qui formava aquesta canònica, però com que els antropònims de l'època eren repetitius i els clergues no solien especificar l'església on exercien, en aquest estudi només seleccionarem aquelles citacions que ens indiquin clarament la seva relació amb la Seu. Tot i que el llistat serà restringit i susceptible d'ésser ampliat en el futur, utilitzant aquest criteri evitem la intrusió de personatges que no tenien res a veure amb la canònica.

Cal fer notar que alguns dels clergues podien pertànyer al mateix temps a dues comunitats religioses diferents.

De vegades un mateix personatge pot intitular-se de diverses maneres, segons les seves atribucions o funcions (xantre i canonge, cabiscol i clergue, prevere i prepòsit, etc.) i això pot ser conseqüència que l'escrivent només esmenti la que li interessi més en aquell moment o bé al fet que alguns canonges poguessin canviar de càrrec. És per això que un mateix personatge el podem trobar classificat en diversos apartats.

Coneixem l'existència de priors, canonges que aconsellaven als bisbes[93], però pel que fa al bisbat de Girona no n'hem trobat cap de documentat. Sí que hi ha algunes referències de priors associats a determinades esglésies.

Per a l'estudi dels canonges comptem amb els índexs manuscrits que manà compilar Sulpici Pontich[94], una obra que pot servir d'ajuda a l'hora de localitzar personatges però que, com hem comprovat en analitzar la biografia dels bisbes, és poc precisa i de vegades confon uns i altres.

- Prepòsit

Sabem que al capdavant de la canònica hi havia un responsable anomenat prepòsit *(prepositus)*[95]. Podia haver-hi més d'un titular per aquest càrrec ja que el 1130 (doc. 173) els prepòsits Bernat d'Hostoles i Pere Sindreu actuaren conjuntament com a administradors d'uns béns de la canònica.

-Pere Sindreu, prepòsit de la canònica de Santa Maria de la Seu, 1104 (doc. 17) i 1130 (doc. 173).

[91] Volem puntualitzar que el Nou Testament no parla d'*apòstols* sinó *dels dotze* i que en aquest cas la terminologia està mal utilitzada.
[92] Cabrol-Leclerq, 1924, vol. III, p. 498.
[93] Cabrol-Leclerq, veure *prior*, vol. XIV, col. 497.
[94] PON, citat a l'apartat dedicat als fons arxivístics.
[95] Cabrol-Leclerq, veure *préposé*, vol. XIV, col. 1716-1717.

-Hi ha un Ramon, prepòsit, el 1102 (doc. 7) que no sabem si és el mateix Ramon, monjo i prepòsit de 1143 (doc. 252). Potser hi ha massa anys d'un a l'altre.

-Ademar prepòsit el 1110 (doc. 47) i prepòsit de Girona el 1130 (doc. 168), possiblement l'Ademar canonge de 1126/27 (doc. 134).

-Gaucfred, ardiaca de Besalú i prepòsit el 1126/27 (doc. 134).

-Bernat d'Hostoles, prepòsit i diaca de la canònica de Santa Maria de la Seu el 1130 (doc. 173).

-El 1137 (doc. 216) consta que temps enrere s'havien comprat unes terres als prepòsits de la Seu Guillem Bernat i Arnau Joan. Guillem Bernat potser és el Guillem que ens apareix com a prepòsit i ardiaca de Besalú el 1140 (doc. 234) o el Guillem prepòsit de 1144[96].

-L'Arnau Joan de 1137 (doc. 216) i de 1138 (doc. 227) podria ser l'Arnau, sagristà i prepòsit de 1142 (doc. 245) (veieu Arnau Joan, sagristà).

-Segurament cal afegir-hi Bernat de Farners, canonge de l'església de la Seu de Girona, prepòsit (possiblement de la Seu) i capellà de l'església de Vilablareix en una data no gaire precisa (1142/1151, doc. 244).

- Ardiaca

El càrrec d'ardiaca ens apareix com a *arxileuita* o *arxidiaconus*. Tenia poder delegat del bisbe per exercir en nom seu dins la diòcesi o dins d'una església[97].

Segons J. M. Marquès[98], el bisbat de Girona estava dividit en tres ardiaconats: Girona, Besalú i Empúries (un per cada comtat que formava part del bisbat). Només hem pogut trobar un cas en el qual signin els representants de tots tres, el 1118: Berenguer, ardiaca de Peralada; Gaucfred, ardiaca de Besalú i Bernat, ardiaca de Girona[99].

A les signatures d'un document de Santa Maria de Lladó, que és una còpia simple, (1108/09, doc. 39), hi trobem Berenguer, ardiaca de Besalú; Berenguer Guillem, ardiaca de Girona i un Berenguer de Sales, ardiaca, potser una referència a l'ardiaca d'Empúries, però no ho tenim clar. També hi signa un altre ardiaca de Besalú anomenat Berenguer i un ardiaca de Girona anomenat Berenguer Guillem. Aquesta barreja s'explica perquè és un document fet a l'època del bisbe Bernat i ratificat posteriorment pels bisbes Berenguer i Ramon, al qual també s'hi degueren afegir altres signatures com ara la de l'arquebisbe de Tarragona i algun ardiaca o clergue de la canònica gironina.

Així mateix, en un document del 1108 (doc. 40) s'esmenten tres ardiaques, dos d'ells sense especificar de quina jurisdicció: Ramon, ardiaca de Besalú; Berenguer, ardiaca (que el tenim documentat a la demarcació de Girona) i un ardiaca anomenat Ramon Gaucfred (que no sabem a quina jurisdicció pertanyia).

Sembla que durant aquesta època un dels càrrecs d'ardiaca estava reservat per a l'abat de Vilabertran o bé que hi tenia certa preferència. Segons Zimmermann[100] fins a mitjan s. XII l'abat de Sant Feliu era ardiaca de la catedral de Girona, fet que només hem pogut trobar documentat un cop l'any 1000[101] i que, per tant, no podem confirmar. Del 1101 al 1144 no trobem cap ardiaca que s'intitul·li d'Empúries, però sí de Perelada.

Si ens fixem, veurem com a l'ardiaconat de Girona, en un mateix moment cronològic, poden haver-hi dues persones que exerceixin aquest càrrec. Això vol dir que hi devia haver l'ardiaca titular i un altre que actuava com a ajudant. En un text de 1143, però, en

[96] MH 403, col. 1294.
[97] Cabrol-Leclerq, veure *archidiacre*, vol. I, cols. 2733-2736.
[98] Marquès, 2007, pp. 39-41.
[99] MH, col 1251-2, nº 362.
[100] Zimmermann, 1989, B, pp. 146, 163 i 164.
[101] DEC, nº 276.

trobem tres a les signatures d'un mateix document (doc. 248): Berenguer, ardiaca de Girona (segurament es tracta de Berenguer Guillem), Berenguer, abat de Vilabertran i ardiaca de Girona, i Bernat, ardiaca de Girona.

Girona:

-Sabem que hi ha un Berenguer, ardiaca de Girona, identificat per la signatura el 1114/17 (doc. 70), el 1119 (doc. 97), el 1138 (doc. 220), el 1141 (doc. 237) i el 1144 (doc. 255). Segurament és el Berenguer, ardiaca, que ens apareix els anys 1107 (doc. 32), 1109 (doc. 40), 1111 (doc. 51), i 1143 (doc. 248), tot i que són còpies i no podem comparar les signatures. Així, aquest ardiaca Berenguer estaria en actiu almenys entre 1107 i 1144, i potser seria el Berenguer Guillem, ardiaca de Girona, d'una còpia simple de 11108/09 (doc. 39).

-A una dotalia de Vilabertran, del 1100 aproximadament[102] ens apareix un Pere, prelat de l'església de Sant Martí i sots-ardiaca, una referència de l'abat Pere Rigau que exercí entre 1069 i 1107[103].

-Arnau, abat de Vilabertran i ardiaca de Girona, 1109 (doc. 39).

-Pere, abat de l'església de Vilabertran, consta com a ardiaca de Girona el 1121 (doc. 107). Possiblement és el mateix Pere, ardiaca, de 1127 (doc. 138) i el Pere, ardiaca i escrivent de 1134 (doc. 201). Seria l'abat Pere Guillem que exercí com a tal del novembre de 1112 al gener de 1133[104] (o bé 1134).

-Hi ha un abat de Vilabertran anomenat Berenguer (Berenguer de Llers segons mossèn J. M. Marquès)[105]que consta també com a ardiaca de Girona el 1140[106] i ardiaca de l'església de Girona el 1143 (doc. 248).

-Gaufred Dalmau, ardiaca i capellà de Sant Feliu de Celrà el trobem el 1130 (doc. 162).

-Ramon, abat de Sant Feliu i ardiaca de Girona el trobem el 1100[107]. Un Ramon, ardiaca de Girona, el tenim documentat el 1106[108] (qui sap si era el Ramon, ardiaca i escrivent, de 1130-1131 (docs. 177, 180).

Besalú:

-Ramon Gaucfred, ardiaca, 1109 (doc, 40), que ha d'ésser el mateix Ramon de Besalú, ardiaca (o ardiaca de Besalú), datat del 1102 al 1109 (docs. 7, 39).

-Berenguer, ardiaca de Besalú, el 1108/09 (doc. 39), 1112/1113[109], 1116 [110] i el 1117[111].

-Gaucfred, ardiaca de Besalú, 1118[112], 1125[113] i 1128 (doc. 148), ardiaca de Besalú i prepòsit el 1126/27 (doc. 134). Possible fill de Gaucfred Bastó i ardiaca ja el 1102[114].

-Guillem, ardiaca de Besalú i prepòsit, 1140 (doc. 234), segurament l'ardiaca Guillem de Sant Martí de 1144 (doc. 253).

---

[102] DEC, nº 276.
[103] ESMV, veure abadiologi.
[104] ESMV, veure abadiologi.
[105] ESMV, veure abadiologi, entre 1133-1146.
[106] ESMV, nº 504.
[107] DEC, nº 276.
[108] CDCB, vol. XI, nº 399.
[109] VL, nº 31.
[110] MH, nº355,col. 1244-45.
[111] DEC, nº 323.
[112] MH, col 1251-2, nº 362.
[113] ESMV, nº 440.
[114] ESMV, nº 272.

Perelada:

-Berenguer, abat de Sant Feliu i ardiaca de Perelada, 1122/23[115]. Potser és el mateix Berenguer, ardiaca de Perelada, que ja ens apareix el 1117 (doc. 86) i el 1118[116].

Hi ha altres ardiaques relacionats amb la Seu que potser exercien el seu càrrec en ella com, per exemple, Joan, ardiaca i escrivent, 1128 (doc.148), el qual redactà una permuta del bisbe referent a unes propietats de Girona i Anglès.

Hi ha un Ramon, ardiaca, de 1102 (doc. 4) que no sabem si es refereix al de Girona o al de Besalú ja que tots dos coexisteixen a inicis del s. XII.

- Diaca

El *diaconus* o *leuita* era l'encarregat de distribuir a l'eucaristia el cos i la sang de Crist, llegir l'Evangeli i altres lectures, recollir les ofrenes, fer el comiat de la missa i ajudar a preparar els catecúmens[117].

Volem fer notar que en un mateix moment hi podien haver diverses persones amb aquest càrrec ja que al document 68 en trobem quatre de relacionats amb la Seu: Arnau, Guillem, Bermon i Pere.

-Arnau, diaca, xantre i escrivent el 1104 (14, 15); Arnau, diaca i escrivent, 1107 (doc. 32), 1109 (doc. 40), 1114 (doc. 68); diaca, 1130 (doc. 173).

-Berenguer Dalmau, diaca el 1109 (doc. 39).

-Bernat, diaca, el 1109 (doc. 40).

-Guillem, diaca, 1114 (doc. 68), 1114-1117 (doc. 70). Potser el mateix que Guillem sots diaca.

-Guillem Gaubert, canonge i diaca el 1130 (doc. 173).

-Bernat d'Hostoles, diaca i prepòsit, 1130 (doc. 173); diaca 1136/37 (doc. 213); potser el Bernat, diaca, 1141 (doc. 237), 1143 (doc. 248), 1144 (doc. 255). És el mateix personatge que apareix com a sots diaca.

-Bermon, diaca, 1114 (doc. 68), 1114-1117 (doc. 70), potser al 1116 (doc. 81), 1123 (doc. 117 i 118) i en una data imprecisa (doc. 270). A partir del 1128 hi ha un prevere anomenat Bermon que potser és la mateixa persona sense el càrrec de diaca (docs. 148, 163, 169, 237, 248).

-Pere, diaca, 1114 (doc. 68); diaca i escrivent entre el 1102/3 i el 1141 (docs. 5, 46, 47, 134, 163, 164, 170, 171, 173, 176, 178, 188, 189, 190, 194, 195, 198, 236). Ha d'ésser el Pere, prevere i escrivent que en apareix entre 1101 i 1143.

-Ponç Ot, diaca, el 1109 (doc. 40).

-Berenguer Blidger, diaca de la Seu, 1116 (doc.80).

-Ermengol, diaca i escrivent de Girona, 1135/36 (doc. 204).

-Gaucfred, diaca, 1136/37 (doc. 213), 1141 (doc. 237).

-Ademar, diaca, 1143 (doc. 248).

- Sots-diaca

L'*hipodiaconus* o *hipoleuita* exercia les mateixes funcions que el diaca, però estava per sota seu[118].

[115] DEC, nº 334.
[116] MH, col 1251-2, nº 362.
[117] Cabrol-Leclerq, veure *diacre*, vol. IV, cols. 738-746.
[118] Cabrol-Leclerq, veure *sous-diacre*, vol. XV, cols. 1619-1626.

-Bernat, sots-diaca (docs. 65, 70, 229), i Bernat sots-diaca i escrivent (docs. 111, 125, 186, 192, 216, 224, 228, 267) ens apareix del 1114 al 1139 i ha d'ésser el Bernat sots-diaca de Girona de 1118[119] i el Bernat sots-diaca de l'església de Girona el 1143 (doc. 248). Creiem que es tracta de Bernat d'Hostoles, un canonge que apareix diverses vegades i que el 1121 el trobem com a sots-diaca (doc. 107) i el 1130 (doc. 173) com a prepòsit i diaca.
-Guillem, sots-diaca, el 1104 (doc. 16), segurament la mateixa persona que Guillem diaca.

- Arxiprest

L'*archipresbiter* era el major dels preveres[120]. En el nostre cas és un càrrec del qual hem trobat escasses referències:

-Arnau era abat de Vilabertran i arxiprest de Girona, el 1108/09. Coneixem un Arnau, arxiprest, que podria haver exercit a Girona el 1104 (doc. 16), potser la mateixa persona.

- Sagristà

El sagristà *(sacrista),* l'encarregat de la sagristia, era la persona que havia de tenir a punt tot el necessari per al culte, incloses les vestimentes[121]. En el cas de Girona veiem que n'hi havia dos.

-Entre 1104 i 1107 hi ha un Ramon Guillem, sagristà (de Girona) (doc. 27) que ha d'ésser Ramon Guillem, sagristà (de Girona), germà de Pere, (doc.18) i per tant també Ramon Guillem, sagristà, germà de Guillem Ramon i Pere Guillem (doc. 32, el seu testament). En un text sense data creiem identificar-lo com a fill d'Eliarda (doc. 263).

-El sagristà Ramon Miró el tenim documentat entre 1101 i 1118 (data de les condicions sagramentals) aproximadament (docs. 2, 7 bis, 55, 96).

-Ramon, sagristà, datat entre 1102 i 1113 (docs. 4, 6, 32, 55). Abans de 1107 pot fer referència a Ramon Guillem (mort possiblement el 1107) o bé a Ramon Miró. Posteriorment ha d'ésser Ramon Miró.

-El Pere Bernat, sagristà de l'església de Girona de 1109 (doc. 38) ha d'ésser el mateix Pere, sagristà, que trobem fins al 1118 aproximadament (docs. 39, 40, 44, 51, 52, 70, 71, 85, 94, 96).

-Del 1110 al 1144 tenim un Arnau, prepòsit (132, 228), i un Arnau, prevere i sagristà. Tots dos apareixen al doc. 145, una còpia, un darrere l'altre. Podria ser un error de l'escrivent que llegí malament i d'un personatge en féu dos ja que sabem de l'existència d'un Arnau, sagristà i prepòsit de Santa Maria de la Seu, doc. 245; segurament és l'Arnau, sagristà dels docs. 133, 215, 229 o l'Arnau, segon sagristà, del doc. 190. El seu nom devia ésser Arnau Joan, que també exerceix d'escrivent (prevere i sagristà, 47, 117, 133, 171, 177, 178, 206, 208, 211, 237, 256; prevere i sagristà segon, 118, 119, 198, 248; prevere, sagristà i escrivent, 227; sagristà, 99, 110, 111, 133, 200, 253; sagristà de Santa Maria de la Seu, 169, 195; sagristà de Santa Maria de la Seu de Girona, 205).

-Entre 1121 i 1144 hi ha un Bernat sagristà de Girona (docs. 251, 254), sagristà de l'església de Girona (docs. 241, 248), sagristà i diaca de Girona, germà de Berenguer

[119] MH, col 1251-2, nº 362.
[120] Alcover-Moll.
[121] Cabrol-Leclerq, veure *sacristain*, vol. XV, cols. 355-365.

(doc. 163), sagristà major (doc. 124) i que segurament correspon a Bernat, sagristà (109, 117, 118, 148, 163, 165, 169, 195, 198, 208, 213, 237, 248, 254, 255)[122].

Hi ha altres sagristans relacionats amb la Seu, però no sabem si exercien en ella:
-Sunyer Sisuall, un sagristà que el 1104 tenia possessions al burg de Sant Feliu de Girona (doc. 17) i que era mort el 1120 (doc. 103).
-Guillem, sagristà, 1113 (doc.55).
-Pere Ponç, sagristà, 1125 (doc. 132).

- Claver

El claver *(clauiger)* és un càrrec que podem associar amb l'administració econòmica de l'església catedralícia i la canònica[123]. Havia d'ésser un càrrec compartit o en tot cas es podia realitzar amb un ajudant ja que dos clavers de Santa Maria ens apareixen citats simultàniament en un mateix document, un testament on reben deixes.

-Pere, claver, 1113 (doc. 55) segurament és el mateix Pere, claver de Santa Maria (de Girona) de 1133 (doc. 195).
-Oliver, claver, referenciat el 1118 (doc. 94) i el 1133 (doc. 195).

- Cabiscol

El cabiscol el podem associar a les tasques de docència i és possible que hi hagués més d'una persona amb aquest càrrec[124]. Apareix com a *caput scolae*.

-El 1102 hi ha un cabiscol anomenat Bernat (docs. 4, 6), que a més a més fa de jutge (cabiscol i jutge doc, 5).
-Entre 1102 i 1107 en coneixem un d'anomenat Pere (doc. 32), que també fa de jutge (docs. 28, 29, 270) i a més d'escrivent (doc. 16). Era oncle de Berenguer, Bernat i Albert Amat (doc. 3).
-Joan, cabiscol, el tenim documentat el 1123 (doc. 124).
-Entre 1109 i 1141 hi ha un cabiscol anomenat Berenguer de Girona (doc. 158; DEC, nº 334) que també ens apareix com a Berenguer cabiscol (docs. 38, 39, 70, 78, 81, 82, 85, 108, 174, 190, 195, 210); cabiscol i jutge (docs. 89, 92, 94, 95, 99, 107, 110, 117, 118, 158, 163, 173, 208, 211, 215). Aquest personatge acompanya sovint el bisbe Berenguer i no s'ha de confondre amb un ardiaca anomenat Berenguer, que fa una signatura semblant però amb diferent terminació.
-Ramon, prevere, cabiscol, afillat de Ramon Pere Bonardell, el 1143 (doc. 250).
-Guillem, cabiscol de Girona, es referencia el 1144 (doc. 255).

- Xantre

El xantre s'ha associat tradicionalment a les tasques relacionades amb el cant litúrgic[125]. Podríem dir que seria el cantant solista de les misses o el director de cant. A Girona hi ha el primer xantre i el segon xantre. A la documentació el trobem com a *succento*r o *coraula*.

[122] Normalment sol signar amb una frase rítmica: *Signum ista super scripta Bernardus firmo sacrista.*
[123] Alcover-Moll. No l'hem sabut trobar a l'obra de Cabrol-Leclerq.
[124] Veieu les funcions del cabiscol a Alturo, 2010.
[125] Cabrol-Leclerq, veure *chantres*, vol. III, cols. 344-365.

-Ramon, segon xantre, 1104 (doc. 16) que podria ser el Ramon Guadamir, clergue de la Santa Seu de Girona i segon xantre, net de Deudat Piperell, que ens apareix en un document sense data (doc. 270).

-Arnau, diaca, xantre i escrivent el 1104 (14, 15).

-Pere, xantre i jutge, 1106 (doc. 27).

-Guillem, segon xantre, 1108/09 (doc. 39), o bé entre el 1114 i el 1121 (docs. 70, 81, 92, 107).

-Letabund, xantre, 1120 (doc.105).

- Canonge

Dels vint clergues que mossèn J.M. Marquès diu que hi havia a la canònica[126], exceptuant els que tenien càrrecs, només n'hem pogut documentar alguns. Els que ens manquen, si és que realment n'hi havia vint, cosa que en el període cronològic que estudiem no ens atrevim a afirmar, és possible que ens apareguin als textos i que els coneguem a tots però, com que sovint els clergues d'un lloc i altre estan barrejats, no els podem destriar. Els trobem com a *canonicus, presbiter o clericus.*

-Pere, prevere i escrivent entre 1101 i 1143 (docs. 2, 7 bis, 30, 41, 43, 44, 52, 54, 57, 64, 85, 94, 95, 96, 113, 118, 132, 136, 150, 157, 179, 200, 206, 208, 209, 210, 212, 213, 214, 215, 226, 229, 231, 233, 240, 241, 246, 252, 268). El mateix Pere que ens apareix com a diaca i escrivent.

-Berenguer Dalmau, que ens apareix com a canonge (doc. 38) i com a diaca el 1109 any (doc. 39).

-Gaucfred Dalmau, canonge, 1109 (doc. 38). Hi ha un Gaucfred, clergue, el 1114-1117 que podria ser aquest mateix personatge (doc. 70).

-Dalguer, clergue de Girona, 1109 (doc. 39).

-Oleguer, canonge de Girona, 1112/1113 (VL, nº 31), 1116 (doc.81).

-Bernat, prior d'Ullà i canonge la Seu de Girona, 1123/24 (doc. 122).

-Ponç, canonge de Girona, 1123 (doc. 127); prevere el 1130 (doc. 163). Hi ha un Ponç d'Urgell, clergue, el 1126 (doc. 133), el 1128 (doc. 149, 151, 152), 1129 (doc. 152, 154), 1130 (doc. 161, 167).

-Ademar, canonge de Girona, 1126/27 (doc. 134).

-Guillem de Calonge, canonge de l'església de Girona, 1127 (doc. 142); canonge de l'església de Girona i jutge, 1141 (doc. 237).

-Oliver, canonge, 1130 (doc. 168), prevere el 1141 (doc. 237).

-Guillem Gaubert, canonge i diaca el 1130 (doc. 173).

-Berenguer Guillem, prevere i canonge de Santa Maria de la Seu el 1130 (doc. 172). Hi ha un Berenguer, prevere, ja el 1114 (doc. 68).

-Bermon, prevere, entre 1128 i 1143 (docs. 148, 163, 169, 237, 248), potser és la mateixa persona que el diaca Bermon.

-Pere Sindreu, clergue, 1128 (docs. 146, 148); prevere entre 1114/1117 i 1133 (docs. 70, 81, 94, 139, 171, 198), que fou prepòsit el 1130 (doc. 173). Al document 94 s'esmenta diverses vegades un Pere Sindreu, amb i sense càrrec eclesiàstic, però sempre es tracta de la mateixa persona: això ens planteja la pregunta de si el Pere Sindreu dels doc. 94, 96, 200, 215 fa referència al clergue o és una persona laica diferent.

-Bernat de Farners era canonge de l'església de la Seu de Girona, prepòsit i capellà de l'església de Vilablareix en una data no massa precisa (1142/1151, doc. 244).

[126] Marquès, 2007, pp. 39-41.

-Ramon Albert, canonge de Girona, el 1128 (doc. 148). Hi ha un Ramon, prevere, cabiscol, afillat de Ramon Pere Bonardell, el 1143 (doc. 250), però no sabem si és la mateixa persona.

-Arnau Joan, prevere, documentat entre 1110 i 1144, que també exerceix d'escrivent i sagristà, 47, 68, 117, 133, 171, 177, 178, 206, 208, 211, 237, 256; prevere i sagristà segon, 118, 119, 198, 248.

-Pere Borrell, prevere i canonge, 1143 (doc. 248 i 252).

-Coneixem un mestre anomenat Renall (docs. 121, 172, 173) que, tot i no aparéixer mai acompanyat de cap intitulació eclesiàstica, havia d'haver format part de la canònica.

- Prebendari

Només hem trobat un cas en el qual es faci esment de la prebenda *(preuendarius),* una porció de terra o de béns assignats a un canonge per a la seva manutenció[127]. És possible que es donés per suposat que cada canonge en tenia una.

-Ramon, prebendari, 1137 (doc. 215). Pot fer referència a qualsevol Ramon dels que hem trobat més amunt.

Com a conclusió podríem dir que la canònica està estructurada en càrrecs de poder (bisbe, ardiaca, prepòsit, arxiprest), d'organització del culte (diaca, sots-diaca, sagristà), cultura (xantre, cabiscol), administració econòmica (claver) i també hi ha canonges sense càrrecs. Sembla que algunes persones desenvolupen sempre una mateixa tasca mentre que altres poden anar canviant de càrrec amb el pas del temps i això ens fa difícil poder determinar quants canonges hi havia en un moment determinat. Ens alguns casos en un mateix text ens apareixen dues o més persones que fan la mateixa tasca (primer i segon sagristà, diaques, ardiaques, cabiscols, etc.), és a dir, que hi havia més d'un titular per càrrec, i això fa que de vegades algun d'ells s'especifiqui que és *sots* o *segon* però de vegades no. També és usual que una persona aparegui esmentada segons l'ocasió pel seu càrrec i segons l'ocasió com a canonge o clergue, exceptuant-ne el bisbe i potser els ardiaques.

5.5. SANTA MARIA DE LA SEU A L'ÈPOCA DEL BISBE BERNAT UMBERT (1093/94-1110)

5.5.1. Cronologia i abast personal

- Primeres referències

El bisbe Bernat començà a exercir com a tal a final de 1093 o bé a inicis de 1094[128] ja que el seu antecessor, un bisbe anomenat Berenguer Gaucfred, sembla que morí el 17 de novembre de 1093 segons una nota marginal del Martirologi d'Adó[129]. La primera referència seva com a bisbe la trobem el 2 d'abril de 1094[130], quan signa el document de venda d'unes cases entre particulars. Es tracta d'una còpia. Per veure una signatura

[127] Alcover-Moll.
[128] CDSG.
[129] *XV kalendas decembris. Eodem die obiit Berengarius Gerundensis episcopus, anno CXIII post millesimum ab Incarnatione Domini;* Roura, 1995, full 119 revers.
[130] CAC, nº 170.

autògrafa haurem d'esperar al 14 de març de 1097[131] quan el bisbe Bernat i la seva mare Sicards donen a Arnau Dalmau, la seva esposa Girberga i llur fill Ramon la meitat del forn que tenien a la ciutat de Girona a canvi d'un cens.

Bernat Umbert (o Humbert) és el nom que recullen diversos autors[132], també els escrits de Pontich del s. XVIII[133] i més antigament (possiblement al mateix s. XII) el Martirologi d'Adó[134].

- Procedència familiar

La procedència familiar es pot esbrinar fàcilment ja que al testament de la seva mare Sicards (doc. 10), propietària del castell de Lloret, i a les seves condicions sagramentals (doc. 16), es diu diverses vegades que el bisbe Bernat de Girona és germà de Bernat Gaucfred i que també té una germana anomenada Ermesèn. En realitat, almenys amb el seu germà, haurien d'ésser germanastres, fet que explicaria per què la seva mare té dos fills anomenats Bernat. Al testament es diu que l'espòs de Sicards s'anomena Gaucfred Bernat i té dos fills anomenats Guisla i Albert.

Sicards esmenta una dècima que rebé d'Umbert Ot, indici que havia estat marit seu anteriorment. Aquest havia d'ésser el pare de Bernat Umbert i això demostra que Sicards s'havia casat almenys dues vegades. De fet sabem que el 4 de març de 1066[135] apareix esmentat un senyor *(domno)* Umbert i una senyora *(domna)* Sicards. Aquest senyor *(domno)* Umbert i la seva esposa Sicards són recordats pòstumament a la dotalia de Sant Marçal del Montseny, el 1104[136]. Es tracta d'Umbert Ot (conegut per la historiografia com a Umbert de les Agudes o ses Agudes), personatge que havia de morir abans del 26 de març de 1091[137] ja que en aquesta data Sicards féu dues donacions a la canònica de Girona, una de les quals era un alou a Sant Esteve de Riudellots que havia rebut de part del seu difunt marit Umbert i que ara el tenia en violari el seu fill Ramon, ardiaca.

Així, si l'ardiaca Ramon era fill de Sicards, també havia d'esser germà de Bernat, tot i que no apareix esmentat mai al testament de la seva mare. El 1062[138] trobem un Ramon Umbert, ardiaca; el 1065[139] un Ramon Umbert, diaca; el 1084[140] un Ramon Umbert sense que poguem veure el càrrec (manca un full); el 1088[141] Ramon Umbert, ardiaca; i el 1097[142] Ramon ardiaca de Besalú. També podria ésser el Ramon de Besalú, ardiaca, datat de 1102 al 1109 (docs. 7, 39) o potser el Ramon, ardiaca i escrivent de 1130-1131 (docs. 177, 180), tot i que aquest darrer creiem que es tracta d'una altra persona.

Al testament de Sicards hi signa Berenguer Ot i Ponç Ot, diaca, que han d'ésser germans del primer espòs de Sicards.

- "Cursus honorum"

[131] CDSG, nº 469.
[132] ES, pp. 192-196; Marquès, 2006; Marquès, 2007.
[133] PON, pàg. 12 v.
[134] Roura, 1995, full 92 revers.
[135] CDSG, nº 322.
[136] DEC, nº 290.
[137] CDSG, nº 416.
[138] CAC, nº 122.
[139] CDSG, nº 318.
[140] CDSG, nº 388.
[141] CDSG, nº 159.
[142] CDSG, nº 470.

Segons diu J.M. Marquès[143] Bernat Umbert fou nomenat ardiaca de la Seu de Vic el 1078 i d'aquí passà a exercir com a bisbe de Girona el 1094. Nosaltres no trobem el seu nom associat a cap càrrec de la canònica de Girona, però en una donació que la seva mare Sicards fa a la Seu el 15 d'abril de 1091[144] hi signa un diaca anomenat Bernat que qui sap si era el futur bisbe.

- Patrimoni particular

Ens han arribat documentades tres possessions relacionades amb esglésies, un castell i mig, vint alous, tres masos i mig, mitja vila, un feu, una coromina, un solar, dos bous, un pollí, diners i béns mobles, i possiblement una plantació de salzes.

Als testaments, sovint hi havien deixes per a la Seu i per al bisbe. Aquesta dualitat ens fa pensar que les del bisbe eren a títol personal i que possiblement formarien part del seu patrimoni particular. Per aquesta via Bernat Umbert hauria obtingut un pollí a canvi de misses cedit per Dispòsia, senyora del castell de Múnter[145], quan aquesta morís.

En una venda entre particulars s'esmenta una plantació de salzes que el venedor tenia (hem d'entendre que arrendat) per part del bisbe de Girona (doc. 1). Com que no s'especifica si el bisbe la posseïa com a bé personal o com a representant de la canònica, el comptabilitzem com a propietat particular.

La major part de béns que rebé el bisbe Bernat li vingueren a través del testament de la seva mare Sicards, fet el 6 d'octubre de 1103 (doc. 10) i de les posteriors condicions sagramentals del 20 febrer de 1104 (doc. 16). Així, rebria la meitat d'un mas d'Estanyol quan morís Ponç Ot (que devia ser el seu oncle), un alou també a Estanyol, la meitat del castell de Lloret, Sant Marçal (del Montseny), l'alou de Caselles, el de Perduds, el de Cantallops, el de Riba, el del Vilar, el de Vall Mocosa, el de Capadaspre, el de Mata de Mar, el castell de Calella, l'alou d'Orsavinyà, el de Montsant, el de Cornes Altes, el de Font Rodona i el de Vall Plana.

La totalitat de les possessions personals del bisbe les trobem esmentades al seu testament, del 7 d'agost de 1109 (doc. 40) i a les seves posteriors condicions sagramentals del 8 d'abril de 1111 (doc. 51). Triava com a marmessors Ramon, abat de Sant Feliu de Girona, Ramon Gaucfred, ardiaca, Pere, sagristà, Berenguer, ardiaca, i Ponç Ot. Deixava a Santa Maria de la Seu de Girona la quarta part de l'església de Pineda, la coromina d'Om, el mas de Catola, la meitat del castell de Lloret, l'alou d'Estanyol i la tercera part dels seus béns mobles. El bisbe (que el succeís) rebria la tercera part de la tasca de Santa Maria de la Bisbal i el feu de Ventanac. La resta de béns eren per a diverses institucions religioses i per als familiars. A part de les propietats que deixa a la Seu, s'esmenten altres possessions: un alou a Tona i un solar anomenat Guadall, un alou a Collsabadell, un alou a Vilaseca, el castell de Calella, l'alou d'Orsavinyà, un a Montsant, un a Font Rodona, dos masos a Montcalb, un alou a Cantallops, un a Garsoves, un alou anomenat del Vilar, un a Mataró, un a Vallmocosa, un a Caselles, un a Perduds, dos bous i alguns sous de plata. Algunes d'aquestes possessions, tal i com hem vist, les havia rebut de part de la seva mare (docs. 10 i 16).

En el moment de fer testament, el bisbe Bernat Umbert fa una deixa de nou sous de plata fina (docs. 40 i 51) però ignorem el total dels diners que tenia. En els anys anteriors tenim documentades l'obtenció d'una lliura de plata (20 sous purs, 40 amb talla, 480 diners) per deixa testamentària de Gaucfred Bastó[146] i dues lliures de plata o

[143] Marquès, 2007, pp. 39-41.
[144] CDSG, nº 417.
[145] PACB, nº 291. El 31 d'agost de 1096.
[146] ESMV, nº 272. El 9 de juny de 1102

equivalent (960 diners) per absoldre Pere Bernat a sobre del seu sepulcre quan aquest morís[147].

- Explotació del patrimoni particular

Només ens ha arribat un exemple documental directe relacionat amb l'explotació dels béns particulars del bisbe i es tracta d'una plantació de salzes que tenia arrendada (doc. 1). Malgrat tot, havia d'obtenir rendes i guanys a través dels drets de les esglésies o dels castells que posseïa, i dels arrendaments d'alous, masos i terres. Si tenia dos bous és que algú els utilitzava per llaurar i treballar la terra. També havia d'obtenir algun possible benefici del feu de Ventanac.

- Defunció

La darrera actuació coneguda del bisbe Bernat és la signatura del seu testament, el 7 d'agost de 1109 (doc. 40), fet a causa de voler viatjar a Jerusalem. En ell triava com a marmessors Ramon, abat de Sant Feliu de Girona; Ramon Gaucfred, ardiaca (el seu germà); Pere, sagristà; Berenguer, ardiaca, i Ponç Ot (el seu possible oncle). Al cap d'un any i mig llarg, el 8 d'abril de 1111 (doc. 51), es feren públiques les seves condicions sagramentals, que, per llei i com a norma general, els marmessors havien de fer complir en el termini màxim de mig any després de la mort del testador. En elles s'explica que morí durant el viatge. Segons el martirologi d'Adó[148] morí el 2 de setembre de 1110[149] si comptabilitzem l'Encarnació en florentí[150]. Això vol dir que, tot i haver fet el testament el 1109, per causes que desconeixem al darrer moment posposà el viatge i no marxà a Jerusalem fins l'estiu de l'any següent.

Pontich[151] el fa durar fins el 1112, però ja hem vist que la data no és correcta.

- Esments pòstums

El bisbe Bernat apareix esmentat després de la seva mort en una ocasió ja que es fa referència al seu testament i a la quarta part de les dècimes de l'església de Santa Maria i Sant Pere de Pineda que els germans Bertran i Pela reclamaven com a seves i per les quals s'havien querellat contra el bisbe Berenguer i els canonges de Girona (29 de març de 1131, doc. 179).

5.5.2. Activitat pastoral

- Ratificació de documents anteriors

Com a bisbe posà la seva signatura, i per tant ratificà, documents de l'època del seu predecessor, el bisbe Berenguer Gaucfred[152].

- Viatges

[147] ESMV, nº 226. El 30 d'agost de 1095.
[148] ROURA, 1995, full 92 revers.
[149] *III nonas septembris. Eodem die obiit Bernardus Umberti huius sedis episcopus. Anno Dominice Incarnationis C. XI. post millesimum.*
[150] Si comptabilitzéssim l'Encarnació en pisà la data resultant seria posterior a les condicions sagramentals i per tant aquest sistema de còmput no seria correcte.
[151] Pontich, p. 12.
[152] El 3 de setembre de 1086, CDSG, nº 399; 6 setembre 1086, CDSG, nº 400; 4 abril 1089, CDSG, nº 409.

Els autors de *l'España Sagrada*[153] creuen que podia haver assistit al concili de Nimes el 1096, tot i que les actes van desaparèixer i no s'hi pot confirmar la seva presència.

Pel seu testament i posteriors condicions sagramentals (docs. 40 i 51) sabem que el bisbe Bernat viatjà a Jerusalem, possiblement l'estiu de 1110, i que morí pel camí.

- Dotalies

Tenim notícia de la dotació de diverses esglésies per part del bisbe Bernat com ara la de Santa Maria de Ridaura (12 de gener de 1100)[154] i la de Sant Antoni de Collfred, sufragània de l'anterior (gener 1100)[155], ubicades al comtat de Besalú. Entre 1094 i 1100 es dotà Sant Tomàs de Canyà o Fluvià i se li adscrigué l'església de Sant Genís de Palol[156]. Possiblement entre aquestes mateixes dates es dotà Sant Esteve de Canelles i al mateix temps es ratificà un document de l'1 de març de 913 en el qual el bisbe Guiu havia ordenat la restitució d'aquesta església al monestir de la Grassa[157].

Dotà l'església del monestir de Santa Maria de Vilabertran juntament amb els bisbes Berenguer de Barcelona i Pere de Carcassona, possiblement l'11 de novembre de 1100[158]. El abats d'aquest monestir, els trobem també com a ardiaques del bisbat de Girona.

El bisbe Arnau d'Osona, el 5 de febrer de 1105[159], dotà l'església de Sant Marçal del Montseny a precs del prior Bonhome i del bisbe Bernat de Girona, en una propietat que pertanyia a aquest darrer *(in cuius patrimonio cognoscitur esse constructum*), i de la qual cobrava rendes, fet que ara es ratificava amb aquesta dotalia. La possessió, l'havia rebuda el 1003 a través del testament de la seva mare Sicards (doc. 10). És per aquest motiu que es ratifiquen les possessions que anteriorment els seus pares Umbert i Sicards havien donat a l'església juntament amb les d'altres fidels.

- Confirmacions i supeditacions d'esglésies

Era també tasca del bisbe, confirmar, si calia, les donacions d'esglésies. Així, en temps passats el vescomte Ramon (de Besalú) i la vescomtessa Ermesèn, amb el consentiment del bisbe Berenguer de Girona (Berenguer Gaucfred, s. XI) i els canonges, havien cedit l'església de Sant Joan de les Fonts Inferiors a Sant Víctor del monestir de Marsella per tal que la transformessin en cenobi sota la tutela del cardenal Ricard, abat de Marsella. El 5 de juliol de 1106 el bisbe Bernat ratificava aquesta cessió i a més hi afegia Santa Maria de Castellar, Sant Pere de Lligordà, Sant Cristòfor de les Fonts Superiors i Santa Eulàlia de Begudà[160]. D'aquest fet es dedueix que el bisbe veia bé la possibilitat de fundar un monestir a Sant Joan les Fonts.

Sabem que el 31 de juliol de 1108/09 (doc. 39) donà o supedità l'església de Sant Feliu de Lladó a l'església de Santa Maria de Lladó, però el document és suspecte.

5.5.3. Relacions amb els comtes

[153] ES, p. 193.
[154] CDSG, nº 479.
[155] DEC nº 274, en realitat no té data però es considera d'aquesta època.
[156] DEC, nº 313.
[157] DEC, nº 314.
[158] DEC, nº 276. L'era en còmput català és 1099 i s'avé amb l'Encarnació en florentí. L'Encarnació en pisà és 1100 i s'avé amb l'era (còmput usual) i amb la indicció. La datació pel rei és 1001. Tradicionalment s'ha considerat de 1100.
[159] DEC, nº 290. El data de 1104, data de la indicció. Pel rei i l'Encarnació en pisà ens dóna 1105.
[160] CDCB, vol. XI, nº 399.

- Barcelona

A part de les donacions comtals, esmentades a l'apartat de l'increment patrimonial, el comte Ramon Berenguer III, per tal de protegir els béns catedralicis, el 23 d'abril de 1100, havia confirmat, de forma general, els béns que posseïa l'església de Girona [161]. En el rerafons el que feia era ratificar les propietats d'aquesta institució sense especificar quines eren.

- Besalú

Per raó de la seva categoria social, el bisbe Bernat actuà com a testimoni del comte Bernat de Besalú, el 14 d'agost de 1097[162], quan aquest donà a Santa Maria de Ripoll un alou i dominicatura anomenat Olot, situat al comtat de Besalú, a la parròquia de Sant Esteve d'Olot, i un altre ubicat a les parròquies de Sant Cristòfor de Fonts Alta *(Fontibus Superius)* i a la de les Preses. Això es féu en una reunió celebrada a Girona i davant del bisbe.

5.5.4. Relacions amb els bisbes

Els esments documentals conservats en els quals es relaciona el bisbe Bernat o la Seu amb altres bisbes són escassos i queden reduïts a la seva actuacció conjunta en dotalies. És probable que assistís al Concili de Nimes de 1096[163] però, en cas d'haver estat així, no n'ha quedat constància documental.

- Barcelona

Coincidí amb el bisbe Berenguer de Barcelona a la dotalia del monestir de Vilabertran, possiblement l'11 de novembre de 1100[164].

- Carcassona

A la dotalia de Vilabertran també hi assistí el bisbe Pere de Carcassona[165].

- Vic

Es coneixien amb el bisbe Arnau d'Osona ja que, el 5 de febrer de 1105[166], aquest personatge dotà l'església de Sant Marçal del Montseny, edificada en una propietat del bisbe Bernat de Girona.

5.5.5. Increment patrimonial

Basant-nos en la documentació conservada podem observar com, per diverses vies, la Seu incrementa el patrimoni. Així, sabem que a l'època del bisbe Bernat es

[161] CAC, nº 181.
[162] MH col 1201-02, nº 316.
[163] ES, p. 193.
[164] DEC, nº 276. L'era en còmput català és 1099 i s'avé amb l'Encarnació en florentí. L'Encarnació en pisà és 1100 i s'avé amb l'era (còmput usual) i amb la indicció. La datació pel rei és 1101. Tradicionalment s'ha considerat de 1100.
[165] DEC, nº 276. Vegeu nota anterior.
[166] DEC, nº 290. El data de 1104, data de la indicció. Pel rei i l'Encarnació en pisà ens dóna 1105.

reberen quatre donacions relacionades amb esglésies[167], mig castell[168], dotze alous[169], vuit masos i mig[170], sínodes[171], una donació d'un nombre indeterminat de cases a Girona[172], dos cellers[173], un clos[174], tres coromines[175], dues terres[176], un camp[177], un ferraginal[178], tres lliures de plata (120 sous amb talla) i deu sous[179] (tot plegat 1560

[167] L'església de Sant Sadurní d'Arenys, al comtat d'Empúries, amb la seva sagrera, la seva parròquia i les dècimes i primícies foren donades per la vescomtessa Ermesèn (doc. 22). El sacerdot Pere Bliguer, al testament (CDSG, nº 478), i confirmat a les condicions sagramentals (CAC, nº 183), cedia a la Seu la quarta part de l'església de Sant Feliu de Celrà. L'església de les Fonts era donada pel sagristà Ramon Guillem en testament (doc. 32). La quarta part de l'església de Pineda s'obtingué a través del testament del bisbe Bernat (doc. 40 i 51).

[168] La meitat del castell de Lloret fou donada pel bisbe Bernat en testament (doc. 40 i 51).

[169] Un alou a Sant Vicenç de Rupià fou cedit per Belisèn sense especificar els motius (CDSG, nº 470). Un alou a Vilafreser, el donà Flandina sense especificar tampoc els motius (CDSG, nº 470). Un alou a Sant Cugat de Fornells era cedit pel clergue Arnau Ramon[169]. Guillem Bernat de Cornellà donà a la canònica de Santa Maria de la Seu (de Girona) un alou (suposem que a les rodalies de Cornellà del Terri), el que havia estat de Bernat Duran, però es reservava el dret de rebre per Nadal un pernil, quatre pans i una mida de civada segons la mesura de Banyoles (doc. 31). Un alou situat a la parròquia de Sant Esteve de Juià es donà a les condicions sagramentals de Dispòsia, senyora del castell de Múnter, i, a més a més, es disposava que si el seu fill Guillem Bernat s'hi interposava seria excomunicat i la Seu rebria també l'alou de Rovodons (PACB, nº 291). Uns alous a Monells, Orriols i Llampaies, els donà el sacerdot Pere Bliguer en testament (CDSG, nº 478) i foren confirmats a les corresponents condicions sagramentals (CAC, nº 183). Un alou a Vall Marina fou cedit en testament per Sicards, mare del bisbe i ratificat a les condicions sagramentals (doc. 10 i 16). Un alou a la parròquia de Cassà de Pelràs, amb una reserva de violari per a Berenguer Ruf, fou cedit per Pere Ramon en el testament que féu abans de viatjar a Jerusalem (ESMV, nº 285). L'alou de Cardoneda, dins la parròquia de Santa Palladia, el donà Guillem Ramon en testament (doc. 30). Un alou d'Estanyol el cedí el bisbe Bernat en testament i fou confirmat a les condicions sagramentals (docs. 40 i 51).

[170] Un mas al comtat de Girona, a la parròquia de Sant Andreu de Torderols, fou cedit per Rotllan amb la condició que, quan ell morís, la propietat passés a Ramon Guillem a canvi d'una lliura de cera i que, quan aquest fos difunt, revertís tot a la Seu (doc. 46), una cessió que posteriorment es recull a les seves condicions sagramentals (doc. 35). Adaled al seu testament (ESMV, nº 231) i a les posteriors condicions sagramentals (ESMV, nº 237), donà un mas situat a Vilamorell amb reserva de violari per als seus néts Ramon i Pere. El mas d'Olivera i el de Trilla, els obtingueren a través del testament de Sicards (doc. 10), mare del bisbe i a les corresponents condicions sagramentals (doc. 16). Un mas, sense especificar, el donà Arnau Isarn en testament (doc. 24). El mas de Vilamorell l'obtingueren del sagristà Ramon Guillem en testament (doc. 32). El mas de Catola, el cedí el bisbe Bernat en testament (doc. 40) i a les condicions sagramentals (doc. 51). Mig mas de Fornells el deixà Arnau Ramon de Sords en testament (doc. 5).

[171] Bernat Guillem en testament el 5 d'agost de 1097 (ESMV, nº 236). No sabem en què consisteix el sínode.

[172] Les donà Pere Ramon en el testament que féu abans de viatjar a Jerusalem (ESMV, nº 285).

[173] Un celler que era situat davant la porta de Santa Llogaia de Parets l'obtingueren a través del testament d'Arnau Isarn (doc. 24). Un altre celler, sense especificar on era, fou cedit pel sagristà Ramon Guillem en testament (doc. 32).

[174] El donà Arnau Isarn en testament (doc. 24).

[175] Dues Coromines, una de les quals s'anomenava de la Crosa, a Estanyol, les donà Sicards, mare del bisbe, en testament (doc. 10) i a les posteriors condicions sagramentals (doc. 16). La coromina d'Om fou cedida pel bisbe Bernat en testament (doc. 40) i a les corresponents condicions sagramentals (doc. 51).

[176] Una terra a la parròquia de Sant Genís d'Orriols la donaren els germans Pere i Adalbert Bernat de Vilamarí per remei de la seva ànima (CAC, nº 175). Arseni deixava una peça de terra a la Seu, el dia que morís, amb la condició que els seus fills la poguessin tenir mentre visquessin a canvi de pagar tasca (doc. 12).

[177] El camp del mas anomenat Guardial, a l'entorn de Lloret, el donà Sicards, mare del bisbe, en testament (doc. 10) i a les condicions sagramentals (doc. 16).

[178] Fou cedit per Pere Ramon en el testament que féu abans de viatjar a Jerusalem (ESMV, nº 285).

[179] Cinc sous de plata els donà Berenguer Eldemar en testament (CDSG, nº 453). Tres lliures de plata i vuit sous foren cedides pel sagristà Ramon Guillem en testament (doc. 32).

diners), dos bous[180], una mula[181], un dret de collita[182], un barril de vi[183], una olla i un nebulari[184], i una donació de béns mobles sense especificar[185].

L'increment patrimonial l'hem ordenat per estaments socials i per cronologia.

- Donacions en vida

Les donacions en vida podien procedir de gent amb càrrec nobiliari com ara el comte Ramon Berenguer III, que concedí a l'església de Santa Maria de Girona, a través del bisbe Bernat, tots els honors que aquesta tenia dins i fora dels murs de la ciutat de Girona. Segons Pere de Marca[186], el document era a l'arxiu de l'església de Girona però, tal i com diuen els autors *d'España Sagrada*[187], estava en un cartoral que ni ells ni Pontich veieren. Nosaltres tampoc hem trobat aquest text. Una altra donació vingué de part de la vescomtessa Ermesèn (de Besalú) (doc. 22)[188], que donà a Déu i a la canònica de Santa Maria de la Seu de Girona, l'església de Sant Sadurní d'Arenys, al comtat d'Empúries, amb la seva sagrera i la seva parròquia, incloses les dècimes i les primícies, propietat que havia aconseguit per herència i per altres fets.

Alguns dels donadors formaven part de l'estament esclesiàstic, com per exemple el clergue Arnau Ramon, que cedí a la canònica de Girona un alou que tenia a Sant Cugat de Fornells[189].

La major part de les donacions a la Seu són fetes per personatges laics que tenen alguna mena de pes social o econòmic: De Belisèn obtingué un alou a la parròquia de Sant Vicenç de Rupià[190]. Dels germans Pere Bernat i Adalbert Bernat, de Vilamarí, per remei de la seva ànima, una terra que tenien a la parròquia de Sant Genís d'Orriols[191]. Flandina donava a la canònica de la Seu un alou situat a Vilafreser[192]. Arseni (doc. 12)[193] dictaminà que, quan morís, una peça de terra havia de ser per a Santa Maria de la Seu i que dita terra s'hauria de deixar tenir als seus fills mentre visquessin a canvi de pagar tasca, és a dir, que es convertiren en masovers. Guillem Bernat de Cornellà (doc. 31)[194] donà un alou que era de Bernat Duran, on es reservava el dret de rebre per Nadal un pernil, quatre pans i una mida de civada en mesura de Banyoles. Rotllan (doc. 46)[195] cedí a Santa Maria de la Seu de Girona un mas que era al comtat de Girona, a la parròquia de Sant Andreu de Torderols, amb la condició que quan Rotllan morís aquesta propietat podria ser utilitzada per Ramon Guillem, que hauria de donar a la Seu cada any una lliura de cera, i a la seva mort revertiria tot a la Seu.

---

[180] Dos bous amb els seus estris per treballar la terra els donà Pere Bliguer, al testament (CDSG, nº 478) i a les posteriors condicions sagramentals (CAC, nº 183).
[181] Al testament de Sicards (doc. 10), mare del bisbe, i posteriors condicions sagramentals (doc. 16).
[182] testament de Sicards (doc. 10), mare del bisbe, i posteriors condicions sagramentals (doc. 16).
[183] Cedit pel sacerdot Pere Bliguer, al testament (CDSG, nº 478) i a les condicions sagramentals (CAC, nº 183).
[184] Donats pel sagristà Ramon Guillem en testament (doc. 32).
[185] El bisbe Bernat especificava, al seu testament (doc. 40) i a les condicions sagramentals (doc. 51), que la tercera part dels seus béns mobles havien d'ésser per la Seu.
[186] El 23 d'abril de 1100 (MH, col 1123, nº 328).
[187] ES, p. 195.
[188] El 12 d'agost de 1105.
[189] El 29 de desembre de 1100 (CDSG, nº 489).
[190] El 28 de maig de 1097 (CDSG, nº 470).
[191] El 7 d'abril de 1098 (CAC, nº 175).
[192] El 7 d'abril de 1098 (CAC, nº 176).
[193] El 1103/4.
[194] El 8 d'octubre de 1106.
[195] El 29 de juliol de 1110/1111.

- Deixes testamentàries

Les donacions que en han arribat a través de testaments i/o condicions sagramentals les trobem repartides de la següent manera:

El bisbe Bernat Umbert (docs. 40 i 51)[196] deixà a la canònica de la Seu de Girona la quarta part de l'església de Pineda, la coromina d'Om, el mas de Catola, la meitat del castell de Lloret, l'alou d'Estanyol i la tercera part dels seus béns mobles, i el bisbe que el succeís tindria la tercera part de la tasca de Santa Maria de la Bisbal i el feu de Ventanac.

De persones amb cert pes nobiliari, coneixem a Dispòsia, senyora del castell de Múnter[197], que cedí a la Seu i a la canònica un alou a la parròquia de Sant Pere de Juià i al bisbe un pollí a canvi de misses, i també disposava que si Guillem Bernat, fill seu, perjudicava algú (entenem que per raó del testament) perdria l'alou de Rovodons que seria per a la Seu i a més el bisbe l'hauria d'excomunicar. També sabem que Sicards, mare del bisbe Bernat i senyora del castell de Lloret (docs. 10 i 16)[198], manava ésser enterrada a Santa Maria de la Seu i li deixava el mas d'Olivera, dues coromines (una de les quals s'anomenava de la Crosa, a Estanyol), el camp de mas Guardial (Lloret), a vall Marina un alou, el mas de Trilla, una mula i el dret de treball *(esplet)* i a més dictaminava que algunes de les propietats que cedia al seu fill bisbe poguessin acabar per la Seu en cas que ell morís.

Dins de l'estament eclesiàstic, el sacerdot Pere Bliguer[199] cedí a la Seu la quarta part de l'església de Sant Feliu de Celrà, un alou a Monells, un a Orriols i un a Llampaies, dos bous amb els seus estris per treballar i un barril de vi. El sagristà Ramon Guillem (doc. 32)[200] deixava a la Seu l'església de les Fonts, tres lliures de plata i vuit sous (968 sous, 1536 diners), el mas de Vilamorell, un celler, una olla i un *nebularii*.

De personatges laics, coneixem les següents deixes: Berenguer Eldemar[201] donava cinc sous de plata (60 diners). Bernat Pere[202] manava ésser enterrat a Santa Maria de Vilabertran, disposava que el bisbe de Girona anés a eixa església a cantar missa, que l'absolgués a sobre del seu sepulcre, i que per aquesta feina cobrés dues lliures de plata o equivalent (80 sous amb talla, 960 diners). Adaled[203] deixava un mas situat a Vilamorell, amb reserva de violari per als seus néts Ramon i Pere. Bernat Guillem[204] féu testament abans d'anar a Jerusalem i deixà a la Seu els sínodes que tenia en propietat. Arnau Ramon de Sords (doc. 5)[205] donà mig mas de Fornells. Pere Ramon[206] féu testament abans d'anar a Jerusalem i deixà un alou que tenia a la parròquia de Sant Martí de Cassà, a Pelràs[207], amb reserva de violari per a Berenguer Ruf, cases dins els murs de Girona i un ferragenal. Arnau Isarn[208](doc. 24), manava ésser enterrat a Santa Maria de la Seu i li deixava un mas, la meitat d'un clos, i un celler que tenia davant la

[196] Testament del 7 d'agost de 1109 (doc. 40), fet a causa de voler viatjar a Jerusalem, i condicions sagramentals del 8 d'abril de 1111 (doc. 51).
[197] El 31 d'agost de 1096 (PACB, nº 291).
[198] Al testament fet el 6 d'octubre de 1103 (doc. 10) i a les posteriors condicions sagramentals (doc. 16).
[199] Al testament del 25 de setembre de 1099 (CDSG, nº 478) i a les condicions sagramentals del 28 de maig de 1100 (CAC, nº 183).
[200] El 10 d'abril de 1107.
[201] El 6 d'abril 1094 (CDSG, doc. 453). Testament.
[202] El 30 d'agost de 1095 (ESMV, nº 226). Testament.
[203] testament del 18 de novembre de 1096 (ESMV, nº 231) i condicions sagramentals del 3 de desembre de 1096/97 (ESMV, nº 237).
[204] Testament del 5 d'agost de 1097 (ESMV, nº 236).
[205] El 10 de juliol de 1102/03, condicions sagramentals.
[206] El 21 de maig de 1105 (ESMV, nº 285), testament.
[207] ESMV escriu Perlas però el nom correcte ha d'ésser Cassà de Pelràs.
[208] El 21 de febrer de 1106, testament.

porta de Santa Llogaia de Parets. Guillem Ramon[209](doc. 30) deixà a Santa Maria de Girona l'alou de Cardoneda, a la parròquia de Santa Palladia. Rotllan Guillem (doc. 35)[210] donà el mas de Torderola.

- Absolucions i misses

En alguns casos es podien demanar els serveis del bisbe a canvi d'una remuneració, un apartat que hem inclòs aquí per la seva bessant pastoral, tot i que també afecta l'increment patrimonial. Així, el 30 d'agost de 1095[211] Bernat Pere feia testament i manava ésser enterrat a Santa Maria de Vilabertran. En ell es disposava que el bisbe de Girona anés a aquella església a cantar missa, que l'absolgués sobre el seu sepulcre i que per aquesta raó cobrés dues lliures de plata o equivalent.

També a les condicions sagramentals de Dispòsia, senyora del castell de Múnter, fetes el 31 d'agost de 1096[212], deixava al bisbe un pollí a canvi de misses.

5.5.6. Esments de béns anteriors

Al període 1093/94-1110 no hem trobat pràcticament cap referència als béns que anteriorment posseïa la Seu. Tan sols els drets de l'alou de Santa Maria, inclòs el burg de Sant Feliu[213], i possiblement el castell de Montpalau (doc. 258). Llocs com Celrà, Sant Sadurní de Salzet o el forn de pa del burg de Sant Feliu, amb possessions anteriors a aquesta època, ens apareixen documentats perquè són objecte de transacció però en canvi aquells altres béns que no presenten cap canvi resten en l'anonimat.

5.5.7. Administració i explotació dels béns

El bisbe tenia la potestat d'administrar els béns de la catedral i fer, amb el consentiment de la canònica, aquelles transaccions i explotacions del patrimoni que fossin necessàries, les quals detallarem a continuació.

El dret de la Seu a cobrar censos o rendes dins dels seus termes o alous queda palès a les transaccions fetes pels particulars que hi explotaven tinences com, per exemple, a la venda d'una casa al burg de Sant Feliu de Girona efectuada pels esposos Guillem Sargul i Guillelma a Ramon Ot i Bonadona, el 7 de març de 1094[214], o a la venda d'uns drets que Maria i el seu fill Arnust feren a Guillem Constans i Ermengarda respecte diversos béns ubicats al burg de Sant Feliu de Girona, el 2 d'abril de 1094[215]. En alguns casos trobem referències al cobrament de dècimes, però no en sabem la quantitat exacta ja que, en dependre d'una proporció del que es recaptava o collia, era variable. Tenim constància documental del cobrament d'un cens sense especificar[216], pans diversos (doc. 9), un pernil (doc. 54), una lliura de cera (doc. 46) i dos pollastres (doc. 15).

- Arrendaments

[209] L'11 de setembre de 1106, testament.
[210] En una data imprecisa, entre 1108 i 1137, condicions sagramentals.
[211] ESMV, nº 226.
[212] PACB, nº 291.
[213] CDSG, nº 452.
[214] CDSG, doc. 450.
[215] CDSG, nº 452.
[216] CAC, nº 170.

La Seu controlava com a mínim una part de les possessions de l'església de Sant Feliu de Celrà i les arrendava. Així, Gerall Alamany i el seu germà Berenguer, el 30 de febrer de 1103 (doc. 14), retornaren a la canònica de Santa Maria de la Seu de Girona unes propietats i drets que explotaven: es tractava d'un camp i una sagrera que havien estat de Berenguer Seniofred, i una sagrera que Alamany Gaucbert, pare dels donadors, havia adquirit del bisbe Berenguer (Berenguer Gaucfred, finals del s. XI). Un any més tard, el 30 de febrer de 1104, si no falla el sistema de còmput que ara utilitzem (doc. 15), el bisbe Bernat i la canònica de Girona cediren de nou als germans Gerall i Berenguer Alamany un camp i unes sagreres, situades a l'església de Celrà, les quals ja havia administrat el seu pare (les mateixes que havien retornat). A canvi, els arrendadors pagarien un cens anual de dos pollastres i, quan morissin, les possessions retornarien a la Seu de Girona. Tot plegat es tractava d'una tinença que la Seu tenia arrendada al pare i que, en morir aquest, era arrendada de nou als fills.

El 29 de juliol de 1110/1111 (doc. 46) Rotllan donà a Santa Maria de la Seu de Girona un mas que era al comtat de Girona, a la parròquia de Sant Andreu de Torderols i disposava que, a la seva mort, la propietat fos explotada per Ramon Guillem, que hauria de tributar a la Seu cada any una lliura de cera i a la seva mort revertiria tot a la Seu.

Els canonges de l'església de Girona (la Seu) arrendaren al clergue Berenguer de Pujals, el 8 de novembre de 1110 (doc. 54), un mas i un alou que aquest els havia donat prèviament i que podia seguir utilitzant mentre visqués a canvi de tributar el cens d'un pernil. La transacció es féu sense el bisbe Bernat ja que en aquesta data era mort.

La Seu passà de controlar un forn de pa com a explotador directe a fer-ho a través d'un cens. Així, el 3 de febrer de 1103 (doc. 9) el bisbe Bernat de Girona i els canonges donaren a Guillem tots els drets que la Seu tenia al forn d'aquest darrer, dins el suburbi de Girona, al lloc anomenat Sant Feliu, a canvi d'una determinada quantitat anual de pans. Aquest text ens informa que existia un tipus de pa anomenat "regat" i un anomenat "vassall" *(unum panem eiusdem conspersionis et alterum quem dicunt uasall*). No hem sabut trobat altres esments paral·lels que ens permetin esbrinar si es tracta d'alguna mena de pa especial o tan sols fa referència als pans que eren per a la Seu *(uasall)* i que els diferenciessin dels que es feien en una massa general *(conspersionis).*

Tres anys més tard es tornava a estrènyer el control sobre els forns ja que el 27 d'abril de 1106 (doc. 27) el comte i marquès de Barcelona, Ramon Berenguer (III), transferia a Santa Maria (de la Seu) el monopoli del forn de pa de la vila del Mercadal, davant de Girona, i prohibia l'elaboració de pans en altres forns que no fossin el del sagristà. A canvi, rebé set lliures de plata (280 sous amb talla, 3360 diners) equivalents a una mula.

- Concessions en feu

La Seu posseïa també béns que infeudava. Un d'aquests casos és el castell i l'església de Salzet, l'evolució dels quals podem seguir. Així, al document 117 s'esmenten unes propietats hereditàries que havien estat del cabiscol Ponç, un esment que ens remunta a la segona meitat del s. XI ja que les seves condicions sagramentals són del 7 de maig de 1064[217]. El 8 de juliol del mateix any el comte Ramon Berenguer de Barcelona i la comtessa Almodis reclamaren els drets i les possessions de Sant Sadurní que eren del difunt[218] i el dia 15 la Seu les cedí a Amat Vives i Adaled[219].

[217] CDSG, nº 306.
[218] CDSG nº 307.
[219] CDSG, nº 308.

El 9 de març de 1102 (doc. 3) aquests tenidors havien de reconèixer que la seva tinença era propietat de la Seu i segurament això comportava la renúncia ja que el mateix dia (doc. 4) el bisbe Bernat de Girona, juntament amb els canonges, donaven en violari al clergue Berenguer Amat tot l'alou que era del cabiscol Ponç, oncle de Berenguer, i l'alou que havia estat de Guillem Amat (el castell i la parròquia de Sant Sadurní de Salzet) a canvi de pagar cens a la Seu en temps d'Advent. Aquest corresponia a la meitat del castell i la parròquia.

L'altra part el bisbe Bernat i els canonges la donaren a Berenguer Arnau i els esposos Adaled i Ramon, germà de Berenguer, mitjançant una convinença del 29 de juliol de 1102/03 (doc. 6). Els primers cedien als segons el castell de Sant Sadurní de Salzet, excepte un alou que havia estat del cabiscol Ponç i després de Guillem Amat, i un altre que era de Berenguer Amat. Es convení que Berenguer Arnau i la seva família no podien fer res que anés en contra de la canònica i, si ho feien, perdrien la tinença del castell i un alou[220].

Coneixem diversos juraments de fidelitat que ens indiquen la cessió de feus per part de la Seu tot i que gairebé mai s'especifica la propietat cedida. Gairebé a tots hi manca la data. Alguns d'ells, pel context, Ramon Martí ens transcriure'ls els situa entre el 1093 i l'any 1100: són els d'Arnau Ramon, fill de Trudgarda[221], Oliver, fill de Retruda[222], i Berenguer Amat, fill d'Adaled[223]. Dins d'aquest ventall cronològic hi ha un jurament de fidelitat de Ponç Guillem, fill de Prima, vers el sagristà Ramon Guillem[224], fet que ens indica la infeudació d'algun bé particular per part del sagristà.

N'hi ha un amb data, fet del 30 de juny de 1097[225], pel qual es féu un pacte en el qual Oliver Guillem jurava fidelitat al bisbe Bernat i es comprometia a residir sis mesos cada any al castell de la Bisbal (que era del bisbe) i defensar-lo.

De final del s. XI o inicis del XII ha d'ésser un jurament de fidelitat d'Arnau Ramon, fill de Trudgarda (doc. 257), i més o menys del mateix moment, també podríem datar la cessió en feu del castell de Montpalau que el bisbe Bernat de Girona, a canvi de fidelitat i servei, confià al vescomte Ponç Gerall (doc. 258).

- El bisbe com a testimoni

Les transaccions que es realitzaven dins de termes o propietats en les quals la Seu cobrava rendes solien comptar amb la signatura del bisbe (o d'algun canonge en representació de la canònica) com a vist-i-plau d'allò que es feia dins dels seus dominis. Així, el 2 d'abril de 1094[226] signà a la venda d'unes cases que Maria i el seu fill Bernat

[220] Posteriorment, i per tal que el lector pugui fer-se una idea més completa dels fets que hem exposat ara, direm que posteriorment, en època del bisbe Berenguer Dalmau, el 21 de febrer de 1121 (doc. 107) el comte Ramon Berenguer III de Barcelona i la seva esposa Almodis ratificaven de nou les possessions de la Seu a Sant Sadurní.

Al document 117 s'esmenta el testament de Berenguer Amat, fet el 26 de febrer de 1121, personatge que també tenia propietats a Sant Sadurní (tal i com hem vist al doc. 4). El 1123 es féu un document (el 117) en el qual Ramon Arnau i família reconeixien les propietats de la Seu a Sant Sadurní de Salzet i renunciaven a qualsevol dret i, un cop hagueren reconegut la propietat, al mateix moment el bisbe els la cedí en feu (doc. 118) i aquests li juraren fidelitat (doc. 119). Pel que llegim al document 118 aquesta era la part que anys enrere havia estat del cabiscol Ponç i per tant aquests tenidors ocuparien el lloc que hauria quedat buit després de la mort de Berenguer Amat. Així, és possible que l'altra meitat de Sant Sadurní continués en mans de Berenguer Arnau i els esposos Ramon i Adaled.

[221] CDSG, doc. 443.

[222] CDSG, doc. 444.

[223] CDSG, doc. 446.

[224] CDSG, doc. 445.

[225] CAC, nº 177.

[226] CAC, nº 170.

Arnust feren a la parròquia de Sant Feliu de Girona i de les quals el mateix bisbe havia de cobrar cens (segurament en nom de la Seu).

La seva presència podia ésser requerida en testaments de nobles i religiosos, unes vegades per amistat i d'altres per raó del càrrec que ocupava. Així, el trobem com a marmessor al testament del sacerdot Pere Bliguer, fet el 25 de setembre de 1099[227] i a les seves condicions sagramentals [228].

També signà el 3 de maig de 1100[229] com a testimoni en la venda d'uns drets a Girona, transacció feta entre Ameli i Guillem Constans. En aquest cas no sabem si hi signà per amistat o perquè els béns estaven relacionats d'alguna manera amb la Seu.

Fou present a la cessió, entre altres béns, de l'església de Sant Cristòfor de Llambilles i el seu alou que Guillem Ponç de Palol, el seu germà Albert i llur mare, Ermesèn, donaren al sagristà de Girona Pere Bernat el 21 de maig de 1109 (doc. 38).

Coneixem un cas en el qual el bisbe assistí a un judici i ho féu perquè una de les parts implicades era un canonge de la catedral i els fets afectaven uns censos. Es tractava del judici que el 20 d'abril de 1104 (doc. 18) es féu entre el sagristà de Girona Ramon Guillem i la família de Ponç Guillem de Palol per raó d'unes possessions a Llambilles. Es dictaminà el que corresponia a cada part i s'establiren els censos.

Com a conseqüència d'aquest judici el bisbe Bernat actuà de nou com a testimoni presencial quan, el 21 de maig de 1109 (doc. 38), els esmentats Guillem Ponç de Palol, Albert i Ermesèn, possiblement com a resolució final del conflicte anterior, donaren al sagristà de Girona Pere Bernat l'església de Sant Cristòfor de Llambilles amb el seu alou, les millores que hi havien fet i les persones que en ell hi havia.

- Deutes de la Seu

Per cloure l'apartat d'explotació econòmica direm que, en determinats moments, la Seu podia deure diners a algú segurament com a conseqüència d'algun préstec o algun impagament. Això ho testimoniaria Berenguer Ademar, que en testament donava a Santa Maria de Vilabertran dues lliures (80 sous, 960 diners) que li devia la Seu de Girona[230].

5.6. El BISBE ELECTE RAMON I EL BUIT EPISCOPAL (1110/11-1112/13)

5.6.1. Cronologia i esment

- Referència única

Els documents conservats no ens indiquen qui succeí en el càrrec al bisbe Bernat però en un document transcrit per Pere de Marca datat del gener de 1112 segons el còmput florentí i del 1113 segons el còmput pisà[231], un bisbe electe de Girona anomenat Ramon[232] hauria confirmat la donació de l'església de Santa Maria de Besalú a la de Sant Ruf d'Avinyó (actual França) tal i com el 23 de novembre de 1111 segons el

[227] CDSG, nº 478.
[228] CAC, nº 183.
[229] CAC, nº 182.
[230] ESMV, nº 266. El 15 de desembre de 1101.
[231] MH nº 345, *Anno dominicae incarnationis centesimo duodecimo post millesimum*.
[232] *Ego Raymundus diuino nutu in Gerundensem episcopum electus et uniuersus Gerundensium canonicorum conuentus... Raymundus Dei Gratia in pontificem Sanctae Gerundensis Ecclesiae electus confirmo saluo obedientia nostrae ecclesiae* (MH, nº 345).

còmput pisà[233], hauria fet el comte Ramon Berenguer III de Barcelona[234]. La cessió de béns a Sant Ruf per part del comte de Besalú (títol que ara ostentava Ramon Berenguer III) no és un fet nou, ja que el seu antecessor, el comte Bernat de Besalú, el 8 de maig de 1104 havia cedit a Sant Ruf l'església de Sant Martí de Junyà[235]. Pel que fa al bisbe Ramon, els autors de *l'España Sagrada*[236] recorden una citació de Caresmar on es diu que una donació feta a l'església de Lladó porta escrita al marge *Raymundus gratia Dei in Pontificem Sanctae Gerundensis Ecclesiae electus*, personatge que ells identifiquen amb el bisbe electe Ramon de 1112/13. Nosaltres no hem sabut trobar aquesta citació a cap pergamí i, en tot cas, també podria correspondre a un bisbe Ramon que hi hagué a finals del s. XII[237]. Precisament el bisbe Bernat signa un document de donació a Lladó que és ratificat posteriorment pels bisbes Berenguer (Dalmau) i Ramon (el de 1179-1196), potser el document que citen els autors *d'España Sagrada*.

És estrany que, d'aquest bisbe Ramon, només se'n conservi una referència i encara lluny de Girona. Hem d'anar en compte amb aquest personatge ja que no sabem ben bé si realment arribà a ésser investit bisbe i, en cas d'haver-ho estat, no sabem quan durà ja que l'aparició del seu predecessor, el bisbe Berenguer Dalmau, tampoc és pot precisar gaire. A la *Catalunya Romànica,,* sense donar cap referència documental ni cap font històrica o historiogràfica, es diu que l'electe Ramon morí el 1112 i que apareix en diverses donacions[238].

- Qui era l'electe?

Segons Zimmerman[239], hi ha una gran predisposició a triar com a bisbe algú que prèviament hagi estat ardiaca, però no és una premissa del tot necessària. En el nostre cas coneixem Ramon, ardiaca de Besalú, documentat al primer decenni del s. XII (docs. 7, 39, 40), que segurament és l'ardiaca Ramon que apareix al testament del bisbe Bernat Umbert i a les condicions sagramentals de 1111, el seu germà (veure la procedència familiar del bisbe Bernat Umbert), una possibilitat que ja havia apuntat en el seu dia mossèn J. M. Marquès[240]. Aquest ardiaca ja no l'hem trobat documentat més tard de 1111.

Zimmermann identifica el bisbe Ramon amb l'abat Ramon de Sant Feliu de Girona[241], personatge que nosaltres tenim documentat entre 1109 i 1111 (docs. 38, 40, 51) i que, conjuntament amb l'ardiaca Ramon, apareix com a marmessor al testament i a les condicions sagramentals del bisbe Bernat.

A inicis del s. XII hi havia altres candidats a la canònica de Girona que podien haver optat a ser bisbes: és el cas de dos sagristans anomenats Ramon: un d'ells féu testament l'abril del 1107 a causa d'una greu malaltia (doc. 32), però no sabem si va morir o no. En cas de continuar viu podia haver estat elegit bisbe i morir al cap de poc a causa de la malaltia que arrossegava. Això explicaria per què aquest bisbe Ramon va durar tan poc.

---

[233] *VIIII kalendas decembris anno dominicae Incarnationis MCXI.*
[234] MH, nº 344. Aquesta no era l'única possessió que tenia el monestir de Sant Ruf al nord-est peninsular ja que, per exemple, entre 1109 i 1118 el cardenal Bosó de Santa Anastàsia, legat papal, manà al bisbe Ot d'Urgell que obligués als canonges de Sant Vicenç de Cardona a reconèixer la seva dependència de Sant Ruf d'Avinyó i a complir els manaments del seu abat (URG, nº 1302).
[235] CDCB, vol. XI, nº 394.
[236] ES, p. 197.
[237] Del 1179-1196 segons Marquès 2006, apartat 8.
[238] Catalunya Romànica, p. 30.
[239] Zimmerman, 1989, B, p. 147-148.
[240] Marquès, 2006, apartat nº 6.
[241] Zimmermann, 1989, B, pp. 143 i 146.

L'altre candidat seria Ramon Miró, el qual encara exerceix de sagristà en època del bisbe Berenguer Dalmau, el 1117/18 (per exemple docs. 94 i 96). En aquest cas si ell hagués estat triat com a bisbe electe mai s'hauria acabat de complir la presa de possessió i hauria estat una solució transitòria per esperar un bisbe definitiu.

Una altra possibilitat és que el bisbe hagués estat un religiós vingut d'una altra comunitat[242].

En aquests moments estem intentant localitzar el document on apareix, si és que encara existeix, i en cas que fos original podríem comparar la signatura del bisbe amb la d'algun d'aquests personatges, la qual cosa ens podria solventar el problema.

5.6.2. Increment patrimonial

Posteriorment a la mort del bisbe Bernat, el 1110, fins abans de la primera aparició documental fiable del bisbe Berenguer, les poques referències conegudes no ens esmenten mai el nom de cap bisbe, excepte en l'ocasió que ja hem citat a l'apartat anterior: la cessió de l'església de Santa Maria de Besalú a la de Sant Ruf de València (o Avinyó, actual França) el gener de 1112/13[243]. En aquest període sembla haver-hi un buit documental ja que no tenim constància de cap transacció que afecti a la Seu. Fins i tot el document de les condicions sagramentals de l'anterior bisbe Bernat, fet en aquest període, és un document només signat per l'escrivent (potser se'n féu un altre, aquell se signà i aquest no).

L'única cosa que sabem és que el 29 de maig de 1112 (doc. 54) Pere Seniofred i la seva esposa Adaled donaren a Santa Maria de la Seu de Girona i a la seva sagristia, un alou que tenien al comtat de Girona dins la parròquia de Sant Cristòfor de Llambilles. Quan es feia una donació a la Seu, normalment s'esmentava la figura del bisbe, però en aquest cas no.

5.6.3. La importància de la canònica

Als documents conservats a la Seu no ens apareix el bisbe Ramon, tampoc al Martirologi d'Adó[244] i ni tan sols la figura del bisbe és esmentada a la donació que rep la Seu en aquest període. Per què s'omet el bisbe si és el cap de la institució? És casualitat que no el trobem a la documentació o es fa expressament? Potser sí que existí un bisbe Ramon, però també hem de sospesar la possibilitat que hi haguessin disputes entre les famílies nobiliàries i el comte, o entre els mateixos canonges, i no es trobés un personatge que, per interpretar el paper de bisbe, fos adient als interessos dels poderosos i per això la canònica, provisionalment, funcionés sola per ella mateixa, tal i com ho podia haver fet quan el bisbe Bernat era de viatge a Jerusalem. La supeditació d'una església a una altra, en aquest cas Santa Maria de Besalú a Sant Ruf, només la podia fer el bisbe. Al document, Ramon apareix com a *elegit en bisbe de Girona* i com a *elegit en pontífex de la Santa Església de Girona,* però no ens diu que ja hagi pres possessió del càrrec de bisbe. No sabem si acabà essent investit o si no passà d'*episcopus electus*[245].

---

[242] Precisament durant el s. XII alguns clergues de Sant Ruf seran elegits com a bisbes de Catalunya. Zimmermann, 1989, B, pp. 146-147.

[243] MH nº 345.

[244] Roura, 1995.

[245] No és pas l'únic cas de l'època en el qual un personatge exerceix com a bisbe electe ja que, per exemple, en un document del 30 de juny de 1137 (MH, nº 393, col. 1283) el comte Ramon Berenguer IV

Tant si el bisbe Bernat era mort a finals de 1110 (segons el martirologi d'Adó) o a inicis de 1111 (com testimonien les seves condicions sagramentals), des d'aquestes dates fins a l'aparició del bisbe electe Ramon, el 1112 o el 1113 (gener), hi ha un buit episcopal en la documentació. Una possibilitat seria que la Seu restés un temps sense bisbe, des de la mort de Bernat, el setembre de 1110, fins l'aparició de l'electe el gener de 1112 (més d'un any) o de 1113 (més de dos anys), potser massa temps. Una altra possibilitat fóra que després de la mort del bisbe Bernat s'hagués triat un bisbe del qual tan sols en coneixem una citació de quan era electe. Sembla que l'electe Ramon és substituït per Berenguer Dalmau 1112/13 (abril). Aquest ball de dates no ens permet acabar de precisar la cronologia exacta d'aquest període, però sí aproximada.

No sabem si aquest buit documental podria relacionar-se amb el fet que el 1111 el comtat de Besalú passés a mans del comte de Barcelona. En tot cas, per justificar-lo, també hauríem de sospesar la possibilitat que, per algun motiu que desconeixem, es fessin desaparèixer de la catedral tots aquells documents que estiguessin relacionats amb l'electe Ramon.

5.7. SANTA MARIA DE LA SEU DE GIRONA A L'ÈPOCA DEL BISBE BERENGUER DALMAU (1112/13-finals 1144/inicis 1145)

5.7.1. Cronologia i abast personal

- Primers esments

En un document datat el 31 de juliol de 1109, o bé 1108 (doc. 39), el bisbe Bernat de Girona, juntament amb la canònica, dóna a l'església de Santa Maria de Lladó l'església de Sant Feliu de Lladó. Al final del document, hi apareix la signatura del bisbe Berenguer, afegida, que anys més tard hauria ratificat així aquesta cessió, un text suspecte. Per això no podem prendre aquesta data com a primera referència del bisbe.

També trobem la seva signatura en una restitució de béns feta a Sant Esteve de Pedret el febrer de 1110 (doc. 41), tot i que pot tractar-se d'una còpia simple validada per aquest bisbe.

Torna a aparèixer la seva signatura en una compra-venda que Guillem Berenguer d'Ermedàs féu a Santa Maria de Lladó (doc. 56). La datació ens porta a l'any 1112 o bé el 1113, ja que, la lletra està desgastada i no es pot llegir ni el dia ni el mes. Aquest diploma no representa una referència fiable del tot, ja que la signatura autògrafa és la darrera escrita i això ens fa pensar que també podia haver estat afegida posteriorment, en un moment imprecís del pontificat de Berenguer per tal de ratificar la cessió.

En aquest mateix ventall cronològic trobaríem la primera referència del bisbe Berenguer: ell i els canonges donaren l'església de Santa Creu al monestir de Sant Pere

---

es compromet a defensar i ajudar el bisbat de Barcelona i a l'electe Arnau *(Arnallo Barchinonensis sedis electo... Arnallo Barchinonensis Ecclesiae electo)* que no s'esmenta com a bisbe però que exerceix com a tal. El 1143 (DM, I; MH, nº 402, cols. 1291-1294), en una reunió celebrada a Girona en la qual Ramon Berenguer IV feia tractes amb els templers hi signava Guillem de Roda, electe, i Gregori, arquebisbe de Tarragona, electe *(Guillelmi Rotensis electi... Gregorii electi Tarraconensis archiepiscopi)*. De fet, la plaça d'arquebisbe de Tarragona restà vacant des de la mort de Berenguer Seniofred el 1099 fins al nomenament d'Oleguer el 1119 i novament quedà buida des de la mort d'Oleguer el 1137 fins al nomenament de Gregori el 1143 (Pladevall, 2007). Un fet similar podia haver ocorregut amb el càrrec de bisbe a Girona.

de Rodes. Seria del 8 de març de 1112, 1113 0 1114[246], ja que la datació apareix en diversos sistemes de còmput que varien l'un de l'altre. En tot cas caldria considerar el ventall 1112/1113 com a marc cronològic més probable per aquest document.

El 23 de febrer de 1114 (doc. 60) el bisbe Berenguer de Girona i Umbert de Basella feren una convinença per raó del castell de Juià i els seus feus. A partir d'aquest moment l'anem trobant ben referenciat, tot i que, per tenir una signatura autògrafa conservada, caldrà esperar fins al 30 d'agost de 1115 (doc. 76).

- Procedència familiar

Aquest bisbe és conegut com a Berenguer Dalmau, nom compost que tan sols ens apareix en una ocasió (doc. 141) als textos de l'arxiu de la catedral i una altra en un llibre de privilegis de Besalú[247].

Sabem que tenia un germà anomenat Bernat i que era oncle de Guillem Dalmau i Guillem Ramon (doc. 124). Aquests parents havien d'ésser de Peratallada ja que Guillem Dalmau, molt possiblement, és també el Guillem de Peratallada que ens apareix com a nebot del bisbe (doc. 224). Coneixem un Guillem Dalmau que és germà del vescomte de Rocabertí anomenat Gaucfred (doc. 45). Llavors, si aquest Guillem Dalmau fos el nebot del bisbe, Berenguer Dalmau estaria emparentat amb els vescomtes de Rocabertí (comtat de Perelada-Empúries).

El germà del bisbe hauria de ser el Bernat de Peratallada de 1127/28 (docs. 140 i 141) i de 1136/37 (doc. 212).

El pare del bisbe Berenguer Dalmau podria ésser Dalmau Bernat de Peratallada, personatge important ja que el 1114 signa com a testimoni una cessió en feu entre la Seu i el noble Rimbau de Basella (doc. 60), i també el corresponent jurament de fidelitat (doc. 61).

- "Cursus honorum"

Segons J. M. Marquès[248], aquest bisbe fou l'ardiaca anomenat Berenguer que apareix al testament del bisbe Bernat (doc. 40), però no hi ha cap prova que ens ho demostri i a més la signatura no és autògrafa. El nom complet de l'ardiaca que cita mossèn J. M. Marquès no és Berenguer Dalmau sinó Berenguer Guillem (veure l'apartat "organització interna de la canònica a inicis del s. XII").

El 21 de maig de 1109 (doc. 38) tenim documentat un canonge anomenat Berenguer Dalmau, que ens torna a aparéixer el 31 de juliol de 1108/09 com a diaca (doc. 39) i que, aquest potser sí, fa referència al futur bisbe, però com que es tracta de dos textos que ens han arribat en còpies no ho podem determinar aplicant una anàlisi de les signatures[249]. En una còpia simple del 1110 (doc. 41) hi signa un prevere anomenat Berenguer i fa una signatura que, tot i no ésser autògrafa, s'assembla molt a la del futur bisbe Berenguer, autoritat que valida la còpia amb la seva signatura. Així, és possible que el mateix personatge aparegui dues vegades a les signatures, una com a prevere i una altra com a bisbe.

Malgrat tot, la signatura autògrafa de la persona que seria el bisbe Berenguer no l'hem poguda identificar en cap document anterior i sembla un personatge vingut de fora de la canònica o en tot cas arribat feia pocs anys. Podia haver vingut del monestir

[246] VL, nº 31. Segons la datació pel rei de França és de 1112, l'Encarnació en florentí 1113 i en pisà 1114, la indicció 1113, l'era 1114, però com que a Catalunya hauríem de restar un any més a l'era ens donaria 1113.
[247] CCAB, nº 23, de 1136.
[248] Marquès, 2006, apartat nº 6.
[249] Signa com a diaca en minúscula i al costat mateix en majúscula com a bisbe.

de Ripoll, ja que, segons *España Sagrada*[250], en un necrologi antic de Ripoll es diu que el bisbe Berenguer, personatge que donà l'església de Molló a dit monestir (acció que realitzà el bisbe Berenguer Dalmau de Girona[251]) n'havia estat monjo.

- Patrimoni personal

Documentalment coneixem algunes de les seves possessions com ara drets a cinc esglésies, dos alous, un feu, diversos animals, un palafrè, una copa de plata i diversos diners.

És possible que posseís algunes parròquies ja que entre el 1114 i el 1117, en un document de dubtosa datació que podria ser una còpia simple (doc. 70), el bisbe Berenguer donà a la canònica de Santa Maria de Girona les esglésies de Santa Coloma de Cabanelles, Sant Martí de Serra, Sant Esteve de Vilamacòlum i la meitat de Santa Llogaia de Parets, amb les dècimes, primícies, sagreres, alous, donacions, cessions dels difunts, censos i totes les pertinences que poguessin tenir. El bisbe, a més, donà sis lliures de plata (240 sous, 2880 diners) a un frare anomenat Bernat per tal d'eixugar una penyora que tenia l'església de Santa Coloma de Cabanelles. Aquestes cessions personals les feia perquè, segons ens explica al protocol del document, era de bon cristià augmentar els béns de l'església.

El 26 de gener de 1143 (doc. 248) Bernat, sagristà de Girona, donà a Pere un alou anomenat Violari que tenia en feu de part del bisbe de Girona. És possible que fos propietat del bisbe ja que no s'esmenta enlloc la canònica ni res que ens faci pensar que sigui una possessió de la Seu.

Un dels textos que més bé ens pot informar de les possessions personals del bisbe és el testament que va fer el 10 de maig de 1123 (doc. 124) com a conseqüència del viatge que pensava fer a Jerusalem. La informació que en podem extreure val només per aquest moment concret ja que no morí fins vint anys més tard i les seves possessions podien haver canviat. Tot i així, avui dia no tenim constància de l'existència de cap altre testament posterior. Ben mirat no ens diu massa res ja que parla de les seves possessions en termes generals i no n'especifica gairebé cap. Triava com a marmessors l'abat Berenguer de Sant Feliu, l'ardiaca Berenguer, l'ardiaca Gaucfred i el sagristà major Bernat. Deixava a la Seu les possessions que ell havia rebut per herència, però mentre visqués el seu nebot, Guillem Dalmau, aquest en podria gaudir. Parla d'un alou que fou de Ponç i Joan, el qual deixà al seu nebot Guillem Ramon i que estava supeditat a Sant Martí sa Costa. Sabem que tenia bous, ases, xais, porcs, cabres, eugues, un pollí i recollia pa i vi.

En alguns testaments es deixaven béns per al bisbe a títol personal. Així, Bernat de Calabuig[252] li donà un palafrè amb la sella i el fre. Bernat Isoard (doc. 91)[253] deixava un cavall per al bisbe de Girona, tot i que en aquest cas no queda clar si era a títol personal o en nom de la Seu. El clergue Guillem Bernat (doc. 133)[254] donà al bisbe Berenguer una mula i una copa de plata.

És impossible saber quants diners arribà a tenir el bisbe però hem trobat algunes referències en les quals se citen entrades per valor de deu morabatins (60 sous), cent sis sous i mig, i dues lliures de plata (80 sous amb talla), en total 246,5 sous (3958 diners). Les sortides són per valor de sis lliures de plata (240 sous amb talla) i cent sous, en total 340 sous (4080 diners). Així, com a entrades rebé un morabatí de les condicions

[250] ES, p. 205.
[251] MH, nº 403, col. 1294-95.
[252] El 25 de febrer de 1115 (ESMV, nº 383), testament.
[253] El 30 de gener de 1118, condicions sagramentals.
[254] El 23 de setembre de 1126, testament.

sagramentals del testament d'Adaled (doc. 94)[255] per remei de la seva ànima, dos morabatins del testament de Pere Ramon (doc. 222)[256], un altre morabatí l'obtenia del testament de Ramon (doc. 239)[257] i cinc del testament de Berenguer de Terrades (doc. 252)[258]. Guillem de Cantallops, cinc sous que li devia la seva mare, els deixava al bisbe en testament a fi efecte que celebrés una missa en honor seu al monestir de Vilabertran[259]. Berenguer, en testament (doc. 243)[260], deixava un sou i mig (tres sous que s'havien de repartir entre l'obra de la Seu i el bisbe). El bisbe devia dues lliures de plata i un morabatí a Berenguer Amat, però aquest darrer féu testament i els hi perdonà (doc. 108)[261].

Com a sortides hagué de donar sis lliures de plata (240 sous amb talla) a un frare anomenat Bernat per tal d'eixugar una penyora a l'església de Santa Maria de Cabanelles, que era del bisbe (doc. 70)[262] i també sabem que l'any 1133 el bisbe devia (si els devia és que abans els havia rebut) cent sous de plata (entenem que amb talla) al prevere Berenguer Guillem, repartits en una part de vuitanta i en una de vint, diners que ara havien de passar a ser propietat de la Seu ja que així ho especificava aquest clergue en testament (doc. 195). En total 340 sous (4080 diners).

- Defunció

La darrera actuació coneguda de Berenguer Dalmau és una commutació de béns feta el 15 de setembre de 1144 (doc. 255) on signa autògrafament. Mossèn J. M. Marquès datava el document de 1145 i considerava que el bisbe no era Berenguer Dalmau, sinó Berenguer de Llers, el seu successor[263], però es tracta de dos errors ja que la data és 1144 i la signatura és, inequívocament, la de Berenguer Dalmau.

El 30 de maig de 1145[264] ja apareix la signatura del seu successor, el bisbe Berenguer (de Llers). Berenguer Dalmau devia morir entre el setembre de 1144 i el maig de 1145. A la *Catalunya Romànica*, sense citar cap document, diu que morí el 17 de novembre de 1140[265].

Pontich[266] barreja els anys de regència d'aquest bisbe amb del següent ja que en un lloc fa arribar el seu mandat fins al 1157 i en canvi en un altre fa començar les actuacions de Berenguer de Llers, el seu successor, el 1142[267].

Els autors d'España Sagrada[268] citen el degà Moncada que, al seu *Catálogo de Vique*, esmenta un anal antic del monestir de Ripoll en el qual es diu que a l'era 1184 morí Ramon, bisbe d'Osona, i Berenguer, bisbe de Girona, any que identifiquen amb el 1146 de l'Encarnació. Si tenim en compte que per igualar l'era al nostre còmput cal restar 38 anys ens dóna el 1146 de *l'España Sagrada,* però com que de vegades a Catalunya cal restar-ne 39, el resultat podria ser 1145, una data que lligaria amb les nostres apreciacions ja que el bisbe que el succeí, Berenguer de Llers, no el trobem fins al maig de 1145. Així, Berenguer Dalmau podria haver mort a inicis de 1145.

[255] El 17 de juny de 1118.
[256] El 7 de juliol de 1138.
[257] El 10 de desembre de 1141.
[258] El 21 d'agost de 1143.
[259] ESMV, nº 451. El 4 de maig de 1128.
[260] El 10 d'abril de 1142.
[261] El 26 de febrer de 1121.
[262] Entre el 1114 i el 1117.
[263] PM, nº 43.
[264] ACG, pergamí nº 247.
[265] Catalunya Romànica, p. 30.
[266] Pontich, p. 14.
[267] Pontich, p. 15.
[268] ES, p. 206.

5.7.2. Activitat pastoral

- Viatges

L'any 1123 (doc. 124) el bisbe va fer testament perquè tenia la intenció de viatjar a Jerusalem, i per tant és possible que s'hi acabés desplaçant. Ignorem si va fer alguna altra peregrinació ja que només ens ha quedat constància d'aquesta.

Potser també anà a Roma o en tot cas hi envià algun missatger ja que ens ha arribat la còpia d'una butlla Papal de Pasqual II, atorgada a la Seu de Girona a petició del bisbe el 22 de gener de 1115 (doc. 72), en la qual es confirmaven els límits del bisbat i els drets que hi tenia la canònica. En realitat només es tractava d'esmentar els bisbats amb els quals limitava, potser per evitar conflictes amb els bisbats veïns.

- Dotalies

Possiblement la butlla anterior caldria relacionar-la amb el fet que, a partir de la seva expedició, es comencen a dotar tot un seguit d'esglésies al comtat de Besalú, set esglésies que se situen en espais geogràfics propers al curs alt del riu Fluvià i això vol dir que en una part d'aquest comtat hi ha una reestructuració dels límits parroquials que cal deixar per escrit ja que ha de quedar clar a partir d'ara quin espai i quines rendes pertoquen a cada església. El 1111/12 o bé el 1115/16 es dotà Sant Martí de Biert, situada al pagus Gironès (doc. 78), la de Sant Esteve d'Olot el 1117[269], Santa Eulàlia de Begudà pels volts de 1117[270], Sant Andreu de Socarrats, al comtat de Besalú (12 de gener de 1117, doc. 82), Sant Esteve i Sant Salvador de l'Ull (l'actual Sant Esteve d'en Bas), situada al comtat de Besalú (29 gener 1119, doc. 97) i Sant Pere, al comtat de Besalú, al lloc anomenat les Preses (31 gener 1119, doc. 98). Totes elles, i com era habitual, havien de pagar un petit cens anual a la Seu i els seus representants havien d'assistir als sínodes. Cal remarcar l'esment de sagreres. Les dotacions en les quals s'especifica el mes, estan fetes al gener i dues d'elles, veïnes, tan sols amb dos dies de diferència.

Monsatvatje publicà un text sense data, que ell situava al 1125[271], en el qual el bisbe Berenguer Dalmau confirmava al monestir de Sant Benet de Bages la tercera part de les dècimes de l'església de les Preses. Aquesta resolució ha d'ésser conseqüència de la reclamació que féu l'abat Benet de Sant Benet de Bages el dia de la dotació de Sant Pere de les Preses, el 31 de gener de 1119 (doc. 98), ja que insistia que la tercera part de les dècimes d'aquesta església pertanyien al seu monestir.

A petició del comte Ponç Hug d'Empúries i del vescomte (de Rocabertí) Dalmau Berenguer, el bisbe Berenguer de Girona, juntament amb els bisbes Arnau de Carcassona i Pere d'Elna, el 1122/23 dotaren l'església de Sant Quirze, Sant Andreu i Sant Benet, situada al pagus de Perelada[272].

També sabem que signà la dotalia de l'església de Santa Maria de l'Estany, el 3 de novembre de 1133[273].

---

[269] el 9 de gener, DEC, nº 322.
[270] DEC, nº 323. Deixem la mateixa datació que proposa Ordeig però pel rei és 1116, l'Encarnació en pisà 1119 i la indicció 1122.
[271] CDCB, vol. XI, nº 456.
[272] DEC, nº 334. (1122/23 setembre 30). La datació pel rei és 1122 que correspon amb l'Encarnació en florentí. La indicció, 1123, es correspon amb l'encarnació en pisà.
[273] PACB, nº 667.

- Concessions de drets

Les esglésies que no podien recaptar drets ni censos, ja fos perquè estaven supeditades a una altra o perquè aquests beneficis estaven en mans de particulars, necessitaven l'aprovació de l'autoritat del bisbe per poder-ho fer. Així, el 16 de desembre de 1116 (doc. 81), el bisbe Berenguer de Girona donà a Santa Maria d'Ullà i a Pere, capellà d'aquesta, el dret de rebre i recaptar dins de la seva parròquia penyores, censos i drets diversos, activitat que s'hauria de fer amb el consentiment del batlle i no afectaria les propietats o drets que estiguessin supeditades al bisbe o als seus successors. Hem d'anar en compte amb aquest text, però, ja que podria ser suspecte.

- Supeditacions d'esglésies

Les cessions d'esglésies o supeditacions a una altra i el corresponent canvi de propietaris i de rendes havia de fer-les el bisbe en representació de la canònica.

Per això el 8 de març de 1112/13[274] el bisbe Berenguer de Girona juntament amb els clergues i els ardiaques donà l'església de Santa Creu, amb dècimes, primícies i donacions, al monestir de Sant Pere de Rodes i al seu abat Begimon. Acordaven que el bisbe no interferiria mai en l'elecció d'un sacerdot per regir l'església i tampoc no ho podria fer cap comte ni abat.

El 22 de setembre de 1126[275] el bisbe Berenguer confirmà la donació de l'església de Sant Joan les Fonts al monestir de Marsella, cessió que ja havia estat ratificada anteriorment pel bisbe Bernat el 1106[276]. La donació, segons el text de 1106, havia estat feta en època del bisbe Berenguer Gaucfred (s. XI) pel vescomte Ramon i la vescomtessa Ermesèn (vescomtes de Besalú), però al text de 1126 apareixen com a donadors el vescomte Odalard i la vescomtessa Ermesèn.

Així mateix, el 25 d'abril de 1141 (doc. 237) el bisbe Berenguer de Girona supedità l'església, els drets i els censos de Santa Eulàlia de Cruïlles a l'església de Santa Maria d'Ullà i al seu prevere Pere.

Segons *España Sagrada*[277], en un necrologi antic de Ripoll es diu que el bisbe Berenguer donà (o supedità) l'església de Molló a dit monestir i que n'havia estat monjo, personatge que els autors de l'obra identifiquen amb el bisbe Berenguer Dalmau. La transacció s'hauria realitzat el 3 d'agost però no s'especifica de quin any. Una part d'aquesta notícia la trobem en un document del 20 de juliol de 1144[278] en el qual no consta cap al·lusió a l'anterior vida monacal del bisbe i en la qual Santa Cecília de Molló passa a mans de Ripoll i resta subjecta a la Seu de Girona només pel sínode. La cessió es fa amb el consens de la canònica i del bisbe Berenguer.

5.7.3. Relacions amb els comtes

- Els comtes de Barcelona

A canvi de les donacions (esmentades a l'apartat dedicat a l'increment patrimonial) i la protecció que el comte de Barcelona fa a la catedral de Girona, el bisbe de Girona valida i confirma les accions que el comte de Barcelona fa dins del bisbat i en determinades

[274] VL, nº 31. Segons la datació pel rei de França és de 1112, l'Encarnació en florentí 1113 i en pisà 1114, la indicció 1113, l'era 1114, però com que a Catalunya hauríem de restar un any més a l'era ens donaria 1113.
[275] CDCB, vol. XI, nº 459.
[276] CDCB, vol. XI, nº 399.
[277] ES, p. 205.
[278] MH, nº 403, col. 1294-95.

ocasions també l'acompanya en resolucions fora de la diòcesi gironina que afecten temes d'àmbit més general.

La Seu de Girona tenia la protecció del comte de Barcelona, una relació que afecta els assumptes econòmics i que es veu especialment viva en època del bisbe Berenguer, moment en el qual els tres comtats que formen el bisbat de Girona resten supeditats al casal comtal de Barcelona.

Així, el 21 de febrer de 1121 (doc. 107), el comte Ramon Berenguer III de Barcelona i la seva esposa Almodis ratificaven les possessions de la Seu a Sant Sadurní (de Salzet).

En una convinença, datable abans de 1128[279], en la qual el comte de Barcelona Ramon Berenguer III es comprometia a protegir el monestir de Sant Pau de Fontclara, es deixava clar que s'havien de respectar els drets de manutenció del bisbe de Girona.

El 17 d'agost de 1127/28 (doc. 140) es féu una escriptura de pacificació i concòrdia entre el comte Ramon Berenguer III de Barcelona i el seu fill Ramon Berenguer IV vers el comte Ponç Hug II d'Empúries. Entre altres coses, aquest darrer es comprometia a ratificar unes posessions de la Seu de Girona a Santa Maria de Castelló.

El mateix dia es redactà un altre document (doc. 141) en el qual el comte Ponç Hug II d'Empúries reconeixia que el seu pare Hug II havia pleitejat diverses vegades amb el bisbe Berenguer Gaucfred de Girona (finals del s. XI) per un honor situat a la parròquia de Santa Maria de Castelló i que finalment l'havia cedit a la canònica de la Seu per quaranta unces d'or (280 mancusos o morabatins, aproximadament uns 1680 sous). Ponç Hug II reconeixia no haver complert el pacte del seu pare i, seguint el consell del seu senyor el comte Ramon de Barcelona, cedí els drets d'aquesta honor a la canònica de Girona i al bisbe Berenguer Dalmau pel preu de quatre-centres unces d'or (equivalent o de València) (201.600 diners comtals, 16.800 sous). Així, la intervenció o mediació del comte de Barcelona contra el seu vassall d'Empúries fou clau per imposar una solució al conflicte a favor de la Seu de Girona.

Podríem relacionar aquests dos fets exposats amb un document sense data (doc. 269) que ha d'ésser anterior a 1130 (que és l'any de la mort de Ramon Berenguer III) en el qual el comte d'Empúries Ponç Hug promet al comte Ramon Berenguer III i al seu fill Ramon Berenguer IV respectar les donacions que el seu pare va fer a l'església de Girona.

Posteriorment a aquests fets, el 1138[280], el comte Ponç Hug d'Empúries prometé al comte Ramon Berenguer IV, hereu de Ramon Berenguer III, esmenar tot allò que havia incomplert a causa del trencament de la treva que tenien establerta entre ells. Un dels punts era respectar tot allò que era de la Seu de Girona. Aquest document està relacionat amb un altre del 5 de març de 1138[281] en el qual els comtes Ramon Berenguer IV i Ponç Hug renuncien a les acusacions mútues de trencaments de treves i fidelitats, i on s'especifica que s'han de respectar els drets que la Seu té al comtat d'Empúries.

A l'any següent Ramon Berenguer IV, el 6 de juliol de 1139 (doc. 228), prometé no fer cap violència contra les esglésies de Santa Maria, Sant Feliu i Sant Martí (totes a Girona).

A part de protegir els interessos de la catedral, hi ha altres assumptes comtals que afectaven aspectes relacionats amb del bisbat. Així, el bisbe Oleguer de Barcelona, el bisbe Berenguer de Girona i l'ardiaca Berenguer (de Besalú) signaren un document en

[279] El 17 d'agost, PACB, nº 613.
[280] PACB, nº 731.
[281] PACB, nº 733.

el qual el comte Ramon Berenguer III i la seva esposa Dolça, el 4 de desembre de 1115[282] donaven permís al monestir de Sant Pere de Besalú i al seu abat Bernat per tal que poguessin coure gratuïtament el pa al forn que el comte tenia en aquesta localitat. Aquest document podia haver-se fet per tal de ratificar el dret del monestir a coure pa al forn comtal ja que feia quatre anys que el comtat de Besalú havia passat a mans del comte de Barcelona.

El 20 de gener de 1118[283], en una reunió celebrada al claustre de la canònica de Santa Maria de Girona, el bisbe Berenguer donava el consentiment per tal que el comte Ramon Berenguer III donés el monestir de Sant Pere de Galligants al monestir de la Grassa i al seu abat Berenguer, germà del comte.

El bisbe Berenguer i el comte Ramon Berenguer III actuaren com a testimonis del testament d'Ermesèn (vescomtesssa d'en Bas, comtat de Besalú) el 29 d'abril de 1119[284].

El bisbe obtingué de Ramon Berenguer III la ratificació de les propietats que la Seu de Girona tenia a Sant Sadurní de Salzet, el 26 de febrer de 1121 (doc. 107).

El 22 d'agost de 1127[285], el bisbe Berenguer signava la resolució d'un judici presidit pel comte Ramon Berenguer III, en la qual Gaucfred Bernat donava al monestir de Sant Daniel de Girona unes propietats que tenia a Montfullà, Vilablareix i Vilademuls o Vilademany.

El 3 d'abril de 1136[286] el bisbe Berenguer Dalmau i el comte Ramon Berenguer IV confirmaren l'adscripció de la canònica de Santa Maria de Besalú a l'església de Sant Ruf d'Avinyó, una cessió que temps abans havien fet el seus antecessors, Ramon Berenguer III[287] i el bisbe electe Ramon de Girona[288]. Aquesta ratificació caldria relacionar-la també amb un document del dia 31 del mes següent[289] en el qual Ramon Berenguer IV es comprometia a respectar i no fer cap mal a l'església de Santa Maria de Besalú.

Els bisbes Berenguer de Girona, Ramon d'Osona i Arnau de Barcelona, juntament amb nobles laics, signaren un document del 17 de març de 1140/41[290] en el qual el comte Ramon Berenguer IV disposava ésser enterrat al monestir de Ripoll i per remei de la seva ànima cedia a aquest cenobi un alou que tenia al comtat de Besalú, a la parròquia de Santa Cecília de Molló i a la vila de Monars.

Pel que fa a les actuacions del bisbe i el comte de Barcelona fora del bisbat gironí o d'abast més general, sabem que el bisbe Berenguer signà com a testimoni a la donació d'un alou de Setcases i un de Sant Esteve de Llanars que féu el comte Ramon Berenguer III al monestir de Ripoll el 18 de gener de 1119[291].

El 8 de juliol de 1130 (doc. 174) el comte Ramon Berenguer III féu testament i una de les persones escollides com a marmessor fou el bisbe Berenguer, i a més a més les

[282] CDCB, nº DLXXVIII, p. 17.
[283] Còmput pisà, MH col 1248-9, nº 359.
[284] CDCB, vol. XV, nº 2220.
[285] CDSD, nº 36.
[286] CAB, nº 23. La datació pel rei ens dóna 1136, la mateixa que l'Encarnació en estil florentí.
[287] El 1111, MH, nº 344.
[288] El 1112/13, MH, nº 345.
[289] MH, nº 392. La datació pel rei ens dóna 1136 i per l'Encarnació en pisà 1137 mentre que en florentí 1136. Considerem aquesta darrera data com a bona.
[290] CDCB, vol. XI, nº 489.
[291] MH, col 1252, nº 363.

condicions sagramentals es juraren a l'altar de Santa Anastàsia de la catedral de Girona el 19 d'agost de 1130 [292].

El bisbe Berenguer signà com a testimoni, el 15 d'abril de 1134[293], a la constitució de pau i treva feta per Oleguer, arquebisbe de Tarragona, i el comte de Barcelona Ramon Berenguer IV en la qual protegien les persones i els béns de tots els cavallers que volguessin viatjar a Jerusalem o que volguessin formar part de l'orde del temple. La relació de la casa comtal de Barcelona amb els templers havia de ser bona ja que, segons J. M. Sans[294] Ramon Berenguer III havia entrat a formar part de l'ordre el 14 de juliol de 1131. La data hauria de ser del 1130, en els darrers moments de la seva vida, ja que el testament, fet el 8 de juliol i les condicions sagramentals, del 19 d'agost, cal computar-los de 1130 (veure doc. 174).

El 19 de gener de 1135/37[295] el comte Ramon Berenguer IV, per consens amb l'arquebisbe Oleguer de Tarragona i els bisbes veïns Ramon d'Osona i Berenguer de Girona, reconeixien que l'església de Sant Joan de Ripoll (Abadesses) estava subjecta a Sant Pere i al pontífex de Roma. També signava el document el bisbe Oleguer d'Elna. Això es podia haver fet com a conseqüència d'una butlla sense data[296] en la qual el Papa Innocenci II manava a l'arquebisbe de Tarragona i als bisbes d'Urgell, Osona, Girona i Elna que defensessin el monestir de Sant Joan de les Abadesses. Els autors d'*España Sagrada*[297] confonen Sant Joan de les Abadesses amb el monestir de Ripoll i a més daten els fets de 1132 o de 1134.

El bisbe Berenguer de Girona era present quan Ramon Berenguer IV, juntament amb l'arquebisbe Oleguer de Tarragona i el bisbe Ramon d'Osona, el 1137/38[298], prometé al monestir de Sant Joan de Ripoll (actual Sant Joan de les Abadesses) que compliria allò que havia manat el Papa Pasqual II i que defensaria dita església. Possiblement es refereix a la butlla de 1100/1101 en la qual eximia els monestirs de Cluny de la jurisdicció episcopal i els permetia triar els capellans de les seves esglésies[299]. Això significava que el comte i el bisbe no podien intervenir en alguns temes interns de determinats monestirs, i així ho reconeixia Ramon Berenguer IV.

El 27 novembre de 1143[300], en una reunió celebrada a Girona en la qual s'aplegaren nobles i clergues catalans i aragonesos entre els quals hi havia el bisbe Berenguer de Girona, presidida pel cardenal Guidó com a representant papal, amb l'arquebisbe electe de Tarragona, anomenat Gregori, i Everard de Barres, preceptor dels templers francesos, el comte Ramon Berenguer IV cedia al mestre Robert, de la Milícia del Temple de Jerusalem, els drets dels castells de Monsó, Montgai, Xalamera, Barberà, Remolins, l'honor de Llop Sanxís de Belxit i el castell de Corbins. A més donava a l'orde del Temple els seus drets, censos i usatges personals, les dècimes de tot el que conquerissin als musulmans, la cinquena part del que obtinguessin en les cavalcades i estaven exempts de peatges. Ramon Berenguer IV es comprometia a no fer la pau amb els musulmans sense el consentiment dels templers i aquests rebrien anualment del comte mil sous que s'haurien de treure dels drets que Ramon Berenguer IV tenia a la ciutat de Saragossa. Segons diu el text, el comte féu aquestes donacions per remei de la seva ànima però el cert és que tot això implicava la renúncia dels templers a la tercera part

[292] TCB, nº 12.
[293] PACB, nº 671.
[294] ETC, p. 96.
[295] DMSA, nº 82; 1135 segons PACB, nº 684.
[296] DMSA, nº 81.
[297] ES, p. 204.
[298] CDCB, vol. XI, nº 471 i vol. XV, nº 2235.
[299] CDCB, vol. XI, nº 392.
[300] DM, I; MH, nº 402, cols. 1291-1294; PACB, nº 671.

dels drets del regne d'Aragó que havien rebut mitjançant el testament d'Alfons I el Batallador, rei d'Aragó, escrit l'octubre de 1131[301], uns fets que han estat estudiats en profunditat per per J. M. Sans[302]. La institució dels Templers ja apareix en algunes deixes testamentàries conservades a la Seu de Girona des del 1123/24 (docs. 122, 183 i 222).

- Els comtes d'Empúries

El bisbe i el comte Ponç Hug II es trobaren en la dotació de l'església de Sant Quirze, Sant Andreu i Sant Benet, al pagus de Perelada[303].

Posteriorment, el 1127, el comte Ponç Hug II hagué de retornar a Santa Maria de Girona el dret de recaptar les dècimes de Castelló d'Empúries (docs. 140 i 141), i prometé a Ramon Berenguer III, comte de Barcelona i senyor seu, respectar aquesta cessió (doc. 269). Aquests fets ja els hem exposat al punt anterior en parlar de la protecció que els comtes de Barcelona donaven a la Seu.

5.7.4. Relacions amb els bisbes

La major part de les col·laboracions entre els bisbes serveixen per validar el poder comtal, per posar pau en conflictes que afecten institucions religioses o bé per dotar esglésies.

- Arquebisbe de Tarragona

El 28 de febrer de 1121[304], quan Oleguer era arquebisbe de Tarragona, col·laborà amb el bisbe Berenguer de Girona per tal de determinar a qui pertanyien els drets del castell de Creixell (comtat de Besalú). El 15 d'abril de 1134[305], l'arquebisbe Oleguer promulgà una constitució de pau i treva, juntament amb el comte de Barcelona Ramon Berenguer IV, document en el qual hi signava el bisbe Berenguer de Girona. El 1135/37[306] tornaren a col·laborar tots tres i reconegueren que Sant Joan de Ripoll estava subjecte al Papat. Coneixem una altra intervenció conjunta, el 27 de setembre de 1126[307], quan posaren fi a les agressions que es produïen entre els monestirs de Ripoll i de la Grassa. El 1137/38[308], coincidiren de nou ja que actuaren com a testimonis al document en el qual Ramon Berenguer IV prometé defensar el monestir de Sant Joan de Ripoll.

Amb el successor d'Oleguer, l'arquebisbe electe Gregori, coincidiren el 27 novembre de 1143[309], quan el comte Ramon Berenguer IV decidí solucionar el problema de la tercera part dels drets d'Aragó que pertanyien als templers.

- Barcelona

El primer esment d'una actuació amb el bisbe Oleguer de Barcelona el trobem documentat el desembre de 1115, moment en el qual el comte Ramon Berenguer III donà permís a Sant Pere de Besalú per tal de coure pa al forn comtal[310].

---

[301] PACB, nº 646.
[302] Sans, 1996, pp. 91-92.
[303] DEC, 334.
[304] PACB, nº 528.
[305] PACB, nº 671.
[306] DMSA, nº 82; 1135 segons PACB, nº 684.
[307] CDCB, vol. XI, nº 466.
[308] CDCB, vol. XI, nº 471 i vol. XV, nº 2235.
[309] DM, I; MH, nº 402, cols. 1291-1294; PACB, nº 671.
[310] CDCB, nº DLXXVIII, p. 17.

Amb el bisbe Arnau de Barcelona, signaren junts un document en el qual el comte Ramon Berenguer IV cedia uns béns al monestir de Ripoll, el 17 de març de 1140/41[311]

- Carcassona

Sabem que el bisbe Berenguer de Girona coneixia al bisbe Arnau de Carcassona ja que el 1122/23 dotaren l'església de Sant Quirze, Sant Andreu i Sant Benet, situada al pagus de Perelada[312]. Posteriorment, el 27 de setembre de 1126[313], col·laboraren junts en la resolució d'unes agressions entre els monestirs de la Grassa i Ripoll.

- Elna

Amb el bisbe Pere d'Elna participà en la dotació de l'església de Sant Quirze, Sant Andreu i Sant Benet, situada al pagus de Perelada, el 1122/23[314], i signaren junts quan el comte Ramon Berenguer IV reconegué que el monestir de Sant Joan de Ripoll depenia del Papat, el 1135/37[315].

- Vic

Tenim constància que col·laborà amb el bisbe Ramon de Vic el 1133, ja que el bisbe Berenguer signà a la dotalia de l'església de Santa Maria de l'Estany, al bisbat d'Osona[316]. Actuaren com a testimonis quan Ramon Berenguer IV reconegué que el m onestir de Sant Joan de Ripoll estava subjecte al papat, el 1135/37[317] i també quan prometé defensar-lo, el 1137/38[318]. La darrera col·laboració conjunta de la qual en tenim constància és la seva presència en la cessió d'uns béns que Ramon Berenguer IV féu al monestir de Ripoll el 1140/41[319].

5.7.5. El bisbe com a àrbitre

L'autoritat del bisbe arribava fins al punt que podia exercir com a àrbitre dins dels assumptes del bisbat i la canònica, i fins i tot en qüestions laiques. De vegades es tractava de posar pau o fer complir tractes estipulats prèviament però en altres casos es tractava de resolucions pròpies d'un jutge. Per la naturalesa dels conflictes, tot i que no s'intitula jutge, exercia de forma similar i per tant intuïm que el càrrec de bisbe havia de tenir associada la impartició de justícia o l'arbitri.

En alguns casos les intervencions consistiren en el restabliment de béns que havien estat apropiats injustament. Així, el 30 de novembre de 1115 (doc. 77), el bisbe Berenguer confirmava a la canònica de Girona la propietat de l'església de Sant Feliu de Celrà, donació que s'havia rebut d'un anterior bisbe (Berenguer Gaucfred, de finals del s. XI) i que Arnau Bligué en reclamava la tinença en feu. Aquest darrer rebé com a compensació quatre lliures de plata (160 sous amb talla, 1920 diners).

---

[311] CDCB, vol. XI, nº 489.
[312] DEC, nº 334. (1122/23 setembre 30). La datació pel rei és 1122 que correspon amb l'Encarnació en florentí. La indicció, 1123, es correspon amb l'encarnació en pisà.
[313] CDCB, vol. XI, nº 466.
[314] DEC, nº 334. (1122/23 setembre 30). La datació pel rei és 1122 que correspon amb l'Encarnació en florentí. La indicció, 1123, es correspon amb l'encarnació en pisà.
[315] DMSA, nº 82; 1135 segons PACB, nº 684.
[316] PACB, nº 667.
[317] DMSA, nº 82; 1135 segons PACB, nº 684.
[318] CDCB, vol. XI, nº 471 i vol. XV, nº 2235.
[319] CDCB, vol. XI, nº 489.

El bisbe hagué d'intervenir com a àrbitre en la resolució d'un conflicte entre Gaucfred de Llers i l'abat de Vilabertran, que havia d'ésser Pere Guillem[320], sobre un alou que havia estat del clergue Bernat Oliva i que Gaucfred de Llers en reclamava certs serveis sobretot dins la parròquia de Sant Pere de Figueres. Això ho coneixem gràcies a un document en el qual Gaucfred de Llers cedeix tots els béns citats al monestir de Vilabertran com a compliment de la setència, el 18 de gener de 1118[321].

Sabem que a inicis de 1121, Oleguer, arquebisbe de Tarragona, Berenguer, bisbe de Girona i altres persones es reuniren a Besalú per tal de determinar si els drets del castell de Creixell pertanyien a Ramon Arnau d'Esponellà i a la seva família o bé a Ramon Ponç de Milany. Donaren la raó a aquest darrer ja que el 28 de febrer de 1121[322] Ramon Arnau i la seva família renunciaven als drets. El mateix dia Ramon Ponç i Ramon Arnau feien una convinença en la qual prometien respectar-se, no atacar-se i es reconeixien les propietats que pertanyien a cadascun d'ells[323].

Ponç reclamava a la Seu els drets sobre un camp situat a Ullà que el seu pare i la seva àvia havien cedit en feu. El bisbe Berenguer, el 10 d'agost de 1122 (doc 115), disposà que el camp fos per l'església d'Ullà i que el reclamador obtingués del prevere d'aquesta església trenta-dos morabatins d'or (uns 192 sous, 2304 diners).

En un document datat del 26 d'abril de 1133[324] el bisbe Berenguer hagué d'actuar de manera semblant a un jutge en la disputa que es produí entre Ermesèn, abadessa de Sant Daniel de Girona i els germans Miró i Ramon d'Hostoles per raó del dret d'alberga que la germana d'ells, Escolina, havia donat al monestir. El bisbe donà la raó a Sant Daniel.

El 1139/40[325] el comte Ramon Berenguer, per traïció i captura, prengué a Bernat de Miliars la batllia i el mas de Salelles, els molins, el vi de Bolòs i de Taulat, les cases de la vila de Camprodon i ho cedí tot a Sant Pere (de Camprodon). Aquest conflicte ja venia de temps enrere ja que el document esmenta que anteriorment, pels fets de traïció i captura, Bernat de Miliars havia estat jutjat pel bisbe de Girona.

Alguns dels conflictes més greus en els quals va haver d'intervenir van ésser agressions entre monestirs. El primer d'ells ocorregué el 1117/1118[326] quan l'abat Berenguer de la Grassa, germà del comte Ramon Berenguer III[327], armat, envaí i prengué el monestir de Sant Feliu de Guíxols en contra de la voluntat de l'abat i dels monjos d'aquell lloc i sense el consentiment del bisbe ni els canonges de Girona. Davant d'aquests fets hagué d'intervenir el bisbe, qui dictaminà que els monjos de la Grassa havien de lliurar el monestir de Guíxols al bisbe per tal de restablir-lo i que els monjos de Guíxols, com a compensació, havien de rebre tots els béns que la Grassa tenia al bisbat de Girona. La resolució es signà el 29 de setembre i la rubricaven Berenguer, ardiaca de Perelada, Gaucfred, ardiaca de Besalú i Bernat, ardiaca de Girona[328].

Malgrat això, la Grassa degué mantenir o aconseguir de nou més patrimoni al bisbat de Girona ja que el 27 de setembre de 1126[329] Oleguer, arquebisbe de Tarragona, Arnau, bisbe de Carcassona i Berenguer, bisbe de Girona, hagueren de posar pau entre els monestirs de Ripoll i de la Grassa ja els monjos de Ripoll agafaren violentament les

[320] ESMV, abadiologi.
[321] ESMV, nº 397.
[322] PACB, nº 528.
[323] CDCB, vol. XV, nº 2222.
[324] CDSD, nº 39.
[325] CDCB, vol. XI, nº 480.
[326] Depén si comptem l'Encarnació en florentí o pisà.
[327] MH, nº 359, col. 1248/49, referència de germans.
[328] MH col 1251-2, nº 362.
[329] CDCB, vol. XI, nº 466.

dècimes i primícies del vilar Aliè (situat al costat d'Olot), que pertanyia al monestir de la Grassa. Com a réplica, els del monestir de la Grassa atacaren l'església de Sant Andreu (del Coll), que pertanyia a Ripoll, van fer mal als homes que hi havia en ella i van robar un difunt que s'havia d'enterrar al monestir de Ripoll. Els del monestir de Ripoll contraatacaren i segrestaren el prior de Palera, el qual segurament depenia de la Grassa, i també robaren un difunt anomenat Arnau Bremon que havia d'ésser enterrat al cementiri de Santa Maria de Ridaura, possessió de la Grassa. Davant d'això l'arquebisbe i els dos bisbes decretaren que el monestir de Ripoll havia de retornar per quadriplicat les dècimes que havia robat del vilar Aliè, l'alliberament del prior de Palera i el retorn dels morts.

Les disputes no degueren acabar-se aquí ja que el 22 de desembre de 1134[330] el bisbe Berenguer hagué de donar o ratificar al monestir de Santa Maria de Ridaura (que depenia de la Grassa) les dècimes, primícies i oblacions del vilar Aliè. Posteriorment, el 20 de novembre de 1139[331], Bernat Mir i la seva esposa Gila donaren la meitat de les dècimes del vilar Aliè a Santa Maria de la Grassa i al seu abat Berenguer, i a Ramon, prior de Santa Maria de Ridaura, però es reservaren les dècimes del mas Ginestar.

En aquestes dues donacions sembla que el vilar Aliè era de Santa Maria de Ridaura i del monestir de la Grassa però això es contradiu amb un text sense data publicat per Monsalvatje, que ell data de 1113[332], en el qual l'arquebisbe Oleguer i el bisbe Berenguer de Girona determinaren que les dècimes, primícies i oblacions del vilar Aliè eren per a l'església de Sant Andreu del Coll (que era de Ripoll) i no pas per al monestir de la Grassa. Així, si aquest text avui dia desaparegut hagués estat anterior al 1126, podria haver estat la causa de les disputes entre Ripoll i la Grassa ja que tots dos monestirs considerarien les rendes com a seves: uns per propietat i els altres per manament de les autoritats eclesiàstiques.

No obtant això, la causa de les disputes podria haver estat també el fet que dins de la parròquia de Sant Andreu del Coll hi hagués possessions tant de Ripoll com de la Grassa. Sabem que els monjos de la Grassa també hi tenien possessions perquè l'abat d'aquest monestir, el 1129/30[333], vengué a l'abat de Sant Pere de Besalú un mas situat a la parròquia de Sant Andreu del Coll. Tampoc hem de desestimar el fet que les disputes poguessin estar relacionades amb la reestructuració parroquial que anys abans havia fet el bisbe Berenguer en aquesta zona del comtat de Besalú.

Una aparició del bisbe Berenguer que l'acostaria a les tasques d'àrbitre o pacificador seria quan apareix com a testimoni en el pacte que feren el 10 de març de 1139 Pere Ricard i Arnau Pere pel qual cadascun renunciava mútuament als béns que posseïa l'altre[334] tot i que no sabem ben bé qui eren aquests personatges.

També per l'autoritat que tenia, el 30 de juliol de 1136/37 (doc. 213), el bisbe Berenguer reparà el pacte i la concòrdia que en temps passats es féu entre el bisbe Berenguer Gaucfred de Girona (de finals del s. XI) i els germans Guadall de Cruïlles i Berenguer Guadall. En aquell pacte els germans donaven al bisbe dues parts de la tasca de la vila de Santa Maria de la Bisbal, una d'elles en feu i l'altre en penyora, a canvi d'una cavalleria de terra. Per redimir la penyora el bisbe (Berenguer Gaucfred, s. XI) havia de pagar deu unces (400 diners amb talla) als germans abans de Pentecosta. La

[330] CDCVB, vol. XI, nº 470, el data de 1135.
[331] CDCB, vol. XI, nº 482, Encarnació en còmput pisà.
[332] CDCB, vol. XI, nº 427.
[333] CDCB, vol. XII, nº 579.
[334] PACB, nº 747.

reparació de documents és un fet contemplat al *Forum Iudicum*, on es descriu el procés que s'ha de seguir[335].

En un document sense data, que amb certes reserves atribuïm a l'època del bisbe Berenguer Dalmau (doc. 265), Ponç Guillem reconeix que ha estat empresonat pel bisbe, suposem que per haver incomplert algun pacte respecte el feu d'Ullà que havia rebut de la Seu, institució a la qual jura fidelitat i promet no perjudicar.

El bisbe Berenguer apareix com a testimoni del compliment de les condicions sagramentals de Guillem Guillem de Montpalau, el 18 de març de 1130 (doc. 163), voluntats que foren recollides oralment pels testimonis presents el dia de la seva mort a Mallorca, ocorreguda mentre participava a l'expedició que el comte Ramon Berenguer III va fer conjuntament amb els pisans. L'única cosa que deixava era la quarta part de l'església de Pineda a la Seu de Girona que, segons deien els testimonis, retenia de forma injusta. Per això que els germans del difunt Guillem Guillem, anomenats Bertran i Pela, es querellaren contra el bisbe Berenguer i els canonges de Girona ja que en reclamaven les dècimes. No obstant això els germans perderen i el 29 de març de 1131 hagueren de cedir aquest dret als canonges de Girona (doc. 179).

Una de les darreres coses que va haver de fer el bisbe Berenguer fou participar en un judici perquè la Seu no havia complert bé les disposicions d'unes condicions sagramentals. Així, el 9 de setembre de 1144 (doc. 254) Bernat, sagristà (de Santa Maria) de Girona, i Guillem de Calonge, jutge, presidiren un judici sobre uns altercats que enfrontaven el bisbe Berenguer de Girona i els canonges contra l'abat Berenguer (de Sant Feliu) de Guíxols i els seus monjos a causa de l'incompliment d'algunes de les disposicions que deixà en testament Rimbau (de Basella), com ara els drets de farga, l'alberga de Santa Cristina, el castell de Belldorment, una vinya a Vilartagues, les tasques dels drets de collita i la repartició dels quarters (quarta part) de peix des de Conangle fins la parròquia de Fenals. Es fixà el que era de cada part i es resolgué que la Seu de Girona havia de fer complir les donacions que el difunt Rimbau havia disposat en el testament.

De vegades podien haver-hi dues persones o institucions que reclamessin drets i rendes d'un mateix lloc, un conflicte que es podia resoldre suposadament de mutu acord (és el que es coneix com *laude*). Aquest és el cas ocorregut el 21 d'agost de 1129 (doc. 158), d'una banda entre el bisbe Berenguer de Girona com a representant de la Seu i d'una altra amb els germans Galceran de Sales, Bernat de Sales i Bernat Joan (del castell de Sales), els quals feren un pacte de pacificació i concòrdia sobre els drets de la vila de Bàscara i de Monell i es fixaren els que pertocaven a cadascuna de les parts.

5.7.6. Increment patrimonial

Dels béns que passaren a formar part de la Seu durant la regència del bisbe Berenguer Dalmau, ens ha arribat constància documental de setze nous indrets on s'hi cobraven rendes[336], dues honors (sense especificar què contenien)[337], dues canòniques[338], al

[335] Bellés, 2008, llibre setè, II, VII, 5, 2. Recc. Erv. pp. 226-227.

[336] Rebé les dècimes d'un alou que era de Bernat de Viladamat a canvi d'una làmpada encesa (doc. 180). Les tasques de la vil·la de Domeny, dins la parròquia de Sant Feliu de Girona, les obtingueren de Ponç de Palol i els seus germans Arnau, Ramon i Bernat tal i com ho havia disposat el seu difunt pare Guillem Ponç (doc. 226). El cens de dos pollastres d'unes cases de Canet els obtingué pel testament del prevere Guillem (doc. 195). Les dècimes d'Esclua per restitució de Galceran de Mont Roig (doc. 156). Gaucfred de Cistella retornà tot el que injustament retenia a l'església de Sant Cristòfor d'Ordis (doc. 160). Els drets d'usatge i conreu, dècimes i primícies de l'església de Santa Maria de Serra les recobraren dels germans Guillem i Ramon de Serra com a conseqüència d'una restitució (doc. 241). La meitat de la tasca

menys tretze esglésies i la quarta part d'una altra[339], un sínode[340], un castell[341], dues batllies conegudes i altres de diverses sense especificar quantes eren[342], quaranta alous (dels quals tres només parcialment)[343], dos feus[344], divuit masos i mig[345], quatre sagreres

---

de la vil·la de Bàscara per compra a Bernat Adalbert i fills (doc. 188). Les dècimes de la parròquia de Sant Martí de Llémena per compra a Berenguer Ramon de Corçà (doc. 171). Les dècimes de Santa Maria de Castelló per una restitució del comte Ponç Hug d'Empúries (docs. 140 i 141). Les dècimes d'un alou de Palafolls de Bernat de Viladamat a canvi d'una làmpada encesa a Santa Maria de Girona durant quaranta dies (doc. 180). La tercera part de la tasca de Santa Maria de la Bisbal i les tasques de Sant Sadurní de Salzet i de Salelles, aquesta darrera dins Santa Eulàlia de Cruïlles, per permuta amb Umbert de Cruïlles (doc. 211). Arnau Guillem de Cartellà (doc. 129) restituí la tasca de Santa Maria de la Bisbal (doc. 129). La quarta part de les dècimes de Sant Martí de Llémena per penyora amb Berenguer Ramon de Corçà (doc. 170). Drets d'alberga i aliments al terme de Sant Iscle de Bàscara en penyora de Galceran de Sales (doc. 221).

[337] Rimbau de Basella, abans d'anar de viatge al Sant sepulcre, deixava en testament les honors de Santa Cristina d'Aro i Santa Maria de Fenals (doc. 183).

[338] La canònica d'Ordis els fou cedida per Berenguer Arnau, abat de Sant Joan de Ripoll (de les Abadesses) (doc. 145) i la de Boada pel comte Ramon Berenguer III en testament (doc. 174).

[339] La capellania de l'església de Sant Martí de Llémena la reberen de Berenguer Ramon per remissió dels seus pecats i dels de la seva família (doc. 106). L'església de Sant Martí sa Costa amb les seves pertinences i alous la donà el comte Ramon Berenguer III (doc. 109). Estefania de Fonolleres cedí a la Seu els drets que tenia a Sant Cristòfor de Fonolleres (doc. 112). L'església de Sant Esteve de Maníbul (Avinyonet) la donà Bernat Adalbert de Navata i els seus fills (ESMV, nº 475). L'església de Sant Bartomeu la rebien de Miró Bonfill en testament per remei de la seva ànima (doc. 100). La quarta part de l'església de Pineda suposadament la donà Guillem Guillem de Montpalau en testament (doc. 163). Ramon Berenguer III donà en testament les capellanies que tenia al bisbat de Girona (doc. 174). L'església d'Agullana s'obtingué per restitució de Galceran de Mont Roig (doc. 156). L'església de Sant Joan de Borgonyà de Bernat Joan, la seva esposa Dispòsia, la cunyada Beatriu i el feudatari Bernat d'Adri per compra com a conseqüència d'una restitució (doc. 246). L'església de Sant Bartomeu per compra a Ledgarda (doc. 99). La parròquia de Sant Marc de Crespià i l'església de Sant Pere de Navata per compra a Bernat Adalbert i fills (doc. 188, suspecte). L'església de Sant Miquel de Castellar, a la vall Bisa, comtat de Besalú, als termes de Santa Maria de Ridaura i Sant Andreu del Coll, donada per Arnau Pere, capellà de Santa Margarida, a canvi de protecció (doc. 253). L'església de Sant Climent amb els seus drets i amb el cementiri per permuta amb Dalmau de Peratallada (doc. 212).

[340] El sínode de Sant Esteve d'Ull (actual d'en Bas) per compra a Bernat Adalbert i fills (doc. 188, suspecte).

[341] El castell d'Aro i les seves honors els donà Rimbau de Bassella en testament abans d'anar de viatge al Sant Sepulcre (doc. 183).

[342] Una batllia sense especificar cedida per Ramon Ramon de Santa Coloma i el seu fill Bernat (doc.73). Una altra batllia també sense especificar fou cedida pel clergue Berenguer i els seus germans Bernat, Pere i Guillem de Pujals (doc. 214). Batllies sense especificar cedides per Ramon Guadall a les seves condicions sagramentals (doc. 55).

[343] Un alou al comtat de Besalú, a la parròquia de Sant Julià de Galliners, als llocs anomenats el Serrat i la Coma fou cedit per Oliarda i el seu fill Guillem (doc. 59). Un alou al comtat de Girona, a les parròquies de Sant Vicenç de Canet i Santa Cecília de Montcal el reberen de Florència i els seus fills Pere Ferrer, Ermengarda i Ledgarda (doc. 66). Un altre a la parròquia de Sant Pere de Juià donat per Bota i el seu fill Guillem Ponç (doc. 71). La undècima part d'un alou a Montcal la reberen de Ramon Ramon de Santa Coloma i el seu fill Bernat (doc.73). Un alou a la parròquia de Sant Andreu de Serinyà la cediren Pere Ramon, anomenat Vinagre, i el seu fill Agret (doc. 159). Un alou a la parròquia de Sant Vicenç de Canet el reberen d'Estefania i els seus fills Pere, Ramon, Berenguer i Arnau a canvi de convertir-se en arrendataris (doc. 178). Un alou a Sords els fou cedit Guillem Bernat i la seva esposa Ermengarda i per Arnau Guillem i la seva esposa Adaled (doc. 189). Un alou a Paret Rufí el donà Ermengarda per remei de la seva ànima (doc. 206). Arnau Seniofred de l'Hort dels Grecs donava un alou que havia comprat a Guillem Bernat de Navata i a Arnau Joan, prepòsits de la Seu (doc. 216). Un alou a Monells cedit per Roc de Púbol i el seu germà Arnau (doc. 224). Un alou ubicat a la parròquia de Sant Vicenç de Vilafreser i al terme de Mata (potser eren dos de diferents) el donaren el clergue Pere Goltred, el clergue Pere Bernat, Guillem Bernat i Pere Guillem, possiblement a canvi de protecció i convertir-se en arrendataris (doc. 227). Un alou situat davant de la ciutat de Girona l'obtingueren de Ramon Pere Bonardell per remei de la seva ànima i la dels seus parents a canvi que en vida en pogués gaudir el prevere i cabiscol Pere, fillol seu, i també a canvi d'una làmpada encesa a l'altar de Santa Maria (doc. 250). Un alou a Canaleta i un a

i altres de diverses sense especificar-ne el nombre[346], un forn[347], quatre propietats sense especificar en què consistien (una d'elles cedida parcialment)[348], una heretat[349], tres cases i altres de diverses sense especificar-ne el nombre[350], una cort[351], una coromina[352],

---

Sant Miquel cedit per Ramon Guadall a les seves condicions sagramentals (doc. 55). Un alou a la Pera a les condicions sagramentals de Bernat Isoard (doc. 91). Un vinya, sense especificar on, al testament de Berenguer Amat (doc. 108). El violari d'un alou situat a Celrà l'obtingueren del clergue Pere de Celrà, fill de Bernat Guillem Poch (doc. 125). L'alou de Prat el donà Ramon Dapifer en testament (CDCB, vol. XI, nº 444). Un alou a Ultramort el deixà el clergue Guillem Bernat en testament (doc. 133). Un alou a Vilaroja per tal que hi hagués una làmpara encesa a la catedral el deixà Pere Ameli en les seves condicions sagramentals (doc. 215). Dues peces alodials de terra al terme de Sant Esteve de Sords es compraren a Berenguer Guillem i família (doc. 153). Un alou a Sant Joan de Borgonyà el compraven a Ermesèn i els seus fills com a conseqüència de la resolució d'un judici (doc. 190). Una part d'un alou a la parròquia de Sant Esteve de Sords per compra a Nèvia i el seu fill Pere (doc. 151). Un alou a Sant Esteve de Sords, amb oliveres, per compra a Berenguer Guillem i família (doc. 161). Un alou a la parròquia de Sant Joan de Borgonyà, d'Adaled Bernat i els seus fill per remei de l'ànima (doc. 194). Dues parts d'un alou i una heretat situades a les parròquies de Santa Palladia, Sant Sadurní de Salzet i altres indrets per donació de Berenguer Ramon de Santa Palladia a canvi de manteniment vitalici (doc. 121). Un alou a Castelló d'Empúries per restitució del comte Ponç Hug d'Empúries (docs. 140 i 141). Un alou, sense especificar, els vingué de part Berenguer Amat (doc. 108). Un alou a Bianya per possible restitució de Pere Ramon de Mata (doc. 63). L'alou de Perduts, situat a les parròquies de Santa Maria de la Bisbal i a la de Cruïlles per commutació amb Berenguer de Gualta i els seus germans (doc. 255). Arnau Guillem de Cartellà restituí els alous de les Preses, amb l'església de les Fonts, els de Sunyer Rufí, Adalbert de Cartellà, Cartellà, Tornavells, el del clergue Dagobert i els seus germans, el de Guillem Seguer i el de Freixenet (doc. 129). Berenguer Guillem restituí l'alou de Burgada (Sords) (doc. 152).

[344] El feu de Llebrers els arribà per cessió de Berenguer Arnau, abat de Sant Joan Ripoll (doc. 145). Arnau Guillem de Cartellà restituí el feu de Ventanac (doc. 129).

[345] El mas de Trilla el donaren Dispòdia de Mata i el seu fill Guillem (doc. 256). Un mas que tenia Arnau Esteve el rebien de Miró Bonfill en testament per remei de la seva ànima (doc. 100). El mas que tenia Ramon Arnau Franciac i l'anomenat de Gotarra els donà Ponç en testament (doc. 130). Tres masos a Serrallonga i mig mas de Vilarrara, que és al Pujol, els obtingué pel testament del prevere Guillem (doc. 195). Un mas a Bescanó el donà Guillem Ramon en testament (doc. 200). El mas on habitava Bernat Pasqual el deixà Pere Ameli en les seves condicions sagramentals (doc. 215). El mas de Verdaguer amb els seus drets el restituí Bernat Ramon de Mata com a resolució d'un pleit (doc. 65). Un mas sense especificar per compra a Ledgarda (doc. 99). El mas de Torderola, a la parròquia de Castanyet, per compra a Vidal de Castanyet (doc. 229). Un mas a l'anomenat Camp de Celrà i un mas anomenat Expodoia, que era als termes de Sant Iscle de Bàscara i Sant Miquel de Terrades, per compra a Ermengarda i els seus fills (doc. 233). El mas de Santa Maria per compra a Bernat Gaucfred de Foixà (doc. 139). Un mas que era al terme de la parròquia de Santa Eulàlia de Cruïlles per permuta amb Berenguer de Gualta i els seus germans (doc. 255). Un mas amb una borda que estaven situats a la parròquia de Sant Martí de Llémena, al lloc anomenat Albareda, per una penyora amb Berenguer Ramon de Corçà (doc. 135), que també empenyorà un mas anomenat de Font en el qual habitava Arnau Gaucfred (doc. 146).

[346] Una sagrera a Sant Feliu de Celrà amb tots els censos i serveis l'obtingueren de Ramon Ramon de Santa Coloma i el seu fill Bernat (doc.73). Una sagrera en un lloc indeterminat (potser a Sant Vicenç de Viladasens) la reberen del clergue Pere Goltred, el clergue Pere Bernat, Guillem Bernat i Pere Guillem possiblement a canvi de protecció i de convertir-se en arrendataris (doc. 227). Sagreres sense especificar, cedides per Ramon Guadall en les seves condicions sagramentals (doc. 55). Una sagrera de Guillem de Cervià com a restitució (doc. 90). Una sagrera al lloc anomenat Camp de Celrà per compra a Ermengarda i als seus fills (doc. 233).

[347] Guisla i els seus fills, per remei de la seva ànima, donaren a la Seu la part del forn de pa que tenien dins dels murs de Girona (doc. 68).

[348] Una propietat anomenada Estanyol i la undècima part del que tenien a la propietat de Ramon Barons foren donades per Ramon Ramon de Santa Coloma i el seu fill Bernat (doc.73). Una propietat a Sant Andreu d'Estanyol per compra a Ledgarda (doc. 99). Els Moners s'obtingueren per compra a Bernat Gaucfred de Foixà (doc. 139).

[349] Una heretat situada a la parròquia de Sant Andreu de Serinyà, sense especificar, Pere Ramon, anomenat Vinagre, i el seu fill Agret la donaren a la Seu (doc. 159).

[350] Unes cases i uns casals de Canaleta i una casa d'Arnau Gaucfred foren cedides per Ramon Guadall a les seves condicions sagramentals (doc. 55). Una casa, sense determinar, rebia de Miró Bonfill en

sis camps i mig[353], cinc feixes[354], dues terres[355], dues vinyes (camps de vinya)[356], vuit oliveres[357], un hort[358], un clos[359], dues tines i altres de diverses sense especificar el nombre[360], vaixelles sense especificar quantes, una bàscula gran i una de petita[361], un bagul[362], un barril, dos bous, dos porcs, una mula, una euga, un ase[363], mitja quartera d'oli[364], ordi (dos modis, sis sesters) i una mida de blat[365].

Tenim constància de l'entrada de moneda per valor de 523,5 sous i 6 diners (6.282 diners) (agrupats ens 199,5 sous, 13 morabatins i 41 mancusos)[366]. Les sortides

---

testament, per remei de la seva ànima (doc. 100). Una casa alodial amb tres oliveres a Sant Esteve de Sords, al costat de la Burgada, per compra a Nèvia i als seus fills (doc. 154).

[351] Una volta amb una cort al costat de la casa de Sant Miquel el deixà Pere Ameli en les seves condicions sagramentals (doc. 215).

[352] Una coromina de terra anomenada Sant Bartomeu per compra a Ledgarda (doc. 99).

[353] Un camp anomenat de la Crosa el donaren Ramon Ramon de Santa Coloma i el seu fill Bernat (doc.73). Un camp alodial a la parròquia de Santa Maria de Vilamarí el donaren els germans Arnau, Ramon i Berenguer tal i com havia disposat el seu pare en testament (doc. 168). Un camp a un lloc anomenat Sant Feliu el donà Guillem Ramon en testament (doc. 200). Un camp a Salt i un sense especificar on era els deixà Pere Ameli en les seves condicions sagramentals (doc. 215). Un camp anomenat de Gualter per compra a Ledgarda (doc. 99). La meitat d'un camp a la parròquia de Paret Rufí per compra al clergue Ramon d'*Exunculo* (doc. 236). Un camp que era al costat del riu Llémena l'obtenia en penyora de Berenguer Ramon de Corçà (doc. 146).

[354] Una feixa de terra anomenada la Crosa rebien de Miró Bonfill en testament per remei de la seva ànima (doc. 100). Una feixa de terra al costat del camí que anava a Rovirola l'obtingué pel testament del prevere Guillem (doc. 195). Dues feixes de terra (possiblement a la parròquia de Sant Esteve de sords) per compra a Nèvia i al seu fill Pere (doc. 151). Una feixa de terra situada a la parròquia de Sant Martí de Llémena, al lloc anomenat Albareda, per una penyora amb Berenguer Ramon de Corçà (doc. 135).

[355] Una terra alodial a Sant Joan de Foixà per commutació amb Bernat Gaucfred (doc. 139). Una terra situada al Jonquer per commutació amb Pere, prior de Santa Maria d'Ullà (doc. 187).

[356] Una vinya, sense especificar on, al testament de Berenguer Amat (doc. 108). Una vinya al costat del vilar de Canet l'obtingué pel testament del prevere Guillem (doc. 195). Una vinya sense especificar-ne la ubicació la deixà Pere Ameli en les seves condicions sagramentals (doc. 215).

[357] Sis oliveres a la Burgada (Sords) per compra a Nèvia i a ls seus fills (doc. 154). Dues oliveres a la Burgada (Sords) per compra a Pere Bord i la seva esposa Raimunda i Arnau i la seva esposa Maria (doc. 167).

[358] Un hort, possiblement a Sords, per compra a Berenguer Guillem i família (doc. 161).

[359] Un clos amb un perer els obtingué pel testament del prevere Guillem (doc. 195).

[360] Una tina a Parets deixà el clergue Guillem Bernat en testament (doc. 133). Un nombre indeterminat de tines les cedí Ramon Guadall a les seves condicions sagramentals (doc. 55). Una tina, sense especificar on era, l'obtingué la Seu pel testament del prevere Guillem (doc. 195).

[361] Vaixelles (recipient de la tina), una bàscula gran i una de petita cedides per Ramon Guadall a les seves condicions sagramentals (doc. 55).

[362] Un bagul i un barril els obtingué pel testament del prevere Guillem (doc. 195).

[363] Dos bous, dos porcs, una mula i una euga, donades en les condicions sagramentals del sagristà Ramon Miró (doc. 96). Un ase amb les bestes per a l'obra de la Seu deixà el clergue Guillem Bernat en testament (doc. 133).

[364] Mitja quartera d'oli rebia de Miró Bonfill en testament per remei de la seva ànima (doc. 100).

[365] Dos modis d'ordi per l'obra de la Seu deixà el clergue Guillem Bernat en testament (doc. 133). Sis sesters d'ordi per al seu sepulcre a Santa Maria de Girona els obtingué pel testament del prevere Guillem (doc. 195). Una mida de blat donà Bernat Umbert en testament (DCM, nº 105).

[366] Entrades pecuniàries: deu sous de plata que tenia el sagristà Ramon els cedí Ramon Guadall en les seves condicions sagramentals (doc. 55). Quaranta sous per la seva sepultura (a la catedral) i misses, i cinc morabatins per a l'obra de la Seu deixà el clergue Guillem Bernat en testament (doc. 133). Quaranta-un mancusos per la taula de l'altar de Santa Maria, cent sous que devia el bisbe, deu sous de plata, sis morabatins per al cor que s'estava fent a l'església i sis sous de plata per a pa i candeles els obtingué pel testament del prevere Guillem (doc. 195). Dotze sous eren donats per Guillem Ramon en testament (doc. 200). Vint sous de diners els deixà Pere Ameli en les seves condicions sagramentals (doc. 215). Un morabatí donava Pere Ramon en testament (doc. 222). Sis diners per a l'obra de la Seu els cedia Pere Guillem de Sant Vicenç de Camós en les condicions sagramentals (doc. 242). Un sou i mig (tres sous que

pecuniàries conegudes són per valor de 18.992,5 sous (227.910 diners) (repartits entre 364,5 sous, 288 morabatins, i 400 unces d'or que comptabilitzem en mancusos)[367]. Les sortides són superiors als ingressos perquè no hi comptabilitzem les dècimes ni els censos ja que de vegades no eren valors fixes sinó que anaven a tant per cent i la gent de l'època no en deixaven constància escrita.

Els exemples de cada apartat de l'increment patrimonial els hem ordenat per estaments socials i per cronologia.

- Donacions en vida

En trobem una del comte Ramon Berenguer III (doc. 109)[368], el qual cedí l'església de Sant Martí sa Costa amb totes les seves pertinences i alous.

Rebé una donació del monestir de Sant Joan de Ripoll, a través de l'abat Berenguer Arnau (doc. 145)[369], que consistia en la canònica d'Ordis i el feu de Llebrers.

Altres membres de l'estament religiós també cediren béns a la Seu, com ara el clergue Pere de Celrà, fill de Bernat Guillem Poch (doc. 125)[370], que donà el violari d'un alou situat a Celrà. Així mateix, el clergue Berenguer, juntament amb els seus germans Bernat, Pere i Guillem de Pujals, (doc. 214)[371] donaren a Déu i a Santa Maria de la Seu de Girona, a través del bisbe Berenguer, els canonges i Guillem de Morrofred, una batllia, drets i censos. El clergue Pere Goltred, el clergue Pere Bernat, Guillem Bernat i Pere Guillem (doc. 227)[372], protegits de la Seu de Girona, cediren un alou franc que tenien a la parròquia de Sant Vicenç de Viladesens i al terme de Mata, i també una sagrera (cellera), els quals podien seguir tenint mentre visquessin a canvi de pagar el cens de dues gallines, i amb la condició que quan morissin la tinença passaria als seus parents propers, que haurien de pagar tasca igualment.

Pel que fa a laics, Oliarda i el seu fill Guillem (doc. 59)[373]donaren un alou que tenien al comtat de Besalú, dins la parròquia de Sant Julià de Galliners, i que era als llocs anomenats el Serrat i la Coma, en el qual la filla d'Oliarda, que també es deia Oliarda, hi podria viure amb els seus fills fins que es morís, pagaria tasca, i després de la seva defunció la propietat seria totalment per a Santa Maria de Girona. Pere Ramon de Mata

---

s'havien de repartir entre l'obra de la Seu i el bisbe) deixava Berenguer en testament (doc. 243). Un morabatí per a l'obra de la Seu cedia Berenguer de Terrades en testament (doc. 252).

[367] Sortides pecuniàries: set sous de plata a Guillem de Cervià per la restitució d'una sagrera (doc. 90). Vuit sous diners gironins i setze sous per una compra a Berenguer Guillem i família (doc. 153)[367]. Deu morabatins per una compra a Ermesèn (doc. 190)[367]. Cent morabatins (cinquanta en or i cinquanta en mules) a Bernat Joan i família per una compra (doc. 246)[367]. Deu mancusos morabatins d'or per compra a Ledgarda (doc. 99)[367]. Vint-i-nou sous (tretze i setze) per compra a Nèvia i el seu fill Pere (doc. 151)[367]. Cinc sous de diner gironins, setze sous i onze sous més per compres a Nèvia i als seus fills (doc. 154)[367]. Tretze sous de diners gironins, setze sous, i quatre sous i mig per compres a Berenguer Guillem i família (doc. 161)[367]. Cinc sous de diners per compra a Pere Bord i la seva esposa Raimunda i Arnall i la seva esposa Maria (doc. 167)[367]. Cent cinquanta sous per compra a Bernat Adalbert i fills (doc. 188, suspecte)[367]. Quinze sous denaris per compra a Vidal de Castanyet (doc. 229)[367]. Vint morabatins d'or per compres a Ermengarda i als seus fills (doc. 233)[367]. Vint sous de diners per compra al clergue Ramon de *Exunculo* (doc. 236)[367]. Vint-i-dos sous de diners per compra a Bernat Gaucfred de Foixà[367]. Penyores amb Berenguer Ramon de Corçà per valor de vuit morabatins d'or (doc. 135)[367] i vint-i-set sous de plata (doc. 146)[367] i quaranta morabatins d'or (doc. 170)[367]. Cent morabatins marins d'or per una penyora a Galceran de Sales (doc. 221)[367]. Quatre-centes unces d'or al comte Ponç Hug II d'Empúries com a compensació per una restitució (doc. 141)[367].

[368] El 19 de novembre de 1121.

[369] L'1 de març de 1128.

[370] El 3 de juny de 1123.

[371] El 26 d'octubre de 1136.

[372] El 19 d'abril de 1139.

[373] El 8 de desembre de 1113.

(doc. 63)[374] donà una propietat que tenia a Bianya. Florència (doc. 66), juntament amb els seus fills Pere Ferrer, Ermengarda i Ledgarda (doc. 66)[375], cedí un alou format per vuit peces de terra situades al comtat de Girona, a les parròquies de Sant Vicenç de Canet i Santa Cecília de Montcal, una propietat de la qual Cartellà en rebia dues oques com a cens. Guisla i els seus fills (doc. 68)[376], per remei de la seva ànima i la de llurs familiars, donaren la part del forn que tenien dins dels murs de la ciutat de Girona, car l'altra part ja l'havia cedit anteriorment a la canònica un consanguini seu, i demanaren ésser enterrats a l'església de Santa Maria de la Seu. Bota i el seu fill Guillem Ponç de Palol (doc. 71)[377] donaren un alou que posseïen a la parròquia de Sant Pere de Juià i que tenien arrendat, excepte una vinya que estava cedida en feu a Guillem Bertran. Ramon Ramon de Santa Coloma i el seu fill Bernat (doc. 73)[378] cediren una batllia amb els seus drets, la propietat d'Estanyol, un camp anomenat de la Crosa, la undècima part del que tenien a la propietat de Ramon Barons i la undècima part de l'alou de Montcal. Guillem de Cervià (doc. 90)[379] donà una sagrera, amb tots els censos i serveis, situada a Sant Feliu de Celrà. Berenguer Ramon (doc. 106)[380], per remissió dels seus pecats i els de la seva família, cedí la capellania de l'església de Sant Martí de Lémena. Estefania de Fonolleres (doc. 112)[381] donà els drets que tenia a l'església de Sant Cristòfor de Fonolleres. Pere Ramon, anomenat Vinagre (doc. 159)[382], conjuntament amb el seu fill Agret, cediren un alou i una heretat que tenien a la parròquia de Sant Andreu de Serinyà. Estefania i els seus fills Pere Gerall, Ramon Gerall, Berenguer Gerall i Arnau (doc. 178)[383] donaren un alou que tenien a la parròquia de Sant Vicenç de Canet, propietat que Estefania havia rebut per herència del seu pare, amb la condició que mentre fos viva pogués seguir utilitzant l'alou, pagant tasca, i quan morís passaria tot a la Seu, la qual ho hauria d'arrendar als fills d'Estefania. Bernat de Viladamat (doc. 180)[384] renovà el conveni que havia fet la seva mare pel qual donava les dècimes d'un alou que tenia a Palafolls i a canvi, el sagristà de la Seu havia de tenir una làmpada encesa durant quaranta dies (se suposa que per remissió de les seves ànimes). Els esposos Guillem Bernat (doc. 189)[385] i Ermengarda, i Arnau Guillem i Adaled, donaren un alou franc que tenien a la parròquia de Sant Esteve de Sords. Bernat Adalbert de Navata i els seus fills[386] cediren l'església de Sant Esteve de *Manibulo* (Avinyonet). Ermengarda (doc. 206)[387], per remei de la seva ànima, donà un alou que tenia a Paret Rufí. Arnau Seniofred de l'Hort dels Grecs, (doc. 216)[388] donà un alou que havia comprat a Guillem Bernat de Navata i Arnau Joan, prepòsits de la Seu. Roc de Púbol i el seu germà Arnau (doc. 224)[389], un alou de Monells, empenyorat pel seu pare, el cediren a Déu, a Santa Maria de la Seu de Girona, a la canònica, al bisbe Berenguer i a Guillem de Peratallada, nebot de bisbe, alou que ells ara tenien per Dalmau de

[374] El 8 de maig de 1114.
[375] El 29 de setembre de 1114.
[376] El 18 de desembre de 1114.
[377] El gener de 1115.
[378] El 5 de febrer de 1115.
[379] El 19 de desembre de 1117.
[380] El 25 de desembre de 1120.
[381] El 20 de febrer de 1122.
[382] El 26 de desembre de 1129.
[383] El 27 de març de 1131.
[384] El 9 d'abril de 1131.
[385] El 18 de maig de 1132.
[386] El 8 de març de 1132 (ESMV, nº 475).
[387] El 13 d'octubre de 1135.
[388] El 13 d'agost de 1137.
[389] El 3 de desembre de 1138.

Peratallada i el seu fill. Ponç de Palol i els seus germans Arnau, Ramon i Bernat (doc. 226)[390], amb el consell de Berenguer de Camps, el seu feudatari, i de Pere, germà d'aquest darrer, i altres personatges, cediren les tasques de la vila de Domeny, dins la parròquia de Sant Feliu de Girona, tal i com ho manà Guillem Ponç, el seu difunt pare. Ramon Pere Bonardell (doc. 250)[391], per remei de la seva ànima i la dels seus parents, donà un alou situat davant de la ciutat de Girona, de manera que el prevere i cabiscol Pere, enviat i fillol seu, pogués gaudir d'aquest alou fins que morís, a canvi d'una làmpada encesa a l'altar de Santa Maria per remei de l'ànima del donador i les de la seva família. Dispòsia de Mata i el seu fill Guillem (doc. 256)[392] donaren el mas de Trilla en el qual vivia i treballava un tal Adam.

- Deixes testamentàries

Com a conseqüència de les darreres voluntats, el patrimoni de la Seu augmenta de la següent manera:

Ramon Berenguer III, comte de Barcelona (doc. 174)[393] deixà les capellanies que tenia al bisbat i la canònica de Boada. Hi ha un altre testament anterior de Ramon Berenguer III[394] on supedita el bisbat de Girona a Ramon Berenguer IV però no sabem si hi fa deixes ja que el pergamí està trencat i hi manca la meitat de dalt.

Pel que fa a l'estament eclesiàstic, sabem que en un testament fet vint anys abans de morir (doc. 124)[395], el bisbe Berenguer donava a la Seu tots els béns que havia rebut dels seus pares, però no especifica quins eren, i tampoc sabem quants en tenia de més o de menys en el moment en què morí.

Alguns clergues o canonges tenien present la Seu a l'hora de testar. Així, el sagristà Ramon Miró (doc. 96)[396] deixà a la canònica de Santa Maria dos bous, dos porcs, i al tresor una mula i una euga. El clergue Guillem Bernat (doc. 133, possible canonge)[397] manà ésser enterrat a Santa Maria de la Seu de Girona on deixà quaranta sous (480 diners) per la seva sepultura i misses, un alou a Ultramort i una tina a Parets, per l'obra de la seu dos modis d'ordi, cinc morabatins (30 sous comtals, 360 diners), un ase amb les bestes, una lliura de plata (40 sous amb talla, 480 diners) i una copa de plata per a fer un calze. El prevere Berenguer Guillem (doc. 195)[398] manava ser enterrat a la Seu i li deixava tres masos a Serrallonga, una feixa de terra al costat del camí que anava a Rovirola i un clos amb un perer que tenia a Sant Pere de Galligants i que volia redimir amb el que tenia plantat al costat del torrent de Tornavells, quaranta-un mancusos (246 sous, 2952 diners) per la taula de l'altar de Santa Maria, cent sous que li devia el bisbe (1200 diners), deu sous de plata (120 diners), un bagul, una vinya al costat del vilar de Canet, una tina, un barril, sis morabatins (36 sous, 432 diners) per al cor que s'estava fent a l'església, dos pollastres de cens d'unes cases de Sant Vicenç de Canet, mig mas de Vilarara que és al Pujol, sis sesters d'ordi per a fer el seu sepulcre i sis sous de plata (72 diners).

Entre els laics destaquem les deixes que feren alguns dels nobles que solien acompanyar el comte de Barcelona en fets o resolucions. Trobem a Ramon Dapifer[399],

[390] El 5 d'abril de 1139/40.
[391] El 18 de març de 1143.
[392] El 27 d'octubre de 1144.
[393] El 8 de juliol de 1130, testament. Condicions sagramentals fetes el 19 d'agost de 1130 (TCB, nº 12).
[394] El 7 de març de 1122 (PACB, nº 537).
[395] El 20 de maig de 1123.
[396] El 30 de desembre de 1118 (¿). Condicions sagramentals.
[397] El 23 de setembre de 1126. Testament.
[398] El 10 de març de 1133. Testament.
[399] El 17 de novembre de 1120 (CDCB, vol. XI, nº 444). Testament.

qui cedí l'alou de Prat, i Rimbau de Bassella (doc. 183)[400], que abans d'anar de viatge al Sant Sepulcre deixà el castell d'Aro i els seus honors de Santa Cristina d'Aro i de Santa Maria de Fenals.

Altres propietats les obtindria de Ramon Guadall (doc. 55)[401], qui demanava ésser enterrat a Santa Maria de la seu de Girona, a la qual li deixava el seu alou, batllies, sagreres, cases i casals que tenia a Canaleta, al costat del camí francès, un alou a Sant Miquel, una casa d'Arnau Gaucfred, vaixelles, tines, una bàscula gran i una de petita (recipients relacionats amb les tines) i deu sous de plata (120 diners) que tenia el sagristà Ramon. Bernat Isoard cedia un alou a la Pera (doc. 91)[402]. Miró Bonfill (doc. 100)[403] donava a la Seu l'església de Sant Bartomeu, un mas que era d'Arnau Esteve, una casa, una feixa de terra anomenada la Crosa i mitja quartera d'oli per remei de la seva ànima. Berenguer Amat cedia un alou i una vinya (doc. 108)[404]. Ponç (doc. 130)[405], abans de partir en una expedició del rei d'Aragó, donava a la Seu el mas de Ramon Arnau Franciac i el de Gotarra. Guillem Guillem de Montpalau, (doc. 163)[406] deixava la quarta part de l'església de Pineda que sembla ser retenia de forma injusta. Els germans Arnau, Ramon i Berenguer, (doc. 168)[407] donaren un camp alodial situat a la parròquia de Santa Maria de Vilamarí, cessió que el difunt pare dels donadors ja havia disposat al seu testament per remei de la seva ànima. Ramon d'Ollers[408] donà les penyores que tenia de Berenguer de Pontós i que estaven situades a Parets. Guillem Ramon (doc. 200)[409] manà ésser enterrat al cementiri de la Seu de Girona, església a la qual deixà dotze sous (144 diners), i a més a més al testament s'esmentaven genèricament unes propietats a Bescanó i Sant Feliu que anteriorment havia cedit al bisbe (entenem que com a representant de la canònica). Pere Ameli (doc. 215)[410] donava un camp de Salt, vint sous de diners (240 diners), i una volta amb una cort que era al costat de la casa de Sant Miquel, un alou de Vilaroja per tal que hi hagués una làmpada encesa, un mas on habitava Bernat Pasqual, un camp i una vinya. Pere Ramon (doc. 222)[411] deixava un morabatí (6 sous, 72 diners) a la Seu de Girona. Pere Guillem, de Sant Vicenç de Camós, (doc. 242)[412], cedia sis diners per a l'obra de la Seu. Berenguer (doc. 243)[413] donava tres sous (36 diners) que s'havien de repartir entre l'obra de la Seu i el bisbe. Bernat Umbert[414] deixà una mida de blat. Berenguer de Terrades (doc. 252)[415] donà un morabatí (6 sous, 72 diners) per l'obra de la Seu.

- Donacions a canvi de protecció

La Seu també obtenia béns per donar protecció a determinades persones. Per exemple, el 2 de novembre de 1130 (doc. 177) Berenguer, clergue de Pujals, donà a Déu i a la canònica de Santa Maria de la Seu de Girona un mas alodial i unes feixes que estaven

[400] El 12 de maig de 1131/32. Testament.
[401] El 27 de juny de 1113. Condicions sagramentals.
[402] El 30 de gener de 1118. Condicions sagramentals.
[403] El 12 de març de 1119. Testament.
[404] El 26 de febrer de 1121. Testament.
[405] El setembre o l'octubre de 1124. Testament.
[406] El 18 de març de 1130. Condicions sagramentals.
[407] El 4 d'abril de 1130. Donació com a conseqüència d'un testament.
[408] El 6 de març de 1133 (ESMV, nº 478). Testament.
[409] El 30 d'abril de 1134. Testament.
[410] El 12 d'agost de 1137. Condicions sagramentals.
[411] El 7 de juliol de 1138. Testament.
[412] El 7 d'abril de 1142. Condicions sagramentals.
[413] El 10 d'abril de 1142. Testament.
[414] El 8 d'abril de 1143 (DCM, nº 105). Testament.
[415] El 21 d'agost de 1143. Condicions sagramentals.

situades entre els rius Matamors i Merdançà, a la parròquia de Sant Joan de Borgonyà i Sant Joan de Corts, a canvi que la Seu ajudés i defensés la resta de les seves propietats.

Igual és el cas d'Arnau Pere, capellà de Santa Margarida, que el 3 de gener de 1144 (doc. 253) donà a Déu, a Santa Maria de la Seu, al bisbe Berenguer, a l'ardiaca Guillem de Sant Martí i al sagristà Arnau Joan, l'església de Sant Miquel de Castellar situada al comtat de Besalú, a la vall Bisa, als termes de Santa Maria de Ridaura i Sant Andreu del Coll, a canvi de protecció per a l'església de Santa Margarida.

Semblant a l'anterior seria el cas de Berenguer Ramon, anomenat de Santa Palladia, qui en presència del bisbe, el 8 de març de 1123 (doc. 121), donava a Déu i a la canònica de Santa Maria de la Seu de Girona dues parts d'un alou i una heretat situades a les parròquies de Santa Palladia, Sant Sadurní de Salzet i altres llocs, a canvi que la Seu el mantingués durant tota la seva vida. La tercera part de la propietat era per a Ramon Odeguer de Munells, senyor seu.

- Compres

De vegades els petits propietaris, per tal de poder subsistir, havien de vendre tots o part dels seus béns immobles i convertir-se en arrendataris de la mateixa terra que havien venut. Aquest és el cas de Nèvia que juntament amb els seus fills Pere, Guillem i Ramon vengueren a la Seu un alou a Sant Esteve de Sords, al costat de la Burgada (o Brugada), format per una casa amb tres oliveres, i es convertiren en arrendataris a canvi d'un cens anual de dues gallines per la casa i quart i braçatge per les oliveres (doc. 154)[416]. Al mateix indret Berenguer Guillem, la seva esposa Estefania i llurs fills Pere i Joan vengueren a la Seu un alou amb oliveres a canvi de convertir-se en arrendataris amb un cens de quart, braçatge i dues gallines (doc. 161)[417]. I encara al mateix indret i als mateixos anys, Pere Bord i la seva esposa Raimunda juntament amb Arnau i la seva esposa Maria vengueren dues oliveres a la Seu i es convertiren en arrendataris d'elles a canvi de quart i braçatge (doc. 167)[418]. Aquestes tres compres les efectuà el clergue Ponç d'Urgell en nom de la canònica, totes en un mateix indret.

- Restitucions

De les restitucions que hem trobat documentades, per part de la noblesa, tenim constància del retorn d'un alou a Castelló d'Empúries cedit pel comte Ponç Hug II (docs. 140 i 141)[419].

La resta provenen de laics com per exemple Bernat Ramon de Mata (doc. 65)[420], qui retornà el mas de Verdaguer, amb tots els seus drets, pel qual havia pleitejat amb els canonges. Guillem de Cervià (doc. 90)[421] cedí, a Santa Maria de la Seu de Girona i a l'església de Sant Feliu de Celrà, una sagrera amb tots els censos i serveis, per set sous de plata (84 diners), la qual dit Guillem havia reclamat a través del seu avi. Arnau Guillem de Cartellà (doc. 129)[422] restituí els alous de les Preses, amb l'església de les Fonts, la tasca de Santa Maria de la Bisbal i el feu de Ventanac, els alous de Sunyer Rufí, Adalbert de Cartellà, Cartellà, Tornavells, el del clergue Dagobert i els seus germans, el de Guillem Seguer i el de Freixenet. Berenguer Guillem (doc. 152)[423], la

[416] El 15 de gener de 1129.
[417] El 25 de febrer de 1130.
[418] L'1 d'abril de 1130.
[419] Tots dos del 17 d'agost de 1127/8.
[420] El 13 de setembre de 1114.
[421] El 19 de desembre de 1117.
[422] El 30 d'agost de 1124.
[423] El 28 de novembre de 1128.

seva esposa Estefania i llur fill Pere, donaren a Déu, a la canònica de la Seu (de Girona) i al clergue Ponç d'Urgell, tot allò que retenien injustament a l'alou de Burgada (o Brugada, Sords). Com a conseqüència de la resolució d'un judici, (doc. 156)[424], Galceran de Mont Roig retornava a Déu, a Santa Maria, al bisbe i a Guifré Auger, uns béns que consistien en l'església d'Agullana, les dècimes d'Esclua i altres propietats que havien estat seves o anteriorment de Ramon Ermengol. Gaucfred de Cistella (doc. 160)[425] restituí tot el que injustament tenia a l'església de Sant Cristòfor d'Ordis. Els germans Guillem i Ramon de Serra (doc. 241)[426] donaren a Déu, a Santa Maria (de la Seu de Girona), al sagristà Bernat i als que els succeïssin, els drets d'usatge i conreu de les dècimes i primícies de l'església de Santa Maria de Serra que Guillem i Ramon tenien en contra de la voluntat del sagristà. El bisbe Berenguer i la canònica compraven a Ermesèn i als seus fills Ramon, clergue, i Bernat, militar (doc. 190)[427], un alou situat a la parròquia de Sant Joan de Borgonyà a canvi de deu morabatins (60 sous, 720 diners), una propietat que havia estat cedida anteriorment a la Seu per Adaled però Ermesèn la reclamava com a seva i, després d'un judici, mitjançant aquesta compra-venda, Ermesèn renunciava a favor de la Seu sobre qualsevol dret o propietat que hi pogués tenir. Bernat Joan, la seva esposa Dispòsia, Beatriu, germana de Dispòsia, i el seu feudatari, Bernat d'Adri, (doc. 246)[428] vengueren a la Seu l'església de Sant Joan de Borgonyà amb tots els seus drets, excepte aquells que eren a l'alou de Bernat d'Adri, per cent morabatins (600 sous, 7200 diners), cinquanta en or i cinquanta en mules, un tracte que ja s'havia fet temps enrere però els donadors, injustament, encara ho retenien.

- Permutes

N'hem trobat diversos exemples, com ara el 20 de juliol de 1127/28 (doc. 139) quan el bisbe Berenguer de Girona, amb els canonges, permutaren amb Bernat Gaucfred de Foixà i la seva família una terra alodial que era a la parròquia de Sant Joan de Foixà, entre el castell i l'església, a canvi d'una terra a la mateixa parròquia entre la sagrera i un pla. Un cas similar ocorregué quan el bisbe Berenguer de Girona el 15 de setembre de 1144 (doc. 255) commutà amb Berenguer de Gualta i els germans d'aquest, Cabot i Bernat, un alou que consistia en un mas situat a la parròquia de Santa Maria de Gualta, a canvi d'un mas que era al terme de la parròquia de Santa Eulàlia de Cruïlles, i l'alou de Perduts, situat a la parròquia de Santa Maria de la Bisbal i a la de Cruïlles. També el 23 d'agost de 1131 (doc. 187) el bisbe Berenguer de Girona commutà amb Pere, prior de l'església de Santa Maria d'Ullà, i amb els frares, una terra que era dins d'aquesta parròquia per una altra situada al Jonquer, però no queda clar si el bisbe actuava en nom de la Seu on en interès propi.

En altres casos el que es permutava eren drets, com el 16 de juny de 1136 (doc. 211), quan Umbert de Cruïlles donava a Déu, al bisbe Berenguer de Girona i als seus successors, la tercera part de la tasca de Santa Maria de la Bisbal i les tasques de Sant Sadurní de Salzet i de Salelles, aquesta darrera dins Santa Eulàlia de Cruïlles, a canvi d'un feu que era d'Oliver.

També es podia donar el cas que s'intercanviessin propietats per drets com va fer Dalmau de Peratallada, amb el consentiment d'altres personatges, el 24 de juliol de 1136/37 (doc. 212), quan permutava amb la Santa Església de Girona, amb el bisbe

[424] El 18 de març de 1129.
[425] El 29 de gener de 1130.
[426] El 17 de març de 1142.
[427] El 3 d'agost de 1132.
[428] El 4 de juliol de 1142/43.

Berenguer i els seus successors l'església de Sant Climent amb els seus drets i amb el cementiri, a canvi de rebre en feu una terra situada al lloc anomenat Torena.

El 9 de setembre de 1128 (doc. 148) el bisbe i la canònica donaven permís a Gaucfred Oleguer per tal que permutés amb el canonge Ramon Albert unes cases que tenia al costat del campanar vell a canvi d'unes altres situades a Anglès i a la ciutat de Girona. Les cases devien ser de la Seu i Gaucfred Oleguer era l'arrendatari.

- Penyores

Hem de tenir en compte que, si la Seu deixava diners a canvi d'una penyora, estava actuant com a prestador, aspectes que no es poden desvincular l'un de l'altre. Encara que fos transitòriament, la Seu podia disposar del bé empenyorat, i per això sabem que gaudí de la propietat d'un mas amb una borda i una feixa de terra que estaven situats a la parròquia de Sant Martí de Llémena, al lloc anomenat Albareda, gràcies a un penyora de Berenguer Ramon de Corçà, l'1 de gener de 1127 (doc. 135), en la qual es reservava el dret de poder treballar la borda. A canvi de tot això rebé vuit morabatins d'or (36 sous, 432 diners).

Aquesta mateixa persona el 3 d'abril de 1128 (doc. 146) empenyorà a la canònica de Santa Maria (de la Seu de Girona) i al clergue Pere Sindreu un mas anomenat de Font, en el qual habitava Arnau Gaucfred, i un camp que era al costat del riu Llémena, per vint-i-set sous de plata (324 diners, 648 si es refereix al pes de plata pura) que el comprador havia de donar a l'esposa del difunt Berenguer Pere de Nerons. Això indica que la penyora es va haver de fer per pagar un deute.

L'11 d'abril de 1130 (doc. 170) encara altra vegada Berenguer Ramon de Corçà féu una penyora amb la canònica de Santa Maria de la Seu de Girona i amb bisbe Berenguer. Es tractava de la quarta part de les dècimes de la parròquia de Sant Martí de Llémena a canvi de quaranta morabatins d'or (240 sous, 3080 diners). La canònica tenia el dret de cobrar dita quarta part de les dècimes fins que Berenguer Ramon hagués retornat els diners de la penyora. Aquest tracte sembla que durà poc ja que el dia 14 del mateix mes Berenguer Ramon venia a la Seu allò que havia empenyorat a canvi de quedar-se amb els quaranta morabatins d'or que li havien deixat (doc. 171, suspecte) i així pagava el deute.

L'objecte que s'empenyorava no havia de ser físic sinó que també es podia fer amb drets. Així, el 9 d'abril de 1138 (doc. 221) Galceran de Sales amb el consentiment de la seva esposa Arsèn, del seu fill Arnau Joan i del seu germà Bernat Joan, empenyorà a Déu, a Santa Maria de Girona i al bisbe Berenguer els drets d'alberga i d'aliments que tenia al terme de Sant Iscle de Bàscara per cent morabatins marins d'or (uns 600 sous, 7200 diners).

5.7.7. Esments de possessions anteriors

La documentació ens parla poc de les possessions anteriors que tenia la Seu però de vegades se n'esmenta alguna com a conseqüència de la seva explotació. A més dels béns incorporats en l'època de Bernat Umbert i l'electe Ramon, trobem documentades propietats com ara l'església de Llampaies (doc. 260) i la de Sant Vicenç de Rupià (doc. 219), l'alou de Santa Maria a Girona que incloïa el burg de Sant Feliu (docs. 85 i 86), el castell de Juià i els seus feus (doc. 60), l'església i el castell de Sant Sadurní de Salzet (doc. 117), un mas a Sant Llorenç d'Adri (doc. 74) i un a Santa Maria de Gualta (doc. 255), la batllia de Paret Rufí (doc. 272), possessions a Celrà (doc. 208), al Mercadal de Girona (doc. 173), a Sant Joan de Foixà (doc. 139), censos a Ullà (doc. 265) i uns feus

anomenats d'Oliver (doc. 211) i Torena (212). És evident que el llistat de possessions ha d'ésser més extens ja que caldria incorporar-hi totes les possessions rebudes des del s. IX fins ara, un ventall cronològic que s'escapa dels límits del nostre estudi.

5.7.8. Sortides patrimonials

Com a conseqüència de permutes la Seu es va desfer d'un mas situat a la parròquia de Santa Maria de Gualta (doc. 255), una terra a la parròquia de Santa Maria d'Ullà (doc. 187), un feu que era d'Oliver (doc. 211) i el feu d'una terra situada al lloc anomenat Torena (doc. 212).

L'única sortida patrimonial que tenim documentada és del 1144[429], quan la Seu donà l'església de Santa Cecília de Molló al monestir de Ripoll i només la mantingué subjectada pel sínode. No tenim constància que rebés res a canvi.

La Seu podia protegir algú de forma aparentment gratuïta mitjançant la cessió temporal de béns en violari (renda vitalícia) tot i que normalment qui la rebia era gent de classe alta. En coneixem una del 8 de desembre de l114 (doc. 69), en la qual el bisbe Berenguer de Girona i els canonges concedeixen a Gaucfred Bernat del castell de Vileles una cessió en violari que consistia en la quarta part de l'església de Pineda, incloses les dècimes, amb la condició que no la donés en feu, ni l'empenyorés, ni fes cap acord respecte ella amb militars ni homes ja que sinó ho perdria tot. Després de la mort de Gaucfred Bernat la canònica de Girona en recuperaria la propietat.

Així mateix sabem que l'any 1127 Berenguer Ramon de Corçà tenia dret de violari en un alou de la Seu situat a Sant Martí de Llémena (doc. 135).

5.7.9. Administració i explotació del patrimoni

Una font important d'ingressos de la Seu eren les rendes i els drets senyorials, sobretot dècimes i tasques, normalment en espècies. Gairebé totes les que hem trobat esmentades corresponen a noves adquisicions ja que les anteriors, si no hi havia cap entrebanc, es recollien automàticament i no calia deixar-ne constància escrita.

D'altra banda hi ha els censos que cobrava per arrendaments o tinences que podien consistir en animals, monedes, treball, ordi o blat, etc. que depenien de l'extensió del bé arrendat o de la producció que se'n treia.

- Arrendaments

Sabem que els canonges de l'església de Girona arrendaren a Arnau Adalbert de Lladrera un mas que tenien a la parròquia de Sant Llorenç d'Adri, a canvi de cens i servei (doc. 74)[430]. Igualment el bisbe Berenguer de Girona i els canonges arrendaren a Gaucfred de Celrà, la seva esposa Sibila i llurs fills i descendents un camp a Celrà per tal que hi edifiquessin un mas, això a canvi del cens d'un porc, servei i fidelitat als canonges (doc. 208)[431].

De vegades un particular feia una donació immoble a la Seu però la podia seguir treballant o tenint com a a arrendatari vitalici. En alguns casos el particular es desfeia de la propietat però en altres es tractava de retornar a la Seu unes possessions que ja eren seves i que tenia arrendades a aquest particular, tracte que s'acabava, de vegades per

[429] MH, nº 403, col. 1294-95.
[430] El 3 d'abril de 1115.
[431] Entre 1135 i 1136.

defunció, i que es renovava de nou als descendents del mort. Seguint aquests preceptes, el 22 de maig de 1116 (doc. 80), el bisbe Berenguer de Girona i la canònica arrendaren a Ramon Berenguer de Jafre un alou que aquest mateix els havia cedit anteriorment i que el podria tenir mentre visqués ell i els seus fills, però havia de pagar tasca a Déu, a la canònica i al batlle, no el podia empenyorar, donar o obstaculitzar, i quan morissin els fills la propietat retornaria a la canònica. De la mateixa manera Adaled Bernat i els seus fills Ramon, Guillem, Maria i Adaled, per remei de la seva ànima i de la dels seus familiars, el 21 de gener de 1133 (doc. 194) donaren a Déu i a la canònica de Santa Maria de la Seu de Girona un alou que tenien a la parròquia de Sant Joan de Borgonyà, el qual els havia vingut per part de família. Podien seguir vivint a la propietat però cada any per Nadal haurien de pagar un cens que consistiria en la tasca, una migera d'ordi, una migera d'ordi molgut, un pernil i vuit diners. A canvi la Seu es comprometia a desfensar-los.

Si la terra que la Seu arrendava havia tingut anteriorment un altre propietari o tenidor que no tenia cap relació amb el nou arrendatari, aquest fet podia especificar-se al document per tal de deixar clar qui era ara el tinent. Per això quan el 24 d'agost de 1133 (doc. 198) els canonges de la Seu de Girona, amb el consentiment del bisbe, arrendaren a Bernat Guillem de Sant Martí Vell, pel cens d'un sou de plata (12 diners), un alou a la parròquia de Sant Martí Vell, al Pla de Gallicà, especificaren que l'havien rebut de Gaucfred Guilabert i que ja el pare de Bernat Guillem l'havia tingut en feu per Gaucfred Guilabert. De la mateixa manera a l'arrendament d'una tinença i d'una pagesia a canvi del cens d'un porc (no s'especifica on era, potser prop de Cabanelles), feta per Arnau, sagristà i prepòsit, en representació de Santa Maria de la Seu (de Girona) el 2 de maig de 1142 (doc. 245) a Arnau Ramon de Cabanelles i als seus successors, s'especifica que anteriorment aquesta tinença la tenia Bernat Gaucbert.

Ens ha arribat un cas en el qual la cosa que s'arrenda no és un bé immoble sinó uns drets. Així, Bernat d'Hostoles i Pere Sindreu, canonges de Santa Maria de la Seu (de Girona), amb el consentiment del bisbe i la canònica, el 21 de maig de 1130 (doc. 173) cediren a Ramon Sunila la quarta part del *braciaticum* i de tots els drets que la Seu posseia a l'hort que ell tenia per part de Santa Maria al lloc anomenat el Mercadal. Cada any hauria de pagar un cens de dos porcs i si volgués vendre el que havia rebut hauria de demanar consentiment a la Seu.

A l'entorn dels anys vint o trenta del s. XII (doc. 260) es devia fer la convinença entre el bisbe Berenguer (de Girona) i Pere Ponç de Torroella per la qual aquest es comprometia a donar al bisbe cada any per Pentecostes deu unces d'or (420 sous, 5040 diners) o l'equivalent en plata o en mul i fidelitat, tot això a canvi de l'església de Llampaies. En aquest cas dubtem si era un arrendament pròpiament dit o una concessió en feu.

És possible que pertanyi a l'època del bisbe Berenguer Dalmau un text sense data (doc. 272) en el qual s'explica que Bernat Ponç, la seva esposa Ermengarda i el seu fill Pere, amb el consentiment del bisbe, cediren a Ermengarda la batllia que tenien a Paret Rufí i totes les seves possessions, feus i drets, les quals havien rebut de part del bisbe, i també cent monedes d'or (100 mancusos o morabatins, que són uns 600 sous, 7200 diners). En aquest cas és el tenidor qui traspassa els drets que ha rebut de la Seu a una altra persona, sempre amb el consentiment de la canònica.

En alguns casos el bisbe o la canònica hagueren d'intervenir per ratificar qüestions relacionades amb béns supeditats a la Seu, possiblement per aclarir problemes entre arrendataris o tenidors.

Sabem que el 18 de maig de 1117 (doc. 85) el bisbe Berenguer de Girona i la canònica confirmaren a Pere Ramon les plantes que aquest tenia a l'alou de Santa Maria de la Seu de Girona i a Sant Feliu, al lloc anomenat Burg de Santa Maria, per les quals havia de pagar cens al bisbe.

Les confirmacions de propietats també les podien fer els canonges amb el consentiment del bisbe, com per exemple quan Bernat Ramon, sagristà de l'església de Sant Feliu (de Girona), amb el consentiment del bisbe Berenguer i dels clergues (de la Seu), el 25 de maig de 1117 (doc. 86) confirmà a Ramon Mir, clergue de Sant Pere de Galligants, unes cases que aquest tenia a l'alou de Santa Maria de Girona, al burg de Sant Feliu, les quals havia rebut per testament del clergue Joan Ramon. La propietat havia de pagar cens al bisbe (suposem que en representació de la canònica).

De vegades el bisbe és requerit només com a testimoni o valedor d'una transacció i l'única cosa que fa es posar la seva signatura a l'escatocol per tal de donar validesa al fet. Normalment apareix en transaccions entre tercers que d'una manera o altra estan supeditats a la Seu, ja sigui per renda o per arrendament.

Per exemple, hi ha un seguit de compra-vendes fetes al burg de Sant Feliu, dins l'alou de Santa Maria, a Girona, que necessitaven l'aprovació del bisbe. Era el cas de la venda d'unes cases que el prevere Gibert féu al clergue Joan Ramon el 30 d'agost de 1115 (doc. 76), la venda d'unes cases de Trudgarda a Joan anomenat Mascarell i la seva esposa Guisla el 23 de febrer de 1120 (doc. 103), la venda d'uns casals que feren Arnau Adal i la seva esposa Garsèn a Nadal el 2 de novembre de 1120 (doc. 105), o la venda d'una dominicatura i propietat que el clergue Ramon Miró juntament amb Pere Ramon traspassaren a Bernat Ramon, clergue i sagristà de Sant Feliu el 21 de desembre de 1121 (doc. 110). En aquest mateix indret el 6 d'abril de 1130 Arnau Adal i la seva esposa Garsèn empenyoraren amb el sagristà de la Seu Arnau Joan un forn (doc. 169).

- Protecció a canvi de cens

És el cas de Ramon Mir i família, que l'1 de desembre de 1127 (doc. 144) posaren sota protecció de la Seu una batllia i una coromina amb cases a la parròquia de Santa Eulàlia de Pujals a canvi del cens anual d'una emina d'ordi.

- Concessions en feu

La Seu concedeix el feu com a senyor poderós que és però no tenim constància que en rebi cap i per tant no se supedita a cap noble laic com a vassall, excepte el comte de Barcelona.

El 23 de febrer de 1114 s'estipulà una convinença amb Umbert de Basella per la qual Santa Maria de la Seu de Girona li cedia el castell de Juià amb els seus feus (doc. 60) i a canvi Umbert els jurava fidelitat (doc. 61). Tenim un altre jurament de fidelitat al bisbe Berenguer també pel castell de Juià, sense data, fet per Berenguer Gaucfred, fill d'Adalgarda, que potser també podríem situar a finals del s. XI o inicis del XII (doc. 259). Això vol dir que si el considerem de finals del segle XI el bisbe hauria d'ésser Berenguer Gaucfred (fora de l'època que estudiem) i si el considerem d'inicis del XII el bisbe seria Berenguer Dalmau.

El 1123 es redactà un document (el 117) en el qual Ramon Arnau i família reconeixien les propietats de la Seu a Sant Sadurní de Salzet i renunciaven a qualsevol dret i, un cop hagueren reconegut la propietat, al mateix moment el bisbe els la cedí en feu (doc. nº 118) i aquests li juraren fidelitat (doc. nº 119). Pel que llegim al document 118 aquesta era la part d'una propietat que anys enrere havia estat del cabiscol Ponç i

per tant aquests tenidors ocuparien el lloc que hauria quedat buit després de la mort de l'antic tenidor o feudatari, anomenat Berenguer Amat i que testà el 1121 (doc. 108).

El bisbe Berenguer de Girona, el 3 de gener de 1138/39 (doc. 219), donà a Arnau Gaucfred el mas on aquest habitava, amb els camps d'herba, un camp de vinyes, i en feu la meitat de les dècimes de Sant Vicenç de Rupià.

Sabem que la Seu, en una permuta feta el 16 de juny de 1136 (doc. 211), concedí a Umbert de Cruïlles un feu anomenat d'Oliver, i que el 24 de juliol de 1136/37 (doc. 212), en una altra permuta, concedí a Dalmau de Peratallada el feu d'una terra anomenada Torena.

Ens han arribat un seguit de juraments de fidelitat vers el bisbe (suposem que en representació de la Seu) en els quals no s'especifica quin és el bé que s'ha infeudat. El primer d'ells és del 26 d'octubre de 1122 (doc. 116) i en ell Ponç, fill de la vescomtessa Elvira, jura fidelitat al bisbe Berenguer i promet respectar el bisbat de Santa Maria de Girona i els seus béns. Es tracta del vescomte de Girona Ponç II i l'acció correspon a un dels seus primers actes coneguts amb aquest càrrec[432], és dir, que tot just començar hagué de fer-se vassall de la Seu, fet que ratifica la protecció que la canònica de Santa Maria rebia del comte de Barcelona i dels seus subordinats.

A inicis del XII, potser als anys vint o trenta (doc. 261), Pere Ponç jura fidelitat al bisbe Berenguer, promet no fer-li cap mal i, en cas de guerra, ajudar-lo amb els castells de Rocamora i Torroella, excepte si s'ha d'atacar al comte d'Empúries. Coneixem un altre jurament de fidelitat de Pere Ponç vers el bisbe Berenguer de Girona, fet possiblement a l'entorn de 1122 (doc. 266). En aquest text s'especifica que els seus pares també havien jurat fidelitat al bisbe i això ens fa suposar que el feu que havien rebut els pares de part de la Seu ara se cedeix al fill.

Potser fou a inicis del XII (doc. 262) quan Ponç Guillem jurà fidelitat al bisbe Berenguer de Girona, prometé no fer-li cap mal i, en cas de guerra, ajudar-lo amb els castells de Rocamora i Torroella, excepte si s'havia d'atacar al comte d'Empúries. Aquests dos darrers jurament segurament estaven fets per pare i fill i es devia tractar d'una infeudació al pare i després al fill, fet que pressuposa que el doc. 262 es va redactar posteriorment al doc. 261, tot i que tots dos es troben copiats en un mateix pergamí.

Sabem que a la primera meitat del s. XII (doc. 265) Ponç Guillem, fill d'Em, juntament amb el seu fill Gaucfred i Guisla, juraren fidelitat al bisbe Berenguer de Girona i prometeren no atacar-lo des del castell de Torroella de Montgrí ni tocar els censos que la Seu tenia a la vila d'Ullà, la qual ells posseïen en feu, excepte aquells que havien rebut per part del comte Ponç (d'Empúries).

- El bisbe com a testimoni

El bisbe feia acte de presència en aquelles transaccions econòmiques que afectaven d'alguna manera interessos relacionats amb el bisbat de Girona.

El 8 de juliol de 1129/30[433] l'abat Berenguer de Santa Maria de la Grassa vengué al monestir de Sant Pere de Besalú un mas situat a la parròquia de Sant Andreu del Coll per cent cinquanta sous i trenta morabatins (uns 3960 diners). La transacció es féu en presència, entre altres, del bisbe Berenguer, l'ardiaca Gaucfred (de Besalú) i el vescomte Pere, personatge aquest darrer que cobrà quaranta sous de moneda òptima per consentir la venda.

[432] Fluvià, 1989, p. 181.
[433] CDCB, vol. XII, nº 579.

El bisbe signà en una transacció indeterminada de béns entre Bernat i Pere Engilbert en la qual hi havia un dret de cens a favor d'una església[434]. El mal estat del document només ens permet llegir bé l'escatocol.

La presència del bisbe es detecta en algunes transaccions relacionades amb el monestir de Vilabertran, l'abad del qual era per defecte ardiaca de Girona[435].

El 23 de març de 1117[436] juntament amb el bisbe Arnau de Carcassona, signaren la venda d'uns alous a Sant Feliu del Bac feta per Bernat Ekardi a Santa Maria de Vilabertran, document en el qual hi havia la promesa d'oferir un dels seus fills a dita església.

Signà la venda d'uns alous i la cessió d'uns altres que Bernat Adalbert de Navata féu al monestir de Vilabertran el 22 de febrer de 1125[437].

El bisbe apareix el 17 de juny de 1119/20[438] quan Dalmau Berenguer, vescomte de Rocabertí (comtat d'Empúries-Perelada), donà al monestir de Vilabertran una vinya que retenia injustament i un alou a Cabanelles. A canvi rebé de l'abat un mul valorat en cinc lliures de plata (200 sous amb talla, 2400 diners) i també una lliura de plata (40 sous amb talla, 480 diners amb talla).

El bisbe tornava a validar amb la seva signatura els interessos del cenobi quan Rotllan de Soler i el seu germà Berenguer, l'1 de maig de 1121[439], donaven a Santa Maria de Vilabertran el mas de Púdols i un seguit de possessions que el germà dels atorgants, Bernat Guillem, havia donat a Santa Maria de Vilabertran després d'haver-les heretat. A canvi havien rebut unes compensacions equivocades i ara les rectificaven.

Ramon Eribau de Palol el 13 de novembre de 1133[440] confirmà la donació d'uns béns situats a Sant Feliu de Guàrdia que el seu pare havia cedit al monestir de Vilabertran. A canvi, i amb el consentiment del bisbe Berenguer, de Bernat Adalbert de Navata i el seu fill Bernat, rebé de l'abat Berenguer les possessions que el monestir de Vilabertran tenia a Espinavessa, Vilert i al lloc de Forques.

En altres casos el bisbe degué fer acte de presència per raó de la seva dignitat o per amistat amb algun dels protagonistes, sempre grans propietaris o senyors, i no creiem identificar entre ells cap camperol. Tot i així la seva presència resta lligada a algun interès econòmic com ara vassallatge o deixes testamentàries a la Seu.

Trobem la seva signatura a la donació que Bernat Ponç i la seva esposa Bonadona juntament amb llur fill Ponç, per remei de la seva ànima, feren a Déu i a l'Hospital de Jerusalem el 31 de març de 1138 (doc. 220) i que consistia en un alou que tenien al comtat d'Empúries, al terme de la parròquia de Sant Sadurní de Garriguelles, al puig que és sobre la coma de Vallmajor. Bernat de Peratallada, senyor del lloc, el deixava lliure dels drets que hi tenia per raó del seu domini i batllia. Aquest darrer personatge creiem identificar-lo amb el germà del bisbe que apareix al doc. 124.

Signà al testament de Berenguer Amat, el 26 de febrer de 1121 (doc. 108), vassall de la Seu per raó d'un feu a Sant Sadurní de Salzet (per exemple doc. 119).

[434] Possiblement del 14 de desembre de 1137, doc. 218.
[435] Veure l'apartat "Organització interna de la canònica a inicis del s. XII".
[436] ESMV, nº 392.
[437] ESMV, nº 440.
[438] ESMV, nº 410, el data de 1120.
[439] ESMV, nº 418.
[440] ESMV, nº 480.

El bisbe Berenguer actuà com a testimoni al testament de Berenguer Arnau, fet el 28 de maig de 1128[441], pel text del qual deduïm que havia d'ésser un personatge important, igual que ho devia ser Ramon Guillem de Caldes si un dels marmessors de les condicions sagramentals de l'11 de juny de 1131 era el bisbe[442]. Tampoc hi ha dubte de la importància econòmica del noble Rimbau de Basella, el qual nomenava marmessor del seu testament al bisbe Berenguer, el 12 de maig de 1131/32 (doc. 183). Pere Ameli també confià en el bisbe com a testimoni testamentari tal i com ens mostren les condicions sagramentals del 12 d'agost de 1137 (doc. 215).

5.8. CONCLUSIONS DE L'APARTAT HISTÒRIC

A la canònica, per sota del bisbe hi ha el prepòsit (cap de la canònica) i els ardiaques, repartits en tres ardiaconats: Girona, Besalú i Perelada (és a dir, un per a cada comtat que forma part del bisbat) els quals poden tenir més d'un titular. Hi ha canonges que no tenen cap dignitat especial mentre que altres exerceixen com a sagristans, xantres, cabiscols, clavers i diaques, tasques catedralícies de caire cultural, econòmic o de culte. Aquests càrrecs semblen estar duplicats (primer i segon sagristà, primer i segon cabiscol, etc.). Només hem trobat una referència d'arxiprest.

Normalment, quan el bisbe o algun clergue actua en nom de la Seu, gairebé sempre en el document s'especifica que l'acció es realitza juntament amb la canònica ja que segons la llei el bisbe no pot vendre o donar res sense el consentiment d'ella[443]. De vegades això se suposa i per tant l'escrivent omet aquest formulisme al redactat del text. La canònica no intervé quan es tracta d'administrar possessions personals d'algun dels seus membres.

El nostre recull documental aplega els anys 1101-1144, però l'estudi històric s'inicia el 1094, data en la qual comença a exercir com a bisbe Bernat Umbert (potser ja a finals de 1093), personatge que morí segurament a finals del 1110. Després d'un període on no coneixem cap acció ni elecció episcopal, trobem un electe anomenat Ramon, el 1112/13, que vindrà precedit pel bisbe Berenguer Dalmau, també el 1112/13, i que durà fins a finals de 1144 o inicis de 1145. Aquests bisbes, excepte l'electe Ramon, del qual pràcticament no en sabem res, procedien de famílies nobles: Bernat Umbert era fill d'Umbert (de les Agudes o ses Agudes) i Sicards, mentre que Berenguer Dalmau procedia d'una família noble de Peratallada. Els canonges dels quals en coneixem alguna dada personal també provenien de famílies importants.

En el període 1101-1144 els canonges hagueren d'adaptar-se al canvi de regla aquisgranesa per l'agustiniana, una transformació a la qual no restaren aliens ja que la reforma s'havia aplicat a finals del s. XI al monestir de Vilabertran i precisament l'abat de Vilabettran, per defecte, formava part de la canònica. Així mateix sabem que els bisbats catalans tenien contactes amb Sant Ruf d'Avinyó, el primer monestir que proposà i adoptà la reforma agustiniana i que en reiterades ocasions proveí les catedrals catalanes de canonges i bisbes[444].

Des de 1094 a 1144 el nombre d'esglésies no sembla augmentar gaire ja que hi ha poc més d'una dotzena de dotalies, algunes de les quals es fan en temples que ja existien prèviament. Cal fer esment que durant la segona dècada del s. XII, poc després de

[441] ESMV, nº 452.
[442] ESMV, nº 472.
[443] Bellés, 2008, llibre cinquè, nº III antiga, V, 1, 3, Recc. Erv.
[444] Pladevall, 2007, veieu les explicacions corresponents al final del s. XI i l'inici del XII.

l'arribada del bisbe Berenguer, possiblement hi ha una reestructuració parroquial al comtat de Besalú, a l'entorn d'Olot, car apareixen un seguit de dotalies d'esglésies parroquials veïnes les unes de les altres. En aquesta època també coneixem supeditacions o annexions d'esglésies.

A finals del pontificat del bisbe Bernat, el 1109, es fan obres a la catedral de Girona que afecten, almenys, el pòrtic. Posteriorment, amb Berenguer Dalmau, sabem que a inicis dels anys trenta es treballava al cor i l'altar, i que a inicis dels anys quaranta també es feren algunes reformes no especificades. Totes aquestes aportacions arquitectòniques desaparegueren en substituir-se l'església romànica per l'actual gòtica.

El bisbe, si s'esqueia, podia exercir com a jutge o àrbitre dins del bisbat ja que complia les premises necessàries per a ser-ho[445]. De vegades havia de fer valdre la seva autoritat religiosa i arbitral per tal de posar pau a assumptes com ara l'atac del monestir de la Grassa al de Sant Feliu de Guíxols o les disputes violentes entre Ripoll i la Grassa.

Els procediments que s'utilitzen als plets respecte a la interrogació de testimonis i a la presentació d'escriptures hem comprovat que normalment segueixen els preàmbuls fixats al *Forum Iudicum*[446]. Pel que fa als assumptes jurídics, sembla que hi ha una clara predisposició a decantar la balança a favor del més poderós, un fet que segurament tenia assumida la gent de l'època, car només s'ha de llegir el *Forum Iudicum (Liber Iudiciorum)*[447] per veure com les lleis no són iguals per a tots ja que els membres de les classes altes sovint reben càstics diferents i més suaus que els de les classes baixes.

El bisbat de Girona a l'època de Bernat Umbert formava part del comtat de Girona (supeditat al comte de Barcelona), el de Besalú i el d'Empúries, cadascun amb un comte diferent que calia acontentar. En canvi, les relacions comtals foren més fàcils per a Berenguer Dalmau ja que el comtat de Girona i el de Besalú estaven en mans del comte de Barcelona i el d'Empúries s'hi supeditava per raó del vassallatge.

Les actuacions al bisbat de Girona de Ramon Berenguer III, comte de Barcelona, són poques en època del bisbe Bernat i es limiten a determinades accions administratives. En època de l'electe Ramon no en coneixem cap però, en canvi, amb Berenguer Dalmau les actuacions conjuntes són freqüents, possiblement perquè és en aquest moment quan el comte de Barcelona controla tots els comtats que formen part del bisbat. Llavors, el bisbe sembla validar amb el poder religiós totes les decisions del comte relacionades amb el bisbat de Girona, i fins i tot de vegades fora d'ell, i, en contrapartida, el comte de Barcelona protegeix els interessos de la Seu. La relació personal entre els dos personatges havia d'ésser bona ja que el bisbe de Girona fou triat com a marmessor del testament de Ramon Berenguer III, les condicions sagramentals del qual es juraren a l'altar de Santa Anastàsia de Girona l'any 1130.

Les relacions continuaren igual amb el seu fill i successor Ramon Berenguer IV fins el punt que Girona fou l'indret triat per tal de recuperar la tercera part dels drets del regne d'Aragó que estaven en mans dels templers i trobar una solució satisfactòria que els compensés.

Les propietats de la Seu s'estenen arreu del bisbat i algunes fins i tot fora d'ell. És difícil saber quin abast tenia la totalitat del patrimoni catedralici ja que en aquesta època no hi ha capbreus conservats i nosaltres només tenim constància de les noves adquisicions o d'aquelles possessions en les quals s'hi realitza algun canvi de tenidor i

[445] Bellés, 2008, llibres primer i segon.
[446] Bellés, 2008, llibre segon, XXI antiga, III, 1, 23, Recc. Erv. p. 52.
[447] Bellés, 2008.

que, per tant, necessiten una escriptura nova però no passa el mateix amb les propietats que, per dir-ho d'alguna manera, funcionen automàticament siguin quins siguin els protagonistes (cobrament de rendes a parròquies o esglésies, etc.).

La Seu tendeix a anar incrementant el patrimoni amb el pas del temps ja que va rebent propietats a través de donacions (cessions en vida o testaments), compres, restitucions, permutes, penyores i proteccions. L'augment dels béns catedralicis és un fet recollit al *Forum Iudicum (Liber Iudiciorum)* ja que segons aquest compendi de lleis el patrimoni eclesiàstic no pot disminuir i, si es detecta que a la mort d'un bisbe manquen possessions, el seu valor s'ha de restar de l'herència personal del bisbe[448]. Dit passatge reconeix que els bisbes poden tenir possessions personals i també en poden tenir la resta dels canonges, tal i com podem observar als pocs testaments seus que ens han arribat. Les úniques sortides patrimonials que tenim documentades són les de propietats que es permuten, tot i que no ho podem considerar com una pèrdua ja que el nou bé que s'obté compensa el que es dóna. Tot plegat fa que progressivament el poder econòmic de la Seu vagi augmentant cada vegada més ja que hi ha nombroses entrades patrimonials econòmiques i poques sortides.

Les principals vies d'increment patrimonial són les cessions que fa la gent en vida i les deixes testamentàries, aquestes darreres més nombroses que les primeres ja que així el donant podia gaudir en vida dels béns. Normalment les donacions es feien per remei de l'ànima d'algú i, segons la llei, havien d'ésser donacions lliures ja que si eren fetes per la força no valien[449]. De donacions a canvi de protecció n'apareixen poques. A la pràctica les cessions es devien fer per obtenir el favor de la canònica i en alguns casos potser estaven forçades per les circumstàncies. Normalment una persona que donava una propietat sense res a canvi havia d'ésser de classe alta i rica ja que els camperols no podien desprendre's de cap terra, si no era per convertir-se en arrendataris d'ella, car la necessitaven per a viure.

Els pocs exemples que ens han arribat de compres d'immobles per part de la Seu semblen respondre al fet de voler unificar propietats o ampliar les que ja té. La paraula venda no sempre apareix a la documentació com a tal sinó que sovint es parla de donació a canvi de diners.

Les restitucions de béns que injustament havien estat retinguts, normalment tenen com a beneficiaris institucions religioses o personatges importants laics i creiem que no hem trobat cap cas clar en el qual es retorni una propietat a un pagès. Els poderosos també han de restituir els béns suposadament usurpats a les esglésies o als centres religiosos, tot i que les poden acabar rebent al moment com a feu o tinença arrendatària ja que sovint es fa la restitució per tal d'aclarir un conflicte de propietat. De vegades la restitució pot fer-se a través d'una compra-venda. En la major part dels casos són retorns fets com a conseqüència d'un judici previ i és curiós constatar que normalment guanya el més poderós. Els personatges que retornen els béns normalment apareixen als textos com a dolents i se'ls presenta com si haguessin comès una maldat molt grossa, mentre que els receptors són víctimes innocents, extrems que apareixen exagerats. Cal recordar que els documents notarials tenen una clàusula per la qual qui no respecti el contingut del text haurà de restituir els béns usurpats en valor del doble (de vegades més), un precepte extret del *Forum Iudicum*[450].

La penyora era un dels pocs sistemes que tenien els petits propietaris, sovint camperols, per intentar subsistir quan les coses anaven malament. La penyora era una opció però calia pagar sempre fins haver retornat els diners, de vegades quantitats altes

[448] Bellés, 2008, Llibre cinquè, V, 1, 1, Recc. Erv.
[449] Bellés, 2008, llibre cinquè, I antiga, V, 2, 1, Recc. Erv.
[450] Ballés, 2008, llibre cinquè, VIII antiga, V, 4, 8 Recc. Erv. p. 162.

que s'anaven sumant any rere any, amb risc de no poder-les tornar, no recuperar mai més la propietat o perdre-la[451]. Per això, si la penyora havia de ser elevada, sortia més a compte convertir-se en masovers mitjançant una venda (o si s'esqueia una donació) i pagar un cens pactat més o menys moderat i assequible.

Sovint les possessions immobles de la Seu apareixen com a alous, propietats en les quals els seus amos no paguen cens ni rendes a ningú [452].

El bisbe Bernat Umbert (1093/94-1110) cedeix una quantitat considerable de béns personals a la canònica, i en canvi el bisbe Berenguer Dalmau (1112/13-1144) n'aporta pocs. A l'època de l'electe Ramon (1112/13) el buit documental no ens permet analitzar aquest aspecte.

Pel que fa a l'explotació del patrimoni, una font d'ingressos important són les dècimes i primícies que es recapten de determinades esglésies. La Seu sol cobrar les rendes directament però també pot existir algun intermediari que les reculli per a ells (sacerdot, batlle de Santa Maria, etc.). No obstant, algunes parròquies pertanyen a monestirs o a particulars que es queden per a ells les rendes, i fins i tot hem trobat algun sínode que pertany a particulars, un dret que no sabem en què consisteix.

Els forns de pa que coneixem a Girona estaven controlats per la Seu (o pel comte), que en cobrava cens, guany que també obtenia dels arrendaments de terres, concessions en feu i proteccions a canvi de cens. El pagament de l'arrendament o la protecció es podia fer amb monedes però normalment als documents se n'especifiquen espècies: cens sense especificar (docs. 85 i 86), cens i servei (doc. 74); un porc, servei i fidelitat (doc. 208); tasca (doc. 80); tasca, una mitgera d'ordi mòlt, un pernil i vuit diners (doc. 194); un sou de plata (doc. 198); un porc (doc. 245); dos porcs (doc. 173); deu unces d'or o l'equivalent en plata o en mul i fidelitat (doc. 260); dues gallines, quart i braçatge (doc. 154 i 161); quart i braçatge (doc. 167), i també una emina d'ordi (doc. 144).

Pel que fa a les concessions en feu, el benefici principal cal cercar-lo en el fet de tenir una persona que administra una determinada propietat i en l'obtenció d'ajuda militar.

Analitzant la documentació podem veure com hi havia una classe social (o estament) alta, formada per propietaris eclesiàstics i nobles laics, que era la que ocupava els càrrecs importants de la societat, i una altra, formada per camperols i treballadors diversos, que quan les coses no anaven bé havien de vendre o empenyorar les petites propietats que poguessin tenir (si és que en tenien) i es convertien en masovers o arrendataris. Això feia que els béns immobles s'anessin concentrant progressivament en mans de les classes altes i, per remei de l'ànima, sobretot en institucions religioses com la catedral.

Als testaments de vegades trobem esmentades persones que són propietat d'algú, és a dir, serfs, i és que l'esclavisme era un fet reconegut per la llei. Només cal mirar el *Forum Iudicum (Liber Iudiciorum)*[453] per tal de veure com constantment apareixen càstics que converteixen les persones poc poderoses en serfs. Els esclaus que hem detectat a la nostra època normalment són sarraïns i poden pertànyer tant a poderosos laics (per exemple Berenguer de Terrades, doc. 252) com eclesiàstics (per exemple el sagristà Ramon Guillem de la Seu, doc. 32) però no hem sabut trobar-ne cap que fos propietat de la Seu.

[451] Veure el *Forum Iudicum*, Bellés, llibre VII, III antiga, V, 6, 3, Recc. Erv. p. 172.
[452] Per a conéixer la seva evolució des del s. IX veure Martí, 1997.
[453] Bellés, 2008.

6. COS DOCUMENTAL

6.1. CRITERIS D'EDICIÓ

Pel que fa a l'edició textual, hem optat per transcriure sempre la versió original o bé la còpia més antiga conservada i donar en nota la de les altres còpies que hem pogut trobar, sempre per ordre cronològic.

Hem optat per mantenir les particularitats ortogràfiques i gramaticals de la versió que donem com a base ja que la intenció és que el lector pugui trobar imprès tot allò que veuria si examinés directament els textos. Per això cada incidència que hi trobem (paraules barrades, puntejades, sobreposicions, correccions, etc.) o característiques del suport escriptòric (paraules il·legibles, forats, estripades, subratllats posteriors, etc.) apareix en nota. Si a les signatures hi ha una creu ho indiquem amb el signe + i a les autògrafes hi col·loquem un asterisc. Respectem els accents dels escrivents i distingim entre paraules gastades (fetes malbé, il·legibles) i esborrades (gratades i rectificades per l'escrivent).

Com que el sistema de datacions que utilitzem presenta problemes, hem optat per oferir les diverses possibilitats cronològiques i les justifiquem. Així mateix a l'apartat heurístic s'hi troben totes aquelles indicacions que ens puguin a ajudar a entendre el sentit del document o a aclarir punts foscos que pugui tenir. Hem tingut en compte els anys de traspàs segons els càlculs de Cappelli.[454]

A l'apartat heurístic fem constar les diverses edicions de les quals tenim constància i donem en nota les diverses variacions que els autors en puguin haver fet.

Hem seguit els criteris d'edició de textos proposats per Jesús Alturo[455], tant pel que fa a la presentació de la transcripció dels textos com a la catalanització dels noms propis.

Per a la detecció de documents falsos i suspectes hem aplicat el mateix sistema de detecció que nosaltres proposàrem i utilitzàrem anteriorment en el cas dels documents berguedans dels segles X i XI[456].

Les sigles que emprem per indicar els pergamins i els manuscrits, ordenades alfabèticament, són les següents:

ACG= Pergamins de l'Arxiu Capitular de Girona
ACGCC= Pergamins de l'Arxiu Capitular de Girona, carpeta de còpies
AMMC = *De las antigüedades del Monasterio de San Martín Sacosta.* Manuscrit 9/2309 (Reial Acadèmia de la Història de Madrid)
BE= Pergamins de Besalú (Arxiu Diocesà)
CA= Pergamins de Cadins (Arxiu Diocesà)
CC= Cartoral de Carlemany (Arxiu Diocesà)
DOT= Llibre de les dotalies (Arxiu Diocesà)
LFM= *Liber Feudorum Maior* (Arxiu de la Corona d'Aragó)
LLA= Pergamins de Santa Maria de Lladó (Arxiu Diocesà)
LLC= *Liber Negotiorum... d'En Calçada* (Arxiu Capitular)
LLDM= Llibre dels delmes de la Mitra, registre 1, calaix 5 (Arxiu Diocesà)
LLGSM= Llibre Gran de la Sagristia Major (Arxiu Capitular)

[454] Cappelli, 1969.
[455] Alturo, 2005.
[456] Camprubí, 2006, pp. 200-203.

LLT= Llibre *Transumpta Instrumentorum II*, ms. 156 (Arxiu Capitular)
LLVCG= Llibre Verd de la Catedral de Girona (Arxiu Capitular)
MT= Pergamins de la Mitra (Arxiu Diocesà)
PA= Pergamins de la Pia Almoina (Arxiu Diocesà)
PON= Sulpici Pontich, *Episcopologi y Serie dels Prebendats*, ACG, manuscrit 105 (Arxiu Capitular).
PS= Pergamins de la Seu (Arxiu Diocesà)
RB= Reial Cancelleria, pergamins de Ramon Berenguer III (Arxiu de la Corona d'Aragó)
RC = Llibre *Rubricis Coloratis* (Arxiu Diocesà)
SF= Pergamins de Sant Feliu de Girona (Arxiu Diocesà)

6.2. DOCUMENTS AMB DATA

1

1101 juny 16

Ramon Ollomar, la seva esposa Belleta i llurs fills Guillem Ramon i Bufa, venen a Guillem Ollomar i a la seva esposa Bellisèn, i a Carbonell i la seva esposa Oliarda, un alou que tenen al comtat de Girona, a les parròquies de Santa Maria de Fontanet anomenada Bisbal i a la de Sant Martí de Llaneres, per tres lliures i mitja de plata. La venda inclou una plantació de salzes que tenen de part del bisbe de Girona.

[A] Original perdut.
B. Còpia, ADG, CC, pàgs. 120-121, ex A.
a. Regest, CCM, nº 177, ex B.
b. Ed. CAC, nº 185, ex B.

[S]it[1] notum cunctis presentibus atque futuris quoniam ego Raimundus Ullumari cum uxore mea Belleta et filio meo Guillelmo[2] Raimundi et Bufa filia mea, uenditor sum uobis Guillelmo[3] Ullumari uxorique tue Bellissen, et Cabunello[4] et uxori tue Ulliards. Per hanc scripturam uendicionis[5] nostre uendimus uobis totum nostrum alodium quod habemus in comitatu Gerundensi, infra terminos parrochie Sancte Marie de Fontanet quam uocant Episcopalem et infra parrochia[6] Sancti Martini de Laneras. Sunt autem hec[7] alodia mansiones *(pàgina 121)* case, casales, cortalia, orti, ortales, columbaria, campi, uinee, uineales, terre culte et inculte cum arboribus diuersi generis. Aduenit namque mihi prefata[8] Raimundo Ullomari suprascripta omnia per inmeliorationem et per uocem parentum meorum siue per excambiationem[9] aut per qualescumque uoces; michi uero iamdicte[10] Ballete[11] per meum decimum, et nobis prelibatis Guillelmo[12] Raimundi et Bufa per paternam hereditatem. Sicut habentur et continentur iamdicta[13] omnia cum omnibus que in se habent uel sibi[14] qualicumque modo pertinent sic uendimus uobis omnia cum ipsa planta de ipsis salicibus quam habemus per[15] episcopo cum omni integritate pro tribus libris plate et media quas manibus nostris accepimus et de isto precio apud nos emptores nil[16] remansit. Propterea de nostro iure in uestrum tradimus dominium et potestatem hec omnia ad faciendum

[1] Manca la primera lletra.
[2] *Guilielmo*, b.
[3] *Guilielmo*, b.
[4] *Carbunello*, b.
[5] *Uenditionis*, b.
[6] *Parrochiam*, b.
[7] *Omnia* és afegit per b.
[8] *Prefato*, b.
[9] *Excambiacionem*, b.
[10] *Iam dicte*, b.
[11] *Ballete (sic)* per, b.
[12] *Guilielmo*, b.
[13] *Iam dicta*, b.
[14] No ho transcriu b.
[15] *Pro*, b.
[16] *non*, b.

inibi et inde quocumque[17] uolueritis. Si autem in crastinum aliqua utriusque sexus persona contra presentem uenditionem ad inrumpendum uenerit, nichil penitus proficiat, sed pro sola presumptione duplam compositionem uobis persoluat cum omni inmelioratione, hac scriptura firmissime persistente.

Actum est hoc XVI kalendas iulii, anno XLI regni Philippi regis.

Signum Raimundi Ullumari, signum Ballete, signum Guillelmi[18] Raimundi, signum Bufe, qui pariter hanc cartam uenditionis fieri iussimus, firmauimus firmarique rogauimus. Signum Guillelmi[19] Gaucefredi. Signum Arnalli Gauecal. Signum Raimundi Segarii.

+ Raimundus, diachonus, qui hoc rogatus scripsit die annoque prefixo.

[17] *Quodcumque*, b.
[18] *Guilielmi*, b.
[19] *Guilielmi*, b.

2

1101 octubre 30

Liga (o Ligua) fa testament i tria com a marmessors la seva mare Nèvia, el sagristà Ramon Miró, Pere i Pere Arnau. Reparteix els béns entre clergues i familiars.

[A] Original perdut.
B. Còpia, ACG, LLGSM, fulls 44 revers-45 vers, ex A.
a. Transcripció de Beltran, Llibre Gran, nº 94, ex B.

[Q]uoniam[1] debite condicionis nullus homo in carne positus mortem euadere potest, idcirco ego Liga iaceo in domo mea nimis detentus ab egritudine et paueo penas Inferni. Propter hoc rogo amicos meos ut sint manumissores siue helemosinarii, id est, Nevia, mater mea, et Raimundus Mironi, sacrista, et Petrus et Petrus Arnalli, ut si mors superuenerit mihi antequam alium testamentum liceat facere licitum, sit uobis tribuere omne meum auere sicut hic iniuxero:

Primum dimito Sancti Sepulcri solidos II plate. Raimundus, sacrista, prefatus solidos III plate per missas. Raimundo Guillelmi solidos II plate. Guillelmo Arnalli, presbiteri, solidum[2] I plate per missas. Item dimitto Arnallo Arberti, clerici, ipsam uineam que fuit de Iohan Capel in Aspirano, quem teneo in pignore de Samuelo hebreo. Item dimitto uxori mee Adaledi et filio Arnallo Bernardi ipsos tres mansos cum suis pertinentiis terrarum uel uinearum et arborum quas habeo in Boscherons et in Lorano[3] et in Cartiliano, eo tenore ut, dum uiuunt, teneant ambo et possideant et quisquis primus obierit remaneant prenominati mansi alio qui superuixerit *(full 45 vers)*.

Actum testamentum II kalendas octobris, anno XLII regnante Philippo rege.

Signum Ligua, qui hunc testamentum fieri iussi, firmaui et testibus firmare rogaui. Signum Guillelme Arnalli. Signum Arnalli Arbreti[4]. Signum Adalberte.

Suscripsit Petrus, presbiter, qui hoc testamentum rogatus scripsit die annoque prefixo.

[1] Quam, a.
[2] *Solidos*, a.
[3] *Lozano*, a.
[4] *Arberti*, a.

3

1102 març 9

Berenguer Amat de Sant Sadurní de Salzet, clergue, reconeix com a vertaderes les escriptures fetes d'una part entre ell, els seus germans Bernat i Albert, el seu pare Amat Vives, i d'una altra la canònica i l'església de Girona, sobre uns alous que eren del cabiscol Ponç, oncle de Berenguer Amat, a Sant Sadurní de Salzet, els quals va cedir a la Seu amb tots els seus censos i que ells ara tenen mentre visquin. Dita tinença la dóna a Santa Maria de Girona juntament amb el castell, la torre i la fortalesa, dues parts de les cases que eren del seu pare i que estan situades a la dreta de l'església de Sant Sadurní, la vilella que hi ha construïda a l'esquerra de l'església, i una coromina que té en penyora d'Arnau Gaucfred de Munells, tot a canvi de vint-i cinc lliures de plata pura que gastarà per anar a Jerusalem.

A. Original unit per la part inferior a un original B per A, B, C, ADG, Pergamins de la Mitra, calaix 17, Sant Sadurní 95, primer text. A la guia de l'arxiu es data de 1101.

B. Original perdut unit amb la part inferior d'A per A, B, C.

a. Ed. SES, nº 9, ex A.

b. Ed. regest, PM, nº23.

La vora esquerra del pergamí està malmesa. Dins seu hi ha dos textos, tots dos amb la mateixa data. En el primer d'ells Berenguetr Amat fa unes cessions a la canònica de Girona i en el segon la canònica els hi torna a cedir a canvi d'un cens. En aquest darrer no s'especifiquen clarament els béns de la cessió però per les referències es veu clarament que són els mateixos del primer text i a més estan escrits en el mateix pergamí.

In Dei Omnipotentis nomine ego Berengarius Amati de Sancto Saturnino de Salzeto, diuino tactus amore, recognosco et confiteor esse uerissimas et firmissimas omnes illas scripturas que fuerunt facte inter canonica[1] Sancte Gerundensis Ecclesie et Amatum Viues, patrem meum, et Bernardum Amati et Arbertum Amati, fratris meos, et me ipsum Berengarium, de omnibus alodiis que fuerunt Poncii capitis scolarum, auunculi nostri, que predictus Poncius dimisit Gerundensi canonice cum censu annuatim persoluendo, eo tenore ut nos prefati quatuor tenuissemus illa dum uiueremus et quisque[2] nostrum moreretur uiuenti remanerent iamdicta alodia. Unde ego prelibatus Berengarius, quia, ceteris mortuis, michi contigit illa remansisse, ob remissionem pecaminum meorum, dono et concedo siue confero Omnipotenti Deo et canonice Sancte Gerundensis Ecclesie, scilicet, Beate Marie, omnia illa alodia que fuerunt condam Poncii capitis scolarum patrui mei, non sollum illa que aduenerunt prefato Poncio per comparationem sed[3] etiam illa que quocumque modo contingerunt[4] prefatum Poncium per paternam aut maternam hereditatem aut per qualemcumque uocem uel auctoritatem siue adquisitionem uel profligationem, cum omnibus domibus que fuerunt[5] eiusdem Poncii in parroechia predicti Sancti Saturnini de Salzeto, scilicet, cum ipso castro et turre et omni fortitudine que est hedificata in domibus que fuerunt eiusdem Poncii uel in circuitu earundem domorum et cum duabus partibus domorum que fuerunt Amati Viues, patris mei, que sunt ad dextram partem ecclesie Sancti Saturnini et cum illa adquisitione alodii quam feci ex Guillelmo[6] Amati, nepote prefati Poncii, cum ipsa

[1] *Canonicam*, a.
[2] *Cuiusque*, a.
[3] *Set*, a.
[4] *Contigerit*, a.
[5] *Fuerint*, a.
[6] *Guilielmo*, a.

uillula que ibi est constructa ad sinistram partem eiusdem ecclesie et cum condamina Arnalli Gaufredi de Munellis quam teneo in pignore pro quatuor libris argenti purissimi. Sunt autem prenotata omnia in comitatu Gerundensi, in parroechia Sancti Saturnini de Salzeto. Michi autem Berengario aduenerunt per dimissionem sepedicti[7] Poncii siue per qualescumque uoces et auctoritates. Sicut habentur et continentur prefata omnia, scilicet, cum domibus et curtiliis[8] et castro et turre et fortitudine et [ ]llis[9] et ingressibus et regressibus et terris et uineis, cultis et incultis et arboribus diuersi generis et pratis et pascuis siluis et garricis et brugariis et campis dominicis que ad superiorem dominationem[10] pertinent. Sicut[11] illa melius et largius atque liberius cognoscitur tenuisse et habuisse Poncius caput scole et homines per illum cum augmentationibus et meliorationibus uniuersis quas pater meus et fratris[12] mei et ego ipse ibi fecimus. Adhuc etiam cum ferragenalibus et ortis et hedificiis uniuersis et mansis destructis et constructis uotiue et potentialiter dono et concedo sine aliquo retentu Omnipotenti Deo et canonice Sancte Gerundensis ecclesie, scilicet, Beate Marie ad proprium alodium et ad faciendum omnem suum uelle. Et de mea potestate reddo et trado prefata omnia in potes[tatem] et dominacionem[13] Gerundensis canonice et canonicorum ibi manentium ad suum proprium alodium liberum et francum. Terminantur autem predicta omnia in ecclesiam de Matre Magna et in castrum de Munellis [et in] castrum de Crudiliis et in monasterium Sancti Michaelis et in parroechias Sancte Agathe[14] et Sancte Palladie et Sancti Cipriani de Alliis et Sancti Cipriani de Letone. Quantum intra predictas determinationes [ ][15] habuit et tenuit et homines per illum et nobis predictis reliquit et nos per eius uocem tenuimus et habuimus cum uniuersis hedificiis et meliorationibus quas ibi fecimus totum canonice Gerundensis Sedis [ ][16] relinquo, euacuo et diffinio ad proprium alodium eiusdem[17] canonice sine ullo retentu et ullius uiuentis blandimento ob remissionem[18] culparum mearum[19] et propter uiginti quinque libras argenti puri [ ][20] thesauro Gerundensis ecclesie accepi expendendas in Ierosolimitano[21] itinere quod cupio peragere. Et est manifestum. Si quis autem contra hanc mee donationis et euacuationis uoluntariam scripturam uenire temptauerit, in triplum componat, quod si ego ipse contra eandem scripturam quecumque[22] modo ullo unquam tempore uenire[23] temptauero eiusdem compositionis uinculo subiaceam huius scripture donatione et euacuatione semper illibata persistente insuper anathematis nexibus feriatur quisquis huic legitime donationi disposuerit resistere aut refragari.

Acta scriptura VII idus marcii, anno XLII regni regis Philippi.

---

[7] *Sepe dicti*, a.
[8] *Cortiliis*, a.
[9] Potser *uillis* o *uallis*; *Uillis*, a.
[10] Pel tipus d'abreviatura tan podria ser *dominationem* com *donationem*. Pel context ens decantem per la primera; *dominationem*, a.
[11] *Sic*, a.
[12] *Fratres*, a.
[13] Pel tipus d'abreviatura tan podria ser *dominationem* com *donationem*. Pel context ens decantem per la primera; *dominacionem*, a.
[14] *Agate*, a.
[15] *Dictus Poncius*, a.
[16] *Dono*, a.
[17] *Eisdem*, a.
[18] Entre *remissionem* i *culparum* hi apareix un signe que és igual que la lletra *i* usada per l'escrivent a final de paraula. Ignorem si té algun significat especial però no trobem cap sentit en el fet que aparegui aquesta lletra enmig de la frase.
[19] Dubtem si escriu *mearum* o *meorum* però pel context sembla més correcta la primera.
[20] Potser *quas ex*?; *Que de*, a.
[21] *Iherosolimitano*, a.
[22] *Quocumque*, a.
[23] No ho transcriu a.

Signum Berengarius Amati, clericis[24]* +, qui hanc donationem feci manu propria, firmaui firmarique rogaui. Signum Bernardi Amati, prioris. Signum Arnalli Amati de Petra. Signum Raimundi Raimundi de Gerundella[25]. Signum Berengarii Seniofredi. Signum Berengarii Raimundi[26] de Tauarted[27].

Signum Arnallus, leuita*, qui huius donationis, diffinitionis, euacuationis simul et traditionis scripturam rogatus scripsi die annoque prefixo.

[24] *Clericus*, a.
[25] *Gerunda*, a.
[26] No ho transcriu a.
[27] O bé *Tauarred*.

4

1102 març 9

Bernat, bisbe de Girona, juntament amb els canonges, dóna en violari al clergue Berenguer Amat tot l'alou que era del cabiscol Ponç, tiet de Berenguer, i l'alou que havia estat de Guillem Amat (el castell i la parròquia de Sant Sadurní de Salzet) a canvi de pagar a la Seu en temps d'Advent el cens d'un pernil, dotze diners, una migera de blat, una emina d'ordi i un sextari de vi. Mentre ho tingui no ho podrà vendre, empenyorar ni cedir en feu ni podrà fer cap mal a la canònica de Girona. Quan mori revertirà tot a la Seu.

A. Original unit per la part inferior a un original B per A, B, C, ADG, Pergamins de la Mitra, calaix 17, Sant Sadurní 95, segon text. A la guia de l'arxiu es data de 1101.

[B] Original perdut unit amb la part inferior d'A per A, B, C.

a. Ed. SES, nº 10, ex A

b. Regest PM, nº 23.

Al document 3 Berenguer Amat reconeix que la Seu té propietats a Sant Sadurní de Salzet i hi renoncia. En aquest document 4 rep aquesta possessió en arrendament.

In Dei eterni[1] nomine nos Bernardus, Dei Gratia Gerundensis episcopus[2], et Raimundus, archileuita, et Bernardus, caput scolarum, et Raimundus[3], sacrista, et ceteri Gerundensis Sedis canonici donamus tibi Berengari[4] Amati, clerice[5], uiuolario iure totum illud alodium quod fuit Poncii capitis scole, auunculi tui, scilicet, illud quod uenit ad predictum Poncium ex patre uel ex matre sua quod dicitur auioticum et damus tibi eodem modo illud alodium Guillelmi[6] Amati ut, quandiu[7] uixeris, teneas hec duo alodia per manum Gerundensium canonicorum et espletes illa et dones inde per[8] censum[9] per unumquemque annum, scilicet, in Aduentu Domini, Gerundensis Sedis canonice [ ][10] pernam duodecim denariorum et unam migeriam frumenti et eminam ordei ad mesuram agnorum et sextarium uini. Et ad obitum tuum reuertatur[11] predicta alodia in potestatem et dominium Gerundensis cano[ni]ce, cuius iuris sunt, solide et libere et sine ullo retentu. Interim non uendas nec inpignores[12] ea neque dones alicui uiuenti ad feuuum neque facias ibi aliquod impedimentum ad dampnum Gerundensis canonice.

Facta scriptura VII idus marcii, anno XLII regni regis Philippi.

Signum Bernardus, gratia Dei Gerundensis episcopus*.

Arnallus, leuita*, qui huius donationis scripturam rogatus scripsi die annoque prefixo[13].

---

[1] *Etiam*, a.
[2] *Episcopus Gerundensis*, a.
[3] *Reimundus*, a.
[4] *Berengario*, a.
[5] *Clerico*, a.
[6] *Guilielmi*, a.
[7] *Quamdiu,* a.
[8] *Pro*, a.
[9] *Censu*, a.
[10] Potser *unam*; *unam*, a.
[11] *Reuertantur*, a.
[12] *Impignores*, a.
[13] A, B, C, D, E, F, G, H, I, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, U, X, Y, Z. Les lletres estan partides per la meitat i hi manca la part de baix. Les acompanyen altres lletres majúscules, també partides per la meitat, de les quals només s'observen els pals o formes de la part superior i, com que no tenen cap ordre alfabètic, és impossible de saber a quines corresponen ni quantes n'hi ha (potser mitja dotzena).

5

1102/1103 juliol 10

Condicions sacramentals d'Arnau de Sords. Mana ésser enterrat al monestir de Sant Esteve de Banyoles i deixa a la Seu de Girona mig mas de Fornells.

A. Original, ADG, 300 x 172, Pia Almoina 7578, testaments doc. 3. A la guia de l'arxiu també apareix com a 7171.

Si comencem a comptar l'any el 24 de juny la data seria de 1102, però si el comencem a comptar el 4 d'agost l'hauríem de considerar de 1103. En copiar la data del testament l'escrivent es degué equivocar ja que en lloc de XXXI hauria d'haver escrit XXXXI o bé XLI.

Hee[1] sunt conditiones sacramentorum facte ordinante Bernardo Guifredi, iudice, coram sacerdotibus Bernardo et Berengario Sancii[2] in presentia Guillelmi Bernardi et Bernardi Petri[3] et aliorum hominum. Testificati sunt testes his nominibus hi sunt Richsens et Domenega. Nos prelibati testes, unum dantes testimonium, iuramus in Deum et super altare Sancti Iusti, quod s[ ] ecclesiola ante aquilonarem portam ciuitatis Gerunde, quia nos uidimus et audiuimus et pres[entes] ibi eramus quando quondam Arnallus[4] Raimundi, iacens in domo sua que est in Surds, atentus ab egritudine qua obiit dum ad huc esset in sua plena memoria ac loquela, ordinauit suam extremam uoluntatem et ordinationem suarum rerum per suum firmum testamentum per quod constituit, ut essent sui elemosinarii et manumissores, hi sunt, predicta Richsendis[5], uxor sua, et Petrus Segarii ac Raimundus Arnalli, quibus iniunxit distribuere omnia que habebat per ordinationem prefati testamenti sicut hic scriptum est:

Primum dimisit corpus suum cenobi[o] Sancti Stephani Balneolis cum tercia parte de ipso manso de Curts, ubi Seniullus Torelli habitat, et dimidium modium inter ordeum et frumentum et modium I uini et quartam partem de ipso manso de Pudols. Ad Sanctam Mariam Sedis Gerunde dimisit medietatem de ipso manso de Furnels, ubi Sanla habitat, ad ipsam cannonicam. Et dimisit ad Sanctum Petrum Gallicantus medietatem de ipso manso de Pug Rechiner ubi Petrus Guillelmum[6] habitat. Ad Sanctum Stephanum de Surds sollidos X denariorum in rem ualentem. Ad Sanctum Petrum de Corniliano similiter. Aliam quartam partem de ipso manso de Pudols dimisit ad Sanctam Mariam de uilla Bertrandi. Ad Guitardum, presbiter, sollidos II denariorum. Ad Guillelmum, presbiterum, alios II. Ad Petrum, scriptorem, similiter. Et dimisit omnia sua alodia ab integro que habebat in cunctis locis de mansis, terris et uineis, cultis et heremis, ab ipso ponte Gerunde usque ad uillam Iuinnant ad prefatam uxorem suam, ut faciat inde suam uoluntatem, excepto hoc quod supra dimisit sanctis. Et dimisit ad filium suum Berengarium ipsum suum alodium de mansis terris et uineis cultum et remum quantum habebat uel habere [de]bebat de ipso ponte Gerunde usque ad Sanctum Acisclum ad suum proprium, in tali conuentu ut [ ]ant eius habeat et teneat dum uixerit. Et si obierint filius eius et uxor sua revertatur ad [f]iliam suam, si uixerit, et ad Guillelmum, fratrem suum. Et si frater suus recuperare uoluerit ipsum [pi]gnus de potestate uxoris sue reddat ei libras II et mediam de plata et recuperet suum [pi]gnus. Et dimisit suos feuuos quos tenebat per suos seniores ad prescriptum filium suum Berengarium et ad uxorem suam dum uixerint sine ullo retentu aliud suum auere quod habebat, mobile et immobile, et bestias dimisit ad uxorem suam et filios qui

1La darrera lletra també és una *e* ja que presenta un traç superior que marxa en diagonal cap a la dreta, igual que altres es finals que escriu.

2 Darrere aquest nom hi ha un espai en blanc. De fet, sembla com si a l'hora d'escriure el document hagués deixat un espai en blanc per col·locar-hi posteriorment els noms de *Bernardo et Berengario Sancii*, ja que aquests són de diferent tinta.

3 *Guillelmi Bernardi et Bernardi Petri* també estan escrits posteriorment en un espai en blanc i fets amb la mateixa tinta que *Bernardo et Berengario Sancii*. Com que els dos estils de lletra són molt iguals, no hem pogut determinar si els noms van ser afegits pel mateix escrivà que redactà el document o per un de diferent.

4 Rectifica la primera *a* i la fa més grossa.

5 Primer escriu *Richsens* i després ho transforma en *Richsendis*.

6 Acaba en *m* tot i que sembla una *n* perquè el darrer traç de la *u* és també el primer de la *m*.

de se et illa sunt procreati et faciat de ipsa confradria pro anima sua mercedem et dimisit ipsum pignus quod habebat in Garrigolis de Petro Bernardi, nepote suo, pro libra I plate ad uxorem suam et filium. Hoc totum misit in baiulia Omnipotentis Dei et beate Marie et Arnalli Guillelmi, cognati sui, et ipsum pignus de Raimundo Oliue dimisit ad uxorem suam et filium, et si ipse obierit reuertatur ad filiam suam Beatricem. Et dimisit filie sue Sicardi suam partem quam habebat in ipso manso quem tenet Berengarius Arnalli in Corniliano[7] et omne illud quod habet in uilla Freder. Fuit factum prescriptum testamentum II kalendas marcii anno XXXI regni Philippi regis. Firmatum fuit a supradicto conditore Arna[ ] signo puncti et a reliquis firmatoribus, scilicet, Richsen et Poncio. Scriptor Petrus, leuita. Nos supradicti testes testificamur et iuramus in Deum et in supradicto iuramento quia sicut superius scriptum est ita a supranominato testatore Arnallo ordinatum est et firmatum nobis uidentibus et audientibus per extremam uoluntatem.

Late conditiones VI idus iulii, anno XLIII regni Philippi, infra primos VI meses post obitum testatoris.

Signum Richsen, signum Domenega, qui supradictum testimonium dedimus et iurando firmauimus. + Bernardus, iudex et caput scole*. Signum Guillelmi Bernardi. Signum Bernardi Petri[8]. Bernardus, presbiter*. Suscripsi Berengarius, leuita*.

[Rai]mundus, leuita*, qui has conditiones rogatus scripsi et uice Bernardi Guifredi, iudicis, suscepit die et anno quo supra.

7 La *n* està escrita sobre una altra lletra i així la corregeix.

8 *Guillelmi Bernardi* i *Bernardi Petri* estan fets per la mateixa mà o grafia que a la segona línia del document escriu *Bernardo et Berengario Sancii i Guillelmi Bernardi et Bernardi Petri.*

6

1102/1103 juliol 29

Convinença feta d'una banda entre el bisbe de Girona Bernat i els canonges, i d'una altra Berenguer Arnau i els esposos Ramon i Adalaida, germà de Berenguer. Els primers cedeixen als segons el castell de Sant Sadurní de Salzet, excepte un alou que havia estat del cabiscol Ponç, i després de Guillem Amat i un altre que era de Berenguer Amat. Berenguer Arnau i la seva família no podran fer res que vagi en contra de la canònica i, si ho fan, perdran la tinença del castell i un alou situat a l'indret que ara cedeixen a la Seu.

A. Original, 209 x 379, MT, calaix 17, Sant Sadurní doc. 98. A la guia de l'arxiu es data de 1102.

B. Còpia del 2 de juny de 1320 *(IIIIº nonas iunii anno Domini Mº CCCº XXº)* feta pel notari Pere Capmany, ADG, RC, full 127 revers-128 vers, ex A.

C. Còpia, ACG, LLVCG, full 145 vers-revers, ex A.

a. Transcripció RCTD, doc. 99, ex B. El data de 1102.

b. Ed. SES, nº 11, ex A. El data de 1102.

c.Transcripció RGLRV, ex C. El daten de 1102.

d. Ed. CRC, nº 3, ex B.

Transcripció ex A:

Hec[1] est conueniencia[2] facta inter Bernardum, Ierundensem[3] episcopum, et Reimundum[4], archidiachonum[5], et Bernardum[6], capud scolarum[7], atque Raimundum[8], sacristam, siue reliquos cannonicos[9] Sancte Ierundensis[10] ecclesie, et Berengarium et Raimundum[11] Arnalli, fratres, et Adalaidem[12], uxorem[13] iamdicti[14] Raimundi[15], de Castro Sancti Saturnini de Salleto[16], quod nos predicti comendamus uobis iamdictis[17] sub ea conueniencia[18], ut reddatis illud[19] nobis quocienscunque[20] uos inde requisierimus sicut[21] scriptum est in sacramentali et non faciatis[22] inde aliquod malum alicui neque in omni dominicatura quam ibi nobis[23] retinemus, scilicet, in omni alodio quod fuit

[1] La versió B duu un encapçalament: *conueniencia facta inter capitulum Gerundense et Raimundum Arnalli condam de castro et super castro Sancti Saturnini.*
[2] *Conuenientia*, C.
[3] *Gerundensem*, B i C.
[4] *Raymundum*, B i C; *Raimundum*, a.
[5] *Archidiaconum*, B; *Archidiaconum*, c.
[6] *Bernardum* és sobreposat al marge dret.
[7] *Caput*, C.
[8] *Raymundum*, B i C; *Raimundum*, a.
[9] *Canonicos*, B i C.
[10] *Gerundensis*, B; *Gerunde*, C.
[11] *Raymundum,* C.
[12] *Adalaydem*, B i C; *Adalaidem*, a; *Adalaidam*, b.
[13] *Uxore*, a.
[14] *Iam dicti*, b.
[15] C és abreujat però la primera i sempre l'escriu *y.*
[16] *Salzeto*, a.
[17] *Iam dictis*, c.
[18] *Conuenientia*, C.
[19] *Illuda*, c.
[20] *Quocienscumque*, B i b; *Quotienscumque*, C; *Quociescumque*, a i d.
[21] *Sicut* és sobreposat a B.
[22] *Fatiatis*, C.
[23] *Notis*, c.

Poncii[24], capitis scole[25], et in illo Guillelmi[26] Amati et in omni alodio quod Berengarius Amati sibi retinuit neque ullam uim aut exactionem, sed secure et quiete et honorifice adiuuetis[27] nos hec omnia tenere sine ullo malo ingenio et engan[28] et nobis et hominibus nostris. Et si aliquod[29] malum feceritis in predictis omnibus intra decem dies abeatis[30] hoc nobis redirectum, [31]sicut[32] uobis iudicauerimus[33] per directum cum fideiussore[34] quem[35] prius nobis inde donetis, et hoc teneatis ita nobis sine ullo malo ingenio et engan. Et ego, Raimundus[36] Arnalli[37] predictus et uxor mea Adaladis[38] donamus et concedimus ex toto Domino Deo et cannonice[39] Sancte Marie Ierundensis[40] Sedis omnia nostra alodia et uoces et auctoritates quas abemus[41] intra parroechiam[42] Sancti Saturnini de Salleto[43]. Si ullo unquam tempore uetauerimus potestatem[44] iamdicti[45] castri Sancti Saturnini uobis predictis uel successoribus uestris, si uos[46] mortui fueritis[47], aut si non atenderimus[48] omnia de predicto castro sicut iuratum uobis abemus[49], quod si nos[50] predicti Berengarius et Raimundus[51] atque Adalidis[52] transgressi fuerimus ea que uobis conuenimus uel uetauerimus uobis, potestatem[53] iamdicti[54] castri et predictum alodium perdamus sicut superius scriptum est et quicquid[55] damni[56] uel missionis[57] peccunie[58] nostre uobis[59] inde euenerit, aut cannonice[60] iamdicte[61] in dupleo[62] componamus et nichil amplius ibi[63] abeamus[64].

---

[24] *Pontii*, C.
[25] *Scolarum*, a.
[26] *Guilielmi*, b.
[27] *Adiuetis*, c.
[28] *Etengan*, c.
[29] *Aliquid*, b.
[30] *Habeatis*, C.
[31] *Directum*, a.
[32] *Sic*, C.
[33] *Indicauerimus*, a.
[34] Darrere seu, la versió B presenta una *i* tota sola.
[35] *Quie*, c.
[36] *Raymundus*, B i C; *Raimundus*, a.
[37] *Arnaldi*, c.
[38] *Adalaydis* B i C; *Adalaidis*, a. Aquí la versió B canvia de full i del 127 revers passa al 128 vers, i també la versió C passa del 145 vers al revers.
[39] *Canonice*, C i b.
[40] *Gerundensis*, B i C.
[41] *Habemus*, B i C.
[42] *Parochiam*, B; *Parrochiam*, C; *parroechia*, b.
[43] *Salzeto*, a.
[44] En realitat hi ha escrit *potestatatem*.
[45] *Iam dicti*, b i c.
[46] *Iam* és afegit per b.
[47] *Fieritis*, a.
[48] *Attenderimus*, C i a; *atenderitis*, b.
[49] *Habemus*, B i C.
[50] *Sinos*, c.
[51] *Raymundus*, C.
[52] *Adalaidis*, B; *Adaladis*, b.
[53] *Pontatem*, C; *Potestatem*, c.
[54] *Iam dicti*, b i c.
[55] *Quid quid*, c.
[56] *Dampni*, B i C.
[57] *Missinis*, c.
[58] *Pecunie*, B.
[59] *Nobis*, b.
[60] *Canonice*, B i C.
[61] *Iam dicte*, b.
[62] *Duplo*, B, C i b.
[63] *Sibi*, c.

Actum est hoc IIII kalendas augusti, anno XLIII regni Filippi[65] regis.

Signum Berengarii Arnalli. Signum Raimundi Arnalli[66]. Signum Adalaidis[67] uxoris iamdicti[68] Raimundi[69]. Signum Guillelmi[70] Raimundi, senescalc[71]. Signum Gaucefredi Rufi[72]. Signum Raimundi[73] Udalardi[74]. Signum Raimundi[75] Berengarii.

Guillelmus[76], presbiter et monacho[77]*, qui hoc rogatus scripsi sub die et anno quo supra.

---

[64] *Habeamus*, C.
[65] *Philipi*, C.
[66] *Raymundi Arnali*, C.
[67] *Adalaydis*, B i C; *Adalaidis*, a.
[68] *Iam dicti*, c.
[69] *Raymundi*, B i C; *Raimundi*, a.
[70] *Guilielmi*, b.
[71] *Senescalchi*, a.
[72] *Ruffi*, C.
[73] *Raymundi*, B; *Raymundi Senescale*, C; *Raimundi*, a.
[74] *Raymundi Udalaidi*, C.
[75] *Raymundi*, C.
[76] *Guilielmus*, a, b i d.; la versió B afegeix un *suscripsi* al davant que no transcriu a. El *suscripsi* també el té C.
[77] *Monachus*, B; *Notarius*, c; *presbyter et archileuita*, d.

7 bis

1102 octubre 8

El sagristà Ramon Miró dóna als germans Ramon Bernat, Ramon Arnau i la seva mare Ermesèn, una peça de terra situada a l'alou de Santa Maria, fora del murs de la ciutat, a l'Areny de l'Onyar, en la qual hi construiran una casa. Tot això es fa a canvi de dos sous de plata, el dret de servei i dos pollastres anuals per Sant Miquel. En cas de voler traspassar el que s'ha rebut hauran d'avisar al donador, que hi tindrà preferència durant quinze dies, i després en podran fer el que vulguin tot i que els nous tenidors hauran de seguir pagant el cens a Ramon Miró, excepte si són soldats o clergues.

[A] Original perdut.

B. Còpia del 10 de juliol de 1160 feta per l'escrivent Esteve, 131 x 201, ACG, pergamins, 311. A la guia de l'arxiu es data 1159.VII.10. Ex A.

Sit notum cunctis presentibus atque futuris quoniam ego, Raimundus Mironi, sacrista, do[n]a[tor] sum uobis, Raimundo Bernardi et Raimundo Arnalli, fratribus, et matris uestre Ermesindis, per presentem scripturam dono uobis peciam unam de alodio Sancte Marie Sedis et meo, quod habeo et teneo ante muros Ierunde ciuitatis, in Arinio Undaris, iuxta meum ferragenal et prope domum de Petro Gommar. Id sunt braciatas quatuor legitimas in longum de prenominata terra, ut domum ibi faciatis et construatis sicut terminatum est, et continet per equaliter in ipsa cantera de Petro Gommar, exceptus ipsa androna qui in medium[1] est iuxta eam de domum suam. Sicut habentur et continentur predictas bracias[2] quatuor cum ipso margine et terre usque in fluuium Undaris sic dono uobis ad construendam ibi domum, ut uos maneatis et posteritas uestra omni tempore in perpetuum. Hec autem dono uobis, ut habeatis ad meum seruitium et donetis uos et uestri qui post uos uenturi sunt mihique et omnibus[3] successoribus[4] meis parilia I caponis recipientis per unumquemque annum ad festum Sancti Michaelis, eo tenore ut non sit licitum uobis neque uestris uendere neque impignorare aliquibus homibus nisi per quindecim dies mihi ammoneatis uel successoribus meis, et postquam amonitus ero uel erit, hactis[5] quindecim dies uendite consimiles uestri qui prenominatum censum soluant nobis in anno, exceptus miles et clericis, et cum exiis et regressis suis. Et de meo iure in uestrum trado potestatem sicut superius scriptum est. Si quis presentem scripturam donationis irrumpere temptauerit, nil penitus proficiat, hoc[6] pro sola presumptione iamdicta omnia uobis in dupplum cum sua melioratione componat, hoc donum hac conditio firma permanente.

Acta scriptura donationis VIII idus octobris, anno XL III regnante Philippo rege.

Et inde accipio a uobis solidos II plate ad pensum. + signum Ramundi Mironis, sacrista, qui hec fieri iussi, firmaui firmarique rogaui. Signum Ramundi. Signum Adalberti. Signum Arberti. Signum Petri Rufus.

Suscripsi Petrus, presbiter, qui hoc rogatus scripsit die annoque prefixo.

Suscripsi Stephanus*, translataui cum literis rasis et emendatis in VI linea, VI idus iulii, anno XXIII regni Ludoici regis Iunioris.

1Entre les lletres *i*, *u* s'hi troba un traç o lletra estranya que s'ha volgut corregir posant-hi la *u* a sobre. Pel context de la frase la paraula ha d'ésser *medium*.

2 A sobre de la segona *a* hi ha uns traços estranys, com si l'escribà hagués escrit una *i* però l'hagués barrat amb dues línies petites horitzontals.

3 La *o* és sobreposada.

4 A sota de la *u* hi havia escrita una *i* però el copista ho rectificà.

5 La *a* és sobreposada entre la *h* i la *c*.

6 Seria més correcte *hec* però està escrit *hoc* ja que es tracta d'una *h* amb un punt a sobre.

7

1102 agost 28

Adelgarda, per manament del seu difunt espòs Gaucfred Gastó, dóna a l'església de Sant Feliu de Celrà i al seu capellà Bernat unes cases que Gaucfred havia comprat injustament. Ho fa a canvi de set sous de plata i set modis de calç que, tot o en part, devia a dita església.

[A] Original perdut.
B. Còpia, ADG, CC, pàgs. 215-216, ex A.
a. Regest CCM, nº 178, ex B.
b. Ed. CAC, nº 186, ex B.

[S]it notum cunctis presentibus atque futuris quoniam ego Aldegardis, femina, per preceptum et iussionem mariti mei quondam Gaucefredi Bastonis, dimitto, diffinio et euacuo Deo et ecclesie Sancti Felicis de Celrano et Bernardo, eiusdem ecclesie capellano, illas domos quas comparauit iniuste predictus Gaucefredus, uir meus, cum trillia[1] et oliuariis que sunt in circuitu iamdicte domus simul cum[2] ipsa domo et orto que tenet Petrus Pelicer. Sicut habentur et continentur hec omnia, cum omnibus illorum affrontationibus, cum exitibus et regressibus suis et cum omnibus ad se qualicumque modo pertinentibus et quem ad modum[3] predictus Gaucefredus comparauit predicta omnia de Guillelmo[4] Matfredi et idem Gaucefredus diffiniuit et euacuauit in uita *(pàg. 216)* sua per scripturam, sic ego predicta Adelgardis diffinio et euacuo atque dimitto Deo et ecclesie Sancti Felicis de Celrano et Bernardo, eiusdem ecclesie capellano, sicut idem Gaucefredus precepit mihi in extremis positus per remissionem peccatorum nostrorum nunc et in perpetuum[5], per fidem rectam sine engan. Accipio autem a te pro iamdicta[6] diffinitione et euacuatione solidos VII plate ad pensum et VII modios de calz quos quondam uir meus Gaucefredus debebat predicte ecclesie Sancti Felicis. Quod si ego ut aliquis mee posteritatis uel utriusque sexus persona contra hanc diffinitionem siue euacuationem uenerit pro irrumpendum, non ualeat uendicare quod requisierit, sed componat Deo et ecclesie Sancti Felicis et eius capellano supradicta omnia in duplo in consimili loco[7]. Et postmodum firma maneat[8] hec diffinitio.

Actum est hoc V kalendas septembris, anno XLIII regni Philippi regis.

Signum Adalgardis, que[9] hanc diffinitionem[10] feci, firmaui firmarique rogaui. Signum Berengarii Gaufredi. Signum Guillelmi[11] Gaufredi. Signum Cogole. + Signum Raimundus, Bisullunensis archileuita. Signum Bonefilii Guillelmi[12]. Signum Arnalli Amati. Signum Dalmacii Raimundi. Signum Guillelmi[13] Raimundi.

---

[1] *Trilia*, b.
[2] Repeteix *cum*, b.
[3] *Quemadmodum*, b.
[4] *Guilielmo*, b.
[5] *Inperpetuum*, b.
[6] *Iam dicta*, b.
[7] *In consimili loco* no ho transcriu b.
[8] *Permaneat*, b.
[9] Hauria d'ésser *qui* però el copista ho escriu malament.
[10] *Deffinitionem*, b.
[11] *Guilielmi*, b.
[12] *Guilielmi*, b.
[13] *Guilielmi*, b.

Signum + Arnallus, leuita, qui hoc rogatus scripsit die annoque prefixo.

8

1102/1103 (mes?) 23/24

Els parroquians de Sant Julià de Corts han construït una nova església i una sagrera a l'espai del cementiri. El bisbe i els canonges de la Seu de Girona accepten la sagrera sota la seva protecció a canvi del cens anual d'una gallina.

[A] Original perdut.
B. Còpia simple, possiblement del s. XII, feta pel prevere Joan, 127 x 161, ACG, pergamins, 134. A la guia de l'arxiu apareix datat 1102.VIII.24. Ex A.
C. Còpia, CC, pàgina 241, ex A.
a. Regest CCM, nº 179, ex C.
b. Ed. DB, nº 115, ex C. El data 1103 abril 23.
c. Ed. CAC, nº 187, ex C. El data 1103 abril 23.
d. Ed. UHDG, nº. 9, ex C.

Pel que explica el document, més que una nova església ha de tractar-se d'una ampliació que ha ocupat una part de l'espai que abans es destinava al cementiri. No és cap dotalia.

Cal observar que les dues còpies presenten divergències l'una de l'altra tot i que acaben dient el mateix. Hi ha textos del Cartoral de Carlemany que els copistes (o un copista) adapten al seu gust. Fem notar el problema que hi ha amb el mes ja que en cap de les dues versions es pot determinar clarament quin és. La datació ens varia si considerem l'inici de l'any el 24 de juny o bé el 4 d'agost.

Transcripció ex B:

Sit[1] notum cunctis presentibus et futuris quod in honore Deo[2] et ecclesie alme ei[3] genitrici Gerundensium Sedis, consentiente episcopo ceterorum seruorum[4] ibi seruientium[5], nos parrochiani Sancti Iuliani de Corts[6], construximus ecclesiam nouam in honore predicti Sancti Iuliani in ipsum[7] cimiterium, in quo cimiterio[8] facit unusquisque ex[9] parrochianis unam[10] per presionem[11] ad suum sacrarium agendi[12], et ut defensores[13] fidelissimos habeamus et habeant episcopo modo ibi presenti[14] cum omni congregacione[15] Sancte Marie et sue et cunctis[16] ceteris succedentibus usque in finem seculi ad saluandum ibi nostrum corpus et nostro auere seu successores nostri. Mittimus[17] in baiulia de domino Deo et Sancte Marie et episcopo et canonici[18] ibi manentes[19] ipsos sacrarios cum omnia ibi habentia seu cum animabus et corporibus

[1] C hi manca la primera lletra.
[2] *Dei*, C.
[3] E*ius*, C.
[4] C hi afegeix *Dei*.
[5] *Famulantium*, C.
[6] *Corzs*, C.
[7] En lloc de *in ipsum*, C escriu *et dedimus ei suum*.
[8] *Cimitterio*, C; *cimiterio*, c.
[9] C ho té sobreposat.
[10] Suam, b.
[11] *Suam per prisionem*, C; *peruisionem, b; perprisionem*, c i d.
[12] *Ibi agendum*, C.
[13] *Deffensores*, C.
[14] *Presidente*, C.
[15] *Congregatione*, C.
[16] No ho té C.
[17] *Successorum nostrorum mitimus*, C.
[18] *Canonicorum*, C.
[19] *Manentium*, C.

nostris et donamus eidem canonice Sancte Marie unusquisque per suum sacrarium unam gallinam ad festiuitatem Sancti Michaelis[20]. Et nos clerus Gerudensium, per nos et successores nostri[21], facimus uobis et successores uestri hanc conuenientiam[22], ut fideles adiutores et defensores uobis ibi erimus de uestro corpore et de uestro auere et nullum alium censum[23] uobis ibi mittamus uel requiramus, preter id quod dictum est, neque ullus capellanus ibi esse[24] me permittat[25], sed semper hac[26] conuenientia[27] maneat inter nos et uos et successores nostri[28].

Actum est hoc VIIII kalendas a[29], anno XL III reg[30] Philipo[31] rege.

+ Signum[32] Arnallus, clericus. Arnallus, leuita et succentor[33], suscripsi. Raimundus, prepositus[34].

Suscripsi[35] Giribertus, leuita[36], qui hanc[37] conuenientiam[38] scripsi[39] et suprascripsi[40] die et anno quo supra.

Suscripsi Iohannes, presbiter*, qui hoc fideliter translatui[41].

[20] *Michael*, c i d.
[21] *Successorum nostrorum hanc conuenientiam*, C.
[22] *Et successores uestri hanc conuenientiam* no ho té C
[23] C afegeix *uel uicium*.
[24] *Existente*, C; essente, b.
[25] *Me permittat* C ho canvia i hi col·loca *permittamus facere*.
[26] *Hec*, C.
[27] *Conueniencia*, b i c.
[28] *Successorum nostrorum*, C.
[29] Només apareix la inicial *a* majúscula, darrere la qual hi ha un espai en blanc que hauria de servir per posar-hi la resta de les lletres del mes. Es tracta d'abril o d'agost? A la versió C el mes també és dubtós ja que està escrit al final d'una columna, com si s'hi hagués posat posteriorment ja que està inclinat respecte la línia d'escriptura del text i sembla com si volgués dir *mai,* tal i com proposa c i d; *maii*, b.
[30] *Regnante*, b.
[31] *Philippo*, C; *Phillipo*, c.
[32] No ho té C.
[33] *Successorum*, b.
[34] Aquesta signatura C la col·loca enmig de les dues signatures anteriors.
[35] No ho té C.
[36] No ho té C.
[37] Hac, C.
[38] *Conuentiam*, C; *Conuenientiam*, c.
[39] *Scripsit*, b.
[40] No ho té C; *Suprascripsit*, b.
[41] Aquesta frase no la té C.

9

1103 febrer 3

El bisbe Bernat de Girona i els canonges donen a Guillem tot allò que la Seu té al forn d'aquest darrer, dins el suburbi de Girona, al lloc anomenat Sant Feliu, a canvi de rebre pans cada any.

[A] Original perdut.

B. Còpia, ACG, LLVCG, full 143 vers-revers, ex A.

C. Còpia del s. XVI feta per l'escrivent Guillem de Sant Hipòlit i validada per Arnau Colomer, prepòsit de Castelló, LLC, full 111 vers i revers, ex B.

a. Transcripció RGLRV, nº 163 ex B. El daten de 1102.

Pro ffurno canonice Gerunde[1]. Noticie[2] cunctorum comendare necessarium ducimus[3] qualiter ego Bernardus, Dei dignacione[4] Gerundensis Sedis episcopus, cuncta mihi[5] subditorum eiusdem sedis canonicorum congregatione fauente, dono tibi Arnallo[6] Guillelmi[7] et tuisque successorum[8] quitquid habemus uel quocumque modo habere debemus in furno illo quem tu et parentes tui habes et habuerunt in suburbio Gerundense[9] quod dicitur Sancti Felicis, per uocem nostre iuris[10] ecclesie[11], hoc pacto ut nos percipiamus[12] omnibus nostris hominibus qui in ipso habitauerint suburbio nolentesque *(full XCLIII revers)* distringamus in ipso et non in alio furno suos de quoquere[13] panes uel que in furno coquenda sunt atque donemus tibi tuisque posteris quot annis tale epulum quale duo ex nobis mihi[14] Gerundense[15] canonica contigerit accipere in Natale Domini et in Ypapanti Domini et in dominica quinquagesime atque in Pascha siue in[16] Penthecoste[17] et in Asumptione[18] Sancte Marie, sine diminutione uel retractione,[19] propter hoc itaque quod tibi damus atque conuenimus hanc ibi tu quoque facis conuentionem, ut tu tuique posteri coquatur nobis in eodem furno yminam unam tritici panis ad mensuram ipsius canonice unde conficiuntur panes centum uiginti[20] propter unum panem eiusdem conspersionis[21] et alterum quem dicunt uasall. Et hoc

---

[1] No ho té C.
[2] *Notitie*, C.
[3] *Necessar iumucimus*, a.
[4] *Dignatione*, C.
[5] *Michi*, C.
[6] *Archidiacono*, a.
[7] *Guillelmi* ha estat escrit posteriorment a l'elaboració del document ja que ocupa un espai en blanc que prèviament hi havia deixat l'escrivent. És de diferent tinta i potser de diferent mà; *Guillermi*, C.
[8] *Successoribus,* C*; successores*, a.
[9] *Gerundens*i, a.
[10] *Manis,* C*; iuris*, a.
[11] Segueix la paraula *ut* barrada amb una línia horitzontal.
[12] *Precipiamus*, C.
[13] *Coquere*, C.
[14] *In*, C i a.
[15] *Gerundensi*, a.
[16] Darrere seu hi ha Pest barrat amb una línia horitzontal.
[17] *Pentecoste*, C; *Penthecostes*, a.
[18] *Assumptione*, a.
[19] C passa al revers.
[20] *CXX*, a.
[21] Compositionis, a.

nobis faciatur[22] et attendatur[23] honorifice sine ullius contrarietatus[24] obstaculo sicut et[25] nos ob[26] facimus hec[27] itaque omnia in perpetuum utrobique[28] conseruentur in temerata[29] sine diminutione uel deterioratione.

Actum est hoc IIIº nonas februarii[30], anno XLIII[31] regni Philipi[32] regis.

Signum Bernardus[33], Gratia Dei Gerundensis episcopus[34].

[22] *Faciatis,* C*; fatiatur*, a.
[23] *Attendat*, a.
[24] *Contrarietatum*, a.
[25] No ho té C; *el*, a.
[26] *Ob* és sobreposat.
[27] *Hoc*, a.
[28] *Ubique*, C i a.
[29] A sobre de la t hi ha una ratlla d'abreviatura barrada amb dues petites línies diagonals.
[30] *Febroarii*, a.
[31] *XLVI*, a.
[32] *Philippi*, C.
[33] *Bernardi*, a.
[34] *Episcopis*, a.

10

1103 octubre 6

Sicards, senyora del castell de Lloret, fa testament i mana ser enterrada al cementiri de la Seu de Girona. Deixa diverses propietats a aquesta canònica i al bisbe Bernat, el seu fill.

[A] Original perdut.
B. Còpia sense data feta pel prevere Guillem, al s. XII, 162 x 450, ADG, pergamins, 136. A la guia de l'arxiu apareix datat 1103.X.6. Ex. A.

Quia nullus in carne positus mortem euadere potest, iccirco ego Sicardis, timens repentine mortis, interitum plena ac sincera memoria dum iaceo in do[mo] mea apud castrum de Laured, eligo tutores meos uel elemosinarios Bernardum, uidelicet, filium meum Girundensem episcopum, et Bernardum Gaucefredi, fratres, et Raimundum Geralli et Berengarium Otonis et Poncium, fratrem eius, quibus plenam laudo atque concedo potestatem distribuendi omnes res meas mobiles[1] et immobiles sicuti ego in presenti testamento disposuero:

In primis dimitto corpus meum sepeliendum in cimiterio Sancte Marie Sedis Girunde. Et canonice eiusdem ecclesie concedo apud Estaniol ipsum mansum de Oliuera et condaminam de Ipsa Crosa et ipsam quam tenet Raimundus de Pulcro Miraculo et apud Lauretum ipsum mansum de Campo Guardial cum ipse francheda et tracturis et pertinentiis suis ubi habitat Poncius Miro et in ualle Marina ipsum alodium qui fuit Raimundi Umberti et ipsum mansum de Trilia ubi Ysarnus[2] habitat cum omnibus suis pertinenciis et ipsam meam mulam et omnem esplet[3] quod habeo in omnium alodio quem teneo et dimitto prelibate canonice dono atque concedo predicte canonice. Et Sancto Marciali Superiori de Monte Signo dimitto donationem quam ego feci ei apud Lauretum. Et Sancto Celedonio ipsas comparationes quas ego feci intus in ipsa uilla Sancti Celedonii pro emendatione alaudii de ual de Marina. Et Pontio Otonis dimitto unum mansum aput Stagneolum, qui est in Rexag, quem tenet Arnallus Guillelmi cum suis pertinentiis et meam partem de ipsis equis quas habeo Casellas et ipse mansus, post obitum predicti[4] Poncii reuertatur ad filios meos Bernardum, episcopum, et Bernardum Gaucefredi. Et alium meum alodium quod habeo apud Stagneolum, infra parroechia Sancti Andree, excepta donatione quem ego Sancte Marie Ville Bertrandi feci, dimitto iamdictis filiis meis Bernardo Ierundensi episcopo et Bernardo Gaucfredi cum omnibus baiuliis que ibi sunt et iterum concedo eis kastrum Laureti cum omnibus sibi pertinentibus, exceptis donationibus quas facio canonice[5] Girundensi et Sancto Marciali, tali uidelicet ratione ut dum uixerit prefatus Bernardus episcopus teneat et possideat medietatem ipsius castri et omnium rerum eidem kastro pertinentium absque blandimento ullius hominis. Post obitum uero suum remaneat iamdicto Bernardo Gaucfredi, fratri suo, et si Bernardus mortuus fuerit uni filio suo remaneat medietas prefati kastri et omnium rerum eidem kastro pertinentium predicte cannonice Sancte Sancte Marie Girundensi sine blandimento ullius hominis uel femine sicut superius dictum est de Bernardo episcopo. Et omnem meum decimum quod habeo

[1] *Escriu mobibiles.*
[2] Primerament el copista escriu *Isarnus*, ho barra amb una línia horitzontal i tot seguit escriu *Ysarnus*.
[3] El copista escriu *asplet* i després corregeix la *a*, hi afegeix una orella i la converteix en *e*.
[4] Repeteix *predicti.*
[5] La segona *c* és sobreposada.

de Gaucfredo Bernardi, uiro meo, et lituosos quos habeo de Guisla et Arberto, fratribus, qui fuerunt filii eius, et ipsa alodia que mihi dedit Amatus Ratfredi per iussionem predicti Gaucfredi ubicumque sint, dimitto Bernardo Gaufredi per meliorationem. Et ad Ermessendem, filiam meam, dimitto mansum meum quem habeo in Macaned, ad ipsas Brugeroles, quem tenet bonus par. Et Sicardi, nepte mee, concedo ipsum mansum de Vilarzel. Alia uero alodia que fuerunt Gaucfredi[6] Bernardi ubicumque sint ab integro dimitto prefato Bernardo Gaucfredi, filio meo. Alodia autem de Chaselles cum omnibus suis pertinenciis et ipsa de Perduds cum suis pertinentiis et ipsa de Canta Lubs et de Riba cum omnibus pertinentiis et ipsa de Villar cum suis pertinentiis et ipsa de ualle Mucusa cum suis pertinentiis et ipsa de Capadaspre cum suis pertinentiis et ipsa de Mata de Maritimis cum suis pertinentiis et kastrum de Kalella cum alodiis suis de Orto Sauiniano et de Monte Sancto et de Cornes Altes et de Fonte Rotundo cum illorum pertinentiis et alodia de ualle Plana, dimitto Bernardo, filio, Girundensi episcopo. Et iterum dimitto ei[7] omne meum decimum quod habere debeo de Umberto Otonis et omnes meas comparationes quas feci cum eo in omnibus locis tam in Girundensi quam etiam in Barchinonensi. Post obitum quoque suum dimitto Sancto Iuliano de Monte Signo ipsum mansum de Vilare Tort. Et dimitto ad Ospitalem Girundensem dimidium modium ordei et quarta I de uino apud Stagneolum. Et de meo mobile, exceptis uexellis, sint soluta mea debita. Et ex aliis quem remanet dimitto Petro Udalardi solidos VII de plata et ex alio quod remanet dimitto meditatem Sancto Marciali Superiori, alia uero medietatem pro anima mea sicuti melius uiderint mei elemosinarii.

Actum est hoc II nonas octobris, anno XL IIII regni Filippi regis.

Signum Sicardis, que hoc testamentum fieri iussi, manu propria firmaui et testibus firmari rogaui. Signum Raimundi Geralli. Signum Berengarii Otonis. Signum Raimundi Berardi[8]. Signum Guillelmi Dominici. Signum Iohannis Raimundi. + Poncius Otoni, leuita.

Arnallus, scriptis faucet archipresbiter istis, qui et scripsit hoc die annoque prefixo +.

Suscripsi Guillelmus, presbiter*, qui hoc fideliter translataui.

[6] La paraula acabava en *o* però copista la corregí i la convertí en una *i* llarga.
[7] Escriu *ea* però ho rectifica.
[8] Possiblement volia escriure *Bernardi*.

11

1103 novembre 10

Arnau Guillem dóna a Guisla un alou que té al comtat de Besalú, dins la parròquia de Sant Feliu de Beuda, i un mas que és a la parròquia de Sant Esteve d'Ull (Saüll, actualment Les Preses) al lloc anomenat Quatre Cases.

A. Original, 94 x 230, ACG pergamins, nº 138.

Notum sit omnibus hominibus presentibus atque futuris quoniam ego Arnallus Guillelmi, filius Ermengardis femine, dono tibi Guisle, filie Maiassendis, omne alodium quod habeo in comitatu Bisillunensi, scilicet, infra terminos parroechie Sancti Felicis de Beuda et unum mansum cum sibi omnibus pertinentibus in parroechia Sancti Stephani de Oculo, quem in habitat Raimundus Mironis, ad ipsum locum quem uocant Quatuor Casas. Aduenit mihi per paternam hereditatem aut alio quolibet modo. Sicut habetur et continetur totum prefatum alodium infra terminos predictarum parroechiarum et suis quatuor affrontacionibus includitur, cum exitibus et regressibus et cum omnibus in se habentibus et sibi qualicumque modo pertinentibus, sic ego, prefatus Arnallus, dono tibi iamdicte Guisle omne prescriptum alodium cultum et heremum, solide et libere, sine ullo retentu quem ibi non facio, ac de meo iure in tuum trado dominium et potestatem ad faciendum exinde quodcunque uolueris. Quod si ego donator aut aliqua utriusque sexus persona contra presentem donationem uenerimus ad irrumpendum non ualeamus uendicare quod requisierimus, sed componamus tibi hec omnia in duplo in consimili loco. Et postmodum presens donatio firma maneat omni tempore.

Que acta est IIII idus nouembris, anno XL IIII regni Philippi regis.

Signum Arnalli Guillelmi, qui hanc donationem feci, firmaui et testes firmare rogaui. Signum Raimundi Ademari. Signum Guillelmi Bernardi. Signum Raimundi Oliue. Signum Gaucefredi Guillelmi.

+ Signum Mironus, leuita*, qui hanc donacionem rogatus scripsit die annoque prefixo.

12

1103/1104

Arseni dóna un alou que té al comtat de Girona, a la parròquia de Sant Esteve de Sords, i que consta de tres peces de terra: les de Brugada i el Pla de Caselles seran per als seus fills i la tercera per a Santa Maria de la Seu, que l'haurà de deixar tenir als seus fills mentre visquin a canvi de pagar tasca. Les donacions es faran efectives quan mori Arseni.

A. Original perdut.
B. Còpia, ADG, CC, pàg. 294, ex A.
a. Regest CCM, nº 185, ex B.
b. Ed. CAC, nº 194, ex B.

[N]otum sit omnibus hominibus presentibus et futuris quod ego Arsennis dono et dimitto filiis meis Bernardo, scilicet[1], et Petro et Guillelmo[2] et Raimundo et Berengario et Arnallo, laicis, post obitum meum omne alodium meum quod habeo in comitatu Gerundense in parrochia Sancti Stephani de Sors, tres uidelicet pecias terre quarum una uocatur Brugada, ubi fundate sunt domus cum arboribus fructuosis. Alia pecia terre, ubi sedet columbarium quam[3] dimitto Sancte Marie Sedis Gerundensis post obitum meum, eodem modo ut teneant supradicti filii mei et donent Beate Marie tascham fideliter. Post obitum illorum remaneat in dominium predicte Sancte Marie pro salute anime mee et parentum[4] meorum. Tercia uero pecia est in locum quem uocant Planum de[5] Caselis et sicut scriptum est dimitto illi supradictum alodium fideliter. Quod si ego aut ullus homo uel femina uenerim uel uenerit ad irrumpendum hanc scripturam donationis, non ualeam uel ualeat disrumpere quod requisierit uel requisierint, sed componat in duplo.Et inantea hec scriptura firma in perpetuum maneat.

Facta ista scriptura donationis anno XLIIII, regni Philippi regis.

Signum Arsenni, qui hanc scripturam fieri iussi et testes firmare rogaui. Signum Petri Guillelmi[6]. Signum Stephani, clerici. Signum Petri Gogmari.

Girbertus, leuita, qui hanc scripturam donationis scripsi die et anno prefixo quo supra.

[1] L'abreviatura diu *scilicet* tot i que el transcriptor de b apunta la possibilitat que sigui *clerici* en contraposició als laici esmentats després. Nosaltres pensem que la paraula correcta és *scilicet* i que en lloc de col·locar-se darrere de *Bernardo* hauria d'anar al davant i llavors faria referència a tots els germans que, de forma seguida i com a presentació, esmenta el text. L'ús d'*scilicet* davant una enumeració és usual a l'època.
[2] *Guilielmo*, b.
[3] *Quem*, b.
[4] *Parentorum*, b.
[5] *De* és sobreposat.
[6] *Guilielmi*, b.

13

1104 gener [ ]

Pere Gaucbert i la seva esposa Maria commuten amb Joan, anomenat Mascarell, una casa i un hort que tenen a l'alou de Santa Maria (a Celrà) i a la parròquia de Sant Feliu (també a Celrà), a canvi d'una casa i tretze sous de plata, pels quals cada any s'haurà de donar a Guillem Constans dos pollastres (en cens).

A. Original perdut.
B. Còpia perduda ex A.
C. Còpia, ADG, CC, pàg. 41, ex B.
a. Regest CCM, nº 551, ex C. El data de 1115.
b. Ed. CAC, nº 188, ex C. El data del dia 7.

Hoc est translatum quod ita incipit: in Christi[1] nomine ego Petrus Iocberti et uxor mea Maria comutatores sumus tibi Iohannis[2] que uocant Macardeli[3]. Per hanc scripturam[4] comutamus tibi domo nostra cum casal et peciam[5] I de orto quem habemus in alodium Sancte Marie uel in parrochia Sancti Felicis super Guillelmum[6] Constancii. Aduenit nobis hec omnia per genitori meo uel per qualescumque uoces. Affrontant[7] hec domo[8] ex parte orientis in domo nostra et predicto orto in nostro orto[9], de meridie in ipsa carraria[10], ab occidente in domos Petri Rodgarii uel in suo orto, ex circii[11] or[tos] que[12] fuerunt Ermomirus Faber[13]. Quantum inter has[14] affrontationes includitur sic uendimus [tibi] predict[a] dom[o] cum[15] omne edificium que[16] ibi est et cum ipso orto, ut terminatum fuit propter tue domo[17] quod nobis comut[as], et propter XIII solidos plate, ut dones Guillelmus[18] Constancii per unumquemque annum parilium I caponum. Quod si nos comutato[res] aut alius homo uel femina qui[19] hanc scripturam uenerit irrumpendum[20] non hoc ualeat uendicare quod requirit, sed componat hec omnia in duplo cum sua melioracione[21].

Factum est hoc [ ][22] idus ianuarii, anno XLIIII regni Filipo reg[e][23].

---

[1] *Christi*, b.
[2] *Ioannes*, b.
[3] *Mascardeli*, b.
[4] Ho repeteix b.
[5] *Pecia*, b.
[6] *Guilielmum*, b.
[7] *Affrontat*, b.
[8] *Domus*, b.
[9] *In nostro orto* no ho transcriu b.
[10] Gairebé il·legible.
[11] *Ex parte uero circii*, b.
[12] *Qui*, b.
[13] *Ermomiri Fabri*, b.
[14] *Istas*, b.
[15] *Tibi iamdicto cum*, b.
[16] *Qui*, b.
[17] *Domos,* b.
[18] *Guilielmus*, b.
[19] *Contra* ho afegeix b.
[20] *Uenerit ad irrumpendum*, b.
[21] *Immelioratione*, b.
[22] No es llegeix. *VI,* b.
[23] *Regi*, b.

Signum Petrus Gocberti, signum Marie [ ], qui i[ ][24] carta[25] fieri fecimus, firmauimus et firmare rogauimus. Signum Petrus [ ][26]. Signum Oliba. Signum Raimundi[27] Oliba. Signum Berengarius. Signum Guillelmus[28] Petri.

+ Raimundus, presbiter, qui hoc rogatus scripsi die [et anno][29] prefixo.

[24] *Ipsa* o bé *ista*. *Istam*, b.
[25] *Cartam*, b.
[26] Il·legible. *Suniarii*, b.
[27] De mal llegir. *Remundi*, b.
[28] *Guilielmus*, b.
[29] Tot i ésser il·legible, sembla haver-hi dues paraules petites separades; *anoque*, b.

14

1104 febrer 30

Gerall Alamany i el seu germà Berenguer retornen a la canònica de Santa Maria de la Seu de Girona unes propietats i drets que tenen a l'església de Sant Feliu de Celrà: un camp i una sagrera que havien estat de Berenguer Seniofred, i una sagrera que Alamay Gaucbert, pare dels donadors, va adquirir pel bisbe Berenguer.

A. Original, 202 x 171, ACG, pergamins, 144, primer text. A la guia de l'arxiu apareix datat 1108.II.12.
B. Original perdut enganxat a la part de baix d'A per A, B, C.
C. Còpia, ADG, CC, pàgs. 220-221, ex A o B.
a. Regest, CCM, nº 180, ex C.
b. Ed. CAC, nº 189, ex C.

Es tracta d'un pergamí en el qual hi ha dos documents (ACG 114-144b, els nostres nº 14 i 15) que expliquen fets ocorreguts successivament: primerament els gemans Gerall i Berenguer Alamany retornen unes cessions a la Seu i tot seguit les rebren de nou. Possiblement hi havia alguna condició que no satisfeia a la Seu o potser calia fer un document nou amb els fills ara que el pare era mort i en vida havia tingut problemes amb la Seu *(tenuit et habuit uiolenter et illicite)*.

Transcripció ex A:

Pateat[1] hanc scripturam legentibus quod nos, uidelicet, Gerallus Alamanni et Berengarius, fratres, uolentes[2] deffinimus[3] absque ulla retentione omnem illum honorem canonice Sancte Marie Sedis Gerunde[4] quem noster pater[5] Alamannus Gaucberti[6] tenuit et habuit uiolenter et illicite et nos ipsi tenuimus apud ecclesiam [Sancti Felicis de Celrano][7], scilicet, campum et sacraria que fuerunt Berengarii Seniofredi[8] et illa sacraria que predictus pater noster adquisiuit ex Berengario episcopo. Hec omnia deffinimus[9] Deo et prefate canonice solide et libere atque in potestate Bernardi episcopi in ius et dominium prefate[10] canonice, tradimus absque ullo retentu et sine engan, ut nos uel aliquis successorum[11] nostrorum non ualeat ibi aliquid requirere ulla uoce uel auctoritate, sed semper inuiolabiliter in potestatem[12] prefate consistat canonice. Si quis contra hanc deffinitionem[13] uenerit ad irrumpendum non ualeat uen[dicare quod re]quisierit[14], sed prefate canonice in triplum componat in consimili loco, hac scriptura firmiter[15] p[ersistente][16].

[1] Hi manca la primera lletra, C.
[2] No ho té C.
[3] *Diffinimus*, C.
[4] No ho té C.
[5] *Pater noster*, C.
[6] *Gauzberti*, C.
[7] Gastat. Reconstruït ex C.
[8] *Soniofredi*, C.
[9] *Diffinimus*, C.
[10] *Prephate*, C.
[11] *Successor*, b.
[12] *In potestatem* no ho té C.
[13] *Diffinicionem*, C.
[14] Gastat i foradat. Reconstruït ex C.
[15] C passa a la pàgina 221.
[16] Reconstruït ex C.

[ ][17] acta est III idus februarii, anno XLIIII regni Philippi regis.

Signum Geralli [Ala]manni[18], signum Berengarii Alamanni, qui hanc deffinitionem[19] fecimus, firmauimus et testes fir[mare roga]uimus. Signum Arnallus[20] Adals. Signum Arnallus Blidgerii[21].

Arnallus, leuita et succentor*, qui hoc rogatus scripsi, suscripsi die annoque prefixo.

[17] Gastat. C comença diferent: *acta hac scriptura*.
[18] Només hi ha escrita la darrera part del nom. *Alamanni*, C.
[19] *Diffinitionem*, C.
[20] *Arnalli*, C.
[21] *Arnalli Bligerii*, C. Les signatures *Arnallus Adals* i *Arnallus Blidgerii* són diferents de les altres però estan escrites per la mateixa mà.

15

1104 febrer 30

El bisbe Bernat i la canònica de Girona donen als germans Gerall i Berenguer Alamany un camp i unes sagreres, situades a l'església de Celrà, les quals ja havia administrat el seu pare. A canvi pagaran un cens anual de dos pollastres. Quan morin, les possessions tornaran a la Seu de Girona.

A. Original, 202 x 171, ACG, pergamins, 144, segon text. A la guia de l'arxiu apareix datat 1108.II.12.
B. Original perdut enganxat a la part de baix d'A per A, B, C.
C. Còpia, ADG, CC, pàg. 221, ex A o B.
a. Regest CCM, nº 181, ex C.
b. Ed. CAC, nº 190, ex C.

Es tracta de la renovació d'uns drets anteriors. El pergamí contè dos textos. Veieu doc. 14.

In Christi nomine ego Bernardus, Gerundensis episcopus, omnisque canonici Gerundensis Sedis[1] assentimus uobis Gerallo Alamanni et Berengario, fratribus, illum campum et sacraria[2] que[3] pater uester habuit et [tenuit et u]os[4] ipsi post illum apud ecclesiam de Celrano, que fuerunt[5] Berengarii Seniofredi[6], clerici, eo tenore ut securi [habeatis],[7] possideatis prefatum campum cum sacrariis omnibus diebus uite uestre et nihil[8] impediatis ibi ad dampnum nostre canonice et donetis inde annuatim nostre canonice par caponum per recognitionem. Ad obitum uestrum reuertatur predictus campus cum sacrariis in dominium canonice libere et absolute.

Actum est hoc III idus februarii, anno XL IIII regni Philippi regis.

Arnallus, leuita et succentor*, qui hoc rogatus[9] scripsi[10], suscripsi die annoque prefixo[11].

[1] *Omnisque canonici Gerundensis Sedis* no ho té C.
[2] *Sacrariam*, C.
[3] *Quam*, C.
[4] Gastat. Reconstruït ex C.
[5] No queda clar si es refereix al camp i la sagrera *(fuerunt)* o bé a l'església de Celrà *(fuerit)*. Ho deixem en plural tal i com fa C.
[6] *Soniofredi,* C.
[7] Gastat. Reconstruït ex C. La edició b hi afegeix *et.*
[8] *Nichi*l, C.
[9] C finalitza diferent: *qui hoc suscripsi die et anno prefixo.*
[10] *Suscripsit*, b.
[11] A, B, C, D, E, F, G, H, I, K, L M, N, O, P, Q. Lletres tallades per la meitat. Hi manca el tros de baix.

16

1104 febrer 20

Condicions sagramentals del testament de Sicards. Manava ser enterrada a la seu de Girona i deixava diverses propietats a la canònica i al seu fill, el bisbe Bernat.

A. Original, 380 x 243, ACG, pergamins, 137. A la guia de l'arxiu es data 1103.II.19.
B. Còpia simple feta per Arnau, el mateix escrivent de l'original, 182 x 412, ACG, pergamins, 135. A la guia de l'arxiu es data 1103.II.19. Ex A.

El pergamí està fet malbé a les vores esquerra i dreta però el text es pot reconstruir gràcies a una còpia simple feta pel mateix escrivent Arnau (ACG, pergamins,135. Tot i que el nom està gastat la lletra és idèntica). La còpia simple presenta un forat considerable en forma de triangle, amb la base a sobre de la primera línia i amb el vèrtex a la novena.

Tot i que els textos 135 i 137 són iguals, presenten diferències en l'ordre d'unes possessions que apareixen a la part dispositiva. Així, el 135 a les línies 15 i 16 enumera els topònims de *Kalella, Sauiniano, Monte Sancto, Comes Altes, Fonte Rotundo, Perduds, Canta Lobs, Riba, Vilar, ualle Mucusa, Campadaspre* i *Mata de Maritimis*. El document 137 els canvia d'ordre i el col·loca així: *Perduds, Cantalobs, Riba, Villar, ualle Mucusa, Campadaspre, Mata Maritimis, Kalella, Sauiniano, Monte Sancto, Comes Altes* i *Fonte Rotundo*. Aquest mateix ordre apareix a la còpia del testament de Sicards, ACG 136. El canvi no afecta a cap de les disposicions del document ja que totes aquestes propietats es cedeixen al bisbe de Girona. Llavors, com és possible que hagi ocorregut aquest canvi? Només el podem explicar si observem que les línies 30, 31, 32 i 33 d'ACG 137 totes elles comencen amb un topònim seguit de fòrmules pràcticament iguals (30-*cum omnibus suis pertinentiis*, 31-*cum suis pertinentiis*, 32-*cum suis pertinentiis*, 33-*cum illorum pertinentiis*). L'escrivent del 135 va copiar l'inici de la línia 30 i, com que totes quatre comencen gairebé igual, sense adonar-se'n, en lloc de copiar *Perduds* s'equivocà i copià la línia 32 *(Kalella, Orto Sauiniano, Monte Sancto, Comes Altes, Fonte Rotundo)*. En reprendre la còpia de la següent línia, la 33, s'adonà de l'error, acabà la frase, i tot seguit hi afegí el tros de la línia 30 que s'havia deixat *(Perduds, Cantalobs, Riba, Uillar, Ualle Mucusa)*. A partir d'aquí continuà la còpia al tros de la línia 33 on l'havia deixat (*Ualle Plana,* etc.). Equivocar-se en aquestes quatre línies és fàcil ja que també hi caiguèrem nosaltres mateixos en fer la transcripció.

Transcripció ex A:

Hec sunt conditiones[1] sacramentorum facte ordinante Petro Bernardi, iudice, coram sacerdotibus Berengario Guillelmi et Petro Suniarii, in presentia[2] Arluini et Raimundi Stefani[3] et aliorum hominum. Testificati sunt testes[4] his nominibus uocitati, hi[5] sunt, Arnallus, archipresbiter, et Raimundus Guadamiri, presbiter. Nos prelibati testes unum dantes testimonium iuramus in Deum et super altare Sancte Anastasie, quod situm est in ecclesia Sancte Marie Sedis Gerunde, quia nos uidimus et audiuimus et presentis ibi eramus quando quondam Sicardis, femina, iacens in domo sua apud castrum de Laured, detenta ab egritudine, qua obiit dum ad huc esset in sua plena memoria ac loquela, ordinauit[6] suam extremam uoluntatem et ordinationem suarum rerum per suum firmum testamentum per quod constituit, ut essent sui elemosinarii et manumissores, hi [sun]t, Bernardus, Gerundensis episcopus, filius suus, et Bernardus Gaucefredi, fratris, et Raimundus Geralli

[1] *Condiciones*, B.
[2] *Presencia*, B.
[3] *Stephani*, B.
[4] Hi ha un espai rasurat, i amb una taca, on hi cabria una paraula.
[5] No apareix a B.
[6] *Ordanauit*, B.

ac Berengarius Otonis atque Poncius Otonis, fratris, [qui]bus iniuncxit[7] distribuere omnia que habebat per ordinationem prefati testamenti sicut hic scriptum est:

Primum dimisit corpus suum [se]peliendum in cimiterio Sancte Marie Sedis Gerunde et concessit eiusdem ecclesie canonice apud Estaniol[8] ipsum mansum de Oliuera et [condam]inam[9] de ipsa Crosa et ipsam quam teneet[10] Raimundus de Pulcro Miraculo. Et apud Lauretum ipsum mansum de Campo Guardi[al cum ip]sa[11] francheda et tracturis et pertinentiis suis ubi habitat Poncius Miro. Et in ualle Marina ipsum alodium qui fuit Rai[mundi U]mberti et ipsum mansum de Trilia, ubi Ysarnus habitat, cum omnibus suis pertinentiis et ipsam suam mulam et omne esplet quod [habeb]at[12] in omni alodio quod tenebat et dimisit prelibate canonice donauit atque concessit predicte canonice. Et Sancto Marciali [Superior]i[13] de Monte Signo dimisit donationem quam ipsa[14] fecerat ei apud Lauretum. Et Sancto Celedonio ipsas comparationes quas illa [fecit i]ntus[15] in ipsa uilla Sancti Celedonii pro emendatione alodii de ualle Marina. Et Poncio Otonis dimisit unun mansum apud Stagneolum [qui est] in Rexág, quem tenet Arnallus Guillelmi, cum pertinentiis et suam partem de ipsis equis quas habebat apud Casellas, et ipse man[sus] post obitum predicti Poncii reuertatur ad filios suos Bernardum, episcopum, et Bernardum Gaucefredi. Et alium[16] suum alodium quod habebat[17] apud [Stag]neolum, infra parroechiam Sancti Andree, excepta donatione quam ipsa Sancte Marie uille Bertrandi fecerat, dimisit iamdictis [filii]s[18] suis Bernardo Gerundensi episcopo et Bernardo Gaucefredi cum omnibus baiuliis que ibi sunt.[19] Et iterum concessit eis castrum Laureti cum omnibus sibi pertinentibus, exceptis donationibus quas feceat canonice Gerundensi et Sancto Marciali, tali uidelicet racione [ut dum ui]xerit[20] prefatus Bernardus episcopus teneat et possideat medietatem ipsi kastri[21] et omnium rerum eidem castro pertinentium absque blandimento ullius uiuentis hominis. Post obitum uero suum remaneat iamdicto Bernardo Gaucefredi, fratri suo, et, si Bernardus mortuus fuerit, uni filio suo remaneat qui canonicus sit Girunde[22]. Post obitum autem predicti [filii][23] Bernardi Gaucfredi, qui sit canonicus Girunde,[24] remaneat medietas prefati castri et omnium rerum eidem kastro[25] pertinentium

[7] *Iniucxit*, B.
[8] *Staniol*, B.
[9] Reconstruït ex B.
[10] *Tenet*, B.
[11] Recontruït ex ACG 136.
[12] Reconstruït ex B.
[13] Reconstruït ex B.
[14] El copista escriu *ipse* i ho corregeix.
[15] Reconstruït, ex B.
[16] Escriu *aliud* amb ratlla d'abreviatura a sobre de la *u*. Per raons gramaticals donem més importància a l'abreviatura que a la *d*.
[17] La *h* és sobreposada a B.
[18] Reconstruït, ex B.
[19] Hi ha una mena de separador i un subratllat entre aquesta línia i la superior, com si algú hagués volgut fer notar aquesta part del text. Ha d'ésser posterior al redactat.
[20] Reconstruït ex B.
[21] *Castri*, B.
[22] *Gerunde*, B.
[23] Reconstruït ex B.
[24] Gerunde, B.
[25] *Kastro*, B.

predicte canonice Sancte Marie Girundensi sine blandimento ullius hominis [uel fe]mine[26] sicut superius dictum est de Bernardo episcopo[27]. Et omne suum decimum quod habebat de Gaucefredo Bernardi, uiro suo, [et lituosos quos habebat][28] de Guisla et Arberto, fratribus qui fuerunt filii eius, et ipsa alodia que ei dedit Amatus Ratfredi per iussionem predicti Gaucfredi ubicumque sint, dimisit Bernardo Gaufredi per meliorationem. Et ad Ermessendem, filiam suam, dimisit mansum suum quem habebat in [Macia]neto ad ipsas Brugeroles[29] quem tenet bonus par. Et Sicardi, nepte mee, concessit ipsum masum de Villarzel. Alia uero alo[dia] que fuerunt Gaucfredi Bernardi ubicumque sint ab integro dimisit Bernardo, prefato Gaucfredi filio suo. Alia autem de [Kaselles][30] cum omnibus suis pertinentiis et[31] ipsa de Perduds cum suis pertinentiis et ipsa de Cantalobs et de Riba cum illorum pertinentiis et ipsa [de Villar][32] cum suis pertinentiis et ipsa de ualle Mucusa cum suis pertinentiis et ipsa de Campadaspre cum suis pertinentiis et de Mata Maritimis cum suis pertinentiis et kastrum de Kalela cum alodiis de orto Sauiniano et de monte Sancto et de Cornes[33] Altes et de Fonte [Rotundo][34] cum illorum pertinentiis et alodia de ualle Plana dimisit Bernardo filio suo Girundensi[35] episcopo. Et iterum dimisit omne [suum][36] decimum quod habere debebat de Umberto Otonis et omnes suas comparationes quas fecit cum eo in omnibus locis tam in Girunden[si] quam etiam in Barchinonensi. Post obitum quoque suum dimisit Sancto Iuliano de Monte Signo ipsum mansum de Villare Tort et dimisit ad Ospitalem Girundensem[37] dimidium modium ordei et quarta I de uino apud Stagneolum[38]. Et de suo mobile, exceptis uexellis, fuissent soluta sua debita. Et ex aliis que remanserut dimisit Petro Udalardi solidos VII de plata. Et ex alio quod remansit dimisit medietatem Sancto Marciali[39] Superiori, alia uero medietatem pro anima sua sicuti melius uiderint sui elemosinarii. Fuit factum prescriptum testamentum II nonas octobris anno XL IIII regni Philippi regis. Firmatum fuit a supradicta conditrice Sicardi[40] signo puncti[41] et a reliquis firmatoribus, scilicet, Raimundo Geralli et Berengarii Otonis atque Raimundi Bernardi ac Guillelmo Dominici [nec non][42] Iohannis Raimundi, scriptor. Arnallus, archipresbiter. Nos supra dicti testes testificamur et iuramus in Deum et in supradicto

[26] Reconstruït ex B.
[27] Algú hi afegí una mena de claudàtor.
[28] Reconstruït ex B.
[29] *Brugerias*, B.
[30] Reconstruït ex B.
[31] Aquí el copista s'equivoca i canvia l'ordre del text: *castrum de Kalela cum alodiis de orto Sauiniano et de Monte Sancto et de Cornes Altes et de Fonte Rotundo cum illorum pertinentiis et ipsa de Perduds cum suis pertinentiis et ipsa de Canta Lobs et de Riba cum illorum pertinentiis et ipsa de Vilar cum suis pertinentiis et ipsa de ualle Mucusa cum suis pertinentiis et ipsa de Campadaspre cum suis pertinentiis et de Mata de Maritimis cum suis pertinentiis.*
[32] Reconstruït ex B.
[33] Les dues versions diuen *cornes* però potser volia dir *comes.*
[34] Reconstruït ex B.
[35] Gerundensi, B.
[36] Reconstruït ex B.
[37] *Gerundensem*, B.
[38] *Stagnolum*, B.
[39] L'escrivent ho fa acabar en *o* però després ho corregeix amb una *i* llarga.
[40] Ho fa acabar en *e* i després ho corregeix i ho transforma *en i*.
[41] *Signo puncti* sobreposat.
[42] Reconstruït ex B.

iuramento qu[ia][43] sicut superius scriptum est ita a supranominata testatrice[44] Sicardi[45] ordinatum est et firmatum nobis uidentibus et audientibus per extremam uoluntatem suarum rerum.

Late conditiones XI kalendas marcii, anno XL IIII regni Philippi regis, infra primos VI menses [post obitum][46] predicte testatricis.

Arnallus, scriptis fauet archipresbiter istis +*, Raimundus, coraula secundus*, qui supradictum testimonium dedimus et iurando firmauimus. + Petri Suniari, presbiter*. Berengarius, presbiter*. Raimundus, archileuita*. + Raimundi Stephani[47]. + Guillelmus, ipodiaconus*.

+ Petrus, caput scole atque iudex*.

[43] A la versió B hi col·loca l'abreviatura de *quia*. A l'original no s'aprecia bé perquè hi ha una taca.
[44] *Testes*, B.
[45] Ho acaba en *e* i ho corregeix amb una *i*; *Sicarde*, B.
[46] Reconstruït ex B.
[47] Dubtem si és autògrafa.

17

1104 (abril 11/febrer 22)

El sagristà Sunyer Sisuall dóna a Trudgarda uns casals situats al burg de Sant Feliu, a Girona, a sobre de l'alou de Santa Maria de la Seu, per sis sous de plata i un cens anual de dos capons. El nou tenidor ho podrà vendre i empenyorar a qui vulgui excepte clergue o militar.

[A] Original perdut.
B. Còpia feta pel prevere Leteri inclosa dins d'un pergamí que conté dotze textos jurídics, 700 x 372, ACG, pergamins, 191, text setè. A la guia de l'arxiu el pergamí es data 1126.II. Ex A.
C. Còpia, CC, Pàg. 327-328, ex A.
a. Regest CCM, nº 182, ex C.
b. Ed. CAC, nº 191, ex C. El data del 22 de febrer.

Tot i que al text B no hi consta el copista, sí que ens apareix al següent, fet per la mateixa mà i tinta. Al pergamí 191 les còpies s'hi han anat afegint fent diverses tirades. És a dir, un escrivent, que normalment sempre era el mateix (Leteri), copiava dos o tres documents amb un mateix tipus de tinta i en finalitzar hi feia constar el seu nom. En una altra ocasió en feia una altra tirada, en copiava dos o tres més, i en finalitzar el darrer també hi posava el nom. És per això que alguns d'aquests documents no tenen el nom del copista i en canvi s'hi aprecien sèries fetes amb la mateixa mà i tinta. Les fases de construcció dels textos del pergamí 191 són les següents: Document 1: Bernat diaca; Document 2: Bernat diaca però amb diferent tinta; Documents 3 i 4: Leteri prevere; Document 5: Leteri prevere; Documents 6, 7 i 8: Leteri prevere; Documents 9 i 10: Leteri prevere; Documents 11 i 12: Leteri prevere. Dels dotze textos, onze corresponen a inicis del s. XII i només un, el nº 11, és anterior, del 1094 (publicat a CDSG nº 450).

Pel que fa al text que ens ocupa, cal fer notar la diferència que hi ha en el mes i en el dia a les versions B (11 d'abril) i C (23 de febrer). Personalment creiem que potser seria més creible la data de B ja que el textos del pergamí 191 solen coincidir més amb els originals o altres còpies, mentre que l'autor o autors del Cartoral de Carlemany tenen poca cura i sovint adapten passatges dels textos a la seva manera.

In[1] Christi nomine ego Suniarius Sisualli, sacrista, hac scriptura indice dono tibi Trudgardi[2], femine, ipsos meos casales quos habeo per comparationem aut per aliquas uoces in burgo Sancti Felicis martiris Gerunde, super alodium Sancte Marie Sedis, simul cum solo et superposito[3] et omni munitione quam uir tuus Bernardus Poncii michi[4] fecit et tu ipsa cum eo. Affrontant ipse domus siue casales ab oriente in domibus Archimballi, a meridie in aliis meis casalibus, ab occiduo nec non[5] et circio ambitur a circumseptis callibus. Quantum inter has quatuor affrontationes includitur totum tibi et omni tue posteritati dono uotiue ac potencialiter[6] et de meo iure in tuum trado dominium et potestatem hec omnia ad faciendum inibi et inde quodcumque uolueris, scilicet, cloacas et stillicidia et exitus atque regressius[7]. Et sit tibi licitum uendere et[8] impignorare, dare atque dimittere cuicumque uolueris predicta omnia excepto militi et

[1] C no té la primera lletra.
[2] *Trutgardi*, C.
[3] *Supraposito*, b.
[4] *Mihi*, C.
[5] *Necnon*, b.
[6] *Hac potentialiter*, C.
[7] *Regressus*, C.
[8] *Uel*, C.

clerico et excepto censu qui michi[9] annuatim inde debet exire, id est[10] par unum caponum. Et propter hanc donationem accipio a te solidos VI plate et est manifestum. Si quis contra hanc donationem ad irrumpendum uenerit nichil penitus proficiat sed pro sola presumptione duplam[11] compositionem tibi[12] persoluat cum omni immelioratione[13], hac scriptura firmissime persistente.

Actum est hoc III idus aprilis[14], anno XLIIII regni Philipi[15] regis.

Suniarius, sacristanus, qui hanc donationem fieri iussi, firmaui firmarique rogaui. Signum Berengarii Ermengaudi. Signum Petri Gaucberti[16]. Signum Petri Raimundi. Signum Gaucefredi Francigene.

+[17] Raimundus, leuita, qui hoc rogatus scripsi[18] die et anno quo supra.

[9] *Mihi*, C.
[10] *Idest*, b.
[11] C passa a la pàgina 328.
[12] *Uobis*, C.
[13] I*nmelioratione*, C.
[14] *VIII kalendas marcii*, C.
[15] *Philippi*, C.
[16] *Gauzberti*, C.
[17] Creu *isignum*, C.
[18] *Scripsit*, C; *Scripsi*, b.

18

1104 abril 20

El sagristà de Girona Ramon Guillem s'enfronta amb la família de Ponç Guillem de Palol per raó d'unes possessions a Llambilles. Amb aquest document es dictamina el que és de cada part i s'estableixen els censos.

A. Original partit per la part inferior per A, B, C, 215 x 392, ADG, Pia Almoina doc. 4434, Llambilles nº 10. A la guia de l'arxiu apareix també com a 4151.

B. Original duplicat, perdut, enganxat per la part superior amb l'original A per A, B, C.

El pergamí té dos forats petits, un dels quals afecta l'inici de la primera línia. També presenta taques primes verticals, com si fossin línies, que de moment encara permeten la lectura.

Pateat cunctis hominibus futuris necne presentibus diu magnam terram[1] et[2] contentionem fuisse inter Raimundum Guillelmi, Girundensem sacristam, et Poncium Guillelmi de Paladol et uxorem eius et filios illorum, Guillelmum et Arbertum, ex franchedis de uilla Lambiles, ex quibus predictus Raimundus, sacrista, uenit ad finem et pacem cum iamdictis Poncio Guillelmi et uxore eius et filiis Guillelmo et Arberto, in presentia domni Bernardi, Girundensis episcopi, et Guillelmi Raimundi, senescalc, et Arnalli Guillelmi ac Dalmacii Raimundi et aliorum multorum bonorum hominum inibi assistentium, tali modo ut iamdicus Raimundus sacrista, secure et quiete, et cum honore habeat, teneat atque possideat prefatas franchedas dum uixerit, uidelicet, ipsam mansatam quam Simeon et filii eius et heredes eorum tenent de alodio et de compris et ipsam mansatam de Petro Arnalli et de suis heredibus similiter et ipsam mansatam de Martino Raimundi et de Dalmacio Raimundi, fratre suo, et de illorum heredibus similiter et ipsam medietatem alodii de mansata de Baschonela de Iohanne Stphani et de suis heredibus similiter, et[3] post mortem iamdicti sacriste habeat Poncius Guillelmi, si uiuus fuerit, predictas franchedas aut filii eius Guillelmus et Arbertus. Et prefati Poncius et uxor eius et filii Guillelmus atque Arbertus diffiniunt atque euacuant[4] iamdicto sacriste et Petro, fratri eius, omnes comparationes de alodiis quas ipsemet sacrista et frater eius aliquo modo fecerint in parroechia de Lambiles taliter ut ipsi aut ulla posteritas eorum ibi aliquid nullo modo requirant. Et conueniunt iamdicti Poncius et uxor eius ac filii quod in honore Sancte Marie et in comparationibus ac pignoribus et baiuliis et alodiis atque franchedis de prelibato sacrista non faciant forciam aut toltam aut aliquis alius pro eis aliquo modo, et si homines de ipso sacrista tenent aliquid de Poncio Guillelmi et uxore ac filiis eorum de terris comitalibus quod eis seruire nullo modo aliter eos inde distringant, sed solum modo imparent illis quiquid de eis habuerint et conueniunt, ut ex contentione de terris et uineis et heremis, que est inter eos que sunt beate Marie et comitalis unusquisque eorum, habeat unum uel duos homines qui diuidant predicta omnia et, sicut predicti homines unicuique parti diuiserint, nominata omnia per sacramentum laudatum sit ex utraque parte et aprehensum. Et prelibati Poncius et uxor eius ac filii Guillelmus et Arbertus et illorum homines diffiniunt

[1] Potser seria *terram* ja que la ratlla que hi ha a sobre de *tra* podria fer referència també a la *m* final; Pel context possiblement hauria de dir *guerram* però nosaltres creiem llegir *terram*.
[2] *Terram et* és sobreposat.
[3] *Et* és escrit al marge esquerre, fora del quadre d'escriptura.
[4] Tot i que els dos verbs haurien de concordar, no ho fan.

Raimundo Guillelmi predicto sacriste et fratri suo Petro et omnibus hominibus qui malum illis fecerunt aut consiliati sunt aut stabilierunt pro eis omnia malefacta que aliquo modo illis fecerunt. Similiter iamdictus Raimundus et frater eius Petrus diffiniunt predicto Poncio et uxori sue atque filiis eorum, Guillelmo et Arberto, et omnibus hominibus qui malum illis fecerunt aut estabilierunt pro eis omnia malefacta que illis fecerunt et ut predictis Poncius et uxor eius ac filii attendant quod superius scriptum est, donat eidem Poncio prelibatus Raimundus, sacrista, per unumquemque annum quatuor uncias auri Valentie aut quatordecim solidos plate. Et si predictus Raimundus non daret ei predictas uncias aut platam a Pascha Domini usque ad festum Sancti Iohannis, ipse misisset suum baiulum in esplet de ipso quart de ecclesia de Lambilis qui colligat eum et teneat usque ad festiuitatem Sancti Michaelis. Et si predictus Raimundus dederit prelibatas uncias aut platam, recuperet omne expletum excepto redecimo baiuli, quod si Raimundus predictus non dederit predictas uncias aut platam habeat ipse Poncius illum explet de eodem anno et ita fiat per unumquemque annum dum Raimundus adiuxerit si predicti Poncius et uxor eius et filii Guillelmus et Arbertus hoc bene attenderint quod superius scriptum est. Et iamdictus sacrista habeat omne feuum quem tenet de Sancto Petro, excepto recepto, quod donet idem sacrista inde Poncio Guillelmi de alodio quod fuit de Rechosen, uidelicet, migera I ordei ad mensuram agnorum et par gallinarum et duas fogacas et quartera I uini. Et ipsi Poncius et uxor eius ac filii diffiniunt[5] predicto sacriste ipsam baiuliam de Cardona, scilicet, ipsam mansatam cum manso de Pug quem tenet Petrus Arnalli cum nepotibus Petri Guadalli et ipsum mansum et mansatam de Cumpan cum suo alodio, et ipse Ferrarius donet Raimundo sacriste per censum receptum duobus militibus et, si facere noluerit, idem sacrista imparet ei ipsum locet de suis hominibus. Et si predictus Poncius et uxor eius et filii eorum transgressi fuerint, supradicta omnia aut aliquid de supradictis omnibus aut aliquis pro eis, et infra XXX dies quibus sacrista aut aliquis pro eo illis querelauerit et in iudicio bonorum hominum qui inde recte iudicent, ei non redirexerint iamdictum quart de predicta ecclesia de Lambilis, incurrat in potestatem sacriste ad faciendum inde quiquid uoluerit. Et si predictus sacrista prefata omnia aut aliquid de supradictis omnibus aut homines pro eo transgressus fuerit et infra XXX dies quibus ei querelauerint in iudicio bonorum hominum qui inde recte iudicetur eis non redirexerint, alium quart de predicta ecclesia incurrat in potestatem illorum.

Acta diffinicione et euacuatione XII kalendas mai, anno XLIIII regni Philippi regis.

Signum Poncii Guillelmi, signum Ermessindis, signum Guillelmi, signum Arberti, qui hanc diffinitionem facimus, firmauimus firmarique rogauimus. Signum Guillelmi Raimundi, senescalc. Signum Arnalli Guillelmi. Suscripsi Remundus[6] Guillelmi, sacrista*.

+ Raimundus, leuita, qui hoc rogatus scripsi*.[7]

[5] *Diffiniant o bé diffiniunt*.

[6] A la terminació no hi ha una abreviatura pròpiament dita sinó dos punts, un a sobre de l'altre, que potser farien la funció d'abreviatura. Tant si és *Remund* com *Remundus*, igualment està en nominatiu.

[7] A, B, C, D, E, F, G, H, I, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, U, X, Y, Z. Estan partides per la meitat i hi manca el tros de baix.

19

1104 abril 25

Guillem Olomar i la seva esposa Belisèn empenyoren a llur filla Elliarda i al seu marit Carbonell la meitat d'un camp que tenen a Boadella, per quatre lliures de plata.

[A] Original perdut.

B. Còpia, ADG, CC, pàgs. 119-120, ex A.

a. Regest, CCM, nº 183, ex B.

b. Ed. CAC, nº 192, ex B.

[I]n Dei nomine ego Guillelmi[1] Ellemari et uxor mea Belissens, femina, nos inunum[2] impignoratores sumus tibi Elliardis, femina, filia nostra, et uiro tuo Carbonelli. Per presentem scriptura[3] inpignoramus uobis nostram medietatem quam habemus et tenemus de campo de Buadela, per quatuor libras de plata ad *(pàg. 120)* ad pensum legitinum ferreum. Aduenit ad nos inpignoratores[4] iamdicta[5] terra per nostram emptionem. Habet affrontationes iamdicta[6] terra a parte orientis in terra de Berengarii Sendret, de meridie in terra de Dalmatii, de occiduo in terra de Elliardis et Carbonelli, ex parte uero circi[7] in uia que pergit ubique. Quantum in iamdicta[8] terra habemus et habere debemus sic inpignoramus[9] a uobis cum ingressiis[10] et earum regressiis et omnibus adiacenciis et suis pertinentiis que ad iamdicta[11] terra pertinet[12] et cum suis expletis cunctis que Dominus daturus est[13] uobis tantum teneatis habeatis et[14] expletetis iamdictam[15] terram per rectam fidem usque nos persoluamus[16] ad uos, predicti Elliardi, femine, et uiro Carbonelli, tuo quatuor[17] libras de plata sicut superius scriptum est. Quod si nos, Guillelmus[18] et Belissen femina, inpignore[19] iamdicto[20] et nostros homo ad[21] homines[22] femina aut femine qui contra hanc scripturam presentem inpignorationem[23] infringere[24] uoluerit et infregerit, hoc non ualeat uendicare, quod

[1] *Guilielmi*, b.
[2] *In unum*, b.
[3] *Scripturam*, b.
[4] *Impignoratores*, b.
[5] *Iam dicta*, b.
[6] *Iam dicta*, b.
[7] *Circii*, b.
[8] *Iam dicta*, b.
[9] *Impignoramus*, b.
[10] *Ingressus*, b.
[11] *Iam dicta*, b.
[12] *Pertinent*, b.
[13] *Et*, b.
[14] Al darrere hi ha traces d'unes llestres borrades.
[15] *Iam dictam,* b.
[16] *Eprsoluamus*, b.
[17] *Tuo (sic) quatuor*, b.
[18] *Guilielmus*, b.
[19] *Impignora*, b.
[20] *Iam dicto*, b.
[21] *Aut*, b.
[22] *Homine*, b.
[23] *Impignorationem*, b.
[24] *Unfringere*, b.

requirit aut[25] requisierit, sed componemus aut componant in duplo in consimili loco et inantea hac scriptura presente[26] inpignorationis[27] firma permaneat omnique tempore.

Acta est hec scriptura inpignorationis[28] VII kalendas maii, anno XLIIII regni Philippi regis.

Signum Guillelmi[29] Heldemar, signum Belisens, femina, nos simul in unum, qui hoc fieri iussimus, firmamus[30] firmarique rogamus. Signum Guillelmi[31] Gaufredi. Signum Dalmacii Giriberti[32]. Signum Guillelmi[33] Raimundi.

Suscripsit Guillelmus[34], presbiter, qui hoc rogatus scripsit die annoque prefixo.

[25] *Qut*, b.
[26] *Persistente*, b.
[27] *Impignorationis*, b.
[28] *Impignorationis*, b.
[29] *Guilielmus*, b.
[30] *Firmauimus*, b.
[31] *Guilielmi*, b.
[32] *Girberti*, b.
[33] *Guilielmi*, b.
[34] *Guilielmus*, b.

20

1104 juny 18

Arximbau, el seu fill Carbonell i la seva nora Eliarda, donen a Pere Guillem unes cases amb el seu corral i totes les seves propietats, les quals estan situades al suburbi de Sant Feliu de Girona, sobre l'alou de Santa Maria, per vuit sous de plata. Anualment s'haurà de pagar al bisbe el cens d'un diner i Pere Guillem rebrà anualment dels donadors mig sou de plata en concepte de cens i servei.

[A] Original perdut.

A. Còpia sense data feta per Bernat, inclosa dins un pergamí que conté dotze textos jurídics, 700 x 372, ACG, pergamins, 191, segon text. A la guia de l'arxiu el pergamí apareix datat 1126.II.9. Ex A.

Tot i que al final de la còpia es diu que aquest document va ésser copiat el dia i l'any esmentat, no hi ha cap data que ens indiqui quan es va fer. Podríem pensar que la data a la qual es refereix és la que apareix al document (1104) i que la còpia es va fer al mateix moment que els originals, però això no és possible ja que aquest text ocupa la segona posició en un pergamí on hi ha altres còpies, la primera de les quals és del 1120. Així, com a mínim la creació de la còpia que ara analitzem ha d'ésser posterior a aquesta data i no pas contemporània del 1104. Per a més referències del pergamí consulteu el doc. 17.

In Christi nomine ego Archimballus, cum filio meo Carbonello et nuru mea Elliards, hac scriptura indice donamus tibi, Petre Guillelmi, ipsas domos cum suo cortilio quas habemus per comparacionem aut per aliquas uoces in suburbio Sancti Felicis Gerunde, super alodium Sancte Marie. Affrontant autem iamdicte domus ab oriente in domibus Bernardi Raimundi, clerici, que fuerit Constancie, femine, a meridie in orto nostro, ab occiduo in domibus Trudgardis, femine, a circio uero in calle. Quantum inter has quatuor affrontaciones includitur, totum tibi uotiue ac potencialiter donamus et posteritati tue cum omnibus que in se habet et que sibi qualicumque modo pertinent, scilicet, cum exitibus et regressibus, suis cloacis et stillicidis, excepto uno denario qui annuatim debet inde exire episcopo pro censu, eo tenore ut tu et filii tui uel succesores tui annuatim persoluant nobis et successoribus nostris medium solidum plate pro seruicio et censu iamdicte domus et sic de nostro iure in tuum tradimus dominium et potestatem hec omnia ad faciendum inibi et inde omnibus modis quecumque uolueris. Et propter hanc donacionem quam facimus accipimus a te VIII solidos plate. Et est manifestum. Si quis contra hanc uendicionem siue donacionem ad irrumpendum uenerit nichil penitus proficiat, sed pro sola presumpcione duplam tibi composicionem persoluat cum omni melioracione, hac scriptura firmissime persistente.

Actum est hoc XV kalendas iulii, anno XL IIII regni regis Philippi.

Signum Archimballi, signum Carbonelli, signum Elliardis, qui hanc scripturam fieri iussimus, firmauimus firmarique rogauimus. Signum Bremundi. Signum Guillelmi Oliue. Signum Bernardi, clericuli. Signum Petri Guilaberti.

+ Raimundus, leuita, qui hoc rogatus scripsi cum litteris rasis et emendatis in linea I et IIII et septima, die et anno quo supra[1].

Suscripsi Bernardus, leuita, qui hoc translatum fideliter scripsi die annoque prefixo.

[1] *Anno quo supra* està escrit a sota, al costat dret però dins la caixa d'escriptura, ja que s'acabava la línia i no hi cabia.

21

1105 gener 8

Arnau Adals i la seva esposa Garsèn donen a Joan Ramon i la seva esposa Ermengarda una casa i una cort que són a l'alou de Santa Maria i a la parròquia de Sant Feliu, per un sou de plata i un cens anual també d'un sou de plata que s'haurà de pagar per Sant Andreu. Si els nous propietaris volguessin vendre o desfer-se d'aquests béns haurien de donar preferència durant trenta dies a Arnau Adals.

[A] Original perdut.
B. Còpia sense data feta pel prebere Leteri, inclosa dins d'un pergamí que conté dotze textos jurídics, 700 x 372, ACG, pergamins, 191, sisè text. A la guia de l'arxiu el pergamí es data 1126.II.9. Ex A.
C. Còpia, ADG, CC, pàgs. 326-327, ex A.
a. Regesta CCM, nº 186 ex C.
b. Ed. CAC, nº 195, ex C.

El text B no especifica qui ha fet la còpia però la lletra es correspon amb la del prebere Leteri, autor d'altres escrits inclosos dins d'aquest document. Veieu doc. nº 17.

Transcripció ex B:

In[1] Christi[2] nomine ego[3] Arnallus[4] Adals et uxori mee Garsens donatores sumus tibi Iohannis Remundi[5] et uxori tue Ermengardis. Per hanc scripturam donamus uobis ipsa domo[6] cum solo et superposito et curtilii[7] quam habemus in alodium Sancte Marie uel in parroechia[8] Sancti Felicis, qui mihi aduenit per comparatione[9] uel per qualesque[10] uoces, qui[11] affrontat ex oriente in mea domo, de meridie in meo orto, ab occiduo[12] in domo Archiballi[13] quam tenet Petrus Guillelmi[14], ex circi[15] in ipsa carrera cum exio uel regressio, ut faciat ibi portam. Quantum inter has affrontaciones[16] includitur sic donamus uobis predicta domo cum cortilii[17] sicut terminatum est ex oriente de uic[18] usque ad buial[19] de ipsa porta, totum ab integro, et donetis nobis uel nostri[20] per unumquemque annum omni tempore ad festa Sancti Andree solidum I plate propter

[1] C no té la primera lletra.
[2] *Christi*, b.
[3] C escriu Guillelmus amb punts a sota que l'invaliden.
[4] *Adrnallus*, C. Es devia equivocar però va poder rectificar i només hi va quedar una lletra errònia; Arnallus, b.
[5] *Iohanni Raimundi*, C.
[6] C passa a la pàgina 327.
[7] *Curtili*, C.
[8] *Parrochia*, C.
[9] *Comparationem*, C.
[10] *Qualescumque*, C.
[11] *Quod*, C.
[12] *Occidente*, C.
[13] *Archimballi*, C.
[14] *Guilielmi*, b.
[15] *Circio*, C.
[16] *Affrontationes*, C.
[17] *Curtili*, C.
[18] *Uxo*, C.
[19] *Biual*, b.
[20] *Nostris*, C; *nostri*, b.

censum, et propter hoc accipio de uobis modo solidum I plate. Item si uenderit[21] uel inalienatur[22] uolueritis[23] predicta omnia nos uel uestri[24] ammoneatis[25] XXX diebus et postea licenciam[26] habeatis facere quibus uolueritis cum nostro consilio. Quod si nos donatores aut ullus uiuetis[27] que[28] hanc scripturam uenerit irrumpendum, non hoc ualeat uindicare[29] quod requirit, set[30] componat uel componamus hec omnia in duplo cum sua inmelioratione[31] et firma fiet[32] omnique[33] tempore.

Factum est hoc VI idus ihanuarii[34], anno XLV regni Filipo regi[35].

Signum Arnallus Adals, signum Garsens, nos qui ista carta donacione[36] iusserit[37] fecimus, firmauimus et firmare rogauimus. Signum Raimundi Petri. Signum Miro Duran. Signum Remundus[38] Odo.

+[39] Raimundus, presbiter, qui hoc rogatus scripsi cum litteris rasis uel emendatis die et anno[40].

[21] *Uendiderit*, b.
[22] *Alienar*, C. Escriu *alienaueruit* però després col·loca punts a sota de les darreres lletres de la paraula i una *r* sobreposada entre les lletres *a/u*; *alienare*, b.
[23] C escriu *uoluerintis* ja que hi ha una *n* de més al mig de la paraula, lletra que corregim a la transcripció.
[24] *Nostri*, C.
[25] *Amoneatis*, b.
[26] *Licentiam*, C.
[27] *Uiuens*, C.
[28] *Qui*, C.
[29] *Uendicare*, C.
[30] *Sed*, C.
[31] *Melioratione*, C.
[32] *Stet*, C.
[33] *Omni*, b.
[34] *Ianuarii*, C.
[35] *Philippi regis*, C.
[36] *Donationis*, C.
[37] No ho té C.
[38] *Raimundus*, C.
[39] *Crucem-signum*, C.
[40] C hi afegeix *quo supra* però en canvi omet *cum litteris rasis uel emendatis*.

22

1105 agost 12

La vescomtessa Ermesèn dóna, a Déu i a la canònica de Santa Maria de la Seu de Girona, l'església de Sant Sadurní d'Arenys, al comtat d'Empúries, amb la seva sagrera i la seva parròquia, incloses dècimes i primícies, propietat que havia aconseguit per herència i per altres fets.

A. Original, 128 x 339, ACG, pergamins, 142. A la guia de l'arxiu es data 1106.VIII.12.

A sobre de la primera línia hi ha escrit N.106, la numeració que en un determinat moment devia tenir el document dins de l'arxiu.

Quia ad modum oportet omnes fideles christianos ecclesiam Dei possessis rebus augmentare eamque suarum rerum pro posse heredem efficere, quapropter ego Ermessendis, uicecomitissa, propter remedium anime mee seu parentum meorum dono Domino Deo et canonicali domui Sancte Marie Sedis Gerunde, per suum proprium alodium ac francum, omnem uocem et hereditatem quam qualicumque modo habeo uel habere debeo in ecclesia, sacraria atque parroechia Sancti Saturnini d'Arens, scilicet, in decimis et primiciis et omnibus eidem ecclesie pertinentibus que est in comitatu Impuritano fundata. Aduenit nanque mihi per uocem parentum meorum aut per ullas alias uoces. Sicut superius uero scriptum est, sic de meo iure et potestate in ius et dominium ac potestatem prefate canonice perhenniter trado ut nec ego nec ullus alius homo utriusque sexus uel ordinis non possit aliquid requirere in prefata ecclesia per uocem uel auctoritatem meam. Quam donationem si quis euertere temptauerit, in triplum componat et tandiu excomunicationi subiaceat quousque prefate canonice digne satisfaciat.

Acta donatione II idus augusti, anno XLVI regni Philippi regis.

Signum Ermessendis, uicecomitisse, que hoc donum feci, firmaui firmarique rogaui. Signum Gaucfredi Guillelmi de Corniliano. Signum Raimundi Arnalli[1]. Signum Arnalli Gaucfredi [2].

Arnallus, leuita*, qui hoc rogatus scripsi, suscripsi, die annoque prefixo

[1] L'interessat hi posa el *signo puncti* però l'escrivà se'n deixa un.

[2] Pel que fa a les signatures, la d'*Ermessendis* és més gran que la resta del text i una mica diferent. Les altres tres signatures que segueixen estan fetes amb tinta negra, diferents de les altres però escrites per la mateixa mà. Tot i així l'única signatura autògrafa és la de l'escrivent.

23

1106 febrer 17

Ramon Berenguer III, comte de Barcelona, dóna al vescomte Gerall Ponç el castell de Barres (comtat d'Osona, parròquia de Santa Maria de Corcolló) i els de Brunyola i Torcafelon (comtat de Girona, parròquies de Sant Llorenç de Massanet i Sant Fruitós de Mont Rodó), alous dels quals Gerall Ponç en tindrà el domini i la potestat.

A. Original perdut.

B. Còpia del 20 de març de 1298 feta jutge Simon de Roca i pel notari Pere de Sant Antoni, 298 x 250, Pia Almoina doc. 805, Brunyola nº 10.

C. Còpia del 25 de gener de 1398 *(die uicesima quinta mensis ianuarii anno a Natiuitate Domini Mº CCCº XCº septimo)* manada fer pel jutge Guillem de Sant Martí, 560 x 315, Pia Almoina doc. 806, Brunyola nº 11, primer text, ex B. A la guia de l'arxiu es data del dia 18.

El pergamí B presenta algunes paraules gastades i dos cosits al marge inferior, un al centre i l'altre a l'esquerra, que ignorem si són anteriors o posterior a l'escriptura. Entre la línia quatre i la sis, al marge dret, hi ha dibuixada una mà amb el dit índex que assenyala amunt.

El pergamí en el qual hi ha la versió C contè també una altra còpia d'un text de 1303.

Transcripció ex B:

Hoc est translatum bono[1] et fideliter sumptum XIIIº kalendas aprilis, anno Domini millesimo CC XC septimo, a quodam originali instrumento, cuius tenor talis est:

Notum sit omnibus hominibus futuris et presentibus quoniam ego Raymundus Berengarii, Dei Gratia Barchinonensium comes, grato[2] animo et spontanea uoluntate diffinio atque dono tibi Gerallo[3] Poncii, uicecomite, ad tuum proprium alodium ipsum castrum quod dicitur Barres cum omni fortitudine que ibi est uel inantea quocumque modo erit et cum podio et omni spacio[4] terre in qua castrum uel omnis fortitudo ibi constructa uel construenda sedet et cum omnibus uallis interioribus et exterioribus et cum omnibus que ibi ad fortitudinem pertinent uel pertinebant[5]. Simili modo ego, prefatus comes, diffinio et dono tibi prenominato Gerallo[6], ad tuum proprium alodium, ipsum castrum quod dicitur Bruniola et ipsum de Torcafelon[7], ita ut[8] ab hodierno die et deinceps sint prephata omnia tuum proprium alodium ad faciendam[9] omnem tuam uoluntatem sine omne retentu et sine omne engan. Que omnia sunt in comitatibus, uidelicet, Ausonensis necnon et Gerundensis, in terminio parrochiarum scilicet Sancte Marie Curculionis atque Sancti Laurencii de Mazaneto[10] Sanctique Fructuosi de Monte Rotundo. Contingunt uero mihi[11] prephata omnia paternam[12] hereditate uel aliarum

[1] *Bene*, C.
[2] *Gratu*, C.
[3] *Geraldo*, C.
[4] A la versió C creiem llegir *uacio*.
[5] *Pertinebunt*, C.
[6] *Geraldo*, C.
[7] *Torcafellon*, C.
[8] A la versió C, *ut* és sobreposat.
[9] *Faciendum*, C.
[10] *Macianeto*, C.
[11] *Michi*, C.
[12] *Paterna*, C.

uocem[13] racione, sicut superius sunt scripta uel in has[14], in quibus continentur, habeantur[15] condirecta uel [in futuro sunt][16] melius abenda de eo[17] iure in tuum, trado dominium et potestatem ad exercendum omnem[18] tuum uelle cum ingressibus et egressibus suis [et cum][19] affrontacionibus suis ex omni[20] parte. Quam scripturam diffinicionis[21] et donacionis nec mihi[22] nec alicui liceat infringere, quod si quis uoluerit facere, in triplo cogatur componere cum omnia sua melioracione et post modum maneat inconuulsa omni tempore.

Actum est hoc XIIIº kalendas marcii, anno XLVI regni Philipi regis[23].

Signum[24] Raimundi, comes, qui hanc scripturam diffinicionis[25] atque donacionis feci firmaui et testes firmare rogaui. Signum Dalmacii Bernardi, uicecomitis. Signum Petri Raymundi de vila de Man[26]. Signum Arnalli Ebriag[27]. Signum Ferrandi[28]. Signum Barmundi Ermengaudi. Signum Petri Bernardi. Signum Bernardi Petri. Signum[29] Guillelmi Bernardi.

Arnallus, dignum dedit denique signum firmaui[30], suscripsi die et anno quo supra.

Ego Simon de Rocha[31], iudex ordinarius* nobilium domini comitis et domine comitisse imperante in uicecomitatu de Capraria, qui hoc emendatum[32] cum suo originali non corrupto, non cancellato nec in [aliqua][33] sui[34] parte uiciate comprobaui, subscribo, auctoritate iudiciali. Signum [Petri][35] de Sancto Antonio[36], gerentis uices Berengarii de Ulmo, [publici][37] notarii* Hostalric[38], qui hoc translatum cum[39] originali suo fideliter scripsit[40] [et][41] translatauit cum quodam proprio nomine dimisso in decimo quarta linea in firmamento siue signo [ubi dicitur][42]. Signum Ferrandi[43]*, qui non apperebat[44] in originali, propter contrastarem[45] instrumenti et clausit.

---

[13] *Uocum*, C.
[14] Pot tractar-se d'una mala lectura que l'escrivent fa de l'original. La versió C ho corregeix i hi col·loca la paraula que creu correcta; *Locis*, C.
[15] *Habuntur*, C.
[16] Reconstruït ex C.
[17] *Meo*, C.
[18] *Omne*, C.
[19] Reconstruït ex C.
[20] *Omnia*, C.
[21] *Difinicionis*, C.
[22] *Michi*, C.
[23] Darrere hi ha un signe que sembla una *d* o bé una *s*.
[24] Hi ha dues vegades el mot *signum*: un que diu *sig* i un altre enganxat al nom format per una *s*, la creu i els punts. La mateixa duplicitat està registrada a C.
[25] *Difinicionis*, C.
[26] *Uilademan*, C.
[27] Ebrini, C.
[28] A la versió C entre *signum* i *Ferrandi* hi ha un espai en blanc.
[29] Hi ha dues vegades la paraula *signum*.
[30] *Firmaui* no apareix a C.
[31] La versió C s'assembla més a *Rocca*.
[32] *Translatum*, C.
[33] Reconstrucció feta amb la fòrmula que apareix ex C.
[34] *Sua*, C.
[35] Reconstrucció feta amb la fòrmula que apareix ex C.
[36] *Anthonio*, C.
[37] Reconstrucció ex C.
[38] *Hostalrici*, C.
[39] *Ab*, C.
[40] *Sumpsit*, C.
[41] Reconstucció ex C.
[42] De lectura difícil, s'ha reconstruït segons C.

[43] *Fferrandi*, C.
[44] *Aperebа*t, C.
[45] *Contastarem*, C.

24

1106 febrer 21

Arnau Isarn fa testament. Mana ésser enterrat a Santa Maria de la Seu de Girona, a la qual deixa un mas, la meitat d'un clos, i un celler. La resta de possesions les reparteix entre familiars i l'església de Santa Llogaia de Pareds.

A. Original, 228 x 140, ACG pergamins, nº 139. A la guia de l'arxiu es data 1105.II.16.
B. Còpia, CC, pàgs. 307-308, ex A.
a. Regest CCM, nº 188, ex B.
b. Ed. CAC, nº 197, ex B. El data del dia 16.
c. Ed. SEB, nº 17, ex B.

Al text hi ha una relació de parentiu equivocada ja que en un passatge es diu que Adaled és filla d'Arnau Isarn i que Arnau Guillem és fill d'Adaled i nebot d'Arnau Isarn. Si Adaled és filla d'Arnau Isarn i Arnau Guillem és fill d'Adaled, Arnau Guillem no és nebot d'Arnau Isarn sinó el seu net. O bé, en tot cas, Adaled no és filla d'Arnau Isarn sinó la seva neboda.

Transcripció ex A:

In[1] Christi nomine ego Arnallus Isarni facio hoc breue testamentum propter interitum[2] mortis quem timeo et eligo manumissores meos, scilicet Guillelmum[3] Guifredi de Cabaneles[4] et filium eius Arnallum Guillelmi[5] atque Guillelmum[6] Petri, generum[7] meum, ut si mors mihi aduenerit antequam alium liceat mihi testamentum facere habeant isti potestatem distribuendi omne meum alodium sicut subterius iniuncxero[8]:

In primis dono corpus meum sepeliendum ecclesie[9] Sancte Marie sedis Girunde[10], cum manso et medietate ipsius clausi quod dimitto canonice eiusdem sedis cum omnibus arboribus que[11] ibi sunt, solide et libere, ad proprium ac[12] francum alodium. Item dimitto et concedo eidem canonice ipsum cellarium quod habeo[13] ante hostium[14] ecclesie[15] Sancte Leocadie de Pareds[16] cum omnibus sibi[17] pertinentibus. Dimitto nanque et concedo ecclesie Sancte Leocadie de Parietibus ipsam fexam terre que est ad ipsam turrem[18] iuxta campum Guillelmi[19] Radulfi. Et dimitto Adalaidi[20] filie

[1] Manca la primera lletra a la versió B.
[2] *Internum* o potser també *interitum*, B; *Inctum*, b.
[3] *Guilielmum*, b.
[4] *Cabanelles* o *Cabanellis*, B; *Cabanellis*, b.
[5] *Guilielmi*, b.
[6] *Guilielmum*, b.
[7] C havia escrit *generii* però ajunta les dues is i a sobre hi posa una ratlla d'abreviatura.
[8] *Iniuxero*, B; *Iniuncxero*, b.
[9] No ho transcriu B.
[10] *Gerunde*, B.
[11] *Qui*, B.
[12] *Et*, B.
[13] B passa a la pàgina 308.
[14] *Ostium*, B.
[15] No ho transcriu b.
[16] *Parez*, B.
[17] B substitueix *omnibus sibi* per *suis*.
[18] Primerament l'escrivent escriu *turrem* i després corregeix la *e* per una i perquè possiblement així era a l'original. Ortogràficament hauria d'anar amb *e*; *Turrim*, B.

mee illud alodium quod ei donaui ad diem nuptiarum. Ad Arnallum Guillelmi[21], filium suum, nepotem meum, ipsam fexam terre que est ad ipsum Colel dimito[22]. Et ad Stefaniam, filiam meam, dimitto totum illud alodium quod ei donaui cum uiro suo Guillelmo[23]. Ad Mariam, filiam suam, medietatem ipsius alodii de Brugera[24]. Ad Petrum Mironis et Raimundum, fratres, nepotes meos, dimitto ipsum campum de Cher Albs[25] qui[26] est ad complantandum[27], et ipsum qui est plantatus dimito[28] Guillelmo[29], genero meo, qui complantauit[30] eum. Ad Ledgardem[31], filiam meam, de Villa Ollesen[32] dimitto illud alodium quod ei[33] donaui[34] cum uiro suo. Et dimitto Petro Mironis[35] et Raimundo, fratribus predictis, ipsam meam plantam[36] uinee[37] que est ad ipsam[38] Riera. Omnem[39] meum aliud alodium quod habeo ubique dimitto filiabus meis equaliter.

Actum est hoc XIIII kalendas marcii, anno XL VI regni Philippi regis.

Signum Arnalli Isarni[40], qui hoc testamentum feci, firmaui et testes firmare rogaui. Signum Petri Oliue. Signum Raimundi Petri. Signum Seniulli[41]. Signum Petri Mironis. Signum Guillelmi[42] Adalberti. Signum Guillelmi[43] Petri. Guillelmi[44], presbiter, signum[45]. Signum Arnalli Oliue. +[46] Guillelmus[47] Nauatensis, clericus[48].

Arnallus, leuita*, qui hoc rogatus scripsi suscripsi die annoque prefixo.

---

[19] *Guilielmi*, b.
[20] *Adalardi*, b.
[21] *Guilielmi*, b.
[22] *Dimitto*, B.
[23] *Guilielmo*, b.
[24] *Bruguera*, B.
[25] *Queralbs*, B.
[26] Primerament escriu *que* i després ho rectifica amb una *i*.
[27] *Conplantandum*, B.
[28] *Dimitto*, B.
[29] *Guilielmo*, b.
[30] *Conplantauit*, B.
[31] *Letgardem*, B.
[32] *Olosent*, B.
[33] N ho té B.
[34] *Donauit*, B.
[35] *Mironi*, B.
[36] No ho té B.
[37] *Uineam*, B.
[38] *Ipsa*, B.
[39] *Omne*, B.
[40] *Ysarni*, B; *Isarni*, b.
[41] *Sennilli*, B; *Seniulli*, b.
[42] Guilielmi, b.
[43] *Guilielmi*, b.
[44] *Guillelmus*, B; *Guilielmus*, b.
[45] Sembla autògrafa però no creiem que ho sigui; No té *signum* B.
[46] No ho té B.
[47] *Guilielmus*, b.
[48] La signatura podria ser autògrafa.

25

1106 març 30

El cabiscol Gaucfred dóna, a Ramon Odó i la seva esposa Romanga, un casal que té a l'alou de Santa Maria, a la parròquia de Sant Feliu de Girona, a canvi d'un cens anual de dos argenços de plata.

[A] Original perdut.
B. Còpia sense data feta pel prevere Leteri, inclosa dins d'un pergamí que contè dotze textos jurídics, 700 x 372, ACG, pergamins, 191, novè text, ex A. A la guia de l'arxiu el pergamí es data 1126.II.9.
C. Còpia, CC, 328-328 bis, ex A.
a. Regesta CCM, nº 189, ex C.
b. Ed. CAC, nº 198, ex C.

Al B tot, i que no hi apareix el nom del copista, la lletra i la tinta és la mateixa del document següent que hi ha copiat en aquest mateix pergamí i per tant ha d'ésser del mateix escrivà, Leteri. Veure nº 17.

Transcripció ex B:

In[1] Cristi nomine ego Gaucefredus, caput scole[2], donator sum tibi Raimundo Otoni et uxori tue Romanga[3]. Per hanc scripturam dono uobis ipso meo casal quem habeo in alodium Sancte Marie uel in parroechia[4] Sancti[5] Felicis Ierunde[6], qui mihi aduenit per comparacione[7] uel per qualescumque uoces, qui affrontat ex oriente in meo cortili quem uos tenetis, de meridie in uestro[8] domo, ab occiduo[9] in carrera[10], ex circi[11] in domo Em. Quam[12] inter has[13] affrontaciones[14] includitur sic dono uobis predicto chasal[15] totum ab integrum cum exiis uel regressiis earum ut donetis mihi[16] uel meis per unumquemque[17] annum argentios[18] II plate propter censum que uos[19] hec omnia de meo iure in uestro trado dominio et potestate. Quod si ego donator aut ullus uiuens qui[20] hanc cartam donationis uenerit[21] irrumpendum non hoc ualeat uindicare[22] quod requirit,

[1] C no té la primera lletra.
[2] *Capud*, C.
[3] *Remanga*, C.
[4] *Parrochia*, C.
[5] C passa a la pàgina 329.
[6] *Gerunde*, C.
[7] Hi col·loca un guió de paraula tallada a final de línia, *compara-cione*; *Comparationem*, C.
[8] *Uestra*, C.
[9] *Occidente*, C.
[10] Hi col·loca un guió de paraula tallada a final de línia, *car-rera*.
[11] *Circio*, C.
[12] *Quantum*, C.
[13] *Istas*, C.
[14] *Affrontationes*, C.
[15] *Casal*, C.
[16] *Michi*, C.
[17] Primer escriu *annumquemque*, s'adona de l'error, borra la *a* del davant i, com que la *n* s'assembla a la *u,* deixa escrit *nnumquemque,* paraula que s'ha d'interpretar correctament com a *unumquemque*.
[18] *Argencios*, C.
[19] *Uero*, C.
[20] C hi afegeix contra.
[21] C hi afegeix ad.
[22] *Uendicare*, C.

set[23] componat uel componam hec omnia in duplo cum sua melioratione et hec omnia firma permaneat[24] omnique tempore.

Factum est hoc III kalendas aprilis, anno XLVI regni Philipi[25] regis.

Suscripsi Gaucefredi[26], levita et caput scole, signum Guillelmi[27] Raimundi, signum Arnalli[28] Pellicer[29], signum Gerallus[30] Oliba, signum Sicardis, nos qui ista carta laudamus et firmamus.

Crucem[31] Raimundus, presbiter, qui hoc rogatus scripsi die et anno[32].

[23] *Sed*, C.
[24] *Permaneant*, C.
[25] *Philippi*, C.
[26] *Gaucefredus*, C.
[27] *Guilielmi*, b.
[28] Hi col·loca un guió de paraula tallada a final de línia, *Ar-nalli; Arnarlli, C; Arnalli, b.*
[29] *Pelicer*, C.
[30] *Geralli*, C.
[31] *Crucem-signum*, C.
[32] Abans d'*anno* hi col·loca un signe que ens recorda la lletra *z* de l'època; b afegeix *prefixo* entre corxets.

26

1106 març 30

Gaucfred, cabiscol de Sant Feliu de Girona, ven a Ramon Odó i la seva esposa Romanga un casal que té a l'alou de Santa Maria i a la parròquia de Sant Feliu (de Girona), pel preu d'una lliura de plata. Cada any Gaucfred rebrà com a cens dos argenços de plata.

A. Original perdut.
B. Còpia sense data feta pel prebere Leteri, inclosa dins d'un pergamí que conté dotze textos jurídics, 700 x 372, ACG, pergamins, 191, text desè. A la guia de l'arxiu el pergamí es data 1126.II.9. Ex A.
C. Còpia, CC, pàg. 328 bis, ex A.
a. Regest CCM, nº 190, ex C.
b. Ed. CAC, nº 199, ex C.

Transcripció ex B:

In[1] Christi nomine ego Gaucefredus, caput scole[2] Sancti Felicis Gerunde, uenditor sum tibi Raimundus Oto et uxori tue Romanga[3]. Per hanc scripturam uendo uobis ipso meo casal quam[4] habeo in alodium Sancte Marie uel in parroechia[5] Sancti Felicis, qui michi[6] aduenit per comparatione[7] uel per qualesque[8] uoces, qui[9] affrontat ex oriente in meo cortali quem uos tenetis, de meridie in uestra domo, ab occiduo[10] in carrera, ex circi[11] in domo Em. Quantum inter[12] has[13] affrontationes includitur sic uindo[14] uobis predicto chasal[15] totum ab integrum, cum exiis uel regressiis earum[16], propter precium libram I[17] plate et donetis michi[18] uel meis per unumquemque annum propter censum[19] argencios[20] II plate que uobis[21] hec omnia de meo iure in uestro[22] trado dominium[23] et potestate ad facere quod uolueritis. Quod si ego uenditor aut ullus homo uel femina[24] qui[25] hanc scriptura[26] uindicionis[27] uenerit[28] irrumpendum non hoc

[1] C no té la primera lletra.
[2] *Capud*, C.
[3] *Romengam*, C.
[4] *Quem*, C.
[5] *Parrochia*, C.
[6] *Mihi*, C.
[7] *Comparationem*, C.
[8] *Qualescumque*, C.
[9] *Quod*, C.
[10] *Occidente*, C.
[11] *Circio*, C.
[12] *Infra*, C.
[13] I*stas*, b.
[14] *Uendo*, b.
[15] *Casal*, C.
[16] *Eorum*, C; *Earum*, b.
[17] *Unam*, C.
[18] *Mihi*, C.
[19] *Propter censum* la transcripció b ho col·loca després de *plate*.
[20] *Argentios*, C.
[21] *Uero*, b.
[22] Hi manca la ratlla d'abreviatura i s'ha escrit *uro*.
[23] *Dominio*. C.
[24] En lloc de *homo uel femina*, b escriu *uiuens*.

ualeat uindicare[29] quod requirit, set[30] componat aut[31] componam hec omnia in duplo cum sua melioratione. Et hec omnia firma permaneat[32] omnique tempore.

Factum est hoc III kalendas aprilis, anno XLVI regni Filipi[33] regi[34].

Suscripsi Gaucefredi, leuita et caput scole, signum Geralli Oliba, signum Sicardis, nos qui ista scrictura[35] laudamus et firmamus. Signum Guillelmus[36] Raimundi. Signum Arnallus Pellcer[37]. Signum Gerallus Bonefilii[38].

+[39] Raimundus, presbiter et capellanus[40], qui hoc rogatus scripsi cum litteris fusis in linea XV[41], die et anno[42] prefixo.

Suscripsi Leterius, presbiter, qui hoc fideliter transtulit cum litteris rasis et emendatis, die et anno prescripto[43].

---

[25] Hi afegeix *contra*, b.
[26] *Scripturam*, C.
[27] No ho té C.
[28] C hi afegeix *ad*.
[29] *Uendicare*, C.
[30] *Sed*, C.
[31] *Uel*, b.
[32] *Permaneant*, C.
[33] *Phillippi*, C.
[34] *Regis*, C.
[35] *Scriptura*, C.
[36] *Guillelmi*, C; *Guilielmi*, b.
[37] No hi ha dubte que està escrit *Pellcer* amb *ll,* però a l'original podria ser que la segona *l* fos una *i*, *pelicer*; *Pelicer*, C.
[38] *Geralli Boni Filii*, C.
[39] *Crucem-signum*, C.
[40] *Et capellanus* no ho transcriu b.
[41] C no parla de les lletres sobreposades.
[42] Abans d'*anno* hi apareix un signe igual a una *z* de l'època.
[43] C no té aquesta frase.

27

1106 abril 27

El comte de Barcelona i marquès, Ramon Berenguer III, dóna a Santa Maria (de la Seu) el monopoli del forn de pa de la vila del Mercadal, davant de Girona, i prohibeix l'elaboració de pans en altres forns que no siguin el del sagristà. A canvi, rep una mula equivalent a set lliures de plata.

A. Original, 246 x 163, ADG, Pergamins de la Seu, Sagristà Major, pergamí 1, número de referència 446.
B. Còpia, ACG, LGSM, vers del segon full sense numerar, ex A.

A sobre de la darrera línia d'escriptura el pergamí té una estripada en diagonal que no afecta la lectura. La tinta és de color marró tot i que en algunes parts és més fosca. Fem notar que la signatura del comte està molt ben posada a la línia, enmig d'una frase, fet poc usual ja que normalment estan desplaçades i fora del text. Considerem el pergamí com a original tot i que podria tractar-se d'una còpia simple tal i com sol passar en alguns documents comtals conservats.

Pel que fa al cartoral, és tracta d'un document afegit posteriorment a la redacció del cos principal tot i que ocupa el segon full. Pel context dels altres document que l'acompanyen i pel tipus de lletra possiblement s'hi hauria copiat a finals del XIII o inicis del XIV i per això la pàgina no té numeració i el text està escrit a una sola ratlla en lletra cursiva.

In[1] Dei eterni nomine ego Raimundus[2] Berengarii, comes Barchinonensis ac marchio, bono animo et sponte, dono Domino Deo et Beate Marie Sedis Gerunde et iacisco in manu domni Bernardi, eiusdem ecclesie episcopi, et Raimundi[3] Guillelmi, sacriste, et Petri, coraule et iudicis, et aliorum cunctorum prelibate sedis cannonicorum[4] magnatum atque minorum, in presentia Geralli, uicecomitis[5], et Guillelmi Raimundi[6], senescalc, et Petri Ermengaudi et Raimundi Ermengaudi et aliorum bonorum uirorum, quod ab hodierno[7] die et deincebs[8] neque ego neque aliquis mee consanguinitatis posteritatis uel dominationis[9] neque aliqua utriusque sexus persona, magna siue parua, faciat uel fieri permittat clibanum aliquem in tota ipsa uilla de Mercadal[10], ante Gerundam, ad decoquendum panem excepto ipso qui ibi in alodio Sancte Marie fundatis[11] est, quem iamdictus sacrista habet per sacristaniam. Et si quis contra hanc donationem seu dimissionem ad irrumpendum uenerit, primum iram Dei incurrat ac deinde anathematis uinculo succumbat[12].

Signum Raimundus[13], comes, qui hanc donationem[14] uel difinitionem[15] feci, firmaui firmarique rogaui et pro inde mulam ualentem VII libras plate de iamdicto sacristate Raimundo[16] accepi.

---

[1] La versió B comença: *et de furno sacristie qui est in Mercatallo Gerunde.*
[2] *Raymundus*, B.
[3] *Raymundi*, B.
[4] *Canonicorum*, B.
[5] *Uice comitis*, B.
[6] *Raymundi*, B.
[7] *Odierno*, B.
[8] *Deinceps*, B.
[9] Dubtem si al pergamí l'escrivent volia escriure *donationis* o *dominationis*. Deixem aquest darrer ja que ho interpreta així la versió B i sembla més coherent dins del context de la frase.
[10] *Marcadal*, B.
[11] *Fundatus*, B.
[12] *Subcumbat*, B.
[13] *Raymundus*, B.

Acta scriptura donationis[17], euacuationis[18] atque diffinitionis[19], V kalendas mai, anno XLVI regni Philipi regis.

Signum Geralli, uicecomitis. Signum Guillelmi de Castro Vetulo. Signum Guillelmi, senescale. Signum Petri Ermengaudi. Signum Raimundi Ermangaudi[20].

Arnallus[21], clericus*, qui hoc rogatus scripsit die et anno, suscripsit, quo supra.

[14] *Donacionem*, B.
[15] *Diffinicionem*, B.
[16] *Raymundo*, B.
[17] *Donacionis*, B.
[18] *Euacuacionis*, B.
[19] *Diffinicionis*, B.
[20] *Raymundi Ermengaudi*, B.
[21] Es deixa la *r* i escriu *Anallus*. *Poncius*, B.

28

1106 agost 8

Gerall de Rupià dóna a Adaled, filla d'Adaled, alous i penyores, alguns d'ells en feu, que té a les parròquies de Santa Eulàlia d'Ultramort, Santa Coloma de Matela, Sant Feliu de Parlavà, Sant Julià de Quar, Sant Feliu de Garriga, Santa Maria d'Oms, Sant Vicenç de *Ualuaraia*, Sant Mateu de Canet, Sant Joan de Foixà, Sant Vicenç de Rupià i Santa Maria de Garriguella, excepte una penyora que té amb Umbert Gaucbert i que la cedeix en feu, tot això a canvi de mil mancusos d'or de València, una cavalleria amb cavaller i el corresponen homenatge pels feus.

A. Original, 155 x 265, ACG, pergamins 141. A la guia de l'arxiu es data 1106.VIII.8.

Sit notum cunctis hominibus quoniam ego Gerallus de Rupiano per presentem donationis scripturam sponte mea dono tibi Adaledi, femine, alterius Adaledis filie, uotiue et potentialiter et absque ulla reseruatione, totum illud alodium quod qualicunque modo habeo et teneo et habere debeo ego et homines per me, in parroechia Sancte Eulalie de Vultur Mort et Sancte Columbe de Matela. Dono etiam tibi omnia illa pignora que ego habeo et teneo in predictis parroechiis et homines per me sicut pater meus Gerallus melius habuit et tenuit prefata pignora per Berengarium Raimundi de Nauata et Petrum Raimundi de Camp Estremer. Item dono tibi in prefatis parroechiis et etiam in parroechia Sancti Felicis de Palaz Rauan omnia illa pignora que teneo per Umbertum Gaucberti pro pignore unius caballarie terre, et sicut pater meus melius habuit et tenuit, ea ita dono tibi pro hominatico quod a te accipio ad feuum. Et in parroechia Sancti Iuhani de Quarciano et in illa Sancti Felicis de Garriga et in illa Sancte Marie de Ulmo et un illa Sancti Vincentii de Valuaraia dono tibi solide et libere totum illud alodium quod qualicumque modo habeo et teneo et habere debeo ego et homines per me in quibuscumque sit locis infra terminos prefatarum parroechiarum, sic habentur et continentur prefata omnia superius scripta cum omnibus in se habentibus et sibi qualicumque modo pertinentibus et cum ingressibus et regressibus ad se undique uenientibus et cum omnibus sibi debitis affrontacionibus, ita trado in dominium et potestatem tuam ad faciendum quodcunque uolueris, preter feualia pignora Umberti que dono tibi ad feuum et illa que fuerit Berengarii Remundi et Petri Remundi que dono tibi sicut pater meus melius habuit et tenuit et ego per laxacionem eius. Sunt autem prefata pignora infra terminos parroechiarum scilicet Sancte Eulalie de Vultur Mort et Sancte Columbe de Matela et Sancti Mathei de Canned et Sancti Iohannis de Fuxano et Sancti Vincentii de Rupiano et Sancte Marie de Garrigules et Sancti Felicis de Palaz Rauan. Accipio autem ego, prefatus Gerallus, a te, predicta Adalez, et a parentibus tuis mille mancusadas auri Valentie et unam caballariam terre cum caballario. Si quis uero -quod absiit- contra presentem donationem uenerit ad irrumpendum nichil proficiat, sed pro sola presumptione prefatas donationes in duplum componat, hac scriptura firmiter persistente.

Que acta est VI idus augusti[1], anno XL VII regni Philippi regis.

Signum Geralli, qui hoc donum feci, firmaui et testes firmare rogaui. Signum Berengarii Raimundi. Signum Calca Veia[2]. Signum Guadalli de Rudilsis[3]. Signum

[1] Sobreposat.
[2] Dubtem si la primera lletra és *u* o bé *n*.
[3] De mal interpretar. Potser *Rudsiulis*.

Arnalli Remundi. Signum Guillelmi Remundi. Signum Bernardi, eiusdem Adaledis fratris. Guillelmi fratris eius. Signum Petri Rensi. Signum Petri Raimundi de Serra. Signum Berengarii Amati. Signum Berengarii Gaucberti de Palaz Rauan. Berengarii de Quarciano. Signum Berengarii Sancti Aciscli. Petrus, caput scole atque iudex*. Signum Bernardi Guifredi de Fuxano.

Arnallus leuita*, qui hoc rogatus scripsi et suscripsi die annoque prefixo.

29

1106 agost 28

Condicions sacramentals del testament d'Ermeniarda, fet el 29 de novembre de 1104. Mana ésser enterrada a Sant Feliu de Girona, església a la qual deixa una mula i dos sous de plata pel seu sepulcre. Dóna dos sous a la canònica de Santa Maria.

A. Original, 238 x 310, ADG, Pergamins de la Mitra, calaix 24, doc. 99. A la guia de l'arxiu es data de 1107.
a. Regest PM, nº 25. El data de 1107.[1]

El pergamí està rosegat a la part inferior, sobretot al costat dret, però no afecta la lectura.

Hec sunt conditiones sacramentorum, quarum seriem ordinauit Petrus, caput scole atque iudex, presente sacerdote Petro Arnalli[2] et laicis Raimundo Guillelmi et Petro Raimundi, in huius iudicis presentia et prefatorum hominum noticia. Nos, testes Arnallus Gignet et Guillelmus Gaucberti[3], testificamus extremam uoluntatem cuiusdam femine nomine Ermeniardis que fuit condam. Quaproter nos, predicti testes, uerum pariter dantes testimonium iuramus in Deum et super altare Sancte Bricii confessoris, quod situm est in ecclesia Sancti Martini, quia nos uidimus et audiuimus presentes quando iamdicta Ermetuardis, iacens in domo sua detenta ab egritudine, qua obiit, dum adhuc esset in sua memoria ac loquela, ordinauit suam extremam uoluntatem et ordinationem suarum rerum per suum firmum testamentum per quod constituit [ac][4] suos elemosinarios ac manumissores, scilicet, Raimundum Alamanni, uirum suum, et filium suum Petrum Guillelmi et Arnallum dictum Gignet, quibus iniunxit distribuere omnia que habebat sicut ipsa in prefato testamento disposuit ita dicendo:

Primum dimisit Sancto Felici martiri Gerunde, ubi corpus suum iussit sepeliri, mulam I ita ut cannonica eiusdem loci habeat inde terciam partem et alie due sint ad opera ipsius domus claustri. Et dimisit cannonice Sancte Marie solidos duos plate et alios duos ad opera sepulcri eiusdem loci. Et ad opera cenobii Sancti Petri sollidos X plate. Et ad Sanctum Martinum de ipsa Costa sollidos I plate. Et ad Sanctum Danielem sollidos II plate. Et ad Sanctum Narcissum de Todilano sollidos II plate. Et ad Raimundum, scriptorem huius testamenti, sollidos I plate. Et suprascriptum auere exeat de ipso manso Sancti Martini quem habebat in pignore. Et dimisit Bernardo, filio suo, ipsum mansum quem habebat in Frugello et ipsum quem habebat in Pared Alta, eo tenore quod, si ipse Bernardus obierit priusquam ad etatem perueniat, remaneant Raimundo Alamanni, uiro suo, predicti mansi in u[i]olarium, post obitum uero ipsius Raimundi, Petro Guillelmi, filio suo. Et ad Sanctum Narcissum de Tolidano clausum unum sui alodii cum ipsa casa quod est in eadem uilla et quod fuit de Isarno Besadonnes. Et dimisit terciam partem omnis mobilis quod habebat cum uiro suo Petro Guillelmi et Gumballo, prebendario, et Bernardo filio suo. Aliam terciam partem Raimundo Alamanni que est sui iuris. Aliam terciam partem que erat iuris prefate testatricis ita ipsa diuidi iussit: primum inde dimisit matri sue asinum I et solidos II frumenti de agnis, et Sancto Paulo de Exunculo ouem I et aliam suo clerico et ad

[1] Potser es refereix a l'antropònim Guiuet, diminutiu de Guiu, però adaptat al llatí segons el criteri de l'escrivent.
[2] Després d'*Arnalli* hi ha un espai en blanc.
[3] Després de *Gaucberti* hi ha un espai en blanc.
[4] La tinta forma una taca.

clericum de Todilano oues IIII, et totum illud quod remanet de ipsa tercia parte sui mobilis dimisit pro anima sua ad missas cantandum. Et ad Udelardum dimisit sollidos I plate quem sibi debebat et ad filiam suam Stephaniam dimisit medietatem unius eque. Fuit factum prescriptum testamentum III kalendas decembris anno XLV regni regis Philippi. Firmatum fuit a supradicta conditrice Ermeniarde signo puncti et a reliquis firmatoribus, scilicet, Bernardo Raimundi et Gigneto et Udelardo ac Iohanne Suniarii et Bernardo Guillelmi et Guillelmo Gaucberti, scriptor Raimundus. Nos supradicti testes testificamur et iuramus in Deum et in supradicto iuramento que sicut superius scriptum est ita a supranominata testatrice Ermeniarde ordinatum est et firmatum nobis uidentibus et audientibus per extremam uoluntatem suarum rerum.

Late conditiones V kalendas septembris, anno XLVII regni regis Philippi, infra primos VI menses post obitum predicte testatricis.

Signum Arnalli Giinet, signum Guillelmi Gaucberti, qui supradictum testimonium dedimus et iurando firmauimus. Suscripsi Petrus, presbiter*. Signum Raimundi Guillelmi. Signum Petri Raimundi [5]. + Petrus caput scole atque iudex*.

+ Raimundus, leuita*, qui has conditiones rogatus scripsi die et anno quo supra*.

[5] Entre aquesta signatura i l'anterior, cap per avall, algú hi va apuntar unes dates del segle XVII o similar, de mala lectura, la transcripció de les quals ometem perquè no tenen cap relació amb el contingut del text. S'utilitzà el pergamí com a full d'anotacions.

30

1106 setembre 11

Guillem Ramon fa testament i dexa a Santa Maria de Girona l'alou de Cardoneda, a la parròquia de Santa Pallaia.

A. Original, 221 x 156, ACG, pergamins, 143. A la guia de l'arxiu es data 1106.IX.11.

Donem el text com a original tot i que volem fer notar que potser el redactat és massa catalanitzat respecte els textos de l'època i no tenim clar si la signatura de l'escrivent és autèntica o imitació, cosa que ens faria pensar en una còpia simple del segon o tercer quart del s. XII. Algunes parts de la vora dreta del pergamí estan gastades.

In Christi nomine ego Guillelmus Raimundi sum in meo domo, in plena mea memoria, iaceo in lectulo meo ab egritudine detemptu, timeo ut non superueniat mihi mortem. Propter hoc eligo tutores et elemosinarios meos, id sunt, Poncius Guillelmi et Adebrandus Gaucifredi et Suniario Oldrig, ut si ego obiero, distribuatis omne meum auere, sicut hic est scriptum:

In primis dimitto ad Sancta Maria Sedis Gerunda ipsum meum alodium que ego habeo in parroechie Sancte Pelagie, in locum que[1] uocant Cardoneda. Ad Sancti Petri cenobii Gallicantu dimitto ipsum alodium que habeo in alias Cardonedas a parte Sancta Agatha, tali modo ut teneat Gaucifredus filii mei in u[ ] ad illorum seruicio. Ad Sancti Cirici dimitto fexa I de terra ad suo lumen iuxta strada qui per[2] ad Ierunda et ad [ ]dicti Sancti Cirici solidos III de plata et ad clericis eiusdem locis solidos II de plata. Et dimitto ad Poncius Guillelmi [ ]ne ipso manso ubi Arnal habito cum suis pertinentiis et ipso ferragenal migan et ipsa fexa [ ] et ipso manso que uocant Camp Argemun cum suis pertinentiis et ipsas casas de ecclesia Sancti Cirici cum sol[idos et suprapo]sitos et dimitto ad Poncius Guillelmi et ad Gualli ipso manso que uocant Turregaca cum suis pertinentiis [ ] de ipsos Cals usque ad regum qui exit de Frexeneda et usque ad Katiano et ad Lebrers et usque ad Bennas. Et ad [Gau]cefredus Guillelmi dimitto ipso manso ubi Suniario Adrig habito cum suis pertinentiis et ipso ferragenal subirag et ipsum alodium que habeo in locum quem uocant Iuuer sicut uadit ad Fontiua in cunctisque locis. Et ad iamdicti Gualli dimitto ipsum alodium que ego habeo in parroechia Sancta Maria de Seliga et ipsos sacrarios et ipso ferragenal sutirag. Et ad Engilsta, filia meam, dimitto ipsum alodium que ego habeo in parroechia Sancti Ioanne de Aqua Viua per sua hereditate. Et ad Masendis, filia mea, dimitto quarterada I de terra in locum que uocant Estaxol ad ipsos Bouins. Et ad Gaucefredus, nepto meo, dimitto quarterada I de terra ad ipsas Bennas. Et ad Ermesenda, filia mea, et ad filio suo Gerallo ipsum alodium que ego in parroechia Sancti Martini de Catiano in locum quem uocant Verneda et in Bel Solam et ad Val Lubera. Et ad Gaucifredus Guillelmi et ad Poncius Guillelmi dimitto ipsum alodium que habeo ad ipsos Bouins. Et dimitto ad Poncius Gullelmi ipso feuo de Monte Redun et ipsos feuos que tenet de Petrus Berengarii et tres[3] partes de meo mobile maiore et minore et de pane et uino et mea uexela maiore et minore. Et dimitto ad Gualli ipsos feuos que tenet per alios seniores et ad obitum suum, si non habet infantem de legitimum coniugium, remaneat ipsos feuos ad Poncius Guillelmi et a Esmerig. Alium meum alodium qui non est suprascriptum remaneat ad Poncius Guillelmi. Et dono

[1] La *u* és sobreposada.
[2] Vol dir *pergit*.
[3] Repeteix la *t*.

prescriptos solidos plate de mea quarta[4] parte de pane et uino et de meo mobile maiore et minore et fatiant meo conuiuio pro anima mea. Et prescriptas laxationes que ego habeo factas neque filiis neque filias non habeant potestatem aut uendere nec impignorare nisi unum ad alium.

Actum est hoc testamentum III idus septembris, anno XLVII regni Pihlippi regi.

Signum Guillelmus Raimundi, qui istum testamentum fieri feci, firmaui firmarique rogaui. Signum Guillelmus Stephani. Signum Guillelmus Pere. Signum Arnal. Signum Ad. Signum Guillelmus Pere.

Suscripsit Petrus, presbiter*, qui hoc rogatus scripsit die et anno quo supra.

[4] Sembla que la darrera *a* coincideix amb alguna altra lletra escrita anteriorment.

31

1106 octubre 8

Guillem Bernat de Cornellà dóna a la canònica de Santa Maria de la Seu (de Girona) un alou que era de Bernat Duran. Es reserva el dret de rebre per Nadal un pernil que valgui mitja mida de plata (sou), quatre pans i una mida de cibada en mesura banyolina.

A. Original perdut.
B. Còpia, ADG, CC, pàgs. 288-289, ex A.
a. Regest CCM, nº 191, ex B.
b. Ed. DB, nº 117, transcripció parcial, ex B.
c. Ed. CAC, nº 200, ex B.

[I]n[1] Christi[2] nomine ego Guillelmus[3] Bernardi de Corneliano diffinio et euacuo omnipotenti Deo et canonice Sancte Marie Sedis totum illud alodium quod fuit Bernardi Durandi,[4] totum ab integro, solide et libere et sine ulla reseruatione quod ibi[5] non facio, preter[6] pernam unam de *(pàg. 289)* medie, scilicet[7], plate, et fogaces IIII et eminam de ciuada ad mensuram Balneolesis[8] in Natale Domini. Prefatam autem diffinitionem facio iamdicte canonice sine ullo engan, tali tenore, ut ego uel aliquis mee posteritatis non possimus aliquid requirere in prephato alodio, preter id quod superius scriptum est, sed secure et quiete prefata canonica iamdictum[9] alodium perpetuo iure possideat. Quam diffinitionem si quis irrumpere temptauerit, nichil proficiat, sed pro sola presumptione prefatum alodium in consimili loco in duplum componat.

Que acta est VIII idus octobris, anno XLVII regni Philippi[10] regis.

Signum Guillelmi[11] Bernardi, qui presentem diffinitionem feci, firmaui et testes firmare rogaui. Signum Guillelmi[12] Raimundi de Burgoniano. Signum Raimundi Mironis de Puials[13]. Signum Berengarii, baiuli Sancte Marie. Signum Berengarii Amati.

Arnallus, leuita, qui hoc rogatus scripsi, suscripsi die annoque prefixo.

---

[1] No té la primera lletra.
[2] *Christi*, c.
[3] *Guilelmus,* b; *Guilielmus*, c.
[4] Des d'aquí fins a *componat*, fi de paràgraf, no ho transcriu b.
[5] *Quod (sic) ibi*, c.
[6] *Propter*, c.
[7] El transcriptor de c apunta la possibilitat que volgués escriure *solido*. L'abreviatura, però, és de *scilicet*.
[8] *Balneolarum*, c.
[9] *Iam dictum*, c.
[10] Repeteix dues vegades la *p* inicial. La versió c no ho especifica.
[11] *Guilielmi*, c.
[12] *Guilielmi*, c.
[13] És l'única signatura que transcriu b.

32

1107 abril 10

El sagristà Ramon Guillem fa testament i deixa diverses propietats a la canònica de Santa Maria de la Seu.

A. Original, 417 x 242, ACG, pergamins, 140. A la guia de l'arxiu es data 1106.V.10.

El pergamí presenta a la part superior quatre forats: el primer d'ells, i més gros, és a la banda esquerra i afecta una part de les línies 8, 9, 10 i 11. A la banda dreta n'hi ha un que afecta a les 6, 7 i 8, i just a la vora hi trobem dos forats, un a la 9 i un a la 10.

In Christi nomine ego Raimundus Guillelmi, sacrista, graui detentus infirmitate eligo manumissores meos, uidelicet, Petrum, caput scole, et Berengarium Dalmaci[1] et Guillelmum Raimundi ac Petrum Guillelmi, fratres meos, ut, si obiero antequam alium liceat mihi testamentum facere, isti distribuant omnes res meas mobiles et immobiles, sicut subterius iniuncxero:

In primis dimitto ad canonicam Sancte Marie Sedis omne meum alodium totum ab integro quod qualicunque modo habeo ad ipsas Fontes, cum ecclesia que ibi est fundata, cum decimis et primiciis eidem ecclesie pertinentibus, cum terris et uineis ac domibus, cum pratis, pascuis, siluis, garricis, eremis et cultis, siue cum arboribus diuersi generis in se habentibus, similiter cum ipsa melioratione quam pater meus Guillelmus mihi dimisit. Sic dimitto prefatum alodium solide et libere sine blandimento ullius uiuentis prenominate canonice et mando ut tandiu teneat et expl[eat] prenominatum alodium [ ][2] thesaurus prefate sedis quousque habeat inde recuperatas tres libras plate et VIII solidos. Et dimitto eidem can[ ]sum mansum de uilla Morel cum omnibus sibi pertinentibus post mo[s] testamento auie mee resonat, et si uoluerint dare uel aliq[ ] encombrare prenominatum alodium canonici eiusdem sedis statim i[Guillel]mi fratris mei et filiorum eius. Item dimitto prefate canonice tonnam ipsam que est in meo cellario cum olla erea et nebulariis. [ ]o super lectum meum meliorem. Dimitto nanque cenobio Sancti Petri Gallicantus ipsum meum alodium quod compar[ ] in Lambiles cum fratre meo [ ]licet meam partem tali tenore ut Berengarius, nutritus meus, et posteritas eius teneat illud ad pagesiam et sit inde fidelis Sancto Petro. Dimitto uero cenobio Sancte Marie de Ceruiano ipsum mansum de Beneuidio qui est in Rener, in parroechia Sancti Petri de Cirsed, ut sit in defensione Guillelmi Raimundi, fratris mei, sicut mater mea prefato cenobio dimisit. Et dimitto Sancte Marie Ville Bertrandi ipsam hered[ita]tem quam habeo in alodio de Rener in locum qui dicitur Fitor. Et dimitto Sancte Marie de Ledón ipsum mansum quod comparaui de Berengario G[ ][3] cum suis pertinentiis qui est in parrochia Sancte Marie de Castelar[4]. Omnia alia mea alodia et feuos et baiulias et castellos cum omni meo honore qui remanet totum dimitto Petro Guillelmi, fratri meo. Et dimitto Guillelmo Raimundi, fratri meo, ipsam meam mulam pro ipsa quam habui suam per VI libras plate. Dimitto ipsum meum tapid melior cum meliori curtina [ ][5] ad ornamenta prefate sedis cum ipsa arca plana que est in ecclesia Sancti Iohannis. Et dimitto Arnallo, archipresbitero, ipsum drap sericum quod tenet Petrus Amelii in

[1] *Et Berengarium Dalmaci* és sobreposat.
[2] Hi ha una paraula il·legible barrada amb una línia horitzontal gruixuda.
[3] Podria tractar-se de *Guillelmi, Gaucberti o Guifredi*.
[4] Hi ha una *e* final que sembla barrada o borrada amb una taca de tinta.
[5] Hi ha una paraula borrada. A sota sembla llegir-se *dimitto*.

pignore pro XI argenteis plate[6]. Ad Guillelmum Arnalli, presbiter, dimitto ipsum meum banchal quod tenet Petrus Gaucberti in pignore pro VIIII argenteis plate. Ad Raimundum, sacristam, superpellicium meum meliorem. Ad Berengarium Guillelmi meum pellizonem uer. Ad Dagobertum capam meam. Ad Berengarium Dalmatii dimitto ipsum meum lectum torneric cum culcitra [ ][7] et almucelia et uelada et pulumaribus et linteolis. Ad Petrum, caput scole, dimitto tinam I que est in Guascons. Ad Arnallum Iohannis aliam ibidem. Ad Berengarium Dalmatii iamdictum dimitto ipsas domos que fuerunt Mironis Guaschet[8]. Ad Berengarium Arnalli de Cartiliano dimitto meum enselament. Ad Guillelmum Raimundi, fratrem meum iamdictum, dimitto ipsum mansum de Bianna quem tenet Lordán. Ad Berengarium, archileuitam, superlectum unum dimitto. Ad Guillelmum Raimundi de Esterria dimitto mulum meum paruum. Dimitto nunc ad Berengarium, nutritum meum, ipsa mea uexella de Lambeles cum ipso ordeo quod habeo Gerunde et quinque pernas. Et dimitto Petri Guillelmi, iamdicto fratri meo, ipsam meam equam cum meo sarraceno. Dimitto uero ad iudeum solidos V plate et[9] modium quos sibi debet. Ad Guillelmum Arnalli, presbiterum, solidos III plate quos sibi debeo. Ad Berengarium, supradictum nutritum meum, solidum I quem sibi debeo. Ad Raimundum Seniofredi, presbiterum Sancti Felicis, dimitto solido I plate. Ad Petrum Seniofredi de Mont Agud solidos V plate quos sibi debeo. Ad Berengarium Guillelmi, presbiterum, dimitto uexellum I meliorem de ipsis de Guascuns. Hec debita superius dicta exeant de ipsis uexellas qui sunt in Guascons et de meo blad quem[10] ibidem habeo cum uino. Et dimitto ad Berengarium Bernardi de Salt ipsum pignus de Puiol pro VI solidos plate quos sibi debeo. Et dimitto ipsas meas uaccas de Serra cum uitulis earum et cum tribus sextariis ordei quos debet mihi Gaucfredi Guitardi ad Berengarium nutritum meum iamdictum. Et ipsum blad et uinum quod habeo in Matre Magna dimitto pro meis debitis.

Facto testamento VI idus madii, anno XL VII regni Philippi regis.

Signum Remundi Guillelmi, sacriste, qui prenimia egritudine nomen meum scribere non ualeo, presens testamentum signo puncti firmo et collaudo. Signum Berengarii Raimundi. Signum Petri Suniarii

Arnallus, leuita*, qui hoc rogatus scripsi cum litteris suprascriptis damnatis et rasis et suscripsi die annoque prefixo.

[6] On és abreujada, escrivim aquesta paraula acabada en *e* ja que en altres parts del text on apareix escrita secera l'escrivent la fa acabar així..
[7] Espai amb una paraula borrada.
[8] L a darrera lletra també podria ser una *r*.
[9] Escriu una *q* i després la rectifica amb un *et* carolingi.
[10] La terminació *-uem* és sobreposada.

33

1108 març 7

Guillem Ollomar i la seva esposa Belisèn venen, a Carbonell i la seva esposa Oliarda, diverses propietats situades als comtats de Girona i Empúries, a les parròquies de la Bisbal, Vulpellac i Llaneres, tot per quaranta-tres sous de plata.

[A] Original perdut.
B. Còpia, ADG, CC, pàg. 119, ex A.
a. Regest CCM, nº 192, ex B.
b. Ed. CAC, nº 202, ex B.

[I]n[1] nomine Domini ego Guillelmus[2] Ullumar cum uxore mea, nomine Belissendi, hac scriptura indice uendo tibi Carbonelle et uxori tue Ulliardi ipsum mansum cum ipsa trilia ubi Guillelmus[3] Suniarii habitat et uineam[4] de Pug de Guda et partem nostram de ipso alodio quod uobiscum emimus de Raimundo Ullumari et totum ipsum alodium quod habemus ad ipsam Closellam, exceptis duabus peciis terre quas dedimus Guillelmo[5] Comaleg cum filia nostra, simulque uendimus uobis fexas duas de uinea quas prefatus Guillelmus[6] Suniarii tenet. Sunt hec omnia in comitatibus uidelicet Gerundensi atque Empuritanensi intra terminos parrochiarum Sancte Marie Episcopalis et de Vulpellacco et de Laneres et aduenunit[7] nobis per patrocinium[8] siue per comparationem aut per qualescumque uoces et intra iamdictos[9] terminos. Similiter uendimus uobis fexam I terre quam Arnallus Raimundi tenet. Sicut habentur et continentur prefata omnia sic uotiue et potentialiter uendimus ea uobis cum omnibus ad se pertinentibus propter XL et tres solidos plate quos inde donasti nobis in integrum precium et nostris manibus[10] accepimus et de nostro iure supradicta omnia in uestrum tradimus dominium et potestatem ad faciendum inibi et inde quicquid uolueritis[11]. Si quis contra hanc uenditionem ad irrumpendum uenerit nichil penitus proficiat, sed pro sola presumptione duplam compositionem uobis persoluat cum omni inmelioratione[12], hac scriptura[13] firmissime persistente.

Actum est hoc nonas marcii, anno XLVIII regni regis Philippi.

Signum Guillelmi[14] Ullumari, signum Belissendis, qui hanc cartam uenditionis fieri iussimus, firmauimus firmarique rogauimus. Signum Guillelmi Suniarii. Signum Arnalli Raimundi. Signum Raimundi de Narbona. Signum Raimundi Petri. Signum Berengarii Iohannis. + signum Berengarius, presbiter.

+ Raimundus, leuita, qui hanc uenditionem rogatus scripsit die et anno quo supra.

---

[1] No té escrita la primera lletra.
[2] *Guielmus*, b.
[3] *Guielmus*, b.
[4] *Uineal*, b.
[5] *Guilielmo*, b.
[6] *Guilielmus*, b.
[7] *Aduenit*, b.
[8] *Parentorum*, b.
[9] *Iam dictos*, b.
[10] Hi ha una ratlla horitzontal que barra la síl·laba *ma* però la paraula és correcta.
[11] La síl·laba *ti* és sobreposada.
[12] *Immelioratione*, b.
[13] *Scriptur*, b.
[14] *Guilielmi*, b.

34

1108 maig 15

Pere i la seva esposa Trudgarda donen a Pere Guillem i la seva esposa Tedelenda, la meitat d'una paret mestra que és al costat de casa seva, dins l'alou de Santa Maria de la Seu (Girona), pel preu de dos sous de plata.

[A] Original perdut.

[B] Còpia perduda del 13 de juliol de 1204 *(anno MCIIII, III idus iulii)* feta per Pere de Castelló, ex A.

C. Còpia, ADG, CC, pàg. 334, ex B.

a. Regest CCM, nº 194, ex C.

b. Ed. CAC, nº 203, ex C.

[I]n[1] nomine Domini sit notum cunctis quoniam ego Petrus Raimundi et uxor mea Trudgard per presemtem hanc scripturam donamus tibi Petro Guillelmi[2] uxorique tue Thedelendi, in pignaculum[3] domus nostre medietatem est[4] de petra et calce constructum uersus orientem, iuxta domum nostram. Predictum uero pignaculum sicut habetur et continetur ibi in alodio Sancte Marie Sedis quem nos ibi habemus et tenemus iuxta uos ita[5] donamus et tradimus in uestram potestatem medietatem ex eo ab ipso suo fundamento parietis usque supra in capite ipsius pinne, eo tenore ut in eo ex praeterea parte[6] adempramentum habeatis uos et posteritas uestra post uos, secure a fundamento usque in summo eiusdem absque aliquo dapno[7] parietis et maneat semper media inter nos et uos ad offitium uostrorumque[8]. Si in eo amplius construere uolueritis construatis tantum sicut necesse fuerit uobis. Tamen accepimus a uobis solidos II plate Gerundense monete ad pensum ferri et medium[9]. Et est manifestum. Si uero quod absit cuiuscumque ordinis persona presentem scripturam donationis irrumpere temptauerit cui fecerit uobis[10] cogatur soluere solidos X plate et deinde firma maneat omni tempore.

Facta scriptura donationis idus maii, anno XLVIII regni Philippi regis.

Signum Petri Raimundi, signum Trutdgardis, qui hanc scripturam fieri iussi, firmaui firmarique rogaui testes eam. Signum Petrus Uenrel. Signum Gaucefredi Pelicer.

Signum Raimundus[11], presbiteri, qui hoc rogatus scripsi.

Signum Petri de Castellione, qui hoc anno MCCIIII[12], III idus iulii, fideliter scripsi.

---

[1] No té la primera lletra.
[2] *Guilielmi*, b.
[3] *Inpignaculum*, b.
[4] *Et*, b.
[5] *Sita*, b.
[6] *Ipsa pariete*, b.
[7] *Dampno*, b.
[8] *Nostrorumque*, b.
[9] *Et medium* no ho transcriu b.
[10] No ho transcriu b.
[11] *Raimundi*, b.
[12] *MCIIII*, b.

35

1108-1137 sense data precisa

Condicions sagramentals del testament de Rotllan Guillem. Deixa a la Seu de Girona el mas de Torderola.

[A] Original perdut.
B. Còpia, LLGSM, full 93 vers-revers, ex A.
a. Transcripció GBR, nº188. El data de 1119.

La data és incompleta i no sabem si el número XI fa referència al dia del mes o a l'any del rei. El que sí que està clar es que es féu en època del rei Lluís, que regnà de l'agost de 1108 a l'agost de 1137.

[I]n nomine Domini hec[1] est condicio[2] sacramentale[3] ultime uoluntatis cuiusdam defuncti Rollan Guillelmi, cuius ordo iunctus est secundum ordinationem Guillelmus iudex in presentia cernentibus aliis testibus, id sunt, Geral Guillelmi et Renard et Raimundus Dalmaz. Iurando testificamur[4] supra altare Sancte Marie Felgueroles quia uidimus et presentes eramus quando supradictus, iacens in egritudine, nobis audientibus secundum suum testamentum quod nobis presentibus ante se scribere fecit et firmauit et nobis firmare rogauit[5]. Ordinauit qualiter possessio eius post mortem suam distribueretur:

In primis dimisit ad Sanctam Mariam Felgueroles sacrario I, scrinio I et solidos II de plata et estadalo I, censum per unumquemque annum de ipso sacrario quem tenet Petrus Guitard. Ad suos clericos migeram[6] I de blad et sexter[7] I de uino. Et dimisit Sancte Marie Riuipolense[8] cum clauso ipso ubi sedet ipsum perer et teneat eum Raimundi Guillelmi, frater suus, in uitam[9] sua et donet thascam ad Sanctam Mariam. Post obitum suum habeat filius uel filia ipsius et post obitum illorum habeat Sancta Maria solide et liberum. Ad canonicam Sancti Petri de Vico dimisit campum I totum integrum qui est in Tanano, qui est prope ipsum alodium de Sancta Maria Stagni que teneat Renard et infantes sui in uita eorum, unus post alium, et donent tascham ad ipsam canonicam. Post obitum ipsorum habeat Sanctus Petrus solidum et liberum. Dimisit ad Sanctam Mariam de Stagno ipsum alodium qui est in Morerolles et in Recobro, totum ab integrum cum ipsa casa et teneat Raimundus Guillelmi et infantes sui unus post alium et donent tascham ad Sanctam Mariam. Post obitum illorum remaneat ad Sanctam Mariam solidum et liberum. Dimisit Sancto Thome peciam unam de terra que est in collo de Daui et peciam I de uinea que est ab ipsos Seres, solide et libere. Dimisit Sancto Saluatori peciam I de terra que est ad ipso Puiol et tenat Ganalgol in uita sua et donet inde tascam et post obitum suum solide et liberem[10] possideat Sanctus Saluator. Et dimisit ad Raimundus Bernard ipsum quod fuit de Guillelmo Ysarn. Dimisit Petro

[1] *Hos*, a.
[2] *Conditio*, a.
[3] *Sacramentalis*, a.
[4] *Testificamus*, a.
[5] *Rogaui*, a.
[6] *Migeria*, a.
[7] *Similiter*, a.
[8] *Riuipol*, a.
[9] *Uita*, a.
[10] *Liberum*, a.

Ugoni ipsam suam part de ipso alodio de ipsa melioratione de Barbarano[11] solide et libere. Et dimisit Sancte Marie *(full 93 revers)* Gerundense ipsum mansum de Torderola et teneat eum Raimundus Guillelmi[12] in[13] uita sua et donet ad Sanctam Mariam per unumquemque annum libram I de cera et post obitum suuum remaneat mansus solide et libere ad Sanctam Mariam. Et dimisit Sancto Petro Gallicant[14] ipsum mansum de Tornauels solidum et liberum. Et ad Sanctam Mariam Subiranam solidum I de plata. Et dimisit Sancto Sepulcro mulum I et teneat Renat. Et dimisit Raimundo Guillelmi ipsas casas que sunt ad ipsam sacrariam de Sancta Maria Felgueroles. Et dimisit Petro Ugoni totos ipsos feuos quos ille habebat in Montesiano solidum et liberum cum ipso honore de ipsas Aguedas et teneat ipsum honorem Raimundus Guillelmi tantum ut sit miles Petrus Ugo. Et dimisit ad Renard ipsum mansum de Buschet. Ad Sanctam Mariam de Riuopollum tonam I. A Guillelmo Suner cuba I et solidoum I et V ad Raimund Dalmad. Parilium I aliud auere que remansit[15] uetus et nouum totum integrum dimisit pro anima sua et postquam hoc ordinauit uel uitunauit[16] non mutauit uoluntatem suam donec[17] ab hoc seculo discessit. Lata et corroborata sunt hec infra spatium sex mensium.

Actum est hoc XI regnante Lodouico rege.

Signum Geral Guillelmi, Signum Renard, Signum Raimundus[18] Dalmad, nos testes huius rei sumus et ut firmum maneat sic nos audisse et uidisse iuramus coram prefato iudice. Iudex Guillelmus, suscripsi, hoc firmaui.

Raimundus, sacer, scripsit, suscripsit die et anno quo supra.

[11] *Barberano*, a.
[12] El copista no hi col·loca la ratlla d'abreviatura.
[13] No ho transcriu a.
[14] *Gallicantus*, a.
[15] *Remnasit*, a.
[16] *Intimauit*, a.
[17] *Done*, a.
[18] *Raimund*, a.

36

1109 març 1

Guillem Constans i la seva esposa Ermesèn empenyoren, a Pere Gaucbert i llur esposa Blanca, diversos serveis i censos que tenen a la parròquia de Sant Feliu de Girona, dins del burg de Santa Maria de la Seu, al costat del riu Galligants, per deu sous de plata.

[A] Original perdut.
B. Còpia, ADG, CC, pàg. 333, ex A.
a. Regest CCM, nº 193, ex B.
b. Ed. CAC, nº 201, ex B. El data de 1108.

En aquesta data el rei Felip ja era mort. Els escrivents gironins afegeixen un any de més al seu regnat i en canvi a les datacions fan aparéixer el rei Lluís (el successor de Felip) a partir de l'any segon del seu regnat, de manera que no hi ha cap text datat de l'any primer de Lluís. Així, les datacions quadren bé.

[I]n[1] Christi[2] nomine ego Guillelmus[3] Constantii cum uxore mea, nomine Ermissinde[4], hac scritura indice inpignoro tibi Petre Gaucberti et uxori tue, nomine Blance[5], omne ipsum seruicium et censum quod nobis exire debet de ipsis domibus uestris et de domibus Petri Uenrelli et de omnibus mansionibus Petri Rutgarii et Marie, coniugis eius, exceptis V denariis de censu episcopali quos ego habeo ad feuum, et insimul inpignoramus uobis ipsum censum atque seruitium quod nobis exit de ipsa domuncula ubi Eulalia et filius eius habitant iuxta domum Berengarii Bernardi, sacriste[6]. Sunt autem supradicte domus in parrochia Sancti Felicis Gerunde, in burgo, scilicet, Sancte Marie Sedis secus flumen Gallicantus. Sicut enim habentur et continentur prefata omnia sic ea que nobis exinde pertinere uidentur, uotiue et potentialiter, uobis inpignoramus propter solidos X plate Gerundensis monete quos nobis pranstis[7], tali modo quod tantum ac tamdiu colligatis et habeatis prefata seruitia et censum donec reddatur uobis iamdictum[8] debitum sine uestro engan, sed non sit nobis licitum redimendi hoc pignus a festiuitate Omnium Sanctorum usque ad[9] septuagesimam quo habeatis collectum ipsum censum. Si quis contra hoc ad irrumpendum uenerit duplam compositionem uobis persoluat cum omni immelioratione[10], hac scriptura firmissime persistente.

Actum est hoc kalendas[11] marcii, anno XLVIIII regni regis Philippi.

Signum Guillelmi[12] Constantii, signum Ermesendis, qui hanc cartam fieri iussimus, firmauimus firmarique rogauimus. Signum Petri Raimundi. Signum Petri Guillelmi[13]. Signum Arnalli Bernardi.

---

[1] No té escrita la primera lletra.
[2] *Christi*, b.
[3] *Guilielmus*, b.
[4] *Ermessindis*, b.
[5] *Blanche*, b.
[6] *Iuxta domum Berengarii Bernardi sacriste* no ho transcriu b.
[7] *Prestas*, b.
[8] Darrere hi ha escrit *censum* amb punts a sota, fet que invalida la paraula. La versió b no ho té en compte i ho transcriu com a part de la frase.
[9] Aquí hi ha un forat que és anterior a l'escriptura ja que les paraules l'eviten.
[10] *Inmelioratione*, b.
[11] *Kalendis*, b.

Crucem Raimundus, leuita, qui hoc rogatus scripsi die annoque supra[14].

[12] *Guilielmi*, b.
[13] *Guilielmi*, b.
[14] Després d'*annoque* hi ha escrit prefixi amb punts a sota (invalidat).; a*nnoque (sic) supra*, b.

37

1109 març 20

Ponç Guillem fa una convinença amb Guillem Ponç, la seva esposa Guisla i llur fill Ramon. El primer cedeix als segons el castell de Sant Maurici a canvi de la seva fidelitat.

[A] Original perdut.

B. Còpia sense data feta pel prevere Gaucbert i validada pel bisbe de Girona Guillem (segona meitat del s. XII) i pel jutge Miró, 156 x 233, ACG, pergamins, 145. A la guia de l'arxiu es data 1108.II.20.

En aquesta data el rei Felip ja era mort. Els escrivents gironins afegeixen un any de més al seu regnat i en canvi a les datacions fan aparéixer el rei Lluís (el successor de Felip) a partir de l'any segon del seu regnat, de manera que no hi ha cap text datat de l'any primer de Lluís. Així, les datacions quadren bé.

Hec est conuenientia que est facta inter Pontio Guillelmi et Guillelmus Pontii et coniux eius Guilla, ut de ista hora inantea fideles erimus tibi de tuo corpore et de tua membra et de ipsum castrum que uocant Sancti Mauricii. Taliter ut demus tibi Pontio Guillelmi potestatem de ipsum castrum quem uocant Sanctum Mauricium per quantasque uices nobis requiras per fidem sine engan. Et ego Arnallus Guillelmi et Raimundus, filius meus, conuenimus tibi Pontio Guillelmi, seniori nostro, ut, si Guillelmus aud uxor eius tulissent tibi ipsum castrum aud ullus homo per eos aut uetassent tibi potestatem, aiutores erimus tibi per directam fidem sine engan. Similiter conuenimus illi filio tuo, cui dimiseris istum castrum, ut atendamus ei istam conuenientiam et demus potestatem sine engan.

Acta conuenientia Xº kalendas marci, anno XLº VIIIIº regnante rege Philipo.

Signum Guillelmus Poncii, signum Guilla, qui ista conuenientia fecimus et firmare rogauimus. Signum Umbert. Signum Petrus Pontii. Signum Arnallus Guillelmi. Signum Raimundus Arnalli. Signum Raimundus Raimundi. Signum Raimundus Dalmacii. Signum Berengarius de Vuoltrera. Signum Kalca Vella.

Ermengaudus, monachus et sacer, qui hanc conuenientiam cum literis rasis in V linea scripsi sub die et anno suscripsi prefixo.

Et ego Pontius Guillelmi conuenio tibi Guillelmo Pontio et uxori tue Guille ut ipsum castrum que uocant de Sancto Mauricio a uillam[1] honorem qui ad ipsu castrum pertinet nol te tolere ne no ten tolre nec ullus homo per meum inienium. Et si quis tibi exinde aliquit tulerit, ero tibi adiutor per directam fidem sine engan. Et ego Guillem Pontii et uxor mea Guilla conuenimus tibi Pontio Guillelmi ut, si donamus ipsum castrum ad castlanum, sit tuus homo ut si ei auditor cum ipso castro et cum ipsis hominibus.

Guillelmus, Dei gratia Gerundensis ecclesie episcopus*, suscripsi in hoc translato fideliter facto.

Suscripsi Gaubertus, presbiter, qui hoc fideliter translatauit*. Signum Mironis, iudicis, qui hoc fideliter translatare feci*.

[1] Possiblement el copista volia escriure *ad ullam* però es confongué i escrigué *a uillam*.

38

1109 maig 21

Guillem Ponç de Palol, el seu germà Albert i llur mare Ermesèn, donen a Déu i al sagristà de Girona Pere Bernat, l'església de Sant Cristòfor de Llambilles amb el seu alou, les compres que hi han afegit i les persones que en ell hi ha. A més li donen la batllia de Cardona i un feu i un alou que el sagristà té de part de Sant Pere dins de la parròquia de Sant Cristòfor, però es reserven els drets d'un alou que havia estat d'un tal Recosén.

[A] Original perdut.
A. Còpia, ACG, LLGSM, full 12 vers i revers.
a. Transcripció GBR, nº 23.

En aquesta data el rei Felip ja era mort. Els escrivents gironins afegeixen un any de més al seu regnat i en canvi a les datacions fan aparéixer el rei Lluís (el successor de Felip) a partir de l'any segon del seu regnat, de manera que no hi ha cap text datat de l'any primer de Lluís. Així, les datacions quadren bé.

Hec est noticia placiti siue pacti quod factum est inter Petrum Bernardi, Sancte Gerundensis ecclesie sacriste, et Guillelmum Poncii de Palaciolo et Arbertum, fratres, et matrem eorum Ermisendem, in presentia dopni Bernardi, Gerundensis episcopi, et Raimundi, Sancti Felicis abbatis, et Guillelmi Raimundi, seneschal, et Arnalli Guillelmi de Cartiliano et Berengarii Amati de Sancto Saturnino et Berengario, capiti scolarum, et Berengarii[1] Dalmacii et Gaucefredi Dalmatii, canonicorum, et Raimundi Bernardi de Saltu et Bernardi Richardi et Raimundi Guillelmi de Cagallella et aliorum presbiterorum inibi tunc[2] temporis presentium. In horum namque presentia diffinierunt prefati Guillelmus et Albertus, fratres, et mater eorum, Ermesindis, omnipotenti Deo et prelibato sacriste Petro, ecclesiam Sancti Xristophori[3] de Lambilles cum omnibus decimis et primitiis et alodiis et oblationibus et uniuersis eidem ecclesie quacumque modo pertinentibus. Item isti prenominati, scilicet, Guillelmus et Arbertus et mater eorum Ermesindis, diffinierunt prefato Petro sacriste omnia alodia Beate[4] Marie Gerundensis Sedis que habentur in omni parrochia Sancti Xristofori[5] de Lambilles uel que reperiri quocumque modo potuerunt in futuro. Diffiniunt etiam ipsi eidem omnes comparationes quas Raimundus et Petrus, fratres, fecerunt quocumque modo in eadem parrochia Sancti Xristofori[6] semper habendas et possidendas prefato Petro sacriste et omnibus successoribus suis. Item diffiniunt iamdicti[7] Guillelmus et Arbertus, fratres, et mater eorum Ermesindis omnes homines et feminas utriusque sexus et etatis prefato Petro sacristiti manentes et mansuros in alodio suppradicto Beate Marie et in prenominatis comparationibus omnibus eorum possessionibus habitis et habendis. Et conueniunt et donant ipsi idem Deo et Petro sacriste quod numquam faciant aliquid mali hominibus manentibus et mansuris in alodio Sancte Marie uel in prefatis

[1] *Berenagrii*, a.
[2] No ho transcriu a.
[3] *Christophori*, a.
[4] *Beatae*, a.
[5] *Christophori*, a.
[6] *Christofori*, a.
[7] *Iam dicti*, a.

comparationibus et numquam distingant eos per ullam culpam uel causam, sed si[8] ipsi homines fori fecerit aliquid prelibatis Guillelmo et Arberto et Ermesendi (full 12 revers) aut si ipsi uoluerint imparent illis quicquid tenuerint[9] ex suo. Item idem ipsi diffinitores diffiniunt prenotato sacriste ipsam baiuliam, solide et libere, que dicitur de Cardona cum suis habitatoribus sine engan. Et diffiniunt idem prelibati eidem Petro sacristiti omne feum et alodium quod idem sacrista tenet de Sancto Petro in prelibata parrochia Sancti Cristofori excepto recepto quod donat idem sacriste inde Guillelmo et Arberto fratribus de alodio quod fuit de Recusent, uidelicet migeram I ordei ad mensuram agnorum et par gallinarum et II fogachas et quateram I uini, et omnes manentes atque mansuri in prefata parrochia quicquid collegerint et habuerint ex alodio Beate[10] Marie in mansis et in domibus eiusdem Sancte Marie[11] mittant et congregent. Et hec omnia superius scripta ex utraque parte tenantur sine engan et seruentur omni tempore inconuulsa[12].

Actum est hoc XII kalendas iunii, anno XLº VIIIIº regni regis Philippi.

Signum Ermesendis, signum Guillelmi Poncii, signum Arberti, fratrem[13], qui hanc scripturam fieri iussimus, firmauimus firmarique rogauimus. Signum Guillelmi Raimundi, seneschale. Signum Raimundi Guillelmi de Cagalella.

Signum Raimundus, leuita, qui hoc rogatus scripsi die et anno quo suppra.

[8] *Si* és sobreposat.
[9] *Tenuerunt*, a.
[10] *Beatae*, a.
[11] Des de *in mansis* fins *Marie* no ho transcriu *a.*
[12] *In conuulsa*, a.
[13] *Fratrum*, a.

39

1109 juliol 31 (o potser 1108)

El bisbe Bernat de Girona, juntament amb la canònica, dóna a Déu i a l'església de Santa Maria de Lladó l'església de Sant Feliu de Lladó.

[A] Original perdut.
B. Còpia simple, 394 x 432, ADG, pergamins de Lladó, doc. 8.
c: Ed. EPLL, nº 10.

La presentació i algun contingut són sospitosos ja que el text només ocupa una tercera part de tot l'espai del pergamí, com si algú l'hagués arraconat. Pel que fa a les altres signatures, creiem que són molt bones imitacions ja que hi ha fets que així ens ho mostren: en elles hi apareix la signatura dels bisbes Bernat (finals s. XI inicis XII), Berenguer (inicis XII) i Ramon (finals XII) juntament amb altres personatges que els acompanyen i que validarien, alguns d'ells posteriorment, el document de 1109. Les signatures d'aquests personatges presenten traços similars com ara dos *laudo* idèntics, as minúscules, esses, abreviatures d'us, ratlles horitzontals d'abreviatura, ges, eles, etc. i si fossin autògrafes no hi hauria aquestes coincidències i menys amb aquest ventall cronològic. Les signatures, al costat esquerre (el dret està trencat i no sabem com era), marquen una caixa d'escriptura, cosa que no passaria en un original en el qual s'hi haurien anat afegint signatures ja que algunes d'aquestes estarien de forma més o menys desordenada. La signatura del bisbe Bernat la donaríem per autèntica si no fos perquè està molt ben arrenglerada i col·locada a la part esquerra del text i li manca una lletra, una cosa que no solia fer Bernat. Així mateix la signatura del bisbe Barenguer és gairebé idèntica a l'original excepte en el fet que abreujava *Gerundensis* i aquí no, i en la ena i en els suports horitzontals de la punta de les lletres, que al nostre parer són massa marcats. Ens queda el dubte de saber si la signatura del bisbe Ramon és autèntica o no ja que potser el document és una còpia simple de finals del XII manada fer per aquest personatge. Aquest darrer fet potser explicaria perquè el document es data per l'Encarnació i no pels reis de França, aquest darrer un sistema cronològic que llavors ja no s'usava. La signatura de l'arquebisbe Oleguer està feta amb el mateixos traços que el contingut del text. En aquestes condicions és molt difícil saber si realment hi ha algun autògraf.

A les signatures apareixen barrejats personatges de diverses èpoques: l'arquebisbe Oleguer començà a exercir a l'entorn de 1119, uns vuit o nou anys després de la mort del bisbe Bernat i algun dels ardiaques que ens apareix podria ésser posterior al bisbe Bernat (veieu els ardiaques a l'apartat dedicat a la organització interna de la canònica). Com a curiositat direm que hi ha la signatura del diaca Berenguer Dalmau, en minúscula, i al seu costat ladel bisbe Berenguer Dalmau, en majúscula, possiblement la mateixa persona amb dos càrrecs diferents.

Per tot això dubtem que el document sigui original i ha d'ésser o una còpia simple de finals del XII.

La data de l'Encarnació l'hem contada en estil pisà, tal i com es fa tradicionalment, tot i que a l'època podria ser que en alguns casos s'utilitzés el florentí.

[Bernardus][1], gratia Sancte Girundensis ecclesie episcopus, consilio et assensu Girundensium cannonicorum fultus, dono Domino Deo [et Sancte Ma]rie[2] de Letuno [ecclesia Sancti][3] Felicis de Letuno cum terminis suis et uniuersis ad se pertinentibus ut ab hodierno die et deincebs a[4] priore iamdicte ecclesie Sancte Marie [ ][5] successoribus suis prelibata Sancti Felicis ecclesia cum omnibus que ad se pertinent libere disponatur, regatur et ordinetur sine cuilibet[6] persone inquietudine, salua reuerentia Girundensis Sedis et episcopi et cannonicorum eius, ut autem hec donatio firmior habeatur

[1] *Notum sit cunctis quod ego Bernardus Dei*, c.
[2] *Et priori ecclesie Sancte Marie*,c.
[3] *Ecclesiam Sancti*, c.
[4] Sense *a*, c.
[5] *Et*, c.
[6] *Cuiuslibet*, c.

prephatam Sancti Felicis ecclesiam cum omnibus ad se pertinentibus, sicut superius scriptum est in manum[7] [ ] Iohannis, memorate ecclesie Sancte Marie prioris, uotiue ac potentialiter tradimus per presentem scripturam nostrarum manuum subscripscionibus roborata[8]. Si autem in crastinum quelibet persona contra hanc donationem quoquo modo uenire pre[sumpse]rit, nouerit se nichil penitus profecturum, sed pro sola presumptione[9] iamdicta omnia in triplum prephate ecclesie compositurum et insuper iram Dei Omnip[otentis][10] et omnium Sanctorum eius grauiter incursurum.

Actum est hoc IIº kalendas augusti, anno centesimo nono Incarnationis Dominicet[11] post millesimum.

Ollegarius, indignus Tarraconensis metropolis dispensator, suscripsi. +[12] Bernardus, gratia Dei Girundensis episcopus. Signum Raimundus Bisuldunensium[13], archileuita. Arnallus, ecclesie Villebertrandi abbas et Girundensis[14] archipresbiter +. Hic crucis imposuit[15], signum leuita Iohannes. Suscripsi Bernardus[16], presbiter. Gaufredus, eandem[17] causam confirmat, eandem[18]. +[19] Berengarius Dalmacii, leuita. Berengarius, Dei gratia Girundensis ecclesie episcopus. Stephanus Nutu Dei, Ameriensis atque Gissaiensis[20] abbas. Signum Dalgarius[21], ecclesie Girundensis clericus. Gaucefredus, clericus. Guillelmus, coraula secundus[22]. Raimundus, Dei gratia Sancte Gerundensis ecclesie episcopus, qui hanc donationem precessoris mei laudo coroboro[23] confirmo atque co[ ][24]. Signum Guillelmus Bernardi, clericus Nauatensis. Signum Guillelmus, scriptis rogattus[25] s[ ][26] fauet istis. Signum Berengarius, capud scole. + Bernardus, prior. Signum Ramundi Starsa[27]. Suscripsi Guillelmus, leuita. + Berengarius Bisillunensis, archileuita. Crucem Petrus, sacrista. Berengarius de Sales, archileuita. Berengarius Guillelmi, Gerundensis archidiaconus. Ego Berengarius, Crassensis ecclesie minister indignus catholice et apostolice Sedis, seruus et legatus hanc donacionem Gerundensis episcopi apostolica auctoritate laudo et confirmo.[28]

Oliuanus[29] presbiter qui hec scriptura donationis scripsit die et anno[30] quo supra.

---

[7] *Manu*, c.
[8] *Roboratam*, c.
[9] *Presumtione*, c.
[10] *Omnipotentis,* c.
[11] *Dominice*, c.
[12] No ho transcriu c.
[13] *Bisuldunensiuum*, c.
[14] *Gerundensis*, c.
[15] *Impossuit*, c.
[16] *Bernadus*, c.
[17] *Tandem*, c.
[18] *Eamdem*, c.
[19] No ho transcriu c.
[20] *Gissalensis*, c.
[21] *Udelgarius sacriste Gerundensis ecclesie*, c. No transcriu el *signum*.
[22] *Coraulas clericus*, c.
[23] *Corroboro atque concedo*, c.
[24] *Concedo*, c.
[25] *rogigatus scit*, c.
[26] *Scit*, c.
[27] O bé *Narsa; Narsa*, c.
[28] Entre aquesta signatura i l'anterior hi han col·locat una mena de segell amb un dibuix de forma circular del qual sobresurten diversos apèndixs arrodonits.
[29] Tan pot dir *Olivanus* (Olivà) com *Oliuarius* (Oliver) ja que l'anagrama del seu nom és difícil d'entendre. *Olibanus*, c.
[30] Hi afegeix un *suscripsi*, a.

40

1109 agost 7

El bisbe Bernat fa testament abans de viajar a Jeruralem. Deixa a Santa Maria de la Seu de Girona la quarta part de l'església de Pineda, la coromina d'Om, el mas de Catola, la meitat del castell de Lloret, l'alou d'Estanyol i la tercera part dels seus béns mobles. El bisbe (que el succeeixi) rebrà la tercera part de la tasca de Santa Maria de la Bisbal i el feu de Ventanac.

[A] Original perdut.

B. Còpia de l'11 d'octubre de 1320 feta pel notari Pere de Campmany, ADG, llibre *Rubrici Coloratis*, full 154 vers-154 revers, ex A.

a. Transcripció informatitzada RCTD, ex B, de consulta pública a l'ADG, nº 128. El data de 1110.

b. Ed. CRC, nº 4, ex B. El daten de 1110.

Testamentum Bernardi, episcopi Gerundensis, condam, qui dimisit ecclesie Gerundensi seu eius canonice medietatem castri de Loreto[1] et plura alia alodia.

Hoc est translatum sumptum fideliter Vº idus octobris, anno domini Mº CCCº XXº, a quodam testamento[2] cuius tenor talis est[3]:

In Christi nomine ego Bernardus, Dei gratia Gerundensis episcopus, cupiens pergere ad Sanctam Iherusalem, ordino testamentum meum in quo eligo manumissores meos Raimundum, abbatem Sancti Felicis Gerunde[4], et Raimundum Gaufredi, archileuitam, et Petrum, sacristam, atque Berengarium, archileuitam, seu Poncium[5] Otonis ut si mors michi aduenerit in hoc itinere isti distribuant omnes res meas mobiles et inmobiles[6] sicut in hac pagina iniuncxero[7]:

In primis dimito[8] ad canonicam Sancte Marie Sedis Gerunde[9], solide et libere, quartam partem ecclesie de Pineda et condaminam de Ulmo et mansum de Cathola cum uniuersis suis pertinenciis. Ad Sanctum Petrum Sedis Vici dimito[10] alodium meum de Tonna cum solario de Guadel, ut habeat eum solide et libere post mortem Raimundi Ugonis, nepotis mei, ipsa canonica prefate sedis. Dimitto namque ad Sanctum Cucufatem de Vales[11] ipsum meum alodium de Collosapatelli quod fuit de Girberga. Et dimitto ad Sanctum Marcialem[12] Montis Signi ipsum meum alodium de Villa Secca cum suis pertinenciis quod emi de Isarno Seniofredi, excepto uno manso quem dedi Sancto Andree de Suureda et medietatem uille Sancti Celedonii. Quam prefato Sancto Marciali[13] dimitto cum alodio de Rimanio quod fuit Mironis Bonefilii[14]. Dimitto uero ad Sanctum Paulum de Maritimis *(full 154 revers)* ipsam fexam alodii que est iuxta

[1] *Loret*, a.
[2] *Testamento* està escrit sobre un espai borrat.
[3] No ho transcriuen ni a ni b.
[4] *Gerundensis*, a i b.
[5] *Pontium*, a i b.
[6] *Immobiles*, b.
[7] *Iniunxero*, a i b.
[8] *Dimitto*, a i b.
[9] *Gerundie*, a.
[10] *Dimitto*, a.
[11] *Ualès*, b.
[12] *Martialem*, a i b.
[13] *Martiali*, a.
[14] *Bonifilii*, a.

prefatam condaminam de Ulmo. Ad canonicam Sancte Marie prefate sedis dimitto medietatem ipsius castri de Lored cum ipso honore qui ei pertinet sicut mater mea dimisit et concessit in suo testamento prefate sedis canonice. Ad Gaucefredum, nepotem meum, dimitto ipsum castrum de Calela cum alodio Orti Sauiniani et Montis Sancti et Fontis Rotundi et cum duobus mansis in Monte Caluo siue cum alodio de Cantalobs et alodio de Garsoues. Ad Sanctum Petrum Gallicantus dimitto ipsum alodium de Vilar. Dimitto namque ad Guillelmum Umberti, nepotem meum, ipsum alodium de Materon et de Valle Moccosa et de Caseles cum ipsa ruira[15], eo tenore ut Arnallus[16] Guillelmi de Cartiliano habeat alodium de Caseles per Guillelmum Umberti ad feuum per ipsum castrum Gerundelle. Et episcopus Gerunde recuperet solide et libere tertiam partem tascharum Sancte Marie Episcopalis et ipsum feuum de Ventanag. Ad canonicam Sancti Felicis Gerundensis dimitto ipsum meum alodium de Perduds[17] cum duabus baiuliis quas ibi habeo sub tali condicione ut donet triginta IX[18] solidos plate fine ad pensum ecclesie Sancti Iuliani Montis Signi. Ad canonicam Sancte Marie prefate[19] sedis Gerunde[20] ipsum meum alodium de Stagneolo cum omnibus baiuliis, solide et libere, dimitto. Ad ecclesiam Sancte Marie Episcopalis dimitto par unum bouum. Et dimitto terciam partem totius mei mobilis ad ipsam[21] porticum Sancte Marie sedis, aliam terciam pro meis[22] debitis, tercia que restat suprascriptis manumissoribus meis. Et dimitto alium meum honorem qui aduenit michi per laxacionem fratris Guillelmi Umberti et per uocem patris mei, excepto hoc quod superius testatus sum pro anima mea Sanctis Dei ecclesiis, Gaucefredo nepoti meo suprascripto, si Guillelmus Umberti obierit sine filio legitimi coniugii.

Acto testamento VII idus augusti, anno[23] II regni Ludouici regis[24] .

Crucem[25] Bernardus, gratia Dei Gerundensis episcopus, qui hoc testamentum feci, manu[26] propria firmaui firmarique rogaui[27]. Bernardus, leuita. Signum[28] Raimundus Bisuldunensium[29], archileuita. Poncius Otonis, leuita.

Arnaldus, leuita, qui hoc rogatus scripsi et suscripsi prenotato die et anno.

Signum ego Petrus Capmany, notarius publicus domini Petri Dei Gratia episcopi Gerundensi, hoc translatum continens unam paginam et dimidiam presentis quaterni cum originali suo fideliter comprobatum scribi feci et clausi cum litteris rasis in presente pagina et apraris.

---

[15] *Ruyra*, a.
[16] *Arnaldus*, a.
[17] *Peluels*, a i b.
[18] *XXXIX*, b.
[19] No ho transcriu a.
[20] *Gerundensis*, a.
[21] El copista no fa concordar el gènere de l'article i el nom.
[22] *Pro meis* està sobre un espai borrat.
[23] *Anni*, a.
[24] En aquest punt del document, els autors de b atribueixen una frase a VL, vol. 13, pp.169-271, que no apareix en aquest text. L'error és de b que barreja el document del testament amb l'edició de les condicions sacramentals, que en realitat és el que va publicar VL i per tant en algunes parts és diferent.
[25] No ho transcriu a ni b.
[26] *Manuque*, a.
[27] En realitat des de *qui hoc testamentum* fins *rogaui* està escrit després de *Ludouici regis*. El copista s'equivocà, ho intenta borrar, però al final ho deixà malament. Aquesta part hauria d'anar després de la signatura del bisbe.
[28] No ho transcriu a ni b.
[29] *Bisuldunensis*, a i b.

41

1110 febrer 27

Ponç Oliba i la seva esposa Arsèn havien rebut injustament del seu senyor Ademar Ramon uns drets i unes terres que pertanyien a Sant Esteve de la vila de Pedret i ara els retornen a dita església.

[A] Original perdut.

B. Còpia simple de l'època del bisbe Berenguer Dalmau (1113/1144), 134 x 554, ACG, pergamins, 146. A la guia de l'arxiu es data 1109.II.27.

A simple vista sembla que al document hi ha signatures autògrafes. No obstant això, si observem els traços que utilitza l'escrivent Pere al text i els d'algunes signatures que semblen autògrafes, veurem que són iguals. Així, per exemple, a tots els *Guillelmus* els traços són semblants o idèntics (per exemple ll, m) i l'abreviatura *us* és gairebé igual en tots.

El nom de *Berengarius presbiter,* tot i ser una imitació, està escrit amb traços semblants als de la signatura autògrafa del bisbe Berenguer i podria tractar-se del mateix personatge, que primerament signa com a prevere i anys després ho valida com a bisbe.

Al nostre parer, es tracta d'una còpia simple encarregada i validada pel bisbe Berenguer.

Haec est[1] scripture curpicionis atque diffinicionis siue pacificationis et euuacuacionis que facio ego[2] Poncius Olibani et coniux mea Arsendis ad Sancti Stephani protomartir, cuius aecclesie sita est in uilla de Petreto, de ipso suo alodio[3] eiusdem Sancti Stephani quod ego predictus Poncius teneo ad feuum iniuste per manu Ademaro Reimundi, seniori meo. Et uenio ante illum in presentia multorum hominum, clericorum uel laicorum, et sexus feminei et hec nomina sunt: Guillelmus Gaucberti, presbiter, et Guillelmus, leuita, et alius, Guillelmus, rusticus et Arnaldus Gaucefredi et Andrea Gaucberti et Remundi Michaeli et Guillelmus Girberti et Iohannis Petri et Andrea Stephani et Agustinus, subdiaconis, et Gilabertus de Kastilionis et Oliba et aliorum multorum, quorum nomina longum est ad texendum, qui uiderint et audierint quando iamdictus Poncius reddidit predictos alodios cum digito manu dextere sue in manu predicto Ademaro, seniori suo, et recognouit ipsa tolta et forcia que faciebat ad predicto Sancto Stephano multis temporibus. Et propterea ego predicto Poncio, una cum coniux mea[4] Arsendis iamdicta, propter Deum et remedium anime nostre et omnibus parentibus nostris et propter timorem excomunicacionis que fecerint Sanctissimis Patribus in Consiliis Romanorum et timemus qua si superuenit in nobis repentina mors ut non incidamus in gehenna ignis et non[5] absorbeat nos Infernus et ministris atque tartareis suis et propter timorem atque metuum, fecimus scripturam difinicionis atque euacuacionis et pacificacionis simulque curpicionis ad predicto Sancto Stephano protomartir siue ad Petroni, capellano eiusdem aecclesie, de ipsos alodios qui sunt in terminio[6] de Villare Nouo sicut ibi habemus et tenemus sicut ad predicto Sancto Stephano pertinent per ullo modo: Primum namque diffinimus et euuacuamus et pacificamus ad predicto Sancto Stephano et ad Petro, capellano iamdicto, ipsam uineam cum terra ubi sedet simul cum ipsa terra qui ibidem est tota ab integrum, sicut Petrus Gaucberti et frater eius tenebant, et ipsum campum qui est in Villare Nouo quod tenet

[1] *Est* és sobreposat.
[2] *Ego* és sobreposat.
[3] Ho fa acabar en *a*, ho rectifica en *o*, però per aclarir-ho millor hi col·loca una *o* sobreposada.
[4] *Mea* és sobreposat.
[5] S'ha col·locat posteriorment ja que és al marge esquerre fora del quadre de text.
[6] Repeteix dues vegades *in terminio*.

Poncius Mironi et Petrus Andrea, et ibidem ibi prope peciculam unam qui est latus ipsa uia quod Petrus Gaucefredi tenet, et aliam peciam qui est ad ipso Stagnilo iuxta uiam qui pergit de Vilare Nouo a Petreto qui tenet unum caput ad oriente et aliud ad occidente. Predicta uero omnia sicut superius est scripta ego predicto Poncio et coniux mea Arsendis iamdicta sic euuacuamus et diffinimus et pacificamus et tradimus in dominio et potestate prelibato Sancto Stephano et suo capellano iamdicto. Et accepimus manibus nostris propter hunc diffinicionem et euuacuacionem siue pacificacionem de auere predicto Sancto Stephano siue de suo kapellano libram I de plata de uiginti et unum solidi a pense ferreo pensata. Et est manifestum quem uero hec predicta omnia sicut superius est scripta ego predicto Poncio et coniux mea predicta Arsendis de nostro iure in potestate et dominio Sancti Stephani tradimus sine ulla retinentia, tali modo et hordine, ut neque nos neque ullus ex posteratis nostra post nos neque ullus homo utriusque sexus non possit abstraere neque tollere de predicta omnia partem aut minimum a predicto Sancto Stephano, sed si quis hoc[7] fecerit aut facere uoluerit uel uoluerint, nil ualeat nobis aut illis, sed ueniat illi dampnum ut[8] in duplo componat predicta omnia predicto Sancto Stephano et in super excomunicatus et anatehmatizatus permaneat ex parte Dei Omnipotentis et Beate Marie genitricis eius et uice apostolorum Petri et Pauli et omnibus ordinibus aecclesiasticis et ira Dei incurrat super eum et cum Iudas Scarioht, qui Dominum tradidit, participacionem[9] habeat et cum Datan et Abiron, qui uiuentes in Infernum descendunt, cum eis pereat uel pereant usque ad satisfaccionem ueniat, et inantea hec scripture diffinicionis pacificacionis et euacuacionis siue curpicionis plenam obtineat firmitatem.

Facta est autem hec scripture diffinicionis et pacificacionis atque euuacuacionis III kalendas marci, anno II regnante Leudico rege rex francorum.

Signum Poncius, signum Arsendis, coniux[10], nos pariter qui hunc scripture curpicionis, diffinicionis et pacificacionis siue euuacuacionis fieri iussimus et firmauimus et hos testes firmare rogauimus. Signum Seniofredus, magister. Signum Guillielmus, filius eius. Signum Seniofreus, consanguineus eius. Signum Petrus Andrea. Signum Reimundi Rossel. Signum Renardus, subdiaconus. Signum[11] Petrus Gaucberti. Berengarius, presbiter, suscripsi. Signum Guillelmus Geraldi. Signum Guillelmus Seniofredi de Pai[12], subscripsi. Signum Willelmus, presbiter. + Signum Arnalldus, presbiter, subscripsit. Signum Guillelmus Sunier, leuita. Signum. Berengarius, Dei Gratia Girundensis ecclesie episcopus*.

Petrus, presbiter*[13], qui hooc[14] scripture difinicionis, pacificacionis et euacuacionis simulque curpicionis cum litteras supraposita et rasas et emendatas subdie et anno subscripsi quo supra.

Audiuiniu[15].

[7] *Sed si quis hoc* està escrit sobre un tros prèviament borrat.
[8] Repeteix dues vegades *ut*, una al final de línia i una altra a l'inici de la següent.
[9] *Ha*, possible reduplicació d'*habeat* a final d'una línia i a l'inici de la següent.
[10] *Arsendis coniux* és sobreposat.
[11] És incomplet i per tant no el signa.
[12] De mal interpretar.
[13] Potser també és imitació.
[14] Repeteix la vocal.
[15] Acaba amb aquesta paraula, feta per la mateixa mà que la resta del text.

42

1110 març 23

Pere Gerall i la seva esposa Sicards, juntament amb llurs fills Berenguer i Ramon, donen a Santa Maria de Besalú un mas que havia estat del difunt pare de Gerall, situat a Sant Privat i a Santa Maria de la Vil·la de Puig Pardines, propietat que injustament havia estat retinguda pels donadors.

A. Minuta original, ADG, 92 x 256, ADG, PB, doc. 6.

El text que tenim al davant ha d'ésser una minuta ja que no està signat i a més hi manca el nom de l'escrivent. El costat esquerre del pergamí està malmès.

[ ] quoniam ego Petrus Geraldi [et] coniux mea Sicardis et filii nostri Berengarius et Raimundus, nos simul in unum [ ] Domino Deo et Sancte Marie Bisilduni unum mansum cum suis omnibus pertinentiis quem pater meus, condam Geraldi [Sanc]ti Priuati seu Sancte Marie de Villa Pug Pardines. Recognoscentes hanc iniusticiam dimittimus, diffinimus [ ]sum. Propterea nos accepimus a potestate Rodgarii, prioris eiusdem Sancte Marie, et clericis, inibi manentibus [ ]no die et deincebs nec nos prenominati nec aliquis homo uel femina iamdictum mansum requirat, sed sit in pro [Ma]rie Bi[sulduni] sine ulla minoratione uel diminutione. Si quis uero -quod absit- hanc nostram dimissionem et diffinitionem in [ ] duplo quo actus eidem Sancte Marie componat.

Actum est hoc X kalendas aprilis, anno II Ludouici rege regnante.

[Signum Petrus Geraldi], signum Sicardis[1], signum Berengarii[2], signum Raimundi[3], nos qui hanc diffinitionem uel [man]ibus prop[iis] firmauimus et sub[ ]nus testes firmarique rogamus. Signum[4]. Signum[5].

[1] No està signat.
[2] No està signat.
[3] No està signat.
[4] No està signat.
[5] No està signat.

43

1110 abril 25

Maria ven a Joan Mascarell i la seva esposa Guisla, un taller que té a l'alou de Santa Maria de Girona, a la parròquia de Sant Feliu, per setze sous de plata. Hauran de pagar el cens anual d'un pollastre a la vídua de Guillem Constans.

[A] Original perdut.
[B] Possible còpia perduda sense data, ex A.
C. Còpia, ADG, CC, pàg. 42, es B. En lletra cursiva, afegit posteriorment a l'elaboració del cos principal.
a. Regest CCM, nº 510, ex C.
b. Ed. CAC, nº 204, ex C.

Hoc est translatum quod ita incipit: In nomine Domini ego Maria hac scriptura indice uindo tibi Iohannis[1] Mascardel uxorique tue Gisle[2] ipsum nostrum operatorium quod habeo et teneo in alodium Sancte Marie Sedis Gerunde et in parrochia[3] Sancti Felicis martiris Gerunde. Prefatum uero[4] operatorium aduenit ad me iamdicta[5] Maria per quondam uirum meum Guillelmum[6] Gaucbert[7], qui fuit primus, et postmodum per comparacionem aut per qualescumque voces. Qui affrontat ab oriente in domo de uos predictis emptoribus, de meridie in ipsa carrera atque in domo qui[8] fuit de Bernardo Poncii faber, de occidente similiter in alia carrera que pergit ad riuolum de Gallicant[9], a parte uero circii in pariete que media uidetur inter me et uos comuniter. Sicut ab hiis[10] affrontationibus [in]cluditur predictum operatorium cum omnibus in se habentibus et sibi qualicumque modo pertinentibus cum deguticis[11] et suis stillicidiis totum ab integrum a summo usque deorsum cum omnibus hedificiis quod ad se pertinere uidentur[12] ex transuersis partibus, sic uindo uobis predictis pro[13] precio solidorum decimo sextim plate monetarum Gerunde bona recipiente quos accipio a uobis ad pensum ferri legitimi. Et est manifestum. Et ego predicta Maria de meo iure in uestrum trado dominium et potestatem ad faciendum inibi et inde quicquid uolueris, excepto censo qui de predicto operatorio exire debeat[14], idest, caponus[15] I ad uxorem Guillelmi[16] Constantii, qui fuit quondam[17], ut donetis ei annuatim. Si ego uel aliquis qui contra hanc

[1] *Iohannes*, b.
[2] *Guisle*, b.
[3] *Parochia*, b.
[4] No ho transcriu b.
[5] *Iam dicta*, b.
[6] *Guilelmum*, b.
[7] *Gaucberti*, b.
[8] *Que*, b.
[9] *Gallicantus*, b.
[10] *Quatuor* és afegit per b.
[11] *Deguticiis*, b.
[12] O bé *uendentur*, lectura difícil.
[13] No està clar si l'abreviatura és *pro* o bé *per*, tot i que pel context de la frase em triat *pro*. No ho transcriu b.
[14] *Debet*, b.
[15] *Capono*, b.
[16] *Guilielmi*, b.
[17] *Condam*, b.

scripturam uindicionis irrumpere temptauerit, nil[18] penitus proficiat, sed pro sola presumptione predictum operatorium in duplo uobis componat. Et insuper conuenio uobis ut, dum uiua fuero, secure eum uobis faciam tenere absque aliquo impedimento, ut alius ibi non faciat ab[19], quod si fecerit, statim eum dabo uobis de alio meo honore aut precium in duplo, hac carta firmissima persistente.

Que acta est septima[20] kalendas may[21], anno II regnante Ludouico rege.

Signum Marie, qui hoc fieri iussi, firmaui firmarique rogaui. Signum Petri Suniarii. Signum Petri Venrelli. Signum Petri Gaucberti. Signum Petri Raimundi. Signum Guillelmi, textori[22]. Signum Ermessen Bota. Girbert[23], presbiter[24].

Suscripsi Petrus, presbiter, qui hoc rogatus scripsi die annoque prefixo.

[18] *Nichil*, b.
[19] Transcripció dubtosa.
[20] *VII*, b.
[21] *Maii*, b.
[22] *Petri textoris*, b.
[23] *Girbertus*, b.
[24] En realitat aquesta signatura està col·locada al final entre *scripsi* i *die*.

44

1110 maig 28

Guillem Llobet i la seva esposa Ermesèn venen al sagristà Pere la tercera part d'un mas alodial i franc en el qual viu Joan Gosta, situat a la parròquia de Sant Cristòfor de Llambilles, a la Sureda, per quatre sous de plata.

A. Original, 112 x 187, ADG, Pia Almoina, doc. 4435, Llambilles nº 11. A la guia de l'arxiu també aparex com a 4152.

In nomine Domini ego Guillelmus Lubeti cum uxore mea Ermesindis, hac scriptura indice, uindimus tibi Petro, sacriste, ipsan terciam partem mansi quam habemus et tenemus in illum ubi habitat Iohannem Gosta[1], qui est in parroechia Sancti Christofori de Lambillas, ad ipsa Suureda. Sicut habetur et continetur prefatus mansus, cum omnibus terris, cultis et incultis, qualicumque modo ad se pertinentibus necnon cum uniuersis arboribus in eis de terris habentibus ex cunctis lignis sicut de prenominato manso et de prenominatis omnibus, uindimus tibi opredicte[2] sacriste terciam partem nostram predictam que ibi habemus et habere debemus per omnimodas uoces, per precium sollidorum quatuor plate monetarum Gerunde, de bona recipient ad occulum probata, quos accepimus a te ad pensum ferri. Et est manifestum. Et de nostro iure in tuum tradimus dominium et potestatem ad proprium alodium ac franchum faciendi in eo et de eo quicquid uolueris.

Facta scriptura uindicionis V kalendas iuni[3], anno II regnante Leodoico rege.

Signum Guillelmi Lubeti, signum Ermesindis, qui hanc scripturam fieri iussimus, firmauimus firmarique rogauimus.

Suscripsi Petrus, presbiter*, qui hoc rogatus scripsi die et anno quo supra.

[1] Podria ser Costa però nosaltres creiem llegir una *G* inicial.
[2] S'hi afegeix una *o* innecessària.
[3] El mes està escrit en majúscula.

45

1111 juliol 6

Gaucfred, vescomte de Rocabertí, i el seu germà Guillem Dalmau, donen en feu a Gaucfred de Cantallops, la seva esposa i la seva descendència, un mas anomenat del Puig, amb tots els seus drets, situat a la parròquia de Sant Esteve de Cantallops, a canvi d'una euga.

A. Original, 88 x 228, ADG, Pia Almoina, doc. 1194, Cantallops nº 5. A la guia de l'arxiu es data de 1110.

In nomine Domini ego Gaucefredus, uicechomes[1] Rochabertini, atque frater meus Guillelmus Dalmacii, simul [do]namus tibi Gaucefredo de Cantalups uxorique tue et infantibus uestris et posteritati uestre unum mansum cum suis pertinenciis ad feodum, hoc ipsum mansum quem uocant de Pugo, et soluimus uobis et deliberamus Iohannis Olibe et uxorem suam atque infantes. Hoc facimus propter unum equm quem uobis uendidistis. Est iste mansus in paroechia Sancti Stephani de Cantalups in predictum locum, in tali pactu donamus uobis et uestris in prephatum mansum ipsos directos et censos et usus et toltas et forcias quos ibi abemus nec olim accipimus solute et libere absque uinchulo seu henganno ullius hominis uel feminis. Si quis hoc inrumpere uoluerit, nil proficiat, set in duplo componat et hec scriptura maneat firma omni tempore.

Hactum est hoc II nonas iulii, anno IIIº regni Ludouici regis.

Signum Gaucefredi, signum Guillelmi Dalmacii, nos qui hanc scripturam donacio
nis iussimus, fieri firmauimus firmarique rogauimus. Signum Gaucerandi de Monte Rubeo, signum Poncii Miri, signum Petri Geralli, signum Macot, signum Flandina, uxor eius, signum Guillelmi, filius noster, qui hoc laudamus et firmamus, exceptus VI denarios quos donat nobis subdictus Iohannes Oliba in uita sua[2].

Iohannes*, qui hoc scripsit sub suscripsit[3] die et anno quo supra.

1La h és sobreposada.

2 Des de *signum Macot* fins a *in uita sua* està escrit per uina altra mà i afegit entre la signatura de *Petri Geralli* i la de l'escrivà. A més, hi ha una línia que només diu *Iohannes Oliba in uita sua*, i el text està arrambat al costat dret del pergamí en lloc d'estar a l'esquerre.

3 Escriu *sub* i després hi posa el signe del *suscripsit*.

46

1110/1111 juliol 29

Rotllan dóna a Santa Maria de la Seu un mas que és al comtat de Girona, a la parròquia de Sant Andreu de Torderols. Quan Rotllan mori aquesta propietat podrà ser utilitzada per Ramon Guillem, que haurà de donar a la Seu cada any una lliura de cera. Quan mori Ramon Guillem revertirà tot a la Seu.

[A] Original perdut.
B. Còpia, LLGSM, full 94 vers-revers, ex A.
a. Transcripció GBR, nº 191, ex B.

El document és de 1110 si considerem l'inici del regnat del rei Lluís el 24 de juny, i de 1111 si considerem l'inici del regnat el 2 d'agost.

[I]n nomine Domini ego Rollan dono Sancte Marie Sedis Gerunde unum mansum totum integrum cum exitibus et ingressibus eius et que ad ipsum mansum pertinent. Et est ille mansus in comitatu Gerundensi, in parrochia Sancti Andree, in locum quem uocant Torderols. Quantum infra istas IIIIº affrontationes includitur sic Sancte Marie in tali conuentu, ut post obitum meum teneat Raimundus Guillelmi *(full 94 revers)* de uita sua et donet ad Sanctam Mariam libram I de cera per unumquemque annum et post obitum suum sit solidum et liberum de Sancta[1] Maria. Et qui contra istam scripturam donationis uenerit pro irrumpendum in primis iram Dei incurrat et a liminibus Sancte Dei ecclesie estraneus[2] fiat[3] et inantea[4] ista donatio firma et stabile permaneat omnisque tempore.

Facta ista donatione IIII kalendas augusti, anno III regnante Lodouico rege.

Signum Rodlan, qui istam donationem fecimus et firmauimus et firmare rogauimus. Signum Renard. Signum Raimundi Dalmat. Signum Raimundi Guillelmi.

Petrus, leuita, qui hoc scripsit die et anno suscripsit quo supra.

[1] *Sancte*, a.
[2] El copista escriu dues vegades la *r*.
[3] *Sint*, a.
[4] *In antea*, a.

47

1110 novembre 8

Els canonges de l'església de Girona (la Seu) cedeixen al clergue Berenguer de Pujals un mas i un alou que aquest els havia donat, i que podrà seguir utilitzant mentre visqui, a canvi del cens d'un pernil.

[A] Original perdut.
B. Còpia, ADG, CC, pàg. 285, ex A.
a. Regest CCM, nº 196, ex B.
b. Ed. CAC, nº 205, ex B.

[N]otum[1] sit cunctis quoniam nos canonici Gerundensis ecclesie donamus, tradimus tibi[2] Berengario, clerico de Puials, ipsum mansum et alodium quod tu dedisti nostre canonice, tali uidelicet modo ut habeas eum omnibus diebus uite tue sine impedimento quod ibi nullatenus facias et dones inde annuatim pro censu ipsam pernam que inde exit. Post obitum uero tuum reuertatur solide et libere iamdicte canonice.

Actum est hoc VI idus nouembris, anno III regni Lodouici regis.

Ademarus, eiusdem honoris prepositus. Arnallus Iohannis, presbiter et sacrista, suscripsi.

Suscripsi Petrus, diaconus, hoc rogatus scripsit die annoque prefixo.

[1] No tés escrita la primera lletra.
[2] *Ibi*, b.

48

1111 febrer 21

Em, anomenada Roca, empenyora a Pere Sunyer i la seva esposa Esxiueta, per una lliura de plata, una casa en la qual viu, amb el solar i tot el que hi ha a sobre, situada a l'alou de Santa Maria de Girona, propietat que li havia vingut per part del seu espòs Guillem Bencs. Per la festivitat de la Càtedra de Sant Pere haurà de retornar la lliura de plata i a més a més deu sous de plata. Per cada any que estigui a retornar la penyora el preu final augmentarà més.

[A] Original perdut.
B. Còpia sense data feta per Leterius, inclosa dins un pergamí que conté dotze textos jurídics, 700 x 372, ACG, pergamins, 191, tercer text. A la guia de l'arxiu el pergamí es data 1126.II.9. Ex A.
C. Còpia, CC, pàgs. 325-326, ex A.
a. Regest CCM, nº 197, ex C.
b. Ed. CAC, nº 206, ex C.

Aquest text podria haver estat substituït pel 49 o viceversa. És important llegir els comentaris dels documents nº 49 i 50.

Al pergamí, en el text B no s'indica el nom del copista però en el següent sí i s'especifica que ha fet els dos escrits. Veieu doc. 17.

Transcripció ex B:

In[1] Christi nomine ego Em, femina que[2] uocant Rocha, impignoratrice sum[3] tibi Petro Suniarii[4] et uxor tua[5] nomine Eschiueta[6]. Per presentem scripturam impignoro uobis[7] ipsa mea casa[8] in quo[9] habito cum solo et superposito[10], cum omni ibi habenti et sibi qualicumque modo pertinenti[11], cum[12] exiis et regressiis suis et cum suis stillicidiis[13] et cloacis aut excurritoriis, quantum ego ibi habeo et[14] per nullum[15] indicium[16] ueritatis habere debeo. Est prenominata casa in alodium Sancte Marie Sedis Ierunde[17]. Aduenit ad me per uocem Guillelmus Bencii[18], uiro meo. Affrontat de oriente in curtilium Raimundi Otoni et in ipsa pariete qui fuit de Gaucbertus de Castilioni[19], de occiduo in ipsa carrera et in domibus uestris, de meridie in domibus de Vaslini, de

[1] C no té la primera lletra.
[2] *Quam*, C.
[3] C substitueix *impignoratrice sum* per *inpignoro*.
[4] *Soniarii*, C.
[5] *Uxori tue*, C.
[6] *Esciueta*, C.
[7] *Impignoro uobis* no ho té C.
[8] *Ipsam meam casam*, C.
[9] *Qua*, C.
[10] *Supraposito*, b.
[11] En realitat diu *pertineti* perquè hi manca la ratlla d'abreviatura.
[12] Repeteix *cum* dues vegades, una al final de la línia i una altra a l'inici de la següent.
[13] La primera *i* corregeix una lletra anterior.
[14] No ho té C.
[15] *Nuullum*, b.
[16] *Inditium*, C.
[17] *Gerunde*, C.
[18] *Guillelmi Bentii*, C; *Guilielmi*, b.
[19] *Gaubert Castellioni*, C.

circii[20] in ipsas casas qui[21] fuerunt de Gaucbertus de Castilioni[22]. Quantum iste predicte quatuor affrontaciones[23] includunt sic impignoro ego uobis predictis totum ab integrum cum exitibus uel regressibus et cum omnibus ademprationibus suis, propter libram unam plate quos mihi[24] uos desuper accomodatis[25]. Eo tenore facio ut teneatis et habeatis et espletetis[26] predicta pignora sine blandimento ullius hominis uel femine de istam primam festiuitatem, quod est kathedram[27] Sancti Petri, usque ad aliam primam uenientem, quod[28] erit capud anno[29]. Si ad iamdictam[30] festiuitatem non reddidero uobis libram I[31] plate et[32] per augmentum decem[33] solidos plate sine uestro engan desuper, hec libram tunc inantea[34] habeatis potestatem tenere[35] et habere et expletare predicta casa cum omnibus sibi pertinenciis[36] per uestra[37] firma pignora usque ad aliam festiuitatem Sancti Petri. Et ad prescriptum terminum, quod sunt duobus annos[38], ego reddam uobis III libras plate sine ullo uestro dampno. Si ad prescriptis duobus annos[39] non[40] habuero uobis persolutas[41] III[42] libras plate[43] crescat desuper hoc in prescripta pignora suum augmentum sicut crescere debet per unumquemque annum secundum usum quod est in terra ad computum de prenominatum[44] auere. Et si quis contra hanc impignoracionem[45] ad irrumpendum uenerit, non ualeat uendicare, quod requisierit, sed componat uobis[46] prescripta omnia in duplo et postmodum firma sit hec impignoratio[47].

Acta scriptura VIIII kalendas marcii, anno IIIº regni Ludouici[48] regis.

Signum[49] [Em], qui ista scriptura impignoracione[50] fieri feci, firmaui firmarique rogaui. Signum Arnalli Bernard[51]. Signum Iohannis Poncii[52]. Signum Mir Duran. Signum[53] Guisle[54], femine, mea neta. Signum Petrus[55] Gaucberti[56].

---

[20] *Cyrci*, C; *Circi*, b.
[21] *Que*, C.
[22] *Gauzbert de Castellon*, C.
[23] *Affrontationes*, C.
[24] No ho té C.
[25] *Acomodastis*, C.
[26] *Expletetis*, C.
[27] *Cathedra*, C.
[28] *Que*, C.
[29] *Anni*, C.
[30] *Iam dictam*, b.
[31] *Unam*, C.
[32] No ho té C.
[33] *X*, C.
[34] *In antea*, b.
[35] Sobre la primera *e* hi ha una taca que sembla una abreviatura però no ho és.
[36] *Pertinentibus*, C.
[37] No ho transcriu b.
[38] *Duo anni*, C.
[39] Escriu *annis* i per corregir-ho a sobre de la *i* hi col·loca una *o* sobreposada; *Annis*, C.
[40] C repeteix dues vegades *non*, una a final de línia i una altra a inici de la següent, i passa a la pàgina 326.
[41] *Persolutis*, b.
[42] *Tres*, C.
[43] Darrere seu C escriu *sine ullo uestro dampno* però ho barra amb una línia horitzontal. La transcripció b no ho té en compte i ho dona com a bo.
[44] *Prenominato*, b.
[45] *Inpignorationem*, C.
[46] *Omnia perscripta*, b.
[47] *Inpignoratio*, C.
[48] *Lodouici*, C.
[49] El copista s'ha deixat el nom de qui signa, que seria *Em*.
[50] *Inpignoratione*, C.
[51] *Bernardi*, C.
[52] *Pontii*, C.

Suscripsi Willelmus[57], presbiter et monachus, qui ista scriptura[58] rogatus scripsi cum literas rasis et emendatis[59] sub die et anno quo supra.

[53] A la còpia B no hi ha el *signo puncti*. Ignorem si hi era a l'original.
[54] *Guillelme*, C; *Guilelme*, b.
[55] *Petri*, b.
[56] *Gauzberti*, C.
[57] *Wilelmus*, b.
[58] *Istam scripturam*, C.
[59] C omet la part de les lletres borrades i sobreposades.

49

1111 febrer 21

Em, anomenada Roca, empenyora a Pere Sunyer i la seva esposa Esxiueta la casa on habita amb el solar i tot el que hi ha a sobre, situada dins l'alou de la Seu (a Girona), pel preu d'una lliura de plata. Si al cap d'un any, comptat des del dia de la Càtedra de Sant Pere, Em no ha donat trenta sous de plata als empenyoradors, aquest podran tenir la propietat un any més i la quantitat a retornar s'anirà incrementant cada any a raó de deu sous de plata per a Pere i un argentç per a la Seu.

[A] Original perdut.
B Còpia sense data feta el prevere Leteri, inclosa dins d'un pergamí que conté dotze textos jurídics, 700 x 372, ACG, pergamins, 191, text cinquè. A la guia de l'arxiu el pergamí es data 1126.II.9.

Aquest text és similar al doc. 48, amb idèntica data i gairebé idèntiques paraules. Es diferencien en el preu de la penyora i la manera com s'ha de tornar. Podria ser que s'hagués empenyorat mitja propietat amb unes condicions i mitja amb unes altres però el més provable és que es tracti de dos redactats diferents per a un a mateixa transacció. Ens és impossible saber quin dels dos textos es va utilitzar finalment i quin es va desestimar ja que tots dos ens han arribat en còpies on no s'indica si les signatures s'han completat o no. A més a més, a cap d'ells hi ha el nom d'Em, la persona que empenyora. Fins i tot és possible que cap d'aquests dos redactats arribés a validar-se ja que el document 50, datat quatre dies més tard, en lloc d'empenyorar la casa la ven. Aquí sí que hi apareix el nom d'Em i, els testimonis, excepte dos, sabem que signen ja que s'ha conservat l'original. Davant dels dubtes que hem plantejat, creiem que la millor opció és presentar per separat els dos documents d'empenyorament, tal i com ens apareixen recollits als pergamí ACG 191 (per a més informació sobre el pergamí veieu el doc. 17).

In Christi nomine ego Em, femina, que uocatur Rocha, impignoro tibi Petro Suniarii et uxor tua Eschiueta. Per presentem scripturam impignoro uobis ipsa mea kasa in quo ego habito cum solo et superposito, cum omnibus ibi habentibus et sibi qualicumque modo pertinentibus, cum exiis et regressiis, cum stillicidiis et excurritoriis. Quantum ego ibi habeo et qualicumque modo teneo est prenominata in alodium Sedis Gerunde. Aduenit ad me prenominata omnia per uocem Guillelmus Bencii, uiro meo, et per alias plerasque uoces. Affrontat de oriente in curtilium Raimundi[1] Otoni et in ipsa pariete de Gaucbertus de Castilioni, de meridie in domibus de Vaslini, de occiduo in ipsa karrera et in domibus uestris, de circii in ipsas casas qui fuerunt de Gaucbertus de Castilioni. Quantum iste quatuor affrontaciones includunt sic impignoro uobis predictis totum ab integrum cum omnibus ademprationibus suis propter libram unam plate quod uos mihi de super hoc accomodatis, ea conditione ut teneatis et habeatis et espletetis predicta pignora de istam primam katedram Sancti Petri usque ad[2] aliam primam uenientem, quod erit ad caput anno. Si ad predictum terminum non reddidero uobis XXX solidos plate sine uestro engan, tunc inantea habeatis potestatem tenere et habere et expletate prescripta kasa cum uniuersis ad se pertinentibus per uestra firma pignora. Et per unumquemque annum crescant de super hec pignora X solidos plate sine uestro dampno et ad Sancte Marie Sedis Gerunde argentum unum. Et ego Em, femina, de ista hora inantea de prescripta omnia non habeam potestatem uendere nec impignorare per ulla malam occasionem nisi ac uos predictis. Si quis contra hanc impignorationem ad

[1] Damunt de la darrera *i* hi col·loca l'abreviatura d'*us*. Ortogràficament ha d'acabar amb *i*.
[2] Repeteix dues vegades *ad*, una al final de la línia i l'altre a l'inici de la següent.

irrumpendum uenerit, non ualea uendicare quod requisierit, sed duplam compositionem uobis persoluat. De cetero firma sit hec impignoratio.

Acta VIIII kalendas marcii, anno III regni Ludouici regis.

Signum [ ] femina[3], qui ista scriptura impignoracione fieri feci, firmaui firmarique rogaui. Signum.Arnallus Bernard. Signum Iohan Poncii. Signum Rar Duran. Signum Gisle, femina, nepta nostra.

Suscripsi Willelmus, presbiter et monachus, qui hec scriptura scripsi sub die et anno quo supra.

Suscripsit Leterius, presbiter*, qui hoc transtulit.

[3] L'escribà no hi col·loca el nom de la venedora, que ha d'ésser *Em*.

50

1111 febrer 25

Em, anomenada Roca, ven a Pere Sunyer i la seva esposa Esxiueta una casa que té a l'alou de Santa Maria de la Seu de Girona, propietat que li havia vingut de part del seu marit Guillem Bencs i per altres fets. El preu és una lliura de plata.

A. Original, 101 x 367, ACG, pergamins, 147. A la guia de l'arxiu es data 1110.II.25.

B. Còpia sense data feta pel prevere Leteri, inclosa dins d'un pergamí que conté dotze textos jurídics, 700 x 372, ACG, pergamins, 191, quart text. A la guia de l'arxiu el pergamí es data 1126.II.9.

C. Còpia, CC, pàg. 326, ex A.

a. Regesta CCM, nº 198, ex C.

b. Ed. CAC, nº 207, ex C.

És la venda d'una propietat que potser s'havia empenyorat dies abans (docs. 48 i 49), tot i que dit empenyorament es troba recollit en dos textos que es diferencien en algunes disposicions i per això caldria plantejar-nos la possibilitat que l'empenyorament no s'hagués fet mai i que finalment s'hagués optat per fer una venda.

Per a saber més del pergamí ACG 191, veieu el document 17.

Transcripció ex A:

In[1] Christi nomine ego Em, qui uocatur Rocha, per presentem mee uindicionis[2] scripturam uindo[3] tibi Petrus Suniarii[4] et uxori tue Eschiueta ipsa mea kasa[5] in quo[6] ego abito[7], cum solo et superposito, cum omni abenti[8] et sibi qualicumque modo pertinenti. Est prenominata kasa[9] in alodium[10] Sancte Marie Sedis Yerunde[11]. Aduenit ad me per laxacionem[12] Guillelmus[13] Bencii[14], uiro meo, et per alias plerasque uoces. Affrontat de oriente in curtilium[15] Raimundi Otoni et in ipsa pariete qui fuit de Gaucbertus de Castilioni[16], de meridie in domibus de Vaslinn[17], de occiduo in ipsa karrera[18] et in domibus de uos emptores, de circii in ipsas casas qui[19] fuerunt de Gaucbertus de Castilioni[20]. Quantum inter[21] predictas quatuor[22] affrontaciones[23] includitur sic uindo[24]

[1] C no té la primera lletra.
[2] *Uenditionis*, B i C.
[3] *Uendo*, B i C.
[4] *Petro Soniarii*, C.
[5] *Casa*, C.
[6] *Qua*, C.
[7] *Habito*, B i C.
[8] *Omnia habenti*, B; *Habenti*, C.
[9] *Casa*, B i C.
[10] *Alodio*, C.
[11] *Gerunde*, B; *Gerunde Sedis*, C.
[12] *Laxationem*, B i C.
[13] *Guillelmi*, C; *Guilielmi*, b.
[14] *Bentii*, C.
[15] *Cortilium*, C.
[16] *Gauzbertus de Castellioni*, C; *Castelion*, b.
[17] *Uaslini*, B i C.
[18] *Carrera*, C.
[19] *Que*, C.
[20] *Gaubertus de Castelloni*, C.
[21] *Infra*, C.

uobis totum ab integrum cum exiis et regressiis[25], cum stillicidiis et clóacis aut excurritoriis, sine ulla reseruacione[26] et sine ullo retentu ex mea consanguinitate. Accipio autem a uobis propter hoc libram unam plate. Et est manifestum. Quod uero de meo iure in uestrum[27] trado dominium et potestatem ad faciendum quod uolueritis. Si quis contra hanc uindicionem[28] ad irrumpendum uenerit, nichil penitus proficiat, sed pro sola presumptione duplam composicionem[29] uobis uel posteritati uestre persoluat cum omne[30] sua melioracione[31] in consimili loco, hac scriptura uindicione[32] firmissime persistente.

Acta V kalendas marcii[33], anno III regni Ludouici regis.

Signum Em, femina, qui ista scriptura uindicionem[34] fieri feci, firmaui firmarique rogaui. Signum[35] Guisle[36], femine, nepta mea. Signum[37] Iohan[38] Poncii. Signum Arnall Bernard[39]. Signum Mir Durann[40]. Signum Petrus Gaucberti*[41].

Suscripsi Willelmus[42], presbiter et monachus*, qui ista scriptura[43] uindicione[44] rogatus scripsi[45], cum literis[46] rasis et emendatis in linea quinta et in sexta, sub die et anno quo supra.[47]

---

[22] *IIII*, C.
[23] *Affrontationes*, B i C.
[24] *Uendo*, B i C.
[25] La transcripcció b hi afegeix *suis*.
[26] *Reseruatione*, B i C.
[27] *Uestro*, C.
[28] *Uenditionem*, B i C.
[29] *Compositionem*, B i C.
[30] *Omni*, C.
[31] *Melioratione*, B i C.
[32] *Uenditione*, B i C.
[33] *Martii*, b.
[34] *Uenditione*, B i C.
[35] No està signat.
[36] *Guillelme*, C; *Guilielme*, b.
[37] No èstà signat.
[38] *Iohanni*, B; *Iohannis*, C.
[39] *Arnalli Bernardi*, B i C.
[40] *Duran*, B i C.
[41] *Gauberti*, C.
[42] *Guillelmus*, C; *Guilielmus*, b.
[43] *Istam scripturam*, C.
[44] *Uendicione*, B; *Uenditionis*, C.
[45] *Scripsit*, b.
[46] *Litteris*, B.
[47] La versió B finalitza *suscripsit Leterius presbiter* qui has duas cartas suprascriptas* (es refereix als textos tercer i quart del pergamí) *fideliter transtulit die et anno prescripto*; C omet la part de les lletres sobreposades.

51

1111 abril 8

Condicions sagramentals del testament de Bernat, bisbe de Girona, escrit el 7 d'agost de 1109, que ha mort mentre era de viatge a Jerusalem. Deixa a la canònica de la Seu de Girona la quarta part de l'església de Pineda, la coromina d'Om, el mas de Catola, la meitat del castell de Lloret, l'alou d'Estanyol i la tercera part dels seus béns mobles. El bisbe (que el succeeixi) tindrà la tercera part de la tasca de Santa Maria de la Bisbal i i el feu de Ventanac.

A. Minuta, 211 x 332, ACG, pergamins, 148.
a. Ed. VL, nº 29.
b. Ed. parcial, DB, nº 118. El data de 1109.

El que sobta d'aquest document és el fet que no hi ha cap signatura dels testimonis o marmessors, fet usual i obligatori en qualsevol document d'aquest tipus. Això ens fa pensar que podria tractar-se d'una minuta o bé que s'haguessin preparat dos originals i que només se n'hagués signat un. Amb el pas dels segles l'original signat hauria desaparegut i ens ha arribat el text que no té valor jurídic. No tenim indicis per creure que sigui cap còpia ni falsificació ja que les disposicions coincideixen amb les del testament (doc. 40).

Cal fer notar que és un dels pocs textos del s. XII que ens permet de saber el nom sencer del bisbe, Bernat Umbert, no pas perquè ho digui directament sinó perquè parla del seu germà anomenat Guillem Umbert.

Constans (b) diu que transcriu el testament, l'original del qual és a l'ACG. En realitat es confon ja que transcriu part de les condicions sagramentals, les quals sí que són a l'ACG i coincideixen amb el que ell va publicar. Del testament en queda una còpia a RC que no degué veure.

Hec[1] sunt conditiones sacramentorum quarum seriem hordinaui ego Petrus, sacrista atque iudex, presentibus[2] sacerdotibus Bernardo et Petro et aliis clericis Guillelmo[3] et Pontio, de extrema uoluntate Bernardi Gerundensis episcopi, qui olim defunctus est in Iherosilimitano itinere, in huius iudicis presentia[4] et prephatorum[5] hominum notitia nos, testes, Arnallus et Bernardus testificamus[6] extremam uoluntatem iamdicti[7] Bernardi episcopi qui fuit condam. Qua propter[8] nos predicti[9] testes uerum pariter dantes testimonium ab eo rogati iuramus in Deum et super altare Sancte[10] Anastasie[11], quod situm est in ecclesia Sancte Marie[12] Sedis Gerunde[13], quia nos uidimus et audiuimus presentes[14] quando predictus[15] Bernardus, episcopus, uolens pergere in iamdicto[16] itinere Sancti Sepulcri, in sua plena memoria ac loquela hordinauit

[1] *Haec*, a.
[2] *Praesentibus*, a.
[3] *Guillermo*, b.
[4] *Praesentia*, a.
[5] *Praephatorum*, a.
[6] *Testificamur*, a.
[7] *Iam dicti*, a.
[8] *Quaproter*, a.
[9] *Praedicti*, a.
[10] *Sanctae*, a.
[11] *Anastasiae*, a.
[12] *Sanctae Mariae*, a.
[13] *Gerundae*, a.
[14] *Praesentes*, a.
[15] *Praedictus*, a.
[16] *Iam dicto*, a.

suam extremam uoluntatem et hordinationem suarum rerum per suum firmum testamentum per quod constituit, ut essent sui helemosinarii et manumissores, uidelicet, Raimundus, abbas Sancti Felicis Gerunde[17], et Raimundus, archileuita, et Petrus, sacrista, atque Berengarius, archileuita, seu Pontius Otonis quibus iniuncxit distribuere omnia que[18] habebat per ordinationem prefati[19] testamenti sicut ipse disposuit ita dicendo:

Primum dimitto ad kannonicam Sancte Marie[20] Sedis Gerunde[21], solide et libere, quartam partem ecclesie[22] de Pineda et condaminam de Ulmo et mansum de Cathola cum uniuersis suis[23] pertinentiis. Ad Sanctum Petrum Sedis Vici dimitto alodium meum de Tonna cum solario de Guadel, ut habeat eum solide et libere post mortem Raimundi Ugonis, nepotis mei, ipsa canonica prefate[24] sedis. Dimitto namque ad Sanctum Ququfatem de Vales ipsum meum alodium de Collo Sapatelli quod fuit de Girberga[25]. Et dimitto ad Sanctum Marcialem[26] Montis Signi ipsum meum alodium de Villa Secca[27] cum suis pertinentiis quod emi de Ysarno[28] Seniofredi, excepto uno manso quem dedi Sancto Andree[29] de Suureda, et medietatem uille[30] Sancti Celedonii quam prefato Sancto Martiali[31] dimitto cum alodio de Rimaion quod fuit Mironis Bonefilii.[32] Dimitto uero ad Sanctum Paulum de Maritimis ipsam fexam de alodio que[33] est iuxta prefatam condaminam de Ulmo. Ad canonicam Sancte Marie[34] prefate[35] sedis dimitto medietatem ipsius castri de Lored cum ipso honore quia[36] pertinet sicut mater mea dimisit et concessit in suo testamento prefate[37] sedis canonice[38]. Ad Gaucefredus[39], nepotem meum, dimitto ipsum mansum de Calela cum alodio Orti Sauiniani et Montis Santi et Fontis Rotundi et cum duobus mansis in Monte Caluo siue cum alodio de Cantalobs et alodio de Garsoues. Ad Sanctum Petrum Gallicantus dimitto ipsum alodium de Vilar. Dimitto namque ad Guillelmum[40] Umberti, nepotem meum, ipsum alodium de Materón[41] et de Ualle Moccosa et de Caseles cum ipsa Ruuira, eo tenore ut Arnallus Guillelmi[42] de Cartiliano habeat alodium de Caseles per Guillelmum[43] Umberti ad

[17] *Gerundae*, a.
[18] *Quae*, a.
[19] *Praefati*, a.
[20] *Sanctae Mariae,* a.
[21] *Gerundae*, a.
[22] *Ecclesiae*, a.
[23] *Suis* és sobreposada.
[24] *Praefatae*, a.
[25] Fins aquí no ho transcriu b.
[26] *Martialem*, a i b.
[27] *Uillasecca*, b.
[28] *Isarno*, a.
[29] *Andreae*, a.
[30] *Uillae*, a i b.
[31] *Martiale*, b.
[32] Des d'aquí fins *alodium de Uilar* no ho transcriu b.
[33] *Quae*, a.
[34] *Sanctae Mariae*, a.
[35] *Praefatae*, a.
[36] *Qui ei*, a.
[37] *Prefatae*, a.
[38] *Cannonicae*, a.
[39] *Gaucefredum*, a.
[40] *Guillermum*, b.
[41] *Materon*, a.
[42] *Guillermi*, a i b.
[43] *Guillermum*, a i b.

feuum per ipsum castrum Gerundelle.[44] Et episcopus Gerunde recuperet solide et libere terciam[45] partem tascharum Sancte Marie[46] Episcopalis et ipsum feuum de Ventanag. Ad canonicam Sancti Felicis Gerunde[47] dimitto ipsum meum alodium de Perduds cum duabus baiuliis quas ibi habeo sub[48] tali conditione[49], ut donet XXX VIIII solidos plate fine[50] ad pensum aecclesie[51] Sancti Iuliani Montis Signi.[52] Ad canonicam Sancte Marie[53] prefate[54] Sedis Gerunde[55] ipsum meum alodium de Stagneolo cum omnibus baiuliis solide et libere dimitto. A[56] aecclesiam[57] Sancte Marie[58] Episcopalis dimitto par unum bouum. Et dimitto terciam[59] partem totius mei mobilis ad ipsum porticum Sancte Marie[60] Sedis, aliam terciam pro meis debitis, tercia que[61] restat suprascriptis manumissoribus meis. Et dimitto alium meum honorem qui aduenit michi per laxationem fratris mei Guillelmi[62] Umberti et per uocem patris mei, excepto hoc quod superius testatur[63] sum pro anima mea Sanctis Dei aecclesiis, Gaucefredo nepoti meo suprascripto si Guillelmus[64] Umberti obierit sine filio legitimi coniugii. Fuit[65] factum prescriptum testamentum VII idus augusti anno II regni Ludouici[66] regis,[67] firmatum fuit a supradicto conditore Bernardo manu propria nomen suum scribendo et a reliquis firmatoribus, scilicet, Raimundo, archileuita, et Bernardo, leuita, nec non et Pontio Otonis, leuita. Scriptor[68] Arnallus, leuita. Nos supradicti testes testificamur[69] et iuramus in Deum et in supradicto[70] iuramento quia sicut superius scriptum est ita a supranominato testatore Bernardo episcopo ordinatum est et firmatum nobis uidentibus et audientibus per extremam uoluntatem suarum rerum.

Late[71] condiciones[72] VI idus aprilis, anno III regnante Ludouico rege, qui supradictum[73] testimonium dedimus et iurando firmauimus[74].

---

[44] Des d'aquí fins a *Uentanag* no ho transcriu b.
[45] *Tertiam*, a.
[46] *Sanctae Mariae*, a.
[47] *Gerundae*, a i b.
[48] *Su*, b.
[49] *Conditioni*, b.
[50] *Platae finae*, a i b.
[51] *Ecclesiae*, a i b.
[52] des d'aquí fins a *legitimi coniugii* no ho transcriu b.
[53] *Sanctae Mariae*, a.
[54] *Prefate* és sobreposada; Prefatae, a
[55] Gerundensis, a.
[56] *A* està escrita al marge esquerre, separada de la resta de les paraules. Possible afegit posterior per oblit; *ad*, a.
[57] *Ecclesiam*, a.
[58] *Sanctae Mariae,* a.
[59] *Tertiam*, a.
[60] *Sanctae Mariae*, a.
[61] *Quae*, a.
[62] *Guillermi*, a.
[63] *Testatus*, a.
[64] *Guillermus*, a.
[65] *F* està escrita al marge esquerre, separada de la resta de les paraules. Possible afegit posterior per oblit.
[66] *Ludoiuici*, a.
[67] D'aquí endavant b no transcriu res.
[68] Suposem que *scriptor* va amb *Arnallus* ja que en aquesta època hi ha un escrivà que s'anomena així..
[69] *Testificamus*, a.
[70] *Supra dicto*, a.
[71] *Latae*, a.
[72] *Conditiones*, a.
[73] *Supra dictum*, a.

Petrus, sacer*, qui has conditiones[75] rogatus scripsit, suscripsit die et anno prefixo[76].

[74] Aquesta frase hauria d'haver anat abans de la data però l'escrivà s'ho devia deixar i ho va afegir amb lletra normal a sota de la data i de les dues darreres paraules de la frase anterior *(suarum rerum)* per tal que tot lligués.
[75] L'escrivà es deixa la ratlla d'abreviatura.
[76] *Praefixo*, a.

52

1111 octubre 28

Ramon Bernat dóna en feu a Arnau Gaucfred la meitat d'un mas que fou d'Oliba Esteve, a canvi que mentre visqui romangui mig any a Salt al seu servei. Si Arnau Gaucfred té un fill, aquest seguirà tenint el feu però, si se'n desfà o si no atén al seu senyor, el mas revertirà al donador.

[A] Original perdut.
B. Còpia, ADG, CC, pàgs. 122-123, ex A.
a. Regest CCM, nº 199, ex B.
b. Ed. CAC, nº 208, ex B.

Al protocol, qui rep el feu és Reinal Gaucfred, però al final de la part dispositiva i a les signatures ens apareix com a Arnau Gaucfred, un error del copista. Donem com a bo el nom Arnau ja que ens apareix dues vegades.

[E]go[1] Raimundus Bernardi dono tibi Rainallo Gauzfredi medietatem ipsius mansi, ad feuum, qui fuit Olibe Stephani, cum omnibus pertinentiis suis[2] eiusdem mansi, sub tali conuenientia ut omnibus annis quamdiu uixeris maneas in Saltu[3] medietate[4] tocius anni bene paratus ad meum seruitium[5] faciendum, et sis mihi fidelis adiutor de meo corpore et de mea uita et de omni honore quem hodie habeo et inantea cum toto consilio adquisiero contra cunctos homines et feminas qui predictum honorem uel aliquid ex predicto honore michi abstulerunt[6], et facias mihi curtes et seguis et placitos et caualcadas[7] sine engan. Et si mortuus fueris (pàg. 123) sine filio masculo legitimi coniugii, reuertatur[8] iamdictum feuum in dominium et potestatem meam uel successorum meorum cum omni melioratione quam ibi feceris. Si uero filium masculum legitimum habueris, similiter habeat predictum feuum sub eadem conuenientia superius et subterius scripto[9]. Et sicut superius scriptum est mihi et successoribus meis non atenderis per fidem sine engan et infra XXX dies tu uel filius tuus legitimus non redirexeris[10] mihi quicquid infregeris uel infregerin[11] de predicta conuenientia ad laudamentum illorum hominum quos ego ibi elegero, reuertatur predictus feuus cum omnibus ad se pertinentibus in dominium et potestatem meam uel successorum meorum, si tamen predictos XXX dies tibi mandauero per me aut per meum nuntium. Et ego Arnallus Gauzfredi[12] conuenio tibi iamdicto[13] Raimundo quod hanc conuenientiam fideliter tibi adtendam et successoribus tuis per fidem sine engan.

Facta conuenientia V kalendas nouembris, anno IIII regni Lodouici regis.

---

[1] No té la primera lletra.
[2] Darrere hi afegeix *et* la versió b.
[3] *Salti*, b.
[4] *Medietatem*, b.
[5] *Seruicium*, b.
[6] *Abstulerint*, b.
[7] *Caualerias*, b.
[8] No ho transcriu b.
[9] *Scripta*, b.
[10] la *x* podria ser una *c*. La grafia no és gaire clara.
[11] *Infregerin[t],* b.
[12] *Gaufredi*, b.
[13] *Iam dicto*, b.

Signum Raimundi Bernardi, qui hanc scripturam fieri iussi, firmaui firmarique rogaui. Signum Arnalli Guifredi[14], qui hanc conuenientiam facio et laudando confirmo. Signum Bernardi Richardi. Signum Guillelmi[15] Raimundi. + Petrus, sacrista.

Suscripsi Petrus, presbiter, qui hoc rogatus scripsi die et anno quo supra.

[14] *Gaufredi*, b.
[15] *Guilielmi*, b.

53

1112 febrer 27

Eliarda fa testament i tria com a marmessors el seu espòs Ramon, Guillem Seniofred i el prevere Berenguer. Reparteix els seus béns entre diverses persones, el Sant Sepulcre i Santa Maria de Fontanet, església en la qual mana ésser enterrada.

[A] Original perdut.
B. Còpia, ADG, CC, pàgs. 123-124, ex A.
a. Regest CCM, nº 200, ex B.
b. Ed. CAC, nº 210, ex B.
c. Regest MSMC, nº 22, ex B.

El redactat presenta un llenguatge força vulgaritzat. Com que sabem que de vegades l'autor o autors de CC adaptaven els textos originals al seu gust, és possible que el copista de B utilitzés, a la còpia, paraules del llenguatge romànic.

[I]n[1] Dei nomie ego Eldiardis, femina, sum detenta in egritudine et per hoc rogo uos, tam uiro meo Raimundo quam Guillelmum[2] Seniofredi siue Berengarii presbiter ut sitis mei manumissores si ego obiero, antequam faciam alium testamentum elegi uos distribuere omnem mearum rerum[3] et concedo ad iamdictis[4] manumissoris mei[5] ut accipiant terciam partem meam tam de frumento quam de blat et de uino, tam de ueteri quam de nouo, et diuidant per IIII partes de iamdicto[6] pane et uino. Concedo ad domum Sancte Marie de Fontaned, quem uocant Episcopal[7], II partes de iamdicto[8] pane et uino. Concedo ad donnum presul aliam terciam partem de iamdicto[9] pane et uino. Concedo infra Guillelmum[10], presbiter, et Berengarii[11], presbiter, aliam quartam partem que remanet de iamdicto[12] pane et uino, concedo infra Sanctum Sepulcrum et meo conuiuio[13] uel ad presbiteros[14] uel al domum Sancti Michaeli[15] de Crudiliis. Insuper concedo ad meos manumissores ipsam meam terciam partem de uexels *(pàg. 124)* et de tinas et de uaccas et de porcis, ut diuidant sicut superius insertum est. Ad Guillelma[16], soror mea, concedo gunam meam et bliaud[17]. Ad Guillelmum[18], presbiterum, meo scriptori, I pelles de gatos. Et Berengarii, presbiter, concedo calcias unas et chabatons et archa una. Ad domum Sancte Marie de Fontanet, quem uocant Episcopal, concedo

[1] No té la primera lletra.
[2] *Guilielmum*, b.
[3] *Rerum sic*, b.
[4] *Iam dictis*, b.
[5] *Mei (sic),* b.
[6] *Iam dicto*, b.
[7] *Episcopale*, b.
[8] *Iam dicto*, b.
[9] *Iam dicto*, b.
[10] *Guilielmum*, b.
[11] *Berengarii (sic),* b.
[12] *Iam dicto*, b.
[13] En realitat escriu *conuio*.
[14] Escriu *pbors*, amb ratlla d'abreviatura a la *b*, però en realitat hauria de ser *pbros*. Potser volia dir *pebors* o *pabors?; Presbiteros*, b.
[15] *Michael*, b.
[16] *Guilielma*, b.
[17] *Bliand,* b.
[18] *Guilielmum*, b.

corpus meum ubi requiescam et concedo ipsas meas casas in sacraria Sancta Maria ubi ego habito cum curtilio et parietes et hostia, tali tenore ut teneant Raimund[19], proli Guillelmi[20], uiro meo, dum uiuat, ad obitum suum fiant iamdictas[21] casas de domum Sancte Marie iamdicta[22] solide et libere. Insuper concedo ad iamdictum[23] Raimund[24] omnia mea alodia cuncta, ut teneat et possideat cum suos fructus cunctos in uita sua, ad obitum suum fiant iamdicta[25] alodia de Guillelmo[26] et Caneth[i][27] et Sorina. Garsinde concedo[28] coto I et carcasia[29] I. Ad Berengars migera[30] I frummen[31].

Acta uerba testamenti III kalendas marcii, anno IIII regni Lodouici regis.

Signum Elliardis, femina, qui hoc fieri iussi, firmaui firmarique rogaui. Signum Arnallus. Signum Guillelmus[32]. Signum Guillelmi[33] Soniarii.

Suscripsit Guillelmus[34], presbiter, qui hoc rogatus scripsit die annoque prefixo.

[19] *Raimundus*, b.
[20] *Guilielmi*, b.
[21] *Iam dictas,* b.
[22] *Iam dicta*, b.
[23] *Iam dictum*, b.
[24] *Raimundum*, b.
[25] *Iam dicta*, b.
[26] *Guilielmo*, b.
[27] *Canetha*, b.
[28] Escriu *cocedo* sense ratlla d'abreviatura.
[29] *Carrasia*, b.
[30] *Migeria*, b.
[31] *Frumenti*, b.
[32] *Guilielmus*, b.
[33] *Guilielmi*, b.
[34] *Guilielmus*, b.

54

1112 maig 29

Pere Seniofred i la seva esposa Adaled donen a Santa Maria de la Seu de Girona i la seva sagristia (o sagristà), un alou que tenen al comtat de Girona dins la parròquia de Sant Cristòfor de Llambilles.

[A] Original perdut.
A. Còpia, ACG, LLGSM, fulls 20 revers-21 vers.
a. Transcripció GBR, nº 46, ex B.

[I]n nomine, ego Petrus Soniofredi cum uxore mea Adalaide, hac scriptura indice donamus Domino Deo et ecclesie Sancte Marie Sedis Gerunde et ipsius sacristie, solide et libere et absque ulla reseruatione, ipsum nostrum alodium quod habemus et tenemus in comitatu Gerundensi, scilicet, in parrochia Sancti Christofori de Lambillis *(full 21 vers)*. Affrontat autem prefatum alodium ab oriente in alodie Sancte Marie, de meridie in alodio Sancti Petri, ab occiduo in alodio Bernardi Iohannis[1] et de heredibus suis et de circio similiter. Sicut habetur et continetur prefatum alodium cum omnibus ad se pertinentibus ita trado in dominium et potestatem Sancte Marie ad faciendum quodcumque uoluerit. Si uero quod absit cuiuscumque ordinis persona contra hanc donationem irrumpere temptauerit, nil penitus proficiat, sed[2] pro sola presunptione predictum alodium predicte ecclesie componat et postmodum hec donatio firma maneat omni tempore.

Quod acta IIII kalendas iunii, anno IIII regni regis Lodouici.

Signum Petri Soniofredi, signum Adalaidi, qui hanc donationem fieri iussimus, firmauimus firmarique rogauimus. Signum Berengarii Guillelmi de Castelar. Signum Berengarii, baiuli de Lambillas.

Suscripsit Petrus, presbiter, qui hoc rogatus scripsit die et annoque[3] prefixo.

[1] *Iohanis*, a.
[2] *Scilicet*, a.
[3] *Anno quo*, a.

55

1113 juny 27

Condicions sagramentals del testament de Ramon Guadall, escrit el 12 de novembre 1109. Mana d'ésser enterrat a Santa Maria de la seu de Girona, a la qual li deixa diverses propietats i diners.

[A] Original perdut.
B. Còpia, ADG, CC, pàgs. 197-199, ex A.
a. Regest CCM, nº 195, ex B.
b. Ed. CAC, nº 211, ex B.

[H]ee[1] sunt conditiones[2] sacramentorum quarum seriem ordinaui ego Petrus, sacrista atque iudex, presentibus sacerdotibus Raimundo et Gaucefredo et aliis clericis Guillelmo[3] et Poncio, de extrema uoluntate cuiusdam hominis nomine Raimundi Gadalli, qui olim defunctus est, in huius iudicis presentia et prefatorum hominum noticia nos testes Iulianus et Petrus, sacerdotes, testificamur[4] extremam uoluntatem iamdicti[5] Raimundi qui fuit quondam. Quapropter nos, predicti testes, uerum pariter dantes testimonium ab eo rogati iuramus in Deum et super altare Sancte Anastasie, qui est situm in ecclesia Sancte Marie[6] Sedis Gerunde, quia nos uidimus et audiuimus presentes quando predictus Raimundus iacens infra menia urbe[7] Gerunde, detentus ab egritudine *(pàg. 198[8]),* qua obiit dum adhuc esset in sua plena memoria ac loquela ordinauit suam extremam uoluntatem et ordinationem suarum rerum per suum firmum testamentum per quod constituit, ut essent sui helemosinarii et manumissores, uidelicet, Raimundus, sacrista, et Bernardus, prior, ac Petrus, clauiger, quibus iniuncxit distribuere omnia que habebat per ordinationem prefati testamenti sicut ipse disposuit ita dicendo:

In primis dimitto omne meum alodium et baiulias et sacrarias, casas et casales[9] que habeo uel habere debeo sine uinculo et baiulia[10] ullius[11] honoris de Canaleta usque ad stratam[12] Francescam, Deo et canonice Sancte Marie ubi corpus meum iacet. Item dimitto canonice Sancte Marie Sedis Gerunde omne meum alodium et baiulias et casas et casals que habeo uel habere[13] debeo a ga de ipso Sancti Micaheli[14] usque ad ipsam casam Arnalli Gacefredi[15] de ipsa Serra. Et dimitto canonice iamdicte[16] arcas et uexels et tinas et omnia uascula maiora et minora que sunt in predictis alodiis. Et dimitto

[1] No té la primera lletra.
[2] *Condiciones*, b.
[3] *Guilielmo*, b.
[4] *Testificamus*, b.
[5] *Iam dicti*, b.
[6] El copista escriu només *Ma* sense abreviatura.
[7] *Urbis*, b.
[8] El canvi de pàgina es fa entre *egritu-* i *-dine*.
[9] *Casals*, b.
[10] *Baiuliam*, b.
[11] *Illius*, b.
[12] *Stradam*, b.
[13] No ho transcriu b.
[14] *Sancto Micahel*, b.
[15] *Gaucefredi*, b.
[16] *Iam dicte*, b.

Sancto Petro de Gaserres[17] omnia alodia que habeo in Torrent et in Sau et in Cella Bona et in uilla Spinosa et in Brugerollas[18] sine uinculo et baiulia alicuius hominis. Et dimitto Sancte Marie Amariensi[19] partem[20] de alodio de Lomar. Et dimitto Sancte Marie de Menleu X solidos denariorum de ipsis XLVIII solidos quos habet Petrus Alet, baiulus meus, et Sancto Michaeli[21] de ipsa Gardia X solidos de ipsis XLVIII solidos[22] et Sancto Petro de Gaserres ipsum blat et uinum et hoc quod remanet de ipsis XL[23] solidos et omnia hec pro missis canendis. Et dimitto iamdicte[24] canonice Sedis Gerunde X solidos plate quos Raimundus, sacrista, habet. Et dimitto Sancto Petro Gallicantus IIII solidos plate quos mihi debet Guillelmus[25] Stephani de Sancta Eugenia. Et Sancto Felici solidos III plate de ipsis IIII[26] quos mihi debet Bernardus Adroarii. Et Sancto Martino solidos II plate quos mihi debet Arnallus Bernardi de ipso Arinio. Et Sancto Danieli solidos II plate de ipsis III quos mihi debet Bernardus Arnusti. Et Raimundus[27] Mironi, sacriste, solidos VIII plate quos ipsemet habet. Et Petrus, clauiger[28], solidos II plate. Et Guillelmus[29] Arnalli solidum plate[30]. Et Bernardo, priori, solidum[31] I. Et Alaide[32] de Gerundella solidos VIIII plate. Et Guillelmus[33] Raimundi, filio eius, solidos VIIII quos mihi debet Bernardus Adroarii et Bernardus Arnusti. Et ad meum sepulcrum X solidos plate. Et pro ipsis VIII solidos quos dimito[34] Arnallo Det. Raimundus, sacrista, XVIII solidos denariorum de ipsis XLIII solidis Vicensibus. Et alios qui[35] remanent de hiis, cum aliis XXVI solidos bone monete Gerunde[36] quos ipsemet habet, dimitto presbiteris Sancte Marie pro missis. Et Guillelmo[37] *(pàg. 199),* sacriste, ipsam meam archam que est in domo Petri Sesmundi. Fuit factum scriptum testamentum II idus nouembris, anno II regnante Lodouico[38] rege. Firmatum fuit a supradicto conditore Raimundo[39], signo puncti, et a reliquis firmatoribus, scilicet, Petro, presbitero, et Bernardo, priore, necnon Iuliano ac Petro, presbiteris. Nos supradicti testes firmamus et iuramus in Deum et supradicto iuramento quia sicut superius scriptum est ita a supranominato testatore Raimundo ordinatum est et firmatum nobis, uidentibus et audientibus, per extremam uoluntatem suarum rerum et insuper uidimus publicari et legi iamdictum[40] testamentum

[17] *Gaserres (sic),* b.
[18] La lletra *e* és sobreposada.
[19] *Ameriensi*, b.
[20] Després el text canvia a la segona columna però b indica el canvi abans de la paraula.
[21] *Micaheli*, b.
[22] No ho transcriu b.
[23] *XLVIII*, b.
[24] *Iam dicte*, b.
[25] *Guilielmus*, b.
[26] Repeteix dues vegades *de ipsis IIII*.
[27] *Raimundo*, b.
[28] *Petro Clauigero*, b.
[29] *Guilielmo*, b.
[30] Escriu *pla* sense abreviatura.
[31] *Solidum*, b.
[32] *Adelaidi*, b.
[33] *Guilielmo*, b.
[34] *Dimitto*, b.
[35] *Quo*, b.
[36] *Gerundensis*, b.
[37] *Guilielmo*, b.
[38] *Ludouico*, b.
[39] *Raimundo*, b.
[40] *Iam dictum*, b.

in capitulo Gerundense[41] coram sacerdotibus et leuitis ceterisque canonicis infra primos VI menses post obitum predicti testatoris.

Late conditiones V kalendas iulii, anno V regni Lodouici regis.

+ Signum Iulianus, presbiter. Petrus, presbiter, qui supradictum testimonium dedimus et iurando firmauimus. Gaucefredus, presbiter. Guillelmus[42] Rollandi. + Poncius, clericus. Raimundus Mironis, leuita. + Petrus, sacrista necnon et iudex.

Arnallus, presbiter, qui has conditiones rogatus scripsi et suscripsi prenominato die et anno.

[41] *Gerundensi*, b.
[42] *Guilielmus*, b.

56

1112/3 [ ] 5/7

Guillem Berenguer d'Ermedàs dóna a l'església de Santa Maria de Lladó el mas de la Riba, que és a la parròquia de Sant Andreu de Borrassà, l'església de Santa Maria d'Ermedàs, unes cases, un mas i altres donacions, tot pel preu de cinquanta sous de plata.

A. Original, 130 x 408, ADG, pergamins de Lladó, doc. 9. A la guia de l'arxiu es data de 1113.

a. Ed, EPLL, doc. 12.

Com que no sabem el mes en que fou fet, en traspassar-lo al nostre còmput tan podria ser del 1112 com del 1113. Això també fa que no poguem determinar si les nones del mes en qüestió s'esqueien el dia 5 o bé el 7.

Clareant[1] cunctis uiuentibus quia[2] ego Guillelmus Berengarii de Ermedáns diffinio atque delibero, sine ullo engan, domino Deo et ecclesie Sancte Marie Lo[to]nensis[3] ipsum mansum de ipsa Ripa, qui est in parroechia Sancti Andree de Borraciano, quem Raimundus Berengarii, frater meus, dimisit[4] firmiter in suo testamento prenominate ecclesie Sancte Marie. Et similiter delibero eidem ecclesie, ecclesiam Sancte Marie de Ermedáns cum decimis et primiciis et oblationibus ac etiam cum omnibus que pertinent ad prescriptam ecclesiam sicut[5] fratres et antecessores mei melius unquam dimiserunt[6] et ipsas domos quas Georgius tenet in famulicium Sancte Marie Lotonensis et ipsum mansum in quo Petrus Guifredi habitat cum ipsa quinta parte totius parroechie de Ermedans et medietatem[7] ipsius comparationis quam Berengarius Gaucberti fecit ex Raimundo Adalberti de Villad Prid[8], similiter diffinio[9] atque delibero pretitulate ecclesie Sancte Marie sine ullo engán. Et omnes illas laxationes et dimissiones quas Arnallus Gaucberti et Raimundus Berengarii atque Bernardus Berengarii, fratres mei, fecerint[10] ac dimiserint[11] ecclesie Lotonensi, simili modo ego Guillelmus Berengarii diffinio ac delibero sine ullo retentu et reseruatione ubique. Et accipio inde ex munere Sancte Marie a manibus, scilicet, Iohannis, prioris eiusdem ecclesie, et ceterorum fratrum, quinquaginta sollidos[12] plate propter rectam diffinicionem. Si quis contra hanc diffinicionem ac deliberacionem[13] ad irrumpendum uenerit non ualeat uendicare quod uoluerit, sed in duplo componat cum sua melioratione.

---

[1] *Clarescit*, a.
[2] *Quod*, a.
[3] *Lotonensis*, a.
[4] *Dimissit*, a.
[5] *Sic ut*, a.
[6] *Dimiserunt*, a.
[7] *Maditatem*, a.
[8] *Uilladprid*, a.
[9] *Deffinio*, a.
[10] *Fecerunt*, a.
[11] *Dimiserunt*, a.
[12] *Solidos*, a.
[13] *Deliberationem*, a.

Acta autem hac scriptura nonas [ ][14], anno V regnante rege Leodouico.
Signum Guillelmi Berengarii, qui hanc deliberationem ac diffinicionem feci, firmaui et testibus subscriptis firmari rogaui. Signum Georgii, presbiteri. Signum Raimundi Arnalli de Gallinariis. Signum Arnalli Petri de Cistella[15]. Signum Berengarii Raimundi de Lotón[16]. Signum Petri Barba Rossa. + Signum Petrus Poncius[17], presbiter. + Signum Arnallus, presbiter. Signum Petri Ermengaudi de Borraciano.

+ Signum Raimundus, sacerdos*, qui hoc rogatus scripsit die annoque suscripsit prefixo.

Berengarius, Dei Gratia Girundensis[18] ecclesie episcopus*.

[14] No se sap quin mes és ja que hi ha tot un seguit de lletres escrites les unes sobre les altres com si es corregissin diverses vegades i fins i tot n'hi ha una de sobreposada. Tant es pot interpretar *maii* com *iunii*, *iulii* o fins i tot *ianuarii*. *Madii* segons a.
[15] *De Cistella* és sobreposat.
[16] *Lotone*, a.
[17] Iterpretem l'abreviatura final com a *us* tot i que hauria d'ésser una *i*: *Poncii*.
[18] Gerundensis, a.

57

1113/1114 juny 24

Guillem Adaolf i la seva esposa Gila donen a llur fill Arnau i als nets que provenen del seu fill Pere, tot un seguit de propietats alodials situades al comtat de Besalú, a les parròquies de Santa Maria de Vilert, a la parròquia de Sant Julià d'Ordis, a la parròquia de *Kakauadis* i a Pozols.

A. Original, 105 x 263, ADG, pergamins de Cadins, doc. 2. A la guia de l'arxiu consta del 1143 ja que en lloc de datar-lo pel rei Lluís ho fan pel seu fill Lluís el Jove.

Si considerem l'inici de l'any el 24 el juny la datació seria de 1113, mentre que si el considerem el 2 d'agost passaria al 1114.

In Christi nomine ego Guillelmus Adaolf simul cum uxore mea Gila, bona uoluntate et sine engan, salua nostra reuerencia dum uiui fuerimus, donamus tibi Arnallo, filio nostro, nostrum mansum in quo habitamus cum omnibus suis tenedonibus et pertinentiis et nostra alodia et compres et pignora preter medietatem de uinea de Nigrels et unum campum qui est alodium ad Molar, apud meridie, et una fexa de meo alodio que est subtus uillam de Pozols, de qua fuit uicharius Arnallus Guillelmi de Kabanneles, que donamus ad nostros nens ad infantes qui fuerunt de nostro filio Petro. Et ego predicta Gila dono istis predictis ad infantes predicti filii mei Petri una fexa de alodio ad uillare de Algema, quantum ibi habeo sicut mihi aduenit de meis parentibus. Sunt ista alodia in comitatu Bisillunensi, in parrochia Sancte Marie de Vilazert et in parrochia Sancti Iuliani de Ordeis et in parrochia de Kakauadis et predictus mansus est in Pozols. Sicut nos iamdicti Guillelmus et uxor mea habemus et tenemus cuncta superius nominata, ita donamus illa tibi iamdicto Arnallo et infantibus tuis et omni tue posteritati quantum ibi habemus et similiter donamus ad nostros supradictos nets prenominatam partem et faciant census sicut debuerint. Si tu predictus Arnallus mortuus fueris absque legitimis infantibus, predictus honor propinquis reuertatur. Si quis autem hanc scripturam donationis irrumpere temptauerit, nullatenus ualeat, sed semper firma maneat.

Que est acta VIII kalendas iulii, anno VI regnante Ludouycho rege.

Signum Guillelmi Raimundi, militis. Signum Adalberti, pilicer. Signum Berengarii, kapellani. Signum Raimundi Arnalli de Romaniano.

Petrus, presbiter*, qui hoc rogatus scripsit sub die suscripsit et anno quo supra.

58

1113 novembre 19

Arnau de Maià, Berenguer i Pere venen a Bernat de Dosquers i els seus germans Pere, Berenguer i Arnau, un camp anomenat de Canadell, per tres morabatins mercaders.

A. Original, 84 x 292, ACG, pergamins, 153. A la guia de l'arxiu es data 1113.XI.19.

L'escrivent, a la datació, en lloc de col·locar primer la desena i després la unitat, ho fa al revés i primer escriu la unitat i després la desena.

Per les afrontacions que hi apareixen el camp ha d'estar situat entre Besalú i la muntanta del Mont

Pateat cunctis hominibus tam audientibus quam legentibus hanc cartam quod ego Arnaldus de Maian et ego Berengarius et ego Petrus uendimus et ad possidendum in perpetuum tradimus tibi Bernardo de Dosceriis fratribusque tuis, uidelicet, Petro et Berengario et Arnaldo, unum campum qui uocatur de Canadel pro tribus morabatinis mercatariis. Sciendum est autem quod campus iste affrontat ab oriente in uia que mouet de Cerol et uadit ad Sanctum Martinum et a meridie in terra de Ulmo et ab occidente in riuo Agamelel et ab austro in terra Petri de Pugol. Notum uero sit quia nos omnes fratres prescripti nomine et Arnaldus et Berengarius et Petrus pariter uenditores sumus de supradicto campo bona fide et sine enganno et absque omni retinimento uobis iam nominatis fratribus, scilicet, Bernardo et Petro et Berengario et Arnaldo de Dosceriis.

Signum Arnaldi de Maian, signum Berengarii, signum Petri, qui huius rei uenditores sunt et hanc cartam fieri iuserunt et testes firmare rogauerunt. Signum Gielmi Raimundi, presbiteri. Signum Gielmi de Malpas. Signum Gielmi de Cerol. Signum Bernardi Alamanni.

Ahctum est hoc IIIº Xº kalendas decembris, anno VI regni Ledouici regis.

Berengarius, leuita*, qui hoc rogatus scripsit suscripsit sub die annoque prefixo.

59

1113 desembre 8

Oliarda i el seu fill Guillem donen a Déu i a l'església de Santa Maria de Girona un alou que tenen al comtat de Besalú, dins la parròquia de Sant Julià de Galliners, i que és als llocs anomenats el Serrat i la Coma. La filla d'Oliarda, que també es diu Oliarda, hi podrà viure amb els seus fills fins que es mori, pagarà tasca, i després de la seva defunció la propietat serà totalment per a Santa Maria de Girona.

A. Original, 128 x 206, ACG, pergamins, 150. A la guia de l'arxiu apareix datat 1112.XII.8.

B. còpia del 13 de juny de 1208 *(idus iunii anno Domini MCCVIII)* feta pel sotsdiaca Pere Asclet, 86 x 216, ACG, pergamins carpeta còpies, doc. 10.

A té algunes parts malmeses o gastades que s'han reconstruït amb B.

Transcripció ex A:

Sit notum cunctis presentibus atque futuris et[1] ego Ulliardis, femina[2], cum filio meo Gillelmo donamus Domino Deo et ecclesie Sancte Marie Ierundensis aliquantum nostri alodii in comitatu Bisillunensi[3], in parroechia Sancti Iuliani de Gallinariis, in locum quem dicitur[4] ad ipsum Serrád et ad Ipsa Coma[5]. Sicut habet[ur] uel continetur prefatum alodium[6] cum omnibus sibi aliquo modo pertinentibus aut sicut melius nos habemus uel ullo modo habere debemus sic donamus prenominate ecclesie Sancte Marie sine ulla reseruatione, solide et libere et absque ullo engan, tali conditione ut filia mea Ulliardis cum filiis suis habeat ad laborationem per Sanctam Mariam dum uixerit et donet per unumquemque annum ipsam tascam[7] prescriptem[8] ecclesie Sancte Marie. Post hobitum[9] uero illorum remaneat ei solide[10] et libere. Si quis contra hanc donationis scripturam ad irrumpendum uenerit, non ualeat uendicare quod uoluerit, sed in duplo componat cum sua melioratione et si tantum[11] modo irrumpere presumserit anathema et excomunicationi Omnipotentis Dei maledictus semper subiaceat.

Acta autem[12] hac donationis scriptura VI idus decembris, anno VI regnante rege Leodouico[13].

Signum Ulliardis, signum[14] Guillelmi[15], qui hanc donationem fecimus, firmauimus et testibus subscriptis firmari rogauimus. Signum Petri, presbiteri[16]. Signum Petri Iohannis. Signum Sirnalli[17].

---

[1] *Quia*, B. El més lògic, per formulari, seria que A també escrivís *quia* però hi col·loca un *et* carolingi com els de la resta del text.
[2] *Femine*, B.
[3] *Bisullunensi*, B.
[4] Hi ha una taca i no es veu bé però és possible que l'escrivà escrigués *dicetor*; *dicunt*, B, potser era el que tenia escrit A.
[5] *Cuma*, B.
[6] No ho transcriu B.
[7] *Tascham*, B.
[8] *Prescripte*, B.
[9] *Obitum*, B.
[10] *Sollide*, B.
[11] *Tantu,* B.
[12] No ho transcriu B.
[13] *Leudouico*, B.

Signum Raimundus, sacerdos*, qui hoc rogatus scri[psi die annoque][18] suscripsi prefixo.

[14] El punt del *signum* de la part superior dreta està situat sobre la línia horitzontal de sota i gairebé no es veu. La signatura, però, es va realitzar ja que aquest escrivent col·loca el *signum puncti* dels valedors a la part baixa dreta i per tant està signat correctament.
[15] *Guillelmo*, B.
[16] B té una taca, il·legible.
[17] B escriu *Arnalli* tot i que les dues primeres lletres d'A són *Si-*.
[18] Forat.

60

1114 febrer 23

El bisbe Berenguer de Girona i Umbert de Basella fan una convinença per raó del castell de Juià i dels seus feus.

A. Original, 109 x 130, ADG, pergamins de la Mitra, calaix 3, doc. 128.
B. Còpia, ADG, CC, pp. 153-154, ex A.
C. Còpia feta el 10 d'octubre de 1320 *(VII. kalendas marcii anno .VI. regni Leudouici regis)* pel notari Pere de Capmany, ADG, RC, full 153 vers i revers, ex A.
D. Còpia, ACG, LLVCG, full 146 revers, ex A.
a. Ed. VL, nº 30, ex A?
b. Ed. CAC, nº 214, ex B.
c. Transcripció RCTD, nº 126, ex C.
d. Regest CCM, nº 202, ex B.
e. Regest PM, nº 26, ex A.
f. Transcripció de RGLRV, nº 168 ex D. El consideren sense data.
g. Ed. Marquès, CRV, nº 5, ex C.

El pergamí i la lletra són petits (A). Està força gastat del costat dret. La data s'ha pogut reconstruir gràcies a les versions B i C.

Transcripció ex A

[He]c[1] est conueniencia[2] facta inter Berengarium, Gerundensem episcopum, et Umbertum de Basilia de ipso [c]astro de Iullano. Conuenit namque predictus Umbertus prenominato episcopo et successoribus suis, per ipsum castrum de Iullano et per ipsos feuos[3] quos habet per eum, quod de ista hora inantea sit suus fidelis homo et successorum suorum et adiuuet eum tenere fideliter et defendere omnem honorem Sancte Marie Girundensis[4] Sedis quem hodie habet uel habere debet contra cunctas utriusque sexus personas qui de predicto honore Sancte Marie quicquam[5] uellent auferre uel diripere. Conuenit[6] inter[7] predictus Umbertus predicto episcopo, quod si predictum castrum de Iullano[8] uenerit[9] in adobetura[10], quod predictus Umbertus mittat[11] in ipso castro castellanum cum consilio predicti episcopi et successorum suorum. Item conuenit predictus Umbertus prenominato episcopo et successoribus suis quod de predicto castro

[1] A la versió B hi manca la *h* inicial ja que segurament s'hi volia posar una caplletra. La versió C comença: *conueniencia facta per Umbertum de Basilia Gerundensi episcopo quod esset fidelis eidem pro castro de Iuyllano et quod det inde sibi potestatem ad requisicionem dicti episcopi.* La versió D comença: *conueniencia de castro Iuyano.*
[2] *Conuenientia*, B i D; *conueniencia*, b.
[3] *Fedos*, c.
[4] *Gerundensis*, B, D, b, c i g.
[5] *Quicumque*, f.
[6] Entre *conue-* i *-nit* el full de la versió C canvia de cara i passa al revers.
[7] Nosaltres entenem que el text diu *inter* tot i que a les còpies apareix una altra forma: *Idem*, B, D i b; *Item*, C i c.
[8] *De Iullano* és sobreposat*; Iulano*, B i b.
[9] No ho té D.
[10] *Adobertura*, D i g; *ad obertura,* c.
[11] *Mitat*, D, amb la i sobreposada.

de Iullano[12] donet eis[13] potestatem quantasque[14] uices ipsi requisierint per se aut[15] per suum nuncium[16] aut nuncios[17] cum forfet[18] et sine forfet[19]. [Item][20] con[uenit][21] predictus Umbertus predicto episcopo quod si qua donatio[22] de predicto castro uel[23] castellano de Iullano[24] exierit habeant[25] ea[26], predictus Umbertus et[27] predictus episcopus per medium [et hoc totum conuenit facere][28] predictus Umbertus sine engan[29].

Acta conueniencia[30] VII kalendas marcii[31], anno [VI Leudouici][32] regni[33] regis[34].

Signum Umberti, qui hanc conuenienciam[35] feci, firmaui[36] firmarique rogaui. Signum[37] Reamballi. Signum Dalmacii[38] Bernardi de Petra Incisa[39]. Signum Petri Bernardi de Palacio[40]. Signum Gaucberti[41] Guillelmi[42].

Guillelmus[43], leuita*, qui hanc[44] conuenienciam[45] rogatus[46] scripsi, suscripsi[47] die annoque prefixo.

---

[12] *Iulano*, B i b.
[13] *Ei*, B, b.
[14] *Quantascumque*, c i g.
[15] *Ut*, D.
[16] *Nuntium*, B, D i b.
[17] *Nuntios*, B, D, b; *nuncios*, f.
[18] *Forfait*, B i b; *forfayt*, D.
[19] *Forfait*, B i b; *forfay*t, D.
[20] Reconstruït ex B, No ho transcriu c.
[21] Reconstruït ex B.
[22] *Donacio*, C i c.
[23] *Et*, c.
[24] *Iulano*, B i b.
[25] *Habeat*, b.
[26] *Eam*, B, C, D, b i c.
[27] No ho té D.
[28] Reconstrucció ex B.
[29] *Enguan*, D; *engan*, f.
[30] *Conuenientia*, B , C, D, b i c.
[31] *Martii*, B, b, c i g.
[32] Reconstruït ex B.
[33] No ho tenen B, C, D, c.
[34] *Annno VI regni Leudouici regis*, b.
[35] *Conuenientiam*, B; *Conuenienciam*, b.
[36] O bé *firmarii*, D.
[37] Després d'aquesta paraula B canvia de pàgina i de la 153 passa a la 154.
[38] *Dalmatii*, B i b.
[39] *Petraincisa*, c i g.
[40] *Palatio*, D.
[41] *Gauberti*, B i b; *Gauceberti*, c i g.
[42] *Guilielmi*, b.
[43] *Guilielmus*, b.
[44] *Han*, B; *Hanc*, b i c.
[45] *Conuenientiam*, B, D i b.
[46] No ho transcriu c.
[47] No ho transcriu g.

61

1114 febrer 23

Umbert de Bassella, fill d'Oda, jura fidelitat al bisbe Berenguer de Girona per raó del castell de Juià.

A. Original, 101 x 133, ADG, Pergamins de la Mitra, calaix 1, doc. 87.
B. Còpia, ADG, CC, pàg. 154.
C. Còpia de l'11 d'ocubre de 1320 *(Vº idus octobris anno Domini Mº CCCº XXº).* feta pel notari Pere Capmany, ADG, RC, full 153 revers-154 vers.
D. Còpia, ACG, LLVCG, full 146 revers.
a. Ed. VL, nº. 30, p. 271, ex D. Ho data de 1113.
b. Ed. CAC, nº. 214, ex B.
c. Transcripció RCTD, nº. 127, ex C.
d. Transcripció de RGLRV, doc. 169, ex D. Ho daten de 941.
e. Regest CCM, nº 201, ex B.
f. Regest PM, nº 26, ex A.
g. Ed. CRV, nº 6, ex C.

Transcripció ex A:

Iuro[1] ego Umbertus de Basilia, filius qui[2] fuit[3] Ode femine[4], tibi Berengario, Girundensi[5] episcopo, quod ab ista hora inantea fidelis ero tibi[6] de tua uita[7] et de tuo corpore et de omnibus membris que[8] in tuo corpore habentur et de ipso castro de Iullano et de potestate ipsius castri quam dabo tibi quantasque uices[9] tu predicte episcope eam mihi[10] demandaueris per te aut per tuum nuncium[11] aut nuncios[12] et de omni honore quem ecclesie[13] Sancte Marie[14] Gerundensis Sedis[15] habet uel habere debet sicut superius scriptum est, sic tenebo faciam[16] et attendam[17] sine engan totum tibi predicte[18] Berengari[19] senior meus per Deum et hec[20] Sancta.

Acto sacramentali VII kalendas marcii[21], anno VI regni Leudouici regis.

Signum Umberti, qui hoc sacramentum feci, firmaui firmarique[22] rogaui. Signum Reamballi. Signum Dalmacii[23] Bernardi. Signum Gaucberti[24] Guillelmi[25]. Signum Petri Bernardi de Palacio[26]. Signum Berengarii Arnalli[27] de Fuxano.

---

[1] Encapçalament de C: *sacramentale idem continens quod supra proximum instrumentum*.
[2] *Que*, d.
[3] *Fui*, B i C.
[4] *Faeminae*, a; *finem*, d.
[5] *Gerundensi*, B, D, c i g.
[6] No ho transcriu b.
[7] *Uita tua*, b i c.
[8] Quae, a.
[9] *Uices* és sobreposat a la versió B; *quantascumque uies*, c.
[10] *Michi*, C i a.
[11] *Nuntium*, B i D.
[12] *Nuntios*, B i D.
[13] *Ecclesia*, B, C i D.
[14] Ecclesiae *Sanctae Mariae*, a.
[15] *Sedis Gerundensis*, c i g.
[16] *Fatiam*, D, tot i que és dubtós si és la lletra *c* o la *t*.
[17] *Atendam*, B.
[18] No ho transcriu b.
[19] *Berengarii*, D.
[20] *Haec*, a.
[21] *Martii*, B; *marcci*, d.
[22] Aquí la versió C canvia de full i del 153 revers passa al 154 vers.

Guillelmus[28], leuita*, qui hoc rogatus scripsi, suscripsi[29] die annoque prefixo.

[23] *Dalmatii*, B i D.
[24] *Gauberti*, D.
[25] *Guillermi*, a; *Gauceberti Geralli*, b; *Gauceberti Guilielmi*, c.
[26] *Palatio*, D.
[27] *Arnaldi*, D.
[28] *Guillermus*, a; *Guilielmus*, b i c.
[29] No ho transcriu c.

62

1114 març 14 (testament, document perdut)

Joan de Cartellà fa testament abans d'anar a Jerusalem.

Amb el nº 151, a la guia de l'ACG apareix esmentat un document, avui dia desaparegut, que es regesta de la següent manera:

1113.III.14.
Testament de Joan de Cartellà, fa testament en empendre viatge a Jerusalem,
II idus marcii anno VI regnante Leudoice rege.
Oliba presbiter scripsit.
Nº 110; 170 x 265 mm.

63

1114 maig

Pere Ramon de Mata retorna a Santa Maria de Girona, al bisbe Berenguer i als canonges, un alou situat a Bianya.

A. Original, 106 x 266, ACG, pergamins, 152. A la guia de l'arxiu es data 1113.V.8.

Sit notum cunctis presentibus atque futuris quoniam ego Petrus Raimundi de Mata hac scriptura indice diffinio et euacuo ac penitus relinquo Deo et Sancte Marie Sedis Girunde et Berengario, eiusdem sedis episcopo, omnibusque canonicis ibi manentibus presentibus et futuris, totum illud alodium ab integro de Bianna quod dicitur esse iuris Sancte Marie per uocem et auctoritatem scripturarum quorundam fidelium defunctorum qui Deo et prefate sedi illud dimiserunt propter remissionem peccatorum suorum. Sicut habetur et continetur totum prefatum alodium, cultum et heremum, cum mansis et hominibus illud in habitantibus, cum omnibus in se habentibus et ad se qualicumque modo pertinentibus, sic diffinio et dimitto prefatum alodium Deo et Sancte Marie solide et libere et in potestatem prefatorum. Per presentem mea diffinitionis scripturam illud trado, ut ab hodierno die uel hore[1] ego uel aliquis per meam uocem non possimus in toto prefato alodio aliquid requirere, sed secure ac quiete prefata ecclesia illud posideat perpetim habendum et possidendum. Si quis contra hanc mee diffinitionis scripturam ad irrumpendum uenerit, nihil proficiat, sed Deo et Sancte Marie in duplum illud alodium componat in consimili loco, hac scriptura firma persistente.

Que acta est VIII idus mai, anno VI regni Ludouici regi.

Signum Petri Raimundi, qui hanc diffinitionem feci, firmaui et testes firmare rogaui. Signum Bernardi Remundi, fratris eius. Signum Guillelmi Ugonis de Fares.

Arnallus Iohannis, presbiter*, qui hoc rogatus scripsi et suscripsi prenotato die et anno.

[1] Tot i que la *h* sembla una *t*.

64

1114 (potser 1113) agost 1

Ponç Oliba dóna a Sant Esteve de Pedret un alou que injustament havia rebut en feu del seu senyor Ademar, a canvi de vuit sous de diners rossellonesos que rep del sacerdot de dita església.

A. Original (¿), 120 x 427, ACG, pergamins, 156. A la guia de l'arxiu es data 1114.VIII.1.

En aquest text es fa la mateixa donació que al doc. 41 (ACG 146).

La datació, feta inusualment per l'Encarnació, ens dona 1114 si la comptabilitzem a l'estil pisà i 1113 a l'estil florentí.

Donem el text com a original tot i que dubtem si la signatura de l'escrivent és autògrafa o no, fet que convertiria l'original en còpia simple.

Haec est scripture euacuacionis, pacificacionis et definicionis que facio ego Poncius Olibani ad Sancti Stephani protomartir cuius ecclesia sita est in uilla Petreto. De ipsa sua alodia transactis temporibus tenebam iniuste per manu codam Ademari Remundi ad feuum. Certum quidem et manifestum enim est quia in diebus predicto seniori meo Azemari recognoui toltam et iniusticiam quam faciam prelibato Sancto Stephano de sua alodia et propter timorem Dei et propter excomunicationem, quod fecerit Sanctissimis patribus de alodia ecclesiastica, ueni ante predicto Azemaro, seniori meo, et sua manu reddidi atque iachiui cuntas uoces atque directos quod abebam iuste an iniuste in predicta alodia Sancti Stephani, et cum consilio iamdicto Azemaro euacuaui et definiui iamdicta alodia ad predicto Sancto Stephano et ad Petro, capellano eiusdem ecclesie, sicut resonat in ipsam scripturam euacuacionis quod ego cum coniux mea Arsendis fecimus Sancto Stephano et iamdicto capellano. Et propter iamdictam euacuacionem alodii accepi a potestate prelibato Petro capellano libram I plate sicut ipsam scripturam comemorat et hoc sicut supra scriptum est, ita est uerum. Postea namque ab instinctu diaboli et consilio eius aposui iniquitate super iniquitatem et peccata super peccata et reiteraui toltam uel forciam quam antea quam iamdictum alodium reddidissem in manu predicto Azemari nec definissem ad iamdicto Sancto Stephano nec ad predicto Petro capellano faciebam et imparaui iamdictum alodium ad predicto Sancto Stephano et ad iusdem capellano et dicebam quod nosciebam quod alodium esset de Sancto Stephano et ab anc racione uolui eum illum tollere. Modo uero recognosco me quia propter peccata mea et iniusticias meas et malicias meas facio et propter amorem Dei et timorem excomunicacionis et pauorem penas Inferni et, ut Sanctus Stephanus intercedat pro peccatis meis ad Dominum, collaudo et confirmo et auctorizo ipsam scripturam gurpicionis, euacuacionis, pacificacionis ac definicionis quod feci prelibato Sancto Stephano sicut in ea resonat et homo in ea legere poterit de alodio Sancti Stephani. Ita euacuo pacifico uel definio ad predicto domo Sancti Stephani et iamdicto Petro, capellano, et successoribus suis, ut ab hodierno die et deincebs seccuri ac quieti possideant ad seruicium Sancti Stephani. Quod si ego prefatus Poncius Oliba aut aliquis homo uel femina utriusque sexus hec scripture euacuacionis irrumpere temptauero uel temptauerit aut iamdicta alodia aut aliquid de eo iamdicto Sancto Stephano uel suo capellano tullero[1] uel tulerit, nil proficiam uel proficiat, sed iamdicta

[1] La lletra *o* és sobreposada. La darrera lletra de la paraula ha estat barrada i a sobre seu s'hi ha col·locat una *o*.

alodia ad predicto domo Sancti Stephani uel ad suo capellano in quadruplum componam aut componat. Et inantea hec[2] scripturam euacuacionis pacificationis ac definicionis omni tempore firma et stabilis permaneat.

Actum est autem hec scripturam euacuacionis, pacificacionis seu deffinicionis, kalendas augusti, anno millesimo centesimo XIIIIº Incarnacionis Deum.

Signum Poncius Olibani, qui hec scripturam euacuacionis, pacificacionis et definicionis fieri, iussi et iniuste a potestate predicto capellano VIII solidos de denarios rossilionensis accepi et manu mea hec scriptura signo punctis firmaui et testibus subterius scriptis firmare precepi. Signum Arsendis, coniux iamdicto Poncio, qui iamdicta omia collaudo et confirmo. Signum[3] Remundi Azemari, qui hoc confirmo. Signum Poncius Guillelmi. Signum Petri Remundi. Signum Berengarius, subdiaconus de Vilare Ermenisclo[4]. Signum Petrus, primo presbiteri, kapellano. Signum Arnaldus, presbiter, proles Poncii. Signum Petrus Poncii, frater eius. Signum Guillelmus, presbiter +.

Petrus, presbiter*, qui hec scripturam euacuacionis, pacificationis atque definicionis scripsi, subscripsi die et anno quo supra.

[2] *Hec* és reduplicat.
[3] No està signat.
[4] El nom *Ermenisclo* està partit. Així, -*nisclo* apareix escrit sota les dues darreres paraules de la línia. A l'escrivent se li acabava la fila i no volia escriure la meitat del nom a l'inici de la següent. A més a més, -*nisclo* està rodejat per la part esquerra i per sota amb dues línies de noranta graus que la separen de la resta de les signatures.

65

1114 setembre 13

Bernat Ramon de Mata dóna a Déu i a la canònica de Santa Maria de la Seu de Girona el mas de Verdaguer, amb tots els seus drets, pel qual havia pleitejat amb els canonges.

A. Original perdut.
B. Còpia, ADG, CC, pàgs. 253-254, ex A.
a. Regest CCM, nº 203, ex B.
b. Ed. parcial, DB, nº 121, ex B.
c. Ed. CAC, nº 215, ex B.

[I]n Christi nomine ego Bernardus Raimundi de Mata hac scriptura indice diffinio et euacuo ac omnino dimitto omnipotenti Deo et canonice Sedis Sancte[1] Marie Gerunde, ipsum mansum de Verdegario quem multociens michi querelauerunt canonici prefate Sedis quem etiam[2] recognosco alodium et iuris esse prefate canonice. Sicut habetur et continetur prefatus[3] mansus[4], cum exitibus et regressibus suis, cum arboribus et uniuersis pertinentiis, cum censu et seruitio et omnibus ad se pertinentibus, sic dimitto illum Deo[5] et prefate canonice, solide et libere, sine ullo retentu quem ibi non facio ad proprium et francum alodium perpetim, habendum et possidendum, et de mea potestate in ius et dominium prefate canonice ullum trado et dimitto. Si quis hanc diffinicionem[6] irrumpere temptauerit, nichil proficiat, sed pro sola presumptione prefatum mansum Deo et iamdicte[7] canonice in duplum in eodem loco componat, hac scriptura firmiter persistente.

Que acta est idus septembris, anno VII regni Lodoici regis.

Signum *(pàg. 254)* Bernardi Raimundi[8], qui hanc difinitionem[9] feci, firmaui firmarique rogaui. Signum Petri, filii eius. Gaucefredus, clericus. Impressit scriptis signum Raimundus[10] Ugonis. Crucem Petrus Arnalli, leuita. Bernardus, scriptis fauet ypodiachonus istis.

Arnallus Iohannis, presbiter, qui hoc rogatus scripsi[11] et suscripsi prenotato die et anno.

[1] És sobreposada.
[2] No ho transcriu c.
[3] *Predictus*, c.
[4] Des d'aquí fins firmiter persistente no ho transcriu b.
[5] *Eo*, c.
[6] *Diffinitionem*, c.
[7] *Iam dicte*, c.
[8] Des d'aquí fins a rogaui no ho transcriu b.
[9] *Difinicionem*, c.
[10] *Raymundi*, b.
[11] *Scripsit*, b, que d'aquí fins el final no ho transcriu.

66

1114 setembre 29

Florència, juntament amb els seus fills Pere Ferrer, Ermengarda i Ledgarda, dóna a Déu i a la canònica de Santa Maria de la Seu (de Girona) un alou format per vuit peces de terra situades al comtat de Girona, a les parròquies de Sant Vicenç de Canet i Santa Cecília de Montcal. En aquesta propietat Cartellà hi té dues oques per dret de *forcia*.

A. Original, 189 x 235, ACG, pergamins, 157. A la guia de l'arxiu es data 1114.IX.29.

Pateat cunctis hanc legentibus et audientibus scripturam quoniam ego Florentia, filia Sancii Fredarii, una cum filio meo Petro Ferrario et filiabus meis Ermengarde siue Ledgarde, propter amorem Dei et ut remissionem peccatorum nostrorum atque remedium animabus nostris, per intercessionem Gloriose Dei Genitricis semperque uirginis Marie consequi ualeamus, hac scriptura indice donamus Deo et cannonice Sancte Marie Sedis omne nostrum alodium quod habemus in comitatu Gerundensi, in parroechia Sancti Vincentii de Canneto et in ipsa Sancte Cecilie de Monte Caluo. Sunt autem hoc alodium VIII petie de terra: prima fui [ ][1] in qua fuit caput mansi iuxta alodium Sancte Marie quod fuit Guadalli Butric in ipsa Ruirola. Secunda ipsa de su[ ][2]. Tercia infra ambas aquas. Quarta et quinta in Serra Longa quas tenet Raimundus de Verdeger. Sexta secus Fonte Bullitum. Septima prope condaminam Sancte Marie quam tenet Petrus Raimundi de Ruirola. Octaua iuxta aliam condaminam Sancte Marie quam tenet Raimundus Adalberti in eadem Ruirola. Sicut habetur et continetur predictum alodium cum affrontacionibus, exitibus et regressibus suis, cum omnibus etiam que in eo continentur et sibi aliquo modo pertinent, sic de nostro iure dominio et potestate uotiue ac potentialiter in ius et dominium beate Marie Sancte Gerundensis Sedis tradimus eiusque canonice. Si quis contra presente donationis scriptam ad irrumpendum uenerit, non ualeat, sed duplam compositionem persoluat.

Actum est hoc III kalendas octobris, anno VII regni Ledouici regis.

Signum Florentie, signum Petri Ferrarii, signum Ermengardis, signum Ledgardis et hoc fieri iussimus, firmauimus firmarique rogauimus. In iamdicto alodio habet Cartilianum per fortiam II aucas. Signum Amati Isarni. Signum Bernardi Adalberti, baiuli. Signum Raimundi Adalberti. Signum Ysarni.

Suscripsi Petrus Martini, diachonus*, hoc rogatus scripsi die annnoque prefixo.

[1] Hi ha una taca.

[2] Hi ha una taca i no podem interpretar correctament el nom. Semblaria com si hi hagués una *h* amb abreviatura seguida d'una *o* però és de mal llegir.

67

1114 octubre 13

Vicenç, la seva dona Rodlens i Doda, cedeixen a l'església de Sant Vicenç (de Camós) un alou i heretat que tenen dins d'aquesta parròquia, a la uila de Cruanyes, comtat de Girona. Reserven la tasca per a Maria, llur filla, però quan ells morin aquest dret passarà a l'església de Sant Vicenç.

A. Original, 81 x 445, ACG, pergamins, 158.

Per les afrontacions sabem que es tracta de Sant Vicenç de Camós. Se cita una església de Sant Jaume que té una vinya: ha d'ésser una església forània que té propietats en aquest lloc ja que a l'indret no hi havia ni hi ha cap edifici religiós amb aquesta advocació.

In Christi nomine ego Vincentius et Rodlens, uxor mea, et Doda ac scriptura indice donamus Domino Deo et Sancto Vincentio, unde sumus parroechiam, in comitatu Girundense, in termines parroechie eiusdem Sancti Vincentii, in uilla Crosannes, illo alodio et hereditate [qu]i[1] nobis aduenit per uoce parentum aut per qualicumque uoce uel auctoritate, in casis et suprapositis, ortis et linaris, terris et uineis, cultis et heremis, oliuaria qui ibi est de Sancti Iacobi et arboribus de qualicumque proienie. Et afrontat ab oriente in ipsas Brugeras, de meridie ad Ipso Palaç, de occiduo in Ipsas Connamines, de circio in torrente de Matamors. Quantum infra istas IIII afrontaciones habemus per uoce parentum et per compra aut per qualicumque uoce uel auctoritate, donamus Sancto Vincentio in diebus nostris et Maria, filia nostra, ipsa tascha et post nostrum obitum ad dominium Sancti Vincentii sinceramente et sine ulla reseruacione.

Facta ista carta donacione III idus octobris, anno VII reg Leudeuigo rege.

Signum vincentius, signum Rodlens, signum Doda, qui ista carta donacione iussimus, fieri, firmauimus et testes firmare rogauimus. Signum Remon Iochet. Signum Remon G[aucberti][2]. Signum Pere Arnal.

Suscripsi Giriberti, leuita*, qui ista carta donacion scripsi die et anno quo supra.

[1] Gastat.
[2] Gastat. Amb molta dificultat creiem llegir *Gaucberti*.

68

1114 desembre 18

Guisla i els seus fills, per remei de la seva ànima i la de llurs familiars, donen a la canònica de Santa Maria de la Seu de Girona la part del forn que tenen dins dels murs de la ciutat. L'altra part ja l'havia cedit anteriorment a la canònica un consanguini seu. Els donadors disposen ésser enterrats a l'església de Santa Maria de la Seu.

A. Original, 180 x 205, ADG, Pia Almoina, doc. 4044, Girona nº 15. A la guia de l'arxiu també apareix com a 3776.

Al marge inferior esquerre del pergamí hi ha un forat que ha d'ésser anterior a l'escriptura ja que no es veu menjat ni malmès. N'hi ha un a la part superior que afecta la primera línia.

In Christi nomine ego Guisla et filii mei, scilicet, Gaucfredus et Berengarius atque Raimundus siue Guillelmus, nos pariter in unum nullius suadentis ingenio nec donantis imperio, sed propria ac spontanea nobis elegit bona uoluntas, ut scripturam donationis faceremus canonice Sancte Marie Sedis Gerunde sicut et facimus per huius scripturam nostre donationis, donamus uotiue et potentialiter Deo et prefate canonice iamdicte Sedis Girunde ipsum furnum quem habemus intra muros ciuitatis, illum, uidelicet, in quo iam contingit prefatam canonicam habuisse partem per uocem nostre consanguinitatis. Sicut habetur et continetur et suis affrontationibus atque pertinentiis includitur sic nos iamdicti, propter Deum et remedium animarum nostrarum seu parentum nostrorum, donamus Deo et prefate canonice prenominatum furnum, solide et libere, omnem uocem uel hereditatem quam ibi habemus uel habere debemus sine ullo retentu quem ibi non facimus. Et de nostro iure ac potestate uel dominatione in ius et dominium seu potestatem prefate canonice tradimus ad proprium ac francum perpetim habendum et possidendum. Quam donationem si quis infringere temptauerit, nihil proficiat, sed pro sola presuptione duplam compositionem prefate canonice componat in consimili loco, ac post modum hec scriptura firma et stabilis maneat nunc et in euum.

Acta donatione XV kalendas ianuarii, anno VII regni Ludouici regis.

Signum Guisle, signum Gaucfredi, filii eius, signum Berengarii, fratris eius, signum Guillelmi, fratris eius, signum Raimundi, fratris prefatorum, qui hanc donationem fecimus, firmauimus et testes firmare rogauimus et in super corpus nostrum in uita et in morte causa sepeliendi prefate ecclesie donamus et tradimus. Signum Guillelmus, leuita*. Suscripsi Berengarius, presbiter*. Arnallus, leuita*. Bermundus, leuita*. Petrus leuita*.

Arnallus Iohannis, presbiter*, qui hoc rogatus scripsi et suscripsi prenotato die et anno.

69

1114 desembre 18

El bisbe Berenguer de Girona i els canonges concedeixen, a Gaucfred Bernat del castell de Vileles, un violari que consisteix en la quarta part de l'església de Pineda, incloses les dècimes, amb la condició de que no la doni en feu, ni l'empenyori, ni faci cap acord respecte ella amb militars ni homes ja que sinó ho perdrà tot. Després de la mort de Gaucfred Bernat la canònica de Girona en recuperarà la propietat.

A. Original, 77 x 295, ACG, pergamins, 159.
[B] Original perdut unit a la part inferior d'A per A, B, C.

Sobta el fet que al document no hi signa el bisbe ni cap canonge però sí que ho fan els receptors. Això és així perquè es devien fer dos documents enganxats per A, B, C. El que era pel bisbe hi signava Gaucfred Bernat (el document que ens ha arribat a nosaltres) i el que era per Gaucfred Bernat hi signava el bisbe (el desaparegut). Als arxius gironins es conserven altres casos similars com per exemple ACG 289 i 289 bis.

Pateat uniuersitati fidelium quoniam ego Berengarius[1], Gratia Dei Gerundensis episcopus, una cum congregacione canonicorum mihi comissa concedimus tibi Gaucfredo Bernardi de castro de Vileles, in uiolario iure, quartam partem ecclesie de Pineta, scilicet, de decimis, eo tenore ut habeas eam in dominium et teneas omnibus diebus uite tue et non dones eam ad feuum neque impignores neque cum aliquo milite uel homine concordes de ea neque etiam aliquid ibi impedias. Quod si feceris, statim reuertatur in potestatem canonice Sancte Marie. Post mortem quoque tuam, statim ueniat in dominium et potestatem iamdicte canonice, solide et libere, sine ullo impedimento.

Actum est hoc XV kalendas ianuarii, anno VII regni Ludouici regis.

Signum Gaucfredi Bernardi, signum Berengari, fratris eius, signum Guillelmi, fratris eius, signum Raimundi, fratris eius, qui hoc donum factum cum pacto laudamus et confirmamus.

In super conuenimus tibi nos canonici, ut simus tibi adiutores tenere eam et placitari eam illos militibus qui eam tenent contra nostram uoluntatem et simus inde guarents in perpetuum quamdiu uixeris.

Arnallus Iohannis, presbiter*, qui hoc rogatus scripsi et suscripsi prenotato die et anno[2].

[1] L'abreviatura final es confon amb l'accent de la *i* però hi és.
[2] A, B, C, D, E, F, G, H, I, K, L, M, N, O, P, Q . Estan partides per la meitat i hi manca el tros de baix.

70

Del 1114 al 1117

El bisbe Berenguer dóna a la canònica de Santa Maria de Girona les esglésies de Santa Coloma de Cabanelles, Sant Martí de Serra, Sant Esteve de Vilamacòlum i la meitat de Santa Llogaia de Parets, amb les dècimes, primícies, sagreres, alous, donacions, cessions dels difunts, censos i totes les pertinences que puguin tenir. El bisbe dóna sis lliures de plata a un frare anomenat Bernat per tal d'eixugar una penyora que tenia l'església de Santa Coloma de Cabanelles.

[A] Original perdut.

B. Còpia simple, 468 x 285, ACG, pergamins, 162. A la guia de l'arxiu es data 1116.

El document presenta problemes a la datació. Així, no hi apareix ni el dia ni el mes en que fou signat. Pel que fa a l'any, la datació pel rei Lluís és del 1114/1115, la indicció al 1116, i l'Encarnació al 1116/1117 en estil pisà i 1115/1116 en estil florentí. Les suposades signatures autògrafes dels dos Arnaus tenen els mateixos traços, així com també els tenen, entre altres, la b de Bernardus i algunes b de Berengarius. A diverses signatures les lletres presenten els traços de les lletres allargats i prims, fets tots per la mateixa mà. Dubtem que siguin autèntiques tot i que les imitacions estan molt ben fetes. Tot plegat ens fa pensar que pot tractar-se d'una còpia simple.

Quoniam oportet omnem fidelem christianum, maxime episcopum, Dei ecclesiam augmentare et propriis rebus eam heredem efficere, ut de bono in melius semper in Domino proficiat. Iccirco ego Berengarius, Gratia Dei Sancte Girundensis ecclesie episcopus, tocius Gerundensis cleri consensu et auctoritate suffultus, trado et concedo canonice Sancte Dei Genitricis Marie eiusdem Gerundensis Sedis, ecclesiam Sancte Columbe de Cabaneles et ecclesiam Sancti Martini de Serra necnon ecclesiam Sancti Stefani de Villa Colom simul cum medietate ecclesie Sancte Leocadie de Parietibus cum omnibus decimis et primiciis earum et sacrariis et alodiis cunctis et oblationibus fidelium et laxacionibus defunctorum et cum uniuersis que[1] dici uel nominari possunt ad easdem ecclesias pertinentibus, similiter cum capellaniis et censu ac seruicio clericorum earundem ecclesiarum, eo tenore facio hoc donum Deo et prefate canonice, ut ab hodierno die et tempore iamdicte ecclesie cum prefatis omnibus perhenniter maneant in dominio Girundensis canonice cuius alodium probatur existere et fratris in eadem canonica degentes Deo et Beate Marie famulantes expendant pensionem et redditus iamdictarum ecclesiarum in seruicio Dei et Gloriosissime Dei genitricis et uirginis Marie. Quas etiam ecclesias cum omnibus terminis et affrontationibus suis sicut ullo unquam tempore melius et habundantius habuit uel habere debuit iamdicte sedis ecclesia cum omnibus alodiis terris, scilicet, et uineis cultis et incultis, mansis et edificiis, cum feuis quos milites inde tenent et omnibus que mihi episcopali iure et beneficio nostre sedis pertinent omnia ex toto et absque ullo retentu pontificali auctoritate fretus, concedo et trado prefate canonice et de mea potestate in eius dominium et ius transfero, pono atque mitto propter Deum et remissionem peccatorum meorum, ita ut ullo unquam tempore ab eadem canonica prefata omnia uel aliquid eorum non diuellantur uel auferantur, sed semper in eius dominio habeantur et teneantur, saluo iure episcopali et uisitatione ecclesiarum ac iusticia clericorum que in

[1] Repeteix *que* al final de línia i a l'inici de la següent.

ceteris ecclesiis episcopatus habere debet[2] insuper. Ego Berengarius, Gratia Dei iamdictus episcopus, auctoritate omnipotentis Dei Patris et Filii et Spiritus Sancti et beatorum apostolorum Petri et Pauli et Sancte Gerundensis ecclesie et mea interdico et interdicendo excomunico atque excomunicans sub anathematis uinculo pono, ut nullus episcoporum uel clericorum neque aliqua cuilibet dignitatis aut potestatis persona presumat easdem ecclesias uel aliquid ex his a iamdicta canonica auferre uel quocumque modo alienare, sed semper sit dominium eiusdem canonice et fratrum inibi Deo famulantium. Concessit uero atque optulit Deo et prefate canonice quidam nostre congregationis frater, nomine Bernardus, ad huius largicionis opus VI libras plate in redemptione ipsius ecclesie de Cabaneles que pro iamdicti muneris redemptione erat in pignore, quod fecit ob remissionem peccatorum suorum quam tribuat ei omnipotens Dominis et retribuat in presenti seculo et in futuro amen. Quam donationem nec mihi nec alicui successorum meorum liceat infringere, sed ita maneat inconuulsa omni tempore, quam si quis uoluerit irrumpere in triplo cogatur componere cum omni sui profectu et augmentatione.

Acta scriptura huius donationis anno incarnationis Domini nostri Ihesu Xristi C XVI post millesimum, indictione VIIII, anno regni Ludouici regis VII.

Berengarius, Dei Gratia Girundensis ecclesie episcopus. + Petrus sacrista. Berengarius, Girundensis archidiaconus. Bermundus, leuita. + signum Guillelmus, leuita. Berengarius, caputscole. Gaufredus, tandem causam confirmat eundem. Guillelmus, coraula secundus. Suscripsi Berengari[us Ga]rumberti, presbiter. Gaucefredus, clericus. Suscripsi Geruardus, presbiter, cui Deus dimitat[3] omnia peccata sua. Berengarius Arnalli Ville Mulorum. Bernardus, prior, suscripsi. + Guilielmus Bernardi Nauatensis. Bernardus, scriptis fauet ypodiachonus istis. Berengarius, presbiter. Petrus Sendredi, presbiter.

Arnallus Iohannis, presbiter, qui hoc donum scripsi cum litteris suprascriptis in linea XX et in subsequenti prima et suscripsi prenominato die et anno.

[2] Des de *saluo iure* fins *habere debet* és sobreposat.
[3] La paraula està partida per un tall al pergamí i un cosit, i no es llegeix gaire bé.

71

1115 gener

Bota i el seu fill Guillem Ponç de Palol, donen a la canònica de Santa Maria de la Seu de Girona l'alou que posseeixen a la parròquia de Sant Pere de Juià i que tenen arrendat, excepte una vinya que està cedida en feu a Guillem Bertran.

[A] Original perdut.

A. Còpia del 22 d'abril de 1227 feta pel prevere Guillem de Celrà i el jutge Berenguer d'Albucià, 230 x 160, ACG, pergamins còpies, 11. No és a la guia de l'arxiu.

In Christi nomine ego Bota et filius meus Guillelmus Poncii de Palaciolo, donamus domino Deo et canonice Sancte Marie Sedis Gerunde ipsum nostrum alodium quod habemus et tenemus infra terminos parroechia Sancti Petri de Iuiano et homines tenent per nos. Sicut habetur et continetur totum prefatum alodium et suis affrontacionibus includitur, cum exitibus et regressibus suis, cum mansis et hominibus et cum[1] arboribus fructiferis et glandiferis, cum censu et seruicio et omnibus que nobis exinde exeunt uobis aliquo modo exire debent, sic nos iamdicti donamus prelibate canonice, uotiue et potencialiter ac solide et libere, totum prefatum alodium cultum et heremum, in monte et in plano, ad proprium ad franchum alodium perpetim habendum et possidendum propter Deum et remedium animarum nostrarum seu parentum nostrorum, excepta ipsa uinea quam Guillelmus Bertrandi tenet per nos ad feuum. Et de nostro iure ac potestate in ius et dominium ac potestatem prelibate canonice iamdictum alodium per presentem nostre donacionis scripturam tradimus ad possidendum et expletandum et inde omne suum uelle faciendum. Quam donacionem si quis irrumpere temptaueriti, nichil ualeat, sed prefatum alodium Deo et iamdicte canonice in duplum in consimili loco componat.

Acta donacione VII idus ianuarii, anno VII regni Ludouici regis.

Signum Bote, signum Guillelmi Poncii, filii eius, qui hanc donacionem fecimus, firmauimus et testes firmare rogauimus. Signum Ricardi. Guielmus, leuita. Suscripsi Petrus, presbiter[2]. + Petrus, sacrista.

Arnallus Iohannis, presbiter, qui hoc rogatus et suscripsi prenominato die et anno.

Signum Berengarius de Albuchiano, iudex ordinarius et silue archidiaconus, que autentice uidi tenui atque legi. Suscripsi Ego Guillelmus de Celrano, presbiter altaris Sancti Iachobi, qui hoc fideliter translataui cum literis suprascriptis in V linea, X kalendas maii et anno Domini MCCXX septimo die et anno quo supra.

[1] *Cum* és sobreposat.

[2] Al costat de la signatura hi ha una mena de *i* amb dos punts a sobre. Pensem que tot plegat podria tractar-se d'un signe de decoració. També podria ésser una *i* de la terminació *presbiteri* però llavors no concordaria amb el nom que acompanya, el qual està en nominatiu.

72

1115 gener 22

El Papa Pasqual II, a grans trets, confirma els límits del bisbat de Girona i els drets que hi té la canònica.

[A] Original perdut.
B. Còpia, ADG, CC, pàgs. 61-62, ex A.
C. Còpia, ACG, LLVCG, full 97 revers, ex A.
a. Ed. MH, nº 353, ex A?
b. Ed. *Bullarium Romanum*, vol 2, p. 227, ex?
c. Regest CCM, nº 206, ex B. El data de 1115.
d. Ed. CAC, nº 216, ex B. El data de 1115.
e. Transcripció RGLRV, nº 240, ex C. El daten de 1114.

La data pels anys de pontificat del Papa és 1115 i coincideix amb la vuitena indicció, citada dues vegades al text, i també es correspon amb l'Encarnació comptada a l'estil florentí. En canvi, si comptem l'any de l'Encarnació a l'estil pisà, la data és 1116 i llavors no coincideix amb la indicció, que hauria de ser la novena.

La transcripció a podria haver estat feta sobre l'original ja que el seu autor ens indica que s'ha tret de l'arxiu de l'església de Girona i no indica que procedeixi de cap cartoral, tal i com especifica en altres exemples que publica. Podria corroborar aquesta hipòtesi el fet que a inclogui algunes paraules que no apareixen a les altres versions, si és que no se les va inventar el transcriptor.

Transcripció ex B:

[P]aschalis[1], episcopus seruus seruorum Dei, uenerabili fratri[2] Berengario, Gerundensi episcopo, eiusque successoribus canonice substituendis in perpetuum sicut iniusta poscentibus nullus tribuendus est effectus sic legitima desiderantium non est differenda peticio[3] tuis[4] frater in Christo, karissime[5] Berengari[6], precibus annuentes[7], ad perpetuam Sancte[8] Gerundensis ecclesie[9] pacem ac stabilitatem, presentis[10] decreti stabilitate[11] sanccimus[12], ut uniuersi[13] parrochie[14] fines sicut a tuis antecessoribus usque hodie posessi sunt ita omnino integri[15] tam tui[16] quam tuis successoribus in perpetuum conseruentur *(pàg. 62),* qui uidelicet fines ad meridiem[17] Barchinonensis[18], ad occidentem[19] Ausonensis, ad aquilonem Urgellensis et Helenensis[20] parrochie[21] limites

[1] C comença: *priuilegium paschalis pape*.
[2] No ho té C.
[3] *Petitio*, C i a.
[4] *Itaque* és afegit per a.
[5] *Karisime*, e.
[6] *Berengarie*, e.
[7] *Innuentes*, C.
[8] *Sanctae,* a.
[9] *Ecclesiae*, a.
[10] *Praesentis*, a.
[11] *Auctoritate*, a.
[12] *Scimus*, C; *sancimus*, a.
[13] *Uniuersis*, c.
[14] *Parrochiae tuae*, a.
[15] *Integra*, c.
[16] *Tibi*, C i a.
[17] *Meridie*, a.
[18] *Barchinonensem*, e.
[19] *Ab oriente*, a.

tangunt, ab oriente[22] in mare pertingunt. Confirmamus etiam eidem Gerundensi ecclesie[23] uniuersa que[24] ad eam in presenti[25] indicione[26] VIII uidentur legitime pertinere et quecumque[27] in futurum iuste atque canonice[28] poterit adipisci decernimus[29] ergo[30], ut nulli omnino hominum liceat eandem ecclesiam temere, perturbare aut eius possessiones auferre uel ablatas retinere minure[31] uel temerariis uexationibus fatigare, sed[32] omnia in[33] integra conseruentur tam tuis quam clericorum et pauperum usibus profutura[34]. Illud autem omnimodo[35] interdicimus ne liceat eiusdem[36] clericis prebendas[37] aut[38] posessiones eiusdem ecclesie[39] retinere et suis usibus uendicare postquam eos ad episcopatum uel abaciam[40] uel alias preposituras[41] aliarum ecclesiarum transire contigerit. Si qua[42] igitur[43] in futurum ecclesiarum[44] eclesiastica[45] secularisue persona hanc nostre[46] constitutionis paginam sciens contra eam temere, uenire temptauerit[47], secundo tercioue conmonita[48] si non satisfaccione[49] congrua emendauerit potestatis honorisque sui dignitate careat reumque[50] se diuino iudicio[51] existere de perpetrata iniquitate cognoscat et a sacratissimo corpore ac[52] sanguine Dei et Domini redeptoris[53] nostri Ihesu[54] Cristi aliena fiat atque in extremo examine[55] districte[56] ultioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco iusta seruantibus sit pax Domini nostri Ihesu[57]

---

[20] *Elnensis*, C.
[21] *Parrochiae*, a.
[22] *Orientem*, C; *occidente*, a.
[23] *Ecclesiae*, a.
[24] *Quae*, a.
[25] *Praesenti*, a.
[26] *Inditione*, C i a; *idiccione*, c.
[27] *Quaecunque*, a.
[28] *Cononice*, e.
[29] *Discernimus*, C.
[30] I*gitur*, c.
[31] És a final de línia, de mida més petita, fora del quadre de text i sembla afegit posteriorment; *minuere*, C i a; *minuire*, c.
[32] *Set*, C i e.
[33] No ho té C; no ho transcriu a ni c.
[34] *Pro futura*, e.
[35] *Omnino*, a.
[36] *Eius ecclesie*, C; *eiusdem ecclesiae*, a.
[37] *Praebendas*, a.
[38] *Ac*, C.
[39] *Ecclesiae*, a.
[40] *Abbatiam,* C i a.
[41] *Praeposituras*, a.
[42] *Siqua*, e.
[43] *Igitur* o bé *ergo* ja que es tracta d'una *g* amb una uocal a sobre que no es clar quina és; *igitur*, c.
[44] No ho té C.
[45] *Ecclesiastica*, c.
[46] *Nostrae*, a.
[47] *Tentauerit*, a.
[48] *Comonita*, C; *commonita*, c.
[49] *Satisfactione*, C, a i c.
[50] *Reamque*, a.
[51] *Iuditio*, C.
[52] *Et*, c.
[53] *Redemptoris*, C, a i c.
[54] *Iesu*, a.
[55] *Ex amine*, e.
[56] *Districtae*, a.
[57] *Iesu*, a.

Christi quatinus et hic fructum bone[58] accionis[59] percipiant et apud districtum iudicem premia[60] eterne[61] pacis inueniant. Amen, amen, amen.

Sigillum[62] ego Paschalis, catholice ecclesie[63] episcopus, suscripsi[64]. Beneualente[65].

Data[66] Laterani per manum Iohannis, Sancte Romane ecclesie[67] diachoni cardinali[68] ac bibliothecarii, XI kalendas februarii[69], indictione octaua[70], Incarnationis dominice[71] anno MºCºXºVº[72], pontificatus autem Domni[73] Paschalis secundi pape[74] anno XºVIº.

[58] *Bonae*, a.
[59] *Actionis*, C i a.
[60] *Praemia*, a.
[61] *Aeternae*, a.
[62] C el col·loca després del nom; *rota*, c; No l'indica a.
[63] *Catholicae ecclesiae*, a.
[64] C té un segell rodó amb una creu interior i els noms *Sancti Petrus, Sancti Paulus, Paschalis II pape; subscripsi, a*.
[65] No ho té C ni ho indica a.
[66] *Datum*, C.
[67] *Sanctae Romanae Ecclesiae*, a.
[68] *Diaconi cardinalis, a; cardinalis*, c; *diachonus cardinalis*, e.
[69] *Febroarii*, C; *februar*, a.
[70] *VIII*, a, c i e.
[71] *Dominicae*, a.
[72] *CXV*, C.
[73] *Domini*, C i c.
[74] *Papae*, a.

73

1115 febrer 5

Ramon Ramon de Santa Coloma i el seu fill Bernat donen a Déu i a la canònica de l'església de Girona una batllia amb els seus drets, la propietat d'Estanyol, un camp anomenat de Crosa, la undècima part del que tenen a la propietat de Ramon Barons i la undècima part de l'alou de Montcal.

A. Original, 325 x 146, ACG, pergamins, 154. A la guia de l'arxiu es data 1114.II.5.

La part dreta està destruïda i el seu aspecte és semblant al que quedaria si s'hi haguessin anat retallant semicercles des del límit de la vora fins a dins. Alguns d'ells es mengen gaiebé una tercera part de l'amplada del pergamí. Com que no en coneixem cap còpia, no en podem reconstruir les llacunes. La vora esquerra presenta paraules gastades i alguna incisió petita.

In Christi nomine ego Raimundus Raimundi de Sancta Columba et filius [ ] et euacuamus et pariter dimittimus omnipotenti Deo et e[ca]nonice Gerundensis ecclesie omnibusque canonicis Deo ibi milit[ ]sam baiuliam uel forciam ac toltam seu usus uel accap[ites] in manso ubi Raimundi Baronis habitat uel in omni tene[ ]borat cum corpore suo et uxoris ac filiorum eius. Iterum dimittimus [Deo et cano]nice omnibusque canonicis presentibus ac futuris totum illud de Stagneolo [qua]licumque modo habet prefata canonica per laxationem Sicardis, f[emine,]ces solide et libere cum hominibus et feminis ibi manentibus [ ] pertinentibus preter mansum ubi Petrus Retorna habitat c[ ]um pertinente et ipsum campum de Crosa quem Raimundus G[ ]tium per predictam Sicardem quod nobis contigit per hereditate[m] inter nos de prefato alodio. Item diffinimus ac omnino dim[ ]as et donationem quam qualicumque modo requirebamus in alodio de Raimundi [ ]t Reamballi, clerici, preter solu modo solidum I plate continentem in se me[a]rgenti puri quem donent nobis clerici prefate sedis in Girunda. Hec omnia [ ] scripta alodia culta et herema cum pratis, pascuis, siluis atque garric[is] inde cum hominibus et feminis ibi manentibus siue cum omnibus eidem alodio pertinentibus pariter diffinimus atque omnino dimittimus Deo et prefate canonice, solid[e] et libere, sine ullo retentu quem ibi non facimus, ut nos uel aliquis nostre posteritatis per nostram uocem non possimus aliquid requirere in toto prefato alodio per baiul[ ] de donationem seu aliquam exactionem uel alio aliquo modo, sed integra et illibe[re] permaneant in potestatem iamdicte canonica et de nostro iure et [ ]iu dominium et potestatem prelibate canonice et clericorum prefate sedis [ ] firmarorum sicut superius scriptum est tradimus perpetim habenda et possidenda [ ] que nos predicti Raimundus, scilicet, et Bernardus, filius meis, donamus et tradimus [uo]tiue et potentialiter ad francum alodium Deo et prefate canonice undecimam [ ][1] quam habemus in manso Raimundi Baronis iamdicti cum omnibus que nobis per[tinent] in iamdicto manso per hereditatem undecima partis, similiter cum alodio quod habemus in Monte Caluo quod similiter prelibate canonice donamus et tradimus [ ] suam scripturam diffinicionis seu euacuacionis ac similiter donationis et tradicionis. Si quis infringere temptauerit, nihil proficiat, sed hec omnia in duplum in consimili loco componat, hac scriptura firmiter persistente.

Que acta est nonas februarii, anno VII regni Ludouici regis.

Signum Raimundi Raimundi, signum Bernardi, filii eius, qui hanc diffinitio[nem] et euacuationem, donationem pariter ac traditionem fecimus,

[1] Acaba en *t* amb una abreviatura a sobre.

firmauimus et firmare rogauimus. Signum Arnalli Guillelmi de Cartiliano. Signum Gaucerand de Ostoles. Signum Raimundi Dalmacii de Audeniano[2].

Arnallus, presbiter*, qui hoc rogatus scripsi et suscripsi prenotato die et anno.

[2] En aquestes tres signatures, *de Cartiliano, de Ostoles* i *de Audeniano* sembla com si s'haguessin col·locat per marcar el lloc on hi havien d'anar la signatures corresponents, que són de tinta més fosca i diferents del text però fetes pel mateix escrivent Arnau.

74

1115 abril 3

Els canonges de l'església de Girona donen a Arnau Adalbert de Lladrera un mas que tenen a la parròquia de Sant Llorenç d'Adri, el qual restarà subjecte a la canònica per un cens i un servei, i a la mort de l'interessat la propietat revertirà a la canongia. A canvi d'aquesta cessió Arnau Adalbert dóna a dita canònica un mas que té a Cedià.

A. Original, 109 x 282, ACG, pergamins, 155. A la guia de l'arxiu es data 1114.IV.3.

Volem remarcar que el prevere i escrivent Arnau Joan de vegades dibuixa el mot Arnau de forma prima i allargada (ex. 155, 174, etc.) i en altres fa les lletres de forma més quadrada (ex. 159, 160, 202, etc.). El segon nom, Joan, és igual en totes.

In Christi nomine nos pariter canonici Gerundensis ecclesie, donamus tibi Arnalle Adalberti de Ladrera ipsum mansum quem canonica nostra habet in parroechia Sancti Laurencii de Adri. Tali tenore facimus tibi hoc donum, ut habeas prefatum mansum cum suis pertinenciis per nos dum uixeris et facias inde ipsum censum et seruicium et dones inde omnia que illinc exire debent nostre canonice per fidem et sine ulla contradictione et nichil impedias ibi ad damnum nostre canonice. Post obitum uero tuum reuertat[1] solide et libere in potestatem nostram et nostre canonice cum omni melioracione quam ibi feceris. Et ego namque prefatus Arnallus, per predictum beneficium Sancte Marie quod habeo et propter remissionem peccatorum meorum, in Dei omnipotentis nomine dono Deo et iamdicte canonice Sancte Marie, uotiue et potencialiter, per presentem donationis scripturam ipsum mansum quem habeo in Cediano, cum uniuersis suis pertinenciis et cum omnibus que ad iamdictum mansum pertinent, solide et libere, et de meo iure in potestatem prefate canonice illum trado ad possidendum et perpetuo iure habendum. Et est manifestum. Si quis contra hanc scripturam ad irrumpendum uenerit, nihil proficiat, sed pro sola presumcione duplam compositionem inde persoluat, hac scriptura firmiter persistente.

Que acta est III nonas aprilis, anno VII regni Ludouici regis.

Signum Arnalli Adalberti, qui hanc scripturam donacionis feci, firmaui et testes firmare rogaui. Signum Bernardi Richardi. Signum Raimundi Berengarii de Fauars. Signum Gillelmi Berengarii, fratris eius.

Arnallus Iohannis, presbiter*, qui hoc rogatus scripsi et suscripsi prenotato die et anno.

[1] Enganxat a la darrera lletra hi ha una mena de traç que s'assembla més a una cua que no pas a una abreviatura.

75

1115 maig 18

Ervigi, juntament amb la seva esposa Ricsenda i llur fill Ramon, venen al clergue Guillem Bernat una propietat alodial que tenen a la parròquia de Santa Llogaia de Pareds, al Ramil, pel preu de cinc sous i mig de plata.

[A] Original perdut.
B. Còpia, ADG, CC, pàg. 307, ex A.
a. Regest CCM, nº 204, ex B.
b. Ed. CAC, nº 217, ex B.
c. Ed. SEB, nº 18, ex B.

[S]it notum cunctis presentibus et futuris quia ego[1] Eruig et Ricsendis, uxor mea, cum filio meo Raimundo insimul[2] uendimus tibi Guillelme[3] Bernard[4], clerico, peciam unam alodii in parrochia Sancte Leocadie de Parietibus, in locum quem dicunt ad ipsum Ramil. Affrontat autem prefatum alodium a parte orientis in alodio Arnalli Guifredi de Palera, de meridie[5] in ipso Torrental, de occiduo in terra de Isarno, ab aquilone in terra de Guillelmi[6] Adalberti. Quantum infra istas quatuor affrontationes includitur sic uendimus tibi Guillelme[7] prescriptum alodium, quod aduenit mihi per[8] genitricem meam, propter solidos V plate et medium quos accepimus a te in rem ualentem, taliter ut habeas eum im proprium alodium ad faciendum inde quicquid uolueritis[9]. Si quis contra hoc ad irrumpendum uenerit, non ualeat, sed in duplo componat cum sua melioratione.

Acta autem[10] hac[11] scriptura XV kalendas iunii, anno VII regnante rege Lodouico.

Signum Eruige[12], signum Ricsendis[13], signum Raimundi, qui hanc uenditionem fecimus, firmauimus firmarique rogauimus. Signum Adalberti, diachoni. Signum Guillelmi[14] Petri. Signum Petri Mironis.

+ Signum Raimundus, sacerdos, qui hoc rogatus scripsi die annoque suscripsi[15] prefixo.

[1] No ho transcriu b.
[2] *In simul*, c.
[3] *Guilielme*, b.
[4] Guillelmi Bernardi, c.
[5] *Miridie*, c.
[6] *Guilielmi*, b.
[7] *Guilielme*, b.
[8] Repeteix dues vegades *per*: una al final de línia i una altra a l'inici de la següent.
[9] *Uolueris*, b.
[10] *Est*, c.
[11] És de mal llegir ja que primer escriu *ut* i després ho corregeix i conuerteix la uocal en *a*; No ho transcriu b.
[12] *Eruig*, b; *Guige*, c.
[13] *Racsendis*, c.
[14] *Guilielmi*, b.
[15] *Signo*, c.

76

1115 agost 30

El prebere Girbert ven al clergue Joan Ramon unes cases que té al burg de Sant Feliu, dins l'alou de Sant Maria de la Seu de Girona, pel preu de vint-i-un sous de plata. Les propietats hauran de pagar cens al bisbe.

A. Original perdut.
B. Còpia, 115 x 302, ACG, pergamins, 161. A la guia de l'arxiu es data 1115.VIII.30.
C. Còpia, ADG, CC, pàg. 334-335, ex A.
a. Regest CCM, nº 210, ex B. El data de 1117.
b. Ed. CAC, nº 218, ex B. El data de 1116.

La data de B varia un any respecte A: segurament l'escrivent va comptar un pal de més. No és d'estranyar ja que B copia malament l'escatocol d'A.

Hi ha signatures que no semblen autògrafes sinó més aviat imitacions fetes per l'escrivent: Girbert, prevere; Draduso; Berenguer Giribert; Guillem Rodball; Rorar, clergue. En canvi, creiem que la signatura del bisbe podria ser autèntica. Això ens fa pensar que podria tractar-se d'una còpia simple validada pel bisbe Berenguer, que signa just a sobre de l'escrivent.

Transcripció ex B:

Sit[1] notum cunctis presentibus atque futuris quoniam ego Girbertus, presbiter, per presentem mee uendicionis[2] scripturam uendo tibi Iohannes Raimundus[3], clerice, omnes domos cum solo et superposito et cum curtiliis, cum parietibus et stillicidiis, cum exitibus et regressibus, cum ortis et ortalibus, cum arboribus et uitibus et omnibus ad se pertinentibus et uniuersa que qualicunque modo habeo et teneo et homines per me et inantea[4] habere debeo in burgo Sancti Felicis, in alodio Sancte Marie Gerundensis Sedis, in honore episcopali. Aduenium mihi per uocem genitricis mee et[5] per commutacionem[6] et hedificationem et per alias plerasque uoces et auctoritates. Habent autem affrontacionem[7] ab oriente et meridie et occiduo[8] in calle et carrera publica, a parte circii in riuulo Gallicantus. Omnia quecunque quolibet[9] uoce et auctoritate ego iamdictus[10] Girbertus habeo et teneo et homines per me et inantea[11] habere debeo intra iamdictas[12] affrontaciones[13], per hanc scripturam uendo tibi prenominate Iohannis Raimundi[14], clerice, ad integrum, cum uniuersis ad se pertinentibus sine ullo retentu[15], et de meo iure in tuum[16] trado dominium ac[17] potestatem ad faciendum exinde quod

[1] C no té la primera lletra.
[2] *Uenditionis*, C.
[3] *Raimundi*, C.
[4] *In antea*, b.
[5] No ho té C.
[6] *Communionem*, C.
[7] *Affrontationes*, C.
[8] *Occidente*, C.
[9] *Qualibet*, C.
[10] *Iam dictus,* b.
[11] *In antea*, b.
[12] *Iam dictas*, b.
[13] *Affrontationes*, C.
[14] *Iohannes Raimunde*, C.
[15] C passa a la pàgina 335.
[16] *Uestro*, C.
[17] *Et*, C.

uolueris[18], excepto ipso[19] censu qui inde[20] exire debet Girundensi[21] episcopo. Accipio autem a te super his[22] omnibus precium solidos uiginti unum[23] de plata Gerundensi obtima[24]. Et est manifestum. Si autem in crastinum quelibet persona contra hanc uendicione[25] quoquo modo uenire presumpserit, nichil penitus proficiat, sed pro sola presumptione iamdicta[26] omnia tibi in triplum cum sua melioratione componat, hac[27] uenditione[28] firmissime persistente.[29]

Acta III kalendas septembris, anno VIII[30] regni Ludouici[31] regis.

Girbertus[32], presbiter*, qui hanc uendicionis[33] scripturam fieri iussi, firmaui firmarique rogaui. Signum Petri Raimundi. Signum[34] Petri Iohannis. Signum Belli Parfell[35]. Signum Raimundi Ribot. Signum Bernardi. Signum Arnalli Raimundi. Signum Petri Suniarii. Signum Guillelmi[36] Raimundi, bretun[37]. Signum Stephani, fabri. Signum Francii[38], lambardi. Berengarius Guiriberti[39]. +[40] Guillelmus[41] Rodballi, presbiter. + Rorardus, clerici[42]. +[43] Ademarus, clericus. Signum Petrus[44] Andree, clericus[45]. Berengarius, clericus[46]. Petrus A[r]duso[47] Tolensis, clericus[48]. Berengarius, Dei Gratia Girundensis[49] ecclesie episcopus*.

Suscripsi Poncius, presbiter et monachus*, qui hoc rogatus scripsi cum litteris rasis et emmendatis in VII linea ubi dicitur solidos XXI de plata[50], die annoque prefixo.

---

[18] *Uolueritis*, C.
[19] No ho transcriu b.
[20] C hi afegeix *exinde*.
[21] *Gerundensi*, C.
[22] *Hiis*, C.
[23] *XXI*, C.
[24] *Optima*, C.
[25] *Uenditionem,* C.
[26] *Iam dicta*, b.
[27] *Ac*, C; *hac*, b.
[28] *Uendiccione*, C; *uenditione*, b.
[29] No posa la ratlla d'abreviatura a la *p*.
[30] *IX*, C.
[31] *Lodouici*, C; *Ludouici*, b.
[32] *Guirbertus*, b.
[33] *Uenditionis*, C.
[34] No està signat.
[35] *Parfel*, C.
[36] *Guilielmi*, b.
[37] C potser escriu *breturi* tot i que per lògica hauria d'ésser *breton*; *breturi,* b.
[38] *Franci*, C.
[39] *Suscripsi Berengarius Girberti presbiter,* C.
[40] *Crucem-signum*, C.
[41] *Guilielmus*, b.
[42] *Crucem-signum Tonardus clericus*, C.
[43] *Crucem-signum*, C.
[44] Escriu *Petri* amb abreviatura d'*us* a sobre.
[45] *Andreas* i sense *clericus*, C.
[46] *Crucem-signum Berengarii* i sense *clericus*, C.
[47] La lletra que manca sembla una *r* però és de mal interpretar.
[48] Aquesta signatura no la té C.
[49] *Gerundensis*, C.
[50] La part de les lletres borrades i sobreposades no la té C.

77

1115 novembre 30

El bisbe Berenguer confirma a la canònica de Girona la propietat de l'església de Sant Feliu de Celrà, donació que havien rebut d'un anterior bisbe anomenat també Berenguer (Berenguer Gaucfred de finals del s. XI) i que Arnau Bligué en reclamava la tinença en feu. Aquest darrer rebrà com a compensació quatre lliures de plata.

[A] Original perdut.
B. Còpia, ADG, CC, pàgs. 196-197, ex A.
C. Còpia, ACG, LLVCG, full 189 vers-revers, ex A.
D. Còpia, ACG, LLVCG, full 211 vers-revers, ex A.
a. Regest CCM, nº 205, ex B.
b. Transcripció RGLRV, nº 222, ex C.
c. Transcripció RGLRV, nº 268, ex D.
d. Ed. CAC, nº 219, ex B. El data de 1116.

La donació a la qual es fa referència és del 1088 i s'ha publicat, per exemple, a CDSG nº 408 i CAC nº 159.

Transcripció ex B:

[Quonia]m[1] oportet semper episcopum ea que a predecessoribus suis iuxte[2] et legitime ecclesie Dei sunt collata si male tractata sunt in melius confirmare. Idcirco[3] ego Berengarius, Dei dignatione Gerundensis episcopus, recognosco uerum esse et laudo atque confirmo illud donum quod fecit Berengarius, bone memorie Gerundensis episcopus, canonice eiusdem sedis de ecclesia Sancti Felicis de Celrano[4] cum decimis et primitiis[5] et oblationibus fidelium tam uiuorum quam etiam defunctorum *(pàgina 197)* siue[6] cum uniuersis alodiis que prefata ecclesia Sancti Felicis habet uel habere debet in sua parrochia, ex quibus alodiis reddo et trado et in potestatem[7] prefate canonice. Transfero ipsum campum cum sacrariis quem[8] Arnallus Blidgerii[9] dicebat se tenere per feuum episcopi, quod omnino falsum est, sicuti[10] ueridici[11] fratres nostri testificantur[12] et affirmant[13] se audisse ab ipso ore[14] iamdicti[15] Berengarii, bone memorie episcopi, quod numquam[16] prefatus Arnallus iamdictum[17] campum et sacraria habuit[18] nisi[19] in

[1] Reconstruït ex C; C comença: *confirmacio facta de ecclesia de Cilrano canonice Gerundensi/e*; D comença: *sequitur confirmacio precedentis instrumenti donacionis ecclesie de Cilrano*.
[2] *Iuste*, C i D.
[3] *Id circo*, b i c.
[4] *Cilrano*, C.
[5] *Primiciis*, C i D.
[6] Entre la *u* i la *e* hi ha una taca de tinta que les separa; *Siiue*, c; *Et*, d.
[7] *Potestate*, d.
[8] *Que*, C, que passa al full 89 revers. Full 99 segons b.
[9] *Quem arnallus Blidge-* sembla escrit de diferent mà, com si *Blidge* s'hagués escrit sobre una paraula borrada; *Arnaldus Bligerii*, C i D.
[10] *Sicut*, d.
[11] En realitat escriu *neridici*.
[12] *Testantur*, d.
[13] D passa al full 211 revers.
[14] No ho transcriu c.
[15] *Iam dicti*, d.
[16] *Nunquam*, C i D.
[17] *Iam dictum*, d.

pignore pro tribus libris plate quod procul dubio uerum est. Quem uero campum cum sacrariis sibi adherentibus episcopali fretus auctoritate prefate canonice reddo et de mea potestate in eius dominium et ius transfero pono atque mitto[20], ita ut nullo unquam tempore a me uel ad[21] aliquo successorum meorum prefatum campum cum sacrariis ab eadem canonica diuellantur uel auferantur, sed[22] in dominio eiusdem[23] canonice sint perpetim[24] habenda et possidenda, quia iustum est, ut ubi[25] fructus eius expendantur ubi[26] cotidianis sacrifitiis[27] et assiduis orationibus peccata mundantur[28]. Accipio tamen ab eadem canonica libras quatuor[29] plate unde prenominatum Arnallum[30] placare[31] debeo. Quam traditionem siue redditionem si quis[32] euertere temptauerit uel irrumperit[33] ex parte Dei omnipotentis Patris et Filii et Spiriti[34] Sancti et beatorum apostolorum Petri et Pauli et mea illum excommunico[35] et a liminibus[36] Sancte Matris ecclesie sequestro, ut tamdiu excomunicationi[37] noxie subiaceat, donec, resipiscat et digne Deo satisfaciat[38].

Acta scriptura huius traditionis et confirmationis II[39] kalendas decembris, anno VIII regni Lodouici regis.

Berengarius, Dei Gratia Gerundensis ecclesie[40] episcopus.

Arnallus[41] Iohannis, presbiter, qui hoc rogatus scripsi et suscripsi prenotato[42] die et anno.

---

[18] *Habuint*, c.
[19] No ho transcriu d.
[20] C té una t sobreposada.
[21] *Ab*, C.
[22] *Set*, C i D.
[23] C repeteix *eiusdem*.
[24] *Perpetum*, C.
[25] *Ibi*, C i D.
[26] *Uiri*, c.
[27] *Sacrificiis*, C, D i d.
[28] *Mundatur*, b.
[29] *IIII*, c i d.
[30] *Arnaldum*, D.
[31] *Placcare*, C i D.
[32] *Siquis*, b i c.
[33] *Irruperit*, C i D; *inrumperit*, d.
[34] L'abreviatura és *spc*. La c no és a *spiritus* ni acap de les seves declinacions però pel context gramatical deduïm que en lloc d'una c hi hauria d'haver una *i*, *spiriti*; *Spiritus*, C, D i d.
[35] No ho té C; *Excomunico*, D.
[36] *Luminibus*, D; *aluminibus*, c.
[37] *Excomunicationis*, D.
[38] *Satisfatiat*, D.
[39] *Pridie*, D.
[40] No ho té C.
[41] *Arnaldus*, D.
[42] *Prenotat*, C.

78

1115/1116 (1111/12) desembre 27

Després d'haver-se reedificat l'església de Sant Martí de Biert, situada al pagus Gironès, el bisbe Berenguer la dota i hi institueix una sagrera. L'església haurà de donar a la Seu cada any un cens de mitja lliura de cera.

A. Original, 292 x 357, ACG, pergamins, 168. A la guia de l'arxiu es data 1116.XII.28.

[B] Còpia perduda del 29 de maig de 1230 *(IIIº kalendas madii anno Domini Mº CCº XXXº)* feta pel prevere Berenguer.

C. Còpia, ADG, Mitra llibre de delmes, registre 1, calaix 5, doc. 24, numeració aràbiga pàgina 100-102, ex B. A la guia de l'arxiu es data de 1116.

a. MS, vol. 11, nº 430, ex A.

b. Ed. DEC, ex A El data de 1116.

La datació del document A és problemàtica ja que per l'Encarnació en florentí ens dóna 1115, l'Encarnació pisà 1116, l'era 1111/12 i la indicció es correspon amb l'era de 1111.

Llegir A és problemàtic ja que hi ha parts gastades. C està escrita en lletra cursiva de difícil lectura.

Les pàgines on hi ha escrit C tenen una doble numeració. En el cas del text que tractem, la numeració romana XCVI del vers, ocupa també el revers, i continua a la XCVII vers. En canvi, en numeració aràbiga comença a la 100 vers i revers i continua a la 102: qui hi posà els números amb caràcters aràbics s'equivocà i se saltà el 101.

Transcripció ex A:

Anno Iº Cº XVIº Dominice[1] Incarnationis, era[2] milesima[3] centesima quinquagesima[4], indictione IIII. Veniens domnus Berengarius, Sancte Girundensis ecclesie[5] episcopus, ad consecrandam ecclesiam in honore Sancti ac Beatis[simi][6] Martini, confessoris Christi, cuius basilica sita est in pago Girundensi[7] apud locum, scilicet, quem nuncupant Biert, supra riuulum qui dicitur rio Dauid[8]. Concessit et dedit ecclesia prefa[ta Sancti] Martini in dedicatione[9] eius decimas et primicias et oblaciones fidelium de uillaribus et uillarunculis inferius scriptis sicut Oto, antecessor eius Girundensis Sedis episcopus, firma [stab]ilique donatione[10] donauit et tradidit in dedicatione eiusdem Sancti Martini ecclesie. Nescitur enim utrum peccatis exigentibus in habitantium[11] hominum[12] utrum imperitia[13] aut negligencia[14] magistra[15] hoc euenisset

[1] Creiem llegir *dominace* a la versió C.
[2] *Eram*, C.
[3] *Millesima*, C.
[4] *L*, C; *ICL*, b.
[5] *Ecclesie Gerundensis*, C.
[6] Reconstruït ex C.
[7] *Gerundense*, C.
[8] *Ridauatur*, C.
[9] *Dedicacione*, C.
[10] *Donacione*, C.
[11] *Inhabitantium*, b.
[12] No ho té C.
[13] *Impericia*, C.
[14] *Necgligencia*, C*; neglegentia*, b.

fracta ecclesia[16] a fundamentis semel et bis cecidit, sed pia deuotione[17] Dei fideles ipsius ecclesie operibus insudantes reedificauerunt et nouam[18] construxerunt eam uillares quippe[19] et uillarunculi[20] ex quibus decimas et primicias ego iamdictus Berengarius, prenominate sedis episcopus, et oblationes[21] fidelium prelibate ecclesie in dedicatione[22] eius dono atque concedo sicut[23] longo tempore secure et quiete[24] possedit et tenuit, ita nominantur: in primis Villa Colubred[25] cum finibus et terminis uel adiacenciis suis[26], uilla Cabannes[27] cum finibus et terminis uel adiacenciis suis, uilla Petra[28] cum finibus et terminis uel adiacentiis suis[29], uilla Serra Pelada[30] cum finibus et terminis uel adiacentiis[31] suis, uilla Lored[32] cum finibus et terminis uel adiacentiis suis[33], uilla Forca[34] cum finibus et terminis uel adiacenciis suis, uila Bieral[35] cum finibus et[36] terminis uel adiacenciis[37] suis[38], uilla Toron cum finibus et terminis uel adiacenciis suis, uilla Collis cum finibus et terminis uel adiacenciis suis, uilla Sarradinals[39] cum finibus et terminis uel adiacenciis suis. Terminantur[40] etiam prenominate uille et uillares siue[41] uilarunculi cum illorum [suorum affrontacio]nis[42] a parte orientis in Puio Batallario uel ad ipsam Guargam, de meridie ad ipsam Petram uel ad ipsam Ledellam[43], de occiduo in Tornauels[44] uel in Carerago[45], de circio [ ]ello[46] uel ad ipsa Robietam[47] uel in ramo[48] de Segario. Prefatararum[49] uillarum et uillarium[50] siue

---

[15] *Magistrorum*, C.
[16] *Ecclesia* és sobreposada i a darrere seu té un signe semblant a la lletra beta grega. Potser era la terminació d'*ecclesiarum* però llavors no lligaria amb *fracta*; *Ecclesias*, C; *Ecclesiam*, b.
[17] *Deuocione*, C.
[18] *Nouam* o bé *nouitur*, C.
[19] *Quipp*, C.
[20] *Uilarunculi*, C.
[21] *Oblaciones*, C.
[22] *Dedicacione*, C.
[23] *Sicud*, C.
[24] C passa a la pàgina 100 revers.
[25] *Colubicetur*, C.
[26] C hi afegeix *in*.
[27] *Cabanes*, C.
[28] *Pera*, C.
[29] *Suis uel adiacenciis*, C.
[30] *Serapelada*, C.
[31] *Adiacenciis*, C.
[32] *Moret*, C.
[33] *Suis uel adiacenciis suis*, C.
[34] *Forca* o *Forcad*, el pergamí està estripat; creiem llegir *Fons* a la versió C. Potser sí que diu *Forca*; *Forcad*, b.
[35] *Uilabertad*, C; *Biertil*, b.
[36] No ho té C.
[37] *Adiacencis*, C.
[38] La versió C torna a repetir des de *Uilla Cabanes* fins a *adiacenciis suis*, després se n'adona de l'error i ho barra amb una línia horitzontal
[39] *Sarradinant*, C*; Sarradinad*, b.
[40] *Terminatur*, C.
[41] *Suum*, C; La transcripció b canvia *suorum affrontacionis* per *finibus et terminis de*.
[42] Reconstruït ex C.
[43] *Dedelam* o bé *Oledebam*, C; *Lodellam*, b.
[44] *Turnauerles*, C.
[45] *Curerago*, b.
[46] *In Fonte Bulgura*, C.
[47] *Robietam o Roketam*; *Ipsam Rochetam*, C*; Roketam*, b.
[48] Param, C; *terminio*, b.
[49] *Prefattarum*, b.
[50] *Uallarium et uanllarium*, C.

uillarunculos[51], decimas et primicias et oblationes fidelium ego, iamdictus Berengarius prefate sedis episcopus, ipsi ecclesie de Biert dono atque concedo in die consecrationis[52] ei[53] cum XXX[54] ecclesiasticis passibus in[55] circuitu eiusdem ecclesie continentibus constituo[56] etiam, ut a modo[57] et usque[58] in perpetuum nullus audeat infra XXX[59] ecclesiasticos[60] passus in circuitu ecclesie quiquid [d]iripere, uiolare, infringere aut inquietare sed omnia que inibi[61] sunt aut [fuerint][62] secura nostro munimine firma et inconuulsa consistant cum ipso dotis titulo[63] et cum omnibus supradictis donationibus prefate ecclesie datis et traditis, reditus[64] prefate ecclesie est per singulos annos media libra cere. Preterea subdidit predictus presul prefatam ecclesiam[65] taliter ditioni[66] Sedis Girundensis ita[67] in omni[68] anno chrisma inde accipiat et in omnibus ei institutus[69] et preceptionibus[70] pateat[71] et[72] bis in anno ad[73] sinodum in prelibatam sedem ueniat.

Scripta hec dos VI kalendas ianuarii, anno et tempore prefixo.

Berengarius, Dei Gratia Girundensis[74] Ecclesie Episcopus*. Berengarius, caputscole[75]*. Arnallus Iohannis, presbiter, suscripsi*.

Signum Iohannes, presbiter*, qui hac scripsi die et anno quo supra[76].

---

[51] *Uillarunculorum*, C i b.
[52] *Consecracionis*, C.
[53] *Eius*, C i b.
[54] *Triginta*, C.
[55] *Et*, C.
[56] La *c* està escrita al marge esquerre, fora del quadre de text.
[57] *Amodo*, b.
[58] *Iusque*, C.
[59] *Triginta*, C.
[60] *Ecclesiasticis*, C.
[61] *Ibi,* C.
[62] Reconstrucció ex C; *fuerant*, b.
[63] No ho té C.
[64] La *r* està escrita al marge esquerre, fora del quadre de text; *Redditus*, C.
[65] *Ecclesia*, C.
[66] *Ea diccioni*, C.
[67] C hi afegeix *ut*.
[68] *Omnia*, C. A més canvia de full i passa del revers del 100 al vers del 102.
[69] *Eius institutis*, C.
[70] *Precepcionibus*, C.
[71] *Pareat*, C.
[72] *Ut*, C.
[73] *In*, C.
[74] *Gerundensis*, C.
[75] *Scolem*, C.
[76] Aquesta signatura no apareix a la versió C. En canvi continua *actum est hoc IIIº kalendas madii anno Domini Mº CCº XXXº. Signum Petri Raimundi presbiter de Saler et domerdarii. Signum Berengarius presbiter et leuita. Signum Bernardi de Paladerit et sacristam. Signum Raymundi de Riadidant. Berengarius presbiter qui hoc translatus scripsit fidelit die et anno quod su- crucem -pra.*

79

1116 gener 27

El vescomte Gerall Ponç empenyora el castell de Brunyola a Pere Ramon de Viladamat per quatre-cents morabatins. Queda exenta d'aquest tracte la part de la propietat que afecta una penyora amb Ramon Guillem de Taià i els feus de Bernat de Masanet i Berenguer d'Anglès. Així mateix Pere Ramon haurà de seguir donant servei a Gerall Ponç.

A. Original, 260 x 156, ADG, Pia Almoina doc. 804, Brunyola nº 9.

Sit notum cunctis presentibus atque futuris quoniam ego Gerallus Poncii, uicecomes, impignoro tibi Petre Raimundi de Villa de Man ipsum castrum de Bruiola cum omni honore eidem castri, scilicet, cum mansis et mansatis et laboracionibus uniuersis ubicumque sint, cum adempraments et seruiciis et explets sicuti ego habeo uel habere debeo et homines per me, ab alueo Undaris usque ad podium Gerundelle et sicut circuncingitur prefatum castrum cum omni honore suis quattuor affrontacionibus, sic impignoro hec omnia tibi propter CCCC morabetinos optimos quos mihi accomodas, excepto pignore Raimundi Guilelmi de Taian et feuis Bernardi de Macianeto et Berengarii de Angles et excepto seruicio quod tu mihi facere debes, ut habeas et possideas prefatum pignus et espletes tu et ille uel illi quibus tu impignorare uel dimittere uolueris tantum et tandiu quo usque reddantur tibi uel illis quibus tu uolueris prefatum debitum sine engan. Et si ego Gerallus, uicecomes, uoluero accipere potestatem de predicto castro tu mihi non contradicas tantum in uita mea. Post obitum uero meum nulli filiorum uel successorum meorum dones potestatem de iamdicto castro quo usque reddantur tibi CCCC morabatini. Si quis hoc pignus irrumpere uoluerit, non ualeat, sed in duplum tibi illud componat.

Quod actum est VI kalendas februarii, anno VIII regni Ludouici regis.

Signum Geralli, uicecomitis, qui hoc pignus feci, firmaui et testes firmare rogaui. Signum Poncii, filii eius. Signum Bernardi, filii eius. Signum Ferrarii[1]. Signum Bernardi de Villa de Man[2]. Signum Raimundi de Bedoc. Signum Berengarii Bertrandi. Signum Raimundi de Farner[3]. Signum Berengarii de Sancto Martino. Signum Berengarii de Stagneolo[4].

Arnallus Iohannis, presbiter*, qui hoc rogatus scripsi et suscripsi prenominato die et anno.

[1] No està signat.
[2] No està signat.
[3] No està signat.
[4] No està signat.

80

1116 maig 22

El bisbe Berenguer de Girona i la canònica (de la Seu) donen a Ramon Berenguer de Jafre un alou que aquest mateix els havia cedit anteriorment. Mentre visqui, ell i els seus fills el podran tenir però hauran de pagar tasca a la canònica i al batlle, i no el podran empenyorar, donar o obstaculitzar. Quan morin els fills, la propietat retornarà a la canònica.

A. Original, enganxat a un duplicat per A, B, C a la part inferior, 77 x 245, ACG, pergamins, 160. A la guia de l'arxiu es data 1115.IV.2.
[B] Duplicat perdut unit per A, B, C amb l'original A.

Tot i que el bisbe i els canonges fan una cessió, no apareixen a les signatures. Potser eren al duplicat ja que en aquest només hi signa Ramon Berenguer. Tampoc mai es diu el nom de l'alou que es dóna ni la ubicació i hem de suposar que és al mateix indret de Jafre.

In Christi nomine nos Berengarius, episcopus, et[1] canonici Gerundenses donamus tibi Raimundo Berengarii de Iafar illud alodium quod acclamabamus tibi quod etiam tu dimisisti et definisti nostre canonica, eo tenore facimus hoc donum tibi, ut tu tenetis eum in uita tua et uxor tua et duo filii uestri et donetis inde ipsam tascham fideliter Deo et nostre canonice et baiulo nostro. Interim uero non sit uobis licitum illud impignorare nec dare nec aliquo modo impedire, sed post mortem uestram et duorum filiorum[2] statim reuertatur prefatum alodium, solide et libere, in potestatem Sancte Marie[3] et ei canonice ad omne suum uelle[4].

Actum est hoc X kalendas mai, anno VIII regni Ludouici regis.

Signum Raimundi Berengarii. + Petrus Arnalli, leuita. Berengarius Bliggari[5] signum, sedis leuita. Signum Berengarius[6], presbiter.

Arnallus Iohannis, presbiter*, qui hoc rogatus scripsi et suscripsi prenotato die et anno[7].

[1] *Berengarius episcopus* està sobreposada a sobre de *canonici gerundense*.
[2] *Et duorum filiorum* està sobreposada a sobre de *statim reuentatur*.
[3] *Marie* està sobreposada a sobre de *et canonice*.
[4] Aquesta hauria d'ésser la paraula correcta tot i que pel mal estat de conservació de les lletres ho hem d'intuir.Semblaria haver-hi escrit, potser, *uille* o *ualle*.
[5] Darrere seu hi ha una línia horitzontal enganxada a dues menes de *u*. Potser vol dir *signum*. La signatura podria ser autògrafa.
[6] El *signum* està entre *Bereng-* i *-arius*. La signatura podria ser autògrafa.
[7] Segueixen set lletres majúscules partides horitzontalment, identificables.

81

1116 desembre 16 (suspecte)

El bisbe Berenguer de Girona dóna a Santa Maria d'Ullà i a Pere, capellà d'aquesta, el dret de rebre i recaptar dins de la seva parròquia penyores, censos i drets diversos. Tot això ho farà amb el consentiment del batlle i no afectarà les propietats o drets que estiguin supeditats al bisbe o als seus successors.

[A] Original perdut unit per la part inferior a un duplicat per A, B, C?

[B] Duplicat perdut unit per la part superior al document A per A, B, C?

C. Còpia simple retocada o falsificació (potser de mitjan o segona meitat del s. XII), 360 x 247, ACG, pergamins, 167.

D. Còpia, ADG, CC, pàgs. 141-142, ex C.

a. Regest, CCM. nº 207, ex D.

b. Ed. CAC, nº 220, ex D. El data del dia 14.

En aquest text no hi ha el nom de l'escrivent. En canvi, sí que hi trobem esmentats drets senyorials que no apareixen en altres textos de l'època com ara *calcaduris, manedis et civades et guardies, mustaticum.* Fins i tot ens atreviríem a dir que el redactat és massa repetitiu per l'època tot i que això pot dependre del gust de l'escrivent.

Les signatures no són autògrafes sinó imitacions força ben fetes ja que, per exemple, la b de Berenguer cabiscol i la b de Berenguer bisbe, la u o bé la s, es veu que són fetes per la mateixa mà, que és la que també fa la signatura del canonge Oleguer. Les abreviatures de prevere són iguals en tots. Algunes as majúscules també es veuen fetes per la mateixa mà. Els càrrecs dels personatges estan escrits gairebé tots amb la mateixa lletra. Hi ha traços estilitzats que es van repetint en diferents llocs, senyal que han estat fets per la mateixa mà. Tot plegat ens fa pensar que potser sí que havia existit un document original però no és pas el text que tenim al davant ja que aquest podria ser una còpia simple retocada o bé una falsificació.

Pel que fa a la versió D, presenta diferent mes i dia respecte C, un altre cas conegut en el qual el Cartoral de Carlemany mostra divergències de datació respecte alguna còpia anterior (passa el mateix al nostre doc. 8). A més a més, el copista de D no té en compte que el 17 de les kalendes de març coincideix amb els idus de febrer, almenys tal i com nosaltres ho comptem.

Transcripció ex C:

Quia secundum canonum institutiones maior, minorem, propagare, meliorare[1] et augmentarem[2] debet ecclesiam[3], ideo ego Berengarius, Gratia Dei[4] Girundensis[5] episcopus, cum consilio canonicorum in Girundensi[6] Sede degentium, per presentem scripturam dono, assentio et licentiam prebeo ecclesie Sancte Marie de Ullano[7] et tibi Petre, eiusdem ecclesie capellane, et successoribus tuis ad meliorandum ipsam ecclesiam de Ullano[8], uidelicet, Sancte Marie, ut ab ipsa die habeatis licentiam tu et successores tui optinendi et emendi atque in pignore accipiendi terras proprias ab ipsis hominibus, si mansi uel mansate non fuerint[9], unde porcus et aries et hosts[10] mihi

[1] *Inchoare*, b.
[2] *Augmentare*, D.
[3] *Ecclesia*, D.
[4] *Dei Gratia*, D.
[5] *Gerundensis*, D.
[6] *Gerundensi*, D.
[7] *Oliano*, D, que repeteix dues vegades la *a*, una al final de línia i una altra a l'inici de la següent; *Uliano*, b.
[8] *Uliano*, D.
[9] *Fueri*t, D; *fuerint*, b..
[10] *Host*, D.

debeant exire, aut si borde non sunt, quascumque terras quas proprias uocant homines uel femine habent aut habuerint tenent[11] uel tenuerint infra terminos iamdicte parroechie[12] de Ullano[13], tali modo ut quocumque tempore quolibet modo consequi potuerint. Habeat ipsa ecclesia iamdicti loci de Ullano[14] et eius clerici iure perpetuo ipsas terras que, ut dictum est, non sunt de mansis uel mansatis unde prefatus census mihi exeat aut de ipsis bordis[15], exceptis ipsis taschis et tercia parte de calcaduris[16] et exceptis ipsis manedis et ciuades et guardies. Ipse enim terre alie donant tascham[17] alie manedam, sed ex utrisque exit tercia pars de ipsa calcadura[18] et ciuada et guardia[19] de ipso blad[20] sed ex uineis que in ibi sunt aut fuerint[21] non solent[22] exire nec[23] exeat nisi tascha[24] uel maneda et mustaticum. Prefatas terras et uineas, exceptis his prenominatis causis, mihi et successoribus meis retentis postquam quolibet[25] modo adquisierit eas ipsa ecclesia de Ullano[26] habeat et teneat solide, libere et quiete ipsa et clerici eiusdem ecclesie[27] Sancte Marie mea assertione[28], assensu et dono et secure possideat omni tempore, salua mea dominatione per omnia et successorum meorum et saluo dono prenominate ecclesie de Ullano, sicut superius scriptum est, bona fide. Ipse etiam donationes, emptiones, laxaciones[29] siue impignorationes[30] fiant cum consilio mei baiuli de ipsa uilla et ipse baiulus nullo modo contradicat saluo suo usatico et retento[31] meo directo sicut superius scriptum[32] est. Dono etiam prefate ecclesie Sancte Marie de Ullano[33], ut in ipsa sua parroechia[34] accipiat primiciam[35] uicesimam partem tam panis quam uini et decimam ex his[36] causis unde uicarii non solent accipere que in conciliis et in sinodis iubentur[37] decimari ecclesie. Si autem aliqua ecclesiastica secularisue persona contra presentem donationem assensum atque licentiam uenerit ad irrumpendum[38], duplam compositionem prefate ecclesie persoluat cum omne immelioratione[39], hac scriptura firmissime persistente, sed si forte quod absit aliquis laicus in prefatis terris

[11] No ho transcriu b.
[12] *Parrochie*, D.
[13] *Ulano*, D; *Ul[i]ano*, b.
[14] *Ulano*, D; *Ul[i]ano*, b.
[15] *Aut de ipsis bordis* és sobreposat.
[16] *Calcaturis*, D.
[17] *Thascam*, D; *tascham*, b.
[18] *Calcatura*, D.
[19] *Gardia*, D.
[20] *Blat*, D.
[21] *Fuerunt*, b.
[22] Tot i que creiem llegir *solet*.
[23] *Aut*, D.
[24] *Thascha*, D; *tascha*, b.
[25] *Quodlibet*, D; *quolibet*, b.
[26] *Ulano*, D; *Ul[i]ano*, b.
[27] *Eiusdem ecclesie* no ho transcriu b.
[28] *Assercione*, D; *cessione*, b.
[29] *Laxationes*, D.
[30] *Inpignorationes*, D; *impignorationes*, b.
[31] D passa a la pàgina 142.
[32] *Dictum*, D.
[33] *Olano*, D; *Oliano*, b.
[34] *Parrochia*, D.
[35] *Primitiam*, D.
[36] *Hiis*, D.
[37] *Iubetu*r, b.
[38] *Inrumpendum*, b.
[39] *Inmelioratione*, D.

aliquam uicariam uel dominationem quolibet modo requisierit iram Dei incurrat et tandiu[40] anathematis uinculis subiaceat donec resipiscat et ad satisfactionem[41] perueniat.

Acta sunt hec XVII kalendas ianuarii[42], anno VIIII regni Ludouici[43] regis.

Berengarius, Dei Gratia Girundensis[44] ecclesie episcopus. Udalgarius, Gerundensis canonicus. + Berengarius, Bisillunensis[45] archidiaconus. Berengarius, caputscole. Bernadus, prior[46]. Gaufredus, tandem[47] causam confirmat eadem[48]. + Signum Guillelmus[49] de Colonico. Berengarius, presbiter. Bermundus[50], leuita. Petrus Sendredi, presbiter. Suscripsi[51] Bernardus, presbiter. Arnallus, leuita. Arnallus Iohannis, presbiter, suscripsi[52]. Poncius, clericus. Suscripsi Guillelmus[53], coraula secundus. Signum Bernardi Ventri[54].

[40] *Tamdiu*, D.
[41] *Satisfaccionem*, D; *satisfactionem*, b.
[42] *Marcii*, D.
[43] *Lodoici*, D; *Lodouici*, b.
[44] *Gerundensis*, D.
[45] *Bisillunensi*, D; *Bisullunensi*, b.
[46] O també *priori* ja que darrere hi té una línia vertical que no sabem si és per tancar el nom o representa la lletra *i.*
[47] *Tamdem*, D; *tandem*, b.
[48] *Eandem*, D.
[49] *Guilielmus*, b.
[50] *Bremundus*, b.
[51] D ho col·loca amb la signatura anterior.
[52] Per la imitació que fa D, sembla que el col·loca amb el nom *Poncius*.
[53] *Guilielmus*, b.
[54] *Veniti*, b; A la part inferior del pergamí hi ha escrit A, B, C, D, E, F, G, H, I, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, U, X, Y, Z. Lletres partides per la meitat. Hi manca el tros de baix.

82

1117 gener 12

El bisbe Berenguer de Girona consagra i dota l'església parroquial de Sant Andreu de Socarrats, al comtat de Besalú, la qual haurà de cedir cada any a la Seu de Girona el cens d'una lliura de cera.

[A] Original perdut.

B. Còpia simple del s. XII, 252 x 300, ACG, pergamins, 163. A la guia de l'arxiu es data 1116.I.13.

a. Ed. VL, nº. 33, p.275, ex B.

b. Ed. DEC, nº 324, ex B.

La datació pels anys de l'Encarnació en florentí ens dóna 1117 i coincideix amb la datació pel rei.

El document presenta un forat a la part central inferior però es poden reconstruir perfectament les lletres que manquen.

Les signatures són imitacions. Així, els traços dels dos noms Berenguer (escrits en majúscula) són idèntics l'un a l'altre, cosa que no passa a les signatures originals conservades. *Dei Gratia Girundensis episcopus* està ben arrenglerat i amb les síl·labes juntes, cosa que no fa mai aquest bisbe. Hi ha traços del Berenguer cabiscol que no s'avenen amb la seva signatura real. Les lletres i abreviatures (sobretot de la lletra *l*) de *Gaucefredus Bisullunensis archileuita* són iguals que les minúscules que descriuen els càrrecs dels dos Berenguers. La lletra del text, però, és la de l'escrivent Arnau Joan, igual, per exemple, que la del doc. 63. Per això creiem que es tracta d'una còpia simple.

Anno Dominice[1] Incarnationis millesimo Cº XºVºIIº. Venit domnus Berengarius, Dei Gratia Sancte[2] Sedis Girundensis episcopus, ad consecrandam ecclesiam in honore Sancti Andree[3] constructam in comitatu Bisullunensi, in loco qui dicitur Soccarrads, in qua die consecrationis dedit iamdictus[4] presul[5] prefate ecclesie[6] decimas et primicias et oblaciones[7] fidelium, tam uiuorum quam etiam defunctorum, et insuper[8] ex omni parte cymiterium habens triginta legitimos passus, quod[9] sub tali deffensione et quietudine constituit, ut aliquis homo cuiuscumque ordinis, honoris uel etatis[10] ibi aliquam uiolentiam quocumque tempore non inferat, sed ob honorem et reuerenciam[11] ecclesie[12] saluo munimine consistat. Terminus autem parroechie prefate aecclesie[13] ita se habet: ab oriente terminatur in parrochia Sancti Stephan[14] de Olot et in illa de Bagudán, de meridie in illa Sancti Andree[15] de Collo, ab occiduo in illa Sancte Margarite[16] de

[1] *Dominicae*, a.
[2] *Sanctae*, a.
[3] *Andreae*, a.
[4] *Iam dictus*, a.
[5] *Praesul*, a.
[6] *Prefatae ecclesiae*, a.
[7] *Oblationes*, a.
[8] *Insuper*, a.
[9] *Quod* o bé *idest*; *quod*, a i b.
[10] *Aetatis*, a.
[11] *Reuerentiam*, a.
[12] *Ecclesiae*, a.
[13] *Parroechiae prefatae aecclesiae*, a.
[14] *Stephani*, a i b.
[15] *Andreae*, a.
[16] *Sanctae Margaritae*, a.

Bianna, a parte uero circii in illa Sancti Martini de Cuil Sec[17]. Redditus uero huius ecclesie[18] est per singulos annos libra I cere[19]. Preterea subdidit presul prefatam ecclesiam taliter ditioni Sedis Girundensis, ut omni anno chrisma[20] inde accipiat et in omnibus eius institutis et precepcionibus pareat et bis in anno ad synodum in prelibatam sedem ueniat.

Scripta hec[21] dos idus ianuarii, anno VIIII regnante Ludouico rege.

Berengarius, Dei Gratia Girundensis ecclesie[22] episcopus. Gaucefredus[23], Bisullunensis archileuita. B[ere]ngarius, caputscole[24].

Arnallus Iohannis, presbiter, qui hanc dotem scripsi et suscripsi prenotato die et anno.

[17] *Cuilsec*, b.
[18] *Ecclesiae*, a.
[19] *Cerae*, a.
[20] *Xrisma*, a.
[21] *Haec*, a.
[22] *Ecclesiae*, a.
[23] *Geucefredus*, a.
[24] *Scolae*, a; *caput scole*, b.

83

1117/8 gener 30

Berenguer Viciat i el seu fill Ramon Berenguer donen a Bernat de Voltrera i el seu germà Guillem, dos masos a la vil·la anomenada Sant Feliu, que ara tenen Pere Feliu i arnau Ot, a cavi de rebre en feu una cavalleria situada al mateix alou. Així mateix Guillem Bernat, fill d'Espanyol, dóna a Bernat de Voltrera i el seu germà Guillem un camp de l'alou que té a Santa Eugènia a canvi de rebre en feu una cavalleria de terra.

[A] Original perdut.

B. Còpia feta pel prebere Gaucbert i validada pel bisbe Guillem i pel jutge Miró, 135 x 231, ACG, pergamins, 170. A la guia de l'arxiu es data 1117.II.7.

Pels personatges que signen la còpia, aquesta hauria estat feta als anys seixanta del s. XII.
La datació del document en estil florentí és 1117 i en pisà 1118.

In nomine Domini ego Berengarius Viciat et filio meo Raimundus Berengarii donamus tibi Bernardo de Vultrera et fratri tuo Guillelmo duos mansos in uilla que uocant Sancti Felici, quod tenet Petro Felice, et alio manso Arnallus Odo et Raimundus Guifredo, per unam cauallariam cum omnibus suis pertinentiis ad proprium alodium. Et hec omnia suprascripta de nostro iure in uestro tradimus potestate et hanc emendationem facimus propter querimonias et clamores quos nos de habebatis et de nostris homibus uel nobis finem sine engano fecistis. Hec omnia suprascripta accipimus per uos ad feuum et conuenimus uobis ut seruiamus ille nobis sicut per unam caualleriam et conuenimus uobis ut non guerregemus uos et si forfacturam faceremus uobis, daremus uobis fidansa per istum feuum et si uetaremus uobis fidansam emparemus istum feuum. Et nos conuenimus uobis ut nos non desemparemus istum feuum tui usque fidansam habeamus uobis datem uel istam forfaturam emendatam si accipere uolueritis. Ego Guillelmus Bernardi, filius Espaniol, dono tibi Bernardo de Vultrera et fratri tuo Guillelmo, filii Adalaidis, unum campum de alodio meum proprium in locum que uocant Sancta Eugenia, a uestro alodio, et semodiatas duas. Et ista donatione emendo uobis propter querimonias et clamores quos de me habebatis et de me sine[1] engano fecistis et ad meos et ista alodio iamdicto accipio per uos ad feuum per unam cauallariam de terra, et conuenio uos iamdicti [ ][2] per istum feuum ad uos non faciam guerra et conuenio uos ut ego seruiam istum feuum per unam caualleriam terre. Et dabo uobis fidansa per istum feuum de directo et si uero uos fidansa emparetis istum feuum. Et ego conuenio uos ut ego non desempar isto feuo usque[3] fidansam habeo uel data uel illam forfacturam emendata si accipere uolueritis.

Facta est ista donatione et emendatione et conuenientia VIIº idus februarii, anno millesimo Cº XºVIIº ab Incarnatione Domini nostri Ihesu Christi.

Signum Berengarius Viciat et filio meo Raimundus Berengarii et Guillelmus Bernardi, nos simul in unum, qui ista carta donatione et emendatione et conuenientia scribere fecimus, firmauimus et testes firmare rogauimus. Signum Raimundus Berengarii. Signum Guillelmus Bernardi. Signum Guillelmus Pontii de Sancti Mauricio. Signum Berengarius Raimundi de Sancto Ycisclo. Signum Cassa Vela.

[1] Repeteix dues vegades *sine*.
[2] Hi ha un signe fet amb tinta gruixuda potser per tapar alguna lletra. No afecta el sentit de la frase.
[3] Barrejades hi ha una abreviatura de *que* i una de *quo*.

Cartis hoc signo, suscripsi, Arnallus, itatur[4] digno cum literis radiis in XV linea.

Guillelmus, Dei Gratia Gerundensis ecclesie episcopus*, suscripsi in hoc translato fedeliter facto. Signum Mironis Iudicis*.

Suscripsi Gaubertus, presbiter*, qui hoc fideliter translataui.

[4] Creiem llegir això.Ha d'ésser la interpretació que el copista fa d'algun nom que devia llegir malament de l'original.

84

1117 febrer 12

Ramon Arnau fa testament i reparteix les seves possessions entre esglésies, monestirs i diverses persones.

A. Original, 122 x 447, ACG, pergamins, 164. A la guia de l'arxiu es data 1116.II.22.

El pergamí presenta un petit forat a la part superior dreta que afecta les darreres paraules de la primera i segona línies. Al seu entorn hi ha diverses paraules gastades, com també gastats apareixen diversos mots en altres parts del pergamí.

Quia nullus in carne positus mortem euadere potest. Id circho, in [Dei nomi]ne, Raimundus Arnalli iaceo in domo mea in egritudine et time[o m]e casu mo[rt]is me subripiat et ideo [elemo]sinos, id sunt, Bernardus Erimballi et Guillelmus Erimballi, fratri[s], et filio meo [ ] Arnalldo Raimundi, ut ipsi habeant potestatem distribuendi omnes r[es m]eas sicut ego [ea]s iniucxero:

In primis deb[ ] Sancte Marie de Ledone cum ipsa terra qui est ad caput condamine mee. Et ad Sancti Andree et Sancto Vincencio et Sancta Maria emines III de ordii ad nouo. Et Guillelm[i E]rimballi capa mea. Et Raimundi, presbiter, tonica mea. Et Iohan, presbiter, sesters III de uino. Et Berenger Bernardi sesters II de uino. Et ad Sancti Stephani Balneolas sesters I de ordii ad nouo. Et ad Petrus Raimundi, capellano, dimitto campum que uocat Agulana quem teneam Barom Redbal. Et de alia mea honore qui remanet que ego habeo uel abere debeo in cuctisque locis dimitto ad Arnal Raimundi[1], filio meo, tota integramente.

Factum istum testamentum VIII X kalendas marci, anno VIIII regni Leudouicho rege.

Signum Raimundus Arnalli, qui istum testamentum fieri iussi, firmaui et testes puncti firmare rogaui. Signum Bernardus Erimballi. Signum Guillelmus Erimballi. Signum Arnallus Raimundi, filio meo. Signum Petrus Raimundi, capellano. Signum Sequino de Sancto Aniolo. Signum Raimundus de Sirinnano.

+ Raimundus, presbiter*, qui istum testamentum scripsit rasis et emendatis in secunda linea die et anno quo supra.

[1] Hi ha una línia d'abreviatura molt petita enganxada a un traç de la lletra de sobre seu i passa molt desapercebuda.

85

1117 maig 18

El bisbe Berenguer de Girona, conjuntament amb els clergues (de la Seu), confirmen a Pere Ramon les plantes que aquest té a l'alou de Santa Maria de la Seu de Girona i a Sant Feliu, al lloc anomenat Burg de Santa Maria, per les quals ha de pagar cens al bisbe. No les pot vendre ni empenyorar a cap clergue ni membre de l'església de Santa Maria (de la Seu de Girona).

A. Original, 147 x 225, ACG, pergamins, 165. A la guia de l'arxiu es data 1116.V.18.
B. Còpia, ADG, CC, Pàgs. 344-345, ex A.
a. Regest CCM, nº 208, ex A.
b. Ed. CAC, nº 221, ex B.

A la part superior esquerra d'A hi ha dues rascades petites verticals paral·leles, les quals també apareixen a la part dreta, i que han borrat algunes lletres de les primeres línies. En altres llocs del document també observem rascades similars. Són fetes posteriorment a la redacció del document.

Transcripció ex A:

In[1] nomine Domini [sit] notum[2] cunctis[3] quoniam ego Berengarius, Dei Gratia Girundensis episcopo[4], consilio et assensu Girundensium[5] clericorum, laudo atque con[fi]rmo[6] tibi Petre Raimundi omnes plantas quas habes et tenes in alodio Sancte Marie Sedis Girunde[7] et Sancte[8] Felicis[9], tam in domibus [uel hedi]ficiis[10] et condirectis quam in uineis et in eremi[11] per presionibus[12], sicut Iohannis[13] Raimundi, clericus, melius habuit et tenuit et in s[c]ripturis continetur quas inde sibi fecerunt Guillelmus[14] Olibe[15] et Garsendis, uxor eius, simul cum eorum infantibus Bernardo, clerico, atque Guillelma[16], femina. Insuper[17] dono tibi in burgo Sancte Marie in comparationibus, scilicet, quas Iohannes Raimundi[18], clericus, ibi fecit et in suo testamento tibi[19] dimisit totum ipsum senioraticum quod inde aliquo modo exiit, excepta iusticia[20] placitorum et denariis qui inde exeunt per censum Girundensi[21] episcopo. Prefatum donum[22] facio tibi

[1] B no té la primera lletra.
[2] *Notum sit*, B.
[3] *Cunctis* és sobreposat.
[4] *Episcopo* és sobreposat; *Episcopus cum*, B.
[5] *Gerundensium*, B.
[6] *Concedo*, B.
[7] *Gerunde*, B.
[8] *Sancti*, B.
[9] B passa a la pàgina 345.
[10] Reconstruït ex B.
[11] *Heremi*, B.
[12] *Perprisionibus*, b.
[13] *Iohannes*, B.
[14] *Guilielmus*, b.
[15] *Oliba*, B.
[16] *Guilielma*, B.
[17] Al marge esquerre, fora del quadre de text, hi ha escrit *in*.
[18] *Raimundus*, B.
[19] B té la t sobreposada.
[20] *Iustitia*, B.
[21] *Gerundensi*, B.
[22] Primerament escriu *dono* i després ho corregeix afegint-hi una *u* sobreposada dalt de la *o*.

et infantibus tuis tueque posteritati, eo tenore ut non sit uobis licitum predicta omnia uel aliquid[23] ex eis uendere aut impignorare[24] ni[25] clericis aut hominibus eiusdem honoris Sancte Marie.

Actum est hoc XV kalendas iuni[26], anno VIIII regni Ludoici[27] regis.

Berengarius, Dei Gratia Girundensis[28] ecclesie episcopus*[29]. Gaucefredus Bisullunensis[30], archileuita*. Crucem[31] Berengarius Petralatensis, archileuita*. +[32] Petrus, sacrista*. Berengarius, caputscole*.

Suscripsi Petrus, presbiter*, qui hoc rogatus scripsi cum literis superpositis in prima linea die et anno quo supra[33].

[23] *Aliquis*, b.
[24] *Inpignorare*, b.
[25] *Nisi*, B.
[26] Escrit en majúscules; *Iunii*, B.
[27] *Ledouici*, B.
[28] *Gerundensis*, B.
[29] *Episcopus ecclesie*, B.
[30] *Bissulunensis*, B.
[31] No ho té B.
[32] *Crucem-signum*, B. Aquesta signatura i la següent intercanvien l'ordre a la versió B.
[33] B omet la part de les lletres sobreposades.

86

1117 maig 25

Bernat Ramon, sagristà de l'església de Sant Feliu (de Girona), amb el consentiment del bisbe Berenguer i dels clergues (de la Seu) confirmen a Ramon Mir, clergue de Sant Pere de Gallicants, unes cases que aquest té a l'alou de Santa Maria de Girona, al burg de Sant Feliu, les quals havia rebut per testament del clergue Joan Ramon. La propietat ha de pagar cens al bisbe.

A. Original, 120 x 323, ACG, pergamins, 166. A la guia de l'arxiu es data 1116.V.25.

B. Còpia, ADG, CC, pàg. 351, ex A.

a. Regest CCM, nº 209, ex B.

b. Ed. CAC, nº 222, ex B.

Transcripció ex A:

Sit[1] notum cunctis presetibus atque futuris quoniam ego Bernardus Raimundi, sacristiti[2] Sancti Felicis Girunde[3], cum consilio Berengarius[4], Gratia Dei Girundensis episcopus[5], et assensu Girundensium[6] clericorum, laudo atque confirmo tibi Raimunde Miri, clerici Sancti Petri Gallicantus, omnes domos cum uniuersis ad se pertinentibus quas abes[7] et tenes in alodio Sancte Marie Sedis Girunde[8], in burgo Sancti Felicis, in comparationibus, scilicet, quas Iohannes Raimundi, clericus, ibi fecit et in suo testamento tibi dimisit totum ipsum senioraticum quod inde alico[9] modo exiit, exceptus[10] denariis quod[11] inde exeunt per censum Girundensi episcopo.

Actum VIII kalendas iunii, anno VIIII regni Ludouici[12] regis.

Suscripsi Bernardus, presbiter et sacrista Sancti Felicis*. Berengarius, Dei Gratia Girundensis[13] ecclesie episcopus*. +[14] Berengario[15] Petralatensis, archileuita*. Signum Petri, presbiteri[16]. Suscripsi Petrus Raimundi, presbiteri[17].

Suscripsit Wilelmus[18], presbiter*, qui ista scriptura scripsit cum literis superpositis in prima linea die et anno prefixo[19].

---

[1] B no té la primera lletra però hi ha dibuixat una mena d'esboç de cactus o similar que s'assembla a la lletra essa.
[2] *Sacrista*, B.
[3] *Sancti Felicis Girunde* és sobreposat; *Gerunde*, B.
[4] B escriu *Berengarii* amb abreviatura d'*us* a sobre; *Berengarii*, b.
[5] *Gerundensis episcopi*, B.
[6] *Gerundensium*, B.
[7] *Habes*, B.
[8] *Gerunde*, B.
[9] *Aliquo*, B.
[10] *Exceptis*, B.
[11] *Qui*, B.
[12] *Lodouici*, B.
[13] *Gerundensis*, B.
[14] *Crucem-signum*, B.
[15] *Berengarius*, B.
[16] Possiblement no és autògrafa.
[17] Possiblement no és autògrafa; *Presbiter*, B.
[18] *Uillelmus*, B.
[19] B omet la part de les lletres sobreposades.

87

1117 juliol 10

El rei Lluís (de França) concedeix un precepte de confirmació de béns a l'abat Godmar per raó d'unes propietats que són, o eren, del clergue Adalbert.

[A] Original perdut.
B. Còpia, LLVCG, full 190 vers-revers, ex A.
a. Transcripció RGLRV, nº 224, ex B. El daten de 1116.

Quan es va fer la còpia s'hi va afegir un encapçalament on s'atribuïa aquest precepte a una església de Girona. El cert és que al text mai s'especifica quina institució rep el precepte. Només se sap que tenia possessions als comtats de Besalú i Girona, i que havia d'ésser un monestir ja que l'abat es deia Godmar. Hem intentat de localitzar aquest personatge en repertoris documentals però no l'hem sabut trobar.

Pel que fa a la data, hem mantingut el 1117 ja que no podem assegurar que a la cort francesa tinguessin costum de fer començar l'any del rei el 24 de juny.

Priuilegium Lodouici de rebus datis ecclesie Gerundensis[1].

In nomine Sancte et indiuidue Trinitatis, Ludouicus, diuina propitiante clementia Francorum Rex, si fidelium nostrorum petitiones benigne suscipimus eorum animos procul dubio in nostra certius fidelitate consolidamus, qua propter noscat totius regni nostri ueneranda fidelitas, quam nostre celsitudinis adiens preminentiam Gotmarus, abba, satis humiliter, expetiit quatinus cuidam clerico, nomine Adelberto, preceptum nostre auctoritatis fieri darique dignaremur[2] super res sue proprietatis quod et fecimus. Sunt autem heedem[3] res in comitatibus Bisuldunense et in Gerundense quidquid, uidelicet, in ipsis comitatibus iure hereditario tam ille quam et fratres sui habere uidentur uel in postmodum adquirere potuerint cum omnium rerum sua integritate unde hoc nostre auctoritatis preceptum fieri ac memorato Adalberto fratribusque suis dare precepimus per quod ipsas res habeant, teneant atque possideant quidquid de huiusmodi uoluerint fatientes et nullus iudex publicus neque comes seu quislibet ex iuditiaria potestate ad causas audiendas uel freda exhigenda seu illicitas occasiones requirendas uel homines distringendos aut fures capiendos in eas absque eorum licentia ingredi unquam audeat. Et ut huiusmodi nostre[4] largitionis munificentia inuiolabilius per succedentia conseruetur tempora manu propria subter eam firmauimus ymagine nostri corroborari precepimus.

Signum Lodouici +[5], regis gloriosi. Rorico, notarius (full 190 revers). Ad uicem Derunci, archipresulis, relegi[6].

Actum Lauduno VIº idus iulii, anno uero IXº regnante Lodouico rege.

[1] *Gerundensi*, a.
[2] *Dignaremus*, a.
[3] Potser volia escriure *heredem*.
[4] *Nostri*, a.
[5] Anagrama en forma de creu.
[6] Primer escriu *relegit* i després barra la *t* final amb una línia fina; *Relegit*, a.

88

1117 novembre 23

Ponç, rector de Sant Esteve de Pedret, dóna a Pere Calvó i la seva esposa Guisla uns alous que Joan, el difunt pare de Pere, tenia per part de Sant Esteve, a canvi de divuit sous diners i diversos censos. La propietat és al comtat de Peralada, a la parròquia de Sant Esteve, dins la vila de Pedret.

[A] Original perdut.
A. Còpia de l'11 de novembre de 1260 feta per Bernat Pere i Castelló Dorquer, 129 x 243, ACG, carpeta de còpies doc. 12.

Hoc est translatum fideliter factum IIIIº idus nouembris, anno Domini M CC sexagesimo a quodam instrumento cuius tenor talis est: presentibus sit notum et futuris non incognitum quod ego Poncius, plebano Sancti Stephani de Petreto, dono et conlaudo tibi Petreto Caluono et uxori tue Guille ipsos alodios quod olim tenebat condam pater tuis Iohannis pro Sancto Stephano uel pro ipsis clericis[1] qui ibi adfuerunt. Sunt namque ipsi alodii in comitatu Petralatensi, infra perrochia prescripti Sancti Stephani, super uilla de Petreto sicuti ipsi preter condam pater tuus Iohannis tenebat et habebat ad diem obit sui. Sic dono et conlaudo uobis et cuncta posteritas uestra post uso, ut nec ego nec ullus plebanus qui post me uenturus sit nec aufferre nec inquietare eas uobis ualeamus sub tali pacto uel conueniencia, ut de ipsos fructos qui inde exibunt donetis nobis ipsam tascham et ipsum bracatichum et terciam partem de ipsa chussura et auchas duas per censum et tercia ad comedendum ad leuandi ipsos explets. Et ut hec donacio ut conlaudacio meliorem uobis obtineat firmitatem accipio a potestate uestre sollidos XVIII denariorum monete istius patrie. Et est manifestum. Si quis autem hanc scripturam donacionis uel conlaudacionis hirrumpere infringerit, nil proficiat, set in duplo uobis aut posteritas uestra componat et inantea hec scriptura donacione uel conlaudacione omni tempori maneat firma.

Acta est autem hec scriptura donacione uel conlaudacione VIIIIº kalendas decembris, anno X regnante Ledouico[2] rege.

Signum Poncii, plebani, qui hec scriptura donacione uel conlaudacione fieri iussi, firmaui atque subiunctis testibus firmare pretepi. Signum Raimundi, presbiteri. Signum Mironis, presbiteri. Signum Geraldi de ipsa Lacuna. Signum Gaudberti, filii sui. Signum Guillelmi Bertholomei.

Guielmus, presbiter, h[oc] scripsit cum literis rasis uel emendatis in decima linea, sub suscripsi, die et anno quo supra.

Signum Bernardi Petri*, filium condam Guillelmi Petri, qui hoc translatum ex originali fideliter translatauit. Signum Castilionis Dorcherii*, scriptoris publici Castilionis, qui hoc translatum cum originali uidi et legi et fideliter fideiussi subscribo.

[1] Repeteix dues vegades la *c* inicial.
[2] La primera vocal sembla una *e* tot i que es podria interpretar com una *o*.

89

1117 desembre 18 (document perdut)

Amb el nº 172, a la guia de l'ACG apareix esmentat un document, avui dia desaparegut, que es regesta de la següent manera:

Sacramental, 1117.XII.18. Sacramental del testament de prevere Ramon. Fa almoiners a Ramon Esteve, de Palafolls, Guillem Bernat, a la seva muller Maiassendis. Llega a la canonja un alou que té a Vulpellac i a "Mont Foneiar". També l'alou que té a Santa Pellaia. A Sant Marçal el mas que posseeix a Vilarasa. La resta dels seus béns els deixa a la seva esposa Maiassendis i a la seva filla Ermessendis.

XV kls. ianuarii anno X regi Leodouici regis.

+ Gaucefradus pbr. + Petrus Arnalli leuita. + Guillelmus Rodballi pbr. +Berengarius leuita. Oliuarius pbr. Berengarius caputscole et iudex. Berengarius Geralli pbr. Arnallus Iohannis pbr. scripsit.

Arm. canonja, pl. 4, nº 13 / 240 x 260 mm.

90

1117 desembre 19

Guillem de Cervià cedeix a Santa Maria de la Seu de Girona i a l'església de Sant Feliu de Celrà una sagrera amb tots els cens i serveis, per set sous de plata, la qual dit Guillem havia reclamat a través del seu avi.

A. Original, 167 x 260, ACG, pergamins, 173.
B. Còpia, ADG, CC, pàg. 203, ex A.
a. Regest CCM, nº 211, ex B. El data de 1119.
b. Ed. CAC, nº 223, ex B.

Transcripció ex A:

Sit notum cunctis presentibus atque futuris quoniam ego Guillelmus[1], quem[2] uocant de Ceruiano, definio[3] et euacuo atque omnino relinquo[4] omnipotens[5] Deo et Sancte Marie Sedis Gerunde[6] et ecclesie Sancti Felicis de Celrano omnia illa sacraria quecumque sunt que ego querelabam per uocem auui[7] mei Gaufredi Bastonis uel per alias uoces. Sicut habentur et continentur predicta sacraria, cum censu et seruitio et omnibus que inde exeunt, sic definio[8] et dimitto Deo et prefatis ecclesiis in manu domni[9] Berengarii episcopi et canonicorum eius predicta sacraria, ut eim[10] uel aliquis per meam uocem nunquam[11] amplius possimus aliquid requirere in eis, sed secure et quiete possideant ea iamdicta[12] ecclesie, scilicet, Sancte Marie[13] et Sancti[14] Felicis[15], in perpetuum[16]. Accipio autem a predicta diffinicione[17] VII solidos plate. Si quis contra hanc diffinicionem[18] temerario ausu ad irrumpendum uenerit, nichil proficiat, sed pro sola presumptione duplam compositionem Deo et prefatis ecclesiis iuste persoluat.

Actum est hoc XIIII kalendas ianuarii, anno Xº regni Ludouicis[19] regis.

Signum Guillelmi[20], quem[21] uocant de Ceruiano, qui hanc diffinitionem seu euacuationem feci, firmaui firmarique rogaui. Signum Petri[22] Bernardi de Palad[23].

---

[1] *Guilielmus*, b.
[2] *Que*, b.
[3] *Diffinio*, B.
[4] *Derelinquo*, B.
[5] *Omnipotenti*, B.
[6] *Gerundensis*, b.
[7] *Aui*, B.
[8] *Diffinio*, B.
[9] *Dompni*, B.
[10] *Ego*, B.
[11] *Numquam*, B.
[12] *Iamdicte*, B.
[13] *Sancta Maria*, b.
[14] *Sanctus*, b.
[15] *Felix*, B.
[16] *Imperpetuum*, B; *Inperpetuum*, b.
[17] *Diffinitione*, B.
[18] *Diffinitionem*, B.
[19] *Ludouici*, B.
[20] *Guilielmi*, b.
[21] *Que*, B.
[22] No ho transcriu b.
[23] La terminació *-lad* l'escriu a sota de *Pa-*.

Signum Raimundi Rodballi. Signum Petri Mironis, clerici. Signum Bernardi de Riupol[24]. Signum Arnalli Azals[25].

Suscripsi Poncius, presbiter et scriptor, qui hanc diffinitionem uel euacuationem scripsi die et anno quo supra.

[24] *Riupollet*, B.
[25] B la col·loca en tercer lloc..

91

1118 gener 30

Els marmessors de Bernat Isoard fan complir les seves condicions sagramentals. Manava ésser enterrat a Santa Maria de Castelló, on hi deixa un mul. El bisbe de Girona rep un cavall i la Seu un alou a la Pera.

A. Original, 348 x 266, ACG, pergamins, 169. A la guia de l'arxiu es data 1117.I.30.

Hec est sacramentalis condicio ac legalis publicatio ultime uolumptatis cuiusdam uiri defuncti nomine Bernardus Ysoardi, cuius ordo actus est infra VI mensium spatium coram sacerdote et iudice sicut libri iudicialis lex adfirmat ubi dicit: moriencium extrema uoluntas. Id circo iuramus nos testes, idest, Bernardus Caucelmi et Raimundus Gaucberti per Deum et super altare Sancti Laurencii martiris, quod est consecratum in ecclesia Sancte Marie uille Kastilionis, que est fabricata in comitatu Petralatensis, quia uidimus et audiuimus et presentes adfuimus quando supradictus testator in suo sensu et memoria permanens ordinauit suam ultimam uolumptatem per suum testamentum conscriptam disponens mobilium inmobiliumque rerum suarum facultatem quam secundum has conditiones suis manumissoribus distribuere iussit:

In primis iussit corpus suum sepeliri in ciminterio Sancte Marie uille Kastilionis et dimisit ad opera prescripte Sancte Marie mulum suum. Et dimisit episcopo Gerundensi suum caballum. Tali modo, ut dedisset libram unam plate inter Sanctum Petrum cenobii Rodas et Sanctam Mariam uille Bertrandi. Et dimisit presbiteris Sancte Marie singulos solidos plate in rem ualentem. Et dimisit Raimundo Gaucberti, presbiter, solidum unum plate. Et dimisit Sancti Sepulcri de Palera unam equam. Et dimisit uxori sue boues suos et equam unam et asinum unum et de omni mobile suo que remanebat dimisit medietatem pro anima sua et aliam medietatem uxori sue Guille. Et dimisit ad monachos Sancti Petri cenobii Rodensis conuiuium unum per missas. Et ad Sancta Maria cenobii Rodas alium. Et dimisit uxori sue Guille ipsum mansum quem in habitabat, qui est alodium kanonice Sedis Gerunde, cum ipsas terras et cum ipsis domibus quas habebat et tenebat uel aliquis per me per predictam canonicam ad laborationem uel per qualescumque uoces de uita sua. Post obitum suum reuertantur omnia solide et libere ad predictam kanonicam et dimisit ei ipsum mansum de Cerca quod Bernardus Gaucelmi tenebat cum ipso clauso et cum ipsa tercia parte de ipsa fexa ad faciendam uoluntatem suam. Et laudauit atque confirmauit prephatus Bernardus et post obitum suum manere iussit ipsas donationes quas ei fecit sicut in scripturis continebatur quas ei fecerat quocumque tempore, tali tenore et ordine sicut teneret et haberet sicut in ipsis scripturis insertum erat. Post obitum uero ux[ori] s[ue] remanerent omnia sua alodia, que sunt in uilla Kastilionis, canonice predicte Sancte Marie Kastilionis, excepto manso [ ] et ullus clericus aut laicus uel cuiuscumque ordinis persona non audiret aliquid auferre ex his omnibus predicte Sancte Marie canonice Kastilionis, quod si aliquis abstulerint totum uel paruum uel minimum remanerent prescripta alodia proximis parentibus suis. Et dimisit suum alodium quod habebat in ualle Rodas cenobio Sancte Marie Rodas post obitum uxori sue, excepto ipso manso quod Iohannes tenebat in ipsa serra quod dimisit Guilelmo Raimundo, uoluno. Et dimisit Arnaldo Gaucefredi de Palera omnes suos feuos et omnes suas baiolias, excepto hoc quod superius testatus est et excepto ipso decimo Sancte Marie cenobii Rodas. Et dimisit Sancto Petro cenobii Rodas unam baioliam que est in Furtiano Supirano post

obitum uxori sue, similiter cum aliis feuis quos tenebat per ipsum post obitum uxori sue. Et dimisit suam hereditatem de ipso alodio de ipsa Pera, Sancte Marie Sedis Gerunde et dixit et mandauit ad clericos Sancte Marie Sedis Gerunde quod si dixisset Guillelmus Ramundi, rufus, quod Bernardus Ysoardi dedisset ipsum alodium de ipsa Pera, Geraldo Ysoardi, fratri suo, aut finidi[1] sibi mei ipso facerent ei quamcumque missionem uoluissent. Et nos Martinus atque Andreas, presbiteri, iuramus per Deum et per supradictum altare quod uidimus et audiuimus et presentes adfuimus quando prescriptus testator in extremis positus laudauit testamentum suum quod scribi fecerat et manu propria signo punctum firmauerat.

Actum est hoc III kalendas februarii, anno X Loudoyco rege.

Signum Bernardi Caucelmi, signum Raimundi Gaucberti, nos testes qui has condiciones conscribi uidimus et in suo testamento firmauimus et confitemur esse ueras per super adnexum iuramentum in Domino. + signum Martini, presbiter*, + signum Andree, presbiteri*, nos testes qui uidimus et audiuimus et iuramus esse uerum quando suum testamentum ad altarium conlaudauit. Signum Geraldi Gaucbert. Signum Petri Gaucberti. Signum Berengarii Gaucbert. + signum Iulianus, presbiter*. Signum Guilielmi, iudisis, suscripsi*.

Marinus[2]*, presbiter, qui has conditiones rogatus scripsi cum litteras fusas sub die et anno quo suscripsi supra.

[1] Lectura difícil ja que la tinta està moguda. Potser era una paraula borrada?
[2] Anagrama de mal interpretar.

92

1118 febrer 27

Ledgarda, amb el consentiment del seu marit Miró Bonfill d'Estanyol, dóna a la canònica de Santa Maria de la Seu de Girona un alou, amb tots els seus drets, format per una coromina, l'església de Sant Bartomeu, un mas on habita Arnau Esteve, i un camp anomenat *Qauter*, propietats situades al comtat de Girona, a la parròquia de Sant Andreu d'Estanyol. Quan morin els donadors, el bisbe haurà de presidir el funeral, pregar per ells i dedicar-los misses durant trenta dies.

A. Original, 152 x 320, ACG, pergamins, 176. A la guia de l'arxiu es data 1118.II.26.

In Dei eterne nomine ego Ledgardis[1], femina, uxor Mironis Bone Filii de Stagneolo, assensu et uoluntate prefati uiri mei Mironis donatrix sum Deo et canonice Sancte Marie Sedis Gerunde. Per huius scripturam nostre donacionis donamus, ambo pariter Deo et prefate canonice, aliquid ex nostro alodio franco, scilicet, unam condaminam terre totam ad integrum quam uocant Sancti Bartholomei simul cum ipsa ecclesiola in honore prefati apostoli ibi fundata uel hedificata siue cum ipso manso qui fuit Petri Aurioli, quem modo in habitat Arnallus Stephani, cum omnibus suis tencionibus et pertinenciis suis simul cum ipso campo de Qauter. Est namque prefatum alodium in comitatu Gerundense, intra parroechiam Sancti Andree de Stagneolo. Aduenit quidem mihi Ledgardi per donum prefati uiri mei Mironis Bone Filii et mihi Mironi[2] per uocem parentum meorum. Affrontat autem predicta condamina terre a parte orientis in terra Sancte Marie Sedis que fuit Sicardis femine et filiorum eius, de meridie in ipsa strada publica, de occiduo in ipso torrente, a parte uero circii in alia strada publica siue in prefata ecclesia Sancti Bartholomei apostoli. Sicut habetur et continetur prefata condamina terre simul cum iamdicta ecclesia siue cum prescripto manso, cum terris cultis et incultis sibi pertinentibus, cum exitibus et regressibus suis et illorum affrontacionibus siue cum arboribus uniuersis, cum censu et seruicio que inde exeunt seu etiam cum ipsa decima prefate condamine quam donamus prefate ecclesie Sancti Bartholomei, sicut soliti sumus dare, sic donamus Deo et prefate cannonice Sancte Marie Sedis totum prescriptum alodium, uotiue et potencialiter, ac solide et libere proter Deum et remedium animarum nostrarum seu parentum nostrorum et ut episcopus Gerunde oret Deum pro animabus nostris et cantet missam in die sepulture nostre si ibi fuerit uel usque ad trigesimum diem statim cum gerendam uenerit. Quod uero alodium de nostro iure et potestate in ius et dominium iamdicte cannonice tradimus perpetim abendum et possidendum. Si quis contra hanc scripturam donacionis ad irrumpendum uenerit, nihil proficiat, sed pro sola presumcione duplam compositionem Deo et prefate cannonice legitime persoluat, hec scriptura firmiter persistente.

Que acta est IIII kalendas marcii, anno X regni Ludouici regis.

Signum Mironis Bonefilii, signum Ledgardis, femine, qui hanc donacionem fecimus, firmauimus et testes firmari rogauimus. Signum Udalardi, baiuli Sancte Marie. Signum Petri Bord. Signum Petri Gaudamiri. + Remundus Uzalardi, presbiteri*. Berengarius, Dei Gratia Girundensis ecclesie episcopus*. Udalardi, ipodiacono*. Petrus, levita*. Berengarius, caputscole atque iudex*. + signum Guillelmus de Colonico*. Raimundum Mirone, leuita*. Poncius, clericus*. Guillelmus, coraula secundus*.

[1] La primera *d* és sobreposada.
[2] Possiblement en lloc de Miró hauria de dir Ledgarda.

Suscripsi Petrus Guillelmi, leuita*, qui hoc rogatus scripsi[3] die annoque prefixo.

[3] La *p* està gastada i sembla una *a*.

93

1118 juny 4

Joan Arnau, la seva esposa Peronella i Arnau Taiant, germà de Peronella, venen a Arnau de Llers, la seva esposa Flandina i llurs fills, un alou situat al comtat de Besalú, a la parròquia de Santa Maria de Sagaró, i al puig Radulf anomenat Ventanac, tot per sis morabatins.

[A] Original perdut.
B. Còpia, ACG, LLGSM, full 34 revers-35 vers.
a Transcripció GBR, nº 69, ex B.

[C]unctis hominibus presentibus et futuris sit notum quoniam[1] ego Iohan Arnalt et coniux mea Peronella, Arnallus Taiant, fratris eius, uendimus tibi Arnallo de Lercio et coniux tua Flandina siue infantibus, ipsum nostrum alodium totum ab integrum et ipsas oliuarias que ibidem sunt uel cum ipsos arbores et[2] terra nostra propria[3] iuris nostre debita qui nobis aduenit per parentorum nostrorum uel per qualicumque uoce. Et est predicta omnia in comitatu Bisullunensi, in parrochia Sancte Marie Sagaronis uel in ipso Pug Raulf quem nominant Ventinago. Affrontat predicto alodio de oriente in ipsa uia que egredit in ipso pug et de meridie in manso de Arnallo Adalbert de Cala[4] et de occiduo[5] in ipsas commas[6] et de circii ad ipsos Ioui. Quantum infra istas totas affrontationes includunt sic uendimus tibi dicto alode sicut superius resonatur[7] et[8] ipsam[9] terram totam integre cum exiis uel regressiis earum in aderato et definitio propter precium VI marabetinos optimos et nichil de ipso precio apud te emptore non remansit. Et est manifestum. Que uero predicta omnia superius scripta de nostro iure in tuo tradimus dominio et potestate ad faciendum[10] quod uolueris et maneat tibi firma potestas. Quod si nos uenditores aut ullus homo qui contra hanc ista scriptura uenditionis uenerit pro irrumpendum, non hoc ualeat uendicare quod requirit, sed componat tibi ipsum alodem in duplo *(full 35 vers)* cum omni sua inmelioratione[11]. Et inantea[12] ista scripturie uenditam[13] suam habeat firmitatem.

Facta ista scriptura uenditionis II nonas iunii, anno X regni Lodouici regis.

Signum Iohannis Arnati[14], signum Peronella, uxoris eius, signum Arnalli Taian, fratris, qui ista scriptura uenditionis fecimus et fieri iussimus et firmare rogauimus. Signum Guillelmi Do. Signum Adalberti. Signum Raimundi Petri, militis.

Petrus, presbiter, qui istam cartam uenditionis scripsit suscripsit die[15] anno quo[16] supra.

---

[1] *Quam*, a.
[2] *In*, a.
[3] *Propia*, a.
[4] *Cula*, a.
[5] *Occidente*, a; pel tipus d'abreviatura tan pot ser *occidente* com *occiduo*.
[6] *Comas*, a.
[7] A sobre de *resonat* hi ha una abreviatura tipus *-ur*; *Resonat*, a.
[8] *Et ipsam* és sobreposat.
[9] *Resonat ipsa*, a.
[10] *Faciendam*, a.
[11] *In melioratione*, a.
[12] *In antea*, a.
[13] *Scriptura uenditionis*, a.
[14] *Arnalli*, a.
[15] Darrere seu la transcripció a hi afegeix *et*.

[16] La lletra *q* està enganxada darrere d'*anno* i porta una abreviatura de *que* i a sobre una de *quo*. Pel context de la frase ho hem transcrit com a *quo* igual com ho fa a.

94

1118 juny 17

Condicions sagramentals del testament d'Adaled, segons les voluntats escrites el 2 de juny de 1118. Mana ésser enterrada a la Seu de Girona, a la qual deixa deu sous de plata. També reparteix diners entre diversos eclesiàstics.

A. Original, 426 x 213, ACG, pergamins, 171. A la guia de l'arxiu es data 1117.VI.17.

Hec sunt conditiones sacramentorum quorum seriem ordinaui ego Berengarius, capud scole atque iudex, presente sacerdote Petro et aliis clericis Petro atque Oliuario, in huius iudicis presencia et prefatorum hominum noticia. Nos, testes, Bernardus Arnalli et Petrus, presbiter, testificamur extremam uoluntatem cuiusdam femine nomine Adalais, que fuit condam, qua propter nos predicti testes unum pariter dantis testimomium abea rogati iuramus in Deum et super altare Sancte Anastasie, quod situm est in ecclesia Sedis Girunde, quia nos uidimus et audimus presentes quando predicta Adalaidis iacens in domo sua, que est secus scalam Sancte Marie, apud forellum, detenta ab egritudine qua obiit dum ad huc esset in sua memoria ac loquela ordinauit suam extremam uoluntatem et ordinationem suarum rerum per suum firmum testamentum per quod constituit, ut essent sui elemosinarii et manumissores, uidelicet, Berengarium, capudscole, et Petrum Sendredi atque Berengarium, uirum eius, quibus iniuncxit distribuere omnia que habebat per ordinatione prefati testamenti sicut ipse disposuit ita dicendo:

In primis concedo corpus meum ad sepeliendum ad sedem Sancte Marie channonice, eiusdem dimitto X solidos plate. Sancto Felici dimitto I morabatin. Cenobio Sancti Petri Gallicantus brisalem meum de osturin. Sancto Martino de Costa sollidos II plate. Ad cenobium Sancti Danielis sollidos II plate. Ad Berengarium, pontificem, dimitto morabatinum I pro anima mea. Ad Petrum, sacrista, similiter. Inter Guillelmum Arnalli et Oliuarium, clauiger, I morabatinum. Berengarius, capud scole, I similiter[1]. Adalaidi, nutrite sue, ipsam uineam meam de Bascuna que fuit de Petro Seniofredi et que est secus ipsa de Vaslin, cum VI sollidos plate et guadingias II et archa I et unam partem de meis uestimentis, hoc totum dimitto eius ad suam uoluntatem. Et dimitto pro anima mea libram I plate ad canendas missas et pro mea sepultura. Et omnes lexas prescriptas exeant de meo[2] honore et mobile et ueniant in potestate de meis manumissoribus et distribuent sicut superius dicitur. Et dimitto Berengario Sendredi, uiro meo, omnem meum honorem, scilicet, casas et operatoria que habeo intra muros et extra muros ciuitatis Girunde et omnem meum alodium in quibuscumque sit locis pariter cum feuo et terris et uineis ad integrum, excepta uinea suprascripta Adalaidis, nutrite mee. Et omnia mea uasa et uascula tam maiora quam minora dimitto eidem uiro meo Berengario. Et dimitto ad Ermesindam, uxori Sendredi, meum alamudem. Et ipsa mea aluiba de cenad dimitto Petro Sendredi pro anima mea. Et dimitto Petro, scriptori, I sollidum plate. Et quicquid remaneat extra testamentum solide remaneat ad iamdictum Berengarium, uirum meum, sine blandimento ullius hominis et quodcumque ei dimitto sicut superius dicitur faciat inibi et inde quicquid uoluerit. Fuit factum prescriptum testamentum IIII nonas iuni, anno X Leudouici regis. Firmatum fuit a supradicta conditrice Adalais, signo puncti et a reliquis firmatoribus,

[1] Des de *Inter Guilelmum* fins a *scole I similiter,* és sobreposat.
[2] L'escrivent es deixa la ratlla d'abreviatura.

scilicet, Bernardo Arnalli et Guillelmo de Oliuars et Petro Poncii et Oliuario, presbiter et Petro Sendredi, presbiter. Scriptor, Petrus, presbiter. Nos supradicti testes testificamur et iuramus in Deum et in supradicto iuramento quia sicut superius scriptum est ita a supranominata testatrice Adalaide odinatum est et firmatum nobis uidentibus et audientibus per extremam uoluntatem suarum rerum.

Late conditionis XV kalendas iulii, anno X Leudouici regis, infra primos VI menses post obitum predicte testatricis.

Signum Bernardi Arnalli, suscripsi Petrus, presbiter*[3], qui supradictum testimonium dedimus et iurando firmauimus. Oliuarius, presbiter*. + Petrus, presbiter. Berengarius, caput scole atque iudex*.

Suscripsi Petrus, presbiter*, qui has conditiones rogatus scripsi cum litteris suppositis in decimo sexta linea die et anno quo supra.

[3] El seu anagrama és igual que el de l'escrivent. Això pot indicar-nos que el redactor del text devia ser el testimoni anomenat Pere que s'esmenta al protocol, i per això signa dues vegades: una com a testimoni i l'alte com a escriptor.

95

1118 desembre 1

Joan, fill del difunt Pere Batejat, dóna al seu germà Berenguer i a la seva esposa, anomenada Clareta, dos tallers, dos molins i altres propietats que ha rebut per herència, ubicades a l'Areny de Sant Pere de Galligants i a l'honor de Santa Maria de la Seu de Girona, tot pel preu de cinc morabatins d'or.

[A] Original perdut.
B. Còpia, ACG, LLGSM, full 58 revers-59 vers.
a. Transcripció GBR, nº 118, ex B.

[I]n Christi nomine, sit notum cunctis hominibus quoniam ego Iohannes, filius Petri Baptizati qui fuit condam, hac scriptura indice euacuo et diffinio tibi Berengario, fratri meo uxorique tue Clarete omnique posteritati uestre, meam hereditatem et partem que contingit mihi tocius honoris patris et matris[1] mee[2] in ciuitate Gerunda et extra ciuitate, scilicet, in duo operatoria in foro et in duo molendina que constructa et hedificata sunt in fluuium Undaris et Ticeri, apud Arinium Sancti Petri Gallicantus, siue in honore Sancte Marie Sedis Gerunde et uineam de ipsas garrigas, excepto hoc quod diffinio ipsius honoris detineo ad meum proprium, ipsam domum et sutilum cum exitu et regressu secus ecclesiam Sancte Marie totam domum cum uniuersis in se habentibus et ad se pertinentibus, sicut terminatur et ex parte forello[3] secus uestra operatoria nullum habeam et exitum amplius in iamdictam[4] meam domum per hinc, sed hostium inde intrare *(full 59 vers)* solebam erit semper clausum ex parte nostra operatoria. Insuper detineo meam partem in domos Arnaldi Amalrici, auunculi mei qui fui condam, si poterimus recuperare eas et de alio honore de Palaz quod nos non habemus et non tenemus. Similiter partem meam ibidem tineo hoc solum modo de iamdicto[5] honore detineo et nichil aliud ex eo, sed sicut superius dicitur totam aliam meam partem euacuo et diffinio uobis prescriptis ipsius honoris per fidem sine engan et neque ego neque ullus alius uiuens per me neque per meam uocem ullo modo possim uel possint exigere aliquid in iamdicta[6] omnia ad uos, euacuata et diffinita neque aliquid inde auferre atque euellere aliquo modo uel ingenio, sed in perpetuum habeatis et possideatis in dominium et potestatem uestram ad faciendum quicquid uolueritis. Propter quam diffinitionem accipio a uobis de uestro auere uidelicet V marabetinos optimos auri. Si uero quod absit cuiuscumque ordinis persona contra hanc euacuationem et diffinitionem ad irrumpendum uenerit, duplam composicionem uobis restituant, deinde ad scriptura firma persistente.

Acta scriptura euacuationis et diffinitionis kalendas decembris, anno XI regni Lodouici regis.

Signum Berengarii Segiso. Signum Iohannis, qui hanc diffinitionem et euacionem fieri iussi, firmaui firmarique rogaui. Signum Petri Geralli. Signum Petri Suniarii.

Suscripsi Petrus, presbiter, qui hoc rogatus scripsi.

---

[1] *Et matris* no ho transcriu a.
[2] *Mei*, a.
[3] *Forellu*, a.
[4] *Iam dictam*, a.
[5] *Iam dicto*, a.
[6] *Iam dicta*, a.

96

1118 (?) desembre 30

Condicions sagramentals del testament del sagristà Ramon Miró, fetes sobre un testament del 30 de juny de 1117/8. Fa diverses deixes a les esglésies de la ciutat de Girona, al bisbe dóna una euga, i a la Seu dos bous, dos porcs, una mula i una euga amb la seva família.

[A] Original perdut.
B. Còpia, ACG, LLGSM, 64 revers-65 revers.
a. Transcripció GBR, nº 130, ex B.

El document té un problema de datació: el testament es va fer l'any 1118 o bé el 1117 (any X Lluís), segons si entenem que l'any pel còmput del rei comença el 24 de juny o el 2 d'agost. La data de la seva execució, però, és del 1110 (any III Lluís). Ja es veu que això no pot ésser. Tal vegada sigui un error del copista que després d'escriure *III kalendas* tornà a repetir el mateix número. Els personatges lliguen amb l'època. També podria ser que fos l'any III de Lluís el Jove, 1139, però llavors haurien passat vint anys, potser massa temps. Així, el més provable és que les condicions sagramentals fossin fetes a l'entorn de l'any 1118 o una mica posteriors. Prenem aquesta data com a referència per tal d'ubicar el document dins del diplomatari.

[H]ee[1] sunt conditiones sacramentorum quarum seriem ordinaui ego Berengarius, capudscole atque iudex, presente sacerdote Pedro et aliis clericis, Oliuario atque Berengario Geralli. In huius iudicis presentia prephatorum hominum notitia nos, testes, Guitardus Iohannis et Iohannes Gerallus testificamur[2] extremam uolumtatem cuiusdam hominis nomine Raimundi Mironis, sacrista[3], qui fuit quondam, qua propter nos predicti testes uerum pariter dantes testimonium ab eo rogati iuramus in Deum et super altare Sancte Anastasie, quod situm est in ecclesia Sancte Marie Sedis, quia nos uidimus et audiuimus presentes quando[4] predictus Raimundus iacens in domos suas[5] apud scalam Sancte Marie, detentus ab egritudine qua obiit dum ad huc esset in sua memoria ac loquela, ordinauit suam extremam uoluntatem et ordinationem suarum rerum per suum firmum testamentum *(full 65 vers)* per quod constituit, ut essent sui helemosinarii et manumissores, uidelicet, Petrum, sacristam, seniorem eius[6] et Bernardum, sacristam Sancti Felici, et Guillelmum Arnalli quibus iniuxit distribuere omnia que habebat per ordinationem prefati testamenti sicut ipse disposuit ita dicendo:

In primis dimitto ad canonicam Sancte Marie parilium unum de bous et porcos duos meliores et ad episcopum equam unam optimam. Et ad thessaurum Sancte Marie mulam meam maiorem et equam girundesa cum familia sua. Et ad Petrum, sacristam, dimitto asinum meum[7]. Et a Guillelmum Arnalli culcitram I de melioribus et gazingiriam[8] unam. Et ad Oliuarium gadingiam I et castanea I. Et ad Petrum Sindredi aliam gadinguiam et ad Guillelmum Ribaballi aliam. Et ad Bernardum, sacristam, tinam meam meliorem et ipsam par quam habeo in ipsa muleta de Arnallo, fratri suo. Et dimitto Petro Gauzberti pulina I quam habeo cum illo. Et dimitto Guitardo Iohanni cum

[1] *Hec*, a.
[2] Abreviatura d'-*ur*; *Testificamus*, a.
[3] Algú ha subratllat *Raimundi Mironis sacrista*.
[4] *Quoniam*, a.
[5] Des de *predictus* fins a *suas* está subratllat.
[6] *Petrum sacristam seniorem eius* està subratllat.
[7] Des de *ad* fins a *meum* està subratllat.
[8] *Gaz migeriam*, a.

filio suo, clerico, ipsas domos in qua iaceo et ipsam uineam quam habeo in Bascuna[9] et egua I. Et ad Guillelmum, nutritum meum, meas domos que sunt iuxta ipsas domos Bernardi, sacriste, ut habeat similiter et sic fiat omni tempore. Item dimitto predicto Guillelmo ipsas uineas I quam habeo in Villa Rubea[10] in meo alodio et aliam quam habeo ad ipso Pug et egua una et culcitra I. Et dimitto ad Sanctum Felicem solidos plate II et ad Sanctum Petrum similiter et ad Sanctum Martinum solidos I plate et ad Sanctum Danielem similiter et ad scriptorem meum similiter. Fuit factum prescriptum testamentum II kalendas iulii, anno X Lodouici regis. Firmatum fuit a supradicto[11] conditore Raimundo, signo puncti, et a reliquis firmatoribus I[12] Guitardo Iohanis et Guillelmo et Iohanne[13] Gerallo. Nos supradicti testes testificamur[14] et iuramus in Deum et supradicto iuramento quia sicut superius scriptum est ita a supranominato[15] testatore Raimundo ordinatum est et firmatum nobis uidentibus et audientibus per extremam uoluntatem suarum rerum.

Late conditiones III kalendas ianuarii, anno III Lodouici regis, infra primos VI menses post obitum predicti testatoris.

Signum Guitardi Iohannis[16], signum Iohannis[17] Geralli, qui supradictum testi[18] *(full 65 revers)* dedimus et iurando firmauimus. Berengarius, caput scole atque iudex. + Berengarius Geralli, presbiter.

Suscripsi Petrus, presbiter, qui[19] has[20] conditiones rogatus scripsi die et anno quo supra.

[9] *Tascuna*, a.
[10] *Uillarubea*, a.
[11] *Supra dicto*, a.
[12] Potser vol dir *id est*.
[13] *Iohane*, a.
[14] Abreviatura d'-*ur*; *Testificamus*, a.
[15] *Supra nominato*, a.
[16] *Iohanis*, a.
[17] *Iohanis*, a.
[18] Potser volia escriure *testimonium* però en canviar de pàgina s'oblidà d'acabar el tros de paraula que li mancava al final del full anterior.
[19] El copista repeteix *qui* dues vegades però n'invalida una tot col·locant-hi punts a sota.
[20] Podria ser que en lloc de la *s* hi hagués una *ç*.

97

1119 gener 29 (suspecte)

El bisbe Berenguer de Girona dota l'església de Sant Esteve i Sant Salvador de l'Ull (l'actual Sant Esteve d'en Bas), situada al comtat de Besalú. Haurà de donar a la Seu cada any el cens d'un modi de blat i un d'ordi.

[A] Original perdut.

B. Còpia simple del s. XII, 237 x 470, ACG, pergamins 174. A la guia de l'arxiu es data 1118.I.30.

a. Ed. VL, nº 34, p. 276, ex B.
b. Ed. Mosalvatge, 1893, vol. 5, ap. X, pp. 46-47, ex B.
c. Ed. DEC, nº 325, ex B.

Segons Ordeig es tractaria de Sant Salvador de Saüll, avui dia anomenada Sant Salvador d'en Bas.

La datació de la primera línia és de lletres molt més grosses que la resta del text i comença amb una caplletra de major dimensió. La datació pel rei (1119) i la de l'Encarnació en pisà (1120) no coincideixen però sí en florentí (1119). Per això donem com a bona aquesta data tot i que l'Era seria 1101-02.

La signatura del bisbe, la de l'ardiaca i possiblement també la de l'escrivent són imitacions. Així, el càrrec de bisbe està escrit amb la mateixa mà que el text, una cosa que mai deixa fer el bisbe Berenguer quan signa. Els traços d'algunes lletres dels dos Berenguers són idèntics (per exemple a, i, etc.) La signatura del bisbe està més ben imitada que la de l'ardiaca. Pel que fa a l'escrivent, té els traços d'Arnau massa estirats verticalment. Per tot això creiem que el pergamí és una còpia simple.

Anno dominice[1] Incarnacionis milesimo[2] CºXºVIIIIº, era MCXL. Venit domnus Berengarius, Sancte[3] Sedis Girundensis[4] episcopus, ad consecrandam aecclesiam in honore Sancti Stefani protomartiris[5] et Sancti Saluatoris, constructam in comitatu, scilicet, Bisullunensi, in loco qui dicitur ad Occulum, in qua die consecrationis dedit iamdictus[6] presul prefate aecclesie[7] decimas et primicias et oblaciones fidelium tam uiuorum quam etiam defunctorum et in super[8] ex omni parte cymiterium habens triginta legitimos passus. Quod sub tali defensione et quietudine constituit, ut aliquis homo cuiuscumque ordinis honoris uel etatis ibi aliquam uiolenciam quocumque tempore non inferat, sed ob honorem et reuerentiam aecclesie saluo munimine consistat. Terminus autem parroechie huius prefate ecclesie[9] ita se habet: ab orientali[10] parte terminatur in collo qui dicitur de Basso et de Terrucio, de meridie in Petra Lauant, ab occidentali parte in strata Sancti Quintini, a parte uero circii in fonte de Bulidura. Confirmauit etiam eadem die prefatus presul iamdicte aecclesie[11] omnia alodia que[12] sibi collata

[1] *Dominicae*, a.
[2] *Millesimo*, a.
[3] *Sanctae*, a.
[4] *Gerundensis*, a.
[5] *Proto martiris*, a.
[6] *Iam dictus*, a.
[7] *Prefatae ecclesiae*, a.
[8] *Insuper*, a.
[9] *Prefatae ecclesiae*, a.
[10] *Oriental*, a.
[11] *Iam dictae ecclesiae*, a.
[12] *Quae*, a.

erant et ad huc[13] Deo annuente[14] habitura erat et sub prefata quietudine posuit atque constituit. Redditus uero huius aecclesie[15] est per singulos annos modium I frumenti et alium ordei. Preterea subdidit predictus presul prefatam ecclesiam taliter dicioni Sedis Girundensis[16] in[17] omni anno chrisma[18] inde accipiat et in omnibus eius institutis et precepcionibus pareat et bis in anno ad sinodum in prelibatam sedem ueniat.

Scripta hec[19] dos, IIIIº kalendas februarii, anno XI regnante Ludouico rege.

Berengarius, Dei Gratia Girundensis ecclesie[20] episcopus. Gaucefredus Bisullunensis, archileuita. Berengarius Girundensis, archidiaconus.

Arnallus Iohannis, presbiter, qui hanc dotem scripsi et suscripsi prenotato die et anno.

[13] *Adhuc*, a.
[14] *Annuenite*, a.
[15] *Aecclesiae*, a.
[16] *Gerundensis*, a.
[17] *Ut*, a.
[18] *Xrisma*, a.
[19] *Haec*, a.
[20] *Ecclesiae*, a.

98

1119 gener 31

El bisbe Berenguer de Girona dota l'església de Sant Pere, situada al comtat de Besalú, al lloc anomenat Les Preses, i hi institueix una sagrera. Dita església haurà de pagar a la Seu un cens anual de dos sous i caldrà assistir al sínode dues vegades a l'any. L'abat Benet, de Sant Benet de Bages, reclama la tercera part de les dècimes com a seves.

A. Original, 204 x 322, ACG, pergamins, 175. A la guia de l'axiu es data 1118.I.31.

a. Ed. VL, nº 34, p. 276.

b. Ed. Monsalvatge, 1893, vol. 5, ap. X, pp. 46-47.

c. Ed. DEC, doc 326.

d. Ed. ETG, n 33.

La data de l'inici està escrita amb lletres majúscules molt més grosses que la resta del text i comença amb una caplletra de dimensions encara majors.

La datació pel rei i la de l'Encarnació en estil pisà no coincideixen, però sí que ho fan si aquesta darrera es compta en estil florentí.

Cal fer notar que a les signatures tan sols una persona porta el *signum* davant.

A diferència d'altres dotalies conservades, les signatures semblen autògrafes.

Anno dominice Incarnationis Millesimo CºXºVIIIIº, uenit domnus Berengarius, Gratia Dei Sancte Sedis Gerundensis episcopus, ad consecrandam aecclesiam in honore Sancti Petri apostoli constructam in comitatu, scilicet, Bisullunensi, in loco qui dicitur ad ipsas Preses, in qua die consecrationis dedit iamdictus presul prefate aecclesie decimas et primicias et oblaciones fidelium tam uiuorum quam etiam defunctorum et in super ex omni parte cymiterium habens triginta[1] legitimos passus, quod sub tali defensione[2] et quietudine constituit ut aliquis homo cuiuscumque ordinis honoris uel etatis ibi aliquam uiolenciam quocumque tempore non inferat, sed ob honorem et reuerentiam ecclesie saluo munimine consistat. Terminus autem parrochie[3] prefate ecclesie[4] ita se habet.: ab oriente[5] parte terminatur in finibus parroechie Sancti Michaelis de ipsa Cotes[6], de meridie in illa Sancti Stephani de Occulo, ab occiduo in illa Sancti Priuati et in Fluuiano, a parte uero circii in illa de Olot et in Mala Toscurer[7]. Redditus uero huius ecclesie est per singulos annos sollidos II de diners[8]. Preterea subdidit presul prefatam ecclesiam taliter ditioni sedis Girundensis, ut omni anno chrisma inde accipiat et in omnibus eius institutis et precepcionibus pareat et bis in anno ad synodum in prelibatam sedem ueniat.

Scripta hec dos II kalendas februarii, anno XI regnante Ludouico rege, in qua predicta die consecrationis huius ecclesie fuit orta contencio inter predictum episcopum et abbatem Sancti Benedicti de Baies de tercia parte decimarum huius ecclesie que

[1] *XXX*ª, d.
[2] *Deffensione*, d.
[3] *Parroechie*, d.
[4] *Aecclesie*, a.
[5] Ordeig ho transcriu com a *orientale*. En aquest cas l'abreviatura podria interpretar-se de les dues maneres i totes dues serien correctes ja que signifiquen el mateix; *orientis*, d.
[6] *Cote*, a.
[7] *Malatosc[h]er; Malatoscurer*, d.
[8] És escrit sobre un espai borrat.

fuerat dominium ipsius capellanie que erat inde ablata quam etiam partem, scilicet, terciam decimarum predictus abbas Benedictus cum suis monachis instanti cura et sollicitudine prescripti episcopi et clericorum eius iamdicte ecclesie Sancti Petri reddidit et per mansuram[9] ibi constituit.

Berengarius, Dei Gratia Girundensis ecclesie episcopus*. Signum Benedictus, abbas*. Gaucefredus Bisullunensis, archileuita*.

[+] Arnallus Iohannis, presbiter* qui hanc dotem scripsi et suscripsi prenotato die et anno*.

[9] *Permansuram*, a.

99

1119 febrer 14

Ledgarda ratifica a la canònica de Santa Maria de la Seu de Girona la donació d'un alou que consta d'una coromina de terra anomenada Sant Bartomeu, amb la seva església, un mas i un camp anomenat de Gualter, tal i com consta en una escriptura feta anteriorment per Ledgarda, i en una altra escriptura feta pel seu marit Miró Bonfill. Així mateix cedeix a la Seu un altre alou format per un clos de terra, unes terres i unes vinyes que havien estat del seu pare Rodball, propietats que són a Sant Andreu d'Estanyol, i a canvi rep de la Seu deu mancusos morabatins d'or.

A. Original (?), 212 x 324, ACG, pergamins, 177. A la guia de l'arxiu es data 1118.III.14.

El present document ratifica la donació feta un any abans, al doc. 176, i l'amplia. En ell s'esmenta una altra donació feta per Miró Bonfill que no ens ha arribat.

Considerem el document com a original i les signatures com a autògrafes, tot i que dubtem d'algunes d'elles, fet que, de poder-se confirmar, convertiria l'original en una còpia simple.

Quoniam oportet omnes Dei fideles ecclesiam Dei augmentare atque de rebus suis heredem efficere, iccirco ego Ledgardis, femina, nullius suadentis ingenio, seducta sed diuino amore, tacta sola bona uoluntas elegit mihi, ut scripturam donacionis faciam Omnipotenti Deo et cannonicali domui Sancte Marie Sedis Gerunde sicuti et facio. Dono nanque per presentem mee donacionis scripturam prefate cannonice Sancte Marie aliquid ex meo alodio franco, scilicet, unam condaminam terre totam ad integrum quam uocant Sancti Bartholomei apostoli simul cum ipsa ecclesiola in honore eiusdem apostoli ibi fundata siue cum ipso manso quem similiter eidem cannonice dono et trado, qui fuit Petri Aurioli, quem inde[1] in habitat et laborat Arnallus Stephani, cum uniuersis suis tencionibus et pertinenciis, simul cum ipso campo de Gualter, cum exitibus et regressibus suis et illorum affrontacionibus siue cum arboribus uniuersis, cum censu et seruicio et omnibus que inde exeunt sicut resonat in ipsa carta donacionis quam ego et uir meus pariter fecimus Deo et prefate cannonice propter remedium animarum nostrarum, et etiam in alia carta donacionis legitime quam idem uir meus mihi fecit et firmauit de predicto alodio. Item dono similiter et trado predicte cannonice Sancte Marie aliud alodium meum francum, scilicet, ipsum clausum terre et alias terras cultas et eremas et uineas quod pater meus Rodballus, olim defunctus, comparauit de uiro meo Mirone Bonefilii cui similiter per comparacionem aduenit. Affrontat nanque hoc comparatum alodium, scilicet, ipsum causum: a parte orientis et meridiei in terra et alodio meo, de occiduo in ipsa strata publica, a parte uero circii in terra Petri Iohannis. Et alie terre et uinee affrontant ab oriente in finibus parroechiarum, scilicet, Sancti Iohannis Aque Viue et Sancti Menne de Villa Blerex, de meridie in parroechia Sancti Dalmachii de Tornauels, ab occiduo in illa Sancti Fructuosi Montis Rotundi, a parte uero circii in parroechia Sancti Laurentii de Bascanon. Est autem totum predictum alodium in comitatu Gerundensi et in parroechia Sancti Andree de Stagneolo. Sicut habetur et continetur iamdictum totum alodium superius scriptum et suis quatuor affrontacionibus includitur, cum exitibus et regressibus suis, cum arboribus diuersi generis, pratis, pascuis[2], cum censu et seruicio[3] siue cum omnibus in se habentibus et

[1] Sembla que primer escrigui *modo* abreujat i després ho converteixi en *inde*.
[2] Havia escrit *pascues* i després ha escrit la *i* sobe la *e*.

sibi qualicunque modo pertinentibus, sic ego Ledgardis predicta dono, trado[4] Deo et predicte cannonice, solide et libere, iamdictum alodium perpetim habendum et possidendum et de meo iure ac potestate in ius et dominium eius pono atque mito sine ullo retentu quem ibi non facio propter Deum et remedium anime mee. Accipio tamen ab ipsa Gerundensi ecclesia X mancusos morabatinos legitimos auri et pensi. Quod si ego aut aliqua utriusque sexus persona contra presentem donacionem uenerimus ad irrumpendum, non ualeamus uendicare quod requisierimus, sed componamus iamdictum alodium in duplo in consimili loco, ac scriptura firmiter persistente.

Que acta est II idus marcii, anno XI regni Ledouici regis.

Signum Ledgardis, que hanc donacionem feci, firmaui et testes firmare rogaui. Signum[5] Guillelmi Rodballi, fratris eius. Signum[6] Mironis Bonefilii. Signum Raimundi Petri Bonardelli. Signum Guillelmi Bret. Signum Petri Anfussi. Berengarius, Dei Gratia Girundensis ecclesie episcopus*. Arnallus Iohannis, sacrista, suscripsi*. Berengarius, caput scole atque iudex*. Signum Guillelmus de Colonico*.

Suscripsi Petrus Guillelmi, presbiter*, qui hoc rogatus scripsi die annoque prefixo.

[3] En realitat ha escrit *suicio* perquè s'ha deixat la ratlla d'abreviatura.
[4] En realitat escriu *etado* ja que l'inici de la paraula la fa amb un *et* gòtic.
[5] No s'ha signat.
[6] No s'ha signat.

100

1119 març 12

Miró Bonfill fa testament i tria com a marmessors la seva esposa Ledgarda, Arnall Bonfill i Guillem Rodball. Mana ésser enterrat a Sant Pere de Galligans, església a la qual deixa propietats.

A. Original, 398 x 236, ADG, pergamins de Sant Feliu, doc. 1.

Quia nullus in carne positus mortem euadere potest. Id circo in Dei nomine ego Mironi Bonefilii iaceo in egritudine detentus et timeo casu mortis propter, hoc eligo manumissores meos, uidelicet, Legiardis, uxor mea, et Arnallus Bonefilii et Guillelmus Rodballi, ut ipsi habeant potestatem distribuendi omne meum auere mobile et imobile sicut ego illis in hac pagina iniuncxero:

Primum dimitto corpus meum ad sepeliendum cenobium Sancti Petri Gallicantus, cum unum mansum quem habeo ad ipsum Ulm cum omnibus sibi pertinentibus et condaminam una qui est ad ipsos Croso cum omnibus uineis qui ibidem sunt, tali conditione ut teneat uxor mea dum uixerit et donet per unumquemque annum Sancto Petro tascha fideliter. Post obitum uero suum reuertatur in ius et dominium Sancti Petri sine uinculo ullius hominis uel femine. Dimitto Sancti Andree ipsum alodium quod emi cum uxore mea de Petro Seniofredi ubicunque illud sit cum omnibus sibi pertinentibus siue cum ipsa fexa de Pug Oriol, qui tenet de ipsas stradas, qui pergunt ad Sancto Dalmacio et ad Sancto Iohanne de Aquauiua. Ad canonice Sancte Marie Sedis Gerunde dimitto ecclesiolam Sancti Bartolomei cum una condamina qui est iuxta ecclesiam siue cum uno manso de Arnalli Stephani cum omnibus illorum pertinenciis et cum una domo qui est fundata in iamdicta condamina, sicut in scriptura quem ego feci et firmaui resonat iamdicte Sedis siue cum fexa I de terra qui est ad Croso. Raimundo Uzelardi, capellano, VII solidos plate. Dimitto Sancto Felici Gerunde mansum ubi Petrus Geralli solebat habitare cum suis pertinenciis. Dimitto Raimundo, capellano, totum meum uestimentum. Arnallo Bonefilii de Aqua Viua, nepotem meum, dimito[1] mansum de Arberti de Castelar et ipsum ubi habitat Carpi et ipsum ubi habitat Gerallus Bernardi cum omnibus illorum pertinentiis et baiulias quod habeo in manso Raimundi Seniulli. Et[2] Guillelmi Sendredi et Arnalli Sendredi, fratres, quem habeo ad ecclesiam Sancti Andree et in uilla Rofreds ubicumque habeam. Et dimitto Fulcher meum estal ubi ego habito cum omnibus mansionibus et sacrariis meis et unum ferragenal et mansum de ipsa Cledela cum omnibus sibi pertinentibus et campum qui est ad Estaiol cum mansum quem hedificauit Arlucun, qui est iuxta domum Uzelard. Raimundo et Arnallo, nepotibus meis, mansum de Funt Bernard cum omnibus sibi pertinentibus. Berengario Ermengaudi et Petro Ermengaudi, fratres, dimitto mansos de Guillelmo Poncii et Bernardi cum omnibus sibi pertinentibus et setena parte quem habeo cum Guillelmo Raimundi de Farner in uno manso. Tali conditione dimitto has prefatas laxationes superius scriptas omnibus quibus ego dimitto, ut teneat uxor mea dum uixerit secure et quiete sine blandimento ullius hominis uel femine. Post obitum uero suum remaneat et ueniat in potestate illorum quibus ego dimisi sine uinculo et blandimento ullius uiuentis ad proprium. Item dimitto Fulcher quarentera qui uadit de Crosa usque Ermedans. Dimitto Guillelmi Raimundi et Bernardo Arberti baiulias quas

[1] *Dimito* és sobreposat.
[2] *Et* és sobreposat.

habeo in Laurentio. Et Pellicer et Raimundus Sanla hoc quod ego ibi habeo et habere[3] debeo post obitum uxoris mee. Et si obierit Guillelmus ante Bernardum remaneant illi prescriptas baiulias et si obierit Bernardus remaneat illi similiter. Ad fraternitatem VII solidos plate et ad[4] receptum quantum opus fuerit pane et uino et carne. Per missas canendas VIII solidos plate. Poncio, scriptore, XII denarios et meas hereditates de uineas quas habeo in parroechia de Staiol, exceptus ipsas quas laborat uxor mea, dimitto per meas laxationes qui sunt suprascriptas.[5] Alium meum alodium et feuuos et baiulias qui non est suprascriptum quem ego habeo et teneo in uilla et in parroechia de Staiol qui tenet de uilla Ablarex et de Aqua Viua usque in riuulo Petrosi uel in albi de Unnar dimitto uxori mee prescripte totum ab integrum ubicumque reperiri potest, ut habeat in uita sua et teneat sine uinculo ullius hominis uel femine cum hoc superius scripto. Post obitum uero suum remaneat hec omnia subterius scripta Arnallo Bonefilii et Fulchor. Et dimitto uxor mea in medera Dei et Sancte Marie et episcopi, ut ipse eam defendat cum suo honore dum uixerit. Alium meum auere qui non est suprascriptum totum ad integrum dimitto ad uxorem meam prescriptam ad quodcunque uoluerit faciendum. Et mando uxori mee predicte ut donet per unumquenque annum in quadragesima pro anima mea mediam quarteram olei Sancte Marie Sedis et aliam Sancti Andree de Stagneolo dum uixerit. Post obitum suum donent similiter Arnallus Bonefilii et Fulcher et ita fiat usque in finem seculi quisquis habuerit prescriptum alodium.

Actum est istum testamentum IIII idus marcii, anno XI Ludouici regis.

Signum Mironi Bonefilii, qui istum testamentum fieri iussi, firmaui firmarique rogaui. Signum Fulcher. Signum Arnalli Bonefilii. Signum Petri Burdi. + Remundus, presbiter*[6].

Suscripsi Poncius, presbiter et monachus*, qui hoc rogatus scripsi cum litteris superpositis die et anno quo supra.

[3] La *h* és sobreposada.
[4] *Ad* és sobreposat.
[5] Aquí, entre les línies hi ha un espai en blanc considerable que les separa.
[6] Dubtem si és autògrafa.

101

1119 març 29

Ponç, castlà de Montsurís, i el seu fill Gerall, donen a l'església de Sant Feliu de Buixalleu la tercera part de les dècimes de la parròquia de Sant Feliu i la meitat de les dècimes de la parròquia de Sant Segismon, les quals les hauran de recollir conjuntament amb el batlle. Com a compensació de la donació reben vint sous i misses. Dita cessió es fa per remei dels pecats de Jordana, mare de Gerall, i pels parents dels donados.

[A] Original perdut.
B. Còpia del segle XIV aproximadament, ADG, Mitra llibre de delmes, registre 1, calaix 5, doc. 24, pàgina 156 numeració aràbiga.

In nomine Sancte et Indiuidue Trinitatis ego Poncius, castlanus de Monssurezs, et Geraldus, meus filius, donamus Deo et Sancte Marie et[1] ecclesie Sancti Felicis de Bussaleuz et sacerdoti qua ecclesias qui cantauerit felicis[2], licenciam et potenciam mitere et benem suum nuncium in decimis accipiendis et recolligendis per omnia sua directa, idest, terciam partem[3] in parrochia Sancti Felicis et medietatem in parrochia Sancti Sigisimundi et exinde mee baiulus cum baiulo sacerdotis Sancti Felicis simul accipiant et recolligant et diuidant potente et fideliter per eras sicut suprascriptum est. Et conuenimus Deo et ecclesie Sancti Felicis et sacerdoti et parrochianis Sancti Sigismundi quod nullam rem queramus indirecta ecclesiam hanc donationem facimus ob remedium[4] et remissionem peccatorum Iordane, matris Geraldi, et ob remissionem nostrorum peccatorum et parentum, ut Deus miseratur mei est tamen manifestum. Pro per hanc donacione siue deffinicionem *(full 156 revers)* accepimus de rebus ecclesie uiginti solidos et in festo Sancti Felicis omnes qui aderint presbiteri pro salute omnium fidelium annuatim celebrare missas debent etiam autem hec omnia in comitatu Gerundense in parrochiis prelibatis. Si quis hanc donacionis siue diffinicionis uel euacuationis cartam fregerit, anathematis gladio feriatur[5], donec ecclesiastica censura emendet et exindem omni tempore firma permaneat.

Actum est hoc IIIIº kalendas aprilis, anno XI regni regis Ledouici Iunioris.

Signum Poncii, signum Geraldi, signum Petri, signum Arnalli, nos qui hanc cartam donacionis firmamus et testes firmare rogauimus. Signum Petri. Signum Raymundi de Celorrio. Signum Iohannis de Grandilazs. Signum Toxelli[6]. Signum Olers. Signum Berengarii de Ruira. Signum Dalmacii, decimatori[7].

Signum Erberti[8], leuita, qui hoc scripsi cum litteris ippositis in octaua linea sub die et anno quo supra.

1 *Et* és sobreposat.
2 Escriu dues vegades la *f*.
3 En realitat diu *pertem*.
4 Hi ha una paraula curta que ha estat borrada.
5 Apareixen barrades les paraules *gladio fexiatas*.
6 La *t* sembla escrita damunt d'una altra lletra.
7 Lectura dubtosa.
8 O bé *Erberii*.

102

1119 maig 15

El vescomte Gerall dóna a l'església de Santa Maria de Vidreres un mas que posseeix al costat de dita església i que havia estat del seu pare Ponç Gerall, a canvi de vuit lliures de plata de moneda gironina. El vescomte reconeix a l'església el dret a recaptar la sisena part del pa i del vi.

A. Original, 150 x 225, ACG, pergamins, 178. A la guia de l'arxiu es data 1118.V.15.

El document té una esquerda a la part inferior dreta que no afecta el text.

In nomine Domini ego Gerallus, uicecomes, uoluntarie et bono animo, dono et trado Deo et ecclesie Sancte Marie de Vitraris et eiusdem ecclesie clericus Deo seruientibus ipsum meum mansum iuxta prefatam ecclesiam situm, cum omnibus sibi pertinentibus, quem pater meus Pontius Geralli et ego in propio dominio et cauueria tenere Guillelmus, ut habeat, teneat, possideat, expletet iamdicta ecclesia cum suis clericis sine blandimento ullius uiuentis sine fine. Accipio autem de possessionem prescripte ecclesie pro manso superius dicto octo libras plate Gerundensis monete. Affrontaciones si quidem habet prelibatus mansus: a parte orientis in alodio prefate ecclesie, de meridie in riuo qui uocatur Mardancam, ab occiduo et de circio in alodio Sancti Felicis Gerunde. Sicut melius habeo et teneo predictum mansum et ab his quatuor affrontacionibus includitur sic solide et libere de meo iure et potestate in ipsius ecclesie trado dominium et potestatem perpetim habendum et possidendum sine ullo retentu quem Deo per me neque per aliquem ibi non facio. Preterea ego Gerallus, uice comes, reddo eidem ecclesie de Uitrariis et ipsius ecclesie clericis ipsas sex quartas panis et uini quas iuris ecclesie et clericorm prenominate ecclesie semper fuisse recognosco. Si quis uero contra hanc scripturam donacionis seu restitucionis ad irrumpendum uenerit, non hoc ualeat uendicare quod requisierit, si componat hec omnia in duplo ac in super iam quam sacrilegi et honoris ecclesiastici[1] uiolator habebatur.

Actum est hoc idus mai, anno XI regni Ledouici regis.

Signum Geralli, uicecomitis, qui hanc scripturam donationis seu restitutionis fieri iussi, firmaui firmarique rogaui. Signum Raimundi Arnalli. Signum Petri Tinioisi.

Suscripsi Petrus Guillelmi, presbiter, qui hoc rogatus scripsi die annoque prefixo*.

[1] Primerament hi havia escrit *eclesiasticem* però a sobre de la darrera *e* de l'abreviatura s'hi ha poat una *i*.

103

1120 febrer 23

Trudgarda ven a Joan, anomenat Mascarell, i llur esposa Guisla, unes cases en les quals habita i que té, entre altres, per donació i compra del difunt sagristà Sunyer Sisuall. La propietat està situada al burg de Sant Feliu, als murs de Girona, sobre l'alou de Santa Maria de la Seu. Ho ven pel preu de deu morabatins d'or, dos dels quals són pel prevere Pere Ramon, el senyor de la propietat. El nou tenidor haurà de pagar el cens d'un diner al bisbe i dos galls a Pere Ramon.

[A] Original perdut.
B. Còpia sense data feta pel prevere Leteri, inclosa dins d'un pergamí que conté dotze textos jurídics, 700 x 372, ACG, pergamins, 191, text vuitè, ex A. A la guia de l'arxiu el pergamí es data 1126.II.9.
C. Còpia, ADG, CC, pàg. 128, ex A.
a. Regest CCM, nº 212, ex C.
b. Ed. CAC, nº 224, ex C.

Per a més informació sobre el pergamí B, veure nº 17.

Transcripció ex B:

In[1] Christi nomine ego Trudgardis[2], femina, hac scriptura indice uendo tibi Iohanni, quem uocant Mascardel, et uxori tue Guille, ipsas meas domos in quibus habito quas habeo per donum siue per comparationem quondam[3] Suniarii Sisualli, sacriste, seu per aliquas uoces in burgo Sancti Felicis martiris Gerunde, super alodium Sancte Marie Sedis. Et affrontant iamdicte[4] domus ab oriente in domibus Archimbali et Petri Guillelmi[5], tiniosi, a meridie in orto Arnalli Adalis, ab occiduo uero necnon et circio ambiuntur ab ipsis call[ibus]. Quantum inter has quatuor[6] affrontationes includitur totum uobis iamdictis[7] uotiue et potencialiter[8] uendo cum solo et superposito[9] et omni edificio[10] sicut ego habeo eas et teneo insuper de meo iure. Trado eas in uestrum dominium et potestatem ad faciendum inibi et inde quodcumque uolueritis, cum cloacis et stillicidiis, exitibus atque regressibus suis, excepto ipso censu[11], scilicet, denario I[12] episcopo et parilio[13] I[14] caponum qui annuatim exinde debet[15] exire seniori, uidelicet, Petro Raimundi, presbiter[16]. Sicut superius scriptum est sic cum omnibus in se

[1] C no té la primera lletra.
[2] *Trutgardis*, b.
[3] *Condam*, C.
[4] *Iam dicte*, b.
[5] *Guilielmi*, b.
[6] *IIII*, C.
[7] *Iam dictis*, b.
[8] *Potentialiter*, C.
[9] La primera *p* no té ratlla d'abreviatura; *Superposito*, C; *Supraposito*, b.
[10] *Hedificio*, C.
[11] C hi afegeix *annualli*.
[12] *Uno*, C.
[13] *Parillio*, C; *Parilio*, b.
[14] *Uno*, C.
[15] *Debent*, C.
[16] Al darrere hi ha una taca de tinta que serveix per tapar alguna lletra incorrecta; *Presbiteri*, C.

existentibus et ad se qualicumque modo pertinentibus trado uobis iamdictis[17] prefatis[18] domos propter X morabatinorum[19] obtimi[20] auri quos inde mihi et prefato seniori donatis qui habuit exinde duos morabatinos[21]. Decem[22] uero morabatinos[23] accepi a uobis[24] exinde manibus meis in integrum precium. Et est manifestum. Si quis contra hanc uendicionem[25] ad irrumpendum uenerit, nichil penitus proficiat, sed pro sola presumptione duplam compositionem uobis persoluat, hac scriptura firmissime persistente.

Actum est hoc VIII kalendas, marcii anno XII Ludouici regis.

Signum Trudgardis[26], qui hanc uenditione[27] fieri iussi, firmaui firmarique rogaui. Signum Petri Suniarii. Signum Arnalli Bernardi. Signum Bernardi Gaucberti. Berengaius[28], Dei Gratia Girundensis[29] episcopus. Suscripsi Petrus Raimundi, presbiter.

Suscripsi Bernardus, clericus, qui hoc rogatus scripsi cum litteris suprascriptis in linea sexta ubi dicit denario I episcopalis census qui exinde exit, die et anno quo supra[30].

Suscripsi Leterius, presbiter*, qui hoc fideliter transtulit.

[17] *Iam dictis*, b.
[18] *Prefatas*, C.
[19] *Marabetinos*, C.
[20] *Optimi*, C.
[21] *Marabetinos*, C.
[22] *X*, C.
[23] *Marabetinos*, C.
[24] C es deixa la ratlla d'abreviatura.
[25] *Uenditionem*, C.
[26] *Trutgardis*, b.
[27] *Uenditionem*, C.
[28] El copista s'oblida la *r*; *Berengarius*, C.
[29] *Gerundensis ecclesie*, C.
[30] C no parla de les lletres sobreposades.

104

1120 juny 10

Bernat Vidal i la seva esposa Adaled venen a Bernat Gaucbert i la seva esposa Murela una peça de terra amb la meitat d'una paret que té comuna amb Joan Mascarell, situada a l'alou de Santa Maria, sobre el riu Galligants, al costat de la casa d'Arnau Bernat. Ho venen per quatre sous de diners i mig, i s'haurà de pagar anualment un pollastre de cens.

[A] Original perdut.

[B] Possible còpia perduda.

C. Còpia, ADG, CC, pàg. 41, ex B. En cursiva, és afegit posteriorment a la redacció del cos principal.

a. Regesta CCM, nº 512, ex C.

b. Ed. CAC, nº 225, ex C.

Tot i que no s'especifica, el cens del pollastre s'hauria de donar a la Seu ja que la propietat està situada dins l'alou de Santa Maria.

Hoc est translatum quod ita[1] incipit: sit notum cunctis[2] presentibus atque futuris quoniam ego Bernardus Vitali[3] cum uxore mea nomine Adaledis uenditor sum uobis[4] Bernardus[5] Gaucberti et uxore tue Murela, ipsa mea pecia terre cum[6] medietate de ipsa pariete quam habeo cum Iohannis[7] Maschardelli[8]. Est autem iamdicta[9] pecia terre in alodio Sancte Marie siue super riuulum Gallicantus et iuxta domibus Arnalli Bernardi. Affrontat autem a parte orientis siue meridie in domibus siue in terra Mascardelli, ab occiduo in domibus Arnalli Bernardi prescripti, a parte uero circii[10] in riuulum Gallicantus. Sicut terminatur[11] et includitur iamdicta[12] omnia superius scripta cum omnibus sibi qualicumque modo pertinentibus siue cum exiis et regressiis, sic uotiue[13] et potencialiter uendimus uobis prescriptis per quatuor[14] solidos et medium dinariorum[15] ad quodcumque uolueritis faciendum ea condicione, ut donetis per unumquemque annum pro censu capun I. Si quis contra hanc uindicionem quoquo[16] modo uenire presumpserit ad irrumpendum duplam composicionem[17] uobis persoluat cum omni immelioratione, hac uendicione firmissime persistente.

Actum est hoc IIIIº idus iunii, anno XIIº Ludouici regis.

---

[1] *Sic*, b.
[2] *Omnibus*, b.
[3] *Uitalis*, b.
[4] *Tibi*, b.
[5] *Bernardo*, b.
[6] *Ipsa* és afegit per b.
[7] *Iohannes*, b.
[8] *Mascardelli*, b.
[9] *Dicta*, b.
[10] *Uerocircii*, b.
[11] *Terminantur*, b.
[12] *Includunturiam dicta*, b.
[13] En realitat sembla que escrigui *notiue*.
[14] *IIII or*, b.
[15] *Denariorum*, b.
[16] *Quocumque*, b.
[17] *Compositionem*, b.

Signum Bernardus[18], signum Adalaydis[19], qui hanc uendicionem fieri iussimus, firmauimus firmarique rogauimus. Signum Bernardus[20] Vidal. Signum Adalaydis. Signum Pere Guillelmi[21], tinos.

Suscripsi Poncius, presbiter et monachus, qui hoc rogatus scripsi cum litteris superpositis die et anno quo supra.

[18] *Bernardi*, b.
[19] *Adalaidis*, b.
[20] *Bernardi*, b.
[21] *Petri Guilielmi*, b.

105

1120 novembre 2

Arnau Adal i la seva esposa Garsèn donen a Nadal i els seus descendents uns casals amb un solar i diverses edificacions, al burg de Sant Feliu de Girona, al costat del forn, sobre l'alou de Santa Maria de la Seu, per trenta morabatins d'or. Arnau Adal pagarà cada any de cens mig morabatí a Nadal. En cas que aquest darrer vulgui vendre les propietats rebudes haurà de donar prioritat durant trenta dies a Arnau Adal i, si no l'interessa, ho podrà vendre a qui vulgui excepte soldat o clergue.

[A] Original perdut.
B. Còpia sense data feta per Bernat, inclosa dins d'un pergamí que conté dotze textos jurídics, 700 x 372, ACG, pergamins, 191, text primer, ex A. A la guia de l'arxiu el pergamí es data 1126. II .9.
A. Còpia, ADG, CC, pàgs. 323-324, ex A.
a. Regest CCM, nº 213, ex C.
b. Ed. CAC, nº 226, ex C.

Per a més informació sobre B, veieu el doc. 17.

Transcripció ex B:

Hec[1] sit semper omnibus[2] noticia[3] tam futuris quam et presentibus, stabilis et firma, quoniam ego Arnallus Adalis cum uxore mea nomine Garsendis in Dei nomine hac scriptura indice donamus tibi[4] Natali et omni tue posteritati aliquid de meo honore, uidelicet, ipsos casales cum solo et omni hedificios[5] exitibus atque regressibus suis quos per comparacionem[6] aut per aliquas uoces habemus et tenemus in burgo Sancti Felicis Gerunde, iuxta ipsum forn[7], super alodium Sancte Marie Sedis, qui affrontant[8] ab oriente et occidente et septentrione a circumseptis callibus, a meridie uero in ipso pariete ipsius furni sicut diuidit de calle in callem ita eciam[9] ut habeamus communiter nos et nostri, uos et uestri, sufferimentum et eleuamentum et adempramentum ad nostram et uestram uoluntatem super iamdictum[10] parietem. Quantum ab his[11] quatuor affrontacionibus[12] ambitur atque concluditur totum tibi Natali[13] iamdicte[14], uotiue et potencialiter, donamus et in tuam potestatem tradimus cum cloacis et stillicidiis et omnibus adempramentis ad faciendum inibi et inde quocumque[15] uolueris, preter in prefatum parietem qui est communis, ea condicione ut annuatim persoluas nobis tu et

[1] C no té la primera lletra i en lloc d'una *e* i una *c* creiem que hi ha escrit dues ces.
[2] C hi afegeix *hominibus*.
[3] *Notitia*, C.
[4] No ho transcriu b.
[5] *Hedificio*, C.
[6] *Comparationem*, C.
[7] *Fornum*, C. En aquesta versió la *r* és sobreposada i a més a més hi ha escrit forn té dues ratlles verticals a sota que la invaliden la *r*.
[8] *Affrontat*, C.
[9] *Etiam*, C.
[10] *Iam dictum*, b.
[11] *Hiis*, C.
[12] *Affrontationibus*, C.
[13] *Natali*, C.
[14] *Iam dicte*, b.
[15] *Quodcumque*, b.

tui[16] in festiuitate Sancti Andree medium morabatinum[17] pro censu siue nostris qui nostram uocem hec[18] censum tibi tuisque quesierit[19]. Sed si uendere uolueris prelibatur[20] omnia prius nos aut nostros ammoneas[21] inde per triginta dies, deinde si nos uel nostri ea emere[22] noluerimus[23] sicut alii homines sit tibi et tuis licitum uendere cuicumque uolueris, excepto militi et clerico. Preterea est in te et nos conuentum atque constitutum quod si ex nostra proienie[24] per aliquam iustam uocem aut racionem[25] conclamatum[26] uel requisitum fuerit tibi uel tuis in prelibatis omnibus et nos non poterimus[27] aut noluerimus te iuste defendere, ut ea in pace teneres tantum et tandium[28] teneas prenominatum censum donec racionabiliter[29] te uel tuos post te, nos uel nostri inde defendamus[30]. Sicut suprascriptum[31] est sic donamus tibi et tuis cui uel quibuscumque largiri uolueris iamdicta[32] omnia cum omnibus in se existentibus et ad se qualicumque modo pertinentibus per fidem sine engan[33]. Et propter hoc donum accipimus a te triginta quatuor[34] morabatinos[35] optimi auri. Et est manifestum. Si quis contra hoc donum uenerit ad irrumpendum, nichil penitus proficiat, sed pro sola presumpcione[36] duplam composicionem[37] tibi persoluat cum omni melioracione[38], hac scriptura firmiter persistente.

Actum est hoc IIII nonas nouembris, anno XIII regis Ledouici.

Signum Arnalli Adalis. Signum Garsendis, qui hanc cartam fieri iussimus, firmauimus firmarique rogauimus. + Petrus Arnalli, presbiter. Signum Guillelmus[39] Arnalli. Signum Arnalli Arnalli, eorum filii. Berengarii signum[40]. Signum Raimundus[41] Petri Bonardel. Signum Petrus Amelii. Signum Petrus Suniarii. Signum Berengarii Petri. Berengarius, Dei Gratia Girondensis[42] ecclesie episcopus, suscripsi. Suscripsi hoc Letabundus, confirmo[43], coraula. Raimundus. Suscripsi Berengarius, presbiter et sacrista Sancti Felicis. Arnallus Iohannis, sacrista secundus, suscripsi.

Suscripsi Bernardus, clericus, qui hoc rogatus scripsi die et anno quo supra.

---

[16] Escriu *tue* però damunt de la *e* hi escriu una mena de *i* llarga per corregir-ho.
[17] *Marabetinum*, C, hi ha una barreja de lletres i sembla com si hagués escrit *ourabetinum* i després ho hagués corregit a sobre.
[18] *Hoc*, b.
[19] En realitat l'abreviatura és de *que*, i així ho llegeix també el copista de C; C passa a la pàgina 324.
[20] *Prelibata*, C.
[21] *Amoneas*, C.
[22] Hi afegeix *non,* b.
[23] *Uoluerimus*, b.
[24] *Pariete*, b.
[25] *Rationem*, C
[26] *Conclamantum,* C.
[27] *Potuerimus*, b.
[28] *Tamdiu*, C.
[29] *Rationabiliter*, C.
[30] *Deffendamus*, C.
[31] *Scriptum*, C.
[32] *Iam dicta*, b.
[33] *Engann*, b.
[34] *XXXIIII*, C.
[35] *Marabetinos*, C.
[36] *Presuptione*, C; *Presumptione*, b.
[37] *Compositionem*, C.
[38] *Melioratione*, C.
[39] *Guillelmi*, C; *Guilielmi*, b.
[40] No ho té C.
[41] *Raimundi*, C.
[42] *Gerundensis*, C.
[43] Escriu dues vegades la paraula *confirmo*, tan B com C.

106

1120 desembre 25

Berenguer Ramon, per remissió dels seus pecats i dels de la seva família, dóna la capellania de l'església de Sant Martí de Llémena a la canònica de Santa Maria de Girona i al seu bisbe Berenguer.

A. Original, 118 x 252, ACG, pergamins, 179. A la guia de l'arxiu es data 1120.XII.25.

Sit notum cunctis presentibus atque futuris quoniam ego Berengarius Raimundi diffinio Deo et Sancte Marie Gerundensis ecclesie et eiusdem canonicem et Berengario, Gerundensis Sedis episcopo, hac successoribus eius et uniuersis canonicis iamdicte sedis, omnem capellaniam ecclesie Sancti Martini de Lemena, ut nunquam ego uel aliquis per meam uocem aliquid requiram in predicta capellania seu in clericis eiusdem ecclesie, sed ab odierno die et deincebs maneat in ius et dominium prefata omnia iamdicte canonice et sicut superius dictum est uotiue et potentialiter. Trado seu diffinio prenominata[1] omnia in ius et dominium prefate canonice ob remissionem meorum peccatorum atque parentum. Qui uero in quam hanc diffinitionem infringere temptauerit iram Dei omnipotentis incurrat. Hac diffinitione perhenniter firma persistente.

Actum est hoc VIII kalendas ianuarii, anno XIII regni Ledouici regis.

Signum Berengarii Raimundi, qui hanc diffinitionem fieri iussi, firmaui firmarique rogaui. Signum Arnalli Amalrici. Signum Raimundi Berengarii. Suscripsi, signum Arnallus Petri, presbiter*.

Suscripsi Petrus Guillelmi, presbiter*, qui hoc rogatus scripsi die annoque prefixo.

[1] Manca la ratlla d'abreviatura a la *p*.

107

1121 febrer 26

El comte Ramon Berenguer III, després d'haver vist les escriptures de propietat que posseeix la Seu de Girona i els canonges, els hi ratifica la propietat i els drets que tenen a la parròquia de Sant Sadurní de Salzet, el seu castell i les cases. Ho fa a canvi de rebre dos-cents morabatins, la meitat en or i la meitat en mules, dels quals cent són pagats per Bernat, prevere i sagristà de Sant Feliu.

A. Original, 362 x 472, ADG, pergamins de la Mitra, calaix 17, nº 60.

B. Còpia del 3 de juny de 1320 *(IIIº nonas iunii anno Domini Mº CCCº XXº)* feta pel notari Pere de Campmany, ADG, llibre Rubrici Colorati, fulls 128 vers fins 129 vers, ex A.

a. Transcripció RCTD, nº 100, ex B.

b. Ed. RCV, nº 7, ex B.

Transcripció ex A:

Pateat[1] cunctis huius scripture[2] seriem audientibus et uidentibus qualiter ego Raimundus[3] Berengarii[4], Gratia Dei comes Barchinonensis, Bisullunensis et Provincie ac marchio[5], conueniens in capitulum Sancte Marie Gerundensis Sedis cum domno[6] Berengario, eiusdem sedis episcopo, ac omni conuentu Gerundensium canonicorum[7], audiui et uidi monumenta cartarum quas predicta ecclesia Sancte Marie Gerundensis Sedis habebat de ipso castro Sancti Saturnini de Salzed et mansionibus ac[8] fortitudine siue de omnibus alodiis que fuerunt Pontii[9], iamdicte sedis capitis scolarum, ac suorum heredum, ipsam uidelicet donationem[10] et traditionem[11] quam predictus Pontius[12] fecit in manus[13] Gerundensium canonicorum cum capello Arnalli Dalmacii, archidiachoni[14], et testamentum eius sacramento testium legaliter[15] roboratum, recognitionem[16] quoque diffinitionem[17] siue euacuationem[18] quam Amatus Vives, nepos eius, et filii sui Bernardus, Berengarius[19], clericus, atque Arbertus, fecerant Domino Deo et canone[20]

---

[1] La versió B comença amb la data del dia que es féu la còpia. La versió a l'omet i s'inventa un encapçalament: *instrumentum inter Raimundum Berengarium, comitem Barchinone et episcopum Gerundensem in quo dictus comes vidit et audivit documenta que predicta sedes habebat de castro Sancti Saturnini.*

[2] S*criptunde,* a.

[3] *Raymundus*, B.

[4] *Berengarlus*, a; *Berengarius*, b..

[5] *Marcho*, B; *Marchio*, a.

[6] *O potser també domino*; *domino* a i b.

[7] A la versió B hi ha una *i* tota sola al darrere ja que l'escrivà omple un espai buit de final de línia amb aquesta lletra. No té res a veure amb el text.

[8] No apareix a B.

[9] *Poncii*, B.

[10] *Donacionem*, B.

[11] *Tradicionem*, B.

[12] *Poncius*, B.

[13] *Manu*, B.

[14] *Archidiaconi*, a. i b.

[15] B passa al full 128 revers.

[16] *Recognicionem*, B.

[17] *Diffinicionem*, B.

[18] *Euacuacionem*, B.

[19] *Berengarii*, B; *Berengarius*, a. i b.

prefate[21] sedis Berengario, quoque episcopo, et canonicis eius in presentia[22] Raimundi[23] Berengarii, bone memorie comitis Barchinonensis, et Almodis, comitisse, coniugis eius, et aliorum multorum magnatum[24], concessionem siquidem donationem[25] siue euacuacionem quam predictus Berengarius Amati, ultimus succcessor, fratrem,[26] fecerat omnipotenti Deo et iamdicte canonice eiusdem sedis de omnibus illis alodiis et mansionibus[27] que fuerunt[28] condam Pontii[29], capitis scolarum, patrui sui, per qualescumque voces vel auctoritates sive profligationes[30] infra terminos parroechie[31] Sancti Saturnini de Salzed[32] et de ipso castro et turre atque omni fortitudine[33] cum duabus partibus[34] domorum que fuerunt[35] Amati Vives, patris sui, et illa[36] adquisitione[37] quam fecit de Guillelmo Amati, quibus auditis et perscrutatis intellexi et recognoui prefata omnia modis omnibus iuris esse canonice predicte sedis. Propterea ego, iamdictus comes, laudo, confirmo atque corroboro supradicta omnia hac scriptura indice Domino Deo et sepedicte[38] canonice Sancte Marie, ut in perpetuum solide, libere et quiete habeat et possideat et inuiolabili iure sine impedimento et uinculo alicuius uiuentis, modis omnibus utatur atque disponat supradicta omnia. Preterea[39] ego, iamdictus comes, ob remissionem peccatorum meorum, dono atque confirmo ipsam paternam uel maternam hereditatem iamdicti Berengarii Amati que suis exigentibus culpis in meam potestatem deuenerit[40], quam etiam ipse Berengarius in suo testamento prefate[41] canonice dimiserat, ut ab odierna die et deinceps sit[42] ius et dominium predicte canonice mea tradicione et dono et illius testamenti confirmatione[43]. Propter quam concessionem uel confirmationem[44], diffinitionem[45] siue euacuacionem accipio a iamdicta ecclesia et eius canonicis duecentos[46] morabatinos, medietatem in auro et medietatem in mulis, pro qua acceptione[47] et dono[48] promitto omnipotenti Deo et iamdicte canonice atque domno[49] Berengario, episcopo, et eius[50] canonicis

---

[20] *Canoni*, B; *canonice*, b.
[21] *Predefatie*, a.
[22] *Presencia*, c; *Presentia*, a.
[23] *Raymundi*, B; *Raimundi*, a.
[24] *Magnatorum*, b.
[25] *Donacionem*, B.
[26] *Fratrum*, a.
[27] Des de *Deo* fins *mansionibus* algú l'ha subratllat a la versió A.
[28] *Fuerant*, a i b.
[29] *Poncii*, B.
[30] *Profligaciones*, B.
[31] *Parrochie*, B; *parochie*, a.
[32] A la versió B algú ha subratllat des de *-ciones* (de *profligaciones*) fins *Salzed*.
[33] A la versió A algú ha subratllat des de *de ipso castro* fins a *fortitudine*.
[34] A la versió B algú ha subratllat des de *-rre* (de *turre*) fins a *partibus*.
[35] *Fuerant*, a i b.
[36] I*llam*, B.
[37] *Adquisicionem*, B.
[38] *Sepe dicte*, b.
[39] *Propterea*, B.
[40] A la darrera vocal escriu una *e* que corregeix i transforma en *i*. *Deuenerant*, B.
[41] *Predefate*, a.
[42] *Si*, a.
[43] *Confirmacione*, B.
[44] *Confirmacionem*, B.
[45] *Diffinicionem*, B.
[46] *CCtos*, b.
[47] *Acepcione*, B.
[48] És final de línia i l'escrivà de B hi col·loca una *o* per omplir-la. No té res a veure amb el text.
[49] *Domino*, a.

successoribusque eorum, quod[51] sim fidelis adiutor et deffensor de supradictis omnibus Deo et Sancte Marie ac prelibate canonice quamdiu vixero. Si quis in crastinum hanc scripturam ceteris supra memoratis scripturis auctorizatam et nostris manibus litteris corroboratam, temerario ausu infringere[52] temptauerit, nichil proficiat, sed pro sola presuptione[53] omnipotenti Deo de Beate Marie Sedis Gerunde[54] duplam compositionem[55] in consimili loco inde persolvat, hac scriptura firmiter persistente.

Actum est hoc IIII kalendas marcii, anno XIII[56] regni Ledouici regis.

Signum Raimundi[57], comes*. Arnallus, Carcassensis ecclesie episcopus*. Berengarius, Dei gratia Gerundensis ecclesie episcopus*. Berengarius, caput scole atque iudex*. Berengarius, Girundensis[58] archidiaconus. Suscripsi[59] Bernardus, presbiter[60] et sacrista Sancti Felicis*, qui in hac comparacione ob remedium peccatorum suorum centum morabatinos de suo proprio misit. Gaucefredus, leuita*. +[61] Petrus Arnaldi, presbiter[62]. Signum Riemballi[63] de Basilia. Petrus, ecclesie Villebertrandi abas[64] atque Gerundensis ecclesie harchidiaconus*[65]. Signum Bonifilii Guillelmi[66] de Pubel[67]. Signum Odegarii de Monels[68]. Signum Arnalli Bernardi de Iuiano[69]. Signum Guillelmi Raimundi[70] de Gerundella. Signum +[71] Guillelmus[72], coraula secundus*. Bernardus Ostolensis, suscripsi[73], ipodiaconus*. Signum Renalli, magistri Gerundensis*.

Suscripsi[74] Petrus Guillelmi[75], presbiter[76]*, qui hoc rogatus scripsi[77] die annoque[78] prefixo[79].

---

[50] És final de línia i l'escrivà de B hi col·loca una *i* per omplir-la. No té res a veure amb el text.
[51] *Quod* és sobreposat a B.
[52] B passa al full 129 vers.
[53] *Presumpcione*, B.
[54] *Gerundensis*, a i b.
[55] *Composicionem*, B.
[56] A la versió B, com que és final de línia, l'escrivà ho completa amb una *o*. No té res a veure amb el text.
[57] *Raymundi*, B; *Raimundi*, a.
[58] *Gerundensis*, B.
[59] No està transcrit a la versió a ni b.
[60] *Presbyter*, b.
[61] No ho transcriu a ni b.
[62] *Presbyter*, b.
[63] *Riamballi*, B.
[64] *Abbas*, B.
[65] *Archidiaconus*, B.
[66] *Guillemi*, b.
[67] *Púbel*, b.
[68] Com que és a final de línia, l'escrivà a la versió B hi col·loca una *o*. No té res a veure amb el text.
[69] *Juyano*, a.
[70] La versió B omet *Raimundi*.
[71] No ho transcriu a ni b.
[72] *Guillemus*, b.
[73] No ho transcriu a ni b.
[74] No ho transcriu a.
[75] *Guilelmi*, a; *Guilemi*, b.
[76] *Presbyter*, b.
[77] *Scripsit*, a.
[78] *Et anno*, B.
[79] *Die et anno prefixo* no ho transcriu a i b.

108

1121 febrer 26

Berenguer Amat fa testament i tria com a marmessors el prior Berenguer de Sant Miquel (de Cruïlles), el cabiscol Berenguer i Gaucbert Guillem de Vulpellac. Mana ésser enterrat a Sant Miquel de Cruïlles. Deixa a Santa Maria de la Seu de Girona un alou que havia obtingut per herència, una vinya, i al bisbe dues lliures de plata i un morabatí que aquest personatge devia a Berenguer Amat.

[A] Original perdut.
B. Còpia simple, possiblement del s. XII, 322 x 214, ADG, Pergamins de la Mitra, calaix 17, doc. 79, ex A.
a. Ed. SES, nº 12, ex B.
b. Regest PM, nº 30, ex B.
c. Regest MSMC, nº 23.

La signatura del bisbe és una imitació que difereix força de l'autèntica. No tenim clar si la signatura del monjo i escrivent Ramon és autèntica o no. Els altres transcriptors el consideren original tot i que nosaltres la classifiquem com a còpia simple.

Quoniam debite conditionis[1] nullus in carne positus mortem euadere potest, ideo ego Berengarius Amati iaceo in lectulo meo, egritudine detentus, timeo casum mortis et ideo precor amicos meos, hi sunt: Berengarius Sancti Michaelis, prior, et Berengarius, capud scole, et Gaucbertus Guielmi[2] de Vulpiliaco, ut ipsi sint mei helemosinarii[3] et habeant potestatem distribuere omnia que habeo sicut in hac pagina illis iniuncxero:

In primis dimitto[4] Sancto Michaeli cenobii de Crudiliis corpus meum ut ibi sepeliatur[5]. Et dimitto Domino Deo et canonice Sancte Marie Sedis Girunde[6] ipsa mea alodia que adueniunt[7] mihi ex parte genitoris mei et genitricis mee, excepto ipso alodio quod dimisero Sancto Michaeli de Crudiliis. Et dimitto Domino Deo et cenobio Sancti Michaelis de Clusa atque Sancti Michaelis de Crudiliis ipsum meum mansum de ipso Torrente ubi Raimundus Lubet habitat cum omnibus suis pertinenciis et ipsum meum campum de Torrente quem teneo in dominium et ipsum meum ortum de Torrente[8] et ipsam meam ruiram cum ipsa terra qui ibi est et ipsum meum mansum cum suis pertinenciis ubi PeldeBuch[9] habitat. Affrontant hec omnia que dimito[10] Sancti[11] Michaeli a parte orienti[12] in terra Sancte Marie et in terra iamdicti[13] Sancti Michaelis, de meridie affrontat[14] in ipsa[15] Serra, de occiduo[16] in terra Sancte Marie siue in uia qui

[1] *Condictionis*, a.
[2] *Guilelmi*, a.
[3] La darrera lletra queda tallada pel marge del pergamí però creiem que es tracta d'una *i* no pas d'una *s;mihihelemosinarii,* a.
[4] Entre *di* i *mitto* hi ha un guió de canvi de línia.
[5] Potser *sepiliatur*.
[6] *Gerunde*, a.
[7] *Aduenerunt mihi*, a.
[8] Entre *Tor* i *rente* hi ha un guió de canvi de línia.
[9] Entre *Pelde* i *Buch* hi ha guió de canvi de línia*; Pel de Buch*, a..
[10] *Dimitto*, a.
[11] *Sancto*, a.
[12] *Orientis*, a.
[13] *Iam dicti*, a.
[14] *Affrontant*, a.

pergit ad ecclesiam Sancti Saturnini, a parte uero circii in ipso torrente qui discurrit per tempus pluuiarum. Et ipsa alodia que habeo et teneo per iamdictum Sanctum Michaelem in uita mea que sunt in Lofridio et in Vilarnal et in Maluer et in Eroles, cum ipsas meas[17] domos que sunt iuxta aecclesiam Sancti Fructuosi de Lofrid, sicut in inscripturis quas ego et fratris[18] mei fecimus resonat, ita dimitto predicto Sancti[19] Michaeli cum omni meo mobile qui in predictis locis est. Et ipsum meum campum qui uocatur de ipsas Ulzinas, quem Adalbertus Atonis impignorauit patri meo in Caiauellis, dimitto Sancti Michaelis iamdicto[20]. Et omnes feuos quos ubicumque habeo uel habere[21] dimitto Raimundo, nepoti meo. Et omnia alodia quas teneo Sancti Saturnini dimitto iamdicto Sancti Saturnini[22] solide et libere. Et ipsam meam uineam quam ego plantaui in ipsa ualle dimito[23] iamdicte canonice Sancte Marie. Alias terras uel uineas quas habeo uel habere debeo uel homines tenent per me in iamdicta ualle dimitto iamdicto Sancti Michaeli. Et dimito omnem meum alodium quod habeo in parroechia Sancti Martini de Caciano, Sancti Danielis. Et ipsum meum castrum Sancti Saturnini dimitto canonice Sancte Marie Sedis Gerunde et in potestate domini comittis Raimundus[24] Berengarii, ut ipse sit adiutor et defensor Sancte Marie et Sancto Michaeli de omnibus alodiis qui illis dimito[25]. Et dimito[26] eiusdem[27] comiti seniori mei CCCL solidos de denariis quos mihi debet. Et CC quos mihi similiter debet dimito[28] Sancti[29] Michaeli propter missas. Et mea mula[30] dimito[31] Sancti[32] Michaeli. Et dimito Berengario Gerundensi episcopo II libras plate et I morabatinum quas[33] mihi debet. Et dimito[34] Bernardo Raimundi meum runcinum. Et dimito Adalaidi V solidos de blad quos illi debeo[35] et X oues et II porcos. Et Gerallo dimito[36] una[37] quartam inter blad[38] et uinum de ueteri et nouo. Et Guillelmo[39] similiter. Et dimito[40] Arnallo Arberti I solido[41] plate quos illi debeo. Et omne aliud meum mobile quod remanet quod habeo in cunctis locis dimito iamdicto Sancti[42] Michaeli propter remedium anime mee cum omni mea

---

[15] Hi ha la paraula *terra* barrada.
[16] *Occidente*, a.
[17] No ho transcriu a.
[18] *Fratres*, a.
[19] *Sancto*, a.
[20] *Iam dicto*, a.
[21] *Debeo* és afegit per a.
[22] *Iam dicto Sancto Saturnino*, a.
[23] *Dimitto*, a.
[24] *Raimund*i, a.
[25] *Dimitto*, a.
[26] *Dimitto*, a.
[27] *Eidem*, a.
[28] *Dimitto*, a.
[29] *Sancto*, a.
[30] *Meam mulam*, a.
[31] *Dimitto*, a.
[32] *Sancto*, a.
[33] *Quos*, a.
[34] *Dimitto*, a.
[35] Reduplica *de* a final de línia i a inici de la següent.
[36] *Dimitto*, a.
[37] *I*, a.
[38] *Blat*, a.
[39] *Guilielmo*, a.
[40] *Dimitto*, a.
[41] *Solidum*, a.
[42] *Dimitto Sancto*, a.

laboratione de uino et de blad et ut prior colligat presbiteros qui cantent missas pro anima mea. Et dimito[43] Raimundo, monacho, qui hec scripsit, meum mantel.

Factum est hoc testamentum IIII kalendas marci, anno XIII regni Ledouici regis.

Signum Berengarius Amati, qui hoc testamentum laudo et firmo et testes firmari rogo. Signum Gerallus. Signum Bernardus Guielmi[44]. Signum Arnallus Arberti. Signum Bernardus Raimundi. Berengarius, Dei Gratia Girundensis ecclesie episcopus.

Signum Raimundus, monacho et sacer[45], qui hoc rogatus scripsi sub die et anno quo supra.

[43] *Dimitto*, a.
[44] *Guilielmi*, a.
[45] *Monachus et sacerdos*, a.

109

1121 novembre 19

Ramon Berenguer III, comte de Barcelona i marquès, dóna a Santa Maria de la Seu de Girona i al bisbe, l'església de Sant Martí sa Costa amb totes les seves pertinences i amb els alous que havien estat de Ponç, cabiscol, i de Joan, successor de Ponç.

[A] Original perdut.
B. Còpia simple feta pel sacerdot Guillem, del s. XII, 144 x 352, ACG, pergamins, 182. A la guia de l'arxiu es data 1121.XI.19.
C. Còpia, ACG, LLVCG, pàg. 190 revers-191 vers, ex A?
D. Còpia no localitzada d'un llibre de l'arxiver mossèn Planas, text que existia a inicis del s. XVII, ex C?.
E. Còpia del 22 de setembre de 1628, AMMC, pàg. 41, ex D. La data del rei difereix de B i C.
a. Transcripció RGLRV, nº 226, ex C.
b. Ed. CAMS, nº 22, ex E. El data de 1120.

Les signatures de B no són autògrafes. No hi veiem indicis que ens facin pensar en una falsificació i creiem que es tracta d'una còpia simple ja que hi signen dos escrivents. El text original havia d'ésser redactat pel prevere Joan tal i com consta a l'escatocol. Darrere seu hi signa un sacerdot anomenat Guillem que diu que ha escrit aquest testament, segurament l'autor de la còpia.

Pel que fa D, l'existència d'aquest llibre apareix esmentada al marge de la còpia E. Aquesta darrera, E, no té data de còpia però al llibre està col·locada enmig de dos textos que la tenen del 22 de desembre de 1628 i autentificats pels notaris Salvi Fàbrega, Miquel Galí i Joan Riurans, i per tant tots tres textos són de la mateixa lletra, dels mateixos autors i conseqüentment del mateix moment. Cal notar que en copiar la data dels anys del rei es van deixar un pal i per tant surt de 1120. Ignorem si l'error ja provenia de la versió D, que és la que s'usà per a fer E.

Transcripció ex B:

Sit[1] notum cunctis presentibus[2] atque futuris quoniam ego Raimundus[3] Berengarii, Barchinonensis comes ac[4] marchio, diffinio[5] et euacuo omnipotenti Deo et Sancte Marie[6] Sedis Ierunde[7] et tibi Berengarii[8], predicte[9] Sedis episcope[10], et successoribus tuis, ecclesiam Sancti Martini de Ipsa Costa cum omnibus ad se qualicumque modo pertinentibus simul cum uniuersis[11] alodiis que[12] fuerunt Poncii[13]

[1] C comença: *diffinicio ecclesie (Gerundense/is) facta per comitem Barchinonensem de ecclesia Sancti Martini de Costa cum omnibus suis iuribus*. E comença: *hoc est exemplum bene et fideliter Gerunda sumptum a quodam libro transumptorum antiquitatum ecclesia Sancta Maria Sedis Gerundensis inferius insertum publicum et authenticum tenoris sequentis.*
[2] *Praesentibus*, E; *presentibus*, b.
[3] *Raymundus*, C.
[4] *Et*, E.
[5] *Difinio*, E.
[6] *Sanctae Mariae*, E; *Sancte Marie*, b.
[7] *Gerunde*, C; *Gerundae*, E; *Gerunde*, b.
[8] *Berengario*, E i a.
[9] *Praedictae*, E; *predicte*, b.
[10] *Episcopo*, E.
[11] No ho té C ni E.
[12] *Quae*, E.
[13] *Pontii*, E.

capitis scole[14] atque Iohannis[15], successoris eius, ita ut ab hodierno die et deinceps[16] neque ego neque aliquis per nostre[17] uocis auctoritatem[18] in prephata[19] ecclesia[20] Sancti Martini uel in eiusdem ecclesie[21] facultatibus siue in predictis[22] alodiis ullam dominationem seu quamlibet opressionem[23] uiolenter facere presummam[24], ea conditione ut cum aliqua laici[25] persona non sit tibi licitum de predictis[26] omnibus aliquid impedire. Si quis[27] contra hanc scripturam diffinitionis uel euacuationis ad irrumpendum uenerit, non hoc ualeat uendicare quod requisierit, sed uel ut[28] sacrilegus[29] et eclesiasticarum[30] rerum impius uiolator post compositionem ab eodem legaliter et cannonice[31] factam nisi ad dignam penitentiam[32] satisfactionem uenerit[33] perpetuis mancipetur[34] incendiis.

Actum est hoc XIII kalendas decembris, anno XIIII[35] regni Ledoici[36] regis.

Signum Raimundi[37], comes[38]. Ollegarius, indignus metropolis Terraconensis[39] dispensator. Berengarius, Girundensis[40] archidiaconis[41]. + Signum ista superscripta[42] Bernardus firmo, sacrista.

Iohannes[43], presbiter, qui hoc scripsit, suscripsit[44] die et anno quo supra.

Guillelmus, sacerdos*[45], scripsit hoc[46] testamentum[47].

---

[14] *Scholae*, E; *schole*, b.
[15] *Ioannis*, b.
[16] *Deincebs,* E*; de inceps*, a.
[17] *Nostrae*, E; *nostre*, b.
[18] *Autoritatem*, E; *auctoritatem*, b.
[19] *Praefata*, E; *prefata*, b.
[20] *Ecclesiae*, E; *ecclesie*, b.
[21] *Ecclesiae*, E; *ecclesie*, b.
[22] *Praedictis*, E; *predictis*, b.
[23] *Oppresionem*, E.
[24] *Presumam*, C; *Praesumat*, E; *presumat*, b.
[25] *Layca*, C; *laica*, E.
[26] *Praedictis*, E; *predictis*, b.
[27] *Siquis*, a.
[28] *Uelut*, b.
[29] *Sacrilegi*, C; *sacrilego*, a.
[30] *Eclesiaticarum*, a.
[31] *Canonice*, C i E.
[32] La darrera vocal sembla com si fos una *a* barrejada amb una *e* que es confon amb una ratlla d'abreviatura. La forma correcta és *penitentiam*; *penitentie*, C; *digna penitentiae*, E; *penitentie*, b.
[33] *Uenerint*, E.
[34] *Mancipentur*, E.
[35] *XIII*, E.
[36] *Lodouici*, C; *Ludouici*, E.
[37] *Raymundi*, C, que passa al full 91 vers.
[38] *Comitis*, E.
[39] *Tarraconensis*, E; *Terraconensis*, b.
[40] *Gerundensis*, C i E.
[41] *Archidiachonus*, C; *Archidiaconus*, E.
[42] *Suprascripta*, C i E.
[43] *Ioannes*, b.
[44] No ho transcriu E i a.
[45] Escriu *saceros* però no té cap sentit i per tant la paraula correcta ha d'ésser *sacerdos*.
[46] C hi afegeix un *suscripsit*.
[47] *Instrumentum*, E.

110

1121 desembre 21

El clergue Ramon Miró i Pere Ramon venen a Bernat Ramon, clergue i sagristà de Sant Feliu, una dominicatura i propietat que tenen al burg de Sant Feliu, a l'alou de Santa Maria de la Seu de Girona, per una lliura de plata gironina, propietat que els havia deixat en herència el clergue Joan Ramon. Els compradors hauran de pagar al bisbe un cens de deu diners gironins.

A. Original, 180 x 216, ACG, pergamins, 183.
B. Còpia, ADG, CC, pàgs. 345-346, ex A.
a. Regest CCM, nº 214, ex B.
b. Ed. CAC, nº 227, ex B.

Transcripció ex A:

Sit[1] notum cunctis presentibus atque futuris quoniam nos, scilicet, Raimundus Mironis, clericus, et Petrus Raimundi, nutriti cuiusdam clerici Iohannis Raimundi, per presentem nostre uendicionis[2] scripturam uendimus tibi Bernarde[3] Raimundi, clerice et sacrista Sancti Felicis, ipsam nostram dominicaturam ac proprietatem[4] quam habemus in domibus et curtiliis et parietibus siue stillicidiis[5], cum exitibus et regressibus[6], cum ortalibus et arboribus[7] et omnibus ad se pertinentibus et uniuersa que qualicumque modo homines tenent per nos, cum censu et seruicio[8] et placitis eorum. Que omnia sunt in burgo Sancti Felicis, in alodio Sancte Marie Gerundensis Sedis, in honore episcopali. Adueniunt nobis per uocem et laxacionem[9] prefati clerici Iohannis Raimundi, senioris nostri, cui aduenerit[10] per comparacionem[11] quam inde fecit a quodam presbitero Girberto et Guillelmo[12] Constancii[13] et uxore sua quibus successit istud tam per comparacionem[14] quam etiam per parentum successionem. Affrontant autem hec omnia ab oriente et meridie et occiduo[15] in calle et carrera puplica[16], a parte circii in riuo Gallicantus. Sicut habentur et continentur hec omnia superius scripta et homines habent per nos et super nos intra iamdictas[17] affrontaciones[18], sic per hanc scripturam nos prelibati Raimundus[19], scilicet, et Petrus, uendimus tibi prenominate Bernarde, clerice,

[1] No té la primera lletra B.
[2] *Uenditionis*, B.
[3] *Bernardo*, B.
[4] *Propietatem*, B.
[5] La síl·laba *di* és sobreposada.
[6] *Ingressibus*, B.
[7] *Laboribus*, B.
[8] *Seruitio*, B.
[9] *Laxationem*, B.
[10] *Aduenerunt*, B.
[11] *Comparationem*, B.
[12] *Guilielmo*, b.
[13] No queda del tot clart si l'escrivà col·locà a la primera vocal una *a* o bé una *o* però la forma correcta que li pertoca és la que hem transcrit; *Constantii*, B.
[14] *Comparationem*, B.
[15] *Et oociduo* no ho transcriu b.
[16] *Publica*, B.
[17] *Iam dictas*, b.
[18] *Affrontationes*, B.
[19] B passa a la pàgina 346.

omnia[20] superius scripta ad integrum cum censu et seruicio[21] et uniuersis ad se pertinentibus sine ullo retentu quem ibi non facimus propter I libram[22] plate Gerundensis monete optime[23] ad pensum. Et de nostro iure in tuum tradimus dominium et potestatem ad faciendum exinde quod uolueris, excepto ipso censu qui inde[24] exire debet Gerundensi episcopo, scilicet, et[25] denarios X Gerundensis monete. Si autem in crastinum quelibet[26] persona contra hanc uendicionem[27] quoquo[28] modo uenire presumpserit, nihil[29] penitus proficiat, sed pro sola presumpcione[30] iamdicta[31] omnia tibi in triplum cum sua[32] melioracione[33] componat, hac[34] uendicione firmissime[35] persistente.

Que acta est XII kalendas ianuarii[36], anno XIIII regni Ledouici[37] regis.

Raimundus, presbiter, signum Petri[38] Raimundi, qui hanc uendicionem fecimus, firmauimus et testes firmare rogauimus. Arnallus[39] Iohannis, sacrista, suscripsi*. + signum Salomonis, capellanus et iudex*[40]. Bernardus, presbiter*. Petrus Mironis, leuita*. Berengarius, Dei Gratia Girundensis[41] ecclesie episcopus*, qui salua pontificali iusticia Girundensis[42] ecclesie hoc firmo. Berengarius, capudscole atque iudex*.

Suscripsi Petrus Guillelmi[43], presbiter*, qui hoc rogatus scripsi die annoque prefixo.

[20] *Comnia*, b.
[21] *Seruitio*, B.
[22] *Libram unam*, B.
[23] Primer hi ha escrita la lletra *o* seguida una *p* i una *b* unides totes dues per la panxa, i després la resta de la paraula. És a dir, que tan ho podem considerar escrit *obtima* com *optima*. Ens hem decantat per la versió amb *p* ja que gramaticalment aquesta és la forma correcta d'*optimus, -a, -um*.
[24] *Exinde*, B.
[25] No ho té B.
[26] Escrit amb *e* en lloc de *o (quolibet)*.
[27] *Uenditionem*, B.
[28] *Quoque*, B; *Quocumque*, b.
[29] *Nichil*, B.
[30] *Presumptione*, B.
[31] *Iam dicta*, b.
[32] *Sua cum*, B.
[33] *Melioratione*, B.
[34] B no té la *h*.
[35] *Firmissima*, b.
[36] *Ianuarii* escrit tot amb majúscula.
[37] *Lodouici*, B.
[38] No ho té B.
[39] *Arnaldus*, B.
[40] B col·loca aquesta signatura dues posicions més enrera.
[41] *Gerundensis*, B.
[42] *Gerundensis*, B.
[43] *Guilielmi*, b.

111

1121/22

Pagà i la seva esposa Adaled venen a Barnés i la seva esposa Guisla unes propietats que són al cap de l'Areny, a l'honor de Santa Maria (Girona), pel preu de vuit morabatins, dos dels quals s'han de pagar al sagristà Arnau Joan com a dret senyorial. Aquest darrer cada any rebrà cens: per la casa pans, per l'hort dues gallines i dues més per la casa de la Costa del Puig.

A. Original, 95 x 316, ACG, pergamins, 184. A la guia de l'arxiu es data 1121.

El pergamí està malmés a la part inferior i presenta un parell de forats petits prop de la part central esquerra. La lletra té un traç dèbil i en alguns llocs ha desaparegut o s'ha gastat, de manera que algunes paraules o frases pràcticament són il·legibles.

In Christi nomine ego Pagánus et uxor mea Adalaidis hanc indicante scriptura uindimus tibi Barnerio uxorique tue Guille illam nostram domum cum suis pertinencis que est in capite Arinis [in] honore Sancte Marie [ ] orto [ ]tro domus sicut Ferracut, frater meus qui fuit condam, dimisit mihi in suo testamento ad obitum suum. Affrontat autem a parte oriente extra arboribus [ ] facere uolebat Ferragud, de meridie in orto Riculfi intus et de foris, ab occiduo in Arinio et usque in alueum Undaris, [ ] circii [ ] in orto de Seniofre Barril. Sicut ab his quatuor affrontationibus includitur et terminatur prescripta omnia, sicut frater meus prelibatus [ ] ita ab integrum cum omnibus qualicumque modo in se habentibus et ad se pertinentibus sic uindimus uobis iamdictis propter morabatinos VIII [ ]ri et [ ] que [ ] precio accipimus a uobis et duo ex his pro senioratico accipit Arnallus Iohannis sacrista et VI remanent nobis morabatinos [ ] de nostro iure in uestrum ius et dominium tradimus ad faciendum quicquid uolueritis, excepto censo qui inde solet exire, id est, panis optimis [ ] domus et de orto par I gallinarum et alium par I gallinarum ex ipsa domo de Costa de Podii. Hoc censum uero soluatur in festiuitate [ ] unumquemque annum. Si uero quod absit cuiuscumque ordinis persona contra presentem hanc scripturam uinditionis ue[nerit, nil] proficiat, sed pro sola presumptione prescripta omnia in duplo uobis componat, deinde hac scriptura firma persistente.

Acta [ ] anno XIIII Ludouici regis.

Signum Pagani, signum Adalaidis, qui hanc uindicionem fieri iussi, firmaui firmarique rogaui. Signum Guillelmi [ ]orum filii. Signum Pelagii. Arnallus [Iohannis][1], sacrista*, suscripsi saluo iure meo. Signum [ ]lli [Pellicarius][2]. Signum Berengarii. Signum [ ].

Suscripsi [Bernardus, ýppodiachonus, qui hoc rogatus scripsi die et][3] anno quo supra*.

[1] Reconstruït a partir d'altres signatures seves iguals.

[2] Creiem llegir això però com que la lectura és difícil i dubtosa ho col·loquem entre claus.

[3] Tot i que no es veu el nom, la lletra del document és idèntica a la d'ACG 185 i per tant l'escrivent també ha d'ésser el mateix. Ens permetem de posar-hi la mateixa fórmula notarial que usa per cloure ACG 185.

112

1122 febrer 20

Estefania de Fonolleres dóna a l'església de Sant Cristòfor de Fonolleres, al bisbe Berenguer i al capellà Ramon, tots els drets que té en aquesta església, els quals quedaran supeditats a la Seu de Girona.

[A] Original perdut.
B. Còpia, ADG, CC, pàgs. 165-166, ex A.
C. Còpia, ACG, LLVCG, full 190 revers, ex A.
a. Regest CCM, nº 217, ex B.
b. Ed. CAC, nº 228, ex B.
c. Transcripció RGLRV, nº 225, ex C. El daten de 1121.

Transcripció ex B:

[I]n[1] Dei nomine ego Sthephania de Fenollariis[2] diffinio[3] et delibero Deo et Sancto Christoforo de Fenollariis et Berengario, Gerundensi[4] episcopo, et tibi Raimunde[5] Stephani, plebano, ipsam donationem siue dominium siue seruitia quod hactenus habui in plebano uel in clericis predicte ecclesie, ita ut neque ego neque aliquis mee[6] posteritatis uel alterius generositatis per me aut per meam uocem uel subcessionem in supradicta ecclesia uel in suis clericis amplius ualeat aliquid querere uel inuestigare neque per censum neque per usaticum neque per seruitium siue per aliquod[7] ingenium, sed[8] prefati clerici libere redant[9] sua iura ecclesie Sancti Christofori ac Gerundensi Sedi debitam obedientiam[10] a modo[11] et usque in sempiternum.

Actum est hoc X kalendas martii[12], anno Xº IIIIº regni Leodouici[13] regis.

Signum Sthephanie, que hoc[14] firmaui firmarique rogaui. Signum Raimundi[15] Pontii. Signum Umberti, patris. Signum Umberti, filii eius. Signum *(pàg. 166)* Guillelmi[16] Gaucberti[17]. Signum Petri Tos. Signum Raimundi[18], leuite. Signum Geralli[19], presbiteri.

Bernardus, scriptor, suscripsi.

---

[1] B no té la primera lletra; C comença: *diffinicio facta de ecclesia Sancti Christofori de Fonolleriis ecclesie Gerunde.*
[2] *Ffenollariis*, C; *Fenollariis*, c.
[3] *Dimitto*, b.
[4] Potser millor *Gerundensis*, C; *Gerundense*, c.
[5] *Raymunde*, C.
[6] *Mea*, c.
[7] *Aliquid*, C.
[8] *Set*, C.
[9] *Reddant*, C.
[10] *Hobedientiam*, C.
[11] *Amodo*, b i c.
[12] *Marcii*, C.
[13] *Lodouici*, C.
[14] Per l'abreviatura sembla *hec*, C; *hoc*, c.
[15] *Raymundi*, C.
[16] *Guilielmi*, b.
[17] *Gauberti*, C.
[18] *Raymundi*, C.
[19] *Geraldi*, C.

113

1122 març 1

Berenguer Ramon i Berenguer Odalard donen a Guillem Ramon i els seus descendents una vinya i una terra que tenen dins d'un alou, a Centenys, a la terra que havia tngut el difunt Ramon Esteve, peça de terra de la qual Berenguer Ramon rebrà la quarta part dels fruits de la vinya. Si Guillem Ramon la vol vendre o empenyorar haurà de demanar consentiment als donadors i esperar la resposta quinze dies. A canvi d'aquesta donació, Berenguer Ramon i Berenguer Odalard reben vint diners cadascun.

A. Original, 119 x 213, ACG, pergamins, 180. A la guia de l'arxiu es data 1121.III.1.

Sit notum cunctis presentibus atque futuris quam nos Berengarius Raimundi et Berengarius Udalardi donamus tibi Guillelmo Raimundi et posteritati tue ipsam uineam de Centenál quod pater tuus plantauit in nostro alodio apud Centenál, in terra[1] Raimundus Stephani qui fuit condam, et ipsa terra ad complantandum qui est iuxtu iamdictam uineam. Affrontat autem a parte oriente in uia subtus Vigerio qua pergit[2] ad Serianum, de meridie in nostro alodio in tenedone Pe[tri Ar]nalli, ab occiduo in uinea Bremundo Ysarno qui fuit condam, a parte uero circi in alodio de Expasén. Sicut ab his quatuor affrontationibus includitur terminat prescripta iuria uestra sic donamus et laudamus eas tibi et propinqui tui post te, tali modo ut tu et tui post te donetis inde mide Berengario Raimundi quartum in eadem uinea [et][3] per unumqueque annum ad me et ad successores meos. Et si uendere uolueris aut impignorare eas, ut mihi ammoneas per XV dies et si uoluero ita a te accipere, post decimo quintum dies sit licitum tibi uendere et impignorare consimilis uestris laboratoribus qui donent mihi et successoribus meis quartum sicut superius dicitur. Propter quam donatione accipio a te XX denarios et ego Berengarius Udalardi XX denarios qui euacuo et difinio eam.

Actum est hoc kalendas marci, anno XIIII Ludouici regis.

Signum Berengarii Raimundi, signum Berengarii Udalardi, qui hanc donationem fieri iussimus, firmauimus firmarique rogauimus. Signum Raimundi Guillelmi. Signum Raimundi Seniofredi. Signum Petri Iuliani.

Suscripsi Petrus, presbiter*, qui hoc rogatus scripsi die et anno quo supra.

[1] Dubtem si diu *in terra* o bé tibi amb una ratlla semblant a una i al davant. Potser pel context és més correcta la que transcrivim.
[2] La *i* corregeix una lletra escrita anteriorment.
[3] Ens apareix una línia semblant a un *et* gòtic tot i que dubtem que ho sigui ja que l'escrivent d'aquest text usa la grafia carolina. Davant del dubte, i com que no altera el sentit de la frase, l'hem col·locat entre parèntesi.

114

1122 març 5

Pere Ramon i la seva esposa Ermessenda venen a Arnau Pellicer i la seva esposa Jordana una vinya al puig de Barrufa (Girona), dins l'alou de Santa Maria de la Seu, per vuit sous de diners de moneda gironina i hauran de respectar els drets senyorials (de la Seu).

A. Original, 100 x 163, ACG, perg. 181. A la guia de l'arxiu es data 1121.III.5.

El pergamí té algunes parts força gastades però encara es pot llegir sense massa problemes.

In Christi nomine ego Petrus Raimundi et uxore mea E[rme]sindis hac scriptura indice uendimus tibi Arnalle Pelliciarii uxorique tue Iordane, [i]psa [ui]neam meam quam habemus et tenemus in podium quem uocant Barúfa et in alodio Sancte Marie Sedis. Et afrontat a parte oriente in uinea Atesindi, de meridie in uinea Iohannis Pontii, ab occiduo similiter in uinea Iohannes Pontii, a parte circii in uinea Iohannis Crebad. Quantum ab his quatuor afrontationes includitur totum ab integrum, uotiue et potentialiter, cum omnibus in se habentibus et ad se qualicumque modo pertinentibus, uendimus uobis propter VIII solidos denariorum monete Girunde et de nostri [iure ad] uestrum tradimus dominium et potestatem ad faciendum inibi et inde quodcumque uolueritis, excepto senioratico quod inde uel exit. Si quis contra hanc scripturam ad irrumpendum uenerit duplam compositionem tibi persoluat, hac scriptura firmissime persistente.

Actum est hoc III nonas marcii, anno XIIII Ludouici regis.

Signum Petri Raimundi, signum Ermessendis, uxoris eius, qui hanc scriptura fieri iussimus, firma[uimus] firmarique rogauimus. Signum Arbert. Signum Raimundi. Signum Guillelmus.

Suscripsi Bernardus, clericus*, qui hoc rogatus scripsi die et anno [quo] supra.

115

1122 agost 10

Ponç reclama els drets sobre un camp situat a Ullà que el seu pare i la seva àvia havien cedit en feu a la Seu. El bisbe Berenguer disposa que el camp pertanyi a l'església d'Ullà i que el reclamador obtingui del prevere d'aquesta església trenta-dos morabatins d'or.

[A] Original perdut.
A. Còpia del s. XIV feta pel notari Pere de Sant Joan, 328 x 219, ADG, Pergamins de la Mitra, calaix 20, doc. 24. A la guia de l'arxiu es data de 1123.
a. Regest PM, nº 37. El data de 1123.

Gairebé tot el pergamí és de color morat a causa dels fongs i la part dreta està gastada. Lectura difícil.

Ho[c] est translatum fideliter sumptum tercio idus [mart]i[1], anno Domini millesimo trigesimo duodecimo [a quo]dam [ori]ginale, suis tenor talis est: manifestum est omnibus hominibus Berengarium, Gerundensem episcopum, qui Petro Rodgarii in episcopatu successerat Petro Poncii de Torundela et matri sue, quondam, dedisse ad feuum [ ] Sancte Marie Sedis unum campum in pago Impuritanensi, infra terminos de Uliano, in loco sa[ ]sins et episcopi similiter dederunt illum ad feuum Raimundo Isarni de Ipsa Taiada, quod impedimentum [ ] multum temporis spacium ego Berengarius, Gratia Dei Gerundensis episcopus, plurimus modis [ ] et [ ] ut istum campum recuperarem mee ecclesie cuius alodium erat in nullo modo nimis aut promiss[ ]sus[ ] potui, sed Poncius, proles prenominati Petri, cum Berengario [ ]i Raimundi suo feuatari[o] qui hac [ ]contendebant diuina credi enim debet inspirante demenciam dixerunt se[ ] predictum campum Sancte Marie de Uliano. Si ego fauerem eis quod ob remedium animarum suarum [ ]uerint fe[ ] indicante scriptura dederunt, concesserunt, laudauerunt et signis puncti firmauerunt et in manum [ ] prioris prefate ecclesie de Uliano uotiue et potencialiter modis omnibus prelibatum campum sine ullo retentu [ ]n dederint quod donum ego iamdictus Berengarius, episcopus, sano supradicto consilio a nostris facientibus res consen[ ] laudo et firmo dono atque concedo et propria manu corroboro prescriptum campum ad periculatam ecclesiam de Uliano subtus canonica auctoritate, quod minores ecclesie a maioribus amplificari honorari atque dicari debent [ ] uero prescripti Poncius atque Berengarius hanc donationem facientes et euidentibus signis puncti firmantes ac[ci]pimus a supradicto presbiter Petro prenominate ecclesie Uliano triginta et duos moabatinos optimi auri. Et est manifestum. Si quis contra hanc donacionem uenerit ad irrumpendum, nichil penitus proficiat, sed pro sola presumpcione duplam compositionem sepedicte ecclesie de Uliano persoluat cum omni melioracione, hac scriptura firmissime persistente.

Actum est hoc IIII idus augusti, anno XV Ludouici regis.

Signum Poncii Guillelmi, signum Berengarii, prolis Raimundi, qui hoc donamus atque concedimus et hanc cartam fieri iussimus, signis puncti firmamus firmarique rogamus. Signum Ermeniards, mariti ipsius P[oncius]. Signum [ ]. Signum Gauceberti de Petracisa. Signum Poncii Gauceberti. Signum Petri Gauceberti. Berengarius, Dei Gratia Girundensis ecclesie episcopus. Signum Berengarii, presbiter. Berengarius, Girundensis archidiaconus. Oto, subdiaconus.

Suscripsit Iohannis, presbiter, qui hoc scripsit die et anno quo supra.

Ego Guyllelmus, Dei Gratia Gerundensis episcopus*, qui hoc translatum cum suo originali de libe[ ] ordinaria auctoritate subscribo.

Signum mei Petri de Sancto Iohanne, notarius publici iurii*, qui hoc fideliter translataui et cum dicto originali correxi et clausi.

[1] Mala lectura.

116

1122 octubre 26

Ponç, fill de la vescomtessa Elvira, jura fidelitat al bisbe Berenguer i promet respectar el bisbat de Santa Maria de Girona i els seus béns.

[A] Original perdut.
B. Còpia. ADG, CC, pàgs. 147-148, ex A.
a. Regest CCM, nº 219, ex B.
b. Ed. CAC, nº 229, ex B.

[I]uro[1] ego Poncius, filius qui fui[2] Ieluire femine, uicecomitisse, ut de ista hora inantea fidelis ero ad Berengarium, episcopum Gerundensem, sine engan et sine malo ingenio et absque ulla deceptione et de ista hora inantea non decebre Berengarium suppradictum de sua uita neque de suis membris que in corpus suum tenet neque de ipso episcopatu Sancte Marie Gerunde neque de ipsis omnibus que ad iamdictum[3] episcopatum pertinent neque de ipsos alodios uel feuos quos hodie habet uel inantea cum meo consilio acquisierit. Hec omnia predicta no la tolrei ego Poncius iamdictus[4] ad Berengarium predictum non len[5] tolrei nec homo nec femina nec ego nec homines nec femine per meum consilium uel per meum ingenium et adiutor ero ego supradictus Poncius ad Berengarium[6] suprafatum hec omnia *(pàg. 148)* supradicta atendere et habere contra cunctos homines uel feminas qui tollere uoluerint aut tulerint. Hec omnia suprascripta et sicut superius dictum est ac si o tenre et[7] o atendre ego Poncius supradictus ad Berengarium episcopum supradictum, per Deum et suis sanctis, per directam fidem sine suo engan.

Actum est hoc VII kalendas nouembris, anno XºVº Lodouici regis.

Signum Poncii, uicecomitis.

Suscripsit Guillelmus[8], presbiter, qui hoc rogatus scripsit die et anno quo supra.

[1] No té la primera lletra.
[2] *Sum*, b.
[3] *Iam dictum*, b.
[4] *Iam dictus*, b.
[5] *Le n*, b.
[6] *Berengarius*, b.
[7] *O tenre et* és sobreposat.
[8] *Guilielmus*, b.

117

1123 gener 7

Ramon Arnau d'Anglès, els seus fills Ramon i Pere, i els fillols Estefania i Flandina, reconeixen com a vertaders els pergamins i les escriptures que s'havien fet entre Amat Vives de Sant Sadurní, els seus fills i el bisbe Berenguer de Girona, les quals es redactaren en presència del comte de Barcelona Ramon Berenguer, la seva esposa i altres nobles. També reconeixen les donacions que Berenguer Amat féu a la Seu en testament i que foren vistes pel comte de Barcelona. Per això retornen i donen a Santa Maria de Girona la part de la casa que tenen a la dreta de l'església de Sant Sadurní, on habitava Amat Vives, la meitat de l'alou que tenien de l'església de Sant Sadurní, el castell de Sant Sadurní, i les possessions que Berenguer Amat havia donat a la Seu en testament.

A. Original, 237 x 511, ADG, Pergamins de la Mitra, calaix 17, doc. 97.
a. Ed. SES, nº 13, ex A.

Les propietats que la Seu de Girona pogués haver tingut a Sant Sadurní de Salzet foren objecte de controvèrsia durant anys. Al pergamí que transcrivim es fa un repàs dels propietaris i tenidors de Sant Sadurní tot relacionant-los amb els drets de la Seu. Per entendre'l cal revisar la documentació conservada:

Al document s'esmenten unes propietats hereditàries que havien estat del cabiscol Ponç, una cita que ens remunta a la segona meitat del s. XI ja que les seves condicions sagramentals ens apareixen el 7 de maig de 1064 (CDSG, nº 306). El 8 de juliol del mateix any el comte Ramon Berenguer de Barcelona i la comtessa Almodis reclamaren els drets i les possessions de Sant Sadurní que eren del difunt (CDSG nº 307) i el dia 15 se cedien a Amat Vives i Adaled (CDSG, nº 308). El 9 de març de 1102 (el nostre doc nº 3) aquests tenidors havien de reconéixer que la seva tinença era propietat de la Seu i segurament això comportava la renúncia ja que el 9 de març de 1102 (doc. 4) el bisbe Bernat de Girona, juntament amb els canonges, donaven en violari al clergue Berenguer Amat tot l'alou que era del cabiscol Ponç, tiet de Berenguer, i l'alou que havia estat de Guillem Amat (el castell i la parròquia de Sant Sadurní de Salzet) a canvi de pagar a la Seu en temps d'Advent un seguit de censos. Això corresponia a la meitat del castell i la parròquia. L'altra part el bisbe Bernat i els canonges la cedien a Berenguer Arnau i els esposos Ramon i Adaled, germà de Berenguer, mitjançant una convinença, el 29 de juliol de 1102/03 (doc. 6), excepte un alou que havia estat del cap d'escola Ponç i després de Guillem Amat i un altre que era de Berenguer Amat (l'altra meitat).

El 21 de febrer de 1121 (nº 107) era el comte Ramon Berenguer (tercer) de Barcelona i la seva esposa Almodis qui de nou ratificaven les possessions de la Seu a Sant Sadurní.

Al document 117 s'esmenta el testament de Berenguer Amat, fet el 26 de febrer de 1121 (doc. 108), personatge que també tenia propietats a Sant Sadurní (tal i com hem vist al doc. 4). El 1123 es féu un document (el 117) en el qual Ramon Arnau i família reconeixien les propietats de la Seu a Sant Sadurní de Salzet i renonciaven a qualsevol dret i, un cop hagueren reconegut la propietat, al mateix moment el bisbe els la cedí en feu (doc. nº 118) i aquests li juraren fidelitat (doc. nº 119). Pel que llegim al document 118 aquesta era la part que anys enrere havia estat del cabiscol Ponç i per tant aquests tenidors ocuparien el lloc que hauria quedat buit després de la mort de Berenguer Amat. Així, és possible que l'altra meitat de Sant Sadurní continués en mans de Berenguer Arnau i els esposos Ramon i Adaled.

Notum sit omnibus tam presentibus quam futuris quoniam ego Raimundus Arnalli de Angles et filius meis Raimundus nec non et alter filius meis Petrus simul cum filiabus meis, scilicet, Stephania et Flandina, recognoscimus et laudamus omnes illas cartas et scripturas esse uerissimas et autenticas que inter Amatum Viues Sancti Saturnini et filios eius Bernardum, scilicet, Berengarium atque Arbertum, et Berengarium, Gerundensem episcopum et canonicos eius, in presencia domni[1]

[1] No ho transcriu a.

Raimundi Berengarii, Barchinonensium comitis, atque Almodis, comitisse eius coniugis, nec non et aliorum nobilium sollempniter facte fuerunt. Illam etiam scripturam laudamus et autenticam esse profitemur quam Berengarius Amati, cupiens adire Sanctum Iherosolimitanum Sepulcrum, fecit et confirmauit Domino Deo et Sancte Marie Sedis Gerunde[2] eiusque canonicis, et eam modis omnibus perpetim ualere decernimus illud quoque quod prefatus Berengarius Amati in suo testamento Gerundensi canonice dimisit et totum illud aliud quod post eius obitum domnus[3] Raimundi Berengarii, Barchinonensis comes et marchio, uisis et auditis Gerundensis ecclesie scripturis et auctoritatibus prefate canonice per donationis et confirmationis scripturam laudauit et corroborauit. Nos predicti, uidelicet, Raimundus Arnalli et filius eius Raimundus et Petrus ac filie eius Stephanie[4] et Flandine[5], laudamus et confirmamus et ut perhenniter inconuulsa permaneant asserimus et corroboramus. Iterum nos, prelibati Raimundus Arnalli et Raimundus filius eius et Petrus, Stephania atque Flandina, donamus et donando tradimus omnem illam nostram porcionem domorum cum omnibus sibi pertinentibus que site sunt ad dexteram partem ecclesie Sancti Saturnini, in quibus Amatus Viues cum filiis suis condam habitauit, simul cum medietate totius alodii supra predicte[6] ecclesie Sancti Saturnini, quam Deo et Sancte Gerundensi ecclesie et eius canonice diffinimus tradimus et sine ullo retentu euacuamus. Omnia uero que in supradictis[7] scripturis et auctoritatibus continentur, scilicet, totum castrum Sancti Saturnini cum omni fortitudine sua et cum exitibus et regressibus suis et omnibus adempraments[8] et omnes domos supradictas ad dextram ecclesiae[9] sitas et omnes illas comparationes seu profligationes, que fuerunt Pontii capitis scolarum, et totum illud alodium quod Pontius predictus habuit per paternam et maternam hereditatem in parroechia sepedicti Sancti Saturnini quod datur[10] auioticum seu etiam illud totum quod Berengarius Amati tradidit, donauit uel uendidit, aut postea in suo testamento eidem canonice dimisit. Nos omnes supradicti, uidelicet, Raimundus Arnalli et filii mei Raimundus et Petrus cum prelocutis filiabus meis Stephania et Flandina, pariter diffinimus et euacuamus et si quid per aliquam uocem in quam ibi requisiuimus per presentem diffinitionis scripturam extingimus[11] et euacuamus et in ius et dominium atque potestatem Gerundensis canonice, uotiue et potentialiter, perpetuo tradimus habendum et possidendum sine ullo retentu quem ibi non facimus. Si quis in crastinum hanc[12] scripturam ceteris supramemoratis[13] scripturis auctoritatam[14] et nostris manibus litteris corroboratam temerario ausu infringere temptauerit, nihil proficiat, sed pro sola presumptione Omnipotenti Deo et Beate Marie Sedis[15] Gerunde duplam compositionem in consimili[16] loco inde persoluat, hac scriptura firmiter persistente.

Actum est hoc VII idus ianuarii, anno XV regni Ledouici regis.

---

[2] *Gerundensis*, a.
[3] *Dominus*, a.
[4] *Stephania*, a.
[5] *Flandina*, a.
[6] *Supra dicte*, a.
[7] *Insuper dictis*, a.
[8] La lletra *t* és sobreposada.
[9] *Ecclesie*, a.
[10] *Dicitur*, a.
[11] *Extinguimus*, a.
[12] *Han*, a.
[13] *Supra memoratis*, a.
[14] Entre *aucto-* i *-ritatam* hi col·loca un guió de final de línia; *autorizatam*, a.
[15] *Desis*, a.
[16] *Eo simili*, a.

Signum Raimundi Arnalli de Angles, qui cum filiis et filiabus meis hanc diffinitionem, euacuationem, donationem siue traditionem feci fieri[17], firmaui firmarique rogaui. Signum Raimundi, filii Raimundi Arnalli de Angles. Signum Petri, eiusdem Raimundi filii. Signum Stephanie. Signum Flandine. Berengarius, Dei Gratia Girundensis ecclesie episcopus*. Signum ista superscripta[18] Bernardus firmo sacrista*. Arnallus Iohannis, presbiter et sacrista secundus, suscripsi*. Berengarius, caput scole atque iudex*. Bermundus[19], leuita*.

Suscripsi[20] Petrus Guillelmi[21], presbiter, qui hoc rogatus scripsi die annoque prefixo*.

[17] *Fieri feci*, a.
[18] *Suprascripta*, a.
[19] *Bremundus*, a.
[20] No ho transcriu a.
[21] *Guilielmi*, a.

118

1123 Gener 7

El bisbe Berenguer de Girona i els clergues (de la Seu), donen i encomanen el castell de Sant Sadurní a Ramon Arnau (d'Anglès) i llur fill Ramon, i els cedeixen el feu la meitat d'un alou de Sant Sadurní excepte els drets que té reservats la Seu. De les quatre parts que té un camp anomenat la Guàrdia, en reben una en feu i una altra lliure. Tot això ho tindran els receptors sense la interferència de cap més persona laica, tot a canvi de fidelitat al bisbe i a la Seu.

A. Original enganxat per la part inferior a un duplicat per A, B, C, 187 x 496, ADG, Pergamins de la Mitra, calaix 17, doc. 94.
[B] Duplicat perdut enganxat per la part superior l'original A per A, B, C.
C. Còpia del prevere Pere, sense data, feta més o menys a la mateixa època que els originals, 234 x 513, ADG, Pergamins de la Mitra, calaix 17, doc. 96a. Inclou un jurament de fidelitat que no és a les altres versions.
D. Minuta, 268 x 420, ADG, Pergamins de la Mitra, calaix 17, doc. 72.
E. Minuta feta per la mateixa mà que la D, ADG, 176 x 451, Pergamins de la Mitra, calaix 17, doc. 96b.
F. Còpia, ADG, CC, nº 236-237, ex?
a. Regest CCM, nº 215, ex F. El data de 1122.
b. Ed. SES, ex F.
c. Regest PM, nº 35, ex C, D i E.
d. Ed. CAC, nº 230, ex F.

Transcripció ex A:

In[1] Dei[2] nomine[3] nos Berengarius, Sancte Gerundensis ecclesie episcopus, simul cum omnibus ipsius ecclesie clericis[4] comendamus[5] tibi Raimunde[6] Arnalli et filio tuo Raimundo[7] ipsum castrum Sancti Saturnini ad nostram fidelitatem et nostrum seruicium[8], ut reddatis nobis illud[9] et successoribus nostris, uidelicet, episcopo et canonicis[10] prelibate ecclesie[11] post nos, futuris quotienscumque[12] per nos uel per nuncios[13] nostros uobis illud quesierimus. Et pro castellania ipsius castri et fidelitate nostra damus uobis ad feuum quartam partem alodii auiotici, idest, medietatem ipsius[14] alodii quod Poncius capudscole[15] habuit per paternam et maternam uocem in parroechia[16] Sancti Saturnini, simul[17] cum omnibus adempraments[18] quos predictum[19] castrum habet per pascua, nemora uel ligna, exceptis ominibus[20] quos Gerundensis canonica[21] habet in

[1] F no té la primera lletra.
[2] No ho transcriu d.
[3] F hi afegeix *domini*.
[4] *Clericis ecclesie*, C i F; *Ecclesie clericis*, d.
[5] *Commendamus*, b.
[6] *Raimundus*, F; *Raimundo*, d.
[7] *Raimundus*, C, D.
[8] *Seruitium*, F.
[9] *Illus*, b.
[10] *Cannonicis*, C.
[11] *Aecclesie*, D, E.
[12] *Quocienscumque*, C, D, E i F.
[13] *Nuntios*, F.
[14] *Ipsi*, C.
[15] *Caput*, C i F.
[16] *Parrochia*, F.
[17] *Simulque*, C i F.
[18] *Adempramentis*, F.
[19] *Dictum*, d.
[20] *Hominibus*, C, E i F. La *h* i la primera *i* són sobreposades a E.
[21] *Cannonica*, C.

prefata[22] parroechia[23] Sancti Saturnini et eis omnibus, exceptis que eiusdem[24] ominibus[25] supraposite[26] canonice[27] quolibet modo necessaria fuerint. Prefatam autem donacionem[28]siue ipsius castri comendationem[29] facimus uobis ac[30] conditione[31] ut in ominibus[32] uel in omni honore que Gerundensis canonica[33] habet uel cum uestro[34] consilio habitura est in predicta parroechia[35] Sancti Saturnini, ulla occasione uel calliditate non faciatis ullam uim uel exactionem[36], direptionem uel subtractionem[37] seu aliquam usurpacionem[38] neque aliquem usaticum maximum siue minimum. Laudamus insuper uobis ipsam medietatem alodii ecclesie[39] Sancti Saturnini pro qua[40] Gerundensis ecclesia[41] uos uel uestram posteritatem nunquam excomunicatione uecxabit[42] eo quod comutacionem[43] uestri proprii alodii siue feui a uobis inde accipimus[44]. Preterea[45] in predicta comendatione siue donatione hanc facimus nobis reseruationem, ut post obitum uestrum[46] non liceat uobis aliquid de predictis[47] comendacionibus[48] seu[49] donationibus[50] quas uobis facimus dimittere uel donare nisi uni tantum persone, que[51] exstirpe[52] uestra descendens, eandem fidelitatem et seruicium[53] que nobis facitis et conuenitis conuenienciis[54] scriptis et sacramentis nobis et successoribus nostris faciat et attendat[55]. Concedimus iterum[56] uobis, ut[57] si contigerit nos accipere, potestatem de castro Sancti Saturnini uel in eodem castro aliqua necessitate[58] uelle[59] manere tamdiu[60] nostras domos ad dexteram[61] partem ecclesie[62] sitas, in quibus quod uestrum erat[63] nobis donastis inhabitetis, quousque prenominatum castrum uobis reddamus. Donamus etiam uobis

[22] *Predicta*, d.
[23] *Parrochia*, F; *parroechia*, b.
[24] *Eisdem*, F.
[25] *Hominibus*, C, E i F. La *h* i la primera *i* són sobreposades a E.
[26] *Supposite*, F.
[27] *Cannonice*, C; *hannonice* D, potser la primera lletra cal considerar-la una k; *kanonice*, E.
[28] *Donationem*, C, D, E i F.
[29] *Comendacionem*, C; F té la *a* sobreposada
[30] *Hac*, C.
[31] *Condicione*, F.
[32] *Hominibus*, C, E i F. La *h* i la primera *i* són sobreposades a E.
[33] *Cannonica*, C; *kanonica*, D, E.
[34] *Nostro*, F.
[35] *Parrochia*, F.
[36] *Exaccionem*, C, D, E i F.
[37] Després de *sub-,* F passa a la pàgina 236.
[38] *Usurpationem*, D, E i F.
[39] *Ecclesie* no apareix a D i E.
[40] *Quo*, b.
[41] *Aecclesia*, D, E.
[42] *Uexabit*, C, D, E i F.
[43] *Commutationem*, F.
[44] *Accepimus*, F.
[45] *Pretera*, F.
[46] *Nostrum*, D, E.
[47] *Supradictis*, F.
[48] *Comendationibus*, E i F.
[49] *Siue*, d.
[50] *Donacionibus*, C.
[51] No ho té F.
[52] *Extirpe*, C; *Nisi tantum uni persone que extirpe*, D, E; *Nisi uni tantum persone extirpe*, F; ex stirpe, b.
[53] *Seruitium*, F.
[54] *Conuenientiis*, D, E i F.
[55] *Adtendat*, F.
[56] *Tamen*, F.
[57] *Uel*, F
[58] *Aliqua necessitate* és sobreposat, A
[59] *Uille*, C, D, E.
[60] *Tandiu*, D, E; *Tam diu*, b.
[61] *Dextram*, D,E.
[62] *Aecclesie*, C, D, E.
[63] *Erad*, C.

medietatem ipsius campi quem uocant de ipsa Guardia quem Poncius[64], capudscole[65], in suo[66] testamento Guillelmo[67] Amati, condam[68], dimisit, simul cum medietate[69] uillula[70] que in eodem campo habetur[71], eo tenore, ut quartam partem[72] ipsius campi et uillule que in eo est[73] ad feuum per nos[74] habeatis et quartam aliam partem ad proprium alodium libere possideatis. Concedimus ad ultimum tibi Raimundi[75] Arnalli de Angles et filio tuo Raimundo, ut in supradicto[76] castro[77] Sancti Saturnini[78] nulla laica secularisue persona cuiuslibet generis per nos[79] siue per successores[80] nostros aliquid habeat nisi ille[81] solumodo[82] qui tibi[83] uel[84] filio tuo Raimundo genere uel consanguinitate uicinior[85] extiterit. Si quis hanc scripturam comendationis seu donationis irrumpere temtauerit[86], nichil proficiat, sed pro sola presumptione duplam[87] compositionem[88] inde persoluat, hac scriptura firmiter persistente.

Que acta est[89] VII idus Ianuarii, anno XV regni Ludouici[90] regis.

Berengarius, Dei Gratia Girundensis[91] episcopus*. Signum[92] ista superscripta[93] Bernardus firmo sacrista. Arnallus Iohannis, presbiter et sacrista secundus[94], suscripsi*. Signum Raimundi Arnalli. Signum Raimundi, filii eius. Berengarius, capudscole[95] atque iudex*. Bermundus[96], leuita*[97].

Petrus[98], presbiter, qui hoc rogatus scripsi cum literis suprascriptis in linea decima et decimo prima die annoque prefixo suscripsi[99].

A, B, C, D, E, F, G, H, I, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, U, X, Y[100].

---

[64] *Pontius*, F.
[65] *Caput*, C i F.
[66] F passa a la pàgina 237.
[67] *Guielmo*, C i D; *Guilielmo*, b.
[68] *Quondam*, D.
[69] La part *–ietate* és sobreposada, A; F té un full trencat i per això ha desaparegut des de *testamento* fins a *medietate*.
[70] *Uillule*, C, D, E i F.
[71] F primer escriu *habetum* i després ho rectifica, intenta borrar la *m* i hi col·loca una *r* sobreposada.
[72] A la versió C escriu *ipsa*, veu que s'ha equivocat, i llavors col·loca un punt a sobre i un a sota de la *i*. També aprofita la *p* per escriure *partem*.
[73] F canvia *eo est* per *eodem*.
[74] *Uos*, d.
[75] *Raimundo*, b i d.
[76] *Insuper*, b.
[77] F hi afegeix *de*.
[78] *Sancto Saturnino*, d.
[79] *Per nos* és sobreposat a D.
[80] *Successoren*, d.
[81] No ho transcriu d.
[82] *Solummodo*, F.
[83] *Tibi et*, F.
[84] *Et*, F.
[85] *Uitinorum*, F; *Unitorum*, d.
[86] *Temptauerit*, D, E i F..
[87] *Dupplam*, C.
[88] *Composicionem*, C.
[89] *Que est acta*, D, E.
[90] *Ledouici*, D, E; *Lodouici*, F.
[91] *Gerundensis*, F.
[92] *Crucem-signum*, F; No ho transcriu b.
[93] *Suprascripta*, C; *Supprascripta*, F; *Suprascripta*, b i d.
[94] *Sedis*, F.
[95] *Caput*, C i F.
[96] *Bremundus*, b.
[97] *Leuitha*, F.
[98] *Guilielmi* és afegit per b.
[99] A la versió C el prevere Pere signa d'una altra manera, ja que després del jurament de fidelitat trobem: *suscripsi Petrus presbiter qui hec translatum fideliter translataui, die annoque prefixo*. Al darrere apareix escrit audi III; F omet aquesta signatura i el text que l'acompanya.
[100] Lletres partides per ABC. Hi manca la part de baix. Només són a la versió A.

119

[1123] Gener 7

Ramon d'Anglès i el seu fill Ramon, després d'haver rebut del bisbe Berenguer de Girona la cessió del castell de Sant Sadurní i la d'unes terres, li juren fidelitat.

A. Original, 79 x 243, ADG, pergamins de la Mitra, calaix 17, nº 152.
B. Còpia del prevere Pere feta a inicis del s. XII, 234 x 513, ADG, Pergamins de la Mitra, calaix 17, doc. 96a (segon document) .
C. Còpia, ADG, CC, pàg. 237, ex A.
a. Regest CCM, nº 216.
b. Ed. SES, nº 15, ex C.
c. Regest PM, nº 33, ex A i B.
d. Ed. CAC, nº 231, ex C.

Al pergamí B hi ha dos textos: el primer és una còpia ben datada d'un original (que es troba a MT, calaix 17, nº 94, el nostre doc. 118, en el qual no hi apareix aquest jurament de fidelitat). El segon text, que és el jurament de fidelitat que transcrivim, no té data però se sobreentén que és la mateixa ja que les accions que s'expliquen en els dos textos de B són seguides. Això ens permet completar la datació del text A i del B.

Transcripció ex A:

Iuro ego[1] Raimundus Arnalli de Angles et filius meus Raimundus uobis domne[2] Berengari[3], Gerundensis episcope, et canonicis[4] Gerundensis Sedis et omnibus successoribus uestris, quod quandiu[5] uixero fidelis[6] ero uobis de castro[7] Sancti Saturnini et de ipsa turri et de omni fortitudine que est in circuitu eiusdem[8] castri[9]. Et dabo uobis potestatem eiusdem castri per quantas uices me inde requisieritis per uos aut per uestros nuncios[10] sine engan, cum forfetura[11] et sine forfetura[12], et sine dono de uestro[13] auere et non uetabo me inde uideri et non auferam[14] illud Gerundensi canonice[15] quocunque[16] modo[17] nec permittam auferri[18] me uolente aut[19] sciente. Et in iamdicto[20] castro non faciam ullum impedimentum ad damnum[21] Sancte Marie et uestrum, nec dabo illud castrum alicui nisi uobis et successoribus uestris dum uixerimus et tibi, domne[22] episcope predicte, de omni honore Sancte Marie quem hodie habes et inantea[23] cum meo consilio adquisieris, sicut superius scriptum est, sic tenebimus et attendimus[24] quandiu[25] uixerimus per Deum et hec Sancta.

[1] *Iuro ego* no ho té C.
[2] *Dopne*, C; *domine*, b; *dompne*, d.
[3] *Berengarii*, B i C.
[4] *Cannonicis*, B.
[5] *Quamdiu*, C.
[6] *Fidel*, C; *fidelis*, d.
[7] Al pergamí hi ha un forat anterior a l'escriptura ja que les paraules l'eviten.
[8] *Dicti*, d.
[9] *Castru*, b.
[10] *Nuntios*, C.
[11] *Forfattura*, C.
[12] *Forfattura*, C.
[13] *Nostro*, C.
[14] *Aufferam*, B.
[15] *Cannonice*, B.
[16] *Quocumque*, B i C.
[17] Al darrere hi ha un traç que sembla un *et* però cap de les altres versions ho recull. Pot tractar-se d'una ratlla vertical potser de separació, decoració o error.
[18] *Aufferri*, B.
[19] *Et*, b.
[20] *Iam dicto*, d.
[21] *Dampnum,* B i C.
[22] *Donpne*, C; domine, b.
[23] *In antea*, b i d.
[24] *Atendemus*, C; attendemus, b.

Actum est hoc VII idus ianuarii[26].

Signum Raimundi Arnalli. Signum Raimundi filii eius. Arnallus Iohannis presbiter et sacrista secundus[27]*.

---

[25] *Quamdiu*, C.

[26] Entre parèntesi la transcripció b hi afegeix: *anno XV regni Ludouici regis*.

[27] *Sedis*, d.; B finalitza: *suscripsi Petrus presbiter* qui hec translatum fideliter translataui die annoque prefixo. Audiui*; C igual però sense *audiui*.

120

1123/1124 febrer 6

El Papa Calixte segon, a petició del prior Gerall de Santa Maria de Lladó, confirma les possessions d'aquest monestir.

[A] Original perdut.

[B] Còpia perduda del 2 d'octubre de 1371 *(secunda die mensis octobris anno a Natiuitate Domini M CCCº septuagesimo),* ex A.

C. Còpia del 6 de juny de 1505 *(die sexta mensis iunii anno a Natiuitate Domini millessimo quingentessimo quarto)* feta Per Benedicte Miquel, canonge i camerari de Lladó i notari públic, 430 x 320, ADG, Pergamins de Lladó, doc. 10, ex B.

a. Regest JL, nº 7142.

b. ES, p. 300-302, ex?

c. Ed. EPLL, nº 16, ex C.

La indicció es correspon amb l'any de l'Encarnació en pisà però no així l'any de pontificat del Papa ja que morí durant el seu quart any, el 1124, i de cap manera va arribar al sisè tal i com consta al document. Podria ser un error d'algun copista. Les dues dates que donem corresponen als còmputs florentí i al pisà de l'Encarnació.

El text és difícil de transcriure ja que la lletra és cursiva, petita, i presenta la tinta moguda a causa de la humitat. Les abreviatures no estan gaire estandaritzades i sovint són difícils d'interpretatr. És per això que alguns passatges poden diferir d'una transcripció a una altra.

Calixtus, episcopus seruus seruorum Dei, dilectis in Christo, filiis Geraldo, priori, et canonicis in ecclesia Sancte[1] Marie Latonensis, regularem uitam professis tam presentibus quam futuris in perpetuum. Piis religiosorum fratrum suplicationibus[2] nos annuere paterna caritas et sedis Apostolice benignitas persuadet. Ea propter dilecti in Domino Filii postulationes uestras clementer admittimus et Beate Marie ecclesiam in qua sub canonici ordinis regula omnipotenti Domino militatis sedis Apostolice iuuamine confouemus. Vite namque canonice ordinem quem professi estis presentis decreti nostri pagina perpetuis ibi seruandum temporibus confirmamus uobis etiam uestrisque successoribus in eadem religione mansuris ea omnia possidenda firmamus [inde][3] i presentiarum pro communis uictus sustentatione legitime possidere adipici[4] in quibus hec propriis nominibus annotamus: ecclesiam Sancti Felicis cum omni iure suo et omnia alodia que predicta ecclesia Beate Marie infra eiusdem parrochie terminos[5] habere uidetur, ea uero predia que habet uel habere debet in parrochia Sancti Andree Borratiani[6], ecclesias etiam Sancte Marie de Armatanis[7] cum uniuersis alodiis que ibi possidetis, cellam quoque Sancti Thome que sita est in episcopatu Ausonem[8] cum omnibus pertinentiis suis, ecclesiam Sancte Marie de Vilar in episcopatu Elnensis[9] et Sancti Michaelis Fontis Frigidi et Sancti Christophori[10] Destella[11], possessiones etiam

[1] *Beate*, c.
[2] *Supplicationibus*, c
[3] Mala lectura; *que*, c.
[4] *Poteritis adipisci*, c.
[5] *Termino*, c.
[6] *Borraciani*, c.
[7] *Heremitanis*, c.
[8] *Ausonensi*, c.
[9] *Elnensi*, c.
[10] *Christophori*, c.

quas habetis in parrochia Sancti Petri de Navata et omnia predia que prefate ecclesie Be[a]te[12] Marie contulerunt domini de Navata, sed et molendina que habetis in Fluuiano. Omnes uero donationes et dimissiones quas fecerunt iamdicte[13] ecclesie domini de Crasello[14] necnon et predia que fuerunt Berengarii Guillelmi de Clusa et Petri Amblardi heredumque suorum. Obeunte uertinere morte ipsius loci priore[15] uel tuorum quolibet successorum nullus ibi qualibet subreptionis[16] stutia[17] preponatur nisi quem fratres comuni[18] consensu uel fratrum pars consilii sanyoris[19] uel de suo uel de alieno si oportuerit collegio prouiderint regulater[20] eligendum sepulturam quoque loci illius liberam omni[21] esse censemus, ut eorum qui illic sepeliri deliberauerint deuotioni et extreme uoluntati nisi forte excommunicati sint nullus obsistat. Nulli ergo omnino hominum facultas sit eandem ecclesiam temere, perturbare aut eius possessiones auferre uel ablatas retinere, minuere uel temerariis uexationibus fatigare, sed omnia integra conseruentur regularium fratrum et pauperum usibus profutura. Ad hec immunitatem quam bone memorie Berengarius, Gerundensis episcopus, in loco ipso instituit inuiolabilem[22] permanere san[ ]mus[23] ut, uidelicet, infra ambitum crucibus determinatum [n]ullus aliquem capere aut ledere uel depredari presumat. Si quis igitur nostre constitutionis huius et confirmationis, tenore cognitio, temere quod absit contraire temptauerit honoris et officii sui periculum patiatur aut excommunicationis gladio feriatur nisi suum reatum[24] digna satisfactione correxerit. Qui uero locum ipsum et fratres iuuare atque de bonis suis honorare curauerit Dei omnipotentis gratiam et peccatorum suorum remissionem et indulgentiam consequantur.

Rota. Ego Calixtus, catholice ecclesie episcopus suscripsi[25]. Bene valente[26].

Dats Lateran per manum Aimarici[27], Sancte Romane ecclesie diaconi, cardinalis et cancellarii, VIII idus februarii, indictione secunda, Incarnationis Dominice anno MCXXºIII, pontificatus autem domini Calixti Secundi Pape anno VIº.

---

[11] *De Stella*, c.
[12] Hi manca la lletra a.
[13] *Iam dicte*, c.
[14] *Crexello*, c.
[15] Des de *uertinere* fins a *priore,* c ho transcriu *uero te loci ipsius priore*.
[16] *Surreptionis*, c.
[17] *Astutia*, c.
[18] *Communi*, c.
[19] *Sanioris*, c.
[20] *Regulariter*, c.
[21] *Omnino*, c.
[22] *Inuiolabiliter*, c.
[23] *Sanxcimus*, c.
[24] *Reatum suum*, c.
[25] No ho transcriu c.
[26] *Ualete*, c.
[27] *Aimerici*, c.

121

1123 març 8

Berenguer Ramon, anomenat de Santa Pallaia, dóna a Déu i a la canònica de Santa Maria de la Seu de Girona dues parts d'un alou i una heretat situades a les parròquies de Santa Pallaia, Sant Sadurní de Salzet i altres llocs, a canvi que la Seu el mantingui durant tota la vida. La tercera part de la propietat serà per Ramon Odeguer de Munells, senyor seu.

A. Original, 169 x 218, ADG, pergamins de la Mitra, calaix 17, Sant Sadurní nº 112.
a. Regest PM, nº 36. El data del 8 de maig.
b. Ed. SES, nº 16. El data del 8 de maig.

Sciant omnis[1] presentis pagine seriem legentes uel audientes quoniam ego Berengarius Raimundi quem uocant de Sancta Palladia, ob remedium anime mee meorumque peccaminum abolitionem, dono, trado atque in presentiarum confero Deo et canonice Sancte Marie Sedis Gerunde[2] ipsas duas partes tocius mei alodii seu hereditatis quas habeo uel hereditario iure habere debeo in parroechia Sancte Palladie uel etiam in parroechia Sancti Saturnini de Salleto uel in aliquibus aliis locis. Predicta siquidem omnia sicut unquam per paterne uel materne uel alicuius alius[3] auctoritatis[4] uocem melius habui uel habere debui, sic de meo iure et potestate in ius et dominium supranominate canonice canonicorumque ibidem[5] famulantium confero perenniter habendum et [p]ossidendum. Hanc uero supra notate donationis cartam tali asignamus[6] conuenientia, ut prefate sedis canonici uictum est uestitum et que corpo[r]i meo necessaria prouiderint sine negligentia subministrent. Quod si quemadmodum promiserint mihi non adimpleuerint omnia supradicta in [po]testatem meam[7] redacta tantum ac tandiu[8] permaneant quousque illa que dare debuerant integerrime restaurent. Si uero de his que promiserint[9] [ ] penitus adimplere uoluerint omnia, ut diximus ad plenum nobis reformata sic uiuendo possideamus, ut post obitum nostrum supradicta canonica [sin]e [u]llo impedimento uel peioramento ea libere ac potentialiter recuperet et in eternum possideat. Sepedictum[10] quoque donationem, traditionem seu [eu]acuationem[11] facimus consilio et assensu domini mei[12] Raimundi, uidelicet, Odegarii de Monnels, cui quia pro predicto honore ipse et pater eius multa mala et [g]uerras passi fuerunt eiusdem prelibati honoris, terciam partem que remanet a duabus[13] prescriptis partibus ad faciendum quicquid exinde sibi libuerit com[p]adimus[14]. Si quis contra hanc donationis[15] uel euacuationis scripturam obuiare

[1] *Omnes*, b.
[2] *Gerundensis*, b.
[3] Hi ha escrit *uocem* però barrat amb una línia horitzontal.
[4] *Actoritatis*, b.
[5] La síl·laba *de* està repassada i per tant és de color més fort.
[6] *Assignamus*, b.
[7] *Potestate mea*, b.
[8] *Tamdiu*, b.
[9] *Promiserunt*, b.
[10] *Dictam*, b.
[11] La síl·laba *–cua-* és sobreposada.
[12] *Nostri*, b.
[13] *Duobus*, b.
[14] *Concedimus*, b.

temptauerit, nihil profici[at, s]ed pro sua temeritate in consimili [ ] duplam[16] compositionem persoluere cogatur.

Actum est hoc VIII idus marcii[17], anno XV regni Lodo[uici][18] regis.

Signum Berengarii Raimundi, qui hanc don[ationem] firmaui firmarique rogaui. Signum [ ] Raimundi Odegarii de Monnels. [ ][19] Signum Berengarii, filii eius. Signum Bernardi de Monnels, filii [ ]di predicti. Signum [ ]s[20] Ermesindis[21], coniugis eiusdem Raimundi. Berengarius, Dei Gratia Girundensis ecclesie episcopus*. Berengarius, Girundensis archidiaconus*.

Suscripsi Petrus Guillelmi*, qui hoc rogatus scripsi die annoque prefixo.

[15] Escriu *donatoinis* amb una ratlla d'abreviatura a sobre de *–to-*.
[16] Per l'estat de conservació no està clar si diu *duplam* o *solam*; *duplam*, b.
[17] *Maii*, b.
[18] *Ludouici*, b.
[19] Es possible que no hi hagi res escrit on hem col·locat aquest claudàtor però l'estat del pergamí no ens ho deixa veure clarament i crea dubte.
[20] Omès per b.
[21] *Ermessindis*, b.

122

1123/1124 març 30

Guillem de Begur fa testament i designa com a marmessors la seva senyora Agneta, Dalmau de Palol, Bernat de Palol, Bec de Migent, Ramon de Sant Esteve, Pere de Torroella i el prior d'Ullà Bernat. Mana ésser enterrat a Santa Maria d'Ullà, església a la qual deixa cent cinquanta sous en total.

[A] Original perdut.
B. Còpia del 23 d'agost de 1227 manada fer pel canonge i notari Bernat Esteve, 495 x 277, ADG, carpeta còpies, doc. 14. No apareix a la guia de l'arxiu.

Al document hi apareix un bisbe Ramon que no lliga amb l'època i la datació està feta per l'any de l'Encarnació (1123 florentí i 1124 pisà) i no pas pel rei, un fet poc usual. Potser el pergamí que ens ha arribat és la còpia d'una còpia validada pel bisbe Ramon, o bé és còpia d'un original validat posteriorment amb la signatura d'aquest personatge.

Ad cunctorum noticiam perueniat quod nemo nascitur ut non moriatur, idcirco ego Guillelmus de Bugur in mea plena memoria ac bono intellectu et ante presentiam plurimorum meorum amicorum atque consanguineorum, facio meum testamentum et eligo meos helemosinarios: dominam meam Agnetem et Dalmacium de Palaol atque Bernardus de Palaol et Bec de[1] Migento ac Raimundus de Sancto Stephano atque Petrum de Turricella et Bernardus priorem de Uliano, ut isti distribuant omnes res meas sicut eis iniuncxero:

In primis iubeo corpus meum sepeliri in cimiterio Sancte Marie de Uliano. Dimito eidem ecclesie C solidos et lectum meum honoratum et iubeo meum conuiuium fieri honorifice in eodem loco. Et dimito L solidos Gerunde ad missas canendas ad diem mee sepulture pro anima mea. In iamdicto loco pro prefatis C solidos habeat iamdictis prior mulam meam tamdiu donet soluantur ei. Dimito ecclesie Sancti Petri de Bugur et suis clericis V solidos et ad missas alios V solidos. Et milicie Templi mea arma. Sancti Sepulcro I morabatino et Sancto Hospitali alium. Dimito filie mee maiori Guillelme titulo hereditatis CC aureos. Dimito filie mee Beatrici per hereditatem C morabatinos. Dimito file mee Adaladi C solidos Ierunde titulo hereditatis et rogo meum amicum et consubrinum ut ipsam maritet Bernardus de Palaol. Dimito filiam meam Berengariam in potestate domine mee Ermesendis de Petra Incisa et matris eius Agnetis cum C solidos, ut ipsam maritent quos dimito ei pro hereditate. Dimito filie mee Guillelme et Palaole titulo hereditatis CC solidos Ierundenses quas dimito imperate Dalmacii de Palaol et rogo eum ut faciat eas monachas, quos CC solidos dimito unicumque illarum C solidos. Dimito filie mee mille L morabatinos pro hereditate et fiat monacha. Dimito filie mee Garsendis L morabatinos titulo hereditatis, ut fiat monacha. Dimitto ad pregnatum mee uxoris, si filius sit, ipsum mansum in quo habitat Raimundus Adamar qui est in Villa de Turricella de Monte Raso et sit clericus et sit sua hereditas. Si scire filia sit, dimito ei pro hereditate L solidos morabatinos et fiat monacha. Et iubeo meis helemosinariis, ut iamdictum auer soluant de meis rebus et uestituras qui meas iniurias et querimonias quas feci. Laudo et concedo mee uxori Garsendi illud sponsalicium quod ei feci ad diem nostrarum nuptiarum sicut resonat in sua carta et dimito ex pro melioracione illud meum alode que habeo in uilla et infra terminos Sancte Leocasie de Sterria et illud pignus quod habeo de Elrici in uilla Turricella de Monte Raso per CXX et V morabatinos de

[1] No es llegeix bé.

quibus habet L morabatinos ad suam uoluntatem. Hec omnia habeat de sua uita post mortem eius prefatum alode dimito filio meo Guillelmo titulo heditatis. Dimito filio meo maiori Raimundo illud sponsalicium quod feci sue mater et illos morabatinos omnes iamdictos preter illos L quos ei dimisi ad suam uoluntatem et uniuersum meum honorem quem habeo uel habere debeo ubicumque sit sicut melius habeo et teneo uel habere debeo et melius potest dia et intelligi cum meo castello de Begur, cum suis adempramentis ac seruiciis et cum uniuerso suo iure ubiqumque habere debet, preter illum alode quod fratri dimisi filio meo Guillelmo iamdicto, quam est in iamdicta uilla sua infra terminos Sancte Leocasie de Sterria. Et si forte iamdictus filius meis Raimundi obierit, absque liberis prefatum castellum cum uniuerso suo iure et totum meum honorem reuertatur iamdicto filio tercio Guillelmo. Et si ipse Guillelmus dicesserit sine infante legitimi coniugii, similiter prefatum alode reuertatur meo filio Raimundo. Et si ipsi ambo obierint absque liberis uniuersum, iamdictum honorem cum meo castro et suo iure revertur[2] iamdicto pregnatui, si esset filius sicut superius dixi, si non fuisset presbiter et si ita omnes dicesserint his liberis ad consilium et laudationem domini mei de Petra Incisa et meorum parentum et helemosinariorum fuisset constitutum meum castrum et omnem meum honorem uni ex meis filiabus. Et mater mea Palaola sit domina et potens tocius mei honoris quandiu uiuat et similiter Garsendis uxor mea sit domina et potens de omni meo honore ubicumque sit dum manere uoluerit absque uiro. Et si forte mariter duxerit hanc suum sponsalicium et ipsam meliorationem quam ei feci de sua uita post mortem eius sit sicut dixi sed illos L morabatinos habeat ad suam uoluntatem. Et rogo dominam meam Agnetem ut custodiat meam uxorem et omnia mea ubicumque sint et meos infantes et dimito ipsos et alia omnia mea in sua potestate et defensione pro benefaciendo infra instituo tutorem et procuratorem Dalmacium de Palaol, dominum meum et amicum et consubrinum, de castro meo et de quo meo honore ubicumque sit et de mea matre et uxorem et cunctorum meorum filiorum ut sicut melius poterit curam de supradictis habeat cum bona fide iamdictum castellum et omnem meum honorem, et omnia mea dimito in potestate et in defenssione iamdicti domini mei Dalmacii tandiu donec filius meus sit miles et de duos[3] his omnibus sint omnes homines et feminas sit potens et dominis tamen salua fidelitate domini de Petrainsisa.

Actum est hoc III kalendas aprilis, anno ab Incarnatione Domini M C XX IIII. Signum Guillelmi de Begur, qui hoc testamentum firmaui. Signum Garsendis, uxoris eius. Signum Agnetis, domine. Signum Dalmacii de Palaol. Signum Bernardi de Palaol. Signum Bec de Migento. Signum Raimundi de Sancto Stephano. Signum Petri de Turricella. Signum Palaola. Signum Geralli de Begur. Signum Raimundi de Iullano. Signum-suscripsi Raimundi, Dei Gratiam Girundensis episcopi. Bernardus suscripsi, ecclesie Uliani prior et Sedis Gerunde canonicus. Guillelmus de Lauro, hoc rogatus firmauit. Suscripsi Bernardi, presbiter de Pals.

Suscripsi Raimundus, presbiter de Serra et ecclesie Uliani, canonicus, hoc scripsit cum literas suprascriptis in VI et XXI linea.

Signum Renardus de Castilione*, qui hoc anno Domini M CC XX septimo, sexto decimo kalendas setembris, mandato Bernardus Stephani Gerundensis canonici et publici notarii fideliter translataui. Suscripsi [ ][4] Marchesius*, Gerundensis canonicus, tenens locum iudicis ordinarii qui autentice uidi et legi subscribo. Hoc probat Arbertus*

[2] Escriu *reverteltur* però sembla com si barrés amb una línia horitzontal les lletres *te* o *tel*.

[3] *Duos* té dos punts a dalt i dos a baix, un sistema que de vegades s'usa per marcar paraules o lletres equivocades. Per això podria ser que aquesta paraula no fos vàlida en el context de la frase.

[4] Hi ha un signe que acompanya el *suscripsi* però, com que és molt difícil identificar-lo correctament amb una inicial, abans d'equivocar-nos preferim deixar-ho en blanc.

dictus, sacrista, sacerdos. Bernardus Stephani*, Gerundensis canonicus et publicus notarius, qui hoc translatum fideliter fieri iussi et legendo et probaui subscribo. Suscripsi.

123

1123 abril 11

Condicions sagramentals del testament d'una persona que morí el 24 de gener de 1123 i de la qual desconeixem el nom.

A. Original, (?) x 500, ADG, pergamins de Besalú, doc. 7.

Del pergamí nº 7 de la carpeta de Besalú se'n conserven tres trossos: el primer d'ells pertany a la part superior esquerra del document, un altre a la part superior dreta i el darrer a l'escatocol. Entre elles no coincideixen ja que manca tota la resta del pergamí. Tot i així, es veu que està fet per la mateixa mà. A la transcripció hem ajuntat els fragments que corresponen a línies iguals.

Eixos trossos estan acompanyats d'un quart fragment en precari estat de conservació, desat dins un sobre, que no té res a veure amb els tres trossos anteriors, fet de diferent mà i lletra. Hipotèticament podria ser el document nº 8 però, com que no està classificat, per diferenciar-lo dels altres l'hem anomenat 7b.

A l'arxiu hi ha una regesta del nº 7 basada en el fragment corresponent a l'escatocol: *1123 abril 11 publicació del testamen de (...) que morí el 19 de gener de l'any de la data, fet en presència d'Humbert, Pere Artau i Ramon Sendred, canonges de Sant Ruf, Guillem Julià, clergue, Andreu Guillem i Bernat.*

No l'hem pogut identificar amb cap text publicat.

Notum sit cunctis omnibus qualiter I[ ]lo [ ]tent [ ]do uerbis [ ] facu[di]misit [ ] iamdicte Sancte Marie meis missio[ ] et in[ ]as in sua uita don[ ]. Iterum dimisit prefate ecclesie mulam quandam [ ]uam Dominis prior [ ]mucellia. Conces[ ] domos nos quas in alodio prescripte ecclesie u[c]imiterium h[ ] et sic satis mani[ ] eodem tempore [ ] adquisierat eo tantum tenore et[1] [u]ita sua [ ] et [i]llu uero suum [ ] predicte ecclesie reuerterentur cum omni mobile quod ibi habebat extra [ ] quam suis hominibus dimisit supra scripti namque omni[ ]iu[ ] et in presentia Umberti ne[ ] tri [ ] hac Raimund[i Se]ndredi, canonichorum Sancti Ruphi, et Guillelmi Iuliani, sui clerici, et Andree Guillelmi hac Bernarddi aliorum que qui ibi aderam post ob ti u [o uum][2] sic stare mandaui[ ] ingrauescente langore discerrit ab hoc seculo in mense ianuario XIIII kalendas febroarii, anno XVº regnante rege Lezuuicho.

Facta ista scriptura concessionis seu testati[ ][3] III idus aprilis, anno prescripto.

Signum Umberti[4]. Signum Petri Artalli. Signum Raimundi Sendredi. Signum Bernardi Raimundi. Signum Guillelmi Petri, leuita. Signum[5] Guillermi, sacerdotis. [ ]centia laicorum hominum scilicet [ ].

[1] A continuació podria dir *conuenit critici* o alguna cosa similar. El pergamí està enganxat i les lletres deformades.
[2] Les darreres cinc paraules són trossos enganxats del pergamí i per això no tenen sentit.
[3] Només distingim una *m* i una *s* aïllades.
[4] No sabem si signa o no.
[5] No està signat.

124

1123 maig 10

El bisbe Berenguer de Girona fa testament abans de marxar cap a Jerusalem i tria com a marmessors l'abat Berenguer de Sant Feliu, l'ardiaca Berenguer, l'ardiaca Gaucfred i el sagristà major Bernat. Deixa diversos alous a la Seu sense especificar-ne el nom.

[A] Original perdut.

B. Còpia del 22 de setembre de 1628 feta pels notaris Salvi Fàbrega, Miquel Galí i Joan Riurans, AMMC, pàg. 42, ex?

a. Ed. CAMS, nº 24, ex B.

D'aquest text no en coneixem cap versió a l'ACG o a l'ADG però sens dubte es tracta d'un document que cal inclore en aquest recull, tot i que el bisbe no morí fins gairebé vint anys més tard i el testament vàlid a l'hora de la seva mort podria haver estat un altre.

Testamento del año 1123 en que dexa a Guillermo su sobrino Berengario opiscopo la iglesia de Sant Martín.

Hoc est exemplum testamenti cuiusdam Gerundae sumptum bene et fideliter a quodam publico authentico et originali instrumento in pergameno antiquissimo exarato tenoris sequentis[1]:

Quia nullus in carne positus mortem euadere potest, idcirco ego Berengarius, Gerundensis episcopus, cupiens adire Sanctum Hierosolimitanum sepulcrum, eligo manumissores meos, id est, Berengarium, abbatem Sancti Felicis, et Berengarium, Gerundensem archileuitam[2], et Gaufredum, archidiaconum, et Bernardum, sacristam maiorem, ut si mors mihi aduenerit priusquam aliud faciam testamentum isti habeant potestatem distribuere omnes meas res sicut hic inuenitur scriptum:

Primum dimitto Gerundensis Sedis canonicae[3] totum illud alodium quod mihi aduenit uel aduenire debet per uocem uel authoritatem genitoris uel genitricis meae[4], tali modo ut Guillermus[5] Dalmatii, nepos meus, habeat illud tantum dum uiuit sine aliquo impedimento quod ibi non faciat, post cuius obitum sit ius proprium prefatae[6] canonicae[7]. Et omnia[8] illa alodia quae[9] fuerunt Pontii et Iohannis, capitis scholarum, dimitto ad Guillermum[10] Raimundi, nepotem meum, ut habeat illa in seruitium Dei et Sancti Martini de ipsa Costa ea electione qua Poncius[11] elegit Iohannem et Iohannes Berengarium et Berengarius me, id est, ut benefaciat ipsam ecclesiam cantare et illuminare sicut melius potuerit et non faciat aliquod impedimentum in praedictis[12] alodiis, et post suum obitum eligat unum clericum qui similiter faciat de praedictis[13]

[1] Fins aquí no ho transcriu a.
[2] *Archieleuitam*, a.
[3] *Canonice*, a.
[4] *Mee*, a.
[5] *Guillelmus*, a.
[6] *Prefate*, a.
[7] *Canonice*, a.
[8] Al manuscrit algú ha subratllat *et omnia.*
[9] *Que*, a.
[10] *Guillelmum*, a.
[11] *Pontius*, a.
[12] *Predictis*, a.
[13] *Predictis*, a.

alodiis et sic fiat usque in finem seculi. Et dimitto eidem Guillermo[14] omnia meae[15] domus utensilia et omnes meos boues et asinam et oues et porchos et cabras[16]. Et ad Bernardum Raimundi, sacristam, dimitto ipsam meam equam domitam. Alias omnes equas meas dimitto ad Bernardum, fratrem meum, excepta una pullina de hoc anno quam dimitto Berengario de Munels. Et de omni pane et uino ueteri dimitto medietatem Gerundensi chanonice praefatae[17] et aliam medietatem ad domum Sancti Martini praedicti[18]. Si quis autem hanc meae[19] ordinationis scripturam scienter uiolauerit auctoritate Patris et Filii et Spiritus Sancti, tamdiu excommunicationi subiaceat quousque congrua emendatione quod uiolauerit restituat.

Actum est hoc VI idus maii, anno XV regni Ludouici regis.

Berengarius, Dei Gratia Gerundensis ecclesiae[20] episcopus. Berengarius Gerundensis, archidiaconus. Gaucefredus Bisullunensis, archileuita.

Poncius, presbiter[21], qui hoc testamentum scripsit et subscripsit die et anno quo supra.

Signum Saluius Fabrega, notarius publicus Gerundensis auctoritate regia, substitutus a successor Jacobus de Campolongo, notario publico Gerunde, notarius regis. Signum Michael Gali, auctoritate et substitutione praedictis etiam notarius publicus Gerundae, huiu exemplo contestis. Signum Ioannes Riurans, notarius publicus Gerunde regia auctoritate, substitutus ab herede seu successore Jacobi de Campolongo, notario publico ciuitatis baiulie et uiccarie Gerunde suarumque pertinenciarum notario, exemplum [ ][22] a suo exemplari preinserso sumptum et sun eodem correctum de comprobatum et per dictos honores con notarios meos testificatum subscripsi et clausi hodie XXII septembris MDCXXVIII.

[14] *Guilelmo*, a.
[15] *Mee*, a.
[16] *Capras*, a.
[17] *Prefate*, a.
[18] *Predicti*, a.
[19] *Mee*, a.
[20] *Ecclesie*, a.
[21] Pel tipus de lletra també podria ser *presbyter* tal i com transcriu a.
[22] No hem sabut desxifrar l'abreviatura.

125

1123 juny 3

El clergue Pere de Celrà, fill de Bernat Guillem Poch, dóna a Santa Maria de la Seu de Girona i la seva canònica, el violari d'un alou situat a Celrà.

A. Original, 105 x 188, ACG, pergamins, 185. A la guia de l'arxiu es data 1122.VI.3.
B. Còpia, ADG, CC, pàgs. 212-213, ex A.
a. Regest CCM, nº 220, ex A.
b. Ed. CAC, nº 232, ex B.

Algunes parts del marge inferior estan malmeses però el text es pot llegir sense massa problemes.

Transcripció ex A:

In[1] Christi nomine ego Petrus, clericus de Celrano, filius qui fui Bernardi[2] Guillelmi[3] Poch, difinio[4] et euacuo Domino[5] Deo et Sancte Marie Sedis Girunde[6] et eius canonice ipsum totum uiolarium quod habeo et pater meus habuit in omni alodio quod fuit Raimundus Raimundi de Sancta Columba quod est in Celrano. Sicut habetur et continetur totum prefatum alodium sic difinio[7] pariter et euacuo Deo et prefate canonice ipsum uiuolarium[8] quod ibi habeo in uita mea, ita ut ego uel aliquis per meam uocem non possimus ibi aliquid requirere, sed semper maneat in ius et dominium prefate canonice perpetim habendum et possidendum. Quam difinitionem[9] si quis irrumpere temptauerit, nihil[10] penitus proficiat, sed duplam composicionem[11] Deo et prefate canonice in eodem loco componat.

Actum est hoc III nonas iunii[12], anno XV regni Ludouici[13] regis.

Signum[14] Petrus, leuita*, Signum Petri Lobeth*[15], Gila Berengarii*[16], qui hanc difinitionem[17] feci[18] manu propria firmaui[19] et testes firmare rogaui. Signum Gielmi[20] Guasco, presbiter*[21]. Bernardus, presbiter*. Signum Guillelmus[22] Iuliani. Signum Gila Berengarii*[23].

---

[1] B no té la primera lletra.
[2] B passa a la pàgina 213.
[3] *Guilielmi*, b.
[4] *Diffinio*, B.
[5] *Domino* és sobreposat.
[6] *Gerunde*, B.
[7] *Diffinio*, B.
[8] *Uiolarium*, B.
[9] *Diffinitionem*, B.
[10] *Nichil*, B.
[11] *Compositionem*, B.
[12] *Iunii* escrit tot en majúscula.
[13] *Lodouici*, B.
[14] *Crucem-signum*, B.
[15] *Lobet*, B.
[16] Signa dues vegades a la versió A: una aquí i una altra davant de l'escrivà. B copia aquesta signatura només abans de la de l'escrivà.
[17] *Diffinitionem*, B.
[18] F hi afegeix *manu*.
[19] Des de *qui hanc* fins a *firmaui* està escrit a sota, de la meitat del pergamí cap a la dreta.
[20] *Guilielmi*, b.
[21] *Guillelmi Gasconis presbiteri*, B.

Suscripsi Bernardus, yppodiachonus*[24], qui hoc rog[atus] scripsi die et anno quo supra.

[22] *Guillelmi*, B; *Guilielmi*, b.
[23] És el mateix *Gila Berengarii* que ha signat abans. Ho fa dues vegades.
[24] *Ippodiachonus*, b.

126

1123 setembre 25

Ponç Oliba i els seus fills i fillols cedeixen a Ponç Terriola, la seva esposa Arsèn i llurs fills i filles, els drets d'una baiulia que tenen al comtat d'Empúries als termes de Santa Maria de Vilamacolom i al de Sant Pere Pescador, a canvi d'un cens anual d'un sexter d'ordi, divuit diners comtals per pernils, una migera de cibada, dos pans i dues gallines.

A. Original, 133 x 236, ACG, pergamins, 186.
B. Còpia del 7 de maig de 1339 *(nonas madii anno Domini Mº CCCº XXXº nono)*, feta pel notari Ramon Torró, 159 x 265, ACG, carpeta còpies, doc. 13. No és a la guia de l'arxiu.

El pergamí A té malmés el marge superior i una part del dret. A la part inferior presenta dos forats tapats amb cinta adhesiva transparent, un dels quals afecta la darrera línia d'escriptura. El pergamí B té l'angle superior esquerre trencat.

Transcripció ex A:

Notum [si]t omnibus hominibus atque futuris quia ego Poncius[1] Oliba et filiis et filiabus meis, nos insimul[2], [do]natores sumus tibi Poncius Terriola simulque Arsendis, uxorem tuam, atque filiis et filiabus tuis, cunctam honorem nostra[3] quod nos habemus uel habere debemus per qualicumque uoces in comitatu Impuritano, in terminio Sancte Marie Ville Mucrube[4] uel infra[5] termines Sancti Petri Pischatoris[6], ut habeas et teneas et possideas omnibus diebus uite tue tu et filiique tui qui de te procreati in unum. Iterum nos predicti sic donamus ipsa baiulia nostra[7], ut habeatis et teneatis uel cum ipsa proienietati tue et aufferas nobis per unumquemque[8] annis per cunctam honorem sesters I ordei, XVIIIº denariorum comitalibus per perna, migera[9] I ciuada, fogaces II, parilio I gallinarum. Et inantea hanc donacionem[10] firma maneat omni tempore[11].

Que est acta VII kalendas octobris, anno XVI regnante Ledouicho rege.
Signum Poncii Oliba et filiis uel cum filiabus meis, qui hac donacionem[12] fieri iussimus, firmauimus firmarique rogauimus. Signum Bernardus, filio iamdicto patri. Signum Guillelmus Terriola. Signum Petrus Adalberti. Signum Arnallus Raimundi.

Raimundus, presbiter*, qui hoc rogatus scripsit die et anno quo supra [suscripsit][13].

[1] No veiem clar si té l'abreviatura final d'*us* o no.
[2] *Simul*, B.
[3] *Meam*, B.
[4] *Mucurumbe*, B.
[5] *Inffra*, B.
[6] *Piscatoris*, B.
[7] *Meam*, B.
[8] *Unumquoque*, B.
[9] *Miga* sebse abreviatura, B.
[10] *Donationem*, B.
[11] *Omnique tempori*, B.
[12] *Donationem*, B.
[13] B escriu un *suscripsit* que no té A ja que aquest presenta un forat que s'ha reparat amb una mena de cinta adhesiva. B el signen Bartomeu, batlle de Castelló (d'Empúries) i el notari Ramon Torró.

127

1123 octubre 2

Bernat de Vultrera i el seu germà Guillem juren fidelitat i protecció a Umbert de Tallada i el seu germà Guillem pel que fa a la part del castell de Fonolleres que havia estat del difunt Pere Bernat. Al mateix temps Umbert de Tallada i el seu germà Guillem juren fidelitat i protecció a Bernat de Vultrera i el seu germà Guillem pel que fa a la part del castell de Fonolleres que havia estat de Guillem Bernat.

A. Original unit a un duplicat per la part inferior per A, B, C, 255 x 250, Pia Almoina, doc. 2975, Fonolleres nº 15.
[B] Duplicat perdut unit per la part superior a l'original A per A, B, C.
C Còpia simple més o menys contemporània de l'original feta pel prevere Ramon, 90 x 275, Pia Almoina, doc. 2935, Fonolleres nº 15.

El pergamí A té l'angle superior esquerre malmès i a la part de les signatures, posteriorment, s'hi va col·locar un segell del bisbat fet amb un tampó. El pergamí C té un forat al marge esquerre que afecta la primera paraula de la cinquena línia i té malmesa la vora lateral dreta inferior però es llegeix bé.

Transcripció ex A:

In nomine Domini[1] ego Bernardus de Vultreria et Guillelmus, frater meus, conuenimus tibi Umberte de Talada et Guillelmo, fratri uestro, quod de[2] ista ora inantea fideles erimus tibi et adiutores de ipso kastro de Funeleres[3], quod condam fuit Petri Bernardi, et de omni[4] honore quem hodie habetis uel habere debetis uel inantea nostro consilio adquisieritis et pro nomine de omni honore qui ad[5] ipsum supradictum kastrum pertinet de Funeleres[6], qui fuit Petri Bernardi, contra cunctos homines uel feminas qui uobis tollere supradictos honores uelint uel aliquit[7] inde tollere uoluerint fideliter sine engán[8]. Et ego Umbertus supradictus de Talada et Guillelmus, frater[9] meus, conuenimus tibi Bernardo[10] de Vultreria supradicte et Guillelmo, fratri tuo, quod de ista ora inantea fideles erimus tibi et adiutores de ipso kastro de Funeleres[11], quod condam fuit Guillelmi Bernardi, et de omni honore quem hodie habetis uel habere debetis uel inantea nostro consilio adquisieritis et pro nomine de omni honore qui ad ipsum supradictum kastrum pertinet de Funeleres[12], qui fuit Guillelmus Bernardi, contra cunctos homines uel feminas qui uobis tollere supradictos honores uelint uel aliquid inde tollere uoluerint fideliter sine engan.

Facta est autem hec scriptura conuenientia[13] VI nonas octobris, anno XVI regnante Ledouicho rege.

---

[1] *In nomine Domini* s'ha reconstruït segons C.
[2] *Fratri uestro quod de* reconstruït segons C.
[3] *Funuleres*, C.
[4] Havia escrit una *a* final i a sobre ho ha corregit amb una *i*.
[5] La part *-i ad* és sobreposada.
[6] *Funuleres*, C.
[7] *Aliquid*, C.
[8] Sense accent a C.
[9] *Frater* reconstruït segons C.
[10] *Bernarde*, C.
[11] *Funuleres*, C.
[12] *Funuleres*, C.
[13] *Conueniencia*,C.

Signum Bernardi Guillelmi[14] Vultrerie, signum Guillelmi, eius fratris, qui hanc conuenientiam[15] laudamus atque firmamus et testes firmare rogamus. Signum Umberti de Talada, signum Guillelmi, eius fratris, qui hanc conuenientiam[16] laudamus atque firmamus et testes firmare rogamus. Signum Riamballi. Signum Geralli. Signum Umberti, pater supradictorum filiorum. Signum Gauzbert[i] Guillelmi. Signum Bernardi, quod dicitur Calcia Vetula. Signum Raimundi Bernardi de Pala Chals[17]. Signum Poncii, Gerundensis canonici*.

Raimundus, sacer*, qui hanc cartam conuenientie[18] rogatus scripsit, qui in karta linea super scripsit, die et anno quo supra suscripsit[19].

[14] *Guillelmi Bernardi*, C.
[15] *Conuenienciam,* C.
[16] *Conuenienciam,* C.
[17] *Pale Chals*, C. En les dues versions que coneixem s'escriu com si fossin dues paraules separades.
[18] *Conueniencie*, C.
[19] Dins la versió A el *suscripsit* està entre *su-* i *–pra*. A la versió C, a continuació i en signatura autògrafa, hi ha el nom del copista: *suscripsi Raimundi presbiter qui hoc translatum scripsi*. La versió A acaba amb les lletres A, B, C, D, E, F, G, H, I, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, U, escrites cap per avall. Per tant, hi manca el tros de dalt.

128

1124 maig 15

Convinença (i jurament de fidelitat) entre Guillem Arnau de Vilopriu i Gerard Bernat de Rupià respecte l'església de Vilopriu. El primer és compromet a ésser fidel al segon, ajudar-lo en la guerra i en totes aquelles coses que faci pel seu consell i enviar-li-hi dos cavallers quan faci cavalcades. Si Gerard Bernat li demana ajuda i al cap de trenta dies Guillem Arnau no la hi dóna o si els homes d'aquest darrer fan la guerra al primer, dit Guillem Arnau perdrà l'església de Vilopriu, que tornarà a Gerard Bernat.

A. Original, 200 x 184, ACG, pergamins, 222. A la guia de l'arxiu es data 1133.V.15.

Tot i que al document no quedà massa ben especificat, pel context i pel seu contingut deduïm que la convinença o jurament de fidelitat es féu perquè Guillem Arnau rebé els drets o la potestat de l'església de Vilopriu, els quals eren de Gerard Bernat de Rupià.

Hec est conuenientia que[1] facit Guielmus Arnaldi de uila Ulprici, Geraldo Bernardi de Rupiano, de ecclesia de uilla Ulprici. Conuenio namque ego prescriptus Guielmus tibi iamdicto Geraldo de iamdicta ecclesia, quod de ista hora inantea fidelis ero tibi de tuo corpore et de omnibus tuis membris et de omni tuo honore quam hodie habes uel habere debes uel inantea adquisieris per meum consilium sic in tuo sacramentale quod tibi iuraui continetur. Item conuenio tibi quod de omnes guerres quas habebis per tua honore quam hodie habes uel habere debes aut inantea adquisieris per meum consilium, adiutor ero tibi a deffendre et a guerreiar per fidem sine engan in omnibus locis ubicumque habes uel habere debes per quantasque uices tu michi mandaueris. Similiter conuenio tibi ut in omnes hostes et caualcades ubi tu uiris uadam tecum cum duos cauallarios et ita sun tuus per fidem sine engan, sic auus[2] fuerunt de sioniore de Vultrera. Et de ista omnia superius scripta si res ten passaua o to passaua et infra trenta[3] dies no to avia redreth che tu mo manaries o men comenries per temed ipso o per tuo messadge o per tuo misadges, ipsa ecclesia prescripta de uilla Ulprici incurrat in tua potestate ad tuam uoluntatem faciendam. Et si ullus homo te guerreiaua per mi de iamdicta ecclesia similiter incurrat prescripta omnia in tua potestate.

Facta ista conuenientia idus mai, anno XVI Ludouici regis.

Signum Guilelmi Arnaldi, qui ista conuenientia feci et firmaui et firmare rogaui. Signum Bernardi Arnaldi de Petra. Signum Poncii Arnaldi de Petra. Signum Raimundi Berengarii de Iafar. Signum Berengarii Arnaldi de Fuxa.

Gerbertus, sacer*, qui hoc scripsit cum literis rasis in prima linea et in decima die et[4] suscripsi.

[1]Hi ha una paraula mal borrada la presència de la qual ja ens la diu l'escrivent a l'escatocol. Sembla com si hagués escrit *facitem* o alguna cosa similar.

[2]Tros borrat del qual ja avisa l'escrivent a l'escatocol.

[3] Escriu *XXX* amb una *a* sobreposada. Seria *triginta* però com que la frase l'escriu en català ens permetem de transcriure-ho per *trenta*.

[4]La frase queda tallada. Hi mancaria un final com ara *anno quo supra* o bé *anno prefixo*.

129

1124 agost 30

Arnau Guillem de Cartellà, amb el consentiment dels seus fills, dóna a Santa Maria de la Seu de Girona, al bisbe Berenguer i als canonges, tot un seguit de propietats i drets que retenia injustament.

[A] Original perdut.
B. Còpia, ADG, CC, pàgs. 170-171, ex A.
C. Còpia, ACG, LLVCG, fulls 191 revers-192 vers, ex B.
a. Regest CC, nº 221, ex B.
b. Ed. CAC, nº 234, ex B.
c. Transcripció RGLRV, nº 228, ex C.

B, a la pàgina 191, a l'inici de la segona columna d'escriptura, torna a repetir la darrera línia que havia escrit al final de la primera columna d'escriptura, una equivocació de l'escrivent. Aquest mateix error el trobem al text C. Llavors, C es copià de B ja que si s'hagués copiat de l'original no s'haria repetit aquesta equivocació.

Transcripció ex B:

[P]ateat[1] cunctis hanc scripturam legentibus quoniam ego Arnallus[2] Guillelmi[3] de Cartiliano, prompto animo seu bona uoluntate, et cum consilio et assensu filiorum meorum, uidelicet, dompni Berengarii Sancti Felicis abbatis et Gaucerandi[4] Menardi, Petri et Guillelmi[5] diffinio, euacuo atque omnibus modis dereliquo[6] domino Deo et Sancte Marie Sedis Gerunde atque Berengario, eiusdem sedis episcopo, omnibusque canonicis sibi subiectis[7], omnia illa alodia et toltes et forcias[8] siue malos usaticos que in honore Sancte Marie actenus iniuste me fecisse confiteor. Diffinio primum canonice Sancte Marie totum illud[9] alodium de Ipsa Presa cum ecclesia que ibidem habetur sicut supradicte sedis canonici multociens[10] mihi[11] proclamauerunt et totum illud alodium de Fontibus. Diffinio iterum dopno[12] Berengario, Gerundensi[13] sedis episcopo, suisque successoribus ipsas taschas Sancte Marie Episcopalis cum ipso feuu[14] de Ventenac[15] sine ullo retentu quem ibi non facio[16]. Item diffinio supradicte canonice omnes illas toltas et forcias[17] atque malos usaticos que in alodio quod fuit Soniarii Rufi[18]

[1] B no té la primera lletra; C comença: *instrumentum diffinicionis thascarum et ecclesiarum de Sa Presa et de Cartiliano et de Episcopali et de Ffraxaneto.*
[2] *Arnaldus*, c.
[3] *Guilielmi*, b.
[4] *Galcerand*i, C.
[5] *Guilielmi*, b.
[6] *Derelinquo*, C i b.
[7] Algú ha subratllat des de *Berengario* fins *subiectis*.
[8] *Fortias*, C.
[9] *Illus*, b.
[10] *Multotiens*, C.
[11] *Michi*, C.
[12] *Dompno*, C; *Tibi dompno*, b.
[13] *Gerundensis*, C i b.
[14] *Feuuo*, C; *Feuo*, b.
[15] *Uentenach*, C, i per acabar de completar la pàgina hi col·loca una lletra darrere seu.
[16] *Fatio*, C.
[17] *Fortias*, C.
[18] *Rufph*i, C.

hucusque[19] feci iniuste et homines per me siue in alodio quod fuit Adalberti de Cartilliano[20] ubicumque sit et in omni alodio quod prefata[21] canonica habet in Cartelliano[22] (ubicumque [sit][23] et in omni alodio quod prephata[24] canonica habet in Cartilliano[25])[26] uel habere debet et in illo de Tornauels, quod fuit Gadaudi Butric[27], et etiam in illo alodio[28], quod fuit Dagoberti clerici, quod simili modo diffinio et euacuo atque derelinquo. Et fratrum eius Adalberti et Guillelmi[29] Guisadi, quicquid[30] denique in alodio Guillelmi[31] Segarii et in Frexaneto rapui, tenui seu quolibet modo habui, similiter diffinio. Hec omnia superius scripta propter Deum et remedium anime mee diffinio, euacuo atque omnibus modis derelinquo omnipotenti Deo et prefate Sancte Marie sedis episcopo et[32] canonicis eius et eorum successoribus, ita ut nec ego nec aliquis per meam uocem possimus aliquid requirere[33] in hiis omnibus superius scriptis, sed[34] secure et quiete hec omnia predictus episcopus et canonici eius[35] successoresque eorum teneant et possideant omni tempore sine blandimento ullius uiuentis. Hanc igitur diffinitionem siue euacuationem si quis[36] irrumpere temptauerit, non ualeat, sed[37] pro sola presumptione duplam compositionem prefate Sancte Marie et canonicis eius persoluat, hac scriptura firma perhenniter persistente.

Actum est hoc III kalendas septembris, anno XVII regni Ledouici[38] regis.

Signum Arnalli Guillelmi[39], signum Gaucerandi, signum Agenardi, signum Petri, filiorum predicti Arnalli, qui han[40] cartam *(Pàg. 171)* fieri iussimus, firmauimus firmarique rogauimus. Signum Berengarii Tortuosi. Signum Bernardi Guillelmi[41] Aqueuiue[42]. Signum Petri Raimundi[43]. Signum Raimundi[44] Udalardi. Signum Guillelmi[45] Berengarii de Clarano. Signum Arnalli Bernardi. Guillelmus[46] ypodiaconus[47].

---

[19] La h és sobreposada; *Huc usque*, c.
[20] *Cartiliano*, C i b.
[21] *Predicta*, b.
[22] *Cartiliano*, C.
[23] Reconstruït ex C; *sit*, b.
[24] *Prefata*, C.
[25] *Cartiliano*, C.
[26] El text entre parèntesi està repetit a les versions B i C.
[27] *Butrich*, C.
[28] Entre *a-* i *-lodio* C passa al full 92 vers.
[29] *Guilielmi*, b.
[30] *Quidquid*, C.
[31] *Guilielmi*, b.
[32] *Atque*, b.
[33] Un *–re* és sobreposat.
[34] C no ho té.
[35] C no ho té.
[36] *Siquis*, c.
[37] *Set*, a.
[38] *Lodouici*, C.
[39] *Guilelmi*, C; *Guilielmi*, b; *Guillelmi*, c.
[40] *Hanc*, C i b.
[41] *Guilielmi*, b.
[42] *Aque Uiue*, C.
[43] *Raymundi*, C.
[44] *Raymundi*, C.
[45] *Guilielmi*, b.
[46] *Guilielmus*, b.
[47] *Ypodiachonus*, C; *Ipodiaconus*, b. El transcriptor de b s'equivoca i el *suscripsi* de Pere l'atribueix a *Guillem.*

Suscripsi Petrus Guillelmi, presbiter, qui hoc rogatus scripsi die annoque prefixo.

130

1124 setembre/octubre

Ponç, vescomte, fa testament abans de partir en una expedició del rei d'Aragó. Deixa dos masos a la Seu de Girona.

A. Original, 157 x 212, ACG, pergamins, 187. A la guia de l'arxiu es data 1124.IX.

Tot i que el pergamí està sencer, bona part de les lletres del marge esquerre i algunes del dret han desaparegut a causa de taques de líquid que les han fet desprendre.

In Dei nomine ego Poncius, uolens pergere in publica expedicione regis Aragonensis, facio hoc meum testamentum ne si quod absit illuc uel alicubi mortis mihi subueniret periculum quodlibet predecens altercatio ex omnibus rebus meis non oriretur. Quapropter eligo manumissores hac distributores rerum omnium mearum, uidelicet, Poncius, comes Empurdani, et Petrus Raimundi Vila de Man et Sancia, uice comitissa, uxor mea, quatinus ipsi distribuant omnes res meas sicut ego in hac pagina ordinauero:

Primum ergo dimito Sancte Marie Sedis Gerunde mansum Raimundus Arnalli Franchi Iag et mansum de Gotarra, hoc quod habeo uel abere debeo. Et dimitto Sancti Saluatoris cenobii Bredensi medietatem ipsam dominicaturam que abeo in parrocha Sancti Chirici de Arbucies. Et meliores tribus mansis cum eorum pertinenciis que aueo[1] in Angles, in alodio que Ermessendis, uicecomitissa, dimisit[2] in Roda predicte cenobio, ita ego dimito cum meliorem mansum Sancti Aciscli cum pertinenciis. Et alium mansum meliorem que abeo in Tordera cum suis pertinenciis sic dimito solidum et liberum predicto cenobio Sancti Saluatoris. Dimitto Sancia, uicecomitissa [ ], qui pregna est, si abuerit filium uel filia et non accepit uirum, omnia mea honore que abeo in cunctis locis in Gerundensi siue Empurdanensi atque [ ]nensis siue Urgellensis aut Riba Corca atque Ausonensis siue Barchinonensis uel in comitatu Rosseionensi, alaudium et feuum. Et si accepit uiro dimitto illa kastro de Bruiola cum kastro Angles cum eam honore et terminis et kastellanis dictis kastris in uita sua. Post obitum eius remaneat ad filium uel filia unde pregna remaneat de me et si obierit filium aut filia remaneat ad nepotis meis de Kastela, Petrus et Ferrandi [ ] dictis nepotis in baiulia Guillelmus Raimundi, seneschalch. Alia mea honore que remanet in cunctis locis dimito ad filio uel filia qui est creati [ ] uoluerit filium uel filia sine infante legitimo coniugio reuertar ad dictis nepotis meis et ipse qui abuerit meam honorem [ ] kastris que ego dimito uxor mea, si accepit uirum, donet ad dicta uxor mea quinque milia solidos denariorum et abeat[3] dictis [ ] solidos et liberos. Et dimito Berengarii de Brugeres quartam partem decimarum ecclesie Sancte Marie[4] de Vitrarios, tantum ut meos [ ]ores donent illi D solidos denariorum. Et similiter dimito Petrus Carteiani manso quod pater eius tenet per me, ut tantum [ ]eat et abeat usque meos manumissores donent illi D solidos denariorum et mando meos manumissores ut soluant [ ] de mea honore uel mobile.

[ ] kalendas octobris, anno XVII regni regis Ludouici.

[1] La *e* és sobreposada.
[2] Escriu dues vegades la paraula *dimisit*.
[3] Hi manca l'abreviatura de la *e*.
[4] Escriu una *a* i després una *e*. Pot ser correcció o bé que volgués escriure *Mariae*.

Signum Poncius, uicecomes, qui hunc [ ] cum presenti tradidi, firmaui firmarique rogaui. Signum Poncius, comes. [ ] Signum Sancia[5], uice comitissa. Signum Petrus Raimundi. Signum Petri Carteia. Signum[6] Berengarii de Brugeres. Signum Bernardi Vila de Man[7]. Signum Guillelmus Beraula[8]. Signum Arnalli Raimundi[9]. Signum Gocfredi Bernardi[10].

[ ] scripsit* cum literis rasis et emendatis die uel anno quo supra suscripsit.

[5] La vocal final ha d'ésser una *a* tot que més aviat sembla una *e*.
[6] No veiem clar si hi ha el *signum puncti* o no.
[7] O bé *Bernar de Uilla de Man*. No està signat.
[8] També podria ser *Berauli* o un nom semblant. No està signat.
[9] No està signat.
[10] No està signat.

131

1124 (document perdut)

Amb el nº 188, a la guia de l'ACG apareix esmentat un document, avui dia desaparegut, que es regesta de la següent manera:

Canet d'Adri.
Guillem Gispert, esposa i fills, defineixen a favor de la canonja, de l'abat Guillem i prepòsits de la Seu, el Mas Anglada, de Sant Vicenç de Canet.
Nonas nouembris anno XVII regni Ludouici regis.
Bernardus presbiter scripsit.
/pl. 9, nº 8/ 102 x 231 mm.

132

1125 abril 25

Gerall, capellà de Sant Andreu de Borrassà, juntament amb els altres clergues de dita església donen a Pere de Trull, al seu nebot Arnau i la seva descendència el mas de Trull, el qual aquests pagesos treballaven, a canvi de vint-i-quatre sous de diners gironins. De la propietat no s'haurà de pagar cap renda a l'església.

A. Original, 93 x 262, ADG, Pia Almoina doc. 699, Borrassà nº 135.

Sciant cuncti presentes et futuri quoniam ego Gerallus, chapellanus ecclesie Sancti Andree Borraciani, uoluntate et consilio cunctorum clericorum eiusdem ecclesie, uidelicet, Petri Poncii, sacristani, et Arnalli, presbiteri, et Arnalli, prepositi Sancte Marie Letonis, dono tibi Petro de Trul et tuo nepoti Arnallo et uestris infantibus atque omni uestre posteritati, ut de ipso campo quem tenetis in pagesia per iamdictam ecclesiam Sancti Andree a modo non donetis eidem ecclesie neque suis kapellanis uel clericis presentibus neque futuris nisi tascham et bracaticum et terciam partem calchature de fructibus qui erunt in eodem campo itaque semper in perpetuo uos iamdicti omnisque uestra progenies stantes in manso de Trul, tali modo teneatis in pagesia prenominatum campum. Qua de causa et dono nos supradicti clerici accipimus de uobis predictis laboratoribus XXIIII solidos denariorum Gerundensium. Qui campus est in predicta parrochia prope domum iamdicta. Hoc donum et scripturam sponte factam qui uoluerit destruere nullatenus ualeat, sed in duplo componat.

Que est acta VII kalendas madii, anno XVII regnante Ludouicho rege.

Signum Geralli, prioris et kapellani, qui hanc scripturam fieri iusii firmaui firmarique rogaui. Signum Arnalli, prepositi. Signum Petri Poncii, sacristani. Signum Arnalli, presbiteri. Signum Raimundi, baiuli. Signum Berengarii de Kasiis. Signum Guilelmi Arnalli. Signum Arnalli, sacristani Letonis.

Petrus, presbiter*, hoc rogatus scripsit sub die suscripsit et anno quo supra.

133

1126 setembre 23

El clergue Guillem Bernat fa testament a causa d'una greu malaltia i tria com a marmessors al bisbe Berenguer, l'ardiaca Gaucfred, el sagristà Arnau Joan, el clergue Ponç d'Urgell i Pere Ponç. Mana ésser enterrat a Santa Maria de la Seu de Girona, on deixa, entre d'altres béns, quaranta sous per la seva sepultura, un alou a Ultramort i una tina a Parets, una lliura de plata i una copa. El bisbe rep una mula i una copa, i altres clergues reben diverses deixes.

A. Original, 209 x 411, ACG perg. 193.

In Dei[1] eterni nomine ego Guillelmus Bernardi, clericus, graui infirmitate detentus, facio hoc breue testamentum in quo eligo manumissores meos domni Berengarium, episcopum, et Gaufredum, archileuitam, et Arnallum Iohannis, sacristam, atque Poncium Urgelli, clericum, et Petrum Poncii de Ma[ ], ut si obiero ex hac infirmitate ipsi distribuant omnes res meas mobiles et immobiles sicut hic scriptum est:

In primis dimito corpus meum sepeliendum in cimiterio Sancte Marie Sedis Gerunde cum solidis XL pro mea sepultura et ad missas canendas Et dimito ad canonicam eiusdem[2] mansum meum alodium de Vulture[3] Mortuo cum ipso stallico, solide et libere, sicut mater mea mihi donauit per scripturam et dimisit in suo testamento, tali modo ut Petrus Raimundi clericus, nepos meos, teneat illud in uita sua et donet[4] inde annuatim pro censum in festiuitate Sancti Michaelis porcum I canonichalem[5] iamdicte chanoniche Sancte Marie[6] et ad obitum suum reuertatur iamdictum alodium eidem canonice solide et libere sine ullo impeimento. Et dimito ad domnum Berengarium, episcopum, ipsam meam mulam et scyfum argenteum quem habeo in pignore per eum quem habet Gaufredus, archileuita. Et dimito ad opera Sancte Marie Sedis modios II ordei et morabatinos V et asinum meum cum guadingia I. Et dimito ad presbiteros eiusdem sedis singulos morabatinos. Ad Sanctum Felicem Gerundem dimito morabatinos III. Ad Sanctum Petrum Gallicantus morabatinos IIII. Ad Sanctum Danielum morabatinum I. Ad Sanctum Martinum similiter. Et dimito iterum ad Sanctam Mariam Sedem libram I plate et scifum I argenteum ad calicem faciendum, ut fatiat inde fieri eum Arnallus, secrista. Et dimitto ad Sanctam Mariam de Letone solidos LX. Et ad Sanctam Mariam Ville Bertrandi morabatinos IIII. Ad Sanctam Mariam de Iuano dimitto ipsam meam hereditatem alodii quam habeo in Palacio Rauani. et dimitto ad Sanctum Petrum de Bisulluno modium I uini. Et ad Sanctum Petrum Campi Rotundi alium. Et Sanctum Michaelum de Fluuiano medium modium ordei. Et dimito ad ipsam confrariam de Uiastred ad ipsos presbiteros solidos L ordei. Et dimito ad opera Sancti Petri de Nauata et ad suos clericos modium I ordei et oues meas et alium[7] quod ibi est. Et ad Sanctam Leocadiam de Parietibus duos scrinios qui ibi sunt et ad clericos suos solidos II ordei et tot idem uini. Ad clericos Sancti Emitherii de Romaiano similiter. Ad Sanctam Mariam de Ceruiano solidos IIII ordei. Et ad ipsum Ospital de Iherosolimam et caballeriam dimito quartas VIIII ordei et

[1] Espai borrat.
[2] La *m* final de *eiusdem* serveix també per la m inicial de *mansum*.
[3] *Meum alodium de Uulture* algú ho ha subratllat posteriorment.
[4] La et final de *donet* està fet amb una abreviatura de *et* i a més a més una *t* final.
[5] La *ch* és sobreposada.
[6] *Chanoniche Sancte Marie* algú ho ha subratllat posteriorment.
[7] Com que està enganxat a un *et* carolingi, dubtem si diu *alium* o bé *ralium*.

guadingiam I et culcitram I ad ipsum hospital. Et dimito ad Sanctum Iacobum de Gallicia morabatinos IIII. Ad Sanctum Sepulcrum de Paleria uexel I et fexam I terre quam comparaui de Raimundo Eruig. Et dimitto ad Sanctum Iulianum de Virginibus et suos clericos ipsum expletum quod ibi habeo. Ad Sanctam Eulaliam de Vulture Mortuo et suos clericos similiter. Ad canonicam Sancte Marie Sedis dimitto ipsam meam tinam de Parietibus. Et dimito ad Petrum Poncii de Uiastred ipsas meas domos Gerunde, post obitum suum remaneant[8] ad Oliuarium et Petrum Guillelmi, presbiteros, pro anima mea et post illos ad alium presbiterum ipsius sedis et sic fiat usque in finem seculi. Et dimitto ad Gaufredum, archileuitam, sollidos L quos mihi debet. Ad Arnallum Iohannis, sacristam, dimito ipsam meam mulam aut mulum quod melius uoluerit. Alium remaneat ad Poncium Urgelli. Et dimitto ad Marchonem[9] ipsum meum pignus de platam quod habeo in ipso molendino de Parietibus super Sanctum Petrum Bisullini. Et dimitto ei ipsam uineam quam plantauit super me in ipsa terra quam comparaui de Eruigio, tali modo ut habeat eam in uita sua, post mortem suam[10] remaneat ad canonicam[11] Sancte Marie Sedis et terra et uinea. Et dimito ad predictum Marchonem ipsam uineam quam habeo ex eo in pignore per morabatinum I. Et dimito ad iamdictum Marchionem et uxorem suam et prebendarium meum et ad Guislam et filios suos quartas VIIII de blad. Et dimitto ad Sanctam Mariam de Letone ipsam terram quam comparaui de filia Arnalli Isarni ut predictus Marcho teneat eam ad laborationem et donet inde ipsum quartum predicte Sancte Marie. Et dimitto fratribus meis Raimundo, scilicet, et Guillelmo Siniofredi ipsum meum pignus de Vulture Mortuo quod habeo cum Bernardo Raimundo, tali modo in ipse Bernardus redimat eum de potestate eorum, sin autem habeat ipsi predictum pignus cum eo sicut ego habeo. Et dimitto Bernardo Adalberti, fratri[12] meo, ipsum meum debitum quod debet mihi Berengarius Renardi, scilicet, sollidos XL gerundenses unde est mihi fideiussor Arnallus Gaufredi de Lercio et XX comitales in sua fide. Et dimito panem ad C fratres de ipso frumento quod debet mihi Bernardus Raimundi qui habitat in domibus meis cum uxore sua. Et dimitto ad Raimundum meum[13] ipsam uineam quam habeo in pignore in Vultur Mort. Et ad ipsam feminam que mihi seruiuit[14] in egritudine solidos II ordei et denarios XII quos habet predictus Raimundus. Et dimitto ad Sanctum Iulianum de Tregurano ipsum expletum quod ibi habeo. Ad Sanctum Iulianum de Ordis et suos clericis solidos III frumenti quos capellanus ipsius loci habet[15]. Et alium blad quod ipse habet meum frumentum et ordeum dimitto pro anima mea. Aliud autem meum auere quod remanet ubicumque dimitto pro anima mea sicut melius uiderint mei manumissores.

Actum est hoc testamentum VIIII kalendas octobris, anno XVIIII regni Leudouici regi.

Guillelmus Nauatensis, clericus. + signum Berengarius, presbiter. + signum Guillelmus Rodballi, presbiter. Signum Petrus Poncii, clerici.

Arnallus Iohannis, presbiter et sacristam*, qui hoc rogatus scripsi et suscripsi prenotato die et anno.

[8] Entre la tercera i quarta síl·labes hi ha un espai en blanc.
[9] La *h* és sobreposada.
[10] Espai borrat.
[11] La síl·laba *no,* és sobreposada.
[12] *Fratri* és sobreposat.
[13] Hauria d'anar acompanyat de *fratrem* però l'omet.
[14] Està escrit *serui-* lletra borrada o espai *–uit*.
[15] A sobre de l'*et* hi ha una mena d'*i* sobreposada però no té cap sentit.

134

1126/1127

Gaucfred Dalmau cedeix a [?] i la seva esposa Adaled una uinya. Aquesta vinya està ubicada dins d'un alou que Gaucfred Dalmau té per Santa Maria de la Seu de Girona, a la muntanya de Barufa. A canvi rep dotze sous gironins. El tenidor haurà de pagar tasca a la Seu.

A. Original,156 x 170, ACG, pergamins, 189. A la guia de l'arxiu es data 1126.

El pergamí té malmesos els marges dret i esquerre. És per això que l'única cosa que sabem del nom del receptor és que acaba en *-dor*. A les signatures apareix un *Guilaberti Parador* però tampoc podem afirmar del cert que sigui ell.

Sit notum cunctis quoniam ego Gaucefredus Dalmacii laudo, concedo et dono tibi [ ]dor et uxor tue Adalendi, illam uineam quam uos emistis de uxore hac filiis [ ]liciarii[1], quondam defuncti, que est in alodio quod ego teneo et habeo per Sanctam Mariam [Gerunden]sis Sedis, tali modo ut donetis inde solam tascham et sic habeatis eam solide et [libere] uos et uestra posteritas post uos in perpetuum ad quodcumque uolueritis faci[ ]t predicta uinea in monte de Barufa. Affrontans ab oriente in uinea R[ ] Berengarii, a meridie in uinea Iohannis Poncii, ab occidente in uinea eiusdem [ ] a circio in uinea Iohannis Crebad. Et similiter dono tibi, ut si quod heremum [ ] monte de Barufa excolueris aut plantaueris similiter dones inde [ ]. Accipio autem a uobis pro hac concessione uendicionis et tue emptionis et [ ]ni XII solidos gerundenses. Si quis hanc uendicionem uel donacionem irrum[pere temp]tauerit, nichil proficiat, set quodcumque dampnum pro inde intulerit inde [ ], hac scriptura firmissime persistente.

Actum est hoc XIIII kalendas [ ], anno XVIIII regni Ludouici regis.

Signum[2] Gaucefredi, qui hoc donum feci, firmaui, cartam firmarique precepi. Signum[3] Guillelmi Berengarii. Signum Marti[ ]dinarii. Signum Guilaberti Parador. + Raimundus* [ ]. Ademarus, Gerundenssis canonicus*. Gaucefredus, Bisullunensis archileuita et prepositus*.

Petrus, leuita*, hoc rogatus scripsi die et anno prescripto[4].

[1] Potser *Peliciarii*.
[2] No es veu clar si signa o no.
[3] No es veu clar si signa o no.
[4] Com que s'acaba la línia, la síl·laba *–to* l'escriu a sota, separada de la resta del text per una línia vertical situada a la seva esquerra.

135

1127 gener 1

Berenguer Ramon de Corçà empenyora a la canònica de Santa Maria de Girona i als seus canonges un mas, amb una borda i una fexa de terra, situades a la parròquia de Sant Martí de Llémena, al lloc anomenat Albareda, on habita Bernat Adalbert, amb els drets inclosos, tot i que es reserva poder treballar la borda. Està dins d'un alou de la Seu en el qual Berenguer Ramon hi té dret de violari. A canvi de tot això rep vuit morabatins d'or. El tracte serà vigent fins que Berenguer Ramon retorni els diners.

A. Original, 120 x 343, ACG, pergamins, 190. A la guia de l'arxiu es data 1126.I.1.

In Christi nomine ego Berengarius Raimundi de Quartiano mitto in pignore canonice Sancte Marie de Gerunda et omnibus canonicis eius unum mansum in parroechia Sancti Martini de Lemena, in loco uocitato Albareda, ubi Berengarius habitat, simul cum ipsa borda ubi Bernardus Adalberti habitat et cum ipsa fexa que est iuxta bordam quam ego in dominio solebam habere. Quod est alodium iamdicte canonice, quem ego tantum teneo uiolario iure, mitto autem supradictum mansum in pignore iamdicte canonice ac clericis eius cum omnibus ad se pertinentibus et cum omni censu que inde exire debet simul cum ipsa tasca panis et uini et cum omnibus seruiciis et acapites et adempraments et toltes et forces et usaticis que ego ibi habeo iuste uel iniuste, sicut melius iamdicta canonica et prefati clerici intelligere possunt ad utilitatem suam sic eis. Mitto in pignore predictum mansum cum predicta borda, excepta opera quam in ipsa borda retineo, propter VIII morabatinos auro et peso legittimos, ut tantum ac tandiu teneat et possideat donec ego reddam ei prefatos morabatinos sine engan. Si quis contra hoc uenerit ad irrumpendum, non hoc ualeat uendicare quod requisierit, sed componat cum sua melioratione in triplo.

Actum est hoc kalendas ianuarii, anno XVIIII regni Ledouici regis.

Signum Berengarii Raimundi, qui hoc fieri iussi, firmaui firmarique rogaui. Signum Bernardi Petri. Signum Berengarii de Albareda. Signum Petri Mironis. Suscripsi Berengarius Giriberti, presbiter*. Suscripsi Arnallus, presbiter*.

Suscripsi Petrus Martini, diachonus*, qui hoc rogatus scripsi die annoque prefixo.

136

1127 febrer 9

Vaslí i la seva filla Garsèn donen a Pere Ramon la meitat dels honors que ella té, això és, la meitat d'una casa al burg i a la parròquia de Sant Feliu de Girona dins l'honor de Santa Maria de la Seu de Girona, la meitat d'una vinya que és a Vilaroja, mig maiol a Espirans, mig hort a Alguivira, i la seva vexella i la bàscula major i menor. L'altra meitat és de Vaslí i la cedeix a les filles del seu gendre Guillem Renall, ja difunt. Les propietats, si s'escau, hauran de pagar els cens i els drets senyorials corresponents.

[A] Original perdut.
B. Còpia sense data feta pel prevere Leteri, inclosa dins d'un pergamí que conté dotze textos jurídics, 700 x 372, ACG, pergamins, 191, text dotzè, ex A. A la guia de l'arxiu es data 1126.II.9.
C. Còpia, ADG, CC, pàg. 329-330, ex A.
a. Regest CCM, nº 222, ex C.
b. Ed. CAC, nº 235, ex C.

Per a més informació sobre B, veure nº 17.

Transcripció ex B:

Sit[1] notum cunctis presentibus atque futuris quoniam ego Vaslinus et Garsindis[2], filia eius, hac indicante scriptura donamus tibi Petre Raimundi medietatem totius[3] honoris quod ego predicta habeo[4], teneo et possideo in Gerunda et extra Gerunda, uotiue[5] et potencialiter[6], uidelicet, medietatem de meis domibus ubi habito et ubique habeo que sunt in burgo et in parroechia[7] Sancti Felicis Gerunde et in honore Sancte Marie Sedis Gerunde[8] et medietatem uinee que habeo in Villa Rubea et medietatem de alia maiola que habeo in Aspiran[9] et medietatem orti que habeo in Algiuira[10] et tota mea uexella[11] et uascula maiora et minora dono tibi, sicut habetur et continetur prescriptam medietatem honoris, cum omnibus qualicumque modo pertinentibus ad eandem[12] medietatem quocumque modo ad me Garsinda aduenit per uocem donationis ac laxationis aut per qualescumque uoces. Sic ego et pater meus predictus donamus tibi prescriptas[13] medietates honoris, uotiue et potencialiter[14], sicut superius dicitur et de nostro iure in tuum tradimus dominium et potestatem sine ulla reseruatione que ibi non facimus ad faciendum quicquid[15] uolueris ex predictis omnibus in uita uel in morte tua, tam ab infante quam sine infante procreato, ex me et te, ac sine blandimento ullius

[1] No ho té C.
[2] *Garsendis*, C.
[3] *Tocius*, C.
[4] *Et* és afegeit per b.
[5] Guió de separació de paraula a final de línia *(uo-tiue)*.
[6] *Potentialiter*, C.
[7] Guió de separació de paraula a final de línia *(par-roechia); Parrochia,* C.
[8] Des de *et in* fins a *Gerunde* no ho transcriu b.
[9] *Aspirant*, C.
[10] *Alguira*, C.
[11] *Uexella*, C.
[12] *Ad eandem pertinentibus*, C.
[13] C passa a la pàgina 330.
[14] *Potentialiter*, C.
[15] Darrere seu B hi afegeix *ibi*; *Quidquid*, b.

uiuentis, preter censum et senioraticum quod inde exiit[16] senioribus. Et ego Vaslinus aliam medietatem honoris ordino[17] uobiscum, que est hereditas duarum filiarum Guillelmi[18] Renalli[19], generis mei qui fuit quondam[20], propterea[21] ut teneatis et bene nutriatis eas tantum et[22] tandium[23] hac[24] medietas illorum[25] habeatis et possideatis quousque eas[26] ueniant ad etatem perfectam et unaqueque[27] accipiat suam partem per[28] hereditatem[29] si uiue fuerint[30]. Tunc si impignorare uel uendere uoluerint, primum dicant uobis per XXX dies facta fadigatio in uobis si habere nolueritis[31] suam medietatem, sicut alter homo uoluisset habere sit eis licitum facere quodcumque uoluissent, sed si uoluntas uestra et earum fuerit, ut maritetis eas cum uestro auere hereditas earum coram[32] bonorum uirorum huius ciuitatis debent euacuare et difinire[33] uobis insimul cum suis maritis ad faciendum huius medietatis honoris quicquid uolueritis sine ulla reseruatione que[34] amplius ibi non requirat nec ulli suorum in perpetuum, sin[35] autem faciant quicquid uoluerint ex medietate sibi debita. Si quis contra iamdictam[36] donationem[37] uenerit ad irrumpendum duplam compositionem uobis persoluat cum omni melioratione, hac[38] scriptura firmiter persistente.

Que est acta V idus februarii, anno XVIIII Ludouici[39] regis.

Signum Vaslini, signum Garsindis, signum Berengarii, filii eiusdem Vaslini, qui hanc[40] donationem fieri iussimus, firmauimus firmarique rogauimus[41]. Signum Petri Suniarii. Signum Berengarii Petri. Signum Mascardel. Signum Guillelmi[42] Iohannis. Signum Bernardi Crass[43].

Suscripsi Petrus, presbiter, qui hoc rogatus scripsi die et anno quo supra.

Suscripsit Leterius, presbiter*, qui hec transtulit[44].

---

[16] *Exit*, b.
[17] *Hordino*, C.
[18] *Guilielmi*, b.
[19] *Rainalli*, C.
[20] *Condam*, C.
[21] *Proptera*, C; *Propterea*, b.
[22] *Ac*, b.
[23] *Tamdiu*, C.
[24] *Ac*, C.
[25] *Illarum*, C.
[26] No ho té C.
[27] *Unaquemque*, C; *Unaqueque*, b.
[28] *Pro*, b.
[29] *Hereditate*, b.
[30] *Sunt*, b.
[31] *Uolueritis*, C.
[32] *Cuncta*, C.
[33] *Diffinire*, C.
[34] *Quem*, C; *Quam*, b.
[35] *Sint*, C; *Sin*, b.
[36] *Iam dictam*, b.
[37] *Uenditionem*, C,
[38] *Ac*, C.
[39] *Lodouici*, C.
[40] *Han*, C; *Hanc*, b.
[41] Com que s'acabava la línia, escrigueren la terminació *–mus* a sota, separada de la resta del text per dues línies en forma d'angle recte.
[42] *Guilielmi*, b.
[43] *Cras*, C.
[44] Aquesta frase no la té C.

137

1127 febrer 24

Ponç, fill del difunt Arnau Ramon que era moneder, amb el consentiment de la seva germana Eiceta i l'espòs d'aquesta, Berenguer Pere, venen a Berenguer Sindreu i la seva esposa Ermesèn una vinya situada a Vilaroja per quinze sous de plata de moneda gironina i un morabatí d'or.

A. Original, 105 x 370, ADG, Pia Almoina, doc. 3857, Vilaroja nº 78 dins la carpeta de Girona. A la guia de l'arxiu també apareix com a 3595.

El pergamí està estripat més o menys de forma vertical des del centre del marge superior fins al centre del pergamí però no afecta per a res la lectura. També hi ha altres forats minúsculs que estan repartits per diversos llocs.

In Christi nomine ego Poncius, filius cuiusdam hominis qui fuit condam Arnalli Raimundi, monetarii, hac indicante scriptura uendo tibi Berengario Sendredi uxorique tue Ermesindi ipsam uineam de uilla Rubea cum uniuersis qualicumque modo ad eandem uineam pertinentibus. Aduenit mihi per paternam ac maternam uocem aut per qualescumque uoces. Hoc autem facio consilio et assensu Berengarii Petri et Eicete, uxori sue, sorori mee. Affrontat autem predicta uinea a parte oriente in uinea de Ademar Frener, de meridie in uinea de Berengario et Petro, fratribus de uilla Rubea, ab occiduo in alodio Sancti Felicis Girunde, a parte uero circii in uinea uestra et terra in qua est fundata. Sicut ab his quatuor affrontationibus includitur et terminatur predicta uinea sic uendo eam uobis, idest totum meum directum quantum ibi habeo et habere debeo sine ulla reseruatione que ibi non facio, propter quindecim sollidos plate bonarum monetarum Girunde ad pensum ferri quos uos inde donatis et unum morabatinum in super quem accipio a uobis optimum auri et pensi, quod est precium uinee totum. Et est manifestum. Et de meo iure in uestrum trado dominium et potestatem ad faciendum quicquid uolueritis sine blandimento ullius hominis. Si quis contra hanc scripturam uindicionis uenerit ad inrrumpendum duplam compositionem uobis persoluat cum omni melioratione, hac scriptura firmiter persistente.

Que est acta VI kalendas marcii[1], anno XVIIII Ludouici regis.

Signum Poncii, qui hanc uinditionem fieri iussi, firmaui firmarique rogaui. Signum Petri Raimundi. Signum Guillelmi Arnalli[2]. Signum Bernardi Raimundi[3]. Signum Guielmi Berengarii. Signum Berengarii Petri. Signum Eicete, uxoris eius.

Suscripsi Petrus, presbiteri*, qui hoc rogatus scripsi die et anno quo supra.

[1] *Marcii* abreujat i en majúscula.

[2] *Arnalli* està sobreposat i corregeix *Raimundi,* que està barrat amb una línia horitzontal.

[3] La terminació *–di* és sobreposada perquè s'acabava la línia. Tot i que *Petri Raimundi, Guillelmi Arnalli i Bernardi Raimundi* puguin semblar signatures autògrafes, estan escrites per la mateixa mà. Això ho corrobora el fet que l'escrivent s'havia equivocat i a Guillem li havia col·locat el mateix cognom que a Pere i Bernat. Si hagués estat autògrafa, en escriure el seu nom complet no s'hauria equivocat.

138

1127 abril 3

Arnau Guillem, capellà de Sant Martí de Fellines, permuta amb Pere Sanç, la seva esposa Joana i llurs descendents, una feixa i un tros de terra de Sant Martí a canvi de la sagrera i una cort que és al costat de dita església. Pere Sanç i Joana hauran de pagar primícies a l'església de Sant Martí..

A. Original, enganxat amb un duplicat per A, B, C, a la part inferior, 100 x 322, ACG, pergamins, 192. A la guia de l'arxiu es data 1126.IV.3.
[B] Duplicat perdut enganxat per la part superior amb l'original A per A, B, C.

No sabem fins a quin punt aquest document té validesa jurídica ja que cap de les dues parts el signa. Potser ho feren a l'original perdut o potser mai es va acabar de fer la transacció.

Sit notum cunctis quoniam ego Arnallus Guielmi, capellanus Sancti Martini de Felines, excambio tibi Petro Sancio et uxori tue Iohanna omnique posteritate uestre post uos ipsam fexam quam Sanctus Martinus habet super uestram aream et ipsum quadre de terra que est ad capud uestri torrentis, per ipsum sacrarium et cortilium que est ad capud ecclesie eiusdem Sancti Martini. Subtali uero lege et pacto facio uobis hanc excambiacionem, ut solide et libere abeatis eam cum omnibus directis Sancti Martini, excepto primicias. Et per hec ego Petrus Sancii et uxor mea Iohanna accipimus a te capellano hanc excambiacionem, ut Sanctus Martinus[1] abeat prescriptum nostrum sacrarium et cortilium in proprio alodio et libero sine ullo retentu nunc et in euum. Est autem hec excambiacio in comitatu Gerundensis, in parroechia Sancti Martini de Felines. Nullus hoc frangat.

Actum est hoc III nonas aprilis, anno XVIIII regnante rege Leudouico.

Signum Arnalli, capellani[2], signum Petrus Sancii[3], signum Iohanna[4], qui hoc excambium fecimus, firmauimus firmarique rogauimus. Signum Sancii[5]. Signum Guielmi. Signum Raimunda. Signum[6] Marie. Signum Oliuarii, presbiteri. Signum Berengarii, presbiteri. Signum[7] Archimballi. Signum Castilionis. Signum[8] Arnalli de Lerc. Signum Flandine. Signum Arnalli, filius eius[9]. Signum Geralli[10].

Petrus, ýpodiachonus*, qui hoc scripsit suscripsit die annoque prefixo.[11]

[1] Hi ha ratlla de separació de paraula a final de línia: *Mar-tinus*.
[2] No està signat.
[3] No està signat.
[4] No està signat.
[5] No està signat.
[6] No està signat.
[7] No es veu clar si signa.
[8] No està signat.
[9] No està signat.
[10] *Arnalli de Lerc, Fandine, Arnalli filius eius* i *Geralli* estan escrites amb tinta més clara però són fetes per la mateixa mà que la resta del text.
[11] A, B, C, D, E, F, G, H, I, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, U, X, Y, Z. Les lletres estan partides per la meitat i hi manca el tros de baix.

139

1127/1128 juliol 20

El bisbe Berenguer de Girona, amb els canonges, permuta amb Bernat Gaucfred de Foixà i la seva família, una terra alodial que és a la parròquia de Sant Joan de Foixà, entre el castell i l'església, a canvi d'una terra a la mateixa parròquia entre la sagrera i un pla. A més, Bernat Gaucfred dóna al bisbe el mas de Santa Maria i la propietats dels Moners a canvi de vint-i-dos sous de diners.

[A] Original perdut.

A. Còpia de1211 o bé de 1218 feta per Bernat Esteve, 374 x 204, ADG, carpeta còpies, doc. 17. Es correpon amb un pergamí desaparegut del fons de la catedral, el qual a la guia de l'arxiu apareix com a ACG 196 i que es data 1127.VII.20.

El pergamí està malmès del costat dret i en algunes parts, per raó de la caligrafia, és difícil interpretar el que diu.

La data és 1127 si prenem com a inici del regnat de Lluís el Jove el 24 de juny i de 1128 si considerem que la seva entronització és el 2 d'agost.

Hec est noticia comutacionis simul et diffinicionis que facta est inter nos Berengarium, Gerundensem episcopum, sedisque nostre canonicos et te Bernardum Guifredi de Fuxano filiosque tuos Arnallum, scilicet, Artallum atque Bernardum, uxorem utrique tuam ac filias, per quam pacificamur et de diuersis querimoniis inter nos actenus habitas ad concordiam pacemque ueram sponte uenimus. Nos ergo prescripti episcopus et clerici comutamus uobis prenominatis terram que est nostri proprium et francum alodium quam habemus in parrochia Sancti Iohannis de Fuxano, inter castrum et aecclesiam, que habet affrontacione[1] de parte orientis in torrente qui uocatur Portel de Crubant[2], de meridie in ipso torrente et in punto, de occiduo in strada merchadera quam pergitur ab ipsa [ ] et sacraria Rupianum, de circio in alia terra canonica Sancte Marie. Accipimus uero pro hanc terra a uobis superius [ ] in eadem parrochia, terra in plano sub podio inter sacrariam et idem suo planum que est uestrum proprium [al]odium [ ] nobis et canonice nostre per huius seriem scripturem, uotiue et potencialiter traditisque, uidelicet, hoc que Gerardo clauditur. Affrontacionibus ab oriente plaga in terra Raimundi Poncii, militis de Fuxano, de meridie in terra Bernardi Arnalli, fratris, et auunchuli nostri que eciam modo est complantata in uinea, de occiduo in terra Arnalli Gueruardi, militis, de circio in alodio Sancti Iohannis. Has utriusque partis [ ][3] commutaciones cum earum pertinenciis et affrontacionibus exitibusque[4] et regressibus suis altera pars alteri ad in uicem per hanc scripturam tradit parti in ius et dominium ac potestatem ad proprium et francum alodium, ita ut neque nos comutatoris Bernardus Gaufredi et filii mei non aliquis in hac comutacione noster sucssessor[5] faciamus uel faciant seu fieri permitant aliquid tale per quod in meus non ualeat siue apricietur terra Sancte Marie que iuxta est. Diffinio in frater uobis prelibatis Berengario, Girundensis episcopo, et clericis uestris eiusdemque sede canonice ego Bernardus Guifredi, una cum uxori mea et filiis iamdictis, ipsum hominem nomine Raimundum qui fuit filius

[1] Hauria d'estar en plural.
[2] De difícil lectura, també podria dir Cruhant o bé *Guhant*.
[3] Aquí hi ha una paraula que no hem sabut llegir ni interpretar.
[4] De difícil lectura, pot tractar-se d'un *–que* enclític.
[5] Al final hi ha una línia d'abreviatura i llavors seria *sucssessorum* però no lligaria amb *noster*.

Guillelmi Arnalli, panistrarii, propter quem multas exacciones et adepramenta faciebamus in manso Beate Marie quo ipse habitabat que omnia uobis penitus euacuamus, diffinimus, pro cuius eciam diffinicione accepimus a uobis XX duos solidos denarios Gerundense monete bona fide uobis conuenientes, ut nunquam istius hominis fratris aut sororis tue a mihi deffendamus si aliquid quocumque modo in manso Beate Marie quererent neque per nostrum hoc fiat consilium. Diffinimus eciam Deo et canonice Sancte Marie ipsos Monnars, cum omnibus que sunt in eis edificanda seu construenda, qui sunt aut erunt in toto territorio illo eidem cannonice pertinentes quos huc usque condirigi iniuste prohibuimus, simul cum illis oliuariis quas eciam uobis non laudantibus in alodia Sancte Marie in mansata, uidelicet, Bernardi Ysarni, pagensis uestri, comparauimus laudantes pariter et confirmantes omnes auctoritates et uoces quas nostri antecessores et parentes amorum Dei suorumque remedio peccatorum Deo et canonice Sancte Marie Sede Gerunde fecerunt, seruata mihi Bernardo Guifredi libera uoluntate quodcumque uoluero faciendi de terra que [ ] per presentem comutacionem accipio. Quam commutacionem, diffinicionem atque reddicionem si quis irrumpere temptauit, nichil proficiat, set pro sola presumcione ueluti raptet et alieni iuris inuaset publice iudicatus legaliter componat, hac scriptura firmiter persistente.

Que acta est XIII kalendas augusti[6], anno XX regni Ludouici regis.

Signum Bernardi Guifredi. Signum Agnetis, eius coniugis. Signum Arnalli. Signum Artalli. Signum Bernardi. Berengarius, Dei Gratia Girundensis ecclesie episcopus. Bernardus, Ostolensis leuita et prepositus. Petrus Sendredi, presbiter. + Bernardus, ipodiaconus de Farners. Signum Berengarii Arnalli. Signum Berengarii Secarii. Signum Raimundi Berengarii. Signum Guillelmi. Signum Guillelmi Pauci.

Suscripsi Petrus Guillelmi, presbiter, qui hoc rogatus scripsi die annoque prefixo.

Signum Guillelmus, presbiter*, qui hoc anno Domini M.CC.X.VII, kalendas februarii[7], fideliter translataui. Bernardus Stephani, leuita et publicus scriptor Gerunde*, qui hoc translatum fideliter fieri iussi et etiam manifeste probaui subscribo supra.

[6] Abreujat en majúscula *AUG*.

[7] Per la manera com està escrita la X de les desenes es pot interpretar de diverses maneres: la que hem escrit a la transcripció i que donem com a més provable, una X amb una línia vertical que a la part dreta uneix les dues aspes com a conseqüència de l'arrossegament de la ploma en fer lletra cursiva; una X seguida d'un pal i llavors VII aniria amb les kalendes *(M.CC.XI, VII kalendas februarii);* una X amb una altra X al costat i VII tan podria anar amb les desenes com les kalendes (*M.CC.XX.VII. kalendas februarii* o bé *M.CC.XX, VII. kalendas februarii*). No disposem de suficient informació històrica que ens permeti decantar-nos per una o per altra.

140

1127 agost 17

Escriptura de pacificació i concòrdia entre el comte Ramon Berenguer III de Barcelona i el seu fill Ramon Berenguer IV amb el comte Ponç Hug d'Empúries. Aquest darrer es compromet a ratificar unes posessions de la Seu de Girona a Santa Maria de Castelló, no fortificar ni construir més fortaleses a Castelló (d'Empúries), a restituirun feu al comtat de Besalú, respectar i reconéixer una treva amb el comte Berenguer del Rosselló i deixar que els homes d'aquest vagin als mercats de Perelada i Castelló. També es compromet a ésser fidel al comte de Barcelona i es pacten les indemnitzacions que aquest ha de rebre de part de Ponç Hug.

[A] Original perdut.
B. Minuta, potser de la primera meitat del s. XII, ACA, Reial Cancelleria, Pergamins de Ramon Berenguer III, nº 292.
C. Còpia simple, potser de la segona meitat del s. XII, ACA, Reial Cancelleria, Pergamins de Ramon Berenguer III, nº 241, quart text, ex A o ex B.
D. Còpia de 1274/75 *(idus decembris anno domini Mº CCº septuagesimo quarto)* feta pel notari Pere Carbonell, ACA, Reial Cancelleria, Pergamins Ramon Berenguer III, nº 241 bis, quart text, ex C.
E. Còpia parcial, ACA, LFM, Reial Cancelleria, registre 1, fol. 66v, ex C o ex D.
F. Còpia del 1380 *(die XXII marcii anno a Natiuitate Domini Mº CCCº LXXº nono)* feta pels notaris Bonanat Egidi, Pere Guitard i el copista Pere Bartomeu, 668 x 563, ACG, pergamins carpeta còpies, doc. 17, text primer, ex C o D. Hi ha un altre pergamí diferent que també té el nº 17.
G. Còpia, ACG, LVCG, full 92 vers fins 93 vers, ex F.
H. Còpia, ADG, LVCG full 174 revers fins 176 revers, ex F.
a. Ed. MH, nº 375, potser ex C.
b. Ed. ES, nº 39, ex C o D.
c. Ed. VL, nº 36, ex H.
d. Ed. LIFEMA, nº 523, ex E i C o D.
e. Transcripció de RGLRV, nº 80, ex G. El daten del 22 de març de 1379.
f. Transcripció de RGLRV, nº 202, ex H. El daten del 22 de març de 1379.
g. Ed. PACB, nº. 595, ex B.

Aquest document i el següent serien conseqüència d'un enfrontament militar previ entre el comte de Barcelona i el d'Empúries, fet que estudià Monsalvatge (Monsalvatge, 1917, apartat dedicat a Ponç Hug).

La data pel rei és 1127 i coincideix amb l'Encarnació comptada en estil florentí (en pisà seria 1128). Per això ens sembla apropiat cosiderar 1127 com a data més provable de la redacció del document.

Les versions més antigues d'aquest document es troben a l'ACA, tot i que cap d'elles sembla correspondre a un original (A). La que pel tipus de lletra considerem més vella (B), es tracta d'una minuta sense signatura la qual hem agafat com a base de la nostra transcripció ja que diu el mateix que els altres documents. B i C tan sols es diferencien en qüestions ortogràfiques, en l'aparició o no de signatures i en errors d'escrivents posteriors com ara quan s'esmenten *Bernardus Sendredi i Bernardus Seger*, que el copista de C col·loca intercanviats *(Bernardus Seger i Bernardus Sendredi)* i llavors els que copien de C ho continuen d'aquesta manera.

Aquesta versió C és considerada com a original per l'ACA tot i que no ho és. El text està inclòs en un pergamí en el qual hi ha tres textos més referents al comte Hug d'Empúries, el primer dels quals està datat cinc anys abans del que nosaltres transcrivim, i tots ells estan escrits per la mateixa mà. És massa casualitat que un escrivent agafi un pergamí de dimensions considerables, redacti un document a la part superior, reservi espai per a altres textos, en un moment indeterminat n'hi afegeixi dos de curts, i cinc anys més tard el mateix escrivent l'acabi. En realitat es tracta una còpia on es recullen diversos escrits en els quals el comte d'Empúries se supedita al de Barcelona.

La versió D és igual que l'anterior, mantè el mateix format i ordre, però escrit en lletra gòtica cursiva. C o bé D serví de model a l'autor que féu la copia parcial E inclosa al LFM.

A partir d'aquests pergamins es fa una còpia dipositada a l'ACG (F) en la qual s'hi inclou un altre document contemporani, de temàtica similar, amb els mateixos personatges (el doc. 141). En aquest text s'hi introdueixen variants ortogràfiques o de lectura que romandran a les còpies posteriors G i H. La versió F, feta a Barcelona, explica que els textos que s'han copiat són de l'Arxiu Reial d'aquesta ciutat, i en ella els notaris signen al final de segon document. Anys més tard un escrivent copià tot el pergamí F (dos documents seguits) al Llibre Verd (G) i posteriorment un altre escrivent diferent tornà a copiar-lo al mateix llibre (H) car no devia saber que ja hi era.

Pel que fa a la nostra transcripció, cal fer notar que en totes les versions hi ha antropònims que només apareixen en inicial i que nosaltres hem escrit desabreujats. També s'ha de dir que la separació de paràgrafs que hem utilitzat és la que s'usa a les versions F, G i H, la qual ens sembla força entenedora.

Les transcripcions més antigues són difícils d'assignar a una versió concreta. Així, Petrus de Marca (a) per determinades paraules sembla que segueix la versió C, tot i que n'utilitza alguna que apareix a F. S'ha de tenir en compte que corregeix alguns mots i que, per exemple, el nom propi *Raymundus* l'escriu sempre amb *y* encara que el text que copiï sigui amb i. Això pot fer-nos confondre i pensar que utilitza una versió diferent. Diu que el text és a l'arxiu Reial de Barcelona però això també ho podia haver tret de l'encapçalament de F. No obstant això, creiem que podria haver copiat C.

Antolín Merino i Fra José de la Canal (b) també diuen que el text l'han tret de l'Arxiu Reial de Barcelona i sembla que segueixen la versió C. De fet, si els transcriptors ometen les lletres barrades o sobreposades i les reduplicacions, C i D són tan iguals que ens resultarà difícil saber quina versió s'ha utilitzat.

Pel que fa a Miquel Rosell (d), com que al LFM només se'n conservaven set línies, la resta del text el copià de C o D.

Transcripció ex B[1]:

Hec[2] est[3] pacificacionis[4] et concordie[5] scriptura que[6] est facta inter Raimundum[7], comitem Barchinonensem[8], et filium eius Raimundum[9] et Poncium Ugonis[10], comite[11] Impuritanensem[12].

Conuenit namque predictus[13] Poncius comes iamdicto[14] Raimundo[15] comiti et filio eius[16] quod honorem quem Gerundensis ecclesia habet in[17] parrohechia[18] Sancte

[1] Les versions F, G i H comencen*: hoc est translatum fideliter sumptum a duobus instrumentis siue scripturis (inscripturis G) publicis inuentis registratis (regestratis que converteix en registratis, G) a quodam libro magno pergameneo (pergameno, H; pergameneo, c) in archiuo palaci Barchinone (Barchinonensi, b) illustrissimi ac magnifici principis et domini (repeteix domini, F, G i H) Petri, Dei Gratia Regis Aragonem (Aragonum, b i c), recondito quarum tenores seriatim sequuntur (sequntur, H; sequuntur, a) in hiis uerbis*. Davant d'això la versió G hi té una regesta: *generalis remissio facta per comitem Impuriarum preposito Castilionis tam de alberga censu quam de omni quod posset eidem petere quoquo modo et non habent definitionem ex causa.* La versió H comença també amb una regesta: *recognitio incliti comitis Impuriarum super decima et libertate tracte fructuum canonice Gerundensis pertinentium nec non submissio eius filii comitis recognoscendo super ipsis se iuste fuisse excomunicatum ab episcopo Gerundense et absolutionis beneficium impetrasse.*

[2] H comença amb una caplletra; *Haec*, a.

[3] *Est* no és a G ni H.

[4] *Pacificationis*, C, H .

[5] *Concordiae*, a.

[6] *Quae*, a.

[7] *Raymundum*, F, G, H i a.

[8] *Barcheonensem*, a.

[9] *Raimundum*, F, G i H.

[10] *Hugonis*, D.

[11] *Comitem*, C, F, G, H i d.

[12] *Impurutanensem*, b.

[13] *Praedictus*, a.

[14] *Iam dicto*, d.

[15] *Raymundo*, F, G, H i a.

[16] Aquí finalitza la versió E.

[17] *En*, b.

[18] *Parroechia*, C i D; *parrochia*, F, G, H i d. Després d'aquesta paraula G passa del full 92 vers al 92 revers.

Marie[19] de Castilione et iamdictus[20] Poncius aufert Gerundensi Sedi, reddat et confirmet[21] ac[22] quiete dimitat[23] prephate[24] sedi et eius canonicis[25] sicut in scipturis[26] resonat, que[27] facte[28] fuerunt inter iamdictum[29] comitem Poncium[30] et patrem eius, Ugonem comitem, et Gerundensem episcopum et eius canonicos[31].

Deinde conuenit predictus[32] Poncius comes iamdicto[33] Raimundo[34] comiti et filio eius quod uallos de Casteion et fortitudinem nouam, quam ibi fecit postquam fuit homo eius totum destruat et[35] repleat, et uallos in Casteion[36] de cetero non faciat aut fortitudinem nouam et in toto honore sui comitatus[37] fortitudinem nouam non faciat preter[38] quam ibi habuit Ugo pater eius. Et predictos[39] uallos repleat per laudamentum Petri et Bernardi de Belog[40] et Guillelmi[41] de Pinos[42] et Bernardi[43] de Luciano[44].

Et conuenit predictus[45] Poncius iamdicto[46] comiti et filio eius quod recuperet feuda que[47] dedit comitoribus[48] Bisullunensis[49] comitatus, scilicet, Arnallo de Lercio[50] et[51] Bernardo[52] Adalberti de Nauata et Raimundo[53] Adalberti de Auinion[54], et soluat[55] eis hominium[56] et iuramentum et sacramentalia eis reddat et eos contra iamdictum[57] comitem et filium[58] eius non manuteneat et in hominio[59] et iuramento nunquam eos

---

[19] *Mariae*, C; *Sanctae Mariae*, a.
[20] *Iam dictus*, d.
[21] *Confirmem*, F, G i H.
[22] *At*, G.
[23] *Dimittat, F, H, a i d*.
[24] *Prefate*, F, G, H i d; *praefatae*, a.
[25] *Cannonicis*, C i D.
[26] *Scripturis*, C, D, F, G i H.
[27] *Quem*, F; *aut*, G; *actum*, H; *quae*, a; *antea*, c.
[28] *Factae*, a.
[29] *Iam dictum*, d.
[30] *Poncium comitem*, D.
[31] *Cannonicos*, C i D; La versió D repeteix *ca-* al final de la línia anterior. A la versió F darrere seu hi ha un signe de separació.
[32] *Praedictus*, a.
[33] *Iam dicto*, d.
[34] *Raymundo*, F, G, H i a.
[35] No ho té C, D, F, G i H.
[36] *Casteyon*, D.
[37] *Comittatus*, F.
[38] *Praeter*, a.
[39] *Praedictos*, a.
[40] *Bel Lóg*, C; *Belloch*, D, F, G i H; *Bellog*, a.
[41] *G*, a i d.
[42] *Pinós*, C.
[43] *Bernardum*, b*; B*, a i d.
[44] A la versió D darrere seu hi ha un signe de separació; *Lucán*, C; *Lucan* D, F i H; *Lucam*, G.
[45] *Praedictus*, a.
[46] *Iamdicti*, F i G; *iamdicto*, H*; iamdicte*, b; *Iam dicto*, d.
[47] *Quae*, a.
[48] És sobreposat; *Comitorobus*, b.
[49] *Bisillunensis*, D; *Bisullenensis*, H; *Bissullunensis*, d.
[50] *Arnardo de Lercis*, G.
[51] *De*, b.
[52] *Bernardus*, G; Ber, a; *Raymundi*, b.
[53] *Raymundo*, F, H i a; *Raymundus*, G.
[54] *Auinione*, C, D, F, G, H, d.
[55] *Soluas*, d.
[56] *Hominum*, F i H.
[57] *Iam dictum*, b i d.
[58] *Filius*, G.
[59] *Hominis*, G.

recipiat uel habeat et homines[60] Bisullunensis[61] comitatus et Gerundisisis[62] non manuteneat et caminos non frangat per mare uel per terram[63] nec aliqua persona per eum et habitatoribus Barchinone[64] nichil consuetudinis requirat et aliis iterantibus debitam consuetudinem[65] requirat[66].

Et[67] iamdictus[68] Poncius comes conuenit prephato[69] comiti et filio eius quod placitum firmiter teneat quod fecit cum comite de Rosseion[70] et de treuia[71] quam ei dedit quod inde fregit si recognouerit[72] iamdictus[73] Poncius emendet comiti de Rosseion[74] et, si non recognouerit eam fregisse, expiet se per unum militem de terra sua ad alterum militem[75] comitis de Rosseion[76]. Et de hac treuia[77] iamdictus[78] Poncius comes mitat[79] iamdicto[80] comiti et[81] filio eius Raimundus[82] Renardi[83], Bernardus[84] de Valle Guarnera[85], Petrus[86] Raimundi[87] de Pedred[88], Bernardus[89] Petri[90] de Trebais[91], Bernardus[92] Sendredi[93], Bernardus[94] Seger[95], Bernardus[96] Iocberti[97], de his[98] VII[99] militibus[100] mitat[101] III[102] obsides per tria[103] milia solidos[104] comiti et filio suo[105] quod,

---

[60] *Hominis, F*.
[61] *Bisillunensis*, C i D; *Bisulluneses*, H; *Bissullunensis*, d.
[62] *Gerundensis*, C, D, F, H i d; *Gerundensem*, G.
[63] *Terra, F*.
[64] *Barchinonense*, G; *Barchinonae*, a.
[65] *Consuetudine*, b.
[66] Signe de separació.
[67] *Quod*, F, G i H; *Quia*, c.
[68] *Iam dictus*, b i d.
[69] *Prefato,* D, F, G, H i d; *praefato*, a.
[70] *Rosseyón*, D.
[71] *Treua*, D, F, G, H i d.
[72] La versió C té la primera o sobreposada.
[73] *Iam dictus*, d.
[74] *Rosseyon*, D; *Roseion*, H.
[75] *Similiter*, d.
[76] *Rosseión*, C; *Rosseyon*, D; *Rosseion*, d.
[77] *Treua*, C, D, F, G, H i d.
[78] *Iam dictus*, d.
[79] *Mittat*, D, F, H, a i d.
[80] *Iam dicto*, d.
[81] *Aut*, C, D, F, G, H, d.
[82] *Raymundus* o *Bernardus*, F; A la versió F hi ha només la inicial del nom en majúscula i dubtem si és una *r* o una *b* tot i que pel context ens hem de decantar per la *r*. Creiem que aquest mateix dubte van tenir els copistes de les versions G i H en llegir F ja que escrigueren una inicial que s'assembla a una *r* però potser també a una *b*. Al final del document apareix altre cop Bernat Renard fill del comte del Rosselló, on veiem clar que allà la inicial és una b. Així, sembla que a partir de F hi hagué un cert embolic amb la interpretació d'aquest nom.; *Raymundo*, a, b i c.
[83] *Bernardi*, a.
[84] *Bernardo,* b i c; B, a i d.
[85] *Guaonera, F i G*.
[86] *Fratris*, b; *Petro*, c i d.
[87] *Raymundi*, F, G, H i a.
[88] *Petréd*, C; *Petred*, D, F i G; *Padret*, H; *Petrech*, b.
[89] *B*, a; *Bernardo*, c.
[90] *Petro*, a i d.
[91] *Trebáis*, C; *Trabais*, G.
[92] *Bernardo*, c; B, a i d.
[93] *Seger,C, D, F, G i d; Saguer, H*.
[94] *Bernardo*, H; B, a i d.
[95] *Sendredi, C, D, F, G i d; Sendreti, H*.
[96] *Bernardi*, c; B, a i d.
[97] *Iacoberti*, H; *Iodberti*, a i d.
[98] *Hiis*, F, G i H.
[99] *Un*, G; *septem*, a i d.
[100] *Milibus*, F, G i H.

quando exierit[106] de capcione[107], iamdictus[108] Poncius iamdictam[109] treuiam[110] modo prescripto[111] emendet aut expiet[112] et hoc faciat Poncius quando comes aut[113] filius eius ei[114] mandauerit[115].

Et[116] predictus[117] Poncius donet Berengario[118] Renardi honorem suum sicut[119] Dalmacius[120], pater eius, per eum habuit et Berengarius[121] faciat conueniencias[122] Poncio comiti quas pater suus ei fecerat. Et iamdictus[123] Berengarius[124] non donet potestatem de castellis que per eum habet Poncio comiti iamdicto[125] usque[126] ad V[127] annos[128] et predictus[129] Poncius non requirat ei inde potestatem[130]. Et predictus[131] Poncius[132] iamdicto[133] Berengario[134] non tollat neque[135] tollere faciat prephata[136] castella nec homo uel femina per suum stabilimentum uel consilium et conuenit predictus[137] Poncius comes prephato[138] comiti et filio suo quod non uetet ire homines suos[139] ad mercatum[140] de Peralada[141] et die sabati[142] mercatum[143] de Casteion[144] non faciat cum Umberto et Reamballo[145] in laudamento de amicis eorum placitum faciat et,

---

[101] *Mittat, C, F, H, a i d*.
[102] *Tres*, d.
[103] *Quatuor*, a i d.
[104] *Solidorum,* b i c.
[105] *Eius*, C, D, F, G, H i d.
[106] *Exerit*, G.
[107] *Captione*, C, F, G i H.
[108] *Iam dictus*, b i d.
[109] *Iam dictam*, b i d.
[110] *Treuam*, C, D, F, G, H i d.
[111] *Praescripto*, a.
[112] *Expiet*, D*; Spiet*, F, G i H.
[113] *Uel*, C, D, F, G, H i d.
[114] C ho té sobreposat; *Et*, H.
[115] Darrere hi ha un signe de separació, F, G i H.
[116] *Quod*, F, G i H.
[117] *Praedictus*, a.
[118] *Berengaris*, G.
[119] *Sint*, b.
[120] *Eius*, H; *Dalmatius*, a.
[121] *Barengarius*, H; que aquí canvia de full i *–garius* està escrit al 175 vers.
[122] *Conuenientias*, C.
[123] *Iam dictus*, b i d.
[124] *Barengarius*, H.
[125] *Iam dicto*, d.
[126] *Usquam*, F; *in quod* o bé *inquam*, G i H.
[127] *Quinque*, a i d.
[128] *Anno*, b.
[129] *Praedictus*, a.
[130] L'escrivà reduplica una síl·laba i escriu *potestestatem*. També G.
[131] *Praedictus*, a.
[132] Hi afegeix *comes*, D, F, G, H i d.
[133] *Iam dicto*, d.
[134] *Barengario*, H.
[135] *Nec*, C, D, F, G, H i d.
[136] *Prefata*, C, D, F, G, H i d; *Praefata*, a.
[137] *Praedictus*, a.
[138] *Prefato*, C, D, F, G, H i d; *Praefato*, a.
[139] *Suos homines ire*, C, D, F, G, H i d.
[140] *Merchad*, C, D, F, G, H i d.
[141] *Perallada*, H; *Perelada*, b.
[142] *Sabbati*, C, D, F, G i H.
[143] *Merchatum*, C (tot i que no es veu gaire bé) i d.
[144] *Castaion*, G.
[145] *Riemballo*, C, G i H; *Riembaldo*, D; *Remballo*, F; *Riamballo*, a i d.

si facere non poterit[146], in laudamento[147] comitis inde stet[148]. Et, si nauigium maris uenerit, eat in hostem iamdictus[149] Poncius[150] comes cum prephato[151] comite Barchinonensi[152] et stet cum eo et inde non reuertatur sine eo aut sine[153] suo mandamento. Et, quando predictus[154] Poncius comes[155] exierit de capcione[156], donet comiti III[157] cauallos nominatos[158] et III[159] cifos[160] argenti nominatos[161] et V[162] milia solidos[163] in cauallos[164] et mulos et V[165] milia[166] solidos[167] ad unum mensem quod[168] ipse exierit de capcione[169] in cauallos[170] et in[171] mulos ad precium[172]. Guillelmus[173] de Pinos[174], Arnaldus[175] Berengarii de Anglerola et Umberti et Guillelmus[176] Iofredi[177] et Bernardus[178] Dapiferi et Petrus[179] Bertrandi, duo[180] de istis uel tres[181] mitant[182] precium[183] iamdictis[184] cauallis et mul[is et m]itat[185] comiti Poncius[186] iam[dictus per][187] X[188] milia solidos[189], ensem suum[190] cum toto suo garnimento[191] et comes

[146] *Potuit*, F, G i H; *potuerit*, a.
[147] F escriu *laudamto* ja que s'oblida la ratlla d'abreviatura.
[148] *Instet, F i G*.
[149] *Iam dictus*, d.
[150] *Pontius, F i G*.
[151] *Prefato*, C, D, F, G, H i d; *praefato*, a.
[152] *Barcheonensi*, a.
[153] No és a la versió G.
[154] *Praedictus*, a.
[155] *Comes Poncius*, d.
[156] *Captione, C, F i G*.
[157] *Tres,* d.
[158] L'abreviatura de B és *nnatos* amb ratlla sobre les dues enes i per això el transcrivim com a *nominatos* (anomenats) tot i que les versions G i H escriuen directament *minatos* (vermells).
[159] *Tres*, a.
[160] *Cyphos*, a; *ciphos*, d.
[161] Igual que el cas anterior de *nominatos/minatos*.
[162] *Quinque*, a i d.
[163] *Solidorum*, b i c.
[164] *Cauollos*, H.
[165] *Quinque*, a i d.
[166] Aquí G passa al full 93 vers.
[167] *Solidorum*, b i c.
[168] *Quo*, F, G, H i a.
[169] *Captione, F, G i a*.
[170] *Cauollos*, H.
[171] No ho transcriu a.
[172] *Pretium*, a i c.
[173] *Guillelmi,* b i c; *G*, a i d.
[174] *Pinós*, C.
[175] *Et*, G; *Arnalli*, c; *A*, a; *B*, d.
[176] *Guillelmi*, c; G, a i d.
[177] *Gaufredi*, C, D, F, G, H i d.
[178] *Bernardi*, a, d.
[179] *Petri,* C, F, G, H i d.
[180] *II*º, C, D, F, G i H.
[181] *III*, C i D.
[182] *Mittant, C, D, F i d*.
[183] *Pretium*, a.
[184] *Iam dictis*, d.
[185] Reconstruït ex C*; mittat*, C, F, H i d.
[186] *Pontius*, G.
[187] Reconstruít ex F; *Iam dictus pro*, a i d.
[188] *Decem*, D i a.
[189] *Solidorum*, b i c; *solidis*, a i d.
[190] No ho té C, D, F, G i H.
[191] *Guarnimento*, C i D.

comendet[192] ipsam espadam[193] cum isto garnimento[194]. Petrus[195] Raimundi[196] de Villa de Man[197] q[ui eam teneat][198] ab hoc Pascha usque [ad aliud, et si][199] interim predictus[200] Poncius uel quandocumque usque ad prephatum[201] terminum redimere eam uoluerit[202], si dat comiti X[203] milia solidos[204] in cauallos et in [mulos ad precium[205] de] prephatis[206] militibus[207], [reddat eam Petrus[208]][209] de Villa de Man[210] predicto[211] Poncio comiti. Si de cauallis et mulis non se conuenerint[212], donet iamdictus[213] Poncius[214] comiti VIII[215] milia solidos[216] Melguriensis[217] [recte monete[218]][219] recipientes et predictus[220] Petrus[221] re[ddat][222] predicto[223] Poncio prescriptam[224] spadam. Et, si ad prephatum[225] terminum Poncius eam[226] non redimerit[227], Petrus[228] iamdictus[229] de Villa de Man[230] reddat spadam[231] cum toto suo garnimento[232] comiti Barchinonensi[233] et comes conuenit predicto[234] Poncio[235] Ugonis ut[236], quando ipse Poncius potuerit eam[237] redimere, ipse[238] uel homo per eum comes Barchinonensis[239] recipiat predictis[240] VIII[241]

---

[192] *Comedet*, b; *commendet*, a i d.
[193] *Espandam*, F, G i H.
[194] *Guarnimento, C, D, F i G*.
[195] *Guillelmo*, c; P, a i d.
[196] *Raymundi*, F, G, H i a.
[197] *Mán*, C.
[198] Reconstruït ex F.
[199] Reconstruït ex F.
[200] *Praedictus*, a.
[201] *Prefatum*, D, F, G, H i d; *Praefatum*, a.
[202] *Uoluere*, b.
[203] *Decem*, F, G, H, a i d.
[204] *Solidorum*, b i c.
[205] *Pretium*, a.
[206] *Prefatis, F, G i d; predictis*, H; Praefatis, a.
[207] *Milibus*, G.
[208] *Guillelmus*, c; P, a i d.
[209] Reconstruït ex F.
[210] *Mán*, C.
[211] *Praedicto*, a.
[212] *Conuenerit, D; conuerint*, H; *conuenerint*, c.
[213] *Iam dictus,* b i d.
[214] *Pontius*, G.
[215] *Octo*, a i d
[216] *Sobreposat ,F; solidos*, b; *solidorum*, c.
[217] *Malguriensis*, C, D, F, G i d; *Malgurienses*, c.
[218] Darrere, la versió G hi afegeix *de; rectae monetae, a*.
[219] Reconstruït ex F.
[220] *Praedictus*, a
[221] *I*, b; *Guillelmus*, c*; P*, a i d.
[222] Reconstruít ex F.
[223] *Praedicto*, a.
[224] *Praescriptam*, a.
[225] *Prefatum*, D, F, G, H i d; *praefatum*, a.
[226] Possible repetició de *eam* tapada amb tinta.
[227] *Redemerit*, a i d.
[228] *Guillelmus*, H*; P*, a i d.
[229] *Iam dictus*, d.
[230] *Mán*, C.
[231] *Espadam*, d.
[232] *Guarnimento*, C, F i G.
[233] *Barchinonensis*, G; *Barcheonensi*, a.
[234] *Praedicto*, a.
[235] *Comiti* ho afegeix F, G, H i a.
[236] *Et*, G.
[237] No ho té C, D, F, G, H ni d.
[238] *Ipso* a *G*, que a més és sobreposat.

milia solidos[242] et reddat spadam[243] predicto[244] Poncio. Et, si predictus[245] Poncius mortus[246] fuerit, reddat comiti Barchinonensi[247] VIII[248] milia solidos[249] ille[250], cui Poncius[251] spadam[252] dimiserit uerbis uel testamento et[253] debito hoc persoluto[254], comes Barchinonensis[255] reddat ei[256] predictam[257] spadam[258] et pro securitate huius placiti et prescripte[259] conueniencie[260] Bernardus[261] Renardi, per preceptum[262] domini sui, iamdicti[263] Poncii, comitis Impuritanensis, conuenit Raimundo[264] comiti Barchinonensi[265] et filio suo Raimundo[266] quod, si de prescriptis[267] conueniencis[268] aliquid Poncius eis infregerit uel homo per eum et infra LX[269] dies, quibus inde ammonitus[270] fuerit per eos uel per eorum nuncium[271], emendare noluerit[272], sit eis adiutor per fidem[273] sine[274] engan[275] cum omni honore quem per predictum[276] Poncium tenet, donec quod infregerit eis emendet[277] et taliter, dum uixerit eis[278] atendat[279] et predictus[280] Poncius comes non uetet se inde uideri nec commoneri[281] et nuncius[282] comitis Barchinonensis[283], quando ierit ad prephatum[284] comitem Poncium, sit securus

---

[239] *Barcheonensis*, a; *Barchinonensem*, b.
[240] *Predictos*, C, D, F, G, H i d; *Praedictos*, a.
[241] *Octo*, a.
[242] *Solidorum*, b i c.
[243] *Espadam*, a i d.
[244] *Praedicto*, a.
[245] *Praedictus*, a.
[246] *Mortuus*, C, D, H i d.
[247] *Barcheonensi*, a; *Barchinonensi*, G.
[248] *Octo*, a.
[249] *Solidorum*, b i c.
[250] *Illi*, G i H.
[251] Tan sols hi ha una *P* majúscula. Creiem que pel context ha d'ésser *Poncius* tot i que normalment una *P* sola se sol associar a *Petrus.*
[252] *Espadam*, a.
[253] *De*, G i H.
[254] *Per soluto*, b.
[255] *Barcheonensis*, a.
[256] *Em*, b.
[257] *Praedictam*, a.
[258] *Espadam*, a i d.
[259] *Praescriptae*, a.
[260] *Conuenientie, C, F i G; conuenientiae, a*.
[261] *Bernardi*, c; B, a i d.
[262] *Praeceptum*, a.
[263] *Iam dicti*, d.
[264] *Raymundo*, F, G, H i a.
[265] *Barcheonensi*, a.
[266] *Raymundo*, F, G, H i a; *comiti* és afegit per d.
[267] *Predictis*, D; *scriptis*, F, G, H i a; *supradictis*, d.
[268] *Conuenientiis*, C i G; *conuenienciis*, D, H i d; *conuenientis, F.*
[269] *L decem o bé sexaginta, C, F i H; sexaginta, a i d*.
[270] *Admonitus, C, D, F, G, H i d; ad monitus*, b.
[271] *Nuntium*, a.
[272] *Nuluerit*, G; *uoluerit*, H.
[273] Repeteix *per fidem* i ho barra.
[274] *Siue*, G.
[275] *Engán*, C.
[276] *Praedictum,* a.
[277] En realitat la versió H hauria d'ésser *emandet* ja que a sobre de la *m* hi col·loca una *a*.
[278] No ho té F, G, H i a.
[279] *Attendat*, C, F, G, H i d.
[280] *Praedictus*, a.
[281] *Comoneri, D; commoueri, F i G; comoueri*, H; *Commoueti*, b.
[282] *Nucius*, H; *nuntius*, a.
[283] *Barcheonensis*, a.

in eundo et redeundo. Et[285] Bernardus[286] de Monte Schiuo[287] facit[288] comiti et filio suo similem conuenienciam[289] et[290] Bernardus de Voltreria[291] hoc eis cum fratre[292] suo similiter conuenit et uicecomes de Tedzon[293] similiter, Umbertus de Taiada[294] similiter, Petrus de Torredela[295] similiter, Guillelmus[296] Seniofredi cum filiis suis similiter[297], Ramon[298] Ademar similiter, Petrus Raimundi[299] de Pedred[300] similiter, Guillelmus[301] Raimundi[302] de Pedred[303] similiter, Raimundus[304] Renardi similiter, Bernardus[305] Guillelmi de Valle Guarnera[306] similiter, Dalmacius[307] de Pera[308] Taiada[309] similiter. Petrus de Villa de Man sit inde adiutor[310] comiti et filio suo per fidem sine engan[311], si hoc fregerit prephatus[312] Poncius et hoc cum honore et potencia[313] quam habet prephatus[314] Petrus[315] Guillelmi[316] de Rupiano et Raimundus[317] Dalmacii[318] de Midiniano[319] cum fratre[320] suo[321] Artallo, omnes isti conueniunt comiti Barchinonensi[322] et filio eius quod, si prephatus[323] Poncius Ugonis hoc[324] placitum infregerit eis, fideles adiutores sint[325] comiti et filio suo per fidem sine engan[326] et cum[327] honore et

---

[284] *Prefatum*, D, F, G i H; *Praefatum*, a.
[285] *Bernardus*, H; *Bernardi*, c.
[286] Darrere seu la versió H canvia de pàgina i passa a la 175 revers.
[287] *Eschiu*, C i d; *Esqiu,* D; *Squiu*, F, G i H.
[288] *Faciat*, H.
[289] *Conuenientiam*, C, G i c.
[290] A la versió H apareix una mena d'*u* amb una abreviatura a sobre que potser podríem interpretar com a *versus* o potser és una reduplicació del nom *Bernardus* que el segueix; *uersus*, c.
[291] *Uultraria, C, D i F; Ultraria*, G i H.
[292] *Frater*, b.
[293] *Tedzón*, C; *Totzon*, G; *Tetzon*, H.
[294] *Taxada*, G.
[295] *Torredella*, H.
[296] *Guilermus*, H.
[297] La síl·laba si- és sobreposada.
[298] *Raimundus*, C i D; *Raymundus*, F, G, H i a.
[299] La *r* és sobreposada; *Raymundi*, F, G, H i a.
[300] *Pedréd,* C; *Pedret*, H.
[301] *Guillermus*, H.
[302] *Raymundi*, F, G, H i a.
[303] *Pedret*, H.
[304] *Raymundus*, F, G i H; *R*, d.
[305] *B*, a i d.
[306] *Garnera*, F, G i H.
[307] *Dalmatius*, a.
[308] *Petra,* C, D, F, G, H i d.
[309] *Tayada*, H.
[310] *Aiutor*, D.
[311] *Engán*, C.
[312] *Prefatus*, D, F, G, H i d; *Praefatus*, a.
[313] *Potentia, C, F i G.*.
[314] *Prefatus, D, F, G, H i d;praefatus, a; prefatum*, b.
[315] És una *P* que interpretem com a *Petrus* tot i que sabem de l'existència d'un Ponç Guillem (ACG 145), possiblement amb poder; *P*, a.
[316] *No ho transcriu, a; Guillelmus*, b i c; *P G*, d.
[317] *Raymundus,* F, G i H; *R*, a.
[318] *Dalmatii*, a.
[319] *Midiamano*, F i G; *Midianiano*, H; *Midinniano*, a.
[320] *Frater*, b.
[321] No ho té F, G, H i a.
[322] *Barcheonensi,* a.
[323] *Prefatus*, F, G, H i d; *Praefatus*, a.
[324] *Ho*, H; *Hoc*, c
[325] *Sunt*, F, G i H.
[326] *Engán*, C.
[327] *Ad, F i G.*.

potencia[328] quam habent adiuuent eos. Predictas[329] autem conueniencias[330] facit prephatus[331] Impuritanensis comes et predictam[332] peccuniam[333] donat prephato[334] comiti Barchinonensi[335] et filio suo quia non potuit emendare hoc comiti[336] nec uoluit, pro quo se[337] ipsum miserat in manu sua.

Ego iterum, prenominatus[338] Poncius Ugonis, comes Impuritanensis, conuenio tibi Raimundo[339], comiti Barchinonensi[340], filioque tuo Raimundo[341] quod omnia superius scripta propter hominium quod uobis feci spontanea uoluntate fideliter uobis atendam[342] et tenebo sicut[343] meis bonis senioribus[344], quandiu[345] uixero, sine engan[346].

Actum est[347] XVI kalendas[348] septembris, anno dominice[349] Incarnacionis[350] CXXVIII[351] post millesimum, anno XXº regni Ledouici[352] regis.[353]

---

[328] *Potentia*, a.
[329] *Per reductas*, G. El motiu de l'error és que a la *p* hi ha una ratlla d'abreviatura a sota que crea confusió; *Praedictas*, a.
[330] *Conuenientias*, G i a.
[331] *Prefatus*, F, G, H i d; *Praefatus*, a.
[332] *Praedictam*, a.
[333] *Pecuniam, D G i a; peccuniam*, b.
[334] *Prefato*, F, G i H; *Praefato*, a.
[335] *Barcheonensi*, a.
[336] Primera i sobreposada, C.
[337] Després la versió G continua al full 93 revers.
[338] *Praenominatus*, a.
[339] *Raymundo*, F, H i a; *Raimundi*, G.
[340] *Barcheonensi,* a.
[341] *Raymundo*, F, G, H i a.
[342] *Attendam*, C, D, F, G, H, a i d.
[343] *Sin*, b.
[344] *Bonis senioribus meis*, C, D, F, G, H i d.
[345] *Quamdiu*, H.
[346] *Engán*, C.
[347] La versió H no té est i en canvi F i G hi afegeixen *hoc*; *hoc*, a i d.
[348] *Kalend*, a.
[349] *Dominicae*, a.
[350] *Incarnationis*, F, G, H i a.
[351] *CXXV[ ]*, G, i no es veu bé quants pals hi ha.
[352] *Lodouici*, G; *Ludouici*, H.
[353] *Regi*, C; Cal dir que C, D, F, G i H continuen: *suscripsi* (no ho transcriu a ni b) *Petrus Martini diachonus (diaconus*, a i b) *hoc rogatus scripsi die annoque prefixo (praefixo*, a). D té la signatura del notari que ha fet la còpia i la de tres testimonis seus.

141

1127 agost 17

El comte Ponç Hug d'Empúries reconeix que el seu pare Hug havia pleitejat diverses vegades amb el bisbe Berenguer Gaucfred de Girona (de finals dels. XI) per drets i dècimes de la parròquia de Santa Maria de Castelló i per un alou que finalment s'havia cedit a la canònica de la Seu per quaranta unces d'or. Ponç Hug reconeix no haver complert el pacte del seu pare i, seguint el consell del seu senyor el comte Ramon de Barcelona, reconeix i cedeix els drets d'aquesta honor a la canònica de Girona i al bisbe Berenguer Dalmau pel preu de quatre-centres unces d'or (equivalent o de València).

A. Original, 29,5 x 43,5, ACA, Cancelleria, pergamins de Ramon Berenguer III, doc. 291.
B. Còpia extraviada de 1241, 36 x 48, ADG, pergamins de la Mitra, calaix 8, nº 21, ex A?
C. Còpia del 1380 *(die XXII marcii anno a Natiuitate Domini Mº CCCº LXXº nono)* feta pels notaris Bonanat Egidi, Pere Guitard i el copista Pere Bartomeu, 668 x 563, ACG, pergamins carpeta còpies, doc. 17, text segon, ex A. En aquesta carpeta hi ha un altre pergamí diferent també amb el nº 17.
D. Còpia, ACG, LLVCG, fulls 93 revers-94 revers, ex C.
E. Còpia, ACG, LLVCG, fulls 175 revers-176 revers, ex C.
a. Ed. MH, nº 376, ex A. El data de1128.
b. Ed. ES, nº 40, ex A i ex a.
c. Ed. VL, nº 36, ex E. El data de1128
d. Ed. LIFEMA, nº 524, ex A. El data16 setembre 1128.
e. Regesta PM, nº 38, ex B. El data 17 d'agost de 1128.
f. Transcripció RGLRV, nº 80, ex D. El daten del 22 de març 1379.
g. Transcripció RGLRV, nº 202, ex E. El daten del 22 de març de 1379.
h. Ed. PACB, nº 596, ex A.

Aquest document és conseqüència dels fets exposats al doc. 140.

Creiem que l'única signatura autògrafa que hi ha és la de l'escrivent.

La datació pel rei és 1127, que coincideix amb la data de l'Encarnació en estil florentí (en pisà seria 1128). Davant d'això, hem optat per donar com a bona aquesta data.

La versió B es tracta d'un pergamí escrit en gòtica bastarda i de color lila a causa dels fongs. Davant la problemàtica de la seva mala lectura, optàrem per cercar un altre exemplar o versió impresa i així poder intentar deduir què deia el pergamí. Quan tornarem a demanar-lo ens digueren que no sabien on el tenien. Després d'insistir en el temps durant més d'una dotzena de vegades i veure que no el trobaven o no el volien trobar, hem optat per ometre B.

Les versions C, D, E ens presenten dos documents enganxats, l'un a continuació de l'altre, sense espai de separació (el nostres docs. 140 i 141). Comparteixen l'encapçalament i les signatures fetes pels copistes i jutges barcelonins del s. XIV. Aixo vol dir que els dos textos, signats el mateix dia i amb els mateixos protagonistes, es consideraven complementaris l'un de l'altre. Nosaltres els hem separat i per això les signatures pròpies de la còpia apareixen al segon. C introdueix algunes variacions ortogràfiques i de lectura que són recollides per les versions posteriors. Cal remarcar que C està plagiat dues vegades al Llibre Verd i per diferent mà: la primera d'elles (D) conserva la mateixa data mentre que la segona (E) per error hi escriu el mes de desembre. La lletra de D és potser més cursiva que librària mentre que la d'E és plenament librària i llatinitza algunes terminacions o mots.

MH (a) diu que copia el text de l'Arxiu Reial (ACA), tot i que en alguns aspectes s'assembla a les versions C, D i E. El fet és que llatinitza les terminacions medievals i corregeix errors ortogràfics i fins i tot interpreta alguns passatges igual que l'autor de C. A l'escatocol omet la major part dels noms ja que només transcriu els dels comtes, vescomtes i l'escrivent.

ES (b) diu que transcriu un document de l'Arxiu Reial (ACA) però en realitat ha copiat o bé ha utilitzat com a guia MH ja que comet pràcticament els mateixos errors, les mateixes interpretacions i omet les mateixes signatures. Llatinitza les terminacions medievals, adaptació que sovint també fa c

LIFEMA no transcriu res del LFM ja que aquest text no hi és. Ell el copia d'A ja que ha desaparegut el full del LFM on suposadament podria haver-hi estat copiat.

Els autors a, b i d llegeixen malament la data ja que clarament diu setembre i ells, inexplicablement, escriuen octubre. Això ens fa pensar que el primer transcriptor podria haver estat utilitzat com a base o model per b i d.

Transcripció ex A:

Pateat hanc legentibus et audientibus scripturam quoniam ego Pontius[1] Ugonis, Impuritanensium[2] comes, profiteor et recognosco qualiter Ugo, bone memorie[3] pater meus, de honore quem Gerundensis aecclesia[4] habet in parroechia[5] Sancte Marie[6] de Castilione[7] uel habere debet multo tempore litigauit cum Berengario[8] Guifredi[9], Gerundensi episcopo, et eius canonicis, tandem de plurimis malefactis et uiolenciis[10] quas prefatus[11] pater[12] ibi faciebat iniuste[13] uirorum nobilium[14] curie sue[15] consilio, Pontii[16] Guillelmi[17] et Raimundi[18] Guillelmi[19], Petri Pontii[20] et Raimundi[21] Ademari[22] ac Gaucefredi[23] Bastonis[24] et aliorum multorum, quorum nomina longum est[25] ennarrare[26], per diffinitionis[27] scripturam uniuersa[28] que[29] auferebat[30] usurpando ob remissionem peccatorum meorum[31] et propter XL[32] uncias auri Valentie[33], quas[34] inde accepit prefato[35] episcopo et eius cannonicis[36] presentibus[37] ac[38] futuris perpetuo

[1] *Poncius*, C, D, E, a i d.
[2] *Impuritanensis*, C, D, E, a i d; *Emporitanensis*, b.
[3] *Bonae memoriae*, a, b i c.
[4] *Ecclesia*, C, D, E, a, b i d.
[5] *Parrochia*, D, a, b, c i d.
[6] *Sanctae Mariae*, b i c.
[7] *Castillione*, b.
[8] *Barengario*, E.
[9] *Guiffredi*, D.
[10] *Uiolentiis*, a i b.
[11] *Praefatus*, b i c.
[12] *Meus* és afegit per a i d.
[13] *In iuste*, g.
[14] *Mobilium*, f.
[15] *Curiae suae*, a, b i c.
[16] *Poncii*, C, D, E, a, b i c.
[17] *Guillermi*, c.
[18] *Raymundi*, C, D, E, a i b.
[19] *Guillermi*, c.
[20] *Poncii*, C, D, E, a i d.
[21] *Raymundi*, C, D, E, a i b.
[22] *Ademarii*, D i E.
[23] *Gaufredi*, b.
[24] C també es podria llegir com a *Gasconis*; *Gastonis*, c; *Uasconis*, f.
[25] *Esset*, E
[26] *Ennarare* D; *enarrare*, a, c i d.
[27] *Difinitionis*, C, D, c i d; *Difinitiuis*, E; *deffinitionis*, b.
[28] E en realitat escriuria *uniuarsa* perquè sobre la *u* hi col·loca una *a* sobreposada.
[29] *Quae*, a, b i c.
[30] *Aufferebat*, C i D.
[31] *Suorum*, a, b i d.
[32] E sembla que escrigui *VL* perquè omet o gairebé no dibuixa els traços inferiors; *quadraginta*, a, b i d.
[33] *Ualencie*, C, D, E i d; *ualentiae*, a, b i c.
[34] *Quan*, D, E i c.
[35] *Praefato*, b.
[36] *Canonicis*, D, E, b i d.

possidenda, dimisit post iamdicti[39] uero patris mei[40] discessum[41], ego iamdictus[42] Pontius[43], comes, in illius[44] honorem[45] succedens[46], diffinitionis[47] scripturam uiolenter[48] transgrediens et alia mala quam plurima[49] perpetrans in excomunicationis[50] crimen deueni, de quo per Dei gratiam[51] ab Gerundensi episcopo Berengario Dalmacii[52] et eius canonicis absolutus sum quia per laudamentum Pontii[53] Guillelmi[54] de Turredela[55] et Guillelmi[56] Seniofredi[57] ac filii eius Berengarii et Raimundi[58] Renardi[59] in aecclesia[60] Sancte Marie[61] de Castilione coram omni populo prelibatam[62] diffinitionis[63] scripturam laudaui ac[64] manu propria[65] signo puncti[66] firmaui. Que[67] omnia ego[68] prenominatus[69] Pontius[70] comes, licet sub sigillo bone[71] fidei tenere ac seruare[72] promisissem, in uerecunda[73] fronte irracionabiliter[74] fregi ac uiolaui, sed, quia uim ui[75] repellere[76] leges et iura, concedunt Raimundus[77], dominus meus Barchinonensis[78] comes, cui ego totum suum honorem per manus[79] proprie[80] sacramentum[81] iurando firmaueram, propter hoc[82]

---

[37] *Praesentibus*, a i b.
[38] *Et*, b.
[39] *Iam dicti*, c i d.
[40] *Patris mei uero*, b.
[41] *Discesum*, C, D i b.
[42] *Iam dictus*, b, c i d.
[43] *Poncius*, C, D, E, a, b i d.
[44] No ho transcriu b.
[45] *Honore,* D i E.
[46] *Sucedens*, b.
[47] *Difinicionis*, C i d; *difinitionis*, c.
[48] *Uilenter*, f.
[49] *Quamplurima*, a, b i d.
[50] *Excomunicacionis*, C i d.
[51] *Graciam*, d.
[52] *Dalmatii*, a i b.
[53] *Poncii*, C, D, E i d.
[54] *Guillermi*, c.
[55] *Turredella*, c.
[56] *Guillermi*, c.
[57] *Semiofredi*, f.
[58] *Raymundi*, C, D, E, a i b.
[59] *Bernardi*, d.
[60] *Ecclesia*, C, D, E, a, b, c i d.
[61] *Sanctae Mariae*, a , b i c.
[62] *Praelibatam*, a, b i c.
[63] *Diffincionis*, C, D i d; *deffinitionis*, b.
[64] *Et*, b i c.
[65] *Propia*, f.
[66] *Presenti*, E.
[67] *Quae*, a, b i c.
[68] *Ego omnia*, d.
[69] *Praenominatus*, a i b.
[70] *Poncius*, D, E, a i d.
[71] *Bonae*, a, b i c.
[72] *Obseruare*, b.
[73] *Inuerecunda*, b, c i d.
[74] *Irrationabiliter, a;irrationibiliter, b irracionaliter*, f; *ira criminabiliter*, g.
[75] *Quie uimui*, f; In, g.
[76] *Reppellere*, b.
[77] *Raymundus*, C, D, E, a i b.
[78] E passa al full 176 vers; *Barcheonensis*, a i b.
[79] Dubtem si C escriu *manus* o *manu*.
[80] *Propriae*, a i b.
[81] *Iuramentum*, E.

fecit mihi[83] guerram, quia, tandiu[84] Gerundensi aecclesie[85] suam iusticiam[86] denegaueram, unde quia[87] iusticie[88] quisquam diu[89] resistere non potest in potestatem prefati[90] Raimundi[91], comitis domini mei, deueni atque per illius preceptum[92] et multorum fidelium hominum meorum consilium prescripte[93] diffinitionis[94] et euacuationis[95] scripturam quam pater meus fecerat et ego firmando laudaueram[96] iterum reformando corroborare procuro. Diffinio[97] namque et euacuo ob remissionem delictorum[98] meorum eidem gloriosissime[99] Dei Genitrici Marie[100] eiusque canonice[101] in perpetuum[102] omnes forcias et toltas[103] et malas persones[104] et omnes malos usaticos quos pater meus Ugo et Poncius[105], auus meus, bone memorie[106] comites, habuerunt uel tenuerunt[107] in decimis aecclesie[108] Sancte Marie[109] Castilionis et in omni alodio quod Gerundensis[110] canonica quocumque[111] modo habet uel habere debet in omni uilla Castilionis uel in omni terminio parroechie[112] eiusdem aecclesie[113], scilicet, in domibus uel etiam[114] in ceteris[115] rebus usui hominum congruentibus. Non solum hec[116] superius scripta[117] diffinio[118] et derelinquo[119], sed etiam[120] omnia illa que[121] post mortem eorum

---

[82] No ho té E.
[83] *Michi*, C, D i E.
[84] *Tamdiu, a i b; tam diu*, f.
[85] *Ecclesie*, D, E i d; *Ecclesiae*, a, b i c.
[86] *Iustitiam*, a i c.
[87] *Quie*, f.
[88] *Iustitiae*, a i b; *iutitiae*, c.
[89] *Dubtem entre quisquam diu o bé quis quamdiu*, però pel context triem la primera; *Quis quamdiu*, C i E; *quis quam diu*, D.; *quis quamdiu*, g.
[90] *Praefati*, a; *preadicti*, b.
[91] *Raymundi*, C, D, E, a i b.
[92] *Praeceptum*, a i b.
[93] *Scripture*, C, D, E i d; *scripturae*, a, b i c.
[94] *Diffinicionis*, C, E i d.
[95] *Euacuacionis*, C i d.
[96] *Laudauis*, f. Tot seguit aquesta mateix transcripció f repeteix per error la frase *et euacuationis scripturam quam pater meus fecerat et ego firmando laudaueram.*
[97] *Difinio*, C i D.
[98] *Delictotum*, f.
[99] *Gloriosissimae*, a, b i c.
[100] *Mariae*, a, b i c.
[101] *Canonicae*, a, b i c.
[102] *Imperpetuum*, C i D.
[103] *Taltas*, f.
[104] *Personas*, a, b i c; *presones*, d.
[105] *Pontius*, b.
[106] *Bonae memoriae*, a, b i c.
[107] *Tenuere*, c; *renuerun*, f.
[108] *Ecclesie*, C, D, E i d; *ecclesiae*, b.
[109] *Ecclesiae Sanctae Mariae*, a, b i c.
[110] *Gerundense*, f.
[111] *Quocunque*, a.
[112] *Parrochie*, C, D, E i d; *parrochiae*, a, b i c.
[113] *Ecclesie*, C, D, E i d; *ecclesiae*, a, b i c.
[114] *Eciam*, d.
[115] *Coeteris*, c.
[116] *Haec*, a, b i c.
[117] *Scripta superius*, b.
[118] *Diffinicio*, C i D; *diffinitio*, E.
[119] *De relinquo*, f.
[120] *In* C, D i E; *eciam*, d.
[121] *Quae*, a, b i c.

quocumque[122] modo male usurpaui[123] uel adempraui[124] in decimis eiusdem aecclesie[125] et in omni alodio Gerundensis[126] canonice[127] quod habetur in eadem parroechia[128], scilicet, ipsam albergam quam ego[129] et mei faciebamus[130] in dominica domo Gerundensis canonice[131] et ipsam domum quam construebam in cimiterio Sancte Marie[132] supra[133] ipsum Cigár[134] et ipsos quatuor[135] sextarios quos accipiebam in decimis Sancte Marie[136] et ipsam messereriam[137] quam accipiebam ex hominibus[138] Sancte Marie[139] et ipsum receptum quem baiulus meus accipiebat ex baiulo Sancte Marie[140] non accipiat nisi setercio[141] et sine cibaria et[142] propter hoc[143] faciat[144] fideliter donari Sancte Marie[145] omnes[146] decimas ex toto[147] alodio comitis. Hec[148] omnia predicta[149] diffinio et dimitto[150], euacuo atque derelinquo[151] uel etiam[152] hoc diffiniendo addo siue[153] promitto[154] atque conuenio quod non uetabo uel uetare[155] non[156] faciam prepositis[157] uel clericis Gerundensibus[158] uendere quandocumque uel cuicumque[159] uoluerint omne[160] ipsum expletum quod Gerundensis canonica habebit in uilla Castilionis, tan[161] uinum quam etiam[162] aliud cuiuslibet annone[163] genus uel ferre uel

---

[122] *Quocunque*, a.
[123] C repeteix dues vegades la *u* inicial: una al final de la línia i tot seguit a l'inici de la següent.
[124] *Adeptaui*, D.
[125] *Ecclesie*, C, D, E i d; *ecclesiae*, a, b i c.
[126] *Gerundense*, f.
[127] *Canonicae*, a, b i c.
[128] *Parrochia*, C, D, E, a, b i d.
[129] C passa al full 94 vers.
[130] *Faciabimus*, f.
[131] *Canonicae*, a, b i c.
[132] *Sanctae Mariae*, a, b i c.
[133] Suppra, C.
[134] Sense accent C i D; *Agar*, E.
[135] IIII, c.
[136] Sanctae Mariae, a, b i c.
[137] *Mesereriam, b; messeriam*, f.
[138] *Tot i que C també es podria interpretar com a homibus.*.
[139] *Sanctae Mariae*, a, b i c.
[140] *Sanctae Mariae*, a, b i c.
[141] *Tertio, b.*
[142] *Que*, E; *quae*, c.
[143] *Hoc* no ho transcriu a ni b.
[144] *Faciut*, f.
[145] *Sanctae Mariae*, a i b; *Sanetae Mariae*, c.
[146] *Omne*, f.
[147] *Tot*, g.
[148] *Haec*, a, b i c.
[149] *Praedicta*, a; no ho transcriu b.
[150] *Dimito*, b.
[151] *De relinquo*, f.
[152] *Eciam, d*.
[153] *Sine*, f.
[154] *Promito*, D.
[155] *Uerabo uel uerare*, C i E; *dabo uerabo uel uerare*, D.
[156] No ho transcriu b.
[157] *Praepositis*, a i b.
[158] *Gerundensis*, D.
[159] *Cuicunque*, b; *ubicumque*, c i g.
[160] *Omnem*, g.
[161] *Tam*, E i d.
[162] *Et, a i b; ex,f i g*.
[163] *Annonae*, a, b i c.

transmutare alicubi[164], si[165] uoluerint uel dare alicui si elegerint[166] uel facere omnem eorum uoluntatem, sed[167] ita solide et libere Gerundensis canonica[168] habeat et teneat omnes decimas et omnia alodia que[169] habet in uilla Castilionis uel in futuro habebit sicut[170] priuilegia regalia continent in quibus eadem collata sunt Dei Genitrici Marie[171] Virgini beate[172], scilicet, quod nullius seruitutis uel subiectionis[173] uinculo subdantur uel nullum placitum ibi celebretur nisi a preposito[174] Gerundensis Sedis uel nulla uiolentia[175] in alodio eiusdem canonice[176] hominibus ibi manentibus ab aliquo ingeratur, sed omnia maneant solida et libera in potestate[177] eiusdem canonice[178] in aeternum[179] et ultra. Quam diffinitionem[180] facio eidem canonice[181] propter quadragintas[182] uncias auri Valentie[183], quas pater[184] meus Ugo accepit a clericis Gerundensibus[185] ex rebus eiusdem canonice[186] et propter diuersas et multas uiolentias[187] atque iniurias propter plurima etiam[188] sacrilegia et obprobria[189] que[190] ego nimis[191] incaute[192] in aecclesiis[193], in clericis, in honoribus aecclesiasticis[194] sepe[195] intuli Deo et aecclesie[196] Gerundensi, quam ita uolo esse firmam, ut neque ego neque aliquis[197] mee[198] posteritatis nec aliquis quislibet meus successor in his[199] que[200] diffinio[201] ualeam uel ualeant aliquid requirere uel expetere neque per meam[202] uocem aut successionem[203] quicquam[204] obtinere, sed

---

[164] *Alicabi, C i E*.
[165] *El* és afegit per a i b.
[166] *Elegerit*, f.
[167] *Set*, f i g.
[168] *Gerundensis canonicam*, g.
[169] *Quae*, a, b i c.
[170] *Sic*, D; *Sicum*, f.
[171] *Mariae*, a, b i c.
[172] *Beatae*, a, b i c.
[173] *Subiecionis*, C, E i d.
[174] *Proposito*, D i d; *praeposito*, a, b i c.
[175] *Uiolencia*, C, D, E i d.
[176] *Canonicae*, a, b i c.
[177] *Potestatem*, C, D, E, a i b.
[178] *Canonicae*, a, b i c.
[179] *Eternum*, C, D i E; *aeternum*, a i c.
[180] *Diffinicionem*, C, D, E i d.
[181] *Canonicae*, a, b i c.
[182] *Quadraginta*, E, a i b.
[183] *Ualencie*, C, D, E i d; *ualentiae*, a, b i c.
[184] *Propter*, C i D; *propter meas*, f i g.
[185] *Gerundensis*, c.
[186] *Canonicae*, a, b i c.
[187] *Uiolencias*, C, D, E i d.
[188] *Eciam*, d; et, f i g.
[189] *Opprobria*, C, D, E, a, b i d.
[190] *Quae*, b i c.
[191] *Minus*, a, b i d.
[192] *Caute*, a, b i d.
[193] *Ecclesiis*, C, D, E, a, b i d; *Eccleciis*, f.
[194] *Ecclesiasticis*, C, D, E, a, b i d.
[195] *Saepe*, a i b.
[196] *Ecclesie*, C, D, E i d; *ecclesiae*, a, b i c.
[197] No ho transcriu b.
[198] *Me*, f; *meae*, a i b.
[199] *Hiis*, C, D i E.
[200] *Quae*, a, b i c.
[201] *Difinio*, C, D.
[202] *Permant*, f.
[203] E passa al full 176 revers.

sit[205] hec[206] diffinitio[207] stabilis et inconuulsa[208] omni tempore. Quam siquidem[209] diffinitionem[210] ego prefatus[211] comes Pontius[212] facio domino Deo et canonice Sancte[213] Gerundensis[214] aecclesie[215] et domno[216] Berengario[217] Gerundensi episcopo et omnibus canonicis suis et cunctis eorum successoribus in perpetuum[218]. Si quis[219] uero, quod absit, hanc irrupere[220] teptauerit[221], sacrilegii summam componat et insuper[222] anathematis[223] uinculis subiaceat. Et postmodum[224] hec[225] scriptura diffinitionis[226] firma maneat et stabilis omni tempore.

Acta scriptura huius diffinitionis[227] XVI kalendas septembris,[228] anno XX regni Ledouici[229] regis, Dominice[230] etiam[231] Incarnationis[232] anno Cº XXº VIIIº[233] post millesimum[234].

Signum Pontii[235] Ugonis[236], comitis, qui hanc[237] diffinitionem[238] et euacuationem[239] feci, firmaui firmarique[240] rogaui. Signum Berengarii[241] Renardi uicecomitis.[242] Signum Bernardi Guillelmi[243] de Monte Eschiuo[244]. Signum Bernardi de Vultraria[245]. Signum Guillelmi[246] fratris eius. Signum Dalmacii de Petra Incisa[247].

---

[204] *Quicqua*, g.
[205] *Si*, C i E.
[206] *Haec*, a, b i c.
[207] *Difinicio*, C, D i d.
[208] *Inconulsa*, f.
[209] *Si quidem*, f.
[210] *Diffinicionem*, C, D i d; *Diffinitionem*, f.
[211] *Praefatus*, a i b.
[212] *Poncius*, C, D, E, a i d.
[213] *Canonicae Sanctae, a, b i c; sancta*, f.
[214] *Gerundense*, C.
[215] *Ecclesie*, C, D, E i d; *ecclesiae*, a, b i c.
[216] *Domno* o bé *domino*, C, D i E; *domino*, c.
[217] *Barengario*, E; *Berengario*, g.
[218] *Imperpetuum*, D i g.
[219] *Siquis*, b.
[220] En realitat C diu *irrupree* perquè l'escrivent col·loca malament la ratlla d'abreviatura; *Irrumpere*, a, b, c i d.
[221] *Temptauerit*, C, D, E i d; *tentauerit*, a i b.
[222] *In super*, f i g.
[223] *Anethematis*, C, D i E.
[224] *Post modum*, f i g.
[225] *Haec*, a, b i c.
[226] *Diffinicionis*, C i d.
[227] *Diffinicionis*, C, D i d.
[228] *Decembris*, D; *octobris*, a, b i d.
[229] *Lodouici*, D.
[230] *Dominicae*, a, b i c.
[231] No ho té D, E, a ni b ni d.
[232] *Incarnacionis*, C i D.
[233] *Centessimo uigessimo octauo*, b.
[234] *Milesimum*, d.
[235] *Poncii*, C, D, E, a i d.
[236] *Hugonis*, C i D.
[237] *Han C*.
[238] *Diffinicionem*, D, E i d.
[239] *Euacuacionem*, C, D, E i d; *Euacationem*, b.
[240] *Firmariqne*, b.
[241] *Berengariii*, f.
[242] Des de *signum Bernardi Guillelmi* fins a *Petra Incisa* no ho transcriu a ni b.
[243] *Guillermi*, c; *Guilelmi*, d.
[244] *Schiuo*, C i D; *Squiuo*, E.
[245] *Ultraria*, c i g.

Signum Bernardi Berengarii,[248] uicecomitis[249] de Tedzon[250]. Signum Umberti de Taiada[251]. Signum Guillelmi[252] Raimundi[253] de Pauo. Signum Petri de Torredela[254]. Signum Geralli[255] de Rupiano. Signum Berengarii de ipsa Garriga. Signum Guillelmi,[256] fratris eius. Signum Raimundi[257] Renardi. Signum Petri[258] Raimundi[259] de Petred[260]. Signum Petri Raimundi[261] de Villa de Man[262]. Signum Raimundi[263] Dalmacii[264] de Midiniano[265].

Suscripsi[266] Petrus[267] Guillelmi[268], presbiter[269]*, qui hoc rogatus scripsi die annoque prefixo[270].

---

[246] *Guillermi*, c i d.
[247] *Insisa*, E.
[248] C té un *de* barrat amb una línia horitzontal.
[249] Potser *uicecomes*, E.
[250] *Redzon*, C, D i E; Des de *signum Umberti* fins *Midiniano* no ho transcriu a ni b.
[251] *Tayada*, E.
[252] *Guillermi*, c; *Guilelmi*, d.
[253] *Raymundi*, C, D i E.
[254] *Torredella*, E.
[255] *Guillelmi*, C, D i E; *Guillermi*, c.
[256] *Guillermi*, c.
[257] *Raymundi*, C, D i E.
[258] D passa al full 94 revers.
[259] *Raymundi*, C, D i E.
[260] *Pedret*, C, D i E.
[261] *Raymundi*, C, D i E.
[262] *Villademan*, c.
[263] *Raymundi*, C, D i E.
[264] *Dalmaci*, d.
[265] *Medianino*, C; *Medianno*, D i E.
[266] No ho transcriu d.
[267] *Petri*, g.
[268] *Guillermi*, c.
[269] *Presbyter, a; praesbyter, b; presbiteri*, g.
[270] *Praefixo*, a; C, D i E acaben de la següent manera, transcripció ex C: *Signum mei Bonanati Egidii* auctoritate regia notarii publici testis. Signum Petri Guitardes* auctoritate illustrissimi domini* (no ho té D) *regis (Aragonis)(Aragonum* c, f i g*) notarii publici testis. Signum Petri Bartholomei* (Bartholo mei scriptoris*, f*) scriptoris dicti domini regis eiusque auctoritate notarii publici per totam terram et dominationem (dominacionem*, D*) suam, ac tenentis claues dicti sui archiui qui hoc translatum a dicto libro de mandato uenerabilis Petri ça Costa (Çacosta*, c*) consiliarii ipsius domini regis et baiuli Cathalonie generalis sumptum et cum eo de uerbo ad uerbum fideliter comprobatum nichil in eo addito nichilque remoto scribi fecit in ciuitate Barchinone (Barchinonae*, c; *Barchinonense*, f*) die XXII marcii anno a Natiuitate domini Mº CCCº LXXº nono et clausit.*

142

1127 agost 30

Guillem de Calonge, canonge de l'església de Girona, dóna a Pere Cavador i la seva esposa Guisla un maiol i un bosc situats a Bàscara a canvi de pagar tasca i dècimes. Si ho volen vendre o empenyorar hauran de donar preferència al canonge Guillem durant trenta dies.

[A] Original perdut.

A. Còpia del 9 de setembre de 1224 feta pel diaca Bernat de Sant Martí, 112 x 304, ADG, carpeta còpies, doc. 15. No apareix a la guia de l'arxiu.

In Christi nomine ego Guillelmus de Colonico, Sancte Gerundensis ecclesie canonicus, dono tibi Petro Cauatori et uxore tue Guisle omnique uestre posteritati ipsam mayolam quam nos complantauistis super me in Baschona cum suo nemore quod pertinet ad iamdictam maiolam, tali modo ut uos et uestri eam habeatis et teneatis, possideatis, expletis omni tempore et inde michi et successoribus meis fideliter taschamet decimas donetis et ad domum meam asseratis. Affrontat autem predicta maiola, cum nemore suo, a parte orientis in uinea Martini Lombardi, de meridie in uinea Petri Suniarii, petrarii, a parte uero circii in uinea predicti Martini, de occiduo in uinea Petri Suniarii prefati. Sicut ab his quatuor affrontacionibus suprascriptis includitur et sicut ego melius ibi habeo et uos tenetis per me sic dono eam uobis et uestre proieniei cum predicto suo nemore totam ab integro, cum exitibus et regressibus suis, sine uinculo ullius uiuentis sicut superius scriptum est. Et non sit uobis licitum eam alicui uendere, sed tantum impignorare, donec prius in me XXX diebus fatigemini et si conuenerimus de precio habeam eam sine autem uendite eam cuicumque uolueritis cum meo consilio saluo tamen meo iure et, si inantea aliquis aclamator exierit ad iamdictam maiolam, conuenio uobis ut adiuuere uos sicut melius potuero. Si quis contra hanc donacionis scripturam ad irrupendum uenerit, nichil proficiat, sed duplam compositionem uobis componat, hac scriptura firmiter persistente.

Que acta est III kalendas septembris, anno XX regni Ledouici regis.

Signum Guillelmus de Colonico. Signum Petri Ysarni[1]. Signum Guillelmi Raimundi Baptizati. Signum Guillelmi Osten.

Suscripsi Petrus Guillelmi, presbiter, qui hoc rogatus scripsi cum litteris suprapositis in VII linea et VI die annoque prefixo.

Suscripsi Ceruianus[2] Merchatallo, presbiter et testi*, huius translati.

Suscripsi Arnallus de Mata, presbiter*, qui autenticus uidi et legi. Bernardus de Sancto Martino, diachonus*, qui hoc V idus septembris anno Domini Mº CCº XXº IIIIº fideliter translatauit die et anno quo supra suscripsit[3].

[1] La *y* porta un punt a sobre.
[2] De difícil lectura. També podria ser un nom similar.
[3] *Suscripsit* està enmig de *su-* i *–pra-*

143

1127 novembre 19

Ramon Ademar de Rabós, per remei de la seva ànima i de la dels seus parents, dóna a l'església de Sant Esteve de Pedret, al seu capellà Pere Prim i als clergues Arnau i Pere, tot el que rebia de dita església, a canvi de setanta sous de Melgur.

[A] Original perdut.
B. Còpia, ADG, CC, pàg. 169.
a. Regest CCM, nº 224, ex B.
b. Ed. CAC, nº 236, ex B.

[Q]uia[1] res ecclesiasticas sub dominio et potestate laicorum permanentes iniuste detentas ab eis esse cognoui, idcirco ego in Dei nomine Raimundus Ademari de Rabidoso, Dei timore conpulsus[2], dono et derelinquo et pacifico et euacuo domino Deo et ecclesie Sancti Stephani de Petreto, pro redemptione anime mee et parentum meorum, et tibi Petro Primi, capellano, predicte ecclesie et tuis clericis Arnallo Pontii et Petro de ipsa Lacuna, presbiteris, et omnibus successoribus uestris ipsum receptum meum quod ego et parentes mei soliti eramus accipere in capellania predicte ecclesie Sancti Stephani, ut nec ego nec aliquis filiorum uel filiarum uel successorum meorum ipsum receptum uobis uel subcessoribus uestris a modo[3] requiramus. Accepi autem a predicta ecclesia et a te predicto Petro capellano[4] et a tuis clericis suprascripti[5] Arnallo et Petro LXX solidos denariorum Mergurienses. Si ego autem[6] aut aliquis filiorum uel filiarum me uel successorum meorum hanc donationem, euacuationem, pacificationem et diffinitionem infregerimus predicte ecclesie et capellano et tuis clericis et successoribus uestris illate uiolentium dampnum, in quadruplum restituamus uobis iamdictis[7] personis presentibus et futuris et postea, hec scriptura firma et stabilis permaneat semper.

Actum est hoc XIII kalendas decembris, anno XX regnante[8] Lodouico rege.

Signum Raimundi Ademari, qui hanc diffinitionem fieri iussi et firmaui et hos testes firmare rogaui. Signum Petri Primi, capellani. Signum Arnallum Pontii. Signum Petrus, presbiter. Signum Petrus Raimundi. Signum Arnalli, subdiaconi. Signum Guillelmi[9] Gueralli. Signum Arnallus Primo. Signum Petrus Gonbert. Signum Petrus Gaufredi. Signum Bernardus, presbiter.

Raimundo, presbitero, qui hanc diffinitionem scripsit, subscripsit die et anno quo supra.

[1] No té la primera lletra.
[2] *Compulsus*, b.
[3] *Amodo*, b.
[4] *Cappellano*, b.
[5] *Suprascriptis*, b.
[6] No ho transcriu b.
[7] *Iam dictis*, b.
[8] *Renante*, b.
[9] *Guilielmi*, b.

144

1127 desembre 1

Ramon Mir, la seva esposa i llurs fills, posen sota la protecció de Déu, la Seu de Girona, el bisbe Berenguer, els canonges i la batllia, una coromina amb cases que tenen a la parròquia de Santa Eulàlia de Pujals. A canvi de la protecció Ramon Mir haurà de donar a la Seu un cens anual d'una emina d'ordi.

[A] Original perdut.
B. Còpia, ADG, CC, pàg. 255, ex A
a. Regest CCM, nº 225, ex B.
b. Ed. DB, nº 130, ex B.
c. Ed. CAC, nº 237 ex B.

[S]it notum cunctis quoniam[1] ego Raimundus Mir et uxor mea, insimul cum omnibus filiis nostris Bernardo et Berengario atque Guillelmo[2], mittimus nostram condaminam quam habemus in parrochia Sancte Eulalie de Puials, cum domibus que sunt in capite huius condamine, in potestate et baiulia atque defensione Deo et Sancte Marie et in manu dompni Berengarii, Gerundensis episcopi, et canonicorum eius et donamus inde pro censu eminam I ordei nos et omnis posteritas nostra per unumquemque annum Deo et Sancte Marie et dompno episcopo et successoribus eius. Et est manifestum.

Actum est hoc kalendas[3] decembris, anno XX regni Ludouici[4] regis.

Signum Raimundus[5] Mir, signum Bernardi, signum Berengarii, signum Guillelmi[6], filii eorum,[7] qui hoc donum fecimus,[8] firmauimus.

Suscripsi Arnallus, leuita, qui hoc rogatus scripsi die annoque prefixo[9].

[1] Qum, b.
[2] *Guilelmo, b; Guilielmo*, c.
[3] *Kalendis*, c.
[4] Lodouici, b.
[5] Raymundi, b.
[6] Guilelmi, b; *Guilielmi*, c.
[7] Des de qui fins a suscripsi no ho transcriu b.
[8] El transcriptor de *b* hi afegeix *et*.
[9] Die annoque prefixo no ho transcriu b.

145

1128 març 1

Berenguer Arnau, abat de Sant Joan de Ripoll (de les Abadesses), dóna la canònica d'Ordis i el feu de Llebrers a l'església de Santa Maria de Girona, al bisbe Berenguer i als canonges.

[A] Original perdut.
B. Còpia, ADG, CC, pàg. 171, ex A.
C. Còpia, ACG, LLVCG, full 192 vers, ex A.
a. Regest CCM, nº 223, ex B. El data de 1127.
b. Ed. MACO, nº 24, ex C.
c. Ed. CAC, ex B, nº 238.
d. Transcripció RGLRV, nº 229, ex C. El daten de 1127.

Transcripció ex B:

[S]it[1] notum cunctis[2] presentibus atque futuris quoniam[3] ego Berengarius Arnalli, abbas[4] Sancti Iohannis[5] Riuipollensis, diffinio et euacuo Deo et ecclesie Sancte Marie Gerundensis et tibi Berengario, eiusdem sedis episcopo, tuisque successoribus omnique conuentui[6] canonicorum, ipsam canonizam[7] de Ordeis simul cum ipso feuo de Lebres, totum illud quod ego ibi habeo uel homines per me pariter cum omnibus missionibus et meliorationibus[8] quas ego aliquo modo ibi feci, tali uidelicet pacto ut nullus[9] homo post mortem meam in iamdicto[10] honore per meam uocem aliquid requirat, sed[11] permaneat[12] in proprietate et iure iamdicte[13] ecclesie perpetuo possidendum.

Actum est hoc kalendas[14] marcii, anno XX[15] regni Lodouici regis.

Signum Berengarii Arnalli, abbatis. Signum Arnalli, prepositi. Arnallus, presbiter et sacrista. Suscripsi[16]. Bernardus, leuita. [Raimundus Hostalensis, leuita][17]. Signum Cauarochas.

Suscripsi Petri Martini, diachoni, qui[18] hoc rogatus scripsi die annoque prefixo.

[1] No té la primera lletra; C comença*: diffinicio de ffeudo de Lebres et de Ordeis*.
[2] *Conctis*, c.
[3] *Quum*, d.
[4] *Berengarius*, d.
[5] *Ioannis*, d.
[6] *Conuentut*, d.
[7] *Canonicam*, b i d.
[8] *Melioramentis*, c.
[9] *Nulus*, c.
[10] *Iam dicto*, b i c.
[11] *Set*, C.
[12] *Permneat*, b.
[13] *Iam dicte*, b.
[14] *Kalendis*, b i c.
[15] *Uigesimo*, b.
[16] No està clar si va amb el nom del davant o amb el del darrere, tan B com C; No ho transcriu b.
[17] Reconstruït ex C ja que el nom tant pot ser *Bernardus, Petrus* o *Raimundus* i no queda clar quina signatura imita el copista.; *Raimundus*, c.
[18] El transcriptor de c hi afegeix *qui.*

146

1128 abril 3

Berenguer Ramon de Corçà empenyora a la canònica de Santa Maria (de la Seu de Girona) i al clergue Pere Sindreu un mas anomenat de Font, en el qual habita Arnau Gaucfred, i un camp que és al costat del riu Llémena, per vint-i-set sous de plata que el comprador haurà de donar a l'esposa del difunt Berenguer Pere de Nerons.

A. Original, 170 x 272, ACG, pergamins, 194. A la guia de l'arxiu es data 1127.IV.3.

Pateat cunctis hanc legentibus et audientibus scripturam quoniam ego Berengarius Raimundi de Quartiano inpignoro canonice Sancte Marie et tibi Petre Sendredi, clerice, unum mansum quem in habitat Arnallus Gaufredi cum omnibus suis pertinentiis et tenedonibus tam longinquis quam propinquis simul cum ipso campo mee dominicature qui est iuxta ripam fluminis Lemine. Sicut habetur et continetur predictus mansus cum suis affrontationibus, censu et usatico et seruiciis et cum omnibus ad eundem mansum qui dicitur de Fonte qualicumque modo pertinentibus, sic inpignoro eum cum iamdicto campo canonice Sancte Marie et tibi Petre propter XX et VII solidos plate mere quos tu per meum mandamentum tradis atque liberas uxori Berengarii Petri de Neróns, qui fuit quondam, ut tantum ac tandiu teneas, habeas, possideas et omnibus modis espletes prescriptum pignus tu et predicta canonica quousque ego reddam uobis prenominatum auere sine engán, saluo tamen iure canonice Sancte Marie. Si quis contra hoc ad irrumpendum uenerit, non ualeat, sed duplam compositionem persoluat.

Actum est hoc III nonas aprilis, anno XX regni Ledouici regis.

Signum Berengarii Raimundi, qui hoc fieri iussi, firmaui firmarique rogaui. Signum Berengarii Artalli. Signum Petrus Ostolensis*. Bernardus, Ostolensis leuita*.

Suscripsi Petrus Martini, diachonus*, hoc rogatus scripsi die annoque prefixo.

147

1128 juny 26

Bernat de Vultrera i el seu germà Guillem empenyoren a Bernat Guillem i els seus germans un seguit de drets que posseeixen a l'alou que fou del difunt Baró Artau i una peça de terra que és al costat d'una de Berenguer Batsac i que toca amb la via que va a Vilamacolom, tot pel preu de cinquanta sous de moneda gironina.

A. Original, 139 x 232, ACG, pergamins, 195. A la guia de l'arxiu es data 1127.VI.26.

El pergamí té el marge dret superior degradat però les paraules es poden llegir.

In nomine Domini ego Bernardus de Vultreria et Guillelmus, frater meus, impignoratores sumus tibi Bernardo Guillelmi et fratribus tuis, scilicet, ipsam nostram franchedam et baiuliam et albergam et toltas et forcias et usages et quiqui[d][1] habere debemus in alodio quod fuit condam de Baron Artad et modo possident filii sui, et ipsam peciam de terra que est iuxta ipsam terram de Berengario Batsac et habet affrontacionem a parte orientis in uia que pergit a Vilaculum. Hec omnia uobis inpignoramus propter quinquaginta solidos denariorum de moneta Ierundensi sine blandimento uiri uel femine et sine ullo engan. Si quis contra hanc scripturam impignoracionis uenerit ad inrrumpendum, non hoc ualeat uendicare quod requisierit, sed componat in duplo cum sua melioracione.

Actum est hoc VI kalendas iuli, anno XX regnante Ledouicho rege.

Signum Bernardi, signum Guillelmi, fratris eius, qui hanc scripturam fieri iussimus et testes firmare rogamus. Signum Torron, presbiter. Signum Raimun Isarn. Signum Ramun Bernard. Signum Petri Baronis. Signum Raimundi Baronis.

Raimundus, sacer*, qui hanc kartam scripsit sub die et anno quo subpra, suscripsit[2].

[1] El tros de pergamí on hi ha escrita la darrera síl·laba està trencat.
[2] El suscripsi és al mig de *sub-* i de *–pra*.

148

1128 setembre 9

Gaucfred Oleguer, amb el consentiment del bisbe Berenguer de Girona i dels canonges, permuta amb el canonge Ramon Albert unes cases que té al costat del campanar vell a canvi d'unes altres situades a Anglès i a la ciutat de Girona. D'aquestes darreres, si el clergue les dóna, ven, empenyora o bé mor, Gaucfred rebrà un cens anual de mig sou de plata.

[A] Original perdut.
B. Còpia, ADG, CC, pàgs. 320-321, ex A.
a. Regest CCM, nº 226, ex B.
b. Ed. CAC, nº 239, ex B.

[I]n Dei nomine ego Gaucefredus Audegarii, consilio et uoluntate dompni Berengarii, Gerundensis episcopi, et canonicorum sui, facio tibi Raimundo Arberti, Gerundensis Sedis canonice, commutationem illarum domorum quas habeo et teneo iuxta clocarium uetulum per Gaucefredum Bisullunensium[1], archidiaconum, pro quibusdam aliis domibus tui proprii alodii que sunt in Gerunda ciuitate secus domos que sunt[2] Petri Sendredi, clerici, et eas que sunt ipsius archidiaconatus[3] quem uocant de Angles. Hanc commutationem siue alterationem predictarum domorum ea conditione tibi facio ut habeas eas et teneas omnibus diebus uite tue sine blandimento uel seruitio ullius uiuentis[4] quod nemini liceat a te exigere. Si uero uolueris eas dare uendere uel inpignorare[5] uel post obitum tuum[6] cuilibet habendas relinquere, sit tibi licitum clerico tantum[7] Sancte Gerundensis ecclesie canonico qui tamen post obitum tuum mihi uel successoribus meis annuatim persoluat medium solidum argenti. Et non sit mihi licitum uel eis qui ab archidiacono supradictas domos habuerint exigere hab eo[8] cui post te prefatas domos habendas[9] dimiseris aliud censum nisi prefatum. Si quis contra quod supra scriptum est uenire temptauerit, nichil proficiat, sed tripliciter tibi componat, hac eadem carta firmissime persistente.

Actum est hoc quintus idus septembris, anno XXI regni Lodouici regis.

Gaucefredus *(pàg. 321)* Lodegarii, qui istam cartam commutationis firmo. + ista supradicta Bernardus firmo sacrista. Berengarius Gerundensis, archileuita, diachonus. Bernardus[10] Ostolensis, leuita. Berengarius, presbiter, hoc scriptum signo + signum[11]. Gerallus Corde Benigno + signum. Guillelmus[12] Pontii, presbiter. Bermundus, presbiter. Berengarius, Dei Gratia Gerundensis ecclesie episcopus.

---

[1] *Bisullunensem*, b.
[2] *Fuerunt,* b.
[3] *Archidiaconi*, b.
[4] *Inuentis*, b.
[5] *Impignorare*, b.
[6] Repeteix *tuum* dues vegades.
[7] *Tamen*, b.
[8] *Ab eo*, b.
[9] No ho transcriu b.
[10] De mal llegir. Com que hi ha una inicial de mal interpretar potser també podria ser *Petrus* o *Raimundus*.
[11] El dibuix del *crucem-signum* està col·locat entre *sig-* i *–no*.
[12] *Guilielmus*, b.

Suscripsit Iohannes, ypodiachonus[13], qui istam cartam scripsit die et anno quo supra.

[13] *Ipodiachonus*, b.

149

1128 octubre 10

Ramon Guillem ven a Ponç d'Urgell, clergue de la Seu de Girona, un alou que té a la parròquia de Sords i un tros de terra que és al costat d'un torrent, per deu sous de diners i vuit diners gironins

[A] Original perdut.
B. Còpia, ADG, CC, pàgs. 286-287, ex A.
a. Regest CCM, nº 227, ex B.
b. Ed. CAC, nº 240, ex B.

[I]n Christi nomine ego Raimundus Guillelmus[1] uendo tibi Pontio Urgelli, Sancte Gerundensis Sedis clerico, aliquantulam[2] de meo alodio quod habeo in ipsa parrochia de Surds. Et affrontat ipsum alodium a parte orientis in uia que pergit Balneolas, de meridie in alodio de Berengari, fratri meo, quod ut tenes in pignus, de occidente in terra de Maiessenda, a parte uero circii in terra Arnalli Guillelmi[3], fratris mei. Sicut ab hiis IIII affrontationibus prefata terra includitur, simul cum ipsa porciuncula terre quam habeo cum fratre meo Berengario super ripam de ipso torrente, uersus meridiem, sic ego prescriptus Raimundus uendo tibi prelibato Pontio totum ab integro, cum exitibus atque regressibus, propter X solidos denariorum et VIII denarios Gerundensis monete. De meo iure in tuum trado dominium et potestatem ad faciendum inde sine blandimento ullius uiuentis quidquid uolueris. Quod si ego uel aliqua utriusque sexus persona contra presentem uenditionem ad irrumpendum uenerit, non ualeat uendicare quod requisierit, sed componat tibi prephata omnia in duplo in consimili loco. Et postmodum firma maneat hec uenditio.

Acta uenditione VI idus octobris, anno XXI regni Lodouici regis.

Signum Raimundi Guillelmi[4], qui hanc uenditionem feci, firmaui firmarique rogaui. Signum Berengarii Guillelmi[5]. Signum Petri Berengarii. Signum Berengarii Arnalli *(pàg. 287)*.

Suscripsi Petrus Guillelmi[6], qui hoc rogatus scripsi die annoque prefixo.

[1] *Guilielmus*, b.
[2] *Aliquantulum*, b.
[3] *Guilielmi*, b.
[4] *Guilielmi*, b.
[5] *Guilielmi*, b.
[6] *Guilielmi*, b.

150

1128 novembre 25

Guillem Roig, la seva esposa Beatriu i llurs fills Guillem i Arnau, cedeixen Vicenç i/o el posen sota protecció de Santa Maria de la Seu de Girona i Pere, prepòsit de Sant Feliu de Celrà. Per això reben de Vicenç quinze sous de diners.

[A] Original perdut.
B. Còpia, ADG, CC, pàg. 212, ex A.
a. Regest CCm, nº 228, ex B.
b. Ed. CAC, nº 241, ex B.

[S]it notum cunctis quoniam ego Guillelmus[1] Rubei et uxor mea Beatrix et filii mei Guillelmus[2] atque Arnallus, diffinimus Deo et Sancte Marie Sedis Gerunde et tibi Petro, preposito ecclesie Sancti Felicis Cilrano, ipsum nostrum hominem nomine Vincentium. Ita diffinimus prefatum hominem, ut nos nec aliquis per nos nec per nostram uocem deinceps requirere ualeamus. Propter hanc diffi[nitionem][3] accipimus a uobis Vincencio[4] XV solidos denariorum Gerundensis monete. Si quis contra hanc cartam diffinitionis ad irrumpendum uenerit, non ualeat, sed in duplo restauret.

Actum est hoc VII kalendas decembris, anno XXI regni Lodouici regis.

Signum Guillelmi[5] Rubei, signum Beatricis, signum Guillelmi[6], signum Arnalli, qui hanc diffinitionem fecimus, firmauimus firmarique rogauimus. Signum Fascher, baiuli.

Petrus, presbiter, qui hoc rogatus scripsit die et anno quo supra.

[1] *Guilielmus*, b.
[2] *Guilielmus*, b.
[3] Només escriu *diffi-; Definitionem*, b.
[4] *Uincentio*, b.
[5] *Guilielmi*, b.
[6] *Guilielmi*, b.

151

1128 novembre 28

Nèvia i el seu fill Pere venen a Déu, a la canònica de Santa Maria (de Girona) i al clergue Ponç d'Urgell una part de l'alou que tenen a la parròquia de Sant Esteve de Sords. Són dues feixes de terra que es venen per tretze i setze sous gironins respectivament. El batlle de la canònica hi mantindrà el dret de cobrar el quart i el braçatge.

[A] Original, 155 x 247, ACG, pergamins, 197.
A. Còpia, ADG, CC, pàgs. 283-284, ex A.
a. Regest CCM, nº 230, ex B.
b. Ed. CAC, nº 243, ex B.

Transcripció ex A:

In[1] Cristi nomine ego Neuia et filius meus Petrus uendimus Domino Deo et canonice Sancte Marie et tibi Pontio[2] Urgelli, clerico, aliquantulum de nostro alodio quod habemus infra terminos parroechie[3] Sancti Stephani de Sord[4], uidelicet duas faxas[5] terre. Affrontat autem[6] predicta I fexa terre in uia que pergit Balneolas, de meridie in uia que pergit Gerunda[7], de occiduo in terra de Maiasenda, a parte uero circii[8] in terra Berengarii, fratris mei, quam tu tenes in pignus. Alia uero faxa[9] affrontat in terra Arnalli Guillelmi[10], fratris mei, de meridie in alodio Sancte Marie, de occiduo in uia, a parte uero circii[11] in terra iamdicti[12] Arnalli. Sicut habentur et continentur predicta alodia cum omnibus illorum affrontationibus et exitibus atque regressibus sic nos predicti uendimus prefate canonice et tibi prenominato Pontio[13] propter decimo tercim[14] solidos denariorum Gerundensis monete ex decimo sextecim[15] in solido, eo tenore ut nos ea bene laboremus et baiulo predicte canonice quartum et brachaticum sine aliquo[16] fraude fideliter donemus. Et si quis contra hanc[17] uenditionem ad irrupendum uenerit[18], non ualeat uendicare quod requisierit, sed componat prefate canonice omnia in duplo[19]. Et postmodum firma maneat hec uenditio.

Acta uendicionem[20] IIII kalendas decembris, anno XXI regni Ludouici[21] regis.

---

[1] B no té la primera lletra.
[2] *Poncio*, B; *Pontio*, b.
[3] *Parrochie*, C.
[4] *Sords*, B.
[5] *Fexas*, B.
[6] No ho té B.
[7] A sobre de la darrera *a* hi ha una mena de punt que dubtem si és abreviatura o no. Davant del dubte deixem la paraula tal i com creiem que ha d'anar escrita; *Gerundam*, B.
[8] *Circi*, B; *Circii*, b.
[9] *Fexa*, B.
[10] *Guilielmi*, b.
[11] *Circi*, B.
[12] *Iam dicti*, b.
[13] *Poncio*, B.
[14] *XIII*, B.
[15] *XVI*, B.
[16] *Aliqua*, B.
[17] B passa a la pàgina 284.
[18] *Uenerit ad irrumpendum*, B.
[19] *Duplu*, B; *Duplum*, b.
[20] *Uenditione*, B.

Signum Neuie, signum Petri, qui hanc uenditionem fecimus, firmauimus firmarique rogauimus. Signum Berengarii Guillelmi[22]. Signum Raimundi de Filanis. Signum[23]. Signum Berengarius[24] de Falgars*.

Suscripsi[25] Petrus Guillelmi[26], presbiter*, qui hoc rogatus scripsi[27] die annoque prefixo.

[21] *Lodouici*, B.
[22] *Guilielmi*, b.
[23] Sense nom i sense punt. No ho té B.
[24] *Berengarii*, B.
[25] *Suscripsit*, B.
[26] *Guilielmi*, b.
[27] *Scripsit*, B.

152

1128 novembre 28

Berenguer Guillem, la seva esposa Estefania i llur fill Pere, retornen a la canònica de la Seu (de Girona) i al clergue Ponç d'Urgell, tot allò que retenien injustament a l'alou de Burgada (Sords), que havia estat de Bernat Duran, i que ara pertany a dit clergue. Es comprometen a donar-li cada any dues gallines.

[A] Original perdut.
B. Còpia, ADG, CC, pàgs. 282-283, ex A.
a. Regest CCM, nº 229, ex B.
b. Ed. CAC, nº 242, ex B.

Encara que donin aquestes propietats i al text no s'especifiqui cap més tracte, Berenguer Guillem i els seus les han de continuar utilitzant com a arrendataris ja que sinó no tindria sentit que per elles haguessin de donar dues gallines a la Seu.

[C]unctis pateat hominibus quoniam ego Berengarius Guillelmi[1] requirebam porcionem in illis alodiis que Bernardus Durandi donauit domino Deo et canonice Sancte Marie et ibi degentibus clericis cum filio suo Raimundo, uidelicet, in ipsis domibus quas habeo in ipsa Burgada, circa ipsas fratris mei Arnalli, unde iniuste retinebam par gallinarum et in exitibus atque regressibus quos[2] prefata domus Bernardi Durandi semper habuit uersus occidentem quam ibi[3] aliquo modo consequi non potui[4]. Idcirco ego prefatus Berengarius cum uxore mea Stephania et filio suo Petro diffinio, euacuo atque iaquischo[5] Domino Deo et canonice predicte sedis et[6] tibi Poncio Urgellis, prenominate sedis clerico, totum illud quod in predictis alodiis aliquo modo querebam uel consequi existimabam, ut ab hodierna die et deinceps neque ego neque aliquis mee posteritatis uel consanguinitatis mea uoce aliquid requirere ibi ualeat, sed annuatim de predictis domibus de Burgada donem parilium I optimum gallinarum nos et omnis nostra posteritas prelibate canonice et ibi degentibus. Si quis contra hanc diffinitionem[7] ad irrumpendum uenerit, non ualea[8] uendicare quod requisierit, sed componat predicta omnia in duplo prefate canonice.

Acta diffinitione IIII kalendas decembris, anno XXI[9] regni Lodouici regis.

Signum Berengarii Guillelmi[10], signum Stephanie *(pàg. 283),* uxoris eius, signum Petri, filii eorum, qui hanc diffinitionem[11] fecimus, firmauimus[12] firmarique rogauimus. Signum Petri. Signum Berengarii de Falgars. Signum Raimundi de Filascons.

---

[1] *Guilielmi*, b.
[2] *Quas*, b.
[3] No ho transcriu b.
[4] *Potuit*, b.
[5] *Diffinio, euacuo atque iaquischo* no ho transcriu b i en el seu lloc hi col·loca *dono*.
[6] Darrere seu hi ha una taca de tinta.
[7] *Difinitionem*, b.
[8] *Ualeat*, b.
[9] La data és aquesta tot i que el darrer pal sembla afegit posteriorment ja que està sobre el punt del darrere que normalment es posa per separar els numerals de la resta del text.
[10] *Guilielmi*, b.
[11] *Diffinicionem*, b.
[12] *Firmamuimus*, b.

Suscripsi Petrus Guillelmi,[13] presbiter, qui hoc rogatus scripsi die annoque prefixo.

[13] *Guilielmi*, b.

153

1129 gener 11

Berenguer Guillem, la seva esposa Estefania i llurs fills Pere i Joan, venen a la canònica de Santa Maria (de Girona) i al clergue Ponç d'Urgell dues peces alodials de terra que tenen al terme de Sant Esteve de Sords, per vint-i-quatre sous (vuit sous de diners gironins i setze sous). Berenguer Guillem haurà de pagar a la Seu els drets del quart i braçatge.

[A] Original perdut.
B. Còpia, ADG, CC, pàg. 283, ex A.
a. Regest CCM, nº 231, ex B.
b. Ed. CAC, nº 247, ex B.

Encara que donin aquestes propietats, Berenguer Guillem i els seus les han de continuar utilitzant ja que sinó no tindria sentit que per elles haguessin de donar censos a la Seu. Els personatges són els mateixos que els del nº 152.

[I]n nomine Domini ego Berengarius Guillelmi[1] et uxor mea Stephania et filii mei Petrus et Iohannes uendimus Domino Deo et canonice Sancte Marie et tibi Poncio Urgelli, clerico, duas peciumculas[2] terre nostri alodii quas habemus et tenemus infra terminos Sancti Stephani de Sorts, quarum una affrontat a parte orientis in terra Bernardi Gaucelmi, de meridie in terra Sancte Marie, de circio in terra Neuie. Alia uero affrontat ab oriente in terra Bernardi Gaucelmi, de meridie in terra Sancte Marie, de occiduo in uia, de circio in terra Arnalli Guillelmi[3]. Sicut ab hiis[4] quatuor affrontationibus predicta alodia includuntur cum earum exitibus atque regressibus sic nos predicti uendimus Domino Deo et prefate canonice Sancte Marie et tibi Poncio Urgelli, clerico, totum ab integro propter VIII solidos denariorum Gerundensis monete et XVI in solido, taliter ut et nos et omnis nostra posteritas donemus semper predicte canonice ex omnibus que inde exierint quartum et brachaticum fideliter. Quod alodium aduenit nobis per uocem parentorum nostrorum siue per qualescumque uoces. Et si quis contra hanc uendicionem ad irrumpendum uenerit, non ualeat uendicare quod requirit, sed componat uobis prefata omnia in duplo[5]. Et postmodum firma permaneat hec uendicio.

Acta uendicione III idus ianuarii, anno XXI regni Lodouici regis.

Signum Berengarii Guillelmi[6], signum Stephanie, signum Petri Berengarii, signum Iohannis, qui hanc uendicionem fecimus, firmauimus firmarique rogauimus. Signum Berengarii Arnalli. Signum Petri Seluag.

Suscripsit Petrus Guillelmi[7], presbiter, qui hoc rogatus scripsit die annoque prefixo.

[1] *Guilielmi*, b.
[2] *Petiunculas,* b.
[3] *Guilielmi*, b.
[4] *His*, b.
[5] Darrere seu hi ha un *cum* barrat amb una ratlla horitzontal. El transcriptor b el dona per bo i s'inventa *sua inmelioratione* per tal que li lligui.
[6] *Guilielmi*, b.
[7] *Guilielmi*, b.

154

1129 gener 15

Nèvia, juntament amb els seus fills Pere, Guillem i Ramon, venen a la canònica de Santa Maria i al clergue Ponç d'Urgell un alou que tenen a Sant Esteve de Sords i que consta d'una casa amb tres oliveres, al costat de la Burgada, per vint-i-un sous (cinc sous de diners gironins i setze sous). S'haurà de pagar a la Seu un cens anual de dues gallines per la casa i quart i braçatge per les oliveres. Així mateix Nèvia ven sis oliveres més a la Burgada per onze sous diners.

[A] Original perdut.
B. Còpia, ADG, CC, pàg. 281, ex A.
a. Ed. parcial, DB, nº 131, ex B.
b. Ed. CAC, nº 248, ex B.

[S]it notum cunctis hominibus quoniam[1] ego Neuia cum filiis meis Petro, Guillelmo[2] atque Raimundo uendimus Domino Deo et canonice Sancte Marie et tibi Poncio Urgelli, clerico, aliquantulum nostri alodii quod habemus et tenemus infra terminos parrochie Sancti Stephani de Sords, uidelicet, unam domum cum tribus optimis[3] oliuariis que omnia sunt iuxta ipsam Burgadam.[4] Sicut habetur[5] et continetur predicta domus cum iamdictis[6] tribus oliuariis, sic nos prescripti uendimus prescripte canonice et tibi Poncio Urgelli totum ab integro propter V solidos denariorum Gerundensis monete[7] ex XVI in solido quos tu nobis inde donas, taliter ut nos et omnis nostra posteritas donemus iamdicte[8] canonice per unumquemque annum de ipsa domo parilium I optimum gallinarum et de ipsis oliuariis de uniuersis frugibus, que Deus ibi dederit, quartum et brachaticum fideliter. Aduenit enim nobis prephata alodia per uocem parentorum nostrorum siue per qualescumque uoces. Et si quis contra hanc uenditionem ad irrumpendum[9] uenerit, non ualeat uendicare quod requisierit, sed componat uobis prefata omnia in duplo. Et postmodum firma permaneat hec uenditio.

Acta uenditione[10] XVIII kalendas februarii, anno XXI regni Lodouici[11] regis.

Signum Neuie, signum Petri, signum Guillelmi[12], signum Raimundi, qui hanc uenditionem[13] fecimus, firmauimus firmarique rogauimus famis necessitate coacti. Signum Berengarii Arnalli. Signum Arnalli de Ortis[14]. Signum Arnallus de Sancta Pace. Signum Bernardus de Lambilles. Ego Neuia supradicta cum filiis[15] meis Petro, Guillelmo[16] atque Raimundo[17] in supradicta uenditione pono tibi illam terram que est

[1] *Quod*, a i b.
[2] *Guilelmo,* a*; Guilielmo*, b.
[3] El copista escriu *optimi* amb abreviatura d'-*us* a sobre.
[4] Des de *sicut* fins a *integro* no ho transcriu a.
[5] *Habentur*, b.
[6] *Iam dictus*, b.
[7] Des de *ex XVI* fins a *uenditio* no ho transcriu a.
[8] *Iam dicte,* b.
[9] *Irumpendum*, b.
[10] *Uendicione*, a i b.
[11] *Lodouci*, a.
[12] *Guilelmi*, a; no ho transcriu b.
[13] *Uendicionem*, a i b.
[14] No transcriu la signatura, a.
[15] *Filii*, b.
[16] *Guilelmo*, a; *Guilielmo*, b.

iuxta ipsam Berengarii Guillelmi[18] cum VI optimis oliuariis que sunt iuxta ipsas quas tu habes in ipsa Burgada, propter XI solidos denariorum prelibate monete quos tu nobis inde donas.

Suscripsit Petrus Guillelmi,[19] presbiter, qui hoc rogatus scripsit die annoque prefixo[20].

[17] Des de in supradicta fins a suscripsit no ho transcriu a.
[18] *Guilielmi*, b.
[19] Guilelmi, a; *Guilielmi*, b.
[20] *Die annoque prefixo* no ho transcriu a ni b.

155

1129 gener 17

Guisla i els seus fills, davant d'una urgent necessitat, empenyoren a Llorenç un alou franc anomenat el mas de Fonollar, situat a les parròquies de Sant Cugat de Fornells i Sant Joan d'Aiguaviva, per tres mancusos morabatins d'or que s'hauran de redimir per Nadal.

A. Original, 171 x 231, ADG, Pia Almoina, doc. 3276, Fornells nº 9. A la guia de l'arxiu també apreix com a 3022 i el dia és el 18.

El pergamí té quatre forats agrupats a la part superior esquerra que afecten les línies 4, 5, 6, 7 i 8. Dos més al centre que afecten les 12, 13 i 15. Hi ha altres forats minúsculs que no destorben la lectura. L'inici de l'última signatura està menjat.

Sit notum cunctis presentibus atque futuris quoniam ego Guilla et filii mei Guillelmus et Arnallus atque Berengarius, uictus necessitate compulsi, impignoramus tibi Laurenti omne illud alodium nostrum francum quod habemus et tenemus et homines per nos in parroechia Sancti Cucuphatis de Fornels, nominatim ipsum mansum de Fonoiar, cum suis [ ] tenedonibus pertinentiis et affrontacionibus et in parroechia Sancti Iohannis de Aquauiua, propter III m[ancu]sos morabitinos auro pensoque legitimos quos tu nobis acomodas. Quod alodium aduenit mihi G[uille] per sponsalicium et filiis meis per patris auique successionem. Sicut habetur et continetur prenominatum alo[dium] et sicut nos illud habemus uel habere debemus cum censu et seruicio et usaticis omnibus, sic impignoramus tibi propter iamdictos mancusos morabitinos, ut tantum ac tandiu tenetis possidetis et espletes illud sine uinculo ullius uiuentis, donec nos aut aliquis per nos reddamus tibi aut cui uolueris prescriptos mancusos morabitinos sine tuo engan, salua tamen hereditatis parte quam habes in hoc alodio. Prephatum uero pignus non aliter liceat nobis redimere nisi de proprio nostro auere et in die Natiuitatis Dominice. Si quis hoc dirrumpere[1] temptauerit non proficiat, sed pro sola presumpcione cui [ ]a illata fuerint libram plate persoluatur, hac scriptura firma permanente.

Actum est hoc XVI kalendas februarii, anno XXI regni Leudoici regis.

Signum Guille, signum Guillelmi, signum Arnalli, signum Berengarii, signum Raimundi Barbe Torte, qui hanc impignoracionem fecimus, firmauimus firmarique rogauimus. Signum Bernardi Oliue. Signum Ugonis. Signum Petri Guitardi. Signum Marie. Signum Raimundus[2], presbiter*.

Suscripsi Berengarius, presbiter*, qui hoc rogatus scripsi die annoque prefixo.

[1] La línia d'abreviatura que simbolitza la *m* no es veu ja que al pergamí hi ha un plec o rugositat. Per lògica hauria de ser-hi.

[2] Darrere la *u* hi ha un signe sembla a una *i* que nosaltres hem interpretat com la *s*.

156

1129 març 18

Galceran de Mont Roig dóna a Santa Maria, al bisbe i a Gaucfred Auger l'església d'Agullana, les dècimes d'Esclua i altres propietats que havien estat seves o anteriorment de Ramon Ermengol. Ho fa com a conseqüència d'un judici en el qual reconeixia haver-se quedat amb les dècimes d'Esclua, les quals el seu pare havia comprat al diaca Berenguer Gaucfred. Per contra, la Seu de Girona afirmava que les dècimes les tingué el diaca Berenguer Gaucfred fins el dia de la seva mort i que per tant el dret ara era dels canonges. El jutge Berenguer Arnau de Vilademuls demana testimonis a la Seu, aquesta els aporta i guanya el judici.

A. Original, 221 x 269, ADG, Pergamins de la Mitra, calaix 3, doc. 254.

Cunctis huius difinitionis scripturam legentibus uel audientibus sit manifestum quoniam ego Gaucerandus de Monte Rubeo uiolenter rapui decimas Desclua, affirmans illas successione paterne possessionis, ideo mihi deberi quia pater meus a Berengario Gaucefredi, archileuita, illas cum suo auere adquisierit, ac[1] contra, Berengarius, Gerundensis episcopus, et Gaucefredus Augerii, canonicus, respondentes asserebant patrem meum supradictas decimas nec aliquando a Berengario Gaucefredi impetrasse nec suam peccuniam sibi pro eisdem decimis contulisse, ac insuper affirmabant eundem Berengarium Gaucefredi, archileuita, predictas decimas die obitus sui secure tenere et possidere, unde Berengarius Arnalli de Villa Mulorum utrabique rogatus atque electus iudex iudicauit quod, si Gerundensis Sedis canonicorum conuentus duorum testium atestatione probare posset Berengarium Gaucefredi predictas decimas in die sui obitus possidere, quatinus secure ac libere Gerundensis aecclesia suam possessionem debet perhenniter continuare. Ideoque Gerundensis aecclesia ad condictum diem placiti pariter mecum conueniens produxit ac dedit suos legales atque idoneos testes duos presbiteros presentibus: Berengario, Gerundensi episcopo et abbate Ville Bertrandi, et Berengario, sacrista, et Guillelmo Bernardi de Bene Viuere et fratribus eius et aliis nobilibus uiris utriusque ordinis. Hoc itaque directo iuste ac legaliter exsequto temerata mente iusticie contrarius insurgens prefatas decimas et aecclesiam de Aguiana et omnia alodia et domos eiusdem aecclesie imparaui. Me autem hec omnia supradicta longa usurpatione potius quam possessione uiolenter occupante et Gerundensi aecclesia pro illata sibi iniuria uiriliter reclamante et conquerente consilio tandem meorum amicorum et mea spontanea uoluntate ad me conuersus desistens ab incepta iniuria, difinio et euacuo atque derelinquo Omnipotenti Deo et beate uirgini Marie et uobis Gerundensis episcope ac Gaucefrede Augerii, canonice, predicta omnia, scilicet, aecclesiam de Aguiana et decimas Desclua et omnes domos et uineas et ferragenals et alodium quod fuit Raimundi Ermengaudii et omnia alia que ego uel aliquis per me in ipso honore de Aguiana imparauimus. Hanc itaque difinitionem sic efficacem et inreuocabilem facio ut omnibus meis rationibus quas prius pretendeba[2] penitus extinctis nullus per mea uel successione uel aliqua racione post me in supradictis omnibus aliquam nexationem faceret possit quia uero predicte imparationis ac uiolente possessionis facta sacrilegia non poteram emendare sine multo mei dispendio. Id circo placiut[3] mihi et meis amicis

[1] Diríem que en lloc d'una *c* hi ha una *t,* tot i que la forma correcta és amb *c*.
[2] No queda clar si hi ha una abreviatura de *m* final o si és una taca.
[3] Pel context també podria ser *placuit*.

quod Gaucefredo Augerii, canonico, hominium propterea facerem[4] sicut et feci et medietatem decimarum aecclesie de Aguiana per eum ad feuum acciperem quem ad modum antecessores mei per Gerundensem aecclesiam habuerint ad feuum [saluo totum][5] in omnibus supradicta difinitione et euacuatione de decimis Desclua et de ceteris omnibus suprascriptis. Si quis contra hanc difinitionem ad irrumpendum uenerit non ualeat uendicare quod requisierit, sed difinitione firma et inconuulsa perhenniter persistente pro sola presumptione legaliter satisfaciat.

Actum est hoc XV kalendas aprilii, anno XXI regni Ludouici regis.

Signum Gaucerandi, qui hanc diffinitionem feci, firmaui firmarique rogaui. Signum Arnalli Gaucefredi de Lercio. Signum Arnalli de Lercio. Signum Berengarii de Lercio. Signum Guillelmi Bernardi de Bene Viuere. Signum Berengarii Bernardi. Signum Bernardi Guifredi[6].

Suscripsi Petrus Guillelmi, presbiter,* qui hoc rogatus scripsi cum litteris rasis et emendatis in linea XIIII, XV, XVIII, die annoque prefixo.

[4] Entre *face-* i *-re* hi ha guió de separació de síl·labes al final de línia.

[5] Aquestes dues paraules no es llegeixen bé i, abans de donar per certa una cosa que potser no ho és, les col·loquen entre claus per tal de prevenir el lector.

[6] Com que s'acabava la línia, *Guifredi* està escrit a sota i té una línia horitzontal que la separa de la línia de sota.

157

1130 abril 25

Berenguer Pere, Dorca i Ponç, nebots de Garsèn, i Pere Ademar, el seu germà, donen a Pere Ramon, anomenat *Capud Parabolis*, i a la dita Garsèn una vinya en alou franc situada al costat del suburbi, a la parròquia de Sant Feliu de Girona, a Vilaroja, que havia tingut el difunt Miró Arluí, propietat que era dels pares i de l'avi de Garsèn. Si aquesta mort sense descendència passarà al seu marit.

A. Original, 157 x 245, ADG, Pia Almoina, doc. 3859, Vilaroja nº 80 dins la carpeta de Girona. A la guia de l'arxiu també apareix com a 3597.

El pergamí té una estripada vertical al marge superior que afecta les dues primeres línies.

Sit notum cunctis presentibus atque futuris quoniam ego Berengarius Petri et Dorcha et Poncius, consu[b]ri[nu]s de Garsinda, et frater eius Petrus Ademar, nos simul in unum donamus tibi Petre Raimundi, qui uocaris Capud Parabolis, et Garsinde predicte uestreque postati[1], ipsam uineam que est in uilla Rubea quam habuit olim et tenuit Mironus Aluini, qui fuit condam, ad proprium[2] suum alodium et dedit Ademaro, generi suo, et filie sue Ermesendi, patri et matri iamdicte Garsendi. Est autem hec uinea apud susurbium, in parroechia Sancti Felicis Gerunde, in uilla Rubea. Affrontat autem predicta uinea a parte oriente in uinea Arnalli Raimundi, monetarii, que fuit condam, a meridie in terra Petri Sesmundi et Trutigardis, ab occiduo in uineas Berengarii Sendredi, ab aquilone in terra Sancti Danielis et in uineas Berengarii Sendredi. Sicut ab his includitur prescripta uinea, id est, medietatem sicut predictus Ademar habuit et tenuit eam in uita sua, infra quatuor suis affrontationibus sic donamus eam uobis et tradimus in uestra posttestate per proprium alodium ac fracchum cum omnibus in se habentibus et sibi qualicumque modo pertinentibus, tali modo ut habeatis, teneatis eam atque possideatis et uestros infantes post uos qui a uobis procreati fuerint. Et si Garsinda predicta ante te obierit sine infante, quod non habeatis tunc nos quidem cum ipsa propinqui et consanguinei sui, sic laudamus et auctorizamus predictam uineam tibi ad tenendum et possidendum et ad faciendum quicquid uolueris sine blandimento ullius hominis. Si quis contra presentem hanc scripturam donacionis ad irrumpendum uenerit, duplam composicionem tibi persoluat cum sua melioratione, hac scriptura firmiter persistente.

Que est acta VII kalendas maii, anno XXII Ludouici regis.

Signum Berengarii Petri, signum Dorche, signum Poncii, signum Petri Ademarii, qui hanc donationem fieri iussimus, firmauimus firmarique rogauimus. Signum Berengarii, fili Berengari Petri[3]. Signum[4]. Signum[5]. Signum Berengarii[6]. Signum Bernardi Descal[7]. Signum Umbre [Afi]ni[8]. Signum Garsinde, qui hoc laudat et firmat[9].

[1] Vol dir *posteritati* mal escrit.
[2] Manca la ratlla d'abreviatura a *pro*.
[3] Afegit posteriorment en un espai en blanc prèviament reservat. La terminació *–tri* està sobreposada a *Pe-* perquè s'havia acabat l'espai que hi havia entre els dos *signum*.
[4] És a final de línia i no l'acompanya cap nom.
[5] És a inici de línia i no l'acompanya cap nom.
[6] Afegit posteriorment en un espai en blanc prèviament reservat.
[7] Afegit posteriorment en un espai en blanc prèviament reservat.
[8] Afegit posteriorment en un espai en blanc prèviament reservat. És de difícil lectura ja que hi ha taques i està escrit de forma rebuscada. Potser es tracta d'Umbert Afí o un altre nom similar.

Suscripsi Petrus, presbiter*, qui hoc rogatus scripsi die et anno quo supra.

[9] Afegit posteriorment en un espai en blanc prèviament reservat. Com que s'acabava la línia, laudat et firmat ho escriuen sotaposat, arrambat al costat dret del pergamí.

158

1129 agost 21

Pacificació i concòrdia feta entre el bisbe Berenguer de Girona i els germans Galceran de Sales, Bernat de Sales i Bernat Joan, sobre els drets de la vila de Bàscara i de Monell que pertoquen a cadascuna de les parts.

[A] Original perdut.
B. Còpia, ADG, CC, pàgs. 90-92, ex A.
a. Regest CCM, nº 234, ex B.
b. Ed. CAC, nº 249, ex B.
c. Ed. SEB, nº 19, ex B.

[H]ec est pacificationis[1] et concordacionis scriptura *(pàg. 91)* que facta est inter Berengarium, Gerundensem episcopum, et Gaucerandum de Salis et Bernardum de Salis et Bernardum Iohannis, fratrem eius, intus in ipso castro de Salis interuenientibus Berengario Arnalli, abbate[2] Sancti Iohannis, et Gaucefredo, Bisuldunensi archidiacono, et Berengario Gerundensi, capitiscoli, de adempramentis et usaticis quos predicti fratres Gaucerandus et Bernardus querebant in ipsa uilla de Barchara[3] et de Monel et eorum terminis, excepta uilla Terrades, et de defensione et protectione quam predictus episcopus fieri petebat a prefatis fratribus Gaucerando et Bernardo in prenominatis uillis et eorum terminis Baschara, scilicet, et Munel. Tandem predictorum nobilium uirorum qui interfuerunt[4] in bona utriusque partis pace facta[5] dedit prephatus episcopus[6] Berengarius prenotatis fratribus Gaucerando et Bernardo in prenominatis uillis de Baschara et Munel, ut numquam quicquam aliud in eis[7] uillis exigant uel accipiant ui uel gratis et ut contra cunctas utriusque sexus personas predictas uillas cum suis terminis et eorum habitatores presentes, scilicet, atque futuros fideliter deffendant et ad fidelitatem Gerundensis Sedis uiriliter[8] protegant, excepto Bisuldunensi comite, in masaticis illis unde episcopus[9] censales porcos accepit in festiuitate Sancti Felicis[10] Gerunde, que in kalendis celebratur[11] augusti, singulas migerias de cibaria ad mensuram hordeariam de Petra Lata[12] quas[13] per manus baiuli[14] Gerunde, que in kalendis celebratur augusti[15], albergam uero laudauit prefatus episcopus[16] prenominatis fratribus

[1] *Pacificationes*, c.
[2] *Abbatem*, c.
[3] *Baschara*, b i c.
[4] *Inter fuerunt*, c.
[5] *Sancta*, c.
[6] *Episcope*, c.
[7] *Meis*, c.
[8] La primera *r* corregeix una mena de *l; utiliter*, c.
[9] *Episcope*, c.
[10] Hi ha un forat anterior a l'escriptura.
[11] *Celebrata*, c.
[12] *Petralata*, c.
[13] Escriu *quam* i després ho rectifica. Per això hi ha una *s* que es forma amb el primer pal de la *s; quam, c.*
[14] Darrere hi ha escrit *Sancti Felicis*. *Felicis* té una ratlla horitzontal que ho invalida i *Sancti* també sembla que en tingui una però no es veu tan clar; *Sancti Felicis*, *c*.
[15] No sabem si el copista torna a repetir per error des de *Gerunde* fins *augusti* o si realment ho deia l'original.
[16] La darrera lletra de l'abreviatura sembla una *o* més que una *c* però gramaticalment hauria d'éssser una *c; episcope*, c.

sub pretaxata conuenientia in prescriptis duabus uillis in mansis illis unde episcopus censum integrum accipit, scilicet, porcum et multonem, de tribus migeriis suprascriptis de cibaria cum pane et carne que hominibus sex conuenienter sufficiat et cucionibus totidem si ibi fuerint[17], de mansis uero illis qui integrum censum episcopo non faciunt, sed partem census habeant ipsi fratres partem de alberga secundum prescriptam dispositionem. Mansata autem que fuit de Iohanne Auriolo excipitur ab hoc conuentu que numquam eis quicquam dabit. Prefatus autem episcopus[18] et predicti fratres supra scriptam *(pàg. 92)* pacificationem et concordiam laudantes sub fidelitate et hominio quo iuncti sunt et sub osculo pacis perhenniter obseruari statuerunt.

Actum est hoc XII kalendas septembris, anno XXII regni Lodouici regis.

Berengarius, Dei Gratia Gerundensis ecclesie episcopo[19]. Signum Gaucerandi. Signum Bernardi Iohannis. Signum Berengarii Arnalli, abbatis[20] Sancti Iohannis. Berengarius, caputscole atque iudex.

Iohannes, presbiter et monacus[21], qui hoc scripsi die annoque suscripsi prefixo.

[17] *Fuerunt*, c.
[18] *Episcope*, c.
[19] *Episcopus*, b.
[20] *Abatis*, b.
[21] En realitat escriu *moacus* perquè es deixa la ratlla d'abreviatura.

159

1129 desembre 26

Pere Ramon, anomenat Vinagre, i el seu fill Agret donen a la canònica de Santa Maria de la Seu de Girona un alou i una heretat que tenen a la parròquia de Sant Andreu de Serinyà.

A. Original, 102 x 267, ACG, pergamins, 205.

A causa d'haver estat menjat, el document presenta dos forats de dimensions considerables a la part esquerra inferior. Tot i així, es poden reconstruir les paraules que han estat destruïdes.

In Dei Eterni nomine ego Petrus Raimundi, uocitatus Vinagre, assensu et uoluntate filii mei Guillelmi Agret, dono Domino Deo et canonice Sancte Marie Sedis Gerunde omne meum alodium et hereditatem quod qualicumque modo habeo uel habere debeo in tota parroechia Sancti Andree de Serinano. Sicut habetur et continetur prefatum alodium sic dono illud Deo et prefate canonice, uotiue et potencialiter, [et de] meo iure et potestate in eius trado dominium et potestatem perpetim habendum et possidendum propter Deum et remedium [anime] mee.

Actum est hoc VII kalendas ianuarii, anno XXII regni Ludouici regis.

Signum Petr[i Rai]mundi, Vinagre, signum Guillelmi Agret, filii eius, qui hoc donum fecimus et testes firmare rogauimus. Signum Guillelmi B[eren]garii. Signum Guillelmi Ebriag. Signum[1].

Raimundus, ipochiachonus*, qui hoc rogatus scripsi die et anno quo supra.

[1] Sense nom.

160

1130 gener 29

Gaucfred de Cistella dóna als clergues, a Santa Maria de la Seu de Girona i al bisbe Berenguer, tot el que injustament reté a l'església de Sant Cristòfor d'Ordis.

[A] Original perdut.
B. Còpia, ACG, LLVCG, full 193 vers, ex A.
a. Transcripció RGLRV, nº 231, ex B. El daten de 1129.

Instrumentum diffinicionis ecclesie Sancti Christofori de Ortis et seruiciorum cappellani et clericorum eiusdem.

Sit notum cunctis presentibus atque futuris quoniam ego Gaucefedus de Cistella diffinio illam uicariam ac donationem quam iniuste[1] habebam in ecclesia Sancti Christofori de Ortis et seruitia capellani[2] et clericorum eius Deo et ecclesie Sancte Marie Sedis Gerunde et Berengario, episcopo eiusdem sedis, qua propter illam iniustam donationem ab illis exhigebam[3] in perpetuum. Quam diffinitionem tactis sacrosanctis euangeliis confirmo, ut eam conseruem perpetuo. Si quis[4] hoc infringere temptauerit, nil ualeat, set in duplo Sancte Marie componat.

Facta[5] est IIIIº kalendas febroarii, anno XXIIº regni Ludouici regis, in manu dompni Raymundi, abbatis ecclesie Ville Bertrandi. Signum Gaucefredi de Cistella, qui hanc diffinitionem fieri iussi, firmaui firmarique rogaui. Signum Bernardi de Cistella. Signum Raymundi de Cistella, fratrum. Signum Dalmacii de Terradis.

Petrus, sacerdos et canonicus, qui hanc cartam scripsit sub die et anno suscripsit.

[1] *In iuste*, a.
[2] *Capelli*, a.
[3] *Exhigegebam,* a.
[4] *Siquis*, a.
[5] Repeteix dues vegades la *f*; *facta*, a.

161

1130 febrer 25

Berenguer Guillem, la seva esposa Estefania i llurs fills Pere i Joan donen a la canònica de Santa Maria i al clergue Ponç d'Urgell l'alou que tenen a la parròquia de Sant Esteve de Sords, amb les seves oliveres, per vint-i-nou sous (tretze sous diners gironins i setze sous). Cada any hauran de donar quart, braçatge i dues gallines a la Seu. També venen un hort per quatre sous i mig.

[A] Original perdut.
B. Còpia, ADG, CC, pàg. 236, ex A.
a. Regest CCM, nº 236, ex B.
b. Ed. CAC, nº 250, ex B.

Berenguer Guillem i la seva família han de poder treballar la mateixa terra ja que en cas contrari no tindria sentit que paguin cens a la Seu.

In nomine Domini ego Berengarius Guillelmi[1] et uxor mea Stephania et filii nostri Petrus et Iohannes, uendimus Domino Deo et canonice Sancte Marie omne nostrum alodium quod habemus infra terminos parrochie Sancti Stephani de Sords cum omnibus oliuariis et domibus que in predicto alodio continentur, excepto ipso orto, propter XIII solidos denariorum Gerundensis monete ex decimo sextam in solido quos tu nobis donas. Sicut habetur et continetur predictum alodium cum ipsis duabus oliuariis que sunt iuxta aream et cum aliis que sunt iuxta uiam et cum domibus que sunt in predicto alodio, excepto ipso orto, sic nos predicti, uictus necessitate constricti, uendimus prefate canonice et tibi Poncio Urgelli, clerico, taliter ut nos et omnis nostra posteritas donemus per unumquemque annum predicte canonice quartum et brachaticum fideliter et absque ulla diminutione et de domibus parilium I gallinarum annuatim. Et si quis contra hanc uenditionem uenerit ad irrumpendum, non hoc ualeat uendicare quod requisierit, sed componat predicte canonice prefata omnia in duplo.

Acta uenditione V kalendas marcii, anno XXII regni Lodouici[2] regis.

Signum Berengarii Guillelmi[3], signum Stephanie, signum Petri, signum Iohannis, qui hanc uenditionem fieri iussimus, firmauimus firmarique rogauimus. Signum Berengarii Arnalli. Signum Petri Saluan.

Nos uero supradicti[4] uenditores supranominatum[5] ortum cum columbario, ficulnea et cum omnibus oliuariis que ibi permanent in iamdicta[6] uenditione mittimus propter quatuor[7] solidos et dimidium denariorum eidem monete[8] quos tu nobis inde donas.

Suscripsit Petrus Guillelmi[9], presbiter, qui hoc rogatus scripsit die annoque prefixo.

---

[1] *Guilelmi*, b.
[2] *Ledouici*, b.
[3] *Guilelmi,* b.
[4] No ho transcriu b.
[5] *Supradictum*, b.
[6] *Iam dicta*, b.
[7] *IIII*, b.
[8] *Eidem monete* no ho transcriu b.
[9] *Guilielmi*, b.

162

1130 març 15

Berenguer Guillem de Celrà empenyora a l'ardiaca Gaucfred Dalmau, capellà de Sant Feliu de Celrà, un mas que és treballat per Adalaida, situat dins d'aquesta parròquia, mas que Berenguer Guillem té cedit en feu per Sant Feliu. El preu és de deu morabatins d'or.

[A] Original perdut.
B. Còpia, ADG, CC, pàgs. 213-214, ex A.
a. Regest CCM, nº 233, ex B. El data de 1129.
B. Ed. CAC, nº 251. El data del dia 5.

[I]n Christi nomine ego Berengarius Guillelmi[1] de Cedrano[2] hac indicante scriptura inpignoro tibi Gaucefredo Dalmatii, archileuita et Sancti Felicis de Celrano capellane, ipsum mansum quem tenet et laborat Adalaidis, uxor que fuit Petri Ferrandi, per me cum exitibus et regressibus suis et cum omnibus in se existentibus uel qualicumque modo ad eundem mansum pertinentibus. Est autem predictus mansus in comitatu Gerundensi et in parrochia predicta de Celrano, quem habeo per Sanctum Felicem ad feuum et per te. Sicut habetur et continetur prefatus mansus, cum omnibus suis pertinentiis quas predicta Adalaidis tenet per me, sic inpignoro[3] eum tibi, solide et libere totum ad integrum, propter X marabetinos legitimos auri et pensi quos tu mihi accomodas, eo tenore ut tantum ac tamdiu eum teneas possideas et omnibus expletes cum censu et seruicio et omnibus que mihi inde exeunt quousque reddam tibi predictum tuum debitum sine tuo engan uel illi cui tu predictum pignus miseris uel dimiseris in uita et morte. Et est manifestum. Si quis presentem impignorationem irrumpere temptauerit, nichil penitus proficiat, sed pro sola presumptione *(pàg. 214)* duplam compositionem tibi persoluat, hac scriptura firmiter persistente.

Que acta est idus marcii, anno XXº II regni Lodouici regis.

Signum Berengarii Guillelmi[4], qui hoc fieri iussi, firmaui firmarique rogaui. Signum Gaucefredi Rufi, eius fratris. Signum Gaucefredi Raimundi.

Suscripsi Petrus Guillelmi[5], presbiter, quo hoc rogatus scripsi die annoque prefixo.

[1] *Guilelmi*, b.
[2] *Celrano*, b.
[3] *Impignoro*, b.
[4] *Guilielmi*, b.
[5] *Guilielmi*, b.

163

1130 març 18

Condicions sagramentals de Guillem Guillem de Montpalau, recollides pels testimonis presents el dia de la seva mort a Mallorca, ocorreguda mentre participava a l'expedició que el comte Ramon (Berenguer III) va fer conjuntament amb els pisans. L'única cosa que deixa és la quarta part de l'església de Pineda a la Seu de Girona, que suposadament retenia de forma injusta.

A. Original, 356 x 176, ACG, pergamins, 198. A la guia de l'arxiu es data 1129.III.18.

El document en sí mateix és autèntic però la causa de la seva redacció és dubtosa ja que sembla fet expressament per apropiar-se d'una propietat que interessava a la Seu. Per això els descendents del mort presentaran pleit (ACG, pergamí 207).

Hec sunt conditiones sacramentorum quarum seriem ordinaui ego Berengarius, caput scole atque iudex, iuxta quatuor ordinis modum uerbis tantum modo promulgata presentibus sacerdotibus, scilicet, Berengario, Gerundensi episcopo, et Bremundo et Poncio Bernardi et Bernardo, leuita Gerundensi sacrista, et laicis Berengario, fratre eius, et altero Berengario de Locustaria de extrema uoluntate cuiusdam militis, uidelicet, Guillelmi Guillelmi de Monte Palacio in expedicione publica apud Maioricas olim defunci. In hius iudicis presentia et prephatorum noticia nos testes, scilicet, Raimundus Arberti de Blannes et Berengarius Petri de Falgars, testificamur extremam uoluntatem iamdicti Guillelmi Guillelmi uerbis ab eo nobis iniunctam. Quam propter nos predicti testes, scilicet, Raimundus Arberti et Berengarius Petri, uerum pariter dantes testimonium ab eo rogati iuramus super altare Sancti Petri, quod situm est in ecclesia Sancte Marie de Vidrariis, quia nos uidimus et audiuimus et presentes ibi eramus quando predictus Guillelmus Guillelmi iacens apud insulam Maioricarum in ipsa expeditione publica, quam uenerabile Barchinonensis comes Raimundus cum pisano populo ad delendum Maioicas conduxerat, detentus ab egritudine, qua obiit dum ad huc esset in sua memoria ac loquela ordinauit suam extremam uoluntatem suis tantum modo uerbis et dimisit quartam partem decimarum de Pineda ecclesie, scilicet[1], Sancte Marie et Sancti Petri Gerundensi canonice quam se recognouit iniuste tenuisse. Postquam autem predictus Guillelmus hoc ordinauit nobis, uidentibus et audientibus, uoluntatem suam exinde non mutauit nobis scientibus et sic ab hac luce discessit unde hoc quod iniunctum habuimus nostra coram prephato iudice Berengario iuratione firmamus eiusdemque iuramenti conditionem tam sua quam testium manu corroboramus.

Late conditiones XV kalendas aprilis, anno XXII regni Ledouici regis.

Signum Raimundi Arberti de Blannes, signum Berengarii Petri de Falgars, qui supradictum testimonium dedimus et iurando firmamus. Signum Berengarii de Palafols. Signum Berengarii de Lacustaria. Bermundus, presbiter*. + Signum ista super scripta Bernardus firmo sacrista*. Poncius, presbiter*. Berengarius, Dei Gratia Girundensis ecclesie episcopus*. Berengarius, caput scole atque iudex*.

Suscripsi Petrus, diachonus*, hoc rogatus scripsi cum litteris rasis et emendatis in decima quarta et in decima quinta linea die annoque prefixo.

[1] La primera essa porta una ratlla d'abreviatura a sobre. Segurament volia escriure la *s* de *Sancte,* la paraula que ve al darrere, però s'adonà a temps que primer havia d'escriure *scilicet* i rectificà. Llavors aprofità la essa que havia escrit però s'hi deixà a sobre l'abreviatura de *Sancti*.

164

1130 març 21

Joan Gerall ven a Guillem Gaucbert una vinya que té al costat del riu Onyar, al lloc anomenat Resclús, a l'alou de Santa Maria, per vint sous de diners gironins que sis fan un morabatí.

[A] Original perdut.
B. Còpia, LLGSM, 85 revers-86 vers, ex A.
a. Transcripció GBR, nº 171. El data de 1115.

[I]n Christi nomine ego Iohannes[1] Geralli uendo tibi Guillelmo Gauzberti ipsam uineam quam habeo per te iuxta ripam Undaris in locum quem uocant Resclus *(full 86 vers)* que est alodium Sancte Marie. Aduenit autem mihi predicta[2] uinea per uocem uxoris mee et parentorum eius qui predictam uineam mihi cum aliis honoribus ad faciendam meam uolumtatem, tam cum infante quam sine infante[3], sicuti in ipsa carta quam inde mihi fecerunt resonat uotiue et potentialiter tradiderunt. Affrontat predicta uinea a parte orientis in ipsa strata, a meridie in uinea de Rener, ab occiduo in alueo Ondaris, a parte circi in ipsa strata. Sicut habetur et continetur prephata uinea cum exitibus et regressibus suis et cum omnibus affrontationibus suis siue cum omnibus in se habentibus et ad se qualicumque modo pertinentibus, sic uendo eam tibi et de meo iure in tuo dominio trado et potestatem ad faciendum inde quodcumque uolueris[4], propter XX solidos denariorum[5] Gerundensis monete quos inde mihi donas, quorum VI ad cambium ualent I marabetinum. Si quis contra hoc ad irrumpendum uenerit, non ualeat, sed pro sola presumtione in triplo componat, hac scriptura firmiter persistente.

Actum est hoc XII kalendas[6] aprilis, anno XXII regni Lodouici regis.

Signum Iohannis Geralli, qui hanc scripturam fieri iussi, firmaui firmarique rogaui. Signum Geralli Tortuosi. Signum Bernardi Ugonis. Signum Arnalli Raimundi de Girundella. Signum Guillelmi de Oliuars. Signum Turronis Gocefredus, clericus. Signum Arnalli de Maura.

Suscripsi Petrus, diachonus, hoc rogatus scripsi die annoque prefixo.

[1] *Iohanes*, a.
[2] Darrere hi ha *omnia* amb punts a sota que l'invaliden.
[3] No ho transcriu a.
[4] *Uolueirs*, a.
[5] *Denarii*, a.
[6] *Kaelndas*, a.

165

1130 març 27

Ramon fa testament i tria com a marmessors el bisbe Berenguer, el sagristà Bernat, el diaca Gaucfred Miquel i Bernat Ramon de Cassà (o Corçà). Tots els béns que s'esmenten va a parar a la Seu de Girona, lloc on mana ésser enterrat.

[A] Original perdut.
[B] Còpia del segle XIV, ADG, DOT, pàgina numeració aràbiga 212 vers.

És possible que no es copiés tot el document sinó tan sols la part que feia referència als béns rebuts per la Seu ja que només hi ha la signatura de l'escrivent. Ramon havia de tenir algun mena de tracte de vassallatge o ser feudatari amb el bisbe car al protocol del document el reconeix com el seu senyor *(dominum meum)*.

Identifiquem *Caciano* amb Cassà però amb reserves ja que la Seu tenia més relació documental i de domini amb Corçà que no pas amb Cassà. Corçà ho solien escriure *Quarciano* i podria ser que els copistes de B el transformessin en *Caciano* i això ara ens provoqui una confussió toponímica.

In Christi nomine ego Raimundus, graui infirmitate detentus, timeo ne superuiuat mihi repentimus interitus ideoque faceo hoc meum breue testamentum in quo eligo meos manumissores, scilicet, dominum meum Berengarium, episcopum, et Bernardus, sacristam, et Gauzfredum Michaeli, leuitam, et Bernardus Raimundi de Caciano, ut si mors mihi aduenit in hac exertacione distribuant omnes res meas sicut hoc illis iniuncxo:

Primum dimitto ad opera Sancte Marie Sedis, ut corpus meum ad sepeliendum concedo, meam mulam. Et ad luminaria gloriossissimi altare predicte sedis totum meum ipsum alodium sicut melius habeo et teneo infra muros ciuitatis Gerunde et in plano ante Gerundam et in parrochia Sancti Mathei de Monte Signo et in parrochia Sancte Palladie in loco uocitato ad ipsos Ruffos[1] et totum ipsum alodium quod habeo in parrochia Sancte Marie de Vidreres et in parrochia Sancti Laurencii *(full 212 revers)* de Macianeto et in parrochia Sancti Genesii de Palaffols et in Pineda. Prescripta alodia omnia dimitto ad luminaria die noctaque et semper ante predictum altare concinanda, scilicet, lampadam unam exceptis tribus que ibi ardeat et hec sit quarta addita super hiis tribus et ardeat semper usque ad finem seculi et [ ][2].

Actum est hoc per Petrus Guillelmi, presbiterum, VI kalendas uprilis, anno XXII regni Ludouici regis.

[1] És una barreja de lletres ja que intenta adaptar un nom a sobre d'un altre.
[2] És una *c* amb una ratlla d'abreviatura a sobre que no hem sabut desxifrar.

166

1130 març 28

Els germans Bernat i Pere fan un jurament de fidelitat amb Gerall de Rupià per raó de les dècimes i l'església de Sant Romà de Llibià.

A. Original, 66 x 257, ACG, pergamins, 199. A la guia de l'arxiu es data 1129.II.28.

El document no té escrivent ni jutge que confirmi la seva validesa jurídica però de vegades als jurament de fidelitat no hi apareixen.

Conuenimus nos duobus fratri, Bernardus et Petrus, tibi Gerallo de Rupiano propter ipsam ecclesiam uel decimum Sancti Romani de Libiano, quod de ista hora in antea fidelissimus sumus tibi per fidem sine engan sicut homines debent esse suo meliori seniori et faciamus tibi hostes et kaualgadas cum nostro cuinduít quando tu mihi mandaueris nobis per te aut per tuum nuncium.

Acta conueniencia V kalendas aprilis, anno XXº IIº regni Leudouici regis. Signum Bernardi, signum Petri, nos. Signum Berengarii Raimundi. Signum Arnalli Raimundi.

167

1130 abril 1

Pere Bord i la seva esposa Raimunda, juntament amb Arnau i la seva esposa Maria, venen a Déu, a la canònica de Santa Maria (de Girona) i al clergue Ponç d'Urgell dues oliveres que tenen a la Burgada (Sords) per cinc sous de diners. Hauran de donar quart i braçatge a la canònica.

[A] Original perdut.
B. Còpia, ADG, CC, pàg. 287, ex A.
a. Regest CCM, nº 287, ex B.
b. Ed. CAC, nº 252, ex B.

La família de Pere Bord segurament pot continuar treballant la terra i per això ha de pagar cens.

In Christi nomine ego Petrus Bort et uxor mea Raimunda et Arnallus et uxor mea Maria uendimus Deo et canonice Sancte Marie et tibi Poncio Urgelli, clerico, II oliuarias quas habemus in ipsa Burgada iuxta ipsas quas tu ibi habes, propter V solidos denariorum quos tu nobis inde donas, eo tenore ut nos et omnis fructu qui inde exierit quartum et brachaticum[1] sine aliqua diminutione fideliter.

Acta uenditione kalendas aprilis[2], anno XXII regni Lodouici regis.

Signum Petri Bort, signum Raimunde, uxoris eius, signum Arnalli, signum Marie eius coniugis, qui hanc uenditionem fieri iussimus, firmauimus firmarique rogauimus. Signum Berengarii Arnalli. Signum Petri Selvan.

Suscripsi Petrus Guillelmi[3], presbiter, qui hoc rogatus scripsi die annoque prefixo.

[1] *Brachiaticum*, b.
[2] *Kalendis aprili*, b.
[3] *Guilielmi*, b.

168

1130 abril 4

Els germans Arnau, Ramon i Berenguer donen a la canònica de Girona un camp alodial a la parròquia de Santa Maria de Vilamarí, donació que el difunt pare dels donadors ja havia disposat al seu testament per remei de la seva ànima. Arnau i Ramon podran seguir treballant el camp però a partir d'ara hauran de pagar a la Seu el cens anual d'una emina de cereal net segons la mesura banyolina.

A. Original, 125 x 303, ACG, pergamins, 200. A la guia de l'arxiu es data 1129.IV.4.
B. Còpia, LLT, full 73 vers-74 vers, el text nº 11 del plec que està relligat, ex A.
C. Còpia del notari Benedicte Reig, LLT, full 192 vers (al costat hi té també el nº 29), ex A.

El pergamí A té el marge superior i inferior malmesos però es pot llegir bé. Pel que fa B i C, no tenen data de trasllat i han d'estar fets més o menys a la mateixa època. Davant la dificultat de precisar quin és anterior a l'altre, els col·loquem en el mateix ordre en que apareixen al relligat.

Sit[1] notum cunctis presentibus atque futuris quia nos insimul Arnallus et Raimundus[2] atque Berengarius, fratres, diffinimus et euacuamus et ex toto deliberamus[3] Domino Omnipotenti Deo et Beate Virgini Marie Gerundensi et eius cannonice[4], campum unum alodii in parrochia Sancte Marie de Villa Marini quod pater noster dimisit prenominate cannonice[5] ad diem obitus sui in suo testamento et sicut ipse sponte et propria uoluntate donauit ac dimisit prefatum alodium predicte canonice Sancte Marie remedio anime sue. Sic nos tradimus seu deliberamus illud cum omnibus sibi pertinentibus predicte Sancte Marie et ipsius canonice, ut habeat illud in proprium alodium solide et libere in perpetuum, taliter ut nos aut aliquis uice nostri non queramus aliquam donationem siue seruicium[6] siue aliquem usum in pretitulato alodio amplius, sed semper sit proprium alodium predicte canonice Sancte Marie in perpetuum. Et ego Ademarus, prepositus prenominate canonice, cum ceteris fratribus assentimus atque concedimus uobis predictis[7] fratribus Arnallo atque Raimundo[8] prenominatum campum, ut teneatis illum per Sanctam Mariam et per eius canonicos ad laborationem dum uixeritis et donetis per unumquemque annum predicte canonice emine I frumenti nitidi et mundissimi ad mensuram Balneolensem soluendo pro censu. Si quis contra hanc diffinitionis scripturam ad irrumpendum[9] uenerit, non ualeat uendicare[10] quod uoluerit, sed in duplo componat cum sua melioratione.

Acta autem II nonas[11] aprilis, anno XXº IIº regnante rege Leodouico[12].

[1] B comença: *difinitio alodii de Villa Marin et eius asignatio cum sensu.*
[2] *Raymundus*, B i C.
[3] *Delliberamus*, B.
[4] *Canonice*, B i C.
[5] *Canonice*, B i C.
[6] *Seruitium*, B.
[7] El redactor s'equivoca i escriu l'abreviatura de *per* en lloc de la de *pre*.
[8] *Raymundo*, B i C.
[9] *Irumpendum,* C.
[10] *Uindicare*, B.
[11] *Mensis*, B.
[12] *Ludouico*, B.

Signum Arnalli[13], signum Raimundi, signum Berengarii, qui hanc diffinicionem[14] seu euacuationem ac deliberationem fecimus, firmauimus et testibus subscriptis firmari rogauimus. Signum Ademari, prepositi. Signum Oliuarii, canonici.

+ Signum Raimundus, sacerdos*, qui hoc rogatus scripsit die annoque suscripsit prefixo.

[13] Després d'Arnalli la versió B omet les altres signatures i finalitza amb *instrumentum donationis facte de quodam alodio canonice Gerundensi in illam que expludantur fructus eius in mense aprilis*. Algunes d'aquestes paraules presenten correccions fetes per l'escrivent.
[14] *Diffinitionem,* C.

169

1130 abril 6

Arnau Adal i la seva esposa Garsèn empenyoren a Arnau Joan, sagristà de Santa Maria de la Seu, un forn que tenen al burg de Sant Feliu de Girona, a l'alou de Santa Maria de la Seu, per quaranta morabatins d'or.

[A] Original perdut.
B. Còpia, ADG, CC, pàg. 339, ex A.
a. Regest CCM, nº 339, ex B.
b. Ed. CAC, nº 253, ex B.

[S]it notum cunctis presentibus atque futuris quoniam ego Arnallus Azalis et uxor mea Garsendis inpignoramus tibi Arnallo Iohannis, Sancte Marie Sedis sacriste, ipsum nostrum clibanum quem habemus et tenemus in burgo Sancti Felicis Gerunde in alodio Sancte Marie Sedis. Sicut habetur et continetur prefatus clibanus et, ut melius ibi habemus eum[1] et tenemus et Natalis per nos in pignore, sic impignoramus illum tibi cum suis usibus propter XL marabetinos legitimos et optimos auri et pensi quos nobis ibi accomodas, eo tenore ut tantum ac tamdiu habeas eum et teneas, possideas atque omnibus modis expletes tu uel aliquis per te solide et libere sine uinculo ullius uiuentis, quousque reddamus tibi uel[2] cui iusseris prephatos XL marabetinos optimos sine tuo engan. Et est manifestum. Quam impignorationem si quis irrumpere[3] uoluerit, nichil[4] proficiat, sed dupliciter tibi componat, hac scriptura firmiter persistente.

Que acta est VIII idus aprilis, anno XXII regni Lodouici regis.

Signum Arnalli Azalis, signum Garsindis, eius coniugis, qui hanc impignorationem fieri iussimus, firmauimus firmarique rogauimus. Signum Petri Amelii. Signum Bruneti. Signum Guillelmi[5] Berengarii. Petrus Arnalli, presbiter. Berengarius, Dei Gratia Gerundensis ecclesie episcopus. + Signum ista suprascripta Bernardus firmo sacrista. Gacefredus[6], leuita. Bermundus, presbiter.

Suscripsi Petrus Guillelmi[7], presbiter, qui hoc rogatus scripsi die et annoque[8] prefixo.

[1] No ho transcriu b.
[2] *Ul*, b.
[3] *Rumpere*, b.
[4] *Non*, b.
[5] *Guilielmi*, b.
[6] *Gaucefredus*, b.
[7] *Guilielmi*, b.
[8] *Anno*, b.

170

1130 abril 11

Berenguer Ramon de Corçà empenyora a la canònica de Santa Maria de la Seu de Girona i al bisbe Berenguer la quarta part de les dècimes de la parròquia de Sant Martí de Llémena a canvi de quaranta morabatins d'or. La canònica tindrà el dret de cobrar dita quarta part de les dècimes fins que Berenguer Ramon retorni els diners de la penyora.

A. Original, 133 x 279, ACG, pergamins, 201. A la guia de l'arxiu es data 1129.IV.11.

Pateat cunctis hanc legentibus et audientibus scripturam quoniam ego Berengarius Raimundi de Quartiano, hac indicante scriptura, inpignoro canonice Sancte Marie Sedis Gerunde et tibi Berengari, eiusdem sedis episcope, quartam partem omnium decimarum totius parroechia ecclesie Sancti Martini de Lemena sicut ego melius illas inquam habui et possedi et sicut uos ad utilitatem uestram utilius intelligere potestis, propter XL morabatinos legitimos auro et penso quos michi accomodatis, tali modo ut tantum ac tandiu prehatas decimas habeatis et possideatis sine uinculo ullius uiuentis donec. Ego reddam uobis prescriptos morabatinos sine uestro engan. Quicumque ergo contra hanc inpignorationem uenerit, non proficiat, sed pro sola presumptione auri libram persoluat, hac impignoratione firma persistente.

Que acta est III idus aprilis, anno XXII regni Ledouici regis.

Signum Berengarii Raimundi, qui hanc inpignorationem feci, firmaui firmarique rogaui. Signum Raimundi Berengarii de Nerons. Signum Raimundi Petri de Boscherons. Signum Berengarii Artalli de Pared Alta. Signum Artalli, fratris eius.

Suscripsi Petrus, diachonus*, hoc rogaui scripsi die annoque prefixo.

171

1130 abril 14

Berenguer Ramon de Corçà, a canvi de quaranta morabatins d'or, dóna a la canònica de Santa Maria de Girona la quarta part de les dècimes de la parròquia de Sant Martí de Llémena, les quals anteriorment dit Berenguer Ramon havia empenyorat a la Seu.

[A] Original perdut.

B. Còpia simple del s. XII, 165 x 200, ACG, pergamins, 202. A la guia de l'arxiu es data 1129.IV.14.

Els personatges que hi apareixen són els mateixos del document nº 170 (ACG 201), en el qual se'ns explica un empenyorament anterior a la cessió, fet que és esmentat en aquest nº 171 (ACG, 202), i per tant el doc. 171 ha d'ésser posterior en el temps que el 170, encara que tan sols sigui cinc dies tal i com ens mostra la datació. Ara sembla com si Berenguer Ramon liquidés el deute tot donant l'església i els seus drets a la canònica de Girona.

Creiem que cap signatura és autògrafa sinó imitacions, fins i tot la de l'escrivent. El llenguatge és massa enrevessat pel context de l'època i difereix dels redactats que sol fer el diaca Pere. En aquest document 171 es diu que l'avi de Berenguer Ramon havia deixat aquest dret a un seu fill canonge de Girona anomenat Guillem Gaucfred i que aquest l'havia cedit en testament a la canònica, unes especificacions que no apareixen al 170.

En tot cas dubtem que sigui original i el considerem una còpia simple.

Hec est carta donationis, diffinitionis et euacuationis per quam ego Berengar Raimundi de Quarciano dono Deo et canonice Sancte Marie Sedis Gerunde[1] ac libere, illi diffinio quartam partem omnium decimarum[2] totius parroechie ecclesie Sancti Martini de Lemena quam prephate canonice iam inpignoraueram propter XL morabatinos. Predictam uero quartam partem ac in super omnes decimas prelibate ecclesie Sancti Martini, aui mei, Guifredi laxatione Guillelmo Guifredi, filio suo et auunculo meo, canonico Gerundensi, facta et ab ipso Guillelmo iamdicte canonice traditione ac testamento traditas eiusdem canonice iuris esse uerissime recognosco. Id circo prenominatas decimas omnes amore Dei et peccatorum meorum remissione sicut melius unquam ad proficuum et utilitatem prescripte canonice intelligi potest dono, reddo atque diffinio et eidem canonice perpetum possidendas sine ullo retentu modis omnibus derelinquo. Accepi autem propter hoc ab ipsa canonica XL morabatinos optimos. Si quas uero quod absit in crastinum persona hoc irrumpere temptauerit, non proficiat, sed pro sola presumptione libram auri persoluat, hac scripturam firmiter persistente.

Actum est hoc XVIII kalendas mai, anno XXII regni Ledouici regis.

Signum Berengarii Raimundi et hoc fieri, iussi, firmaui firmarique rogaui. Gaucefredus, leuita. Hoc scriptum signum Gerallus Corde Benigno. Petrus Sendredi, presbiter. Oliuarii presbiter. Arnallus Iohannis, presbiter et sacrista, suscripsi. Berengarius, Dei Gratia Girundensis ecclesie episcopus.

Petrus, diachonus, hoc rogatus scripsi cum litteris rasis et emendatis in linea VIII et VIIII, die annoque prefixo.

[1] Diu *Gerde* perquè hi manca la ratlla d'abreviatura.

[2] El forat que hi ha al pergamí és anterior a l'escriptura del document ja que l'escrivent parteix la paraula *decimarum* en dues parts per tal d'evitar el forat.

172

1130 abril 29

Estefania i els seus fills Pere, Berenguer, Ramon i Arnau empenyoren a Berenguer Guillem, prevere de Santa Maria de la Seu (de Girona), la quarta part de tot el que tenen al mas alodial de vila Rasa, situat a la parròquia de Sant Vicenç de Canet, a canvi d'un morabatí i mig d'or que hauran de tornar per Sant Miquel, al setembre. Si en aquesta data no s'ha pogut redimir, s'haurà de fer per Sant Miquel de l'any següent i així successivament fins que el deute s'hagi liquidat. Durant tot aquest temps no es podrà vendre ni empenyorar la propietat.

A. Original, 165 x 297, ACG, pergamins, 203. A la guia de l'arxiu es data 1129.IV.29.

In Christi nomine ego Stephania et filii mei Petrus et Berengarius, Raimundus atque Arnallus, impignoramus tibi Berengario Guillelmi, Sancte Marie Sedis presbitero et cannonico, ipsam nostram quartam partem quam habemus et tenemus in parroechia Sancti Vincentii de Caneto in ipso, uidelicet, manso de Villa Rasa. Sicut habetur et continetur prefata quarta pars iamdicti mansi et, ut melius ego Stephania per meum proprium alodium franchum ibi habeo et teneo et filii mei predicti per meam uocem, sic impignoramus tibi totam ab integro cum omnibus suis pertinentiis et tenedonibus in quibuscumque sint locis in iamdicta parroechia que ad predictam quartam partem qualicumque modo pertinet et cum omnibus in se habentibus et suis quatuor affrontationibus et exitibus et regressibus suis, propter morabatinum I et medium bonum et optimum auri et pensi quem tu ibi nobis prestas et medietatem alius, eo tenore ut habeas, teneas, possideas atque omnibus modis expletes solide et libere sine uinculo ullius uiuentis ab hac festiuitate Beati Michaelis prima uenienti, que est in mense setembris, usque ad aliam. Et si ad predictum terminum non reddiderimus tibi prefatum debitum, sine tuo engan, deinde non sit nobis licitum redimendi eam usque ad festiuitatem aliam Beati Michaelis et sic uadat de festiuitate in festiuitatem donec redimatur. Et non possimus alicui uendere nec impignorare eam ni tibi pro iusto et recto precio ad laudamentum duorum uel trium bonorum hominum. Quam impignorationem si quis irrumpere temptauerit, nihil proficiat, sed dupliciter tibi componat, hac scriptura firmiter persistente.

Acta impignoratione III kalendas maii, anno XXII regni Ludouici regis.

Signum [Stephania], signum Petri, signum Berengarii, signum Raimundi, signum Arnalli, eius filiorum, qui hanc impignorationem fieri iussimus, firmaui firmarique rogauimus. Signum Iohannis, clerici. Signum Guillelmi Capelli. Signum Renalli, magistri Gerundensi*. Signum Raimundi Baroni. Signum Guillelmi Piconi.

Suscripsi Petrus Guillelmi, presbiter*, qui hoc rogatus scripsi cum litteris rasis et emendatis in II et III linea die annoque prefixo.

173

1130 maig 21

Bernat d'Hostoles i Pere Sindreu, prepòsits de Santa Maria de la Seu (de Girona), amb el consentiment del bisbe i la canònica, cedeixen a Ramon Sunila la quarta part del *braciaticum* i de tots els drets que la Seu posseeix a l'hort que dit Ramon Sunila té per part de Santa Maria al lloc anomenat el Mercadal. Cada any pagarà un cens de dos porcs i si vol vendre el que ha rebut haurà de demanar consentiment a la Seu.

[A] Original perdut.

A. Còpia d'inicis del s. XIII feta per l'escrivent Bernat i el jutge Berenguer d'Albucià, 133 x 221, ACG, pergamí 204. A la guia de l'arxiu es data 1129.V.21.

El pergamí té alguns petits forats que no afecten per a res la seva lectura però en alguns llocs la lletra està gastada i és de mal llegir.

Tot i que està escrit en lletra carolina i no té data de trasllat, la còpia ha d'ésser feta a inicis del s. XIII ja que en aquest moment ens apareix documentat el jutge Berenguer d'Albucià (veieu doc. 71).

Sit notum cunctis quoniam nos, prepositi canonice Sancte Marie sedis, Bernardus, uidelicet Ostolensis, et Petrus Sendredi, consilio assensu et uoluntate Domini episcopi ac tocius predicte sedis conuentus, don[amus tibi] Raimundus Su[ni]la et successoriis tuis quartum braciaticum ipsius[1] orti quod tu tenes per Sanctam Mariam ad ipsum Mercadal et totum illud quod inde nobis aliquo modo exire debet, tali itaque modo prephatum donum tibi et succesoribus tuis facimus, ut annuatim in festiuitate Sancte Marie mediante augusto duos porcos[2] canonicales ad laudamentum c[ ] nostri prephate canonice inde persoluatis pro censu et ea quem superius uobis dedimus dare uendere uel inpignorare possitis uestri, simili clerico siue laico cui uolueritis cum consilio nostro aut successorum nostrorum, saluo iure Sancte Marie. Si quis contra hoc ad irrumpendum uenerit, non ualeat uendicare quod requisierit, set duplam uobis compositionem persoluat, hac scriptura firmiter persistente.

Actum est hoc XII kalendas iuni, anno XXII regni Ledouici regis.

Bernardus Ostolensis, leuita et prepositus, Petrus Sendredi, presbiter, qui hoc feci iussimus, firmauimus, firmarique rogauimus. Berengarius, Dei Gratia Girundensis ecclesie episcopus. Berengarius, caput scole atque iudex. Guielmus Gauperti, canonicus et leuita[3]. Signum Renalli, magistri Gerundensi. Suscripsi Petrus Guillelmi, presbiter. Raimundus Sale, presbiter. Guielmus, ipodiaconus. Oliuarius, presbiter. Suscripsi Arnallus, diachonus.

Suscripsi Petrus, diachonus, hoc rogatus scripsi die annoque prefixo.

Suscripsi Berengarius de Albuchiano, iudex ordinarii silueque archidiachonis*. [Bern]ardus [ ] [4]de Riuo Sicco* suscripsi[5], qui hoc testamentum fideliter translatauit.

[1] No es veu clar si es tracta de l'abreviatura d'*us* o bé una *s*.
[2] La *r* és sobreposada.
[3] *Et leuita* és sobreposat.
[4] No hem sabut desxifrar l'atribut que acompanya al nom.
[5] Escriu *Sic-* , fa el signe de suscripció, i al darrere hi afegeix *-co*.

174

1130 juliol 8

Ramon Berenguer III, comte de Barcelona, fa testament i nomena marmessors el seu germà Aimeric, l'arquebisbe Oleguer de Tarragona, el bisbe Ramon d'Osona, el bisbe Berenguer de Girona, Guillem Ramon Dapifer, Berenguer de Queralt, Galceran de Pinós, Guillem de Cardona, Ramon Bernat de Guàrdia, Guillem Gaucfred de Cervià, Rimbau de Basella i Ramon Renart. Mana ésser enterrat a Santa Maria de Ripoll i deixa a Santa Maria de la Seu de Girona l'església de Boada, una vinya i les capellanies que té al bisbat.

[A] Original perdut.

B. Còpia del 27 de març de 1204 *(anno ab incarnatione dominice MCCIIII, V kalendas aprilis)* feta per Pere, 67,5 x 49, ACA, Cancelleria, pergamins Ramon Berenguer IV, 6.

C. Còpia del 21 de març de 1209 *(duodecimo kalendas aprilis, anno millesimo vigesimo nono Dominice Incarnacionis)* feta per Homdedéu, 294 x 421, ACG, pergamins, 227 bis.

a. MH, doc. 381, ex B?

b. LCBV, pp. 176-182, potser ex A perquè diu que és original.

c. TCB, doc. 11, ex. B. El data de 1130.

d. CDPC, nº 426, ex. B.

e. PACB, nº 632, ex B.

El datem de 1130 si considerem l'inici del regnat de Lluís el 24 de juny i de 1131 si comptem l'inici del regnat el 2 d'agost. No obstant, les condicions sagramentals de Ramon Berenguer III es daten del 19 d'agost de *1130 (XIIII kalendas septembris anno XIII regni Ludouici regis)* i per tant hem de considerar que el seu testament és de 1130 i que en aquest cas el canvi d'any pel rei de França es compta a partir del 24 de juny.

Tot i que la còpia de l'ACG és posterior a la de l'ACA, hem optat per transcriure només la de l'ACG, inèdita, ja que no existeix cap original conegut. Que hi hagi un exemplar del testament a l'ACG s'explica pel fet que un dels marmessors és el bisbe de Girona i perquè aquesta seu rep deixes del comte Ramon.

En un moment indeterminat algú va subratllar al pergamí aquelles parts en les quals hi apareix la Seu de Girona o el que rep.

Transcripció ex C:

Post quam a Paradisi gaudiis propter inobedientiam suam humanum genus exclusum est et iuste mortis incurrit periculum ne eternaliter hoc uinculo detineretur semper conditor pie miseratus ammonuit, quod ego, Raimundus Berengarius, gratia Dei Barchinonensis comes et marchio, multum mecum retractans tantique sentencia iudicis propter enormitatem meorum peccaminum ualde pauescens, dum uiuo et ualeo et loqui possum credidi ordinans omnes res meas prout ipse inspirare dignatus est. Igitur in nomine sancte et indiuidue Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti facio hoc meum testamentum et eligo manumissores meos, scilicet, dominum[1] Olegarium, Terragonensem archiepiscopum, et Raimundum, Ausonensem episcopum, et Berengarium, Gerundensem episcopum, et Aimericum, fratrem meum, et Guillelmum Raimundi Dapiperum et Berengarium de Cheralt et Gauzerandum de Pinos et Guillelmum de Cardona et Raimundum Bernardi de Guardia et Guillelmum Gaufredi[2] de Ciruiano et Raiamballum de Baseia et Raimundum Renardi ut isti distribuant omnes res meas sicut hic inuenerint scriptum:

In primis dimito Sancte Marie Riuipollensis cenobii corpus meum ut ibi sepeliar ubicumque me mori contigerit. Et dimito ei uillam de Ysogol ab integro cum omnibus pertinenciis et afrontacionibus ac terminis suis sine blandimento ullius hominis uel femine cum omnibus adempramentis que ibi habuit uel habere ullo modo potuit unquam postestas cum molendinis, molendinariis, aquis, aquarum uieductibus uel reductibus, pratis, pascuis, siluis, garricis et cum omnibus que ad se pertinent siue infra siue extra terminos eius contineantur, ut nec senioraticum neque baiuliam nec quicam omnino ad seruicii ad usatici uel ullius hereditatis quicam ibi habeat ullus homo nec bonum nec malum nisi Sancta Maria et monachi eius in perpetuum secundum

[1] O també *domnum*.

[2] Entre la *a* i la *u* sembla com si hi fes una correcció.

illorum uoluntatem, ut semper oferant Deo sacrificia et blandimenta pro anima mea et parentum meorum. Item dimito eidem Sancte Marie dominicaturas meas de Septem Casis et de Lanars cum suis omnibus pertinenciis et cum omnibus equabus quas abeo, ubicumque sint. Item dimito sedi Sancte Crucis Sancteque Eulalie omnium decimam nauium Barchinonensium ex meis directis et ad canonicam ipsius sedis ipsas meas franchedas de Curtibus et ipsa molendina de Stadella que habuit Ricardis Guillelmi pro remedio anime mee. Item dimito eidem Sancte Sedi omne ipsum directum et uoces et auctoritates quas querelabam in domibus que fuerunt Raimundi Dalmacii pro emmendacione illius turris et muri quod adidi meo palacio. Item dimito Sancto Petro Puellarum illam pariliatam quam Raimundus Poncii tenet in pignus per me pro L morabatinis et redemant illam puelle. Cenobio Sancti Cucufatis dimito omnes meas franchedas quas habeo infra suum honorem pro emmendacione ipsisius[3] tabule quem inde habui et pro remedio anime mee simul cum Monte Maiori, qui est super Calidas, sicut ego illum abeo et per directum habere debeo et in scripturis Sancti Cucufatis terminatur et resonat. Cenobio Sancti Laurentii Montis unum de melioribus mansis quos habeo in Terracia. Sancte Marie Montis Serrati unum de melioribus mansis quos abeo in Apiera. Sancte Marie de Calidis unum de melioribus mansis quos ibi abeo ut una lampas semper ibi ardeat pro anima mea. Sancto Michaeli de Fallio unum de melioribus mansis quos abeo in uilla Maiore. Sancto Sebastiano Penitensi unum de melioribus mansis quos abeo in Auinione. Canonice Sancti Petri Sedis Vici ipsum mansum quem Berengarius, capud scole, tenuit per laboracionem, ut prius restauretur ecclesie argentum quod inde abuit et postea habeat illum prefata canonica pro remedio anime mee. Sancto Petro de Castris Serris unum de melioribus mansis quos abeo in Franciag prope uillam Albini. Sancto Petro de Ceruaria ipsum molendinum quod dicitur de Vergos et uineas quos abeo in Molnellis. Sancto Petro de Archellis ipsum campum qui est ante ipsum locum prope uiam que transit per transuersum de Monte Piuoni. Sancto Benedicto de Badiis dimito uineas que erant in contentu in terminio Ceruarie in ualle de Molnellis et unum mansum in Minorisa et uineas que sunt in contentu in termine et ipsum locum. Sancte Cecilie de Montis Serrati unum mansum in Terracia. Dimito eciam Sancte Marie Sedis Gerunde omnes capellanias quas abeo in episcopatu Gerundensi[4] solide ac libere et ad ipsisius canonicam ipsam ecclesiam de Buada cum decimis et primiciis et oblacionibus uniuersis, tali modo ut cum uictus in ipsa canonica quacumque ocasione defecerit prefate ecclesie de Buada, fructus abeant prefate sedis canonici in uictum comunem. Cum uero per Dei gratia in ipsa canonica uictus more solito habundauerit prefate ecclesie de Buada fructus omnes sint ad restauracionem ipsisius ecclesie et altaris Sancte Marie. Et Sancto Felici Gerunde et Sancte Marie Sedis dimito ipsam uineam que fuit Bernardi Raimundi, sacriste. Cenobio Sancti Petri Gallicantus ad operam ipsisius ecclesie dimito eciam terciam partem Gerundensis monete, ita ut predicti mei elemosinarii faciant eam mitere opera ipsisius ecclesie usque abeant ibi missos CC morabatinos. Sancto Danieli Puellarum unum mansum in Calidis. Sancte Marie Ameriensi unum mansum in Calidis qui fuit de Artallo Vitalis. Sancto Michaeli de Crudiliis unum mansum in Palacio Frugelli. Sancto Felici Gissalis unum mansum cum uineis que erant in contentu inter me et illum. Sancto Saluatori de Breda illam totam terram quam Guifredus Bonissimi dimisit eidem Sancto Saluatori cum uinea. Sancto Paulo de Maritima unum mansum in Monte Palacio. Sancti Paule foris murum[5] Barchinone unum mansum in Auinione. Sancto Petro Campi Rotundi dimito ipsum campum quem tenet Guillelmus Udalardi cum consilio Riuipollensis abbatis. Et Guilelmo, prior Sancto Michaeli Coxanensi, dimito omnes albergas et toltas et forcias quas in honore eiusdem monasterii ubi habui cum uno de melioribus mansis quos habeo in Frumigera et uillam de En cum omnibus pertinenciis suis quam habet in pignus Raimundus Bernardi per DC solidos monete Melgurensis. Et, si ego non recuperauero illam ante mortem meam, doni illi abbati Sancti Michaelis DC solidos et abeat uillam ad integrum. Excipio tamen ab hac laxacione Sancti Michaelis illud quod abeo in Arriano et in Centens. Sancte Marie de Celsone dimito medietatem decime de Menresi quam Raimundus Mironis de Pug Alt tenet in pignus per C morabatinos quam ipsi redimant tantum et abeant illam cum uinea quam clericus Ceruarie dimisit eidem loco. Sancto Martino de Canigone unum mansum in Corneliano. Sancte

[3] Ortogràficament seria *ipsius* però hem deixat la forma usada per l'escrivà ja que la repeteix diverses vegades al text i llavors no ho podem considerar un error puntual sinó una manera particular d'escriure-la.
[4] El copista havia escrit una *e* final que corregeix amb una *i*.
[5] Repeteix aquesta paraula i per corregir-ho la tapa parcialment amb tinta.

Marie Bisulluni ipsum mansum in Maione. Sancto Petro Bisulluni unum mansum in Maione. Sancti Michaelis Fluuiani unum mansum in Palacio Frugelli propter uiolacionem quam feci in eius sacraria. Sancto Petro Rodensi duos mansos in Palacio Frugelli pro emendacione mali quod ei feci et ut cotidie celebrent missas pro anima mea. Ad Sancte Marie de Stagno dimito cum consilio Raimundi, Ausonensis episcopi, ipsam capellaniam de Modiano cum omnibus alodiis eidem ecclesie Sancte Marie pertinentibus, tali condicione ut in ipsa congregacione de Stagno addatur unus regularis canonicus qui semper celebret missas Deo pro anima mea. Sancti Stephani de Balneolis totum quod est comitale et quod abeo ad integrum in uilla Siuarres. Ad Sancti Lauren super Bisilluno omnes albergas et toltas et forcias quas abeo in eius honore dimito et unum de melioribus mansis in Pratis. Cenobio Sancti Iohannis totum meliorem mansum de Pratis. Sancte Marie uille Bertrandi unum mansum in Palacio Frugelli. Sancte Marie Arularx albergas quas abeo in eius honore de Plano Curtis. Sancte Marie de Cornelliano unum mansum in Cornelliano. Ad Sanctum Sepulcrum Domini unum de melioribus mansis in Lagostera. Ad caualleriam Iherusalem equm meum clanc cum omni armatura mea. Ad Ospitale Iherusalem dimito unum mansum in uilla Maiore iuxta alium quem dedi ei et equm meum nigrum quem redimat filius meus Raimundus M solidos. Dimito etiam omnes leudas Deo et malos usaticos quos nouiter misi in ciuitates meas. Omnem alium meum honorem dimito Raimundo Berengarii filio meo, id est, Barchinonam et comitatum Barchinonensem cum omnibus sibi pertinentiis et cum omni honore marchiarum et Yspaniarum et episcopatum predicte ciuitatis et comitatum Terrachonensem et archiepiscopatum eius cum omnibus sibi pertinentibus et castrum de Stopagnano et de Podio Rubeo et de Castris Serris et de Pinzano et de Camarasa et de Cubells et castrum de Barbarano et alia castella et omnia alia que pertinent ad ista supradicta et quod auus meus Raimundus Berengarii reliquid mihi in Cardona et in Guardia Lata in suo testamento, et comitatum Ausonensem et episcopatum eius cum omnibus sibi pertinentibus et castrum Ceruarie cum omnibus sibi pertinentibus et comitatum Minorise cum omnibus sibi pertinentibus et comitatum et episcopatum Gerundensem cum omnibus sibi pertinentibus et comitatum Bisullunensem et ipsam donationem et baiuliam quam abeo in Petralata, Vallespirensem, Foliolitensem, Petrapertusensem cum omnibus sibi pertinentibus et comitatu Cerritaniensem et Confluentense, Berchitanensem cum omnibus sibi pertinentibus et Castel[6] Folint de Riuo Meritabili et Ferram et Mala Cara cum omnibus pertinentibus et comitatu Carcasonensem et episcopatum cum omnibus sibi pertinentibus et comitatum Ridensem cum omnibus sibi pertinentibus. Berengario Raimundi, filio meo, dimito omnem honorem meum prouincie et comitatum et archiepiscopatus et episcopatus et abbatias et omnia que ibi abere debeo et illum quem abeo in Rotensi patria et in Gauallano et in Karlateso cum ciuitatibus et archiepiscopatus et episcopatus et castellis et omnibus ad predictos honores pertinentibus, ita ut ipse mariti sorores suas honorifice cum consilio archiepiscoporum et episcoporum et magnatuum prouincie. Si autem euenerit alterum horum obire sine filiis de legitimo coniugio reuertatur omnia ad qui superstes[7] extiterit. Omnes honores meos sicut superius testatus sum dimito filiis meis, exceptis illis quod Sanctis Dei dimisi. Et dimito Sancto Petro de Roma et domino Pape C morabatinos. Et ad Sancta Maria de Podio L et ad Sanctum Yachobum de Gallicia L et mando uero mei elemosinarii teneant medietatem de dominicaturis et usaticis meis dono persoluant mea debita ista et alia que hic scripta ne sunt et induant CCC pauperis de Tunicis. Et si filii mei dederint aut uenderirint aliquid de honoribus a me sibi dimissis, usque abeat XXV annos non ualeat. Et dimito filios meos in potestate Dei et Sancte Dei Genitricis Marie et baiuliam beati Petri apostolorum principis et Domini Pape seu[8] omnium archiepiscoporum[9] et episcoporum ac magnatuum tocius mee dominacionis ac terre qui iuste et fideliter uoluerint agere erga me et filios meos. Si filie mee ipsa de Castella et illa de Fuxo reuerse in terra mea fuerint, filius meus Raimundus Berengarii cum consilio magnatum meorum maritet eas honorifice cum meo honore et meo auere et interim ipsa de Castella stet in Lagostera et ipsa de Fuxo in Ripis. Et Berengarius Raimundi de prouincia faciat similiter de aliis. Si Raimundus Berengarii et Berengarius Raimundi filii mei obierint sine filiis de legitimo coniugio remaneat omnis honor quem relinquo filio meo Raimundo ad filiam meam de

[6] La *s* és sobreposada.
[7] La segona *s* és sobreposada. En realitat escriu *superstues* però s'adona de l'error i invalida la *u* posant-hi un punt a sota.
[8] Pel tipus de traços l'abreviatura podria ésser *seu* o bé *hec*. Hem deixat *seu* perquè és la forma que empra B.
[9] Hi ha una taca de tinta.

Castella et ad filios eius, et omnis honor quem relinquo Berengario Raimundi filio meo remaneat aliis filiabus meis. Adhuc dimito Sancte Marie de Crassa pro emendacione de suo auere quod habui ipsam albergam de Pediano quousque Raimundus, filius meis, donet ei in pace ipsam albergam de Astagel et tam ibi quam in aliis a me hereditatis omni tempore Deum exorent pro anima mea habitantes in eis.

Factum testamentum VIII idus iulii, anno XXIII regni Leouici regis.

Signum Raimundus, comes. Signum Raimundus, comes[10]. Signum Aimerici, fratris eius, de Narbona. Signum Guilelmi Raimundi Dapiferi. Signum Reiemballi de Baseia. Signum Guillelmi Gaufredi de Ciruiano. Signum Raimundi Renardi. Ollegarius, archiepiscopus, saluo iure beati Petri. Berengarius, Dei Gratia Ierundensis episcopus. Signum Bernardi de Bellog +.

Factum est translatum istud duodecimo kalendas aprilis, anno millesimo vigesimo nono Dominice Incarnacionis.

Homo Dei, leuita*, qui hoc testamentum translatauit die et anno quo suscripsi supra.

[10] Hi apareix dues vegades *Raimundus comes*. Ignorem si és una reduplicació o bé les signatures del pare i del fill seguides ja que no ho podem contrastar amb l'original. A la versió B signa una vegada.

175

1130 octubre 7

Berenguer de Puig Daran, la seva esposa Riuila i el seu germà Dalmau, amb el consentiment del seu senyor Adalbert de Cabanelles, donen a Guillem Crispí, la seva esposa Ermessenda, llur fill Ramon i la seva descendència, un molí del lloc anomenat Portell. Si no pot ésser aquest, es podrà canviar per un que hi hagi des de Quer d'Espluga fins a sobre de Rabós. El tracte es fa a canvi de deu sous gironins i un cens anual d'onze migeres de blat i un de cereal segons la mesura de Banyoles, els quals s'hauran de pagar per Sant Miquel.

A. Original, 74 x 250, ADG, PA, doc. 6511, Crespià 196 dins la carpeta de Vilavenut. A la guia de l'arxiu també apareix com a 6114 i datat de 1131.

Notum sit cunctis quoniam ego Berengarius de Pugdaran et uxor mea Riuila atque frater meus Dalmacius insimul donamus tibi Guiellmo Crispini et uxori tue Ermessende atque filio tuo Raimundo et omni tue posteritati in perpetuum, cum consilio et uoluntate Domini nostri Adalbertus de Chabanellis atque filii sui Raimundi, unum molendinum qui uocatur de Portell, sicilicet[1], illum de intus, et si non possit esse intus habeatis licitum ut mutetis eum de Cher de Spuluca usque super Rabeig, tali conuentu ut habeatis et teneatis eum uos et uestram posteritatem usque in perpetuum[2]. Et pro hoc dono accipimus de uobis X solidos Ierundense per acapite et per unumquemque annum pro censensu Sancti Micaelis XI migeres de blad et I tritici ad mensuram Balneolis. Et hoc sicut scriptum est supra donamus uobis sine fraude. Et est manifestum. Quod si quis hoc frangere uoluerit, nil ualeat, sed prefata omnia in duplo componat.

Actum est hoc nonas[3] octobris.

Signum Berengarii, qui hoc iusi fieri, firmaui et testes[4] firmarique rogaui. Signum Riuille, uxoris eius. Signum Dalmacii, fratris eius.

Anno XXIIIº regnante rege Leduuico.

Signum Adalberti de Cabanellis. Signum Raimundi, filii eius. Signum Arnalli Raimundi. Signum Berengarii, nepotis sui. Signum fratris[5]. Signum Bernardi Girberti de Chexás.

Petrus, sacerdos*, qui hoc rogatus scripsit die annoque suscripsit prefixo.

[1] És *scilicet* escrit malament.
[2] Es deixa la ratlla d'abreviatura de *per*.
[3] Abreujat en majúscula.
[4] De la manera com està escrit sembla dir *testest*, tot i que la forma correcta és *testes*.
[5] Davant de *fratris* hi ha un espai en blanc.

176

1130 octubre 11

Pere de Vilopriu jura fidelitat a Guillem de Rupià.

A. Original, 145 x 201, ACG, pergamins, 210. A la guia de l'arxiu es data 1130.X.11.

Iuro ego Petrus de[1] Ulpric, filius qui fuit Garsendis femine, tibi Guillelmo de Rupiano, filius qui fuisti Margaride femine, quod de ista hora inantea fidelis ero tibi sine fraude et malo ingenio et ulla decepcione fidelis namque ero tibi de tuo corpore et de omnibus tuis membris que in corpore tuo se tenent et de tum uita. Et ita ero tibi fidelis sicut homo debet esse suo seniori cui manibus se comendat: no te occidre, ne no te enganare, no te dezebre, nec ego nec homo nec homines nec femina nec feminas per meum consilium neque per ullum ingenium. Et omnes tuas honores quas hodie habes uel habere debes aut inantea adquisieris per meum consilium, qui te entulia o qui les te tulia, adiutor ero tibi per fidem sine engan a defendre et a guerreiar ab ti e senes ti. Et in des fidem Bernardum[2] de Fuxam quantasque uices mandes mihi tu aut tuum nuncium aut tuos nuncios, ita ut non habeam cum eo ullam sosietatem neque participacionem et ero tibi de illo adiutor sine ullo engan et de omnes hommes uel feminas qui te tulian tes honors o te tulian et non fecero nec habuero seniorem si ab ti no opux a trobar per mogrod. Et de ista omnia[3] superius scripta no men amagare no men deffugere ne no men desuedare como tui o a ti o a tuo misadge o a tuos misadges per quantasque uices tu mo mans o per ti o per tuos misadges o per tuo misage. Et hec omnia superius scripta sicut superius scriptum est a suo atendre et hac si to atendre a te prescriptum et de ista omnia supra scrip no ten asolare no ten dezebre ne no ten enganare, per Deum et hec Sancta.

Actum est hoc V idus octubris, anno XXIII regnante Lodouico regis.

Signum Petri de uilla Ulprici, qui hoc sacramental feci et firmaui et firmare rogaui. Signum Guillelmi de uilla Asine. Signum Berengari Sancta Pace. Signum Guillelmi Serre. Signum Bernardi Sancti Aciscli. Signum Ermengod. Signum Geralli de uilla Ulprici.

Suscripsi Petrus, leuita*, qui hoc scripsi cum literis rasis in nona linea, die et anno quo supra.

[1] La lletra *d* és sobreposada.
[2] Darrere la paraula hi ha un espai borrat.
[3] Entre la lletra *o* i la *m* hi ha una taca de tinta feta per tapar una lletra equivocada.

177

1130 novembre 2

Berenguer, clergue de Pujals, dóna a la canònica de Santa Maria de la Seu de Girona un mas alodial i unes feixes que estan situades entre els rius Matamors i Merdançol, a la parròquia de Sant Joan de Borgonyà i Sant Joan de Corts, a canvi que la Seu ajudi i defensi la resta de les seves propietats.

[A] Original perdut.
B. Còpia, ADG, CC, pàgs. 281-282, ex A.
a. Regest CCM, nº 240, ex B.
b. Ed. CAC, nº 254, ex B.

A les signatures hi apareix un Berenguer clergue que fa la donació i més avall un altre Berenguer clergue i diaca que també fa la donació. Ha d'ésser el mateix personatge que signa dues vegades o bé que el copista repeteix per error.

[S]it notum cunctis presentibus atque futuris quoniam ego Berengarius, clericus de Puials, dono Domino Deo et canonice Sancte Marie Sedis Gerunde, prompto animo et bona uoluntate, ac uotiue et potentialiter, aliquid de meo alodio, scilicet, mansum unum quem in habitat[1] Raimundus Olibe cum ipsa fexa in qua sedet simul cum duabus fexiis alodii quas idem Raimundus tenet per me et laborat, que sunt in plano inter riuos, uidelicet, de Matamors et de Merdanchano, in parrochiis pariter Sanctii Iohannis de Burguniano et Sancti Iuliani de Curtis. Est autem *(pàg. 282)* prefatus mansus cum ipsa fexa in qua sedet in parrochia de Burgoniano. Affrontat autem de parte orientis in feuo quod teneo per Guillelmum[2] Bernardi de Corneliano, de meridie in riuo de Matamors, ab occiduo in alodio Sancti Stephani de Balneolis, de parte uero circi in alueo de Esterria[3] . Sicut habetur et continetur prephatus mansus cum ipsa fexa in qua sedet cum censu qui inde exit et cum uniuersis arboribus que ibi sunt simul cum prephatis duabus fexis, sic dono et trado prephatum totum alodium Deo et iamdicte canonice Sancte Marie, solide et libere, perpetim habendum et possidendum propter Deum et remedium anime mee et ut dominus Gerundensis episcopus et canonici eius sint mihi adiutores et defensores tocius alii mei honoris. Et est manifestum. Quam donationem si quis infringere temptauerit, nichil proficiat, sed dupliciter iamdicte[4] canonice in consimili loco componat, hac scriptura firmiter persistente.

Acta donatione IIII nonas nouembris, anno XXIII regni Lodouici regis.

Signum Berengarii, clerici, qui hanc donationem fieri iussi, firmaui firmarique rogaui. Signum Petri, eius fratris. Signum Guillelmi[5], eius fratris. Signum Bernardi, fratris eius. Berengarii, clerici, leuita + signum, qui hoc donum feci. Arnallus Iohannis, presbiter et sacrista, suscripsi. Oliarius, presbiter.

Raimundus, ypodiachonus[6], qui hoc rogatus scripsi die et anno quo supra.

[1] *Inhabitat*, b.
[2] *Guilielmum*, b.
[3] *Sterria*, b.
[4] *Iam dicte*, b.
[5] *Guilielmi*, b.
[6] *Ipodiachonus*, b.

178

1131 març 27

Estefania i els seus fills Pere Gerall, Ramon Gerall, Berenguer Gerall i Arnau, donen a la canònica de Santa Maria de la Seu de Girona un alou que tenen a la parròquia de Sant Vicenç de Canet, propietat que Estefania havia rebut per herència del seu pare. Mentre sigui viva podrà seguir utilitzant l'alou però haurà de pagar la tasca. Quan mori passarà tot a la Seu, la qual l'haurà d'arrendar als fills d'Estefania.

A. Original, ACG, 194 x 233, ACG, pergamins, 206. A la guia de l'arxiu es data 1130.III.27.

In Dei Eterni nomine ego Stephania, femina, hac scripta indice uotiue ac potentialiter una cum filiis meis Petro Geralli et Raimundo Geralli ac Berengario Geralli et Arnallo, dono Deo Omnipotenti et canonice Sancte Marie Sedis Gerunde totum alodium nostrum quod habemus uel habere debemus infra parroechia Sancti Vincencii de Caned sicut mihi prenominate Stephanie aduenit per uocem patris mei parentumque meorum et in suo resonat testamento. Sicut superius scriptum est et sicut nos melius prenominatum alodium habemus uel aliquo modo habere debemus sic nos, pariter prelibati, donamus Deo et predicte canonice, solide et libere, illud iamdictum alodium cum exitibus et regressibus suis omnibusque sibi ullo modo pertinentibus et de nostro iure in dominium et potestatem sepedicte canonice ac clericorum suorum. Totum insimul libenti animo tradimus sicut melius ad proficium suum intelligere poterit iure perpetuo habendum et possidendum., tali uidelicet modo ut dum ego uixero habeam illud per Sanctam Mariam et per eius canonicos ego preuocitata Stephania et donem inde supradicte canonice annuatim tascham fideliter. Post obitum uero meum reuertantur omnia supra scripta iamdicte canonice et suis clericis et filiis m[eis] habeant ea per eos cum tali censu et seruicio quod alii laboratores inde facere uoluerint. Post quam autem ipsi obierint, faciant inde ipsi clerici quod uoluerint ad canonice utilitate. Si quas utriusque sexus persona contra hoc donum et laxationem uenire temptauerit, non ualeat uendicare quod requisierit, sed pro sola presumptione duplam prescripte canonice inibique degentibus in consimili loco compositionem persoluat, hac scriptura firmiter persistente.

Actum est hoc VI kalendas aprilis, anno XXIII regni Ledouici regis.

Signum Stephanie, signum Petri Geralli, signum Raimundi Geralli, signum Berengarii Geralli, signum Arnalli, qui hoc fieri iussimus, firmauimus firmarique rogauimus. Signum Guillelmi Arnalli, baiuli. Signum Raimundi Baronis. Signum Gaucefredi de Celrano, baiuli*. Arnallus Iohannis, presbiter et sacrista suscripsi*. Suscripsi Petrus Guillelmi, presbiter*. Suscripsi Berengarius Giriberti, presbiter*. Suscripsi Petrus Guillelmi, presbiter*.

Suscripsi Petrus diachonus* hoc rogatus scripsi die a[nnoque] prefixo.

179

1131 març 29

Els germans Bertran i Pela, que s'havien querellat contra el bisbe Berenguer i els canonges de Girona a causa de la quarta part de les dècimes de l'església de Santa Maria i Sant Pere de Pineda, les quals ells reclamaven com a seves tot i que el seu difunt germà Guillem sembla ser que les havia cedit a la Seu en testament, ara donen aquest dret als canonges de Girona tal i com es va resoldre al judici.

[A] Original perdut, unit per la part inferior a un altre duplicat per A, B, C.

[B] Duplicat perdut unit per A, B, C a la part superior amb l'original A.

B. Còpia simple, 235 x 237, ACG, pergamins, 207, ex B. A la guia de l'arxiu es data 1130.III.29.

El pergamí, tot i que està secer, presenta unes franges horitzontals triangulars tacades per l'aigua en les quals el text és gairebé il·legible i en algunes d'aquestes parts ha desaparegut. Tan sols s'han pogut llegir amb llum negra.

Les signatures no són autògrafes ja que abreviatures com ara les us, les elles, les ges, les ratlles, les esses, etc. es veuen escrites per la mateixa mà. Pel tipus de lletra sembla fet al s. XII. Ignorem si la signatura de l'escrivent és autèntica o còpia. La signatura del comtre Ramon Berenguer III és igual que la del seu fill, el futur comte-rei Ramon Berenguer IV. Les lletres de la part superior que unirien el pergamí per A, B, C amb un altre gairebé no se sap quines són, com si haguessin estat escrites després de tallar el document. Tot això ens fa pensar en una còpia simple relacionada amb el doc. 163.

Omnibus hanc legentibus et audientibus scripturam perhenniter sine dubio pateat quoniam nos Bertrandus et Pela, fratris, quibusdam imperitis racionibus querelauimus Berengario, Gerundensi episcopo, et eius canonicis quartam partem decimarum ecclesie Sancte Marie et Sancti Petri de Pineda in presentia domni Raimundi, Barchinonensis comitis, ac filii eius Raimundi, assistente domno Ollegario, Terrachonensi archiepiscopo, et Raimundo, Ausonensi episcopo, et aliis quam plurimis clericis et laicis quorum nomina longum est ennarrare dicentes nos in predictis decimis iure hereditario debuisse succedere. Ad hec uero prephatus Berengarius, Gerundensis episcopus, cum canonicis suis ostendeis audtenticas scripturas quas premanibus gestabat, scilicet, roboratum legaliter testamentum Bernardi, Gerundensis episcopi, olim defuncti, qui prephatas decimas in ipso testamento Gerundensi canonice perpetuo possidendas reliquerat eo quod sibi iure hereditario proueniebant et insuper ultimam uoluntatem Guillelmi Guillelmi, fratris nostri, olim defuncti in expedicione Maioricarum, qui etiam prephate canonice predictas decimas similiter perpetuo possidendas dimisit ea, scilicet, auctoritate quod illas decimas nos predicti fratris Bertrandus et Peia prenominato Guillelmo, fratri nostro, diffiniendo euacueramus et propriis manibus hominium faciendo per sacramentum proprie utriusque manus consignaueramus spontaneum se nobis satisfacturum coram prephato comite cum clericis suis se obtulit. His itaque perspectis prephatus Terrachonensis archiepiscopus[1] et Raimundus, Ausonensis episcopus, necnon et Arnallus, prepositus Barchinonensis, cum Guillelmo Raimundi Dapifero et Berengario Bernardi ac Raimundo Renardi a prephato Raimundo, comite, in hoc negocio iudices electa, iudicauerunt secundum decreta legum et legitimos curie usaticos, a peticione decimarum de Pineda, quam nos predicti fratris faciebamus perpetuo nos decidere et si quid mali in rebus Gerundensis ecclesie fecimus legaliter et canonice emendare. Nos uero prenominati fratris Bertrandus et Peia, asserentes et

[1] La síl·laba *ar-* tapa unes lletres escrites erròniament.

cognoscentes, [ ] que superius scripta sunt et iudicium quod a prephatis iudicibus [ ][2] est conlaudantes, diffinimus et euacuamus quartam partem decimarum ecclesie Sancte [Marie et Sancti Petri] de Pineda Domino Deo et Sancti Gerundensis ecclesie et eius canonice perpetuo possidendam in manu domni Berengarii, Gerundensis episcopi, et canonicorum eius tam presentium quam etiam futurorum et si quas uoces in predictis decimis nos unquam quesiuimus uel habuimus, presentis scripture auctoritate extinguimus et prephate Gerundensi ecclesie mente deuota tradimus sicut aliqua persona ad prephate Gerundensis ecclesie auctoritatem intelligere uel suscipere potest melius. Si quis contra presentis pagine diffinicionem uel euacuacionem uenire temptauerit, nichil penitus proficiat, sed pro suo temerario ausu supradicta in consimili loco Gerundensi canonice componat et post modum presens pagina nichil hominus firma firmiter persistat.

Actum est hoc IIII kalendas aprilis, anno XXIII regni regis Leduici.

Signum Bertrandi, signum Pela, qui hanc diffinicionem et euacuacionem facimus, firmamus, firmarique rogamus. Signum Guillelmi Raimundi Dapiferi. Signum Guillelmi Iozfredi de Ceruiano. Signum Petri Raimundi de uilla Magni. Signum Raimundi Dalmacii de Midiniano. Signum Berengarii de Palafols. Signum Guillelmi, fratris eiusdem Berengarii. Ollegarius, archiepiscopus, suscripsi. Signum Raimundi, comes. Signum Raimundi, comes[3]. Signum Raimundus, Dei Gratia Ausonensis episcopus.

Signum Petri, presbiteri, qui hoc scripsit die et anno quo supra.

[2] Potser la darrera paraula il·legible és *non* però no ho podem assegurar.
[3] La signatura és igual i de la mateixa mà que l'anterior però més petita.

180

1131 abril 9

Bernat de Viladamat renova la convinença que havia fet la seva mare, per la qual donava a Santa Maria de la Seu de Girona les dècimes d'un alou que tenia a Palafolls. A canvi, el sagristà de la Seu haurà de tenir una làmpada encesa durant quaranta dies (se suposa que per remissió de l'ànima dels donadors).

A. Original, 127 x 209, ACG, pergamins, 208. A la guia de l'arxiu es data 1130.IV.9.
B. Còpia, ADG, Dotalies llibre II, pàgina 212 vers.

La versió B no apareix a la guia de l'arxiu però suposem que la seva referència correspon amb la d'un de 1160 que no hem trobat. Llavors hi ha un error de datació a la guia.

He est noticia et conueniencia quam facit Bernardus de uilla de Man, Deo et Sancte Marie Sedis Gerunde, de ipsis decimis de alodio de Pelafols[1] quod aduenit ei per uocem matris[2] sue, ut faciat eam bene dare Deo et Sancte Marie. Et sacrista eiusdem sedis faciat inde unam lampadam ardere in quadragesima sicut antiqua consuetudo fuit inter prefatam ecclesiam et seniores de Pelafols[3] de iamdicti alodii, decimis quod predictus Bernardus renouando laudat et confirmat. Et est manifestum.

Actum est hoc V idus aprilis, anno XXIII regni Ludouici regis.

Signum Bernardi de uilla de Man. Signum Berengarii. Signum[4]. Signum[5]. Raimundus Ipodiachonus*, qui hoc rogatus scripsi die et anno quo supra[6].

[1] *Palafols*, B.
[2] *Maris*, B.
[3] *Palaffolls*, B.
[4] No hi ha cap nom.
[5] No hi ha cap nom.
[6] La versió B canvia el redactat de la data i de les signatures: *actum est hoc per Raimundus diachonum V ydus aprilis anno XXIII regni Ludouici regis.*

181

1131 abril 24 (document no localitzat)

Com a conseqüència d'un judici entre les esglésies de Sant Cebrià de Pujarnol i Sant Martí de Biert, els propietaris del mas Coll reconeixen que han de donar les dècimes a Sant Cebrià i no a Sant Martí.

Data: *VIII kalendas maii, anno XXIII regni Ludouici regis.*

La transcripció d'aquest document és a Constans, DB, nº 134, on s'indica que el text és a ADG, pergamins de la parròquia de Pujarnol, un fons que no hem pogut localitzar.

182

1131 maig 1

Bernat Ramon, fill d'Em, dóna a Santa Maria, a Sant Júlia i al seu sacerdot Gaucfred, una propietat que consisteix en la meitat de l'alou que dita església de Sant Julià té al terme de Sant Martí de Cassà i en altres llocs, amb tots els seus drets. Queda exent d'aquesta donació el mas i l'alou on habita Gaucbert Miró.

A. Original, 264 x 246, ACG, pergamins, 209. A la guia de l'arxiu es data 1130.V.1.
B. Còpia, LLT, full 66 vers – revers, ex A.

El pergamí presenta dos forats a la part superior dreta que afecten unes paraules de la primera i segona línia.

Transcripció ex A:

Pateat[1] hec[2] audientibus quoniam ego Bernardus Raimundi[3], filius Em femine, hac indicante [scri]tura dimitto, euacuo atque delibero[4] Deo et Sancte Marie atque Sancti[5] Iuliano in manus[6] Gaucefredi, cap[ellani][7], medietatem tocius[8] alodii ecclesie Sancti Iuliani quod ego teneo uel homines tenent per me infra terminos eiusdem parroechie[9] uel Sancti Martini de Caciano[10] uel in aliis locis ubicumque sint, scilicet, de censibus[11] atque usaticis et de chestes et de ioues et de tragines[12] atque de omni modis adempramentis nec non et de baiolia[13] et de cunctis ad exitibus que seniori unquam exierint ab hoc honore[14]. Excipitur ab hac euacuatione Gaucebertus Mironis et census qui exit de corpore eiusdem mansi in quo habitat. Alios uero homines uel feminas qui in hoc alodio habitant uel in quibuscumque locis qui sunt de hoc senioratico et tenedones predicti Gaucberti[15] Mironis similiter delibero[16] atque euacuo sicut superius alia prefixa sunt. Actum est hoc in presentia Petri Poncii[17], presbiteri, et Viues, presbiteri, et Petri de Milárs[18], diachoni, et Berengarii Raimundi[19], militis, et Guillelmi[20] Adalberti et Raimundi[21] Poncii et Bonifilii[22] Geralli et Bernardi Gaucefredi de Rexág[23] et aliorum

[1] B comença: *instrumentum donationis quorundam alodiorum*, B
[2] *Hoc*, B.
[3] *Raymundi*, B.
[4] *Dellibero*, B.
[5] *Sancto*, B.
[6] A la paraula hi ha lletres corregides.
[7] Reconstruït ex B.
[8] *Totius*, B.
[9] *Parrochie*, B.
[10] *Cassiano*, B.
[11] *Sensibus*, B.
[12] *Traginers*, B.
[13] *Baiulia*, B.
[14] *Onere*, B.
[15] *Gaucebertus*, B.
[16] *Dellibero*, B.
[17] *Pontii*, B.
[18] *Milliars*, B.
[19] *Raymundi*, B.
[20] *Guillermi*, B.
[21] *Raymundi*, B.
[22] *Bonifilli*, B.
[23] *Rexach*, B.

uirorum multorum istius parroechie[24]. Prefata uero omnia ita delibero[25] atque euacuo ego predictus Bernardus Deo et Sancta[26] Marie atque Sancto Iuliano, ut neque ego neque aliquis mee posteritatis uel alicuius generositatis per meam uocem uel successionem in his omnibus aliquid ualeat querere uel inuestigare, sed libere ac quiete teneat ea prenominatus Gaucefredus, capellanus, ac successores eius ammodo[27] et usque in sempiternum, quod si ego euacuator aut aliquis homo uel femina contra presentem euacuationem aliquo modo uenerit ad inrumpendum anathematis uinculo et apostolorum atque pontificum excomunicationis nexus permaneat, donec satisfaciendo predicta omnia dupla compositione restituat, hac scriptura firma manente.

Acta euacuatio ac deliberatio[28] kalendas madi[29], anno XXIII[30] regni Leodouici regis.

Signum Bernardi Raimundi[31], qui hanc euacuationem feci signoque puncti propia manu firmaui atque laudando eam testes firmare rogaui. Signum Viues, presbiter[32]. Signum Petri de Milars[33]. Signum Petri Raimundi[34]. Signum Berengarii Raimundi[35]. Signum Guillelmi Adalberti. Signum Raimundi[36] Poncii. Signum Bernardi Gaucefredi. Signum Petri Raimundi[37], militis.

Bernardus, scriptor*, suscripsi[38], qui hoc[39] scripsi et in septimo[40] regulo litteris[41] IIII[42] rasi ac melioraui[43], die et anno quo supra.

[24] *Parrochie*, B.
[25] *Dellibero*, B.
[26] *Sancte*, B.
[27] *A modo*, B.
[28] *Delliberatio*, B.
[29] *Kalendis maii*, B.
[30] *Millesimo tertio*, B.
[31] *Reymundi*, B.
[32] B el col·loca després de Guillem Adalbert; *presbiteri*, B..
[33] Aquest personatge no el té B.
[34] *Raymundi*, B. B el col·loca en lloc de Vives.
[35] *Raymundi*, B.
[36] *Raymundi,* B.
[37] *Raymundi*, B.
[38] El *suscripsi* està situat sota el nom. No el té B.
[39] *Hec*, B.
[40] *VII*, B
[41] *Literas*, B.
[42] *Quatuor*, B.
[43] *Milliorau*i, B.

183

1131/1132 maig 12

Rimbau de Basella fa testament abans d'anar de viatge al Sant Sepulcre. Dóna el seu cos a Déu i deixa a la Seu de Girona el castell d'Aro i els seus honors de Santa Cristina d'Aro i Santa Maria de Fenals.

A. Original, 628 x 235, ACG, pergamins, 218.

El pergamí, tot i ésser gros, està força ben conservat i tan sols presenta les vores una mica trencades prop de la part central ja que allà hi ha un plec pel qual es doblà el document.

En estil florentí la datació és de 1131 i en pisà de 1132.

In Dei nomine manifestum sit quod ego Raiambaldus de Basella, uolens ire ad Sanctum Domini Sepulcrum, taliter meum testamentum et diuisionem facere uolo:

In primis igitur dimitto et dono corpus meum Domino Deo. Et Sancto Petro panis et unam condaminam ad pratum Manuelem que est in terminio Sancti Stephani de Petreto et tres corti[nas de pa]lleo et meum meliorem tapetum. Monasterio Sancti Thome de Caniano dimitto unum turibulum argen[ ] mansum unum in Basella quem tenet Raimundus Stephani cum omnibus suis pertinentiis. Ecclesie uero Sancte Marie de [Vi]lla Bertrandi dimitto duas cortinas de palleo. Ad ecclesiam Sancti Michaelis de Fluuiano laxo illud alo[ ] arido quod habebam de illo monasterio impignore et ad operam clocherii eiusdem ecclesie duos modios de blad. Ecclesie autem Sancte Marie de Ulano dimitto decimum de anguillis de stagno Salso quod habet de me predicta ecclesia impignore propter uiginti morabetinos. Monasterio Sancti Felicis de Geisiolis dimitto et laudo illud alodium quod fuit condam Bernardi Gaufredi et quod est in Barchinona uel in Lubricato et unum mansum in Colonico in quo stat Raimundus Berengarii, ferrarius, et totum ipsum honorem quem habeo ab illo monasterio in meo uiolario et meum tapetum minorem. Ecclesie Sancte Marie de Arido dimitto unum calicem argenteum de ipsa plata que tenet Raimundus Segarii et unam cortinam de palleo. Hospitali uero Iherosolimitano dimitto et dono ipsam uineam quam tenet Guillelmus de Hospitali et totam aliam tenuicionem quam predictus Guillelmus tenet de me et illum mansum in quo habitat Raimundus Iohannes in terminio de Arencis cum omnibus suis pertinentiis et tenuicionibus. Et ad Sanctam Mariam Sedis Gerunde sueque canonice dimitto ipsum meum castrum de Arado cum ipsa ecclesia que ibi[1] est et cum ipsa turre que ibi est hedificata et cum ipsis casis et ipsis muris constructis et cum omni ipsa uilla que in circuitu est et cum omnibus ad se habentibus et pertinentibus et ipsum totum honorem integriter quem habeo in parroechia et in terminio Sancte Cristine de Arado atque in terminio Sancte Marie de Fenalis propter illum honorem supra scriptum Sancti Felicis: hoc sunt terras, uineas, ortos, arboris multi generis, mansos, mansiones, homines et feminas, censos et usaticos, siluas et garrigas, prata et pascua, stagna et maria et portus et senioraticos, montem et planum, heremum et condirectum, uieductus et reductus et omnia in omnibus. Ipsi milites et homines qui aliquid tenent de predicto honore quem dimitto predicte ecclesie Sancte Marie et sue canonice per me Raiambaldum seruiant ipsi canonice sicuti mihi facere debent. Hunc predictum honorem et predictum castrum dimitto Sancte Marie et sue canonice, tali

[1] Des de *et ad Sanctam Mariam* fins a *ecclesia que ibi est* està subratllat amb tinta. Segurament la línia fou afegida posteriorment per ressaltar on començava la part del testament que feia referència a la Seu de Girona.

subconuenientia quod canonici eiusdem ecclesie non habeant licentiam nec potestatem uendendi dandi neque impignorandi uel commutandi episcopo nec comiti neque uicecomiti neque alio alicui homini uel femine, sed semper predicta canonica habeat, teneat et possideat in perpetuum in dominio. Et hanc supradictam guirpitionem predicti honoris quam ego Raiambaldus fatio predicte canonice Sancte Marie, facio cum consilio et laudamento atque mandamento uxoris mee Ermessindis. Dimitto etiam ecclesie Sancti Seledonis ipsas meas domos quas sunt iuxta hostium predicte ecclesie et ad operam eiusdem ecclesie dimitto totam illam expletam que mihi debet exire per unum annum de iamdicta uilla. Ecclesie uero Sancti Marcialis de Monte Signo dimitto unum mansum qui fuit condam Petri Iuscafredi de Collo Bosonis et unam cortinam de palleo. Ad ecclesiam Sancti Cucufati de Valleso dimitto ipsum alodium de Penedes quod tenet Raimundus Guillelmi per me. Ecclesie Sancti Vincentii de Cardona dimitto unum mansum in Colonico quem teneo de predicta ecclesia in meo uiolario. Ad confrairiam de Surana dimitto unum modium de ordeo et duos de frumento. Aecclesie Sancte Columbe de Surana et clericis dimitto illud seruitium quod ego accipio in suo alodio et unum modium de ordeo. Et Sancto Petro de Paleis dimitto unum modium de ordeo. Dimitto militie Templi Domini ipsum mansum de Serra in quo habitat Guillelmus Ermengaudi cum suis omnibus pertinentiis. Dimitto autem Umberto, nepoti meo, totum illud pignus quod habeo de uicecomite de Cardana[2] in Colonico et in ualle [Lu]brica propter CC morabetinos. Guillelmo Umberto, meo nepoti, dimitto meam spadam et illud pignus de Castanea quo habeo C morabetinos per uicecomitem. Raiambaldo, uero nepoti meo, dimitto duas equas. Et de aliis equa[ ]tus que remanent dimitto medietatem Ermessindi, mee uxori, aliam autem medietatem dimitto inter Umbert[um et] Guillelmum meos, scilicet, nepotes. Dimitto etiam ipsum meum castrum de Paleis cum ipso feuuo quod teneo de comit[e Bar]chinone et quod[3] ad ipsum castrum pertinet Umberto, meo prescripto nepoti. Et sub tali conuenientia quod uxor me[a] [Er]messindis teneat et possideat predictum castrum de Paleis cum ipso honore et cum ipso castro de Arado atque cum ip[so hon]ore quem dimisi Sancte Marie omnibus diebus uite sue et post hobitum suum remaneat ipsum castrum de Arado et [ ] honorem canonice Sancte Marie sicut superius testatum est et ipsum castrum de Paleis cum ipso honore remaneat [ ] nepoti meo sicut testatum est superius. Dimitto autem Umberto, fratri meo, ipsum meum castrum de Basella cum om[ni] integritate et cum suis uillis atque cum suis omnibus terminis et adiacentiis et omnia in se habente et ad se [pertin]ente, excepto hoc quod superius testatum habeo, tali uero tenere quod post hobitum suum remaneat filio suo Um[berto] si uiuus fuerit. Si autem Umbertus, eius filius, mortuus fuerit remaneat ipsi cui ille diuide uoluerit. [Di]mitto fratri meo Umberto ipsum castrum de Rochabertino cum ipso honore qui ad ipsam castlaniam pertinet que [dimi]tto ei ipsum alodium de Marzano, excepto ipsa condamina quam dimisi Sancto Petro et exceptam medietatem [ ]dicti alodii quam dimitto uxori mee que dedi sibi in sponsalitio et post hobitum mee uxoris remaneat [medi]etatem fratri meo Umberto uel cui ipse testauerit. Ad huc dimitto fratri meo Umberto totum meum honorem de [Monte] Signo cum ipso castro de Agudas et cum ipso de Monte Cluso et cum ipso castro de Monte Palatio et cum ipso castr[o] Calela et cum ipso castro de Ostalrico et cum ipso castro de Gerundella et cum ipso de Brolio et cum ipso de Far et cum [ ] honore quem mihi dimisit Guillelmus Umberti, consanguineus meus, excepto hoc quod superius testatum habeo. Sub tali [con]uenientia quod post hobitum fratris mei Umberti remaneat filio suo Guillelmo Umberti si uiuus fuerit et si mort[us] fuerit remaneat illi cui ipse diuidere uoluerit. Dimitto etiam fratri meo Umberto ipsum meum alodium de

[2] Potser hauria de dir *Cardona*.
[3] Quan escriu *ad quod* sembla que aprofiti altres lletres escrites prèviament que corregeix i transforma.

Auson[a] et quod uocant Montedellos. Et dimitto Umberto, meo nepoti, ipsum auere quod debebat mihi comes Barchinone, meus uidelicet dominus, qui mortuus est. Fratri meo Umberto dimitto ipsam expletam de honore de Monte Signo. Et de[4] toto expleto quod exierit de alio meo honore dimitto terciam partem mee uxori Ermessindi, aliam terciam fratri meo Umberti, et aliam terciam dimitto pro anima mea inter ecclesias et clericos et pauperes ubi mei manumissores melius elegerint. Et eligo meos manumissores Berengarium, uidelicet, Dominum meum Gerundensem episcopum et abbatem Sancti Felicis Gerunde et Gauzbertum Guillelmum et fratrem meum Umbertum et meam uxorem Ermessindam meumque nepotem Umbertum, ut habeant potestatem distribuendi hec[5] omnia sicut superius scriptum est. Dimitto etiam Sancte Marie Sedis Gerunde et sue[6] canonice ipsum seruitium et censum quod faciebant mihi suos homines de Monte Signo. Dimitto uxori mee Ermessinde tres sarracenas. Ipsum alodium quod habeo[7] per Escabis in Colonico dimitto fratri meo Umberto et ipsum alodium de Pela Caluos. Omnes meas obliuiones quas ibi non sunt scripte et quas mihi non memorant dimitto fratri meo Umberto. Et si aliquis de meis nepotibus mortuis fuerit, portionem ipsius de his que eis superius testatum habeo remaneat fratri meo Umberto.

Factum est hoc testamentum IIII idus madii, anno Domini Mº Cº XXXº IIº, regnante Lodouico rege.

Signum Raiambaldi, qui hoc testamentum scribere iussi et firmaui et hos testes firmare rogaui. Signum Umberti, fratris mei. Signum Ermessindis, mee uxoris. Signum Umberti, mei nepotis. Signum Ademari de Basella. Signum Berengarii de Fontanillis. Signum Guillelmi Gauzberti. Signum Arnaldi de Sancta Christina. Signum Petri de Sancto Romano, hospitalarii. Signum Bruni de Colonico. Berengarius, Dei Gratia Girundensis ecclesie episcopus*. + Berengarius, Sancti Felicis abas*.

Guillelmus Sancti Stephani* rogatus scripsit.

[4] *De* és sobreposat.

[5] Primerament havia escrit *ec* sense *h* i després la hi afegí.

[6] *Dimitto etiam Sancte Marie Sedis Gerunde et sue* està subratllat.

[7] Després d'escriure la *h* a l'escribà li caigué una petita taca de tinta i, en lloc de borrar-la, a continuació hi afegí la resta de la paraula *(abeo)*.

184

1131/1132 juliol 3

Guillem Llobet i la seva esposa Adaled venen a Gaucfred Ramon i la seva esposa Sebilla un tros de l'alou que tenen al terme de Sant Feliu de Celrà, al Pla, al lloc anomenat Clapés de *Chodalosa* i la Massana, pel preu de tres sous de diners.

A. Original, 94 x 184, ACG, pergamins, 149. A la guia de l'arxiu es data 1111.VII.5.

El document el datem de 1131 si considerem l'inici del regnat de Lluís el 25 de juny i de 1132 si el considerem el 2 d'agost.

Sit notum nobis omnibus cunctis presentibus atque futuris quoniam Guillelmus Lobeto atque uxori mee Adalaidis uenditores sumus uobis Gaucefret Raimun atque uxori tue Sebille, ipsa mea porcione de alodio que nos[1] habemus infra termines Sancti Felicis de Celrano uel ad Ipso Plano, in locum que dicunt Ipso Clapers de Chodalosa uel ad ipsa Macana, et aduenit nobis per parentorum nostrorum uel per qualesque uoces. Sic uendimus nos uobis iamdicta omnia cum exiis uel regressiis earum propter precium solidos III denariorum quos uos nobis inde dones et de nostro iure in uestra potestatem tradimus ad faciendum qod uolueris. Qod si nos uel aliqua utriusque personam contra presentem uindicionem uenerit ad irrumpendum, non hoc ualeat uindicare quod inquirit, set componamus uobis in duplo in consimili loco. Et post modum firma maneat hec uindicionis.

Acta scriptura uindicionis III nonas iulii, anno XX IIII regni Lodouici regis.

Signum Guillelmus Llobet, signum Adalaidis, qui hanc uindicionem fecimus, firmauimus firmarique rogauimus. Signum Raimundus Guillelmi. + Signum Petrus, presbiter ecclesie Sancte Eulalie*.

Suscripsit Ballarinus, presbiter*, qui hanc uindicionem scripsit die et anno quo supra.

[1] *Nos* és sobreposat a sobre d'*ego* com a correcció tot i que no borra la paraula equivocada *(ego)*.

185

1131/1132 juliol 4

Pere Ponç de Torroella dóna a l'església de Sant Genís de Parlavà i al rector que la regeix, de nom Bernat Gaucfred, les dècimes i primícies que té al terme d'aquesta església.

A. Original, 133 x 249, ACG, pergamins, 213. A la guia de l'arxiu es data 1131.VII.4.

B. Còpia del 21 de juny de 1480 *(die uicesimo primo mensis iunii anno a Natiuitate Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo nono)* feta pel jutge Pere Devesa, 206 x 337, ADG, carpeta còpies, doc. 18. No apaeix a la guia de l'arxiu.

Si comptem l'inici del regnat el 24 de juny el text és de 1131 però si el comptem el 2 d'agost seria de 1132.

Transcripció ex A:

Uniuersitati fidelium pateat quoniam ego Petrus Poncii[1] de Turricella hac indicante scriptura dono, laudo atque confirmo ecclesie Sancti Genesii decimas et primicias omnium nouarum tracturarum que facte sunt fiunt uel facture sunt in eiusdem terminio in meo honore, in monte et in plano, et trado eas in potestatem iamdicte ecclesie et in manus Bernardi Gaucefredi, plebani, et successorum suorum, ut semper sint in eorum dicione et dispositione[2] ad seruicium ipsius ecclesie Sancti Genesii ammodo et usque in sempiternum. Si quis hoc disrumpere temptauerit uinculo anathematis nexus excomunicationi omnium fidelium subiaceat, donec[3] satisfaciendo duplum compositionem possidenti iam predicte ecclesie restituat.

Actum est hoc IIII nonas iuli, anno XXIIII[4] regni Leodouici.

Signum Petri Poncii de Turricella. Signum Sancie, uicecomitisse. Signum Poncii Gauceberti. Signum Eimerici. Signum Guillelmi[5] de Parietibus. Signum Bernardi de Rocha Maura. Signum Petri Raimundi[6].

Bernardus, scriptor, suscripsi*. A[7]

[1] Pontii, B.
[2] Disposicione, B.
[3] Donech, B.
[4] Uicesimo quarto, B.
[5] No es veu clar amb quina lletra acaba ni si signa o no; Guillermi, B.
[6] *Di* està escrit a sota de *Raimun-* i envoltat per una línia horitzontal a sota que ho separa de la resta del text; Raymundi, B.
[7] A la part inferior dreta hi apareix una *a* uncial sola que també copia B. Signen B, a més a més del doctor i jutge Pere Devesa, els notaris Antoni Arnau, Pere Escuder i Ramon Mercader.

186

1131/1132 agost 17 (suspecte o bé de Lluís del Jove al 1160)

Ramon de Llorà empenyora, als matrimonis formats per Albert i Em, i Gil i Ermesèn, una feixa de terra que té a la parròquia de Sant Esteve de Bordils a canvi de cinquanta sous de diners o bé set morabatins avinaiars. El termini per redimir el deute serà l'espai de temps que va des de la collita fins Nadal.

A. Original, 90 x 240, ADG, pergamins de Sant Feliu, doc. 2. A la guia de l'arxiu es data de 1131.

Si comptem l'inici del regnat de Lluís el Gros el 24 de juny la data és 1131 però si el compten el 2 d'agost és de 1132.

Al text apareixen esmentats els morabatins avinaiars, una moneda que no s'encunyarà fins a 1145 (veieu l'apartat dedicat al valor de les monedes al bisbat de Girona). Això ens fa pensar que pot ser una falsificació o bé un document que hauria d'estar datat pel rei Lluís el Jove.

Sit notum cunctis quoniam ego Raimundus de Lauro inpignoro tibi Arberto uxorique tue Ém et Gilio atque uxori sue Ermesendi ipsam fexam terre quem habeo et teneo in parroechia Sancti Stephani de Burdils supra superiores domos, iusta uestrum farregenalem, ut habeatis et possideatis usque ad I esplet collectum de bladt grossum, deinde tantum hac tandui donec, reddam uobis uel uestris L[1] solidos denariorum Gerundense monete quos mihi supra hoc accomodatis et, si monete mutata uel peiorata fuerit, reddam uobis uel uestris VII[2] morabatinos auinaiárs bono auri et pensi. Terminum redimendi sit per unumquemque annum post collectum espletum usque ad Natiuitate Domini. Si quis contra hoc ad irrupendum uenerit, non ualeat, sed duplam composicionem uobis persoluat, hac scriptura firmiter persistente.

Actum est hoc XVI kalendas septembris, anno XXIIII regni Ludouici regis.

Signum Raimundi, qui hanc impignoracionem fieri, iussi, firmaui firmarique rogaui. Signum Artalli. Signum Petri Mironi. Signum Guillelmi de Lauro. Signum Raimundi Moner. Signum Bernardi de Burdils[3]. Signum Guillelmi de Lauro[4].

Suscripsi Bernardus, ippodiachonus*, qui hoc rogatus scripsi cum litteris rasis in III linea et in quarta die et anno quo supra.

[1] Hi havia un *I* i a sobre hi ha escrit *L*.

[2] Espai borrat a sobre del qual s'hi ha escrit la quantitat.

[3] Aquesta signatura i l'anterior estan escrites en tinta més gruixuda però són de la mateixa mà que la resta del document.

[4] Està escrit en tinta de color més negre però és de la mateixa mà que la resta del document. Aquesta signatura apareix dues vegades al document però no sabem si és que està repetida o bé si es tracta de dues persones que es deien Guillem i eren del mateix lloc.

187

1131 agost 23

El bisbe Berenguer de Girona commuta amb Pere, prior de l'església de Santa Maria d'Ullà, i amb els frares, una terra que és dins d'aquesta parròquia per una altra situada al Jonquer.

[A] Original perdut.
B. Còpia, ADG, CC, pàg. 178, ex A.
a. Regest CCM, nº 243, ex B.
b. Ed. CAC, nº 256, ex B.

No hi apareix el nom de l'escrivent que féu l'original.

[Q]uoniam in gothorum lege scriptum est: "ut tantum ualeat commutatio quantum et emptio"[1], ego igitur in Dei nomine Berengarius, Gerundensis episcopus, commuto tibi Petre, prior ecclesie Sancte Marie de Uliano, et fratribus tuis in eadem ecclesia commanentibus presentibus, scilicet, et futuris, terram nostre sedis quam ego pontificali iure infra[2] prefate ecclesie Sancte Marie terminos habeo et teneo pro alia terra uestra quam tu prefate Petre infra sepedicta ecclesie Sancte Marie terminos cum fratribus tuis possides iure prenominate ecclesie Sancte Marie de Uliano. Habet autem affrontationes predicta terra nostra ab oriente in terra Dalmacii[3] Matfre, in ipso rego aquarum que est inter regum de Uliano et ecclesiam Sancte Marie, ab occasu in uia publica et in terra Adalberti, de circio in terra Petra Dominici. Terra autem uestra quam uobis[4] pro ista possidenda traditis est ad ipsum Iunccer et affrontat ab oriente in terra Iohannis Mathei, de meridie in terra Berengarii Egardi et fratrem[5] suorum et[6] Iohannis Soniofredi[7] ac Berengarii Rodballi, ab occasu in terra Petri Soniarii, de circio in terra Petri Soniarii atque Arnalli[8] Iuscafredi[9].

Supradicta uero omnia mutua uiscissitudine[10] ab altero alteri possidendum iure perpetuo comutata[11] ac tradita necnon et scripta atque confirmata[12] sunt VIIII kalendas septembris, anno XXIIII regni Lodouici regis.

Berengarius, Dei Gratia Gerundensis ecclesie episcopus. Gaucefredus, leuita. Petrus, ecclesie[13] Ulianensis prior. Suscripsi[14] Berengarius, presbiter.

[1] Aquesta llei la trobem a Bellés, 2008, llibre cinquè, I antiga, V, 4, 1, Recc. Erv. p. 160.
[2] *Intra*, b.
[3] *Dalmatii*, b.
[4] *Nobis*, b.
[5] *Fratrum*, b.
[6] El pergamí és més fosc, potser rasurat, i es veu la part superior d'un *et* que ha d'ésser vàlid; No ho transcriu b.
[7] *Seniofredi*, b.
[8] *Arnaldi*, b.
[9] *Uiscafredi,* b.
[10] *Uiscisitudine*, b.
[11] *Cummutata,* b.
[12] *Firmata*, b.
[13] No ho transcriu b.
[14] Creiem que el *suscripsi* va amb *Berengarius* i no pas amb *Petrus*.

188

1132 març 16

Bernat Adalbert i els seus fills Bernat i Arnau, donen a Santa Maria de la Seu de Girona la parròquia de Sant Marc de Crespià, l'església de Sant Pere de Navata amb les dècimes, primícies, alous i donacions, la meitat de la tasca de la vila de Bàscara, i el sínode de Sant Esteve de l'Ull (actual d'en Bas), a canvi de cent cinquanta sous.

[A] Original perdut.

B. Còpia simple, 164 x 360, ACG, pergamins, 212. A la guia de l'arxiu es data 1131. III.16.

C. Còpia, ADG, CC, pàg. 227, ex A.

D. Còpia, ACG, LLVSG, full 193 vers-revers, possiblement ex B.

a. Regest CCM, nº 241, ex B.

b. Ed. DB, nº 136, ex?. El data de 1133.

c. Ed. MACO, nº 228, ex B. El daten de 1131/1134.

d. Transcripció RGLRV, nº 232, ex C. El daten de 1126.

e. Ed. CAC, nº 257, ex B. El data de 1133.

f. Ed. SEB, nº 20, ex B.

El problema d'aquest document rau en una de les dates que hi apareixen ja que en ell es diu que el bisbe, a canvi del que rep, ha cedit 150 sous l'any 1133/1134 però com que el document és de 1132, l'acció encara havia d'ocórrer. Potser hi ha un error en el còmput dels anys o potser hi ha un error en el temps verbal passat que hauria d'haver estat escrit en futur i llavors l'acció del pagament es faria efectiva al cap d'un o dos anys de la cessió. La signatura de l'escrivent sembla autèntica i els traços de les lletres són com les dels altres documents escrits per ell i és per això que veiem difícil que sigui una falsificació ja que en tot cas la falsificació l'hauria d'haver fet el propi escrivent, el diaca Pere. Més aviat sembla una còpia simple, feta pel mateix diaca Pere, en la qual s'especifica la data del pagament, que llavors ja formava part del passat *(emmendaui)* però respecte la data de redacció del document continuava essent futur. No signa el bisbe que fa el pagament, un fet una mica estrany.

Veiem difícil que el document sigui original i en tot cas ens decantem a considerar-lo una còpia simple abans que una falsificació.

Cal fer notar les coincidències que hi ha entre C i D *(mortuorum per defunctorum, fratris eius per fratrem, etc.)*, fins i tot una reduplicació errònia de *que* en B la qual també trobem a C però no a l'original. Això ens fa pensar que la versió LLVCG (D) pot estar copiada de CC (C) i no pas de l'original.

Transcripció ex A:

Omnibus[1] hanc scripturam legentibus uel aud[ie]ntibus pateat quoniam[2] ego Bernardus Adalberti cum filiis meis Bernardo et Arnallo[3] recognoscimus et profitemur[4] omnia que habemus nos et homines[5] per nos cuiuscumque sint ordinis in parroechia[6] Sancti Marchi de Crispiano, iuris esse Gerundensis aecclesie[7], simul cum ipsa ecclesia Sancti Petri de Nauata, cum decimis et primiciis[8] et alodiis et oblationibus tam uiuorum

[1] A la versió C hi manca la primera lletra; D comença: *diffinicio facta de mansis de Crespiano.*
[2] *Quam*, c.
[3] *Arnaldo*, b.
[4] D passa al full 93 revers entre *profite-* i *-mur*.
[5] Damunt de la *o* hi ha una taca de tinta però no creiem que tapi cap error del copista.
[6] *Parrochia*, C i D.
[7] *Ecclesie*, C i D.
[8] *Primitiis*, C i D.

quam defunctorum[9] et cum medietate tascarum[10] de ipsa uilla de Baschera[11] et cum ipsa sinodo[12] que exit de aecclesia[13] Sancti Stephani de Occulo. Prephata[14] autem omnia[15] ego predictus Bernardus cum filiis meis prenominatis Bernardo atque Arnallo[16] diffinio[17] Domino Deo et Sancte Marie ac modis omnibus derelinquo[18] in manu domni[19] Berengarii, Gerundensis[20] episcopi, successorumque[21] suorum non solum ea que supranominata[22] sunt, sed[23] etiam omnia illa[24] que[25] de canonicali honore Gerundensis aecclesie[26] alicubi poterint reperiri[27], diffinio atque modis omnibus euacuo sicut ad utilitatem Gerundensis aecclesie[28] persona aliqua sanius intelligere poterit. Quam diffinitionem siue euacuationem si quis[29] infringere temptauerit, non ualeat[30], sed[31] duplam Deo et[32] prephate Sancte[33] Marie compositionem persoluat, hac scriptura firmiter[34] persistente[35].

Actum est hoc XVII kalendas aprilis, anno XXIIII[36] regni Ledouici[37] regis[38].

Signum Bernardi Adalberti, qui hanc diffinitionem fieri[39] iussi, firmaui firmarique rogaui, qui pro direptis fructibus cuiusdam partis supradicti honoris centum quinquagesimum[40] solidos in rem[41] ualentem predicto episcopo emmendaui[42] anno etiam Incarnationis[43] Dominice centesimo[44] trigesimo IIIIº[45] post millesimum[46]. Signum

---

[9] *Mortuorum*, C i D.
[10] *Tascharum*, C i D.
[11] *Baschara*, C; *Bascra*, C; *Bascara*, b.
[12] *Synodo*, C i D.
[13] *Ecclesia*, C i D.
[14] *Prefata*, D.
[15] Des *d'ego fins Arnallo* no ho transcriu b.
[16] *Arnaldo*, D.
[17] *Diffinio*, c.
[18] *Ac modis omnibus derelinquo* no ho transcriu b.
[19] *Dompni*, C i D, *domini*, b.
[20] *Gerundensi*, d.
[21] Des de *suorum* fins a *firmiter persistente* no ho transcriu b.
[22] *Prenominata*, D; *supra notata*, c.
[23] *Set*, D.
[24] *Alia*, c.
[25] La versió C repeteix dues vegades *que*, al final d'una línia i a l'inici de la següent; D també repeteix dues vegades *que*; *Queque*, d.
[26] *Ecclesie*, C i D.
[27] *Repperiri*, C.
[28] *Ecclesie*, C i D.
[29] *Siquis*, d.
[30] *Ualerat*, c.
[31] *Set*, D.
[32] *At*, c.
[33] No ho té D; *Sancte* és afegit per d entre corxets.
[34] *Firmin*t, f.
[35] Aquesta frase no la transcriu e.
[36] *XVIIII*, d.
[37] *Lodouici*, D; *Ludouici*, c.
[38] Des de *signum Bernardi* fins a *signum Guillelmi* no ho transcriu b.
[39] *Feri*, D; *fieri*, d.
[40] *CL*, C; *Quinquaginta*, d.
[41] *Uicem* en lloc de *in rem*, c.
[42] *Emendaui*, C i D.
[43] *Incarnationes*, c.
[44] No ho transcriu d.
[45] *Centesimo XXXº quarto*, C; *CXXXIIII*, b, e i f.
[46] *Millessimum*, c.

Bernardi. Signum Arnalli fratrem[47] ac filiorum eius. Signum Guillelmi[48] Gaufredi de Ceruiano[49]. Signum Raimundi[50] Arnalli de uilla Mulorum[51]. Signum Rodlandi[52] de Solario[53]. Signum Raimundi[54] Adalberti de Nauata.

Suscripsi[55] Petrus, diachonus*, hoc[56] rogatus scripsi die annoque prefixo.[57]

[47] *Fratris eius*, C i D; *fratrum*, e i f.
[48] No ho transcriu D; *Guilielmi*, c.
[49] *Crespiano*, c.
[50] *Raymundi,* D i c.
[51] *Uillemulorum*, C; *Uillamulorum*, c i f.
[52] *Rotlandi*, D.
[53] *Solari*, c.
[54] *Raymundi*, D.
[55] No ho transcriu c.
[56] Per l'abreviatura sembla més *hec* que *hoc*, D; *hec*, d.
[57] Aquesta frase no la transcriu b.

189

1132 maig 18

Guillem Bernat juntament amb la seva esposa Ermengarda, i Arnau Guillem juntament amb la seva esposa Adaled, donen a la canònica de Santa Maria de la Seu de Girona un alou franc que tenen a la parròquia de Sant Esteve de Sords

[A] Original perdut.
B. Còpia, ADG, CC, pàg. 284, ex A.
a. Regest CCM, nº 245, ex B.
b. Ed. CAC, nº 258, ex B.

[I]n Dei eterni[1] nomine nos, scilicet, Guillelmus[2] Bernardi et uxor mea Ermengars et ego Arnallus Guillelmi[3] et uxor mea Adalaidis nos simul in unum donatores sumus Deo et canonice Sancte Marie Sedis Gerunde. Per huius[4] scripturam donationis nostre donamus predicte canonice, sponte et bona uoluntate, propter Deum et remedium animarum nostrarum seu parentum nostrorum, totum illud nostrum[5] alodium francum quod habemus et tenemus in parrochia Sancti Stephani de Surds. Aduenit mihi Guillelmo[6] predicto per uocem genitricis mee seu[7] per auioticum. Sicut habetur et continetur totum prenominatum alodium cum manso quem inibi in habitamus[8] et cum uniuersis arboribus, cum terris et uineis, cultis et heremis, cum pratis, pascuis atque aquis, cum exitibus et regressibus suis et suis quatuor[9] affrontationibus siue cum uniuersis ad se pertinentibus, sic donamus illud Deo et prefate canonice, solide et libere, et de nostro iure in potestate et in eius tradimus dominium et potestatem perpetim habendum et possidendum. Si quis contra hanc donationem ad irrumpendum uenerunt[10], non ualeat, sed duplam Deo et prefate canonice compositionem persoluat, hanc scriptura firmiter persistente.

Actum est hoc XV kalendas iunii, anno XXIIII regni Lodouici regis.

Signum Guillelmi[11] Bernardi, signum Ermengardis, uxoris eius, signum Arnalli Guillelmi[12], signum Adaledis, uxoris eius, qui hanc donationem fecimus, firmauimus firmarique rogauimus. Signum Geralli de Puials. Guillelmi[13] de Gauses, capellanus. + Guillelmus[14], presbiter de Villazur.

Suscripsi Petrus, diachonus, hoc rogatus scripsi die annoque prefixo.

[1] No ho transcriu b.
[2] *Guilielmus*, b.
[3] *Guilielmi*, b.
[4] *Hanc*, b.
[5] Des de *seu parentum* fins a *nostrum* no ho transcriu b ja que se salta una línia.
[6] *Guilielmo*, b.
[7] *Siue*, b.
[8] *Inhabitamus*, b.
[9] *IIII*, b.
[10] *Uenerit*, b.
[11] *Guilielmi*, b.
[12] *Guilielmi*, b.
[13] *Guilielmi*,b.
[14] *Guilielmus*, b.

190

1132 agost 3

Ermesèn i els seus fills Ramon, clergue, i Bernat, militar, donen a la canònica de la Seu de Girona un alou situat a la parròquia de Sant Joan de Borgonyà a canvi de deu morabatins. Aquesta propietat havia estat cedida anteriorment a la Seu per una tal Adaled però Ermesèn la reclamava com a seva. Després de diverses discussions s'arribà a la conclusió de que la terra era d'Adaled i per això, mitjançant aquesta donació i a canvi dels morabatins, Ermesèn renoncia a favor de la Seu sobre qualsevol dret o propietat que hi pogués tenir.

A. Original,162 x 375, ACG, pergamins, 223. A la guia de l'arxiu es data de 1133.

El document presenta una taca fosca en forma de lletra r minúscula a la part dreta superior que afecta nou línies.

Donem com a bona la data de 1132 ja que tan si l'any del rei comença el 25 de juny com el 2 d'agost el resultat del còmput ha d'ésser aquest.

Les signatures, excepte la de l'escrivent, no són autògrafes tot i que estan escrites de forma diferent a la resta del text. Entre elles, però, repeteixen els mateixos traços, senyal que han estat fetes per una mateixa mà. La signatura de l'escrivent és autèntica i a més a més les línies on diu que hi ha paraules borrades coincideixen amb les del text, senyals que no és cap còpia.

Presentium uniuersitati ac futurorum notum esse desideramus qualiter mulier quedam nomine Adaladis de Burguniano, sempiternum timoris domini repleta promto animo ac libera deuocione, una cum filiis suis optulit et dedit Sancta Gerundensi aecclesie eiusdemque canonice alodium suum omne quod habebat in comitatu Gerundensi, in parroechia Sancti Iohannis de Burguniano. Quo audito mulier quedam alia eiusdem uille, nomine Ermessendis cum filiis suis Raimundo, clerico, et Bernardo, milite, sempiternum auaricie ducti prephati alodii donum contradixerunt et canonicis illud imparantibus et iusticiam preferentibus iamdictum alodium imparauerunt. Quo pacto post multas contenciones et sediciones in quibus prephata Adaladis fuit uerberata et uehemente uulnerata peruenerunt inde ad placitum predicti canonici cum prephatis aduersariis Ermessende et prephatam uillam Burguniani in qua prolate fuissent utriusque partis scripture et auctoritates et uoces, ad quam diem conueniens prephatus episcopus cum clericis suis Berengario, capite scole, atque Arnallo, secundo sacristae, prephata Ermessendis cum filiis suis ostenderunt uoces et scripturas quas inde habebant in quibus multum confidebant quae nulla eis iura prestabant per quas confidenter prephatum alodium se obtinere putribant. Hac igitur cognita ueritate, prephata Ermessendis cum filiis suis recognouerunt hoc alodium proprii iuris esse prenominate Adalaidis et illud huc usque iniuste querelasse ac illam multis modis male calumpniasse et liberam potestatem habere donandi illud prephate sedis canonice.

Pro inde in Dei Omnipotentis nomine nos pariter, Ermessendis ac filii mei Raimundus et Bernardus, per presentem nostram diffinicionis scripturam diffinimus et euacuamus in manu domni Berengarii, Gerundensis episcopi, et canonicorum eius totum prelibatum alodium Deo Omnipotenti et canonice Sancte Marie Sedis Gerunde et iamdicte Adalaidi ac omnia progeniei[1] sue cultum, scilicet, et heremum cum mansis et hominibus ibi manentibus cum molendinis et caput aquis, cum arboribus uniuersis, cum exitibus et regressibus suis, uieductibus et reductibus et cum omnibus in se habentibus et sibi qualicumque modo pertinentibus sic diffinimus illud et omnino iachimus sine

[1] Sembla com si hi hagués una línia d'abreviatura a sobre de la darrera *i*, però no té massa sentit *(progenieim?)*.

ullo retentu quem ibi non facimus et omnes uoces et directos quos ibi putabamus habere extinguimus, tali modo ut nos uel aliquis per nostram uocem uel auctoritatem in iamdicto alodio non possimus a modo aliquid requirere uel exigere, sed secure et quiete teneat illud et possideat prephata canonica et iamdicta Adaladis, femina, et omnis posteritas sua sine ulla retractacione perpetim habendum et possidendum. Quam recognicionem, diffinicionem seu euacuacionem si quam utriusque sexus persona infringere temptauerit, non ualeat, sed pro sola presumpcione Deo et prephate canonice prescripta omnia in duplo componat, hac scriptura firmiter persistente.

Actum est hoc III nonis augusti, anno XXVI regni Ledouici regis.

Signum Ermessendis, signum Ramundi, presbiteri, signum Bernardi, prefate Ermessendis filii, qui supradictam recognicionem, diffinicionem et euacuacionem fecimus, firmauimus firmarique rogauimus et inde a prephata sede X morabatinos accepimus. Signum Guillelmi Ebriag de Curts[2], baiuli. Signum Berengarii, plebano de Puials[3]. Signum Dalmacii, presbiteri de Curts[4].

Suscripsi Petrus, diachonus*, hoc rogatus scripsi cum literis rasis et emmendatis in septima linea et VIII[I], die annoque prefixo.

[2] *De Curts* està escrit a sobre.
[3] *De Puials* està escrit a sobre.
[4] *De Curts* està escrit a sobre.

191

1132 novembre 1

Joan, prior del monestir de Santa Maria de Cervià, juntament amb els frares Bernat Oriol, Martí i Berenguer Miquel, venen a Sant Martí de Fellines mitja olivera que tenen en aquesta mateixa parròquia a canvi d'un morabatí d'or que reben de Bernat, capellà de Sant Martí i possessor del mas on és ubicada la olivera.

A. Original, 124 x 295, ACG, pergamins, 219.

Quem res amortalibus per acte scripturarum assercione hoc in seculo inmortales existunt, igitur que temporibus nostris peregimus literarum notis ad posteros transmittere curamus, unde ego Ioannes, cenobii Sancte Marie Ceruiani prior, cum fratribus meis in eodem loco Deo seruientibus, uidelicet, Bernardo Oriolo, sacrista, et Martino et Berengario Michaelis, uendimus Sancto Martino Fellinarum medietatem oliuarie quam simul abuimus in parrochia eiusdem Sancti Martini pro morabotino uno auri obtimi quem accepimus de manu Bernardi, capellani eiusdem ecclesie Sancti Martini, possessor uero eiusdem mansi in quo predicta oliuaria sedet quolectorem unum oliuarum abet at superius aut inferius ubi uoluerit quatenus custodiat eam et ab aliis defendat. Quod si aliquis homo uel femina cuiuscumque persone sit predictam oliuariam Beato Martino aliter inquietauerit, prior predicti cenobii cum fratribus ibidem degentibus inquietanti resistant, et si quid abstulerit eidem ecclesie ualeant. Quod si nos aut aliquis contra hanc scripturam ad irrumpendum uenerit, non ualeat uendicare, quod in iniuxte quesierit, sed componat in duplo et postea hec scriptura uendicionis firma et inconuulsa maneat omni tempore.

Acta hac scriptura kalendas nouember, anno XXº Vº regni Leudouici regis.

Signum Iohannis, prioris, cum fratribus meis, signum[1] Bernardi, sacrista, signum Martini, signum Berengarii Ceruianelli, monachorum, qui hanc scripturam uendicionis fieri iussimus et firmamus et testibus firmari rogauimus. Signum Stephani, capellani. Signum[2] Arnalli Guillelmi, presbiter. Signum Dominici, clauigeri. Signum Oliuarii, presbiteri. Signum[3] Raimundi. Signum Petri Gaufredi. Signum Archibaldi[4].

+ Genarus, presbiter*, qui hoc scripsit die annoque prefixo.

[1] Dubtem si signa.
[2] No està signat.
[3] No està signat.
[4] No està signat.

192

1132 desembre 7

Ramon, conjuntament amb la seva esposa Maria, ven una vinya al seu germà Gaucfred i la seva esposa Guillelma tal i com li havia manat que ho fes la seva mare *Beleces*. Aquesta propietat és a la parròquia de Sant Martí de Castellar, al lloc anomenat Estanyol, dins l'alou de Santa Maria de Girona. S'ho ven pel preu de nou sous de diners i el comprador cada any haurà de pagar tasca a la Seu.

A. Original, 108 x 170, ACG, pergamins, 220.

El document té escrit *nº11* al marge superior, el número que tenia en una antiga classificació del fons.

In Christi nomine ego Raimundus et uxor mea M[ari]a hac scriptura indice per mandamentum matris mee Beleces uenditores sumus tibi Gaucfrede, fratri meo, uxorique tue Guielme, ipsam nostram uineam quam habemus et tenemus in parrochia Sancti Martini de Castelar in locum qui uocatur Estaniol, in alodio, scilicet, Sancte Marie Sedis Girunde[1]. Afrontat namque iamdicta uinea a parte oriente in uinea Arnalli Arnost, de meridie in capite ipsius cumbe, ab occiduo in ipso manso, a parte uero circii in ipsa carrera que pergit ad ipsum forum de Monnels. Quantum inter has quatuor afrontationes includitur totum ab integrum, uotiue et potentialiter, cum exitibus et regressibus suis uendimus uobis predictis, salua tascha Sancte Marie predicte, propter VIIII solidos denariorum Girundense monete quos inde a uobis accipimus. Et est manifestum de preterea[2] de nostro iure in uestrum tradimus dominium et potestatem prelibata uinea ad faciendum inibi et inde quodcumque uolueritis, saluo iure Sancte Marie Sedis. Si quis contra hanc uenditionem ad irrumpendum uene[rit] duplam compositionem uobis persoluat cum omni melioratione, hac scriptura firmissime persistente.

Actum est hoc VII idus decembris, anno XXV Ludouici regis.

Signum Raimundi, signum Marie, uxoris eius, qui hanc cartam fieri iussimus, firmauimus firmarique rogauimus. Signum Bernardi Pecol de Celrano. Signum Bernardi de Riárd. Signum Iohannis de Verdeger. Signum Belece, matris supradicti Raimundi.

Suscripsi Bernardus, yppodiachonus*, qui hoc rogatus scripsi die et anno quo supra.

[1] Sembla com si la *g* corregís una lletra anterior.
[2] Hi manca la ratlla d'abreviatura.

193

1133 gener 8

Guillem de Talaià fa testament en el qual tria com a marmessors Joan Bufó, Pere Bisbe i Bernat de Vilavenut. Demana ésser enterrat a Sant Martí de Peralada i reparteix els seus béns de forma diversa.

A. Original, 135 x 226, Pia Almoina, doc. 7577, testaments 2. A la guia de l'arxiu també apareix com a 7170.

Cal destacar que al text apareixen consonants i lletres fora de context, fetes per la mateixa mà que la resta del text, i també nombrosos espais borrats que no estan esmentats per l'escrivent.

Quia nullus in carne positus unquam potest euadere mortem, idcircho in Dei nomine ego Guillelmus de Talexani iaceo in egritudine et timeo ut non superueniat mihi mors et propter hoc eligo manumissores meos, uidelicet, Ioannem[1] Bufonem et Petrum[2] Episcopum et Bernardus uille Venud, isti abent potestatem distribuere omnia mea sicut in sequentibus hic scripta inuenerint:

In primis dimitto corpus meum ad sepelliendum in cimiterio[3] Sancti Martini Petra Late et[4] eidem ecclesie cum suis clericis[5] dimito VI solidos con[6]. Dimitto ad Raimundum[7], clericum[8], XII et adc Laurentium, clericum, I[9]. Infra Ospicium Iherosolimam et cqueleria solidos II et ad ponte XII denarios. Alium meum auere et honorem et domos et pignoras ubicumque[10] abeo et abere debeo dimitto infra filios meos[11], ut abeant simul et qualicumque obierit sine infante de legitimo coniugio revertatur[12] ad alium et si obierint ambo iamdictum honorem revertatur ad meos cognatos Guielmus et Gili et Bernardus. Dimitto ad meum conuiuium V solidos et ad meum prouendario V solidos.

Afactum[13] istum testamentum VI idus ianuarii, anno XXº V regnante Ludouicho rege.

Signum Guielmi qui istum testamentum feci, firmaui et testes firmari rogaui. Signum Ioannis Bufoni. Signum Petri Episcopi. Signum Bernardi de uille Venud.

Bernardus, sacerdos*[14], qui hoc scripsi die et anno quo suscripsi supra.

[1] Darrere hi ha un espai petit borrat.
[2] Darrere hi ha un espai petit borrat.
[3] A sobre hi ha una ratlla d'abreviatura però no té cap sentit.
[4] Al darrere s'hi ha borrat alguna cosa.
[5] *Suis clericis* són paraules rectificades escrites sobre un espai borrat.
[6] Sembla com si haguessin escrit la primera síl·laba d'una paraula inacabada i no l'haguessin borrat.
[7] Darrere seu hi ha un possible espai borrat.
[8] *Clericum* està rectificat sobre un espai borrat.
[9] *Laurentium clericum I* és de lectura complicada. Les lletres finals estan rectificades i sabem que hi ha el número *I* perquè va entre punts. Dubtem entre *Laurentium* o *Laurentum* però hi col·loquem la que seria més lògica.
[10] *Cum* és sobreposat.
[11] *Meos* està escrit a sobre d'una paraula abreujada. Potser *meum*.
[12] Les lletres -*tu*- són sobreposades.
[13] Tan la *a* com la *f* inicials són majúscules.
[14] A sobre de la *o* hi col·loca una abreviatura d'-*us* que no val.

194

1133 gener 21

Adaled Bernat i els seus fills Ramon, Guillem, Maria i Adaled, per remei de la seva ànima i de la dels seus familiars donen a la canònica de Santa Maria de la Seu de Girona un alou que tenen a la parròquia de Sant Joan de Borgonyà, el qual els hi havia vingut per part de família. Podran seguir vivint a la propietat però cada any per Nadal hauran de pagar un cens que consistirà en la tasca, una migera d'ordi, una migera d'ordi molgut, un pernil i vuit diners. A canvi la Seu es compromet a desfensar-los.

A. Original unit per la part inferior a un duplicata per A, B, C, 127 x 407, ACG, pergamins, 214. A la guia de l'arxiu es data 1131.I.21.
[B] Duplicat perdut unit per la part superior a l'original A per A, B, C.
C. Còpia simple sense data, del s. XII, 212 x 167, ACG, pergamins, 215. A la guia de l'arxiu es data 1132. I. 21, ex B.

El pergamí A té tres forats: el primer afecta una part les tres primeres línies, el segon la signatura del capellà Bernat i el tercer les lletres majúscules per les qual s'han partit els dos originals. El pergamí C té la tinta molt dèbil i en alguns punt gairebé no es pot llegir de gastada que està.

La versió C és una còpia simple ja que fins i tot imita la signatura de l'escrivent i no hi ha diferències de contingut respecte l'original conservat, tan sols hi manquen les lletres majúscules de l'A, B, C. Pel tipus de lletra seria del s. XII. En aquesta versió C hi apareix la signatura del bisbe i del sagristà, i al final del document no es parla de les lletres sobreescrites com fa la versió A. Això ens fa creure que la còpia simple està feta a partir de l'original B. No és estrany el fet que en documents units per A, B, C el bisbe i altres personatges només signin el tros de pergamí que es queda la part contrària.

Transcripció ex A:

Scriptum est in legibus quod res donate si in presenti tradite sunt nullo modo repetantur a donatore. Pro inde ego Adaladis[1] Bernardi [et filii mei][2] Raimundus et Guillelmus et Maria et Adaladis[3], nullius cogentis imperio nec suadentis ingenio, sed propria ac bona uoluntas elegit nobis, ut scripturam donationis faciamus Deo et canonice Sancte Marie Sedis Gerunde [si]cuti et facimus. Qua propter nos predicti donamus Deo et predicte canonice, uotiue et potencialiter, omne nostrum alodium[4] quod habemus et tenemus totum ad integrum cultum et heremum, cum mansis et molendinis et caput aquis et de aq[de cursus a]quarum[5] omnibusque in se habentibus et sibi qualicumque modo pertinentibus sicut concluditur suis omnibus affrontationibus[6] et[7] terminis. Est autem prephatum alodium in parroechia[8] Sancti Iohannis de Burguniano. Aduenit nobis per uocem parentum nostrorum. Hoc[9] namque donum facimus iamdicte canonice propter Deum et remedium anime nostre seu parentum nostrorum, ut Gerundensis ecclesia protegat et defendat nos secundum iusticiam contra cunctos homines qui nobis malum[10] uoluerint facere[11], tali uidelicet conditione[12] ut nos et omnis

[1] *Adiladis*, C.
[2] Reconstruït ex C.
[3] *Adiladis*, C.
[4] *Adolodium*, C.
[5] Reconstruït ex C tot i que aquesta part de C està força gastada.
[6] *Afrontacionibus*, C.
[7] Per gastat no es veu si hi ha *et* a C.
[8] *Parochia*, C
[9] *Hec*, C.
[10] *Malu*, C.
[11] Des de *ut Gerundensis* fins a *facere* és sobreposat.

posteritas nostra post nos habeamus et teneamus illud per Sanctam Mariam et donemus inde Deo et prephate canonice ipsam tascam fideliter et migeriam unam frumenti et aliam ordei de molendinis et pernam unam, VIII denariorum annuatim pro censu in Natale Domini. Sicut superius scriptum est sic tradimus illud in dominium et potestatem prenominate canonice, solide et libere. Et est manifestum. Quam donationem si quis infringere temptauerit, non ualeat, sed duplam composicionem persoluat, hac scriptura firmiter persistente.

Actum est hoc XII kalendas februarii, anno XXV regni Ledouici regis.

Signum Adalaidis Bernardi, signum Raimundi, signum Guillelmi, signum Marie, signum Adalaidis, qui hoc donum fecimus, firmauimus et testes firmare rogauimus. Signum Raimundi de Burguniano. Signum Guillelmi Ebriag. Signum Bernardi Guillelmi. Bernardus, capellan[us] Sancti Vincencii signum*[13]. Signum Gaucefredi[14] de Celrano. Berengarii, capellani[15] de Pugals + signum*[16].

Suscripsi Petrus, diachonus*, hoc rogatus scripsi cum litteris supra scriptis in quinta linea[17] die annoque prefixo.[18]

[12] C*ondicione*, C.
[13] Sense *signum*, C
[14] *Gaufred*i, C.
[15] Possiblement vol dir *capellani* però hi manca la ratlla d'abreviatura.
[16] A la versió C la signatura apareix partida, un tros abans de *Bernardus capellanus Sancti Uincentii* i una altra al darrere, amb un *signum* sense nom. Davant d'ells hi signen *Berengarius Dei Gratia Girundensis ecclesie episcopus* i *Arnallus Iohannis presbiter et sacrista suscripsi*.
[17] La referència a les lletres sobreescrites no apareix a C.
[18] A, B, C, D, E, F, G, H, I, K [L, M], N, O, P, lletres partides per la meitat. Hi manca el tros de baix.

195

1133 març 10

El prevere Berenguer Guillem fa testament i mana ésser enterrat a Santa Maria de la Seu de Girona, església a la qual deixa tres masos de Serrallonga, una feixa de terra, un clos que té Sant Pere de Galligants, cent deu (cent sous més deu sous de plata), un bagul, una vinya a Canet, quaranta-un mancusos per la taula de l'altar, una tina i un barril que té a casa seva, sis sous per a fer el cor, la meitat del mas de Vilarara que és al Pujol, sis sesters de blat per a fer el seu sepulcre i sis sous de plata per a pa i candeles. També reben béns alguns canonges.

[A] Original perdut.

B. Còpia simple, 576 X 254, ACG, pergamins, 216. A la guia de l'arxiu es data 1132.III.10.

C. Còpia sense data de mitjan s. XII feta pel prevere Pere, 557 X 224, ACG, pergamins, 217. A la guia de l'arxiu es data 1132.III.10. Ex A?

D. Còpia perduda del 12 de juliol de 1170/71 *(VIII idus iulii, anno XXXº IIIIº regni Ludouici regis Iunioris)* feta pel diaca Bernat, possiblement ex C.

E. Còpia feta pel notari Benedicte Reig, LLT, full 218 vers (al costat hi té col·locat també el nº 55) al 219 vers (al costat hi té col·locat també el nº 56), ex D.

Creiem que B és còpia ja que no veiem clar que les signatures siguin autògrafes sinó que més aviat podrien ser imitacions. A més, les abreviatures d'us tenen totes un semicercle tancat igual que les de la resta del text i les abreviatures dels preveres també són totes iguals, per exemple. Pel que fa a la signatura de l'escrivent, tot i que només es veu la part de dalt, sí que podria ser autèntica. Llavors si no és original hauria d'ésser una còpia simple feta amb poca diferència de temps respecte l'original.

Pel que fa al pergamí C, que té quasi tota la vora dreta destruïda, pel tipus de lletra i per l'escrivent hauria d'ésser de mitjan s. XII, i s'ha de dir que copia B fins i tot en l'ordre de les línies, que gairebé coincideixen en nombre, i en les separacions i espais que hi ha entre elles.

Transcripció ex B:

Quia nullus uiuens mortem carnis[1] euadere potest, Idcirco ego Berengarius Guillelmi[2], nimia detentus egritudine, ordino omnes res meas mobiles ac immobiles et eligo meos manumissores, scilicet, Bernardum, sacristam, et Gaucefredum, archileuitam, et Berengarium, caput[3] scole et Bernardum Ostolensem[4] et Poncium Urgellensem[5], ut ipsi habeant potestatem[6] distribuendi omnia mea mobilia et immobilia sicut subterius illis iniunxero:

Primum dimitto[7] ecclesie Sancte Marie Sedis Gerunde corpus meum inibi sepeliendum et dimitto canonice[8] eiusdem Sedis Sancte Marie illos III mansos quos habeo in Serra Longa cum illorum pertinenciis[9] omnibus et fexam illam terre que est

[1] No ho té D.
[2] *Guillermi*, D.
[3] *Capud*, B.
[4] *Ostolense*, D.
[5] *Urgellense*, D.
[6] Escribim *potestatem* tot i que la darrera vocal s'assembla més a una *a* que no pas a una *e*.
[7] *Dimito*, B.
[8] *Cannonice*, B.
[9] *Pertinentiis*, D.

iuxta uiam qua[10] pergitur ad Ruirolam[11] uersus meridiem et clausum illum quem ibi tenet Sanctus Petrus Gallicantus cum piro que ibi habetur. Et dimitto[12] pro hoc clauso Sancto Petro iamdicto per emendacionem[13] omnes illas plantas quas habeo ultra torrentem de Tornauels[14] ego et homines per me. Et dimitto[15] ad tabulam altaris[16] Sancte Marie iamdicte XL et I mancusos almodienses. Item dimitto[17] prephate[18] canonice denarios[19] centum solidis quos mihi debet episcopus Berengarius[20] octuaginta[21] et episcopo uiginti[22]. Et dimitto[23] eidem canonice X solidos plate et arcam[24] I que est in subtalo eiusdem[25] et uineam quam habeo apud ipsum uilar de Canned[26] et tinam et tonnam que sunt in domo mea. Et dimitto unicuique presbiterorum prenominate Sedis singulos morabatinos et denarios XII morabatinis unde predictus Bernardus sacrista est mihi fidei iussor[27] et donator. Dimitto VI ad corum faciendum Sancte Marie et IIII fratri meo Arnallo et I Bernardo, sacriste, et alium Gaucefredo, archileuite. Et dimitto[28] ad opera Sancti Petri Gallicantus X solidos plate et Sancto Felici V solidos plate et Sancti Danieli VI solidos plate et Sancti Martini[29] III solidos plate et ad Sanctum Sepulcrum Iherosolimitanum III solidos plate, ad caualleriam III, ad Hospitale[30] III, Sancto Vincencio[31] de Caneti[32] quatuor[33] morabatinos quos illi debeo et archam[34] que[35] iuxta lectum meum[36] est ad sacristiam et Sancto[37] Felici de Cartiliano V solidos denariorum et Sancte Cecilie[38] similiter, Sancto[39] Laurencio[40] de Adrio similiter. Dimitto[41] omnes meas domos quas habeo iuxta ecclesiam Sancti Vincencii[42] de Cannéd[43] cum exitibus et regressibus suis et cum omnibus sibi qualicumque modo pertinentibus clericis eiusdem ecclesie, ut semper isti et alii post eos ibi maneant et

[10] *Quam*, C.
[11] *Ruuirolam*, B; *Riuirolam*, D.
[12] *Dimito*, B.
[13] *Emendationem*, D.
[14] *Tornavells*, D.
[15] *Dimito*, B.
[16] No ho copia B.
[17] *Dimito*, B.
[18] *Prefate*, D.
[19] *Denariis*, D.
[20] *Berengarius episcopus*, D.
[21] *LXXX*, D.
[22] *XX*, B i D.
[23] *Dimito*, B.
[24] *Archam*, B i D.
[25] No ho té D.
[26] *Caned*, D.
[27] *Fideiussor*, B i D.
[28] *Dimito*, B.
[29] *Sancto Martino*, B i D.
[30] *Ospitale*, B.
[31] *Vincentio*, D.
[32] *Canned*, B; *Caned*, D.
[33] *IIII,* D.
[34] D hi afegeix *I.*
[35] *Quem*, B.
[36] *Meum lectum*, B i D.
[37] *Sancti*, B.
[38] *Cicilie*, D.
[39] *Sancti*, B.
[40] *Laurentio*, D.
[41] *Dimito*, B.
[42] *Vincentii,* D.
[43] *Caned,* D.

canonica[44] Gerundensis habeat inde pro censu[45] par I caponum annuatim ut defendat eas ab omnibus qui eas illis auferre uoluerint. Et dimitto[46] iamdicte Sancte Marie medietatem ipsius mansi de uilla Rara, qui est ad ipsum Puiol[47], quam ibi habeo per alodium et quartam partem quam ibi habeo per pignus unius morabatini et medii. Dimitto[48] Berengario, capitiscole, morabatinum I, Bernardo Ostolensi[49] similiter[50] et Poncio Urgelli similiter. Dimitto[51] Guillelmo Berengarii ipsum casal quod fuit Dagberti et dimitto[52] Iohanni[53], clerico, domunculam que adheret[54] iamdicto casal, scilicet, subtalum et solarium, eo tenore ut Ermengardis et prebendarii mei maneant ibi diebus uite sue et dimitto[55] illis sextarios II de blad et II[56] guadingias et I borrác[57] et prephato Iohanni guadingiam I et I borrác[58]. Dimitto[59] Raimundo[60] Mironis V solidos plate et prephato[61] Iohanni migera I[62] frumenti. Et dimitto[63] ad opera clocarii Sancti Vincenii[64] sextarios II[65] ordei et eminam[66] I frumenti. Ad missas canendas libram I plate. Et Guillelmo[67] Capel, meo homini, guadingiam I quem[68] est in Canneto[69] et sextarios[70] I ordei. Et canonice Sancte Marie sextarios[71] VI frumenti ad tumulum meum faciendum et pannum et candelas VI solidos plate. Et Bernardo de Soleiano[72] morabatinum I. Et ex XIIII[73] morabatinis quos mihi debent homines de Cartiliano et de Canneto[74] et de Monte Caluo dimito Sancto Vincencio[75] ad pauimentum altaris construendum V et prephate[76] canonice VIII. Et dimitto[77] sorori mee Marie et filie[78] eius sextarios II ordei. Et dimitto[79] Raimundo Mironis antiphonarium[80] uetulum. Et dimitto[81] meas domos

[44] *Cannonica*, B.
[45] *Censum*, B.
[46] *Dimito*, B.
[47] *Puid*, B.
[48] *Dimito*, C.
[49] *Ostalensi*, C.
[50] La i de la síl·laba *mi* és sobreposada perquè s'acaba la línia i no hi quep.
[51] Dimito, C.
[52] *Dimito*, C.
[53] *Iohan*, C.
[54] *Adherat*, C.
[55] *Dimito*, C.
[56] *Duas*, E.
[57] *Borrasc,* E.
[58] *Borrasc*, E.
[59] *Dimito*, C.
[60] *Raymundo*, E.
[61] *Prefato*, C.
[62] No ho veiem transcrit a C.
[63] *Dimito*, C.
[64] *Vincentii,* E.
[65] *II sextarios*, C i E.
[66] La *i* és sobreposada.
[67] *Guillermo*, E.
[68] *Que*, C.
[69] *Caneto*, C.
[70] Hauria d'éser *sextarium* però ho abreuja en plural; *sextarios*, E.
[71] *Sextarios*, C.
[72] *Soleano*, E.
[73] E hi afegeix *ordei.*
[74] *Caneto*, E.
[75] *Sancti Uincecio*, C; *Vincentio*, E.
[76] *Prefate*, E.
[77] *Dimito*, C.
[78] *Filiis*, E.
[79] *Dimito*, C.

omnes[82] quas in habito clauigeris Sancte Marie, scilicet, Oliuario et Petro, eo tenore ut habeant eas et teneant ad seruicium[83] Sancte Marie per ipsam canonicam et donent inde annuatim pro censu eide[84] canonice porcum unum[85] canonicalem et post eos habeant eas semper clauigeri Sancte Marie cum iamdicto censu. Et dimitto[86] Sancti Danieli quartum[87] I de blád. Dimitto[88] solidos V denarios Petro, scriptori meo, et precipio, ut reddatur anulus suus Berengario capiti scole quem habeo in pignus pro V solidos[89] denariorum. Alia mea omnia quecumque alicubi inuenire potuerint mei manumissores donent pro anima mea. Et dimitto[90] Iohanni clerico uexellum I. Et dimitto[91] Ermengardi iamdicte tinardum I et uexellum I minorem.

Actum est istum testamentum VI idus marcii, anno XXV regni Ledouici[92] regis.

Signum Berengarii Guillelmi, presbiteri, qui hoc testamentum fieri iussi et signo puncti firmaui et testes firmare rogaui. Oliuarius, presbiter*. Raimundus[93] Mironis, leuita*. Raimundus[94], leuita*.

Suscripsi Petrus, diachonus*, hoc rogatus scripsi[95] cum literis rasis et emendatis[96] die annoque prefixo.[97]

---

[80] *Antifonarium*, E.
[81] *Dimito*, C.
[82] *Omnis*, E.
[83] *Seruitium*, E.
[84] *Eidem*, E.
[85] Per la manera com fa la darrera lletra, tan podríem llegir-hi una *a* com una *u*. Gramaticalment ha d'ésser una *u*; *I*, C i E.
[86] *Dimito*, C.
[87] Per la manera com fa la darrera vocal tan podria ser una *u* com una *a*. Ortogràficament és *u; Quartam,* C i E.
[88] *Dimito*, C.
[89] *Solidis*, E.
[90] *Dimito*, C.
[91] *Dimito*, C.
[92] *Ludouici*, E.
[93] *Raymundus,* E.
[94] *Raymundus*, E.
[95] Des de *suscrips*i fins a *scripsi*, con a conseqüència d'una o diverses taques, la tinta ha desaparegut i només queden les cues de la part superior. La fórmula del text es pot reconstruir ja que l'escrivent Pere en sol usar normalment una que coincideix amb les cues de les lletres que s'han conservat.
[96] La referència de lletres borrades i sobreposades no apareix a C. En canvi sí que hi consten les que el copista Pere fa a les línies quinze i vint-i-tres de C.
[97] E continua: *suscripsi Bernardus, leuita, quem hoc translatum fideliter scripsi VIII idus iulii, anno XXXº IIIIº regni Ludouici regis Iunioris, die amnnoque prefixo.*

196

1133 abril 22

Berenguer Gaucfred i la seva esposa Maria venen a Arnau Joan, sagristà de Santa Maria de la Seu, diverses propietats alodials situades a Sant Julià de Corts.

[A] Original perdut.
B. Còpia, ADG, CC, pàg. 248, ex A.
a. Regest CCM, nº 244, ex B.
b. Ed. CAC, nº 259, ex B.

[P]ateat cunctis hominibus hanc scripturam legentibus uel audientibus quoniam ego Berengarius Gaucefredi et uxor mea Maria per hanc scripturam nostre uenditionis uendimus tibi Arnallo Iohannis, sacriste Sancte Marie Sedis, aliquid ex nostro alodio, scilicet, fexam unam que est in ipso plano Sancti Iuliani de Corts, infra campum Raimundi de Berguniano et aliam fexam que est Sancte Marie Sedis iamdicte[1] quem dedit ei Berengarius, clericus de Puials. Et in alio loco, ad ipsa sacraria Sancti Iuliani, uendimus tibi terciam partem de ipso clauso de Oliuera. Et in alio loco aliam terciam partem de alio clauso qui est ad ipsam uillam ante mansum Guillelmi[2] et affrontat in ipsum campum Bertrandi. Est autem prefatum alodium in parrochia Sancti Iuliani de Corts. Aduenit mihi Berengario per uocem parentorum meorum et per comparationem fratris mei. Sicut habetur et continetur prephatum alodium et suis affrontationibus includitur, cum exitibus et regressibus suis, sic uendimus illud tibi solide et libere sine omni retentu quem ibi non fecimus[3] et pro precio de tribus marabetinis quos nobis inde donas, et de notro iure et potestate in[4] tuum tradimus dominium et potestatem ad faciendum inde quodcumque uolueris. Et est manifestum. Quam donationem uel uenditionem si quis infringere temptauerit duplam compositionem tibi persoluat.

Actum est hoc X kalendas maii, anno XXV regni Lodouici regis.

Signum Berengarii Gaufredi[5], signum Marie, qui hanc uenditionem fecimus, firmauimus et testes firmare rogauimus. Signum Raimundi de Bergoniano. Signum Guillelmi[6] Ebriag.

Armandus, presbiter, qui hoc scripsi, suscripsi die et anno quo supra.

[1] *Iam dicte*, b.
[2] *Guilielmi*, b.
[3] *Facimus*, b.
[4] Repeteix dues vegades *in*, una al final de la línia i una altra a l'inici de la següent.
[5] *Gaucefredi*, b.
[6] *Guilielmi*, b.

197

1133 agost 11

Bonadona i els seus fills Pere i Ramon cedeixen a Berenguer i la seva esposa Maria un seguit de propietats situades prop de Juià a canvi de rebre'n fidelitat i diversos censos.

[A] Original perdut.
B. Còpia simple, 109 x 237, ACG, pergamins, 224. A la guia de l'arxiu es data 1133.VIII.11.

El pergamí té quatre forats petits a la banda esquerra que no impedeixen la seva lectura. Algunes paraules del text, però, estan gastades.

Pel que fa a les signatures, creiem que són imitacions. L'escrivent que en devia fer la còpia no va signar, tot i que unes rodones que hi ha dibuixades al final del pergamí podrien haver format part d'un *suscripsi*t que no s'hi va arribar a col·locar mai, potser el seu.

Creiem que es tracta d'una còpia simple ja que no hi trobem cap indici de falsedat.

Notum sit cunctis quoniam ego Bona Domna, femina, cum filiis meis Petro et Raimundo dono tibi Berengarii uxorique tue Marie necnon et omni posteritati uestre, illum mansum nostrum quem habemus per alodium in Valle Maiori cum omni alodio quod ibi habemus culto uel eremo et cum ipso campo de Fadma et cum duabus fexis de Vitre Furcs et cum ipso campo de Fulgeres et ipsum quadre Sancti Dionisii et campum super ipsum mansum Petri Mironis, tali modo ut habeatis ea ad laborationem et pagisiam et donetis de omnibus supradictis terris de Iuiano et de campo super iamdictum mansum quartum fideliter braciaticum et de tracturis[1] nobis uel nostris unoquoque anno et de fructu arborum medietatem sicut superius scriptum est. Sic nos Berengarius et Maria prefatum donum a uobis recipimus et mittimus nos in uestram potestatem cum hominio[2] quod uobis facimus spontanea uoluntate liberi et solute ab omnibus aliis dominis[3] et dominabus et conuenimus uobis autem supradicta omnia uobis ad proficium uestrum attendamus per fidem sine engan et simus in omnibus uobis fideles. Et nos donatores recipimus uos ad homines propter iamdictum donum ad nostrum proprium et dominium, ut sicut superius conuenistis ita nobis attendatis supradicta omnia fideliter et donetis nobis de ipso manso anuatim per censum pernam I, XX denariorum Gerundensium et albergam duorum militum et donamus uobis campum in quo mansus sedet ad ferragenal. Si quis contra hoc ad irrupendum uenerit, non ualeat, sed dupplam uobis composicionem persoluat, ac scriptura firma persistente.

Actum est hoc III idus agusti, anno XXVI regni Ludouici regis.

Signum Bona Domna, signum Raimundi Ticionis, signum Berengarii, qui hoc fieri iussimus, firmauimus firmarique rogauimus. Signum Petri Mironis[4]. Suscripsi Petrus, presbiter, hoc firmo et laudo. Signum Guielmi Rodlandi. Signum Terronis. Signum Berengarii Christofori. Signum Bernardi Pelicer.

Suscripsi Arnallus, leuita, qui hoc rogatus scripsi cum literis suprascriptis die et anno quo supra.[5]

1*Braciaticum et de tracturis* és sobreposat.
2La *h* és sobreposada.
3 També es podria transcriure com a *domnis*.
4 La primera *i* corregeix una altra vocal.
5Hi ha dibuixats sis punts centrals i una petita línia corba a partir dels quals s'havia de fer un altre *suscripsit* però tan sols es va començar.

198

1133 agost 24

Els canonges de la Seu de Girona, amb el consentiment del bisbe, donen a Bernat Guillem de Sant Martí Vell un alou que havien rebut de Gaucfred Guilabert a la parròquia de Sant Martí Vell, al Pla de Gallicà, propietat que ja el pare de Bernat Guillem havia tingut en feu per Gaucfred Guilabert. Cada any, el dia de l'Assumpció, la Seu rebrà d'aquest alou el cens d'un sou de plata gironina o el seu equivalent en diners.

A. Original, 129 x 302, ACG, pergamins, 225. A la guia de l'arxiu es data 1133.VIII.25.
B. Còpia feta pel notari Benedicte Reig, ACG, LLT, full 17 vers, ex A.

El pergamí té un petit forat entre les línies set i vuit.

Manifestum[1] sit omnibus quoniam nos canonici Gerundensis ecclesie cum consilio Domni[2] Berengarii, eiusdem sedis episcopi, donamus tibi Bernardo Guillelmi de Sancto Martino Vetulo omnique tue posteritati totum illud alodium quod Gaucefredus[3] Guilaberti dimisit Deo et canonice Sancte Marie Sedis Gerunde in parroechia[4] Sancti Martini Vetuli, in Plano de Galicano, quod pater tuus habuit ad feuum[5] per predictum[6] Gaucefredum, eo tenore ut habeas illud tu et omnis posteritas tua ad seruicium et fidelitatem Sancte Marie et donetis inde annuatim pro censu prephate[7] sedis canonice in Assumpcione[8] Sancte Marie solidum I plate Gerundensis monete ad pensum aut denarios qui illum ualeat[9].

Actum est hoc VIIII kalendas septembris, anno XXVI regni Ledouici regis.

Signum Bernardi Guillelmi. Signum Berengarii, filii eius. + Signum ista supra scripta Bernardus firmo sacrista. Arnallus Iohannis, presbiter et sacrista secundus, suscripsi*. Petrus Sendredi, presbiter*.

Suscripsi Petrus, diachonus*, hoc rogatus scripsi die annoque prefixo.

[1] B comença: *episcopi et capituli donatio alodii sancti Martini Vetery cum censuo annuo.*
[2] *Domini*, B.
[3] *Gaufredus,* B.
[4] *Parrochia*, B.
[5] *Feum*, B.
[6] *Per dictum*, B.
[7] *Prefate*, B.
[8] *Assumptione*, B.
[9] Hi ha dues ratlles d'abreviatura però llavors seria *ualeant* i no lligaria gramaticalment.

199

1133 octubre 25 (suspecte o interpolat)

Pere de Queralt i la seva mare Pòncia donen a Santa Maria de Valdemaria, el seu covent i la seva prioressa Ermessenda, un alou amb la seva dècima que tenen a Codó, al lloc anomenat Puig Roig, un mas anomenat de Bernat de Pere Mir i dos bous.

[A] Original perdut.

B. Còpia del 18 de gener de 1348 autentificada pel notari Guillem de Segarra, 281 x 301, ADG, pergamins de Cadins, doc. 5. A la guia de l'arxiu apareix del 1162 ja que en lloc de datar-ho per Lluís ho daten per Lluís el Jove.

El document presenta dubtes sobre la seva fidelitat a l'original ja que, per exemple, hi pareixen força frases i topònims en català, un fet poc usual al s. XII excepte en juraments de fidelitat. En cas d'haver existit un original, en fer-se la còpia podria haver estat retocat, interpolat o adaptat al llenguatge i l'expressió de l'època.

Hoc est translatum sumptum fideliter quintodecimo kalendas ffebroarii, anno Domini millesimo trescentesimo quadragesimo septimo a quodam instrumento cuius tenor est talis:

A cuntorum preuidiencia per nota et in Christi nomine ego dominus Petrus de Ccherant et mater sua domna Poncia facimus carta donacione. Donamus nos ipso alod que nos abemus uel abere debemus ad ipso Codon in locum qui uocant ad ipso Puigol Roge. Afrontat de I parte in uia qui uadit ad Vila Salua, de alia in ipso Pugol Roge, de III in ipso alod de Rama et os prat uel in ipso Cher, de IIII uero parte in ipso Rocal quo est ad sol iexent quam ipsas aquas uesant e tornant ad ipsa uia. Sic donamus ad unum parilio de bouis alodem per totum tempus sine uinculo de nuldum hominem uel feminam, ab sum corpus de ipsa domna nomine Poncia, pro redempcionem animarum nostrarum uel parentum nostrorum. Donamus nos qo modo superius resonant ad domum Sancte Marie de Val de Maria et ad Ermesen, prioresa, uel ad suo conuent qui est equi a dauant sira pre[1] totum tempus sine uinculo de tota persona et in super donamus ipso massum de Bernad de Pera Mir cum ipsas cassas, casalibus, ortis, ortalibus, linaris uel canamaris, cultum uel eirmum, cum illorum arboribus ab ipsas entradas uel exidas, donamus nos sine ingenio, sine uinculo de nullo homine uel femina, ad allodem francum uel legitimum de nonstro iuro in uestro trado ad facere uestras que uonluntas per totum tempus ad domum Sancte Marie uel ad ipso conuent et in super donamus nos ipse decima de meo directos de ipso Codon per totum tempus sine ingenio. Et est manifestum.

Facta ista carta VIIIº kalendas nouember, anno XXVI regni Leduico rege.

Signum Domnus Petrus de Cherant. Signum Gombad. Signum Guillem de Turor. Signum Ramon. Signum Bereger de Agilo.

Arnaldus, presbiter, rogatus suscripsit, scripsit die et anno quod supra.

Signum ego Galcerandus de Monte Acuo*[2], rector ecclesie de Guardiola, uicarii diocesis et officialis domini episcopi Gerundensi, qui hoc translatum cum suo originali de uerbo ad uerbum fideliter comprobaui auctoritatem iudicialem eidem impendios et decretum pariter interponens propria manu subscribo.

[1] L'abreviatura és de *pre* però potser volia dir *per*.
[2] Potser vol dir *Monte Acuto*?.

Signum Guillelmi Segarra*. notarii publici substituti a Petro Ripulli, notario publico Vitriarum, qui hoc translatum ab originali suo fideliter sumptum et de uerbo ad uerbum et litera ad literam comprobatum scripsit et clausit.

200

1134 abril 30

Guillem Ramon fa testament a causa d'una greu malaltia. Tria com a marmessors la seva esposa Nèvia, el seu fill Ramon, Oliver de Llorà, Pere Ameli i Bru. Mana ésser enterrat al cementiri de la Seu de Girona, església i canònica a la qual fa donacions monetàries.

A. Original, 414 x 174, ACG, pergamins, 221. A la guia de l'arxiu es data 1133.IV.30.
B. Còpia, CC, pàg. 354 a la 356, ex A.
C. Còpia de 1740 escrita pel prevere Pere i autentificada pels notaris Jeroni Roger, Josep Pagès i Guillem Martorell, LLT, full 186 vers (al costat també hi ha el nº 49) - 187 vers, ex A.
a. Regest CCM, nº 246, ex B.
b. Ed. CAC, nº 260, ex B.

Transcripció ex A:

In Christi[1] nomine ego Guillelmus[2] Raimundi, graui detentus infirmitate, facio meum breue testamentum et eligo meos manumissores, uidelicet, Oliuarium de Laurano et uxorem meam Neuiam et filium meum Raimundum[3] et Petrum Amelii et Brunum[4], ut ipsi distribuant omne meum auere mobile et immobile[5] post obitum meum, sicut illis in hac pagina[6] iniunxero[7]:

In primis dimitto corpus meum in cimiterio Sancte Marie Sedis Gerunde sepeliendum. Et dimitto canonice eiusdem sedis solidos XII[8]. Domno[9] episcopo morabatinum[10] I[11]. Arnallo Iohannis[12], sacriste, solidos IIII[13]. Petro Sendredi solidos II[14]. Oliuario solidos II[15]. Raimundo Isarni solidos II[16]. Dimitto Sancti[17] Felici morabatinum[18] I[19]. Sancto[20] Petro Gallicantus solidos X[21]. Sancto Nicholao solidos II[22]. Sancto Martino solidos III[23]. Sancti[24] Danieli solidos III[25]. Sancte Eulalie solidos II[26]. Sancte Susanne[27] solidos II[28]. Ad Hospicium[29] Iherosolimitanum solidos V[30]. Ad Caualleriam[31] solidos V[32]. Ad missas canendas XXIII[33] solidos. Petro, scriptori, solidos II[34]. Pro

[1] *Christi*, b.
[2] *Guillermus*, C; *Guilielmus*, b.
3Des de *et uxorem* fins a *Raimundum* és sobreposat.
[4] *Berunum*, B; *Brunum*, b.
[5] *Inmobile*, B.
[6] B no ho té.
[7] *Iniuxero*, B; *Iniuncxero*, b.
[8] *Duodecim*, C.
[9] *Domino*, C.
[10] *Marabetinum*, B.
[11] *Unum*, C.
[12] *Iohanni*, B.
[13] *Quatuor*, D.
[14] *Duos*, C.
[15] *Duos*, C.
[16] *Duos,* C.
[17] *Sancto*, B i C.
[18] *Marabetinum*, B.
[19] *Unum,* C.
[20] B no ho té.
[21] Decem, C.
[22] *Duos,* C.
[23] *Tres*, C.
[24] *Sancto*, B.
[25] *Tres*, C.
[26] *Duos*, C.
[27] *Sussanne*, B; *Susanne*, a.
[28] *Duos*, C.
[29] *Ospitium*, B.
[30] *Quinque*, C.
[31] *Caualeriam*, B.

mea sepultura solidos X[35]. Dimitto uxori mee Neuie domos meas de scala Sancte Marie et scellarium[36] meum cum exitibus et regressibus suis cum suis pertinenciis[37] et ipsum operatorium quod uxor mea predicta emit de Raimundo, nepote meo, et dimitto uxori mee predicte ipsum meum molendinum de Mercadal et ipsam meam uineam de uilla[38] Rubea, eo tenore ut habeat ea et teneat omnibus diebus[39] uite sue et post obitum suum remaneant omnia suprascripta duobus filiis meis Raimundo et Guillelmo[40]. Dimitto Guillelmo[41], filio meo, ipsum mansum quem in habitat[42] Guillelmus[43] Cebola cum sua tencione et uineam quam tenet Berengarius Clareta et ipsam casam[44] cum orto quam tenet Guillelmus[45] Sauarig[46] et ipsa casam et ortum[47] quam[48] tenet Guillelmus[49] Sácc[50] et uineam meam de Barufa que est alodium meum, dimitto eidem Guillelmo[51], tali modo ut habeat eam et teneat omnibus diebus uite sue et post obitum suum remaneat[52] cenobio Sancti Petri Gallicantus. Dimitto Raimundo, filo meo, ipsum meum estai[53] de Cluseta cum ipso feuo quem teneo per dominum meum comitem et dimitto ei ipsam castellaniam de Gerundella[54] cum ipsis feuis quos inde teneo et dimitto ei omnes meos feuos quos habeo per seniores meos cum ipsa uicaria[55] et baiuliis domini mei comitis. Item dimitto Raimundo, predicto filio meo, ipsum meum mansum de Plano cum omnibus suis pertinenciis[56] suis[57] et cum omnibus alodiis que habeo in Plano ante Gerunda[58] simul cum ipsa uinea de Gerundella[59] et dimitto ei ipsum alodium de uilla Rubea et de Garriga quod remanet, excepto hoc quod superius testatus sum, uxori mee predicte et Guillelmo[60], filio meo. Alium meum honorem qui remanet dimitto predicto Raimundo, filio meo, excepto hoc quem[61] diffiniui in manu domni[62] Berengarii, Gerundensis episcopi, scilicet, ipsum mansum de Bascannone[63] et Campum Sancti[64] Felicis et alium honorem Sancte Marie que[65] mihi proclamant[66] ipsi cannonici[67] siue de sacristia siue de ipsa staturia uel de cannonidia[68]. Si predictus filius meus

---

[32] *Quinque*, C.
[33] *Viginti tres*, C.
[34] *Duos,* C.
[35] *Decem*, C.
[36] *Cellarium*, B.
[37] *Pertinentiis*, B i C.
[38] *Ualle*, B; *uilla*,a.
[39] La versió B passa a la pàgina 355.
[40] *Guillermo*, C; *Guilielmo*, b.
[41] *Guillermo*, C; *Guilielmo*, b.
[42] *Inhabitat*, b.
[43] *Guillermus*, C; *Guilielmus*, b.
[44] *Ipsa casa*, B.
[45] *Guillermus*, C; *Guilielmus*, b.
[46] *Sauaric*, B.
[47] *Ipsa casa cum orto*, b.
[48] *Quem*, B.
[49] *Guillermus*, C; *Guilielmus*, b.
[50] *Saacc*, B; *Cácc*, C; *Saac*, b.
[51] *Guillermo*, C; *Guilielmo*, b.
[52] *Remanet*, b.
[53] *Estau*, b.
[54] *Girundella*, b.
55Darrere *uicaria* hi apareix la paraula *com* barrada i amb dos punts a sota. L'escrivent s'equivocà i en lloc de borrar-ho ho intentà tapar. És la paraula *dampnatis XVIIII* que el copista enumera a l'escatocol dins de les modificacions que ha fet al document.
[56] *Pertinentiis*, B.
[57] B no ho té.
[58] *Gerundam*, C.
[59] *Girundella*, B.
[60] *Guillermo*, C; *Guilielmo*, b.
[61] B no ho té.
[62] *Dompni*, B.
[63] *Bascanon*, B.
[64] Algú ha subratllat amb tinta *Bascannone et Campum Sancti.*
[65] *Quem*, B i C.
[66] B repeteix la síl·laba *cla* a final de línia i a inici de la següent.
[67] *Canonici*, B i C.

non potuerit[69] inde habere guarént uel iustam racionem[70] reuertatur predictus honor in potestatem[71] Sancte Marie et ipsius officii[72] cuius esse debet. Et dimitto uxori mee predicte duas partes de equabus quas habemus et pullis earum et terciam[73] Raimundo, filio meo. Item dimitto uxori mee predicte medietatem totius[74] mei mobilis, scilicet, de pane et uino et carne et de omnibus domus[75] utensilibus et bestiis omnibus, aliam medietatem[76] Raimundo, filio meo. Dimitto uxorem meam ac filios meos in potestatem et defensionem Dei Omnipotentis et senioris mei Raimundi, comitis, et aliorum seniorum meorum necnon et omnium[77] ciuium Gerunde nobilium, clericorum ac[78] laicorum. De operatorio uero quod uxor mea predicta comparauit faciat ipsa quod uoluerit de illo, uidelicet, supradicto quod emit de[79] Raimundo de Paba, nepote meo.

Actum est hoc testamentum II[80] kalendas mai[81], anno XXVI[82] regni Ledouici[83] regis.

Signum Guillelmi[84] Raimundi, qui hoc testamentum feci, firmaui firmarique rogaui. Signum Oliuarii de Laurano. Signum Petri Amelii. Signum Bruni. Signum Bernardi Ugonis. Signum Berengarii Guillelmi[85] de Castelar. Signum Guinardi. Signum Berengarii Ramundi. Signum Raimundi de Gerundella. Signum Neuie.

Suscripsi[86] Petrus, presbiter, hoc rogatus scripsi cum litteris suprascriptis in II[87] linea et dampnatis decimonona die annoque prefixo.

---

[68] *Canidia*, B.
[69] *Potuerint*, B.
[70] *Rationem*, B i C.
[71] *Potestate*, B.
[72] *Offitii*, B.
[73] *Tertiam*, C.
[74] *Tocius*, B.
[75] *Domibus*, B.
[76] Hi afegeix *dimitto*, b.
[77] *Omni*, B; *Omnium*, b.
[78] *Et*, B.
[79] B passa a la pàgina 356.
[80] *Secundo*, C.
[81] *Maii*, B.
[82] *XXVII*, B; *uigessimo sexto*, C; *XXVI*, b.
[83] *Lodouici*, B; *Ludouici,* C.
[84] *Guillermi*, C; *Guilielmi*, b.
[85] *Guillermi*, C; *Guilielmi*, b.
[86] B canvia l'enunciat: *Petrus qui hoc rogatus scripsi suscripsi die annoque prefixo*.
[87] *Secunda*, C.

201

1134 setembre 23

Guillem Pere, la seva esposa Jordana i llurs fills donen al Sant Hospital de Jerusalem un alou que tenen al comtat d'Empúries, a la parròquia de Sant Sadurní de Garriguelles, al lloc anomenat Puig Beneït. Així mateix Berenguer Ramon i Guillem Ramon cedeixen a l'Hospital la batllia que tenen en aquest alou.

[A] Original perdut.
A. Còpia del 25 d'agost 1273 autentificada pel notari Bernat de Vic, 613 x 222, ACG, carpeta còpies, doc. 29, text primer. No consta a la guia de l'arxiu.

El pergamí conté tres còpies fetes pel mateix escrivent i notari. Aquesta ocupa la posició superior. Es tracta de donacions a l'Hospital de Jerusalem fetes dins la parròquia de Sant Sadurní de Garriguella.

Hoc est translatum fideliter sumptum a quodam instrumento cuius series sic habetur. + Signum:

In nomine Domini Nostri Ihesu Christi notum sit cunctis omnibus hominibus tam futuris quam presentibus quoniam ego Guillelmus Petri et uxor mea Iordana et filiis meis uel filias dono Domino Deo atque concedo et Sancto Ospitali Iherosolimitano ipsum nostrum alodium quod habemus in comitatu Impuritano, in parrohechia Sancti Saturnini de Garrigolas, in locum qui uocatur Pug Benedit. Aduenit mihi predictum alodium per paternam uel maternam hereditatem uel per qualescumque uoces parentum meorum siue per alias qualescumque uoces. Affrontat namque prefatum alodium a parte orientis in terra Umberti et Guielmus Umberti, de meridie in terra Umberti et Guielmus Umberti, de circio in terra Sancti Petri, de occiduo in terra Sancti Saturnini de Garrigolas. Sicut superius scriptum est et sicut ego melius habeo predictum alodium sic dono eum Ospitale Iherosolimitani loco, cum exitibus et regressibus suis, cum aquis et pasturis. Et ego, Berengarius Raimundo et Guielmus Raimundus diffinimus et euacuamus ipsam baiuliam quam in predictum alodium habemus uel habere debemus in manu Iohannis, ospitalarii, in presencia Petro de Sancto Romano ad cunctis uoluntates facere et ego Guielmus Petri dono Domino Deo propter remedium anime mee uel parentum meorum et pro cuncto populo christiano sine uinculo ullius hominis uiuentis.

Actum est hoc VIIIIº kalendas octobris, anno XXº VIIº regni Ludouici regis.

Signum Guielmus Petri, qui hoc fieri iussi, firmaui firmarique rogaui. Signum Iordana, uxor mea. Signum Petri Guielmi, filio meo. Signum Bernardus, filio meo. Signum Arnallo, filio meo. Signum Guielmus, filio meo. Signum Berengarius, filio meo. Signum Stephanus, sacerdos. Signum Berengarius Raimundo. Signum Guielmus Raimundo. Signum Iohannis, ospitalarii. Signum Petri Baroni. Signum Bernardus Poncii. Signum Iocbertus.

Petrus, ypodiachonus, qui hoc rogatus scripsit die et anno quo supra signum +, suscripsit[1].

Signum Bernardus Palacioli*, qui VIII kalendas septembris, anno Domini M CC LXX tercio[2], hoc mandato Bernardus de Vicco, publico Gerundense notario, scripsit et fideliter translatauit.

[1] El *signum-crucem* i el *suscripsit* van enmig de *su-* i *–pra*.
[2] De lectura difícil, ho interpretem com a tercer.

Ego Bernardus de Vicco*, publicus Gerundensis notarius, signum, et iudex ordinarius domini regis, qui hoc translatum cum autentico manifeste probaui suscripbo, probatum est.

202

1134 desembre 10

Guillem Ademar dóna a la seva filla Sicards la meitat d'un alou i d'un honor que havia rebut de part de Bernat de Monells i que és al terme de Sant Vicenç de Vilamalla. L'altra meitat l'empenyora a Sicards per cent sous morabatins i, en cas que no poguessin redimir el deute, com a compensació ella en seria propietària.

A. Original, 117 x 204, ADG, pergamins de Cadins, doc. 1. A la guia de l'arxiu es data de 1129.

Pateat hec audientibus quoniam ego Guillelmus Ademari dedi tibi Sicardi, filie mee, quam tradidi Bernardo de Monellis medietatem totius alodii uel honoris et de omnibus eidem alodio uel honori pertinentibus que habebam quocumque modo in terminio Sancti Vincentii de Villa Manla. [Hunc uero][1] cum consilio et uoluntate Guile, uxoris mee, et Raimundi, filii mei, impignoro tibi aliam medietatem eiusdem alodii uel honoris uel suorum omnium pertinentium, eo tenore ut habeas et possideas eam solide et libere, donec ego aut predictus filius meus. Donamus tibi iamdicte Sicardi sine tuo engán C moabatinos bonos et legitimos de quibus tibi debitores sumus et si ego aut prephatus Raimundus hoc non redemerimus fiant hec omnia prescripta tuum proprium alodium. Si quis hoc disrumpere temptauerit, predicta omnia in duplum tibi restituat.

Actum est hoc IIII idus decembris, anno XXVII regni Leodouici.

Signum Guillelmi Ademari, qui hoc firmaui firmarique rogaui. Signum Raimundi Ademari. Signum Guile. Signum Berengarii Gaucberti. Signum Petri Romei.

Bernardus, scriptor, suscripsi*.

[1] Lectura difícil ja que està gastat.

203

1135 gener 25

Pere Rosell i la seva esposa Guillema, amb el consentiment de l'abat Bernat, venen als frares Balluí i Pere Pau dues vinyes que són a la parròquia de Sant Ponç de Fontajau, sota la muntanya, dins l'alou de Sant Pere de Galligants, per sis sous de diners gironins, tres dels quals els cedeixen a l'abat.

A. Original, 137 x 170 (de forma irregular), ACG, pergamins, 226. A la guia de l'arxiu es data 1134.I.26.

El fet que es venguin les vinyes amb el consentiment de l'abat i que aquest rebi la meitat de l'import, fa pensar que Pere Rosell i Guillema devien d'haver rebut la tinença de la terra de Sant Pere de Galligants a través d'algun pacte d'arrendament que els obligava a prendre les decisions amb el consentiment de l'abat d'aquesta congregació. El text no especifica de quina comunitat eren els monjos que ho van comprar però, si les vinyes estaven dins un alou que era de Sant Pere de Galligants, és molt possible que aquest dos monjos pertanyessin a eixa ordre.

Sit notum cunctis quoniam ego Petrus Roselli et uxor mea Guillelma cum consilio et uoluntate domni Bernardi, abbatis, uendimus uobis Balluino et Petro Pauci, fratris, duas pecias uinee quam habemus et tenemus ac plantauimus in parrochia Sancti Poncii Fonte Agelli, subtus ipso monte. Affrontant autem prefate due uinee ab oriente et meridie siue occiduo et a circio in alodio Sancti Petri cenobi Gallicantus, sicut habentur et continentur prescripte due peciee uinee cum terra ubi sunt plantate cum exiis et regressiis et omnibus illorum pertinentiis sic uotiue et potentialiter uotiue. Et uobis, sine ullo retentu quem ibi non facimus, propter VI solidos denariorum Gerundensium et pro hac uendicione accepit dominum nostrum abbatem tres solidos. Quod uero de nostro iure in uestrum tradimus dominium et potestatem extinctis uocibus nostris et auctoritatibus ad faciendum ibi et inde quicquid uolueritis. Si quis hanc uindicionem frangere uoluerit facere, non ualeat, sed omnia in triplo componat.

Anno XXVII regni Ludouici regis, actum est hoc VIII kalendas febroarii.

Signum Petri Roselli. Signum Guillelma, qui hanc uindicionem fieri fecimus, firmauimus et firmare rogauimus. Signum Raimundi Martini. Signum Guillelmi Pistori. Signum Petri. Signum Gaucberti. Signum Petri, textori.

Suscripsi Poncius, presbiter*, qui hoc rogatus scripsi die et anno quo supra.

204

1135/1136 juliol 10

Ponç de Santa Eugènia, la seva esposa Maria i llur fill Pere, amb el consentiment del seu senyor, l'abat Umbert de Sant Pere de Galligants, donen a Guillem de Viloví una pagesia que és al molí nou anomenat del Prat, sota el monjos de Santa Eugènia. Així mateix l'abat Umbert cedeix a Guillem de Viloví els drets del rec i les dècimes del molí a canvi de diversos sous i morabatins. Si el tenidor volgués vendre o empenyorar el molí hauria de donar prioritat durant trenta dies a l'abat.

[A] Original perdut unit per la part inferior a un duplicat per A, B, C.
[B] Duplicat perdut unit per la part superior a l'original A per A, B, C.
C. Còpia del 18 de gener de 1339 feta pel notari Ramon de Bruguera i per l'escrivent pere de Sala, 334 x 290, ADG, carpeta còpies, doc. 21. No apareix a la guia de l'arxiu.

Si comptem l'any de l'Encarnació en florentí el document és de 1135 i si ho fem en pisà és de 1136.

Hoc est translatum fideliter suptum quintodecimo kalendas februarii, anno Domini millesimo trecentesimo tricesimo octauo a quodam instrumentum, per alphatetum diuiso[1], eius tenor talis est:

Sit notum cunctis quod ego Poncius de Sancta Eugenia et uxor mea Maria et filius meus Petrus, assensu et uoluntate domini mei Umberti, abbatis Sancti Pera, et totius conuentus eiusdem loci, donamus tibi Guillelmo de Villalbino et tuis perpetuo, scilicet, uni post alterum indiuisibiliem, totam nostram pagesiam[2] quam habemus in illo molendino nouo[3] quod dicitur de Prato, quod est in inferiori monaci Sancte Eugenie, scilicet, illud extremum uersus circium quod est iusta aliud meum molendinum quod ibi habemus, uersus meridie cum exitibus et ingressibus et solidos et superpositis et reguis et capud reguis ex omnibus suis adempramentis et cum quarta parte tocius aque et cum omnibus in se habentibus si quis qualicumque modo pertinentibus de abisso usque ad celum. Et ego Umbertus, Dei Gratia Sancti Petri Gallicantus abbas, cum omni meo conuentum donamus tibi Guillelmo de Villalbino et tuis perpetuo, similiter et indiuisibiliter, totum ipsum rege dominium et decimam quemcumque in predicto molendino habemus et accipimus, tali conditione nos omnes iamdicti hoc donum tibi facimus quod tu et illi qui predictum molendinum post te habuerint donent nobis predictos et meos[4] pro predicta pagesia ad festum Sancti Felicis[5] IIII morabatinos Barchinonenses rege boni auri rectique pensi et II solidos ad racionem VII solidos unumquemque et pro de dicto dominio et decima donetis ecclesie Sancti Petri ad eundem terminium III morabatinos Barchinonenses[6] rege boni auri rectisque pensi et II solidos ad racionem unumquemque VII solidos. Si uero aliquo tempore defficerentur in uobis de predicto censu quod non daretis illud nobis et ecclesie Sancti Petri ad prefatum terminum, sicut dictum est, ad meam uoluntatem statim noset ecclesie Sancti Petri

[1] *Alphabetum diuiso* és sobreposat.
[2] La *p* té una ratlla d'abreviatura però no significa res.
[3] *Nouo* té una ratlla d'abreviatura a sobre que està borrada.
[4] A l'alçada de la novena línia, al marge dret hi ha escrita l'abreviatura de *nobis* però no té cap sentit dins de la frase que hi ha escrita. Ho considerem com una anotació al marge del text.
[5] Repeteix dues vegades la lletra *f*.
[6] S'ha deixat la ratlla d'abreviatura.

emparemus illud molendinum et tantum[7] ac tandiu tenemus et possidemus illud et faciamus operari donet, habeatis nobis persolutum prefatum censum sine enganno et quecumque expleti ab illo molendino hauerimus dum illud tenuerimus non possint nobis computari in sortem predicti census. Et si tu uel tui aliquo tempore ipse predictum molendinum uendere uel impignorare volueritis, prius admoneatis inde nos et ecclesiam Sancti Petri per triginta dies, et si nos retinere uoluerimus iusto precio sicut ceteri homines et ecclesia Sancti Petri retinere uoluerit fiat. Et si ipsa ecclesia retinere noluerit illud iusto precio, sicut ceteri homines deinde habeatis licenciam uendendi et impignorandi cuicumque uolueritis, saluo meo[8] iure et Sancti Petri in omnibus. Iterum concedimus uobis, ut habeatis et faciatis in illo molendino cadiretam.

Actum est hoc VI idus iulii, anno Dominice Incarnationis M C et XXX VI.

Signum Poncii Sancte Eugenie, signum Marie, uxor eius, signum Petri, filii eorum, qui hoc firmamus firmarique rogamus. Signum Raymundi, sacerdos[9]. Signum Bernardi de Mara[10]. Signum Petri de Sancto Laurencio. Signum Berengarii Bernardi. Suscripsi[11] Petrus [nardi][12]. + Signum Umbertus, Dei Gratia Sancti Petri Gallicantus abba. Signum Arnallus, presbiter et[13] monachus. Pontius, leuita et monachus. Arnellus, presbiter et monachus. Suscripsi Guillelmus, leuita et monachus. Raymundus, presbiter et monachus. Gerallus, presbiter et monachus.

Signum, suscripsi Berengarius Sifredi, subdiachoni, qui hoc scripsit cum literis emendatis in XI linea die annoque prefixo.

Suscripsi Ermengautus, leuita et publicus scriptor Gerunde*, subscribo.

Nos frater Petrus de Sala, prior* de Flix et officialis Domini episcopi Gerundensi, hoc translatum cum originali suo comprobauimus et in eo auctoritatem et decretum nostrum apposuimus manu propria subscribentes.

Signum Raymundus de Brugeria, notarius publicus* substitutus auctoritate regia a Bernardo de Toylano, publico Gerunde notario, hoc translatum a suo originali sumptum et cum eo de uerbo ad uerbum fideliter comprobatum scribi feci et clausi cum supraposito in prima linea ubi dicitur per alphabetum diuiso et in uicesima tercia linea ubi dicitur presbiter et.

[7] Darrere hi ha una paraula borrada.
[8] Hi col·loca una ratlla d'abreviatura però no serveix per a res.
[9] Escriu *sac* sense ratlla d'abreviatura.
[10] Potser volia dir Mata però hi col·loca una *r*.
[11] Creiem que *suscripsi* va amb *Petrus* però no es veu massa clar.
[12] Potser *Guinardi*. No es llegeix clar.
[13] *Presbiter et* és sobreposat.

205

1135 agost 1

Ramon de Borgonyà permuta una terra que té a l'alou del puig de Sant Julià de Corts per una altra que és d'Arnau Joan, sagristà de la Seu de Girona, i que està situada al Pla de Corts, al costat d'una terra de Ramon.

A. Original unit per la part inferior a un duplicat per A, B, C, 116 x 195, ACG, pergamins, 228.

[B] duplicat perdut unit per la part superior amb l'original A per A, B, C.

C. Còpia, CC, pàg. 253, ex A o B.

a. Regest CCM, nº 247.

b. Ed. CAC, nº 261, ex C.

Transcripció ex A:

Pateat cunctis hanc scripturam uidentibus[1] uel audientibus quoniam ego Raimundus de Burguniano comuto[2] tibi Arnalle Iohannis, sacriste Sancte Marie Sedis Gerunde, ipsam meam terram que est alodium quam habeo ad podium Sancti Iuliani de Cúrts[3], uersus meridem, iuxta uiam que uadit ad Kanolas[4], propter aliam terram quam tu donas michi[5] in ipso Plano de Curts[6] iuxta meam terra[7], que est secus uiam que uadit ad Gerunda[8] et[9] Bisullunum, quam tu emisti de Berengario Gaufredi de Burguniano. Sicut habetur et continetur prefata mea terra sic comuto[10] et dono eam tibi et trado in Dominium et potestatem tuam sicut tu[11] comutas[12] et donas mihi tuam et tradis in dominium et potestatem meam, ita ut unusquisque nostrum possideat ipsam terram quem[13] accipit ab altero solide et libere et secure ac quiete. Et hec mutatio non possit inter nos disrrumperi[14], quod qui[15] fecerit in duplum prefatam terram in eodem loco alteri componat.

Actum est hoc XVI kalendas setempbris[16], anno XXVIII regni[17] Ludouici regis.

Signum Raimundi[18] de Burguniano[19], qui hanc comutacionem[20] feci, firmaui firmarique rogaui. Signum Raimundi de Plana. Signum Guillelmi[21] Ebriag. Suscripsi Petrus, presbiter*. Arnallus Iohannis, presbiter et sacrista, suscripsi*. Suscripsi Raimundus Ysarni[22], presbiter* [ ][23].

Suscripsi Raimundus, diachonus*, qui hoc rogatus scripsi die et anno quo supra[24].

---

[1] *Legentibus*, C.
[2] *Comitto*, C; *Commuto*, b.
[3] *Corts*, C.
[4] Semblaria con si volés dir *Banolas* però la primera lletra no hi ha dubte que és una *k* igual que la que utilitza a *kalendas; Canellas,* C.
[5] *Mihi*, C.
[6] *Curs*, C.
[7] *Terram*, C.
[8] *Gerandam*, C; *Gerunda*, b.
[9] *Ad*, C.
[10] *Comitto*, C; *Comuto*, b.
[11] *Tu* és sobreposat.
[12] *Commutas*, C.
[13] *Quam*, C.
[14] En realitat escriu *disrumpi* perquè es deixa la ratlla d'abreviatura; *Disrrumpi,* C.
[15] *Si*, b.
[16] *Septembris*, C.
[17] No ho té C.
[18] *Raimundus*, C.
[19] *Burgoniano*, C.
[20] *Commuttationem*, C.
[21] *Guilelmi*, b.
[22] *Isarni*, b.
[23] La versió A té una paraula gastada que no apareix a la C
[24] *A, B, C, D, E, F, G, H, I, K, L, M, N, O, P*, lletres escrites al marge esquerre, partides, on hi manca la part inferior. L'ordre va de dalt a baix.

206

1135 octubre 13

Ermengarda, per remei de la seva ànima, dóna a Santa Maria de la Seu de Girona un alou que té a Pared Rufí.

[A] Original perdut
B. Còpia, ADG, CC, pàg. 369, ex A.
a. Regest CCM, nº 248, ex B.
b. Ed. CAC, nº 263, ex B.

En aquest text hi trobem algunes incongruències que poden ésser conseqüència d'un redactat confús o bé errors d'escrivent o copista: La protagonista de la donació s'anomena Ermengarda però també apareix com a Ermeniarda. En un passatge està casada amb Ramon Seniofred i en un altre amb Berenguer Ponç, fet que seria lògic si hagués estat vídua però no s'especifica. Aquesta dona té un fill anomenat Pere, i aquest Pere a la vegada té un fill també anomenat Pere. Així, Ermengarda és àvia de Pere tot i que al text hi apareix com a nebot. De fet, en algun diccionari de llatí el terme *nepos,-is*, també s'aplica als nets.

[S]it notum cunctis hanc scripturam legentibus uel audientibus quoniam ego Ermengardis, femina, propter remedium anime mee dono et trado Deo et Sancte Marie Sedis Gerunde in manu domini mei Berengarii, eiusdem sedis episcopi, totum illum meum alodium quod habeo uel habere debeo in Pariete Ruffini. Prefatum uero alodio aduenit mihi ex comparatione[1] qua[2] ego Ermeniards[3] et uir meus Raimundus Seniofredi illud comparauimus ex Raimundo Guillelmi[4] et coniuge eius Dalmidana. Habet etiam totum alodium CIIII legitimos dextros in circuitu sui, ex omni uero parte affrontat siue includitur in alodio Sancte Marie, hanc siquidem doni, traditionem mente spontanea facio coram presentibus clericis qui infra subscripturi testes huius doni accedunt pariter cum laicis, uidelicet, Berengario Poncii, uiro meo, et filio meo Petro, ac nepote meo Petro, huius Petri filio, ac de meo iure in ius et dominium prephate sedis per manum domini mei Berengarii, Gerundensis episcopi, perhenniter habendam et possidendam trado. Si quis contra hoc donum ad irrumpendum uenerit, non ualeat, sed duplam compositionem in consimili persoluat, hac scriptura firmiter persistente.

Actum est hoc tercio idus octobris, anno XXVIII regni Lodouici regis.

Signum Ermengardis, femine, qui hanc donationem feci, firmaui firmarique rogaui. Signum Berengarii Pontii, uiri eius. Signum Petri, eorum filii. Signum Petri, filii eius. Arnallus Iohannis, presbiter et sacrista sedis, qui hoc uidi et audiui suscripsi. Hoc scriptum signo Geraldus Corde Benigno.

Suscripsi Petrus, presbiter, qui hoc rogatus scripsi die annoque prefixo.

[1] *Comparacione*, b.
[2] *Quam*, b.
[3] *Ermeniardis*, b.
[4] *Guilielmi*, b.

207

1135 novembre 17

Castelló i els seus fills, Arnau i Pere, donen a Berenguer, prevere de Raset, un seguit de masos, fexes i camps que són al comtat de Girona, a la parròquia de Sant Martí de Fellines, a canvi de tres sous de diners gironins, tasca, braçatge i un cens anual de cinc sous, dues gallines, dues *guas* i menjar per a dues persones. Això es farà mentre el prevere Berenguer visqui.

[A] Original perdut.

A. Còpia del 10 de març de 1254 feta per Ramon de Palol amb l'encàrrec del notari de Girona Bernat de Vic, 156 x 261, ADG, Pia Almoina, doc. 5813[1], Fellines nº 25/1, segon text, dins la carpeta de Viladesens. A la guia de l'arxiu també apareix com a 5445 i datat de 1136.

Es tracta d'un pergamí que contè dues còpies, fetes el mateix dia i pel mateix notari. El primer document és del 1203 i el segon és el que transcrivim. Al marge superior del pergamí, escrit posteriorment en tinta, hi ha nº 25, i entre un i altre text, també posteriorment, algú hi ha col·locat un símbol i una *i* minúscula entre dos punts.

Hoc est translatum fideliter factum: sit notum cunctis quoniam ego Castilionus et filii mei Arnallus atque Petrus, una donamus tibi Berengario, presbitero de Rasacto, ipsas nostras domos ad Pontum et III fexas terre, una quarum est a Rag et II ad predictum Pontum et campum I ad Pradel et I fexam ad campum Atuli[2] et I quadre per farregenal et campum unum ad Cabannas et I fexam Podio Buduleg et aliam fexam ad Sala et fexam aliam super iamdictas domos cum oliuaria I, scilicet, medianam et de II fexis quas habemus cum Petro Poncio nostram pertenus, tantum ut habeas et teneas ad faciendas tuas uoluntates saluis nostris directis, scilicet, taschamet brasaticum et unicuique anno pro censum V solidos et I par gallinarum et II guas et prandium I duorum hominum, dum uixeris ad obitum uero tuum. Fac ex hiis prenominatis omnibus quod tibi melius fuerit sine tuo engan pro quo dono accipimus a te III solidos denariorum Gerundensium per acapte. Quod prescripta omnia sunt in comitatu Gerundensis in parrochia Sancti Martini de Felinis. Nullus hoc frangat.

Actum est hoc XV kalendas decembris, anno XXVIII regni Ledouici regis.

Signum Castilioni, signum Arnalli, signum Petri, filiorum meorum qui hoc fieri iussimus, firmamus firmarique rogamus. Signum Berengarii de Benedag. Signum Arnusti. Signum Bernardi de Milicia. Signum Eimerig[3].

Arnallus, presbiter, extitit scriptor rei huius suscripsi[4].

Signum Raimundi de Palaciolo*, qui hoc translatum anno Domini M CC L tercio, VI idus martis, mandato Bernardus de Vico, publici Gerunde notarii, fideliter translatauit.

[1] A la guia de l'arxiu apareix com a 5445 i datat del 1136.
[2] A la guia de l'arxiu Josep Maria Marquès ho regesta com a *Tituli* ja que la t*i*- pot confondre's amb la *a*-. Nosaltres pensem que és una a.
[3] Sembla com si amb aquesta paraula corregís algun error anterior, potser *Ennerig*.
[4] Escriu suscripsi entre *huiu*- i -*s*.

208

1135 desembre-1136 gener

El bisbe Berenguer de Girona i els canonges donen a Gaucfred de Celrà, la seva esposa Sibila i llurs fills i descendents un camp de Celrà per tal que hi edifiquin un mas a canvi del cens d'un porc, servei i fidelitat als canonges. Si aquestes darreres premises no es compleixen, en el termini de trenta dies Gaucfred haurà de retornar el que ha rebut a la Seu, inclòs el mas que hagi edificat.

[A] Original perdut.

A. Còpia simple del s. XIII o del XIV, 202 x 165, ADG, carpeta còpies, doc. 20. No apareix a la guia de l'arxiu.

Per la lletra del document el dataríem del s. XIII o XIV. Totes les signatures són imitacions. Pot ser una còpia simple. El dia del mes no es llegeix bé.

Hoc est translatum fideliter factum quod sic incipit:

Sit notum cunctis quoniam ego Berengarius, Dei Gratia Gerundensis episcopus, et omnes canonicorum conuentus donamus tibi Gaucefrede de Celrano et uxori tue Sibille ac filiis eius Guillelmo et Arnallo omnique uestre posteritati, totum ipsum campum nostre canonice quem habemus in uilla Celrano quem etiam tenuit eum per nos Guillelmus Poncii. Affrontat predictus campus ab oriente in carrera quo itus ad Celranum et in alodio Sancte Marie, de meridie in ipsa cellaria Sancte Marie, de circio in strada publica et in alodio Sancte Marie, ab occiduo in terra Sancte Marie quam tenuit Berengarius Alemagni. Sicut his quatuor affrontacionibus predictus campus includitur sic donamus eum uobis prescriptis, ut ibi mansum hedificetis et construatis ubi uos et omnis uestra posteritas ad seruicium nostrum successorumque nostrorum semper parati maneatis et persoluatis inde annuatim pro censu prelibate canonice porcum I canonicalem. Prefatam namque donacionem nobis facimus propter seruicium et fidelitatem que nobis semper et canonice nostre uoluntarie ac curiase fecistis et ut ita perenniter[1] faciatis. Si uero uos ab hoc seruicia et fidelitate aliquo modo alienare contingerit, nisi per XXX dierum spacium a nobis amonita iudicio nostri capituli illud restitueritis, totus predictos campus et mansus reuertatur in ius et dominium nostre canonice et prescripta donacio nichil ualoris optimant.

Actum est hoc XIII [ ] ianuarii, anno XXVIII regni Ledouici regis.

Berengarius, Dei Gratia Gerundensis ecclesie episcopus. Gaucefred, leuita. Petrus, leuita. Bernardus Ostolensis, leuita. Berengarius, Girundensis archidiaconus. Arnallus Iohannis, presbiter et sacrista, suscripsi. Signum ista superscripta Bernardus firmo sacrista. Arnallus Berengarii, leuita. Signum Berengarius, Sancti Felicis abas. Signum Petrus, ecclesie Uliani prior. Oliuarius, presbiter. Arnallus Nauuamsis[2]. Gaucefredus Bisullunensis, archileuita. Hoc scriptum signum Gerallus Corde Benigno. Ademarus de Mata. Bernardus, presbiter. Berengarius, caput scole atque iudex. + Petrus Arnalli, canonicus Gerundensis et presbiter.

Suscripsi Petrus, presbiter, hoc rogatus scripsi die annoque prefixo.

[1] Les tres darreres paraules estan gastades.
[2] Segurament a l'original deia *nauatensis*.

209

1136 febrer 26

Guillem de Rupià, a canvi de cinc sous, dóna en acàpit a Pere Vidal un clos que és a Rupià i que en altre temps havia cedit a Martina. Pere Vidal en podrà fer el que vulgui però haurà de respectar els drets de Guillem.

A. Original unit per la part inferior a un duplicat per A, B, C, 105 x 162, ACG, pergamins, 227. A la guia de l'arxiu es data 1135.II.26.

[B] Duplicat perdut unit per la part superior a l'original A.

Sit notum cunctis quoniam ego Guillelm de Rupiano dono tibi Petro Vitali ipsum closum ut olim Martina tenebat per me intus in uillam Rupiani. Affrontat undique partes in uia, exceptis de occiduo, uero affrontat in alodio de Milicie. Quantum infra istas affrontaciones includitur sic dono tibi, ut habeas et teneas ad tuam uoluntatem faciendum de uita tua, saluum meum ius, et per istum acapitum donasti mihi V solidos. Cumque si[1] hoc disrumpere uoluerit in duplo componat.

Actum est hoc V kalendas marci, anno XXVIII regnante Leodouico regis.

Signum Guillelmi de Rupiano. Signum uxor eius Adalaudis. Signum Vitali, baiuli. Signum Estopaiani.

Petrus, presbiter*, qui hoc scripsi, suscripsi.[2]

[1] És el sentit més lògic que trobem a les abreviatures ja que se surt de les fòrmules habituals i en cap cas l'inici s'assembla al mot *si* que sol anar en aquests casos a principi de frase.

[2] A, B, C, etc lletres minúscules partides, de la A a la X molt difícils d'identificar individualment perquè d'algunes d'elles només se'n veu un petit traç superior no identificable.

210

1136 juny 14

Pere Ameli, per tal que hi hagui una làmpada encesa davant l'altar de Santa Maria, dóna (a la Seu de Girona) un alou que té a Vilaroja i que consta d'un mas, un camp i una vinya. També cedeix a l'altar de Sant Miquel diversos masos possiblement perquè també hi hagi una làmpada encesa. Això s'haurà de complir fins a la fi dels segles.

[A] Original perdut.
A. Còpia, ADG, Dotalies Llibre II, pàgina 211 vers i revers.

El llibre esta escrit en lletra cursiva de difícil lectura. El contingut sembla una adaptació del text del pergamí, fet que es veu sobretot a l'escatocol.

Ego Petrus Amelii dimitto ad lampadam ardendam nocte ac die ante altare Sancte Marie, ipsum meum alodium de Villa Rubea, scilicet, ipsum mansum quem in habitat Bernardus Paschalis cum omnibus suis pertinenciis simul cum campo ipso qui est subtus ipsum mansum, sicut ego ipsum eum teneo et habeo usque ad ipsam uineam Petri de Gerundellam cum ipsa uinea que est super ipsam uineam et uadit super prenominatum mansum cum omni alodio que ibi habeo et teneo ego et homines per me cultum et heremum. Et dimitto altari Sancti Michaeli, quod est in ecclesia preffate Sedis, ipsas domos in quibus est ipsum Ammeliu cum domibus alique quas in habitat Petrus, hominis, et aliam que fuit Guillelmi Vincencii quam tenet Berengarius, capustolis, et *(full 211 revers)* aliam quam tenet Petrus Iohannis de quibus melius domibus exeunt quatuorperia componant et ipsum mansum quem uocant de Modagera apud Campum Dauranum cum omnibus pertinenciis suis et oliuariis et exit inde per censum ad Raimundus de Campo Tauriano, filium unum de [ ][1], mihi et nihil aliud et teneat hec omnia Sancti Michaelis predicti nocte tamen et marmistas omnibus diebus uite sue. Post obitum suum eligat unum presbiterum qui hec similiter faciat et sic eat de presbitero in presbiterum usque in finem seculi et tua.

Actum fuit hoc sacramentale per Petrus, presbiterum, XVIII kalendas iulii, anno XXVIII regni Lodouici regis et firmatum per supradictum testatorem et per Berengarius, Dei Gratia episcopum Gerundensium.

[1] No hem sabut desxifrar l'abreviatura. Potser *pricis*?

211

1136 juny 16

Umbert de Cruïlles dóna a Déu, al bisbe Berenguer de Girona i als seus successors, la tercera part de la tasca de Santa Maria de la Bisbal i les tasques de Sant Sadurní de Salzet i de Salelles, aquesta darrera dins Santa Eulàlia de Cruïlles, a canvi d'un feu que és d'Oliver.

[A] Original perdut.
B. Còpia, CC, pàgs. 127-128, ex A.
C. Còpia, LLVCG, full 194 revers, ex A.
a. Regest CCM, nº 249, ex B.
b. Ed. CAC, nº 264, ex B.
c. Transcripció RGLRV, nº 235, ex C. El daten de 1135.

Transcripció ex B:

Sit[1] notum cunctis presentibus atque futuris quoniam ego Umbertus de Crudiliis hac indicante scriptura diffinio, euacuo atque derelinquo domino Deo et tibi Berengarii[2], Gerundensis episcope, et successoribus *(pàg. 128)* tuis in perpetuum, illam terciam partem thascarum Sancte Marie Episcopalis et illam conuenienciam[3] denariorum quam pro prephata tercia parte thascarum per Oliuarium feuatarium meum unoquoque[4] anno in termino Pentecosthen[5] a te accipiebam propter illum honorem Sancte Marie prephate sedis quem per uocem capitiscolie habet uel habuit in parrochia Sancti Saturnini de Saliceto uel in parrochia Sancte Eulalie de Crudiliis, in loco uocitato Saleles[6], uel in aliis locis. Prephatum autem honorem de capitiscolia[7] pater meus habuit et tenuit quibusdam inperfectis[8] rationibus et ex toto deliberavit Gerundensi ecclesie partem sibi et mihi[9] uiolario iure retinens partem prephate sedi ex toto derelinquens. Que omnia ego prefatus Umbertus diffiniendo prefatas tascas[10] cum predicta conuenientia accipio a te predicte episcope per feuum et emendationem prefatarum rerum redditurus feuum Oliuario, feuatario meo.

Actum est hoc XVI kalendas iulii, anno XXVIII regni Lodouici regis.

Signum Umberti de Crudiliis, qui hoc fieri iussi, firmaui firmarique rogaui. Signum Gauzberti Vuillelmi[11] de Vulpiliaco. Signum Petri Alemanni[12]. Signum Guillelmi[13] Raimundi[14] de Petriniano[15]. Berengarius, Dei Gratia Girundensis[16] ecclesie

[1] B no té la primera lletra; C comença: *diffinicio facta per Umbertum de Crudiliis de illa tercia parte tascharum quam recipiebat in loco de Episcopali.*
[2] *Berengario*, c.
[3] *Conuenientiam*, C.
[4] *Uno quolibet*, C.
[5] *Penthecoste*, C.
[6] *Salelas*, C.
[7] *Capitiscolie*, C.
[8] *Imperfectis*, b; *In perfectis*, c.
[9] *In* és afegit per b.
[10] *Taschas*, C.
[11] *Uillelmi*, b; *Gauberti Guillelmi*, c.
[12] *Alamanni*, C.
[13] *Guilielmi*, b.
[14] *Raymundi*, C.
[15] *Serriniano*, C; *Setriniano*, c.
[16] *Gerundensis*, C.

episcopus. Berengarius, Gerundensis archidiaconus[17]. Berengarius, Sancti Felicis abbas. Arnallus Iohannis, presbiter et sacrista[18], suscripsi[19]. Berengarius, caputscole atque iudex.

Suscripsi Petrus, presbiter, qui hoc rogatus scripsi die et anno quo supra.

[17] *Archidiachonus*, C.
[18] *Et sacrista* no ho té C.
[19] No sabem amb qui va el *suscripsi*. La versió C el col·loca amb la signatura del davant.

212

1136/1137 juliol 24

Dalmau de Peratallada, amb el consentiment d'altres personatges, dóna a la Santa Església de Girona, al bisbe Berenguer i als seus successors, l'església de Sant Climent amb els seus drets i amb el cementiri a canvi de rebre en feu una terra situada al lloc anomenat Torena.

[A] Original perdut.
B. Còpia, ADG, CC, pàgs. 166-167, ex A.
C. Còpia, ACG, LLVCG, full 95 vers, ex A.
a. Regest CCM, nº 251. El data de 1137.
b. Ed. CAC, nº 265, ex B. El data de 1136.
c. Transcripció RGLRV, nº 236, ex C. El daten de 1136.

Si agafem com a inici de l'any el 24 de juny el document es data de 1136 però si el comptem a partir del 2 d'agost és de 1137.

Transcripció ex B.

Universis[1] hanc legentibus uel audientibus scripturam perhenniter pateat quoniam ego Dalmatius de Petra Incisa[2], consilio et uoluntate Gaucberti[3] Guillelmi[4] de Vulpiliaco, feuatariorumque suorum, Petri Arnalli et Guillelmi[5] Petri, diffiniens euacuo et modis omnibus derelinquo Domino Deo et Sancte Gerundensi[6] ecclesie et tibi dompne Berengarii[7], prefate sedis episcope, successoribusque tuis in perpetuum ipsam ecclesiam Sancti Clementis, que in regalibus Gerundensis Sedis preceptis cella que[8] nuncupatur, cum uniuersis decimis et primitiis[9] et oblationibus tam uiuorum quam etiam defunctorum ad predictam ecclesiam pertinentibus et cum ipso cimiterio quantum ad honestatis sepulturam necessarium[10] fuerit, ut ab hodierno die et deinceps[11] Gerundensis[12] ecclesia absque alicuius inquietudine prefatam[13] ecclesiam perhenniter habeat et possideat. Accipio autem a uobis in feuum[14] pro prefata commutatoria[15] diffinicione[16] ipsam terram Sancte Marie Sedis heremam siue cultam sicut incipitur ab ipsa Torena et uadit per ipsam uiam antiquam que dicitur comitalis uersus meridianam plagam usque ad ipsum torrentem de Clarano, similiter a prefato[17] loco Torena uersus aquilonarem partem per ipsam uiam que uadit usque ad eundem torrentem. Que omnia

[1] C comença: *diffinicio de omnibus primiciis domini de Petracissa.*
[2] *Petracisa*, C; *Petraincisa*, b.
[3] *Gauberti*, C.
[4] *Guilielmi*, b.
[5] *Guilielmi*, b.
[6] *Gerundensis*, C.
[7] *Berengari*, c.
[8] *Quidem*, b.
[9] *Primiciis*, C.
[10] *Necessariam*, C.
[11] Escriu la paraula sencera però a sobre hi posa una ratlla d'abreviatura.
[12] *Gerundensi*, c.
[13] *Prephatam*, C.
[14] *Feudum*, b.
[15] *Prephata comutatoria*, C.
[16] *Diffinitione*, C; *Diffinitione*, b.
[17] *Prephato*, C.

sicut prefatis[18] terminis[19] circumcinguntur[20] a Gerundensi ecclesia per benefitium[21] in feuum accipio ad uestrum domine presul successorumque[22] uestrorum seruitium et fidelitatem. Insuper ego Guacbertus[23] Guillelmi[24] per hac[25] prefeuatarius[26] per presentis scripture donationem dono Domino Deo et Sancte Sedi *(pàg. 167)* Gerundensi, ad declarandam et augmentandam[27] prefatam[28] commutatoriam[29] diffinitionem pontificalis mense usibus profuturum[30], totum illud alodium heremum siue cultum quod ego teneo uel homines per me infra alodium Sancte Marie Sedis et alodium Petri Gademiri et uineam Gaucberti[31] Berengarii et locum qui dicitur Torena sicut suis affrontationibus et terminis circumcingitur et habet ab occiduo centum III[32] dextros cum ipso[33] conclaui et de cicio[34] ab ipsa Torena usque ad ipsum biuium de Bruguera, quod fit in uia uetula, centum XXX[35] dextros a dextro[36] qui habet ulnas[37] VI[38] et dimidium pedem. Et de meo iure in ius et dominium Gerundensis Sedis perpetim mansurum transfundo.

Actum est hoc VIIII[39] kalendas augusti, anno XXVIIII[40] regni Ledouici[41] regis.

Signum Dalmatii[42] de Petra Inscisa[43]. Signum Gaucberti[44] Guillelmi[45]. Signum Petri Arnalli. Signum Guillelmi[46] Petri. Signum Rodlandi[47] de Petra Incisa[48]. Signum Dalmatii[49], predicti Dalmatii[50] filii. Signum Berengarii de Begur[51]. Signum Raimundi[52], fratris eius.

Suscripsit Petrus presbiter, hoc rogatus scripsit die annoque prefixo.

---

[18] *Prephatis*, C.
[19] No ho té C.
[20] *Circumcingitur*, b.
[21] *Beneffitium*, C.
[22] *Succesorumque*, C.
[23] *Gaubertus*, C; *Gaucbertus*, b.
[24] *Guilielmi*, b.
[25] *Per hac* és sobreposat; *prephatus*, C; *hanc*, b.
[26] *Feuatarius*, C i b.
[27] *Et augmentandam* no ho té C.
[28] *Prephatam*, C.
[29] *Comutatoriam*, C.
[30] *Pro futurum*, c.
[31] *Gauberti*, C.
[32] *C tres*, C; *CIII*, b.
[33] No ho té C.
[34] *Citio*, C; *Circio*, b.
[35] *CXXX*, C i b.
[36] *Dextre*, C.
[37] *Alnas*, C.
[38] C hi afegeix *ex* sobreposat.
[39] *IX*, C.
[40] *XXIX*, C.
[41] *Lodouici*, C.
[42] *Dalmacii*, C.
[43] *In Scisa*, c.
[44] *Gauberti*, C.
[45] *Guilielmi*, b.
[46] Guilielmi, b.
[47] *Rotlandi*, C.
[48] *Petraincisa*, b; *in Cisa*, c.
[49] *Dalmacii*, C.
[50] *Dalmacii*, C.
[51] *Dalmacii de Bagur*, C.
[52] *Raymundi*, C.

213

1136/1137 juliol 30

Reparació del pacte i la concòrdia que en temps passats es féu entre el bisbe Berenguer Gaucfred de Girona (de finals del s. XI) i els germans Guadall de Cruïlles i Berenguer Guadall. En aquell pacte els germans donaven al bisbe dues parts de la tasca de la vila de Santa Maria de la Bisbal, una d'elles en feu i l'altre en penyora, a canvi d'una cavalleria de terra. Per redimir la penyora el bisbe havia de pagar deu unces als germans abans de Pentecosta.

[A] Possible original perdut, potser unit per la part inferior a un altre duplicat per A, B, C.
[B] Possible duplicat perdut unit per la part superior a un altre original A per A, B, C.
C. Còpia del 21 d'agost de 1216 feta per Bernat Sanç i per Bernat Esteve, notari i canonge de Girona, 250 x 331, ADG, pergamins de la Mitra, calaix 15, La Bisbal 40, ex B. Potser anava unida a una altra còpia per A, B, C. A l'arxiu es data de 1137.
a. Regest PM, nº 40, ex C. El data de 1137.
b. Ed., MSMC, nº 25, ex C. El data de 1137.

No sabem si es feren dues còpies unides per A, B, C o bé si això només apareixia a l'original i la còpia l'imita. Davant de la ignorància, a l'aparell heurístic contemplem totes aquestes possibilitats.

Hec[1] est reparacionis scriptura quam ego Umbertus de Crudiliis et ego Alamandus de Valle Lubrica, coram Berengario Gerundensi episcopo et multa procerum multitudine[2], reparamus et testificamus illius pacti atque concordie que facta fuit inter Berengarium Guifredi, Gerundensem episcopum, et Guadallum de Crudiliis et Berengarium Guadalli, fratem eius. Continebat autem scriptura prefata pacti atque concordie que fuit inter prefatum episcopum Berengarium Guifredi et prefatos fratris Guadallum et Berengarium, quod dabat istis fratribus prefatus episcopus duas partes tascarum uille Sancte Marie Episcopale[3], una[4] in feuum et alteram in pignus pro una caballeria[5] terre que esset a ponte Gerunde usque ad Begur et a flumine Ticerii usque ad monasterium Gixalense. Et donec ista caballeria daret[6] et[7] dimitteret episcopus istud pignus[8] prefatis[9] fratribus si in festiuitate Pentecostem Gerundensis episcopus non daret X uncias prefatis fratribus pro quo dono et conueniencia prefati fratris conuenerunt prefate[10] episcopo, ut essent sibi fideles de sua uita et de suo corpore et de omni suo honore et adiuuarent eum contra cunctos homines et accomodarent ei unam bestiam

[1] *A, B, C, D, E, F, G, H, I, K, L, M, N, O, [P], Q* les lletres estan partides horitzontalment i hi manca el tros de dalt. A l'espai que queda entre elles i l'inici del text, en una classificació anterior algú hi escrigué el número 31.
[2] *Procerum multitudinem*, b.
[3] *Duas partes tascarum uille Sancte Marie Episcopale* està subratllat posteriorment a l'elaboració del document; pot interpretar-se com *episcopale* o *episcopalis*; *episcopalis*, b.
[4] *Unam*, b.
[5] *Caballaria*, b.
[6] *Daretur*, b.
[7] *Et* és sobreposat; no ho transcriu b.
[8] *Ipgnus*, b.
[9] *Prefatus*, b.
[10] *Prefato*, b.

recipiendam in hostem. Prefatam autem conuenienciam uidimus nos Umbertus et Alamandus prefati episcopi manu corroboratam et audiuimus eam legi in presencia Berengarii abbatis Sancti Felicis et Reamballi de Basilia et Oliuarii[11] de Laurano qui eam signo puncti proprie manus firmauerat iuxta mansum Raimundi Geralli de ipso Prato, bene et sufficienter[12], continentem ea quem[13] fratris inserta sunt[14], per Deum et per hec Sancta[15].

Actum est hoc III kalendas augusti, anno XXVIIII regni Ledouici[16] regis.

Signum Umberti de Crudiliis, signum Alamandi de Valle Lubrica, qui supradictum testimonium dedimus et iurando firmauimus. Berengarius, Dei Gratia Girundensis[17] ecclesie episcopus. Signum ista suprascripta[18] Bernardus firmo sacrista. Bernardus Ostolensis, leuita. Gaucefredus, leuita.

Suscripsi[19] Petrus, presbiter, hoc rogatus scripsi.

Bernardus Sancii*[20], qui hoc anno Domini M CC sextodecimo, XII kalendas septembris, fideliter translataui, suscripsi. Bernardus Stephani, Gerundensis canonicus et publicus notarius*, qui hoc translatum fideliter fieri iussi et est[21] manifeste probaui subscribo suscripsi[22].

[11] *Oliuario*, b.
[12] *Sufficienter*, b.
[13] *Que*, b.
[14] *In se*, b.
[15] *Sanctam*, b.
[16] *Ledouico*, b.
[17] *Gerundensis*, b.
[18] *Super scripta*, b.
[19] No ho transcriu b.
[20] La signatura de Bernat Sanç i la de Bernat Esteve estan escrites per la mateixa mà. Creiem que l'autògrafa és la de Bernat Sanç ja que ell consta com a copista.
[21] *Etiam*, b.
[22] *Signum* o *suscripsi*, depén de com volguem interpretar el dibuix. Tanquen el document dos signes que semblen la lletra *p* seguida d'un tres, els quals més que una abreviatura potser podríem interpretar-los com una mena de dibuix que indica el final del text.

214

1136 octubre 26

El clergue Berenguer juntament amb els seus germans Bernat, Pere i Guillem de Pujals, donen a Santa Maria de la Seu de Girona, a través del bisbe Berenguer, els canonges, Guillem de Morrofred i la seva descendència, una baiulia, drets i censos.

[A] Original perdut.
B. Còpia, ADG, CC, pàgs. 284-285, ex A.
a. Regest CCM, nº 250, ex B. El data del novembre.
b. Ed. CAC, nº 266, ex B.

[P]ateat cunctis hanc scripturam legentibus quoniam nos pariter, scilicet, Berengarius, clericus, Bernardus de Puials et Petrus et Guillelmus[1], fratres, nos simul in unum diffinimus et euacuamus et ex toto iachimus[2] Deo et Sancte Marie Sedis Gerunde in manu dompni Berengarii, Gerundensis episcopi, et canonicorum eius et tibi Guillelmo de Morrofred et omni posteritati tue ac successioni, ipsam baiuliam et forcias et toltas et[3] *(pàg. 285)* malos usaticos quod dicebamus habere in uestro manso et alodio quod fuit matris tue Guillelme[4], sororis[5] patris nostri, et quia non potuimus obtinere prefatam baiuliam per placitum uel iuditium. Facimus hanc concessionem inter nos et uos, ut nichil habeamus in uos uel in prefato manso et alodio nisi illum seruitium quod ydonei[6] testes dixerunt se audisse patrem nostrem[7] et nos ibidem habuisse per amorem et sine forcia et terras quas imparauimus uobis per hanc in uniuertia reddimus[8] uobis semper, ut donetis ipsum agrer ad concordiam nos inuicem reuocantes. Hoc est seruitium constitutum inter nos et uos, scilicet, in Pascha uel in quinquagesima tres ouos et caseum I talem qualis fiat in manso et migera[9] I de ciuada ad mensuram Balneolis in iunio et fexum I de palea et oiua I in sementaria et tragina I unius diei de asino in anno. Sicut superius scriptum est sic diffinimus Deo et Sancte Marie et tibi Guillelmo[10] te ipsum et prefatum mansum et alodium et omnia que aliquo modo dicebamus habere sine aliquo retentu quem ibi non facimus, ita ut nichil amplius in iamdictis[11] omnibus requiramus preter hoc seruitium quod superius scriptum est et propter hoc deffendamus uos et omnia uestra pro ut[12] melius potuerimus. Et si contigerit, ut homines uestri aut alii faciant clamorem de uobis, nobis faciatis eis inde directum per nos in loco ubi canonici Gerunde affuerint. Quam diffinitionem si quis infregeri teptauerit[13], non ualeat, sed duplam alteri cui infregerit compositionem persoluat, hac scriptura firmiter persistente.

Actum est hoc VII kalendas nouembris, anno XXVIIII regni Lodouici regis.

---

[1] *Guilielmus*, b.
[2] O potser *lachimus*.
[3] Repeteix *et* al final de línia i a l'inici de la següent.
[4] *Guilielme*, b.
[5] Primer escriu *uxoris* però després posa punts a sota d'*uxo-* i sobreposat hi col·loca *sor-*.
[6] *Idonei*, b.
[7] *Nostrum*, b.
[8] *In uniuertia reddimus* ho canvia b per *conuenientiam tradimus*.
[9] *Migeriam*, b.
[10] *Guilielmo*, b.
[11] *Iam dictis*, b.
[12] *Prout*, b.
[13] *Infringere temptauerit*, b.

Signum Bernardi de Puials, signum Guillelmi[14], fratris eius, qui hoc fieri iussimus, firmauimus firmarique rogauimus.

Petrus, presbiter, hoc rogatus scripsi die et anno suscripsi quo supra.

[14] *Guilielmi*, b.

215

1137 agost 12

Condicions sagramentals del testament de Pere Ameli de Girona, signat el 14 de juny de 1136. Deixa diverses propietats i diners a la Seu de Girona i mana que hi hagi una làmpada encesa per remei de la seva ànima.

A. Original, 543 x 201, ACG, pergamins, 231. A la guia de l'arxiu es data 1137.XI.12.

El pergamí té set forats, no gaire grossos, que afecten les línies 1, 2, 6, 7, 8, 9, 19, 20, 21 i 32. Així mateix estan subratllades amb tinta les línies de la 12 a la 15, des de *et dimitto lampadam ardendam* fins a *per me cultum uel heremum*, on hi apareixen unes disposicions favorables a la Seu de Girona.

Hec sunt condiciones sacramentorum quarum seriem ordinaui ego Berengarius, caputscole atque iudex, presentibus sacerdotibus Oliuario et Raimundo et Domno Berengario, Gerundensi episcopo, et aliis quam pluribus clericis siue laicis. In huius iudicii presencia et prefatorum noticia nos testes, scilicet, Iohannes, presbiter, et Petrus Raimundi, uerum pariter dantes testimonium iuramus in Deum et super altare Sancte Anastasie, quod situm est in ecclesia Sancte Marie Sedis Gerunde, quia nos uidimus et audiuimus presentes quando Petrus Amelii iacens in domo sua de Gerunda detentus ab egritudine qua obiit dum ad huc esset in sua plena memoria ac loquela ordinauit suam extremam uoluntatem et ordinacionem suarum rerum per suum firmum testamentum per quod constitu[ ]sent sui elemosinarii et manumissores, uidelicet, domnus Berengarius, Gerundensis pontifex, et Berengarius, caput scole, s[ ] cognatus eius, atque Arnallus, nepos eius, quibus iniunxit distribuere omnia que hab[e]bat per ordinacionem prefati testamenti si[cut] ipse disposuit ita dicendo:

In primis dimitto ad canonicam Sancte Marie Sedis Gerunde ipsum meum campum de Saltu quem dedi ei per scripturam donacionis et XX solidos denariorum et ipsam uoltam que est subtus murum predicte canonice cum ipso curtilio sicut iam dedi prephate canonice per cartam donacionis et habeat comunem exitum et introitum in ipso calle cum domibus Sancti Michaelis et domibus quas dimitto Amelio, nepoti meo. Et dimitto ad lampadam ardendam nocte ac die ante altare Sancte Marie ipsum meum alodium de Villa Rubea, scilicet, ipsum mansum quem in habitat Bernardus Pasqual cum omnibus suis pertinenciis simul cum ipso campo[1] qui est subtus ipsum mansum sicut ego eum teneo et habeo usque ad ipsam uineam Raimundi de Gerundella, cum ipsa uinea que est super ipsam uiam et uadit super prenominaum mansum cum omni alodio quod ibi habeo et teneo ego et homines per me cultum uel heremum. Et dimitto altari Sancti Michaelis, quod est in ecclesia prefate sedis, ipsas domos in quibus est ipsum Amenler cum domibus aliis quas in habitat Petrus hominis et aliam que fuit Guillelmi Vincencii quam tenet Berengarius, caput scole, et aliam quam tenet Petrus Iohannis de quibus omnibus domibus exeunt quatuor paria caponum et ipsum mansum quem uocant de Modegera apud campum Dauranum cum omnibus pertinenciis suis et oliuariis et exit inde per censum ad Raimundum de Campo Daurano parilium I de fe[ ]uli et nichil aliud et teneat hec omnia Sancti Michaelis, Iohannis, presbiter[2], quem ibi elegit et faciat ard[ere unam lam]padam ante altare Sancti Michaelis predicti nocte tantum et canat missas omnibus diebus uite sue. Post obitum suum eligo unum presbiterum qui hec similiter faciat et sic eat de presbitero in presbiterum usque in finem seculi. Supradictum uero honorem quem dimisi ad altare Sancte Marie ad lampadam concinnandam teneat coniux mea dum uixerit et faciat ardere eam nocte ac die. Post obitum uero eius remaneat ad Arnallum, nepoti meum, et posteritati sue cum Petro Arnalli, fratre suo, ut similiter faciant et nisi hoc bene fecerint imparet illum predictum hono[rem] sacrista Sancte Marie qui hoc semper fideliter faciat. Dimitto Sancti Felici solidos X denariorum. Dimitto Sancto Petro Gallicantus ipsum mansum de Serriano qui uocatur de Fonte cum omnibus suis pertinenciis, exceptis uineis quas dimitto uxori mee diebus uite sue et ipsam bosdam[3] quam habeo in pignus pro

[1] *Campo* és sobreposat.
[2] Hi ha un espai borrat.
[3] Potser vol dir *bordam*.

solidis V plate simul cum ipso uiolario quod inde teneo sicut in ipsa carta resonat post obitum uxoris mee et X solidos denariorum. Hoc totum dimitto Sancto Petro cum Petro, nutrito meo, ut bene eum teneant et faciant eum inde monachum. Dimitto Sancti Danieli solidos V et mansum iudaicum. Dimitto Sancto Martino solidos III. Sancte Susanne denarios XII. Sancti Cucufati de Saltu solidos II de blad. Sancto Nicholao solidos II. Sancte Eulalie denarios XII. Et dimitto Arnallo, sacriste, solidos V. Petro Sendredi solidos III. Oliua[ ] solidos II. Raimundo Isarni solidos II. Domno episcopo seniori meo dimitto ipsum mansum de Serriano cum suis pertinenciis. Ad Caualleriam Iherosolimitanam morabatinum I. Ad Hospital morabatinum I. Ad red[ ]e capturorum alium. Domno comiti seniori meo dimitto centum solidos. Dimitto Arnallo et Petro Arnalli, fratribus, nepotibus meis, ipsum operatorium meum de Forello et campum de Rosár et ipsum mansum de Villa Rubea quem tenet Petrus Pasqual. Et dimitto Amelio, nepoti meo, censum qui exit de domo ubi habitat Dominicus, scilicet, II solidos denariorum et ipsum casale quod ibi iuxta habetur et ipsum alodium de Iuiano et medietatem tascarum de Ipsa Adgiuira. Aliam medietatem uxori mee Bruneta. Et dimitto Bernardo et Berengario, nepotibus meis de Monte Curuo equam I et medietatem muli quem habeo cum Petro Bernardi, corrigiario, et ex duabus libris quas habeo in alodio eorum unam. Et dimitto Petro Raimundi, nepoti meo, ipsam fexam tortam que est in plano et uineam de bosco. Et dimitto Bruno, cognato meo, ipsum ortum nouum. Dimitto Berengario, capiti scolarum, meam mulam paruam et medietatem unius eque quam habeo cum abbate Gixalensi. Et dimitto beato Felici Gixalensi X solidos ordei quos mihi debet. Dimitto uxori mee Bruneta ipsas meas domos quas in habito de Muro cum ipso alodio Sancti Cucufatis unde exit par I caponum et ipso alodio Petri de Palacio unde exit par I gallinarum et omnia uascula mea maiora et minora et omnes meos pannos et medietatem molendini quem habeo cum Bruno, cognato meo, et ipsas uineas de Resclús, unam quam ego teneo et aliam quam habet per me Guillelmus Tunsi, et ipsam uineam Bernardi de uilla de Magno cum ipso alodio quod ibi habeo que omnia tenet in pignus Berengarius Tedmár pro C solidos denariorum. Et precipio ut redimatur istud pignus de ipsa mula quam mihi dedit Bernardus de uilla de Man et teneat illud dum uixerit prefata uxor mea. Post obitum eius remaneat Bernardo de uilla de Man ipsa uinea que est alodium eius. Et dimitto uxori mee predicte uineam quam habeo subtus ipsam Raimundi de Gerundella et mansum qui fuit Raimundi Fulconis cum suis pertinenciis et tres fexas terre quas comparaui in Saltu et ipsum meum ortum quod habeo ad Algiuiram in dominio totum et integrum, excepto hoc quod dedi ad ipsum hospital et habeat ingressum et regressum per ipsum ortum Natalis. Et precipio Amelio, nepoti meo, et uxori mee prenominate quibus dimisi ipsas tascas de Algiuira, ut annuatim persoluant Sancti Felici pro censu medium solidum plate. Et Sancto Petro Gallicantus IIII uncias piperis. Et dimitto Arnallo, nutrito meo, solidos II ordei et capam I. Et dimitto VIII prebendariis meis singulos solidos ordei. Et dimitto Guillelmo Rodballi, presbitero, morabatinum I. Petro, scriptori, solidos III. Et dimitto ad missas canendas solidos XXX. Et precipio ut mei manumissores soluant mea debita, scilicet, X morabatinos et XXX et VIII solidos denariorum. Et laxaciones denariorum superius scriptas de domibus subterioribus quas uendant et de meis espletis. Et Raimundo, prebendario meo, de orto solidos II ordei. Alia uero omnia que remanent ubicumque inueniantur dimitto uxori mee prenominate. Fuit factum prescriptum testamentum XVIII kalendas iulii, anno XXVIII regni Ledouici regis. Firmatum fuit a supradicto conditore Petro, signo puncti, et areliquis firmatoribus, scilicet[4], Berengario de Monte Curuo et Bruno et Petro Raimundi et Iohanne, presbitero, et Berengario, capitescole atque iudice, et Raimundo, comite. Scriptor Petrus. Nos supradicti testes testificamur et iuramus in Deum et in supradicto iuramento que sicut superius scriptum est ita a supranominato testatore Petro ordinatum est et firmatum nobis uidentibus et audientibus per extremam uoluntatem suarum rerum.

Late condiciones II idus nouembris, anno I regni Ledouici regis, infra primos VI menses post obitum predicti testatoris. Ihoannes[5], presbiter Sancti Michaelis*, signum Petri Raimundi, qui supradictum testimonium dedimus et iurando firmauimus[6]. Berengarius, Dei Gratia Girundensis

[4] Hi ha escrites unes paraules barrades amb una línia horitzontal: *Arnallo de Forello et Petro Arnalli et*. L'escrivent es devia equivocar.

[5] Hauria de dir *Iohannes* però es deixa la línia d'abreviatura i col·loca malament la lletra *h*.

[6] La part -*mauimus* està escrita a sota i envoltada per dues línies en angle de noranta graus que la separen de la resta del text.

ecclesie episcopus*.

Petrus, presbiter*, hoc rogatus scripsi cum literis rasis, dampnatis atque emendatis, die annoque prefixo.

216

1137 agost 13

Arnau Seniofred de l'Hort dels Grecs dóna a Santa Maria de Girona i a la canònica, un alou que és al sud de l'alou de la Seu. Aquesta propietat, temps enrere Arnau Seniofred l'havia comprada als prepòsits de la Seu de Girona Guillem Bernat de Navata i Arnau Joan.

A. Original, 119 x 248, ACG, pergamins, 230.

Al marge superior del pergamí hi ha escrit *nº 67*, el número que tenia el document en una classificació anterior.

Pateat cunctis hominibus hanc scripturam uidentibus quoniam ego Arnallus Seniofredi de Orto de Grecis dono Domino Deo et Sancte Marie Sedis Gerunde et eius canonice ipsum alodium quod comparaui preterito iam tempore longo per preceptum prepositorum Gerundensis ecclesie, scilicet, Guillelmi Bernardi Nauatensis et Arnalli Iohannis, quod est iuxta alodium prefate Sedis uersus meridianam partem. Sicut habetur et continetur prephatum totum alodium et suis quatuor afrontacionibus includitur sic dono et trado illud in ius et dominium iamdicte sedis et eius canonice, ad proprium ac francum alodium perpetuum habendum et possidendum.

Actum est hoc idus augusti, anno I regni Ledouici regis Iunioris.

Signum Arnalli Seniofredi, qui hoc donum feci firmaui firmarique rogaui. Signum Marie, uxoris eius. Signum Berengarii Petrus, sacer, suscripsi. Karta de Kabaneles[1].

Suscripsi Bernardus[2], subdiachonus*, qui hoc rogatus scripsi die annoque prefixo.

[1] Entre les signatures dels testimonis i la de l'escrivent hi ha aquesta frase, feta per la mateixa mà que la resta del text.
[2]En realitat diu *Bernirdus* perquè com que fa una signatura artística omet alguns traços.

217

1137 nouembre 24 (document no localitzat)

El prevere Guillem fa testament i tria com a marmessors al seu germà Pere, el seu nebot Pere, clergue, Berenguer de Sant Pere Despuig, Mateu, capellà de Ridaura, Guillem Jordà i Bord de Jovell.

Data: *VIII kalendas decembris anno XXX regni regis Leduici.*

La transcripció d'aquest document és a Constans, DB, nº 142, on s'indica que el text és a ADG, parròquia Santa Margarida de Bianya, pergamí original, un fons que no hem pogut localitzar.

218

1137 desembre 14?

Transacció indeterminada de béns entre Bernat i Pere Engilbert en la qual hi ha un dret de cens a favor d'una església.

[A] Original perdut.
B. Còpia que per la lletra ha d'ésser del s. XII, 179 x 143, ACG, pergamins, carpeta còpies, sense classificar.

La lletra del pergamí està gastada i amb prou feines es veuen algunes lletres, paraules o frases. La part de les signatures està més ben conservada. En total són dinou línies d'escriptura, sis de les quals corresponen a les signatures.

Al revers del document hi ha una referència que diu: *Sagristia Major. Pla de Gerona. 19 kal. Gener del any 1 del regne de Lluís Junior*, de la qual n'hem extret la data ja que avui dia és il·legible.

Sit notum cunctis quoniam ego [Bernardus] [ ] Petro Engilberti et illos [ ]ac fratribus [ ] modo [ ] que [ ] ad parte [ ] de occiduo [ ] predicti Bernardi. Sicut has IIII [ ] cum ingressibus et regressibus suis [ ] sibi qualicumque modo pertinentibus [ ] et [ ] annuatim pro cen[ ] et censum Sancti[ ] denario [ ] terre Engi[lberti] et fratribus tuis Poncio et [ ]. Si quis [ ] set duplam uobis compo[ ].

[ ] anno [ ] regni L[u]douicis regis.

Berengarius, Dei Gratia Girundensis ecclesie episcopus. [ ] superiori [ ] firmo sac[ ] Poncii hoc scriptum signo. Gerallus Corde Benigno. Berengarius, Girundensis archiaconus. + Petrus Arnalli[1] [ ] et [ ].

Suscripsi Petrus [ ]

Suscripsi [ ]* fideliter translatauit.

[1] O bé *Artalli*.

219

1138/39 gener 3

El bisbe Berenguer de Girona dóna a Arnau Gaucfred el mas on aquest habita, amb els camps d'herba, un camp de uinyes, i en feu la meitat de les dècimes de Sant Vicenç de Rupià. Per aquest feu Arnau Gaucfred jura fidelitat al bisbe i li promet diverses ajudes.

[A] Original perdut.

[B] Còpia perduda feta per Pere Sendre el juny de 1227, ex A.

C. Còpia, ADG, CC, pàg. 233, ex B. En cursiva, escrit als marges superior i dret, i afegit posteriorment a l'elaboració del cos principal.

a. Regest CCM, nº 513, ex C.

b. Ed. CAC, nº 268, ex C. El data de 1139.

El text està força gastat, sobretot el troç final i això fa que no es vegi bé la data.

Hec est conueniencia facta inter Berengarium, Gerundensem episcopum, et Arnallum Gaucefredi, filium Rudlendis, femine. Donat namque prefatus episcopus predicto Arnallo in uilla Sancte Marie Episcopalis ipsum mansum cum ferragenal[1] ubi Arnallus habitat prefatus et ipsum campum de uinealibus quem ipse Arnallus laborat et medietatem decimarum ecclesie Sancti Vincencii[2] de Rupiano ad feuum[3]. Propter quod feuum[4] ego predictus Arnallus conuenio tibi domne[5] Berengarii, Gerundensis ecclesie episcopi[6], et successoribus tuis in perpetuum, quod de ista hora inantea fidelis sum uobis de omni uitta[7] uestra et de honoribus uestris et de omnibus membris qui in corporibus uestris se tenent uel tenuerint et de omni honore quem Gerundensis ecclesie[8] hodie quocumque modo habet uel habere debet uel[9] inantea[10] cum meo [con]silio[11] habuerit. Item conuenio ego prefatus Arnallus tibi prefate episcope quod supradicto[12] fideliter permanente fidelitate faciam tibi ostem de uno cabello[13] uel mulo uel palafredo recipienti sine engan ad ferendum[14] unum militem uel unum armigerum sine engan et faciam uobis curts[15] et pleds et seguimens pro[16] caualcades sicut homo debit[17] facere ad suum meliorem seniorem et quod sim ipse solidus successorumque[18] uestrorum et non faciam seniorem[19] aliquem sine uestro consilio nec [ ][20] si habuero contra uestram

[1] *Ferregenal*, b.
[2] *Uincentii*, b.
[3] *Feudum*, b.
[4] *Feudum*, b.
[5] *Domine*,b.
[6] *Episcopo*, b.
[7] *Uita*, b.
[8] *Ecclesia*, b.
[9] *Habere debet uel* no ho transcriu b.
[10] *In antea*, b.
[11] Taca de tinta.
[12] *Supradicta*, b.
[13] Vol dir cavall però ho escriu malament; *caballo*, b.
[14] *Faciendum*, b.
[15] *Curtes*, b.
[16] *Et*, b.
[17] *Debet*, b.
[18] *Successorum*, b.
[19] *Seruire*, b.

uoluntatem. Prefata autem omnia et omnia bona seruitia que homo debet facere suo meliori seniori faciam uobis ego prefatus Arnallus et attendam sine engan colloquendo, expugnando[21], distendendo[22] et modis omnibus auxiliando per fidem rectam sine engan.

Actum est hoc III nonas ianuarii, anno I[I][23] regnante[24] Leudouico rege Iuniori[25].

Signum Arnalli Gaucefredi, qui hanc conuenientiam[26] feci, firmaui firmarique rogaui. Signum Otger de Munels. Signum Gausberti Guillelmi[27]. Berengarius, Dei Gratia Girundensis[28] ecclesie[29] episcopus.

Suscripsi Guillelmus[30], presbiter, qui hoc scripsi die et anno quo supra.

Ego Guillelmus[31] de Podio, presbiter, qui autenticum tenui et legi subscribo. Suscripsi Guillelmus[32] de Milleareis qui autenticum tenui et legi, subscribo.

Petrus Sendre, qui hoc fideliter translataui[33] kalendas iunii, anno Domini MCCXXVIIº.

---

[20] *Teneam*, b.
[21] *Impugnando*, b.
[22] *Definiendo*, b.
[23] Pels traços que fa el copista no està clar si hi ha una línia o dues.
[24] També podria ser *regnant*.
[25] *Iuniore*, b.
[26] *Conuenienciam*, b.
[27] *Guilielmi*, b.
[28] *Gerundensis*, b.
[29] No ho transcriu b.
[30] *Guilielmus*, b.
[31] *Guilielmus*, b.
[32] *Guilielmus*, b.
[33] *V* és afegit per b.

220

1138 març 31 (suspecte?)

Bernat Ponç i la seva esposa Bonadona juntament amb llur fill Ponç, per remei de la seva ànima, cedeixen a l'Hospital de Jerusalem un alou que tenen al comtat d'Empúries, al terme de la parròquia de Sant Sadurní de de Garriguelles, al puig que és sobre la coma de Vallmajor. Bernat de Peratallada, senyor del lloc, el deixa lliure dels drets que hi té per raó del seu domini i batllia.

[A] Original perdut.

B. Còpia simple de mitjan s. XII, 148 x 320, ACG, pergamins, 229. A la guia de l'arxiu es data 1137.III.27.

C. Còpia del 25 d'agost de 1273 autentificada pel notari Bernat de Vic, 613 x 222, ACG, carpeta còpies, doc. 29, segon document. Ex A. No apareix a la guia de l'arxiu.

El pergamí B presenta un petit forat a la part superior esquerra que afecta a la quarta línia. Així mateix la vora esquerra està malmesa en alguns llocs. Tant la signatura del bisbe Berenguer (no fa els traços, ni les ondulacions de la línia d'escriptura, ni la separació síl·làbica, etc. pròpies del bisbe) con la signatura de l'ardiaca Berenguer (els traços no són els seus) són imitacions ja que tenen traços iguals l'una com l'altra i semblen fetes per una mateixa mà. Dubtem també que la signatura de l'escrivent Ponç sigui autògrafa. Per això el pergamí ha d'ésser una còpia simple que, pel tipus de lletra, ens transportaria a mitjan s. XII. A la versió C, al costat del nom de l'escrivent, s'esmenten unes lletres rasurades i arranjades a l'octava línia, frase que no recull B. Així, C hauria estat copiat del desaparegut A i no pas de B.

El pergamí C conté tres còpies del mateix escrivent i notari.: es tracta de donacions a l'Hospital de Jerusalem fetes dins la parròquia de Sant Sadurní de Garriguelles.

Transcripció ex B:

Sub[1] Sancte et [ind]iuidue Trinitatis nomine ego Bernardus Poncii et uxor mea Bonadona[2] cum filio meo Poncio simul in unum, hac indicante scriptura remissione[3] peccatorum nostrorum offerimus, concedimus atque ex integro confirmamus Deo et Ospitali Iherosolimitano alodium nostrum quod habemus in comitatu Impuritanensi in[f]ra terminos parroechie Sancti Saturnini de Garrigoles, in ipso podio quod est super ipsam combam de Valle Maiori. Habet uero predictum alodium affrontationes ab oriente et a circio in alodio Sancti Saturnini, de meridie in terra Gaucberti de Thoro, de occiduo in alodio de nobis donatoribus. Quantum uero in predicto alodio uel infra predictas affrontaciones qualicumque modo habemus sic offerimus, concedimus atque inrefragabiliter cum consilio domni[4] Dalmatii de Petra Incisa in ius et dominium predicti ospitalis tradimus et in manu[5] Berengarii, eiusdem hospitalis ministri, ad possidendum ab ipso hospitali uel a suis ministris libere et quiete omni tempore confirmamus. Ego uero Dalmatius[6] de Petra Incisa dono et delibero Do[mino Deo][7] predicto hospitali quicquid in predicto alodio per dominium uel per baiuliam habeo, ut sit liberum sub predicto hospitali omni tempore. Iterum per eandem scripturam ego Berengarius, frater Dalmati de Petra Incissa[8], laudo et confirmo atque omnibus modis delibero supradictum donum.

Actum est hoc [die] II[9] kalendas aprilis[10], anno primo in quo Ledouicus flius Ledouici regnare cepit.

---

[1] C comença: *hoc est translatum fideliter sumptum a quodam instrumento incipiens per hunc modum.*

[2] *Bona Donna*, C.

[3] A sobre de la *n* final hi ha una mena de punt que podria correspondre a un signe d'abreviatura gastat. Per això i pel context hem optat per la forma *remissione* i no pas per *remission*.

[4] *Domini*, C.

[5] *Manus*, C.

[6] *Dalmacius*, C.

[7] Només *Deo*, C; La versió B no es llegeix bé.

[8] *Incisa*, C.

[9] Està força gastat però creiem veure els dos punts que separen els números de les lletres, i al mig dos uns. Al davant, a l'inici de la línia, creiem veure una *d* gastatda que possiblement correspon a la paraula *die*. La versió C escriu directament *hoc II*.

[10] Segueixen les paraules *primo annoque* barrades amb una línia horitzontal. Darrere d'elles l'escrivent rectifica i escriu *anno primo*.

Signum Bernardi Poncii, signum Bonadona[11], signum Poncii, qui hoc firmauimus[12] firmarique rogamus. Signum Dalmatii[13] de Petra Incissa[14]. Signum Berengarii, frater eius. Signum Thomas. Signum Raimundi Baronis. Signum Guillelmi Raimundi, ferrarii. Berengarius, Dei Gratia Girundensis ecclesie episcopus. Berengarius Girundensis, archidiaconus.

Suscripsi Poncius, presbiter, qui hoc rogatus scripsi die et anno quo [supr]a[15].

[11] *Bona Donna*, C.
[12] *Firmamus*, C.
[13] *Dalmacii*, C.
[14] *Incisa*, C.
[15] C finalitza diferent: *Suscripsi Poncius, presbiter, qui hoc rogatus scripsi cum literis rasis uel emendatis in octaua linea die et anno quo supra. Signum Bernardus Palacioli*, qui VIII kalendas septembris, anno Domini M CC LXX tercio, hoc mandato Bernardus de Vicco, publici Gerundense notari,i fideliter translatauit. Ego Bernardus de Uicco, publicus Gerundensis notarius*, signum, et iudex ordinarius Domini regis, qui hoc translatum cum autentico manifeste probaui subscribo, probatum est.*

221

1138 abril 9

Galceran de Sales amb el consentiment de la seva esposa Arsèn, de llur fill Arnau Joan i del seu germà Bernat Joan, empenyora a Santa Maria de Girona i al bisbe Berenguer els drets d'alberga i d'aliments que té al terme de Sant Iscle de Bàscara, per cent morabatins marins d'or.

[A] Original perdut.
B. Còpia, ADG, CC, pàg. 92-93, ex A.
a. Regest CCM, nº 252, ex B.
b. Ed. Marquès, CAC, nº 267, ex B.
c. Ed. SEB, ex B.

[I]n Dei eterni nomine ego Gaucerandus de Sales consilio et uoluntate Arnalli Iohannis, filii mei, et Bernardi Iohannis, fratris mei, nec non[1] et Arsendis, uxoris mee, inpignoro[2] Domino Deo et Sancte Marie Sedis Gerunde et tibi domne[3] Berengarii, prephate sedis episcope, omnes ipsas albergas et cibarias quas ego habeo infra terminos parrochie Sancti Aciscli de Baschara propter centum marabetinos merinos bonos et legitimos in auro et pondere atque moneta quos in auro et argento de rebus prefate sedis accipio ad meum laudamentum. Prefatas autem albergas atque cibarias tantum ac tamdiu prefatas[4] sedes et prephatus episcopus[5], uel cui ipse in uita sua donauerit uel dimiserit, in pace quieta teneat et possideat, donec ego prephatus Gaucerandus uel legalis meus successor[6] istius honoris reddam uel reddat prephate sedi uel tibi predicte episcope sicut superius dictum est prenominatos C marabetinos sine uestro engan.

Actum est hoc V idus aprilis, anno primo regni Lodouici regis Iunioris *(pàg. 93)*.

Signum Gaucerandi de Sales, signum Arnalli Iohannis, filii eius, signum Bernardi Iohannis, fratris[7] prescripti Gaucerandi, qui hanc inpignorationis[8] scripturam laudamus et confirmamus et testes firmare rogamus. Signum Arsendis, uxoris prephate Gaucerandi. Signum Raimundi de Pontons. Signum Ademari de Guixano. Signum Guillelmi[9] de ipso Monel. Signum Bernardi, capellani. Signum Petri, baiuli de Baschara. Signum Arnalli, fratris eius.

Petrus, sacerdos, qui hanc scripturam pignorationis rogatus scripsi sub die et anno, suscripsi, quo supra.

[1] *Nec non*, b; *Necnon*, c.
[2] *Impignoro*, b.
[3] *Domin*e, b.
[4] *Prefata*, b.
[5] *Episcope*, c.
[6] *Successorum*, c.
[7] Ho repeteix dues vegades.
[8] *Impignorationis*, b.
[9] *Guilielmi*, b i c.

222

1138/1139 juliol 7

Pere Ramon fa testament i tria com a marmessors la seva esposa Matilla, Bernat Joan de Sales, Pere Berenguer, Pere Rimbau, Guillem Hug i Guillem de Malpàs. Mana ésser enterrat a Sant Esteve de Banyoles. Deixa un morabatí a la Seu de Girona i dos al bisbe.

A. Original, 392 x 429, ACG, pergamins, 233. A la guia de l'arxiu es data 1138.VII.7.

El pergamí té destruïdes algunes parts de la vora esquerra i també presenta uns petits forats que afecten les línies 22 i 23.

Només és autògrafa la signatura de l'escrivent tot i que algunes d'elles sembla que vulguin ser imitacions. No tenim, però, cap indici clar que ens pugui indicar si és una còpia simple.

Quia nullus in carne positus mortem euadere potest, idcirco ego in Dei nomine Petrus Raimundi timeo penas Inferni et desidero gaudia Paradisi dum sum in egritudine detentur, timeo ne mors mihi subito ueniat qua propter uolens ordinare res meas mobiles et immobiles. Eligo manumissores meos in meo pleno sensu ac integra loquela, scilicet, Bernardum Iohannis de Salis et Matillam, uxorem meam, et Petrum Berengarium ac Petrum Riamballi et Guielmum Ugonis et Guielmum de Mal Pass, ut isti distribuant res meas et meum honorem sicut hic scriptum inuenerint:

In primis iubeo corpus meum sepelire in cimiterio Sancti Stephani Balneolis et dimitto eidem cenobio Sancti Stephani X morabatinos ad tabulam. Et Stephanum, filium meum, per monacho cum ipso manso de uilla Rasa. Et uxor mea et filii mei [ ]ent ei indumenta et lectum et unum conred ad seniores et alium per meum conuiuium. Dimitto Sancte Marie Sedis Ierunde I morabatinum. Episcopo eiusdem sedis II morabatinos precórque, ut soluat meum tumulum. Ad redimendos captiuos[1] I morabatinum [et][2] [cen]obio Sancte Marie Riuipollentis II morabatinos. Sancto Iohanni Riuipollentis I morabatinum. Cenobio Sancti Petri Bisulluni alium. Sancte Marie castri Bisulluni alium. Sancto Laurencio de Monte alium. Sancte Marie Letonis alium. Sancto Petro de Rodis alium. Sancto Martino de Pala[ ]ol alium, ad clericos eiusdem ecclesie alium. Sancto Saturnino de Villa Vendud alium. Operi Sancti Andree de Mata alium. Guielmo Bernardi I morabatinum per trigi. Guielmo Raimundi alium. Iohanni scriptori alium per trigi. Bernardo de Lorecan alium per trigi. Ospicio Iherosolimitano III morabatinos.[3] Templi III morabatinos. Omnibus presbiteris qui sequti fuerint me ad sepeliendum unicuique XII denarios. Petro Berengarii de Bisulluno II morabatinos et I equum quem debeo ei, soluant eum filii mei Bernardus et Petrus. Filie mee Fresche dimitto XX morabatinos et pignora [q]uam teneo de Petro de Serra per II libras plate obtime per suam hereditatem. Et uxor mea et filii mei redimant ipsud[4] pignus de VII morabatinos et donent filie mee predicte indumentum et maritent eam. Et istos morabatinos predictos donent manumisso[re]s mei de mea cupa argentea et, si aliquid super fuerit de predicta cupa, donent predicti manumissores ad uxorem meam et illa soluat mea debita que

[1] Hi ha una línia a sobre com si fos una abreviatura però no té gaire sentit. Potser volia dir *captiueros*? Més aviat podria ser una guixada.
[2] Possible *et*.
[3] A l'inici de la línia apareix la paraula *milicie*, barrada amb un traç horitzontal.
[4] La *p* té una línia d'abreviatura que la convertiria en *per*, però ha d'ésser un error ja que sinó ens apareixeria una paraula sense sentit: *ipersud*.

debeo in Bisulluno. Dimitto Bernardo, filio meo, ipsum alodium de Villa Rotunda per suam [h]ereditatem et dimitto ei ipsum castrum de Dus Chers quantum ad ipsum castrum pertinet et castrum de Crexel et quantum ad ipsum castrum pertinet et omne feuum quod Guielmus Raimundi de Mal Anno tenet per me accipiat per manus Bernardi filii mei et [ ]ciat ei sacramentum. Alodium de Vingeres, quod Bernard comes dedit mihi per alodium, sicut est in parroechia Sancti Vincencii de Maiano et in parroechia Sancti Martini de Villa Mala, et ut dedit mihi dominus meus predictus comes, sic dimitto Bernardo filio meo per melioracionem cum predictis castris, exceptus III mansos quos retineo: illum de Spera Pans et alium de Iohanne Agemal et illum de Riera. Dimitto Petro, filio meo, ipsum mansum de Curso per suam hereditatem et per melioracionem. Dimitto eidem Petro ipsa alodia et feuuos et baiulias et adquisiciones que habeo et teneo uel habere debeo qualicumque modo auctoritate uel uoce et ipsum feuum quem teneo per domnum comitem seniorem meum in parroechia Sancte Cecilie de Moión in loco quem uocant Capeleres et Muixuns. Predicta alodia et feuuos et baiulias et adquisiciones sunt in parroechia Sancti Saturnini de Villa Vendud, exceptos quatuor mansos quos retineo de alodio in predicta parroechia Sancti Saturnini: unim de Turres et alium de Arnallo[5] Lumbardi de Serra et tercium de Riba et quartum de Petro Boni Filio. Istas supras scriptas melioraciones dimitto predictis filiis, tali pacto ut si quis ex eis obierit sine infantibus legitimi coniugii remaneat sua melioracio alii. Quod si ambo mortui fuerint sine infantibus legitimi coniugii remaneant predicte melioraciones Berengario et Arnallo si uiuu fuerint. Dimitto Berengario, filio meo, ipsum feuum quem teneo per uicecomitem to[tu]m ab integro et est istum feuum in parroechia Sancti Stephani de Briulpho et in parroechia Sancti Martini de Capelada et in parroechia Sancti Fructuosi de Ursiniano, tali pacto ut si ipse obierit sine infantibus legitimi coniugii remaneat Arnallo, filio meo. Dimitto eidem Arnallo, filio meo, mansum de Turres per suam hereditatem et per melioracionem dimitto ei ipsum mansum de Spera Pans et ipsum mansum de Serra ubi habitat Arnallus Lumbardi, tali pacto ut si obierit absque infantibus legitimi coniugii remaneat supradicto Berengario, fratri suo, et si Berengarius et Arnallus obierint sine infantibus legitimi coniugii, predictum feuum et melioracio remaneat Bernardo et Petro siue illi qui [u]iuus fuerit. Dimitto Flandine, filie mee, ipsum mansum de Agemal ubi habitat Iohannes per suam hereditatem et maritet eam Bernardus, frater eius, et si ipsa obierit absque infantibus legitimi coniugii remaneat mansus predicto Bernardo. Dimitto Iordane, filie mee, ipsum mansum de Villa Vendud ubi habitat Petrus Bonifilius per suam hereditatem, quod si obierit sine filii legitimi coniugii, predictus mansus remaneat Petro, fratri suo, et Petrus ma[ ][6] Guillam, filiam meam, dimitto in cosimento uxoris mee et filiorum meorum ut maritent eam. Guielmo, filio meo, dimitto ipsum mansum de Riba qui est in parroechia de Villa Vendud per suam hereditatem. Omnem meum[7] de Bianna, quem teneo per uiolarium sedis Gerunde, dimitto ipsi sedi solide et libere. Ademaro, filio meo, dimitto mansum de Curtes per suam hereditatem et dimitto eum intuicione et baiulia Sancte Marie Sedis Ierunde et episcopi ac clericorum eiusdem sedis cum hac sua hereditate. Dimitto cenobio Sancti Mikaelis de Fluuiano I mansum de Villa de Mil quem emi de Guielmo Lubatun. Dimitto Bernardo et Petro, filiis meis, ipsos meos directos quos habeo in castrum de Mata et meas domos de Bisulluno, ut habeat equaliter et si quis exeis primus obierit sine infantibus legitimi coniugii pars eius ad alium ueniat. Dimitto Bernardo, filio meo, ipsum meum alpergum et elmum. Dimitto Matille, uxori mee, omnem prescriptum honorem sine impedimento alicuius quandiu sine uiro fuerit et suos filios et meos

[5] Sobre la *ll* i la *o* hi ha una mena de ratlla d'abreviatura però no té cap sentit.
[6] Paraula/es borrada. Per això queden sense sentit les lletres *ma* anteriors.
[7] Paraula/es borrada.

nutrire uoluerit, quod si uirum ducere uoluerit, dimitto ei mansum de Riera de uita sua, post mortem cuius reuertatur ad Bernardum et, si ipsi Bernardus obierit absque filiis, ad Petrum. Et dimitto ei omne suum sposalicium, excepto manso de Villa Rasa quem superius dimisi cenobio Sancti Stephani pro emenda, cuius dono ei mansum de Suler et molinum quod sposalicium habeat licenciam dandi cuicumque uoluerit de suis infantibus. Iterum laudo ei et dono unum equum et II mulos quos dedi ei et III equas et quatuor uaccas et I c[i]phum argenteum et III cocleas argenteas que dono ei per uestimentum et suum anulum et omnes suos pannos omni sue uoluntati cum uiro uel sine uiro et de alio mobili suam medietatem et aliam medietatem inter omnes meos infantes: est autem hoc sponsalicium in parroechia Sancti Vincencii de Camus. Uxorem meam et omnes filios meos dimitto in potestate Dei et intuicione et baiulia domni Raimundi, comitis, et domni Ranmiri, regis et uicecomitis, et Gaucerandi de Sales et Guielmi Raimundi [ ]ann[8] et aliorum meorum amichorum. Si quis contra hoc testamentum uenerit ad inrumpend[um], [non u]aleat quod requirit, set quo actus hec omnia in duplo componat.

Quod actum est nonas iulii, anno II regni Ludouici regis Iunioris.

Signum Petri Raimundi, qui hoc testamentum feci [ ] et iussi testesque firmare rogaui. Signum Bernardi Iohannis de Salis. Signum Matille, uxoris eius. Signum Petri Berengarii. Signum Petri Risemballi. Signum Guielmi Ugonis. Signum Guielmi de Mal Pass. Guillelmus, presbiter. Signum Guillelmi Raimundi de Malan. Signum Bernardi, filii mei. Signum Petri, filii mei. Signum Berengarii, filii mei. Signum Arnalli. Signum Ademari. + Signum Bertrandi de Bago.

Guillelmus, leuita*, qui hoc rogatus scripsi die et anno quo suscripsi supra.

[8] No es pot llegir què hi ha perquè està gastat i foradat.

223

1138 setembre 21

Pere Bernat, la seva esposa Adaled i llurs fills Bernat, Ramon, Anglesa i Adaled, venen a Dalmau una sagrera que és a l'alou que els donadors tenen de part de l'església de Sant Martí de Fellines. Ho venen per nou sous de moneda gironina i per aquesta venda Guillem Gaucfred de Cervià rebrà set sous de moneda gironina. De la sagrera s'haurà de pagar cada any com a cens (a l'església) una lliura de cera.

A. Original, 145 x 196, ACG, pergamins, 234.

Els pergamí té dos petits forats, un a la línia vuit i un altre a la quinze, que no afecten per a res la lectura del text.

Aquesta transacció no és res més que el canvi de tenidors d'una sagrera, que havia estat arrendada per l'església de Sant Martí a Pere Bernat i la seva família, i ara ells es venen aquest dret a un altre a canvi d'uns sous. Al text hi apareix un tal Guillem Gaucfred de Cervià que també cobra per la venda i que devia ésser el batlle o senyor del lloc i com a tal hi devia tenir algun dret.

Sit notum cunctis presentibus atque futuris quoniam ego Petrus Bernardi et uxor mea Adaladis et filiis uel filiabus nostris, hid sunt Bernardus et Raimundus siue Anglesa, filia nostra, et Adalet, nos simul in unum uendimus tibi Dalmacio ipsum nostrum sacrarium quod est alaudium quod nos habemus et tenemus per Sancto Martino intus in Villa Fellines. Et est censum eiusdem sacrarium per unumquemque annum unam libram cere et per nonom solidos monete Gerunde quod nos accepimus de te Dalmacio prescripto. Et Guilelmus Gaufred de Ceruiani habet de hac uendicione septem solidos monete Gerunde. Si quis homo uel femina qui [con]tra istam uendicionem uenerit ad irrumpendum, non hoc ualeat uendicare quod requisierit, sed componat in duplo cum omni sua melioracione et inantea ista scriptura uindicione firma et stabilis maneat[1] omni tempore.

Acta ista scriptura XI kalendas octobris, anno IIº regni Leudouici regis Iunioris.

Signum Petri Bernardi, signum Adaladis, uxor eius, signum Bernardi, signum Raimundi, signum Anglesa, signum Adaled[2], nos simul in unum qui hanc uindicionem fecimus et firmamus, testes firmare rogamus. Signum Raimundi, frater. Signum Geralli. Signum Guillelmi Arnust[3]. Signum Guillelmi Gauffredi, qui hoc fecit fieri. Signum Archiballi.

Signum Bernardus, presbiter*, qui hoc scripsit die, + signum, annoque prefixo.

[1] *Maneat* és sobreposat.
[2] El final *led* està escrit a sota.
[3] *Arnust* està escrit a sota i separat de la resta del text per dues línies en angle recte que la separen de la resta del text.

224

1138 desembre 3

L'home anomenat Roc de Púbol i el seu germà Arnau donen a Santa Maria de la Seu de Girona, a la canònica, al bisbe Berenguer i a Guillem de Peratallada, nebot de bisbe, un alou situat a Monells, el qual el seu pare tenia empenyorat i que ells ara tenen per Dalmau de Peratallada i el seu fill. Al mateix Dalmau li donen una cavalleria de terra i la quarta part de les dècimes de l'església de Sant Martí d'Empúries a canvi d'una euga.

A. Original, 126 x 248, ACG, pergamins, 235.
B. Còpia, ACG, LLVCG, full 188 revers., ex A.
a. Transcripció RGLRV, doc. 219, ex B. La daten de l'11 de desembre de 1132.

Transcripció ex A:

In[1] Dei nomine ego[2] qui dictus sum Rog de Pubol[3] et Arnallus, frater meus, difinimus[4] Deo et Sancte Marie Sedis Gerunde et eius canonice et tibi domno[5] Berengarii[6], eiusdem sedis episcope[7], et Guillelmo de Petra Incisa, nepoti tuo, ipsum alodium de Munello cum omnibus ad se quocumque modo pertinentibus quod alodium Bone Filius Guillelmi, pater noster, habuit et tenuit impignus[8] et nos ipsi tenuimus et abuimus[9] per Dalmacium[10] de Petra Incisa et filium eius Dalmacium[11], pro una caballeria[12] terre que ualeret quartam partem decimarum ecclesie Sancti Martini de Impuries[13], quam ipso[14] Dalmacius[15] nobis donare conuenerat. Quam conuenienciam[16] et decimas et caballeriam[17] prefatam nos, prefati fratres, ego[18] qui dictus sum Rog de Pubol[19] et Arnallus, difinimus[20], euacuamus et modis omnibus dimitimus[21] tibi predicte Dalmacii[22] et eximus de tuo hominio accipientes de te unum equm animo gratuito et uoluntate libenti. Omnia autem superius scripta nos prenominati fratres ego[23], qui dictus sum Rog et Arnallus, difinimus[24], euacuamus et modis omnibus sine alico[25] retentu derelinquimus uobis prefatis omnibus sine aliquo[26] fraude et deceptione et aliquo malo ingenio. Si quis hoc dirrumpere[27] temptauerit non uendicare ualeat[28] quod requisierit, sed[29] facta triplici compositione, hec scriptura inuiolabilis

[1] Hi manca la primera lletra, B.
2 Espai en blanc.
[3] *Pubel*, B.
[4] *Diffinimus*, B.
[5] *Domine*, B.
[6] *Berengario*, a.
[7] *Episcopu*, a.
[8] *In pignus*, B.
[9] *Habuimus*, B.
[10] *Dalmatium*, B.
[11] *Dalmatium*, B.
[12] *Caballaria*, B.
[13] La primera vocal era una *e* que corregí amb una *i* grossa.
[14] *Ipse*, B.
[15] *Ipse Dalmatius*, B.
[16] *Conuenientiam*, B.
[17] *Caballariam*, B.
18 Espai en blanc.
[19] *Pubel*, B.
[20] *Diffinimus*, B.
[21] *Dimittimus*, B, on una *t* és sobreposada.
[22] *Dalmaci*, B.
23 Espai en blanc.
[24] *Diffinimus*, B.
[25] *Aliquo*, B.
[26] *Aliqua*, B.
[27] *Dirumpere*, B.
[28] Darrere de *valeat* hi ha un signe semblant a una *s* o bé una *i* que podria tractar-se d'una ratlla ja que la seva presència no sembla alterar el contingut de la frase. La versió B l'omet.

maneat.

Quo[30] acta est IIIº nonas decembris, anno IIº regni Ledouici[31] Iunioris.

Signum[32] qui dictus sum Rog de Pubel, qui hanc difinicionem[33] fecimus, fieri iussimus, firmauimus firmarique rogauimus. Signum Guillelmi Gaucefredi de Ceruiano. Signum Jacobus[34] Guillelmi de Vulpiliaco

Suscripsi[35] Bernardus, ipodiachonus*, qui hoc rogatus scripsi die annoque prefixo.

[29] *Set*, B.
[30] *Que*, B.
[31] *Lodouici*, B.
32Espai en blanc.
[33] *Diffinitionem*, B.
[34] *Iacobi*, B.
[35] No ho transcriu a.

225

1139 abril 4

Ramon Arnau reté injustament un alou que ara cedeix a Sant Sadurní de Salzet, situat dins d'aquesta parròquia, i que consisteix en una terra als Aquals, una altra a la Font Constantina i una feixa a Campmajor.

A. Original, 172 x 315, ACG, pergamins, 232. A la guia de l'arxiu es data 1138.IV.4.
B. Còpia del 28 juny de 1318 *(IIIIº kalendas iulii anno Domini Mº CCCº octauodecimo)* feta pel notari Berenguer Roig i el prevere Ponç Albert, 251 x 297, ACG, carpeta còpies, doc. 22.

Transcripció ex A:

Pateat[1] hec audientibus quoniam ego Raimundus Arnalli recognosco me actenus tenuisse et habuisse iniuste alodia Sancti Saturnini quem uocant de Salzed. Unde iram Dei metuens, diffinio et delibero ea ex integro ecclesie Sancti Saturnini predicti in manus Guillelmi Burgundionis, plebani, ad faciendam suam uoluntatem secundum dispositionem[2] ipsius plebani uel successorum suorum omni tempore. Prefata uero alodia continente[3] infra terminos ipsius parroechie et sunt pecie terre II et fexa I. Est autem pecia I ad Ipsos Aquáls[4], habens affrontationem ab oriente in terra de me Raimundo Arnalli, habens dextros XX et palmos II, de meridie in uia publica, habens dextros XXIIII, de occiduo in terra Sancte Marie Girunde[5] siue heredum, dextros XXII et alna I, de circio in terra de me Raimundo Arnalli, dextros XXX et alna I. Alia pecia terre est ad Fontem Constantina, affrontat ab oriente in terra de me Raimundo Arnalli, habens dextros XXIII et medium[6], de meridie in terra de me ipso, habens dextros XXVII minus alna I et uadit usque ad fontem, de occiduo affrontat in ipso torrente, habens dextros XX, de circio in terra de me prefato Raimundo, habens dextros X. Hi uero termini et dextri[7] comprobati ac[8] piduati sunt ab Arnallo Guillelmi, patre meo. Prefata uero fexa terre est ad Campum Maiór[9] et affrontat ab oriente in uia Mercadera, habens dextros XXVIIII, de meridie in terra Raimundi de Angleso[10], dextros VII et alna I, de occiduo in terris Sancte Marie et aliorum heredum, dextros XXVIIII, de circio in terra de me Raimundo Arnalli, habens dextros VIIII. Si quis hoc disrumpere temptauerit in duplum restituat.

Acta carta diffinitionis[11] uel deliberationis[12] II nonas aprili, anno II Leodouici regis Iunioris.

---

[1] B comença: *hoc est translatum fideliter sumptum IIIIº kalendas iulii anno Domini Mº CCCº octauodecimo a quodam instrumento cuius tenor talis est.*
[2] *Disposicionem*, B.
[3] *Continentur*, B.
[4] *Aguals*, B.
[5] *Gerunde*, B.
[6] B hi afegeix *et*.
[7] *Dextros*, B.
[8] *Et*, B.
[9] *Maiori*, B.
[10] *Raymundi de Anglesio*, B.
[11] *Diffinicionis*, B.
[12] *Deliberacionis*, B.

Signum Raimundi Arnalli. Signum uxoris eius Ermessendis. Signum Arnalli Guillelmi. Signum Guillelmi Bernardi, plebani[13]. Signum Raimundi, presbiteri. Signum Berengarii de Guardia. Signum Raimundi Ioér.

Bernardus, scriptor, suscripsi*.

Qu[14].

[13] La terminació *n*i està escrita a sota, rodejada per l'esquerra i per baix amb dues línies en angle recte que la separen de la resta del text

[14] Sembla com si l'escrivent hi hagués volgut començar a escriure una paraula o frase però ho hagués deixat estar (*qui hoc scripsi*, etc.).

226

1139/40 abril 5

Ponç de Palol i els seus germans Arnau, Ramon i Bernat, amb el consell de Berenguer de Camps, llur feudatari, i de Pere, germà d'aquest darrer, i altres personatges, donen a Santa Maria de la Seu de Girona, al bisbe Berenguer i als seus successors les tasques de la vila de Domeny, dins la parròquia de Sant Feliu de Girona, tal i com ho manà Guillem Ponç, el seu difunt pare.

[A] Original perdut.
B. Còpia, ADG, CC, pàgs. 362-363, ex A.
a. Regest CCM, nº 255, ex B.
b. Ed. CAC, nº 270, ex B.

La datació per l'Encarnació en estil pisà és de 1139 mentre que pel rei ens dóna 1140.

[I]n Dei nomine ego Poncius de Palaciolo et Arnallus, frater meus, Raimundus atque Bernardus, consilio et uoluntate feuatariorum nostrorum Berengarii de Campis et fratris sui Petri, Petri quoque Berengarii de Camons et fratris suis Dalmatii, uoluntate Guillelmi[1] Poncii, patris nostri olim defuncti, suffulti amicorumque nostrorum consilio diffinimus, euacuamus, reddimus ac donamus Domino Deo et Sancte Marie Sedis Gerunde et tibi donpne[2] Berengarii, prefate sedis episcope, successoribusque tuis prephate sedis episcopis in perpetuum omnes ipsas[3] thascas de uilla Domein et de hiis omnibus que infra prephate uille terminum habentur tam de pane quam de uino quam de omnibus rebus que dici uel nominari possunt ad omnem uoluntatem uestram faciendam. Que omnia sunt in comitatu Gerundensi, in parrochia Sancti Felicis martyris Gerunde, in prenominata uilla de Domen uel in eius terminis et sicut ea Poncius Guillelmi[4], auus noster, uel Guillelmus[5], prephatus pater noster, uel eorum feuatarii quocumque modo melius habuerunt uel tenuerunt uel alique persone per eos uel per nos, sic nos prephati Poncius, Arnallus, Raimundus atque Bernardus diffinimus, euacuamus, reddimus ac donamus domino Deo et prephate sedi et tibi predicte presul et tuis successoribus sine omni engan, sicut ad utilitatem predicte ecclesie et mense pontificalis aliqua persona utilius uel sanius suscipere uel intelligere potest uel poterit.

Actum est hoc nonas aprilis, anno Incarnationis Dominice millesimo[6] XXXº VIIIIº post millesimum, regni etiam Lodouici regis Iunioris anno IIIº.

Signum Poncii de Palaciolo, signum Arnalli, fratris eius, signum Bernardi, fratris eius, qui hanc diffinitionem et euacuationem fecimus, firmauimus firmarique rogauimus. Signum Berengarii de Campins. Signum Petri, fratris sui. Signum Petri Berengarii de Camons. Signum Dalmatii, fratris eius. Signum Arnalli de Aqua *(pàg. 263)* Viua. Signum Berengarii, filii eius. Signum Guillelmi[7], filii eius. Signum Petri Raimundi Ville Magni. Signum Guillelmi[8] de Palaciolo. Raimundus de Palaciolo. Signum Molonis.

[1] *Guilielmi*, b.
[2] *Dompne*, b.
[3] *Ipas*, b.
[4] *Guilielmi*, b.
[5] *Guilielmus*, b.
[6] *Centesimo*, b.
[7] *Guilielmi*, b.
[8] *Guilielmi*, b.

Suscripsi Petrus, presbiter, qui hoc rogatus scripsi die annoque prefixo.

227

1139 abril 19

El clergue Pere Goltred, el clergue Pere Bernat, Guillem Bernat i Pere Guillem, protegits de la Seu de Girona, donen a la canònica un alou franc que tenen a la parròquia de Sant Vicenç de Viladesens i al terme de Mata, i també una sagrera (cellera). Ho podran seguir tenint mentre visquin però hauran de pagar un cens de dues gallines. Quan morin, la tinença passarà als seus parents propers, que hauran de pagar tasca.

[A] Original perdut.
B. Còpia, ADG, CC, pàg. 272-273, ex A.
a. Regest CCM, nº 256, ex B.
b. Ed. CAC, nº 269, ex B.

[S]it notum cunctis hominibus tam presentibus quam futuris quoniam ego Petrus Goltredi, clericus *(pàg. 273),* et Petrus Bernardi, clericus, nepos meus, et Guillelmus[1] Bernardi, frater eius, et Petrus Guillelmi[2], consobrinus meus, nos, qui sumus homines naturales Sancte Marie Sedis Gerunde, donamus Deo et canonice prefate sedis omne nostrum alodium francum totum ad integrum, cultum et heremum, quod habemus et[3] tenemus in parrochia Sancti Vincentii de Villa Asinis et in terminio de Mata simul cum ipso cellario quod habemus ad ecclesiam Sancti Vincentii. Sicut habetur et continetur prefatum totum alodium cum omnibus in se habentibus et sibi qualicumque modo pertinentibus siue cum ipso cellario prescripto, sic donamus illud nos predicti, uotiue et potentialiter, Domino Deo et prefate canonice, solide et libere, ad proprium et francum alodium perpetim habendum et possidendum et de nostro iure et potestate in eius dominium et potestatem tradimus illud[4] perpetuo iure possidendum. Item nos predicti donatores, scilicet, Petrus Goltredi cum aliis prescriptis, per presentem scripturam accipimus prefatum alodium per manum Sancte Marie prescripte Sedis Gerunde et Arnalli Iohannis, prepositi, ut habeamus illud omnibus diebus uite nostre et donemus inde pro censu par I gallinarum. Ad obitum nostrum remaneat propinquis nostris qui donent inde ipsam tascham fideliter Deo et prefate canonice eiusdem sedis. Et est manifestum.

Actum est hoc XIII kalendas madii, anno II regni Ludouici regis Iunioris.

Suscripsi Petrus Gotredi[5], signum Petri Bernardi, clerici, qui nescit scribere nomen suum et signo puncti confirmat, signum Guillelmi[6] Bernardi, signum Petri Guillelmi[7], qui hoc donum fecimus et confirmamus et testes firmare rogamus. Signum Guillelmi[8] Petri. Signum Arnalli Petri.

Arnallus Iohannis, presbiter et sacrista, qui hoc rogatus scripsit et suscripsit prenotato die et anno.

[1] *Guilielmus*, b.
[2] *Guilielmi*, b.
[3] Insertat posteriorment.
[4] *Illus*, b.
[5] *Goltredi*, b.
[6] *Guilielmi*, b.
[7] *Guilielmi*, b.
[8] *Guilielmi*, b.

228

1139 juliol 6

El comte Ramon Berenguer IV promet al bisbe Berenguer de Girona no fer cap violència contra les esglésies de Santa Maria, Sant Feliu i Sant Martí (totes a Girona).

[A] Original perdut.
B. Còpia LLGSM, full 4 vers i revers, ex A.
C. Còpia CC, pàgines 48-49, ex A.
a. Regest CCM, nº 257, ex C. El data de 1140.
b. Transcripció GBR, nº 3, ex B. El data de 1140.
c. Ed. CAC, nº 272, ex C. El data de 1140.

L'any de l'Encarnació en estil pisà coincideix amb la del rei si considerem que el canvi d'any d'aquesta darrera es fa el 24 de juny. Per això ens decantem per més per 1139 que no pas per 1140.

Transcripció ex B:

[Q]uoniam auctoritate certissimum esse constat evangelica Deum elegisse sibi ecclesiam non habentem macculam[1] neque rugam, ea propter[2] ego Raimundus Berengarii, comes Barchinonensis[3] ac[4] marchio et princeps Aragonensis, uenturum iudicem foemidans[5] quem in Gerundensi ecclesia contra canonun instituta ira cogente me toto affectu penitentem offendisse, confiteor dompni[6] Berengarii, eiusdem ecclesie presulis[7], canonicorumque eius atque nostre procerum curie consilio et quod male egi[8] emendare satago et ne ulterius fiat presenti cautione, neque mihi[9] nec alicui[10] successorum meorum aliquatenus sit licitum episcopo confirmo delibero namque dono et diffinio omnipotenti Deo et beate uirgini Marie et Sancto Martiry[11] Felici in manu dompni[12] Berengarii, prephate antistis[13] ecclesie, quod ecclesieque predicte canonicis et abbati[14] Sancti Felicis et prelato Sancti Martini et sibi subditis tam presentibus quam futuris in personis rebus et[15] domibus eorumque honoribus tam uiuorum quam mortuorum aliquam imperpetuum[16] uiolentiam inferre, sed semper in eadem firma dilectione in qua secundum bonos mores predecessores uestri[17] permanserunt indisolubiliter[18] maneamus omni tempore. Insuper etiam[19] polliceor *(full 4 revers)* me uestrarum personarum honorumque ac possessionum aduersus quoslibet fidelissimum

[1] *Maculam*, C i b.
[2] *Eapropter*, c.
[3] *Barchinonesis*, b.
[4] *Et*, b.
[5] *Formidans*, C i b.
[6] *Domini*, C.
[7] *Eiusdem presul ecclesie*, C; No transcriu *ecclesie,* c.
[8] *Gessi*, C.
[9] *Michi*, C.
[10] *Aliqui*, b.
[11] *Martyri*, C; *Mnartiry*, b; *Martiri*, c.
[12] *Domni o domini*, C.
[13] *Antistitis,* C.
[14] C hi afegeix *canonicisque*.
[15] No ho té C.
[16] *In perpetuum*, c.
[17] *Nostri*, b.
[18] I*ndissolubiliter*, c.
[19] *Insuper ea*, c.

defensorem existere et hec omnia suprascripta firma esse statuo Deo semper propiciante. Hec carta[20] donationis[21] et[22] diffinitionis[23] facta fuit in presentia Petri, Barchinonensis archileuite, et Arnalli, prepositi, et Guillelmi[24] Raimundi Dapiferi, Reamballi[25] de Basilia et Bernardi Guillelmi[26] de Luciano[27] atque Raimundi Rainardi de Rupe et aliorum quam plurium[28] nobilium laicorum, scilicet, et clericorum.

Actum est hoc II nonas iulii, anno[29] Cº XXXº VIIIIº post millesimum ab Incarnatione[30] Domini et regni Lodouici Iunioris III.

Signum Raimundi, comes. Signum Guillelmi[31] Raimundi Dapiferi[32]. Signum Reamballi[33] de Basilia. Signum Bernardi Guillelmi[34] de Luciano. Signum Raimundi Rainardi[35] de Rupe. Signum Petri Bernardi[36] de Belloc[37]. Signum Bernardi, fratris eius. Signum Guillelmi de Castel Uig[38] Signum Deusde de Thamarit[39]. Signum Berengarii de Palafols[40]. Signum Raimundi Villemulorum[41]. Signum Gauberti Guillelmi[42] de Vulpiliaco.

Suscripsi Bernardus, yppodiachonus[43], qui hoc rogatus scripsi die annoque prefixo.

[20] C hi afegeix *deliberationis*.
[21] *Donatonis*, C; *Donationis*, c.
[22] *Et* sobreposat, C.
[23] *Diffinicionis*, C; *Diffinitionis*, c.
[24] *Guilelmi*, c.
[25] *Reambaudi*, C.
[26] *Guilelmi*, c.
[27] *Buciano*, b.
[28] *Quamplurium*, c.
[29] Aquí la versió C passa de la pàgina 48 a la 49.
[30] *Incarnacione*, c.
[31] *Guilielmi*, c.
[32] *Dapiseri*, b.
[33] *Reambaudi*, C.
[34] *Guilielmi*, c.
[35] *Reinardi*, C.
[36] Repeteix el nom dues vegades, B; *Bertrandi*, C.
[37] *Bel Locg*, C; *Bellocg*, c.
[38] *Castel Uig o CastelIug*, dubtem quina és la bona. A la versió C creiem llegir més clarament -*Uig* i per això és la que transcrivim; *Casteluig*, c.
[39] *Tamarit*, C.
[40] *Pelafols*, C.
[41] *Uille Mulorum*, C; *Uillemulorum*, c.
[42] *Guilielmi*, c.
[43] *Ipodiachonus*, C.

229

1139 novembre 9

Vidal de Castanyet dóna a Santa Maria de la Seu i al sagristà Arnau el mas de Torderola, que és a la parròquia de Castanyet, a canvi de quinze sous de diners.

[A] Original perdut.
B. Còpia, ACG, LLGSM, full 93 revers-94 vers, ex A.
a. Transcripció GBR, nº 189.

[S]it notum cunctis quoniam ego Vitale de Castanet diffinio Deo et Sancte Marie Sedis et tibi Arnalle, sacrista, ipsum mansum de Torderola, qui est in parrochia de Castaned, cum uniuersis arboribus suis et cum omnibus tenedonibus suis cultis[1] et heremis cunctisque ad prefatum mansum aliquo modo pertinentibus[2], sine aliquo retentu quem ibi non facio, sicut superius scriptum est et sicut Rollandus, auunculus meus, dimisit iamdictum[3] mansum in suo testamento prephate sedi. Sic eum sibi diffinio ac modis omnibus derelinquo et tibi Arnalde, sacrista, et successoribus tuis omnibus imperpetuum[4] cum supradictis omnibus et in ius et dominium uestrum et prephate sedis, eum trado perpetim habendum et possidendum solide, libere ac quiete. Propter hanc diffinitionem accipio a te Arnalle, sacrista, solidos XV denariorum Gerundensium monete. Si quis contra hoc ad irrumpendum uenerit, non ualeat, sed duplam Deo et preli*(full 94 vers)*bate sedi compositionem persoluat, hac scriptura firmiter persistente.

Actum est hoc V idus nouembris, anno III regni Lodouici[5] regis Iunioris.

Signum Vitale, qui hoc fieri iussi firmaui firmarique rogaui. Signum Iohannis de Sancto Felice. Signum Oliuarius, presbiter. suscripsi Bernardus, subdiaconus. Arnallus de Nauata.

Suscripsi Petrus, presbiter, qui hoc rogatus scripsi die annoque prefixo.

[1] *Clutis*, a.
[2] *Pretinentibus*, a.
[3] *Iam dictum*, a.
[4] *In perpetuum*, a.
[5] *Lodouicis*, a.

230

1139 novembre 23

Ponç Bernat commuta un mas, un camp d'herba, diversos alous i mitja quadra amb Bernat d'Ultramort a canvi de dues quadres, un camp d'herba, dues quadres en feu i protecció.

A. Original enganxat per la part inferior a un duplicat per A, B, C, 176 x 171, ADG, pergamins de la Mitra, calaix 18, Rupià nº 38.

[B] Duplicat perdut enganxat per la part superior a un original per A, B, C.

a. Regest PM, nº 41.

In Christi nomine ego Poncius Bernardi, filio Sancia[1], comuto et pacifico tibi Bernardus de Vultreria ipsum meum mansum eremum qui fuit Petrus Guifredi, cum solio et superposito, ubi abitant Guillelmus Oliuer et Guillelmus Manuí [et Nugam que est in][2]. Et ego Bernardus de Vultreria propter hec comutationem dedit per alodium quadres II ad ipsum Girol[3]: Est unum quadre suptus uiam alii de super uiam. Et ego similiter Poncius Bernardi comuto ferragenall, qui est ultra karrariam que est in tribus karrarias, a parte meridiei in alodio Guillelmus Umberti et propter ferragenal qui est suprascriptum domo escamis. Ego Bernardus de Vultreria, per alodium Poncii Bernardi, kampum quem tenet Guillelmus Barrera, alii quem tenet Guillelmus Eschot et alium quem tenet Guillelmus Arrufad et medietatem quadre I quem accipio Bernardus Berengario de Salzét[4], que est in ripam[5] Fluuiani et in kampum de Ozén ac si quem fuit piduigad hanc omnia dedit propter alodium. Iterum ego Bernardus de Vultreria dedit a feuum quadres II qui sunt iuxta ortum Berengarius Kaluera, qui fuerit sorori sue Stephania. Et ego Bernardi de Vultreria conuenio tibi Poncio Bernardi, ut si aliquis homo uel femina tibi emparauerit uel tollerit in escamis que ego facio tibi per ipsum ferragenall habeas et tenas kampum meum de Salanches. Donec ego escamiad in eodem loco in conualensca de tuo.

Actum est hoc nonas kalendas decembri, anno III regnante Ledouici regi Iunioris.

Signum Poncius Bernardi, qui hanc comutationem uel pacificationem fieri, iussi, firmaui firmarique rogaui. Signum Bernardi de Vultreria, qui hanc cartam fieri iussi et testes firmare rogaui. Signum Bernardus, filio supradicto patri. Signum[6] Guillelme, fratribus. Signum[7] Guillelmi de Serra. Signum Ramun de Serra. Rebardi[8]. Signum Ramun, aloher. Guillelmi, diachonus. Signum Petrus Bord, baiulum.

Raimundus, sacerdos, qui hanc cartam rogatus scripsit et super scripsit in primo regulo et in tertia linea die et anno quo supra suscripsit[9].

---

[1] *Filio Sancia* és sobreposat.

[2] *[Et Nugam que est in]* és sobreposat, i de mal interpretar i llegir. Per això, davant del dubte, ho col·loquen entre claudàtors.

[3] Al llibre de regests JM. Marquès ho transcriu com *Giral* però no és una *a* sinó una *o*.

[4] Repeteix dues vegades la lletra *s*.

[5] Repeteix dues vegades la *r* inicial.

[6] No està signat.

[7] No està signat.

[8] Repeteix dues vegades la *r* inicial.

[9] *Suscripsi*t està al mig de *su-* i *-pra*. Darrere seu hi ha escrit *A, B, C, D, E, F, G, H*, lletres partides per la meitat on hi manca el tros de baix.

231

1140 gener 4

Joan Ferrer ven a Bernat Albert de Fornells, per cinc morabatins marins i mig, un mas alodial que havia estat de la seva mare Flandina i que està format per diverses possessions que té a la parròquia de Sant Andreu d'Estanyol. Si Joan Ferrer torna de Jerusalem, Bernat Albert li haurà de retornar el mas però hi tindrà drets i batllia.

A. Original, 156 x 225, ACG, pergamins, 237. A la guia de l'arxiu es data 1139.I.4.

El pergamí té cinc forats petits al costat dret: un que afecta les línies 1 i 2, un altre les 7 i 8, i tres més que no perjudiquen cap paraula.

Sit notum cunctis quoniam ego Iohannes qui dicor Ferrarius uendo tibi Bernarde Arberti de Fornels ipsum mansum quem habeo in parroechia Sancti Andree de Stagneolo, quem habitant Raimundus Bernardi et Gerundensis, cum o[mnia] mansata sua et suis omnibus pertinentiis, cum campo qui est ante iamdictum mansum, cum ipsa era et uadit usque in parietes Auriole, matertere mee, et cum ipso campo de Fonte subtus domum Raimundi Sanla et cum ipsa uinea de Rexág que est iuxta alodium Sancte Marie Ameriensis et cum ipso alodio de coma Senfredi, culto et inculto. Sicut habetur et continetur supradictum alodium et quantum alodii habeo in iamdicta parroechia Sancti Andree de Stagneolo quod mihi pertinet per Flandine matrem meam, neptam Guitardi Arnalli, sic illud uendo tibi prenominate Bernarde Arberti totum sine aliquo retentu quem ibi non facio sicut melius ad proficium tuum intelligi potest, ad faciendum ibi et inde quodcumque uolueris, propter V morabatinos et medium marinos quos inde mihi donas, tali uidelicet pacto quod, si per Dei Gratiam de Iherosolima rediero, reddam tibi totum supradictum auere sine tuo engan et ego habeo[1] totum iamdictum alodium, saluo tuo iure et tua baiulia qua habes in prenominato alodio. Si uero non rediero, sit tuum solide et libere totum prenominatum alodium sicut superius scriptum est ad faciendum ibi et inde quodcumque uolueris sine uinculo ullius uiuentis. Si quis contra hoc ad irrumpendum uenerit, non ualeat, sed duplum tibi composicionem persoluat. Facta scriptura firmiter persistente.

Actum est hoc II nonas ianuarii, anno III regni Ledouici regis iunioris.

Signum Iohannis, qui dicor Ferrarius, qui hanc uendicionem feci, firmaui firmarique rogaui. Signum Arnalli de Aqua Viua. Signum Berengarii, fratris eiusdem Iohannis ex parte patris. Signum Raimundi Bernardi, qui manet in ipso alodio. Signum Geralli Bernardi, fratris eius. Signum Petri Bernardi, baiuli.

Suscripsi Petrus, presbiter*, hoc rogatus scripsi die annoque prefixo.

[1] Escribim *o* perquè concorda amb el subjecte però dubtem si al text és *o/a*.

232

1140 gener

Bernat de Vultrera i el seu fill Bernat empenyoren a Bernat Guillem i la seva família un feu i una penyora que tenen amb Ponç de Llampàies, a la vila de Torroella de Fluvià, tot plegat per dotze morabatins mercaders bons. Bernat Guillem i Ramon Guillem podran gaudir d'aquesta penyora fins que els deutors els retornin els dotze sous i si algú (se suposa que de la família de Bernat de Vultrera) els ataca, rebran com a compensació el mas on hi habita Joan Gerall.

A. Original, 111 x 240, ACG, pergamins, 236. A la guia de l'arxiu es data 1139.I.

El pergamí té parts en les quals hi ha taques de líquid que han fet desparèixer la tinta o l'han mogut.

Sit notum cunctis presentibus atque futuris quia ego Bernardus de Vultreria et filio meo Bernardo inpignoramus uel inpignoratores sumus uobis Bernardo Guillelmo et eiusdem fratribus Raimundo Guillelmo, chapellano, et filiis tuis Guillelmo et Terroni, ipsum feuum uel ipsa pignora que est in uilla Torrezela de Fluuiano, totum ab integrum, sine nullo retentu quod nos ibidem habemus uel habere debemus in pignus, scilicet, Poncio de Lampadies, propter hoc precium XII morabatinos merchaders bonos et legitimos ad pensum sine engán, tali tenore tandiu teneas et possideas et fructus quod usus exinde exierit donec reddant aut reddamus XII morabatinos tuos sine ullo enganno. Insuper eciam ut si aliquis homo uel femina tibi emparauerit uel tollerit supradicte pignore donamus nos mansum per emmendacione ubi Iohannis Geraldus abitat cum omnia sua masada uel ipsum seruicium quod ex nobis faceret. Si quis autem qui contra hanc inpignoracionem uenerit ad inrrumpendum uel minorandum non hoc ualeat uendicare quod requisierit, sed componat tibi in duplo cum sua melioracione et inantea ista karta uel pignoramento[1] maneat omnique tempori.

Que est acta [ ] kalendas februarii, anno IIIº regnante Ledouicho [ ] Iunioris.

Signum Bernardus de Vultreria, signum Bernardo, nos simul[k]artam fieri iussimus, firmauimus firmarique rogauimus. Signum Guillelmi de Vultreria. Signum A[im]erici, archileuita Barracsano.

[ ] sacerdos* qui hoc rog[ ] cum literas r[asi]s in septimo regulo quo supra suscripsi[2].

[1]Està molt gastat però creiem llegir-hi *pignoramento.*

[2] La paraula *supra* està partida ja que al mig de les dues síl·labes hi ha insertat el dibuix de *suscripsi.*

233

1140 maig 1

Ermengarda, esposa del difunt Arnau Bliguer de Monells, juntament amb els seus fills Guillem i Pere, donen a la Seu de Girona, als seus canonges i al bisbe, un camp a Celrà amb una cellera, un mas i la seva riquesa *(peccunia),* i un mas anomenat *Expodoia* que és als termes de Sant Iscle de Bàscara i Sant Miquel de Terrades. La donació la fan per esmerçar el mal que Pere Bliguer va fer contra Santa Maria de la Bisbal i a canvi reben vint morabatins d'or.

[A] Original perdut.
B. Còpia, ADG, CC, pàg. 206, ex A.
C. Còpia parcial, ACG, LLVCG, full 188 revers, ex A.
D. Còpia, ACG, LLVCG, full 189 vers, ex A.
a. Regest CCM, nº 258, ex B.
b. Transcripció RGLRV, doc. 220, ex C.
c. Transcripció RGLRV, doc. 221, ex D. El daten de l'1 de maig de 1133.
d. Ed. CAC, nº 271, ex B.
e. Ed. SEB, nº 22, ex B.

Transcripció ex B:

In[1] nomine Domini ego Ermengardis, femina, uxor que fui Arnalli Blegarii de Monello, simul in unum cum filiis meis Guillelmo[2] et Petro, qui dicuntur Bligarii, diffinimus et euacuamus et spontanea uoluntate dimittimus domino Deo et Sancte Gerundensis[3] Sedi et eius canonice et canonicis omnibus tam presentibus quam futuris et tibi dompne Berengari[4], prefate sedis episcope, et successoribus tuis in perpetuum[5], ipsum campum de Celrano cum cellariis et manso que[6] ibi sunt et cum ipsa peccunia et uniuersis querimoniis quas huc usque[7] habuimus de te prefate[8] presul[9] et de sede prefata et eius clericis, simul cum ipso manso de Expodoia[10] et cum uniuersis sibi pertinentibus ubi Arnallus[11] habitat et Iohannes[12], filius eius. Que[13] mansus est infra terminos parrochie Sancti Aciscli de Baschara uel sancti Michael[14] de Terrades, ad omnem uestram uoluntatem faciendam[15]. Prefatam autem diffinitionem, dimissionem seu euacuationem facimus nos prefati[16] Ermengardis et Guillelmus[17] et Petrus Blidgarius[18]

[1] La versió C comença: *diffinicio facta de quibusdam terris mansorum de Cilrano*. La versió D comença: *instrumentum[1] diffinicionis factum canonice Gerundensi de quibusdam terris existentibus in parrochia de Cilrano.*
[2] *Guilielmo*, d i e.
[3] *Gerundensis*, c; *Gerundensi*, D, b, d i e.
[4] *Berengarii*, D; *Berengario*, b i c.
[5] *Imperpetuum*, D.
[6] *Qui*, d i e.
[7] *Hucusque*, b i d.
[8] *Prephate*, D.
[9] C hi afegeix *et de sede presul*.
[10] *Expodoya*, C I D.
[11] *Arnaldus*, C.
[12] *Iohanne*, C, *Iohannes*, b.
[13] *Qui*, C, D, d i e.
[14] *Michaelis*, C i D.
[15] *Fatiendam*, D.
[16] *Prefata*, d.

qui dicitur tibi prefate[19] presul, sicut superius insertum est[20], et plenius ad utilitatem sedis prefate intelligi potest pro captione baiulorum prefate sedis et inuasione Sancte Marie Episcopalis de rapina porcorum[21] et aliis plurimis malefactis que prefatus Petrus Blidgarius[22] commisit[23] iniuste et emendare non potest, et per[24] XX marabetinos[25] auri boni et legitimi et super a te prefate presul de rebus prefate sedis accipimus. Si quis[26] contra hoc ad irrumpendum[27] uenerit, non ualeat, sed[28] duplam compositionem persoluat, hac scriptura firmiter persistente.

Actum est hoc kalendas[29] maii, anno III regni Lodouici regis Iunioris.

Signum Ermengaudis femine, signum Guillelmi[30], signum Petri qui Bligarius dicitur, qui hanc diffinitionem, dimissionem seu euacuationem[31] fecimus, firmauimus firmarique rogauimus. Signum Raimundi[32] Arnalli Ville Mulorum[33]. Signum Arnalli, filii eius. Signum Petri de Urriolis[34].

Suscripsi Petrus, presbiter, qui hoc rogatus scripsi die annoque prefixo.

---

[17] *Guilielmus*, d i e.
[18] *Bligarius*, C i D; *Blidgarii*, d.
[19] *Prephate*, C.
[20] Aquí finalitza C.
[21] *Porchorum*, D.
[22] *Bligarius*, D.
[23] *Comisit*, D.
[24] *Pro*, D.
[25] *Uiginti morabatinis*, D.
[26] *Siquis*, c.
[27] *Inrumpendum*, d.
[28] *Set*, c.
[29] *Kalendis*, d i e.
[30] *Guilielmi*, d i e.
[31] *Euacuacionem*, d.
[32] *Raymundi*, D.
[33] *Uillemulorum*, d i e.
[34] Pel tipus de terminació abreujada tan es podria transcriure *Urriolis* com *Urriols*. Obtem per la primera ja que la forma gramatical corecta seria en genitiu; *Urriols*, d i e.

234

1140 octubre 25

Ramon Pere ven a Guillem, ardiaca de Besalú i prepòsit, un hort que té a l'honor de Santa Maria (de Girona), al Mercadal, per catorze morabatins marins.

[A] Original perdut.
B. Còpia, ADG, CC, pàgs. 336-337, ex A.
a. Regest CCM, nº 259, ex B.
b. Ed. CAC, nº 273, ex B.

[S]it notum cunctis quoniam ego Raimundus Petri uendo tibi Guillelme[1], archileuita Bisullunensi et preposite, ipsum meum ortum quem habeo in honore Sancte Marie ad ipsum Mercatal. Et aduenit mi[2] per paternam successionem et de meo iure in tuum trado dominium et potestatem cum omnibus intra se habentibus et exitibus et regressibus suis et cum omnibus sibi qualicumque modo pertinentibus, sicut melius ad utilitatem[3] tuam intelligi potest ad faciendum ibi et inde quicquid *(pàg. 337)* uolueris propter XIIII marabetinos marinos quos tu inde mihi donas. Si quis contra hoc ad irrumpendum uenerit, non ualeat, sed duplam tibi compositionem persoluat, hac scriptura firmiter persistente.

Actum est hoc VIII kalendas nouembris, anno IIII regni Ledouici[4] regis Iunioris.

Signum Raimundi Petri, qui hoc fieri iussi, firmaui firmarique rogaui. Signum[5]. Signum Gerallus, abbas. Petrus, clericus. Berengarius, monachus. Esclua, monachus. Iohannes, monacus[6]. Petrus, clericus. Petrus, monachus[7]. Bernardus, monachus.

Suscripsi Petrus, hoc rogatus scripsi die annoque prefixo.

[1] *Guilielme*, b.
[2] *Mihi*, b.
[3] *Uoluntatem*, b.
[4] *Ludouici*, b.
[5] Sense nom. No ho transcriu b.
[6] *Monachus*, b.
[7] No ho transcriu b.

235

1141 març 21

Pere Gaucfred, la seva esposa Ermesèn, i llur filla amb el seu espòs Guillem, per remei de la seva ànima donen a Santa Eulàlia de Begudà i al seu capellà Guillem, la meitat de la tasca del vi de La Tria (prop Olot), al lloc anomenat Feixa.

A. Original, 250 x 177, ACG, pergamins, 238. A la guia de l'arxiu es data 1140.III.21.

El pergamí té alguns forats petits que no afecten per a res l'escriptura. A la part inferior dreta hi ha un cosit gairebé vertical que afecta les línies 15 i 16, el qual es féu abans d'escruire el pergamí ja que les paraules de les línies afectades l'eviten i se situen a banda i banda.

In nomine Domini ego Petrus Gifredus et uxor mea nomine Ermessen et Gila, filia nostra, et uiro suo Wilelmo, nos simul in unum donatores sumus Domino Deo et Sancte Eulalie de Bagudano et tibi Guillelmo, capellano, propter Deum et remedium animarum nostrarum atque parentorum meorum in ipsa Tria que uocant Fexa medietatem tascha de uino, qui inde exierit sine ulla reseruacione et sine ullo uinculo homine et sine nullo engan. Quod si donatores aut ullius homo uel femina qui contra hanc scriptam donacionis uenerit ad irrumpendum, non hoc ualeat uindicare quod requirit, sed componat suprascripto loco Sancte Eulalie in duplo cum sua melioracione et inantea ista scriptura donacionis firma permaneat omnique tempore.

Facta ista scriptura donacionis decimo secundo kalendas aprili, anno IIIIº regnante Lodouici regis Iunioris.

Signum Petrum Gifre, signum Ermessen[1], uxor sua, signum Gila, filia nostra, signum Willem, nos simul in unum qui hanc scripturam donacionis fieri iussimus, firmauimus et testes firmare rogauimus.

Arnallus, presbiter*, qui istam scripturam donacionis rogatus scripsi die et anno suscripsi quo supra.

1Repeteix dues vegades *Er*: una davant del *signum* i l'altra amb el nom sencer.

236

1141 març 31

Ramon de *Exunculo*, clergue i canonge de Sant Feliu, dóna al bisbe Berenguer de Girona la meitat d'un camp que té a la parròquia de Paret Rufí, sobre la vila de Domeny, a canvi de vint sous de diners.

[A] Original perdut.
B. Còpia, ADG, CC, pàgs. 363-364, ex A.
a. Regest CCM, nº 260, ex B.
b. Ed. CAC, nº 274, ex B.

[P]ateat cunctis ista legentibus uel audientibus quoniam ego Raimundus de Exunculo, clericus et canonicus Sancti Felicis, quibusdam imperfectis rationibus et temeraria laxatione legibus et iuri prorsus contraria a Petro Raimundo, auumculo[1] meo olim defuncto, mihi facta solebam aclamare tibi domine Berengarii, Sancte Gerundensium sedis presul, medietatem ex uno campo qui est in parrochia Sancti Felicis Parietis Ruffini super uillam Dominii, sed quia recognosco me in iamdicta[2] campi me*(pàg. 364)*dietate nil iuris habere uel consequi posse, idcirco ego Raimundus predictus, uotiue et potentialiter, diffinio tibi tuisque successoribus donpne Berengari, prelibate pontifex, sicut a te umquam[3] tuisque successoribus utilius intelligi potest prenominati campi medietatem et omnem petionem[4] meam iustam uel iniustam et exinde ibi omnino extingo sine aliqua repeticione que a me uel ab aliquo super hoc nullo umquam[5] tempore fieri possit, sed sit semper ipsius campi in iure et dominio prescripte sedis et tui successorumque tuorum Gerundensium episcoporum. Accepi ergo[6] a te sepedicte presul, pro hac diffinitione, ego Raimundus pretitulatus XX solidos denariorum Gerundensis monete. Et est manifestum. Si quis hoc irrumpere temptauerit duplam compositionem persoluat cum omni melioratione.

Acta ista diffinitione II kalendas aprilis, anno IIII Ledouici regis Iunioris.

Signum Raimundi, clerici, qui hanc diffinitionem feci[7], firmaui firmarique rogaui. Signum Petri de Exumculo[8], fratris eius. Signum Berengarii, eius fratris. Signum Berengarii de Campo Daurane[9].

Crucem Petrus, leuita, qui hoc rogatus scripsi die annoque prefixo.

[1] *Auunculo*, b.
[2] *Iam dicta*, b.
[3] *Unquam*, b.
[4] *Petitionem*, b.
[5] *Unquam*, b.
[6] *Igitur*, b.
[7] No ho transcriu b.
[8] *Exunculo*, b.
[9] *Daurano*, b.

237

1141 abril 25

El bisbe Berenguer de Girona supedita l'església, els drets i els censos de Santa Eulàlia de Cruïlles a l'església de Santa Maria d'Ullà i al seu prevere Pere.

A. Original, 212 x 284, ADG, pergamins de la Mitra, calaix 20, Ullà 14.
a. Regest PM, nº 42.
b. Ed. MSMC, nº 26, ex A.

El pergamí té menjada alguna part del marge inferior però no afecta la seva lectura. Les signatures estan fetes amb una ploma més gruixuda.
L'any de l'Encarnació en pisà es correspon amb la del rei.

Quoniam[1] sicut ecclesiastica regula et canonum docet auctoritas episcopalis, cure ac sollercie est, Sanctas Dei ecclesias diuinis honorare muneribus, ut minores ecclesie maiorum ecclesiarum stipendiis atque beneficiis sustententur, ic circo[2] ego Berengarius, Dei Gratia Girundensis episcopus, uolens ampliare atque exaltare ecclesiam Sancte Dei genitricis Marie que sita est in podio quod uocatur Ulianum, que eciam ob incuriam atque negligentiam in heremum fuerat redacta, nunc quoque diuina inspirante clementia[3] cura atque labore cuiusdam presbiteri nomine Petri ecclesiastice religioni atque diuinis cultibus restituta consilio atque auctoritate Girundensium canonicorum suffultus. Per presentem concessionis scripturam dono atque concedo, subicio atque[4] suppono, ecclesiam Sancte Eulalie de Crudiliis cum decimis et primiciis, suis alodiis et oblationibus et cum omnibus iure ecclesie ad se qualicumque modo pertinentibus prefate ecclesie Sancte Marie de Uliano et Petro, eiusdem loci priori, et successoribus eius, ita ut iamdicta ecclesia Sancte Eulalie in perpetuum sit subdita supradicte ecclesie Sancte Marie et per manum Petri, eiusdem loci prioris, successorumque suorum disponatur et ordinetur, possideatur atque teneatur, sicut minores ecclesie disponuntur atque reguntur a maioribus ecclesiis quibus sunt subdite per nostrum episcopium, salua tamen in omnibus canonica reuerentia et obedientia Girundensis ecclesie. Si uero predictus prior uel successores eius prenominatam ecclesiam Sancte Eulalie per proprias personas siue per clericos sibi subditos uoluerint gubernare, in eorum electione et prouidentia omni tempore maneat. Si autem in crastinum aliqua ecclesiastica secularisue persona contra presentem donationem ad irrumpendum uenerit, nihil penitus proficiat, sed pro sola presumptione duplam compositionem persoluat et insuper anathematis uinculis innodatus existat, donec, resipiscat et ad satisfactionem[5] perueniat.

Acta sunt hec VII kalendas madi, anno Cº XLº Iº Incarnationis Cristi post millesimum, regni uero regis Leodouici Iunioris IIII anno.

Berengarius, Dei Gratia Girundensis ecclesie episcopus*. Ista super scripta Bernardus firmo sacrista*. Arnallus Iohannis, presbiter et sacrista suscripsi*[6]. Hoc scriptum signo Gerallus Corde Benigno*. Arnallus de Nauata*. Bermundus[7], presbiter*.

[1] *Quam*, b.
[2] *Idcirco*, b.
[3] *Dementia*, b.
[4] *Subicio atque* està escrit dues vegades.
[5] *Satisfactio non*, b.
[6] El *suscripsi* està escrit a sota.
[7] *Bremundus*, b.

Gaucefredus, leuita*. Crucem Bernardus, leuita*. Signum[8] Guillelmus de Colonico, Gerundensis ecclesie cannonicus et iudex*. Oliuarius, presbiter*. Berengarius, Girundensis archidiaconus*.

Bernardus, scriptor, suscripsi*.

[8] Sembla una creu però ho considerem *signum*.

238

1141 maig 18

Convinença per la qual Ponç Bernat, juntament amb el seu nebot Gerall, posa sota la protecció de Guillem de Mata i la seva batllia un alou que té al terme de Sant Joan de Mata, i per aquesta protecció haurà de donar-li cada any un xai valorat amb dotze diners. D'altra banda, Guillem de Mata cedeix a Ponç Bernat unes terres que són a l'alou de Bosc i al de Ponç de Vilar a canvi de rebre'n la tasca.

[A] Original perdut unit per la part inferior amb un duplicat per A, B, C.
B. Duplicat unit per la part superior amb un original A per A, B, C, 111 x 171, ACG, pergamins, 239. A la guia de l'arxiu es data 1140.V.18.

In[1] Dei nomine ego Poncius Bernardi hac scriptura indice mitto in guardam et baioliam tibi Guillelmo de Mata omne meum alodium quod habeo infra terminos Sancti Iohannis de Mata et Gerallum, nepotem meum, et donem uel donet tibi inde annuatim multonem I qui ualeat XII denarios. Et conuenio tibi dare tascham de ipsis terris quas mihi donas uel reddis de tuo alodio de Boscho usque ad alodium Poncii de Vilar quandiu uixero.

Actum est hoc XV kalendas iuni, anno IIII Leodouici Iunioris.

Signum Poncii Bernardi. Signum Geralli, nepotis sui. Signum Petri de Laneres. Signum Poncii de Vilár. Signum Petri de Canapost. Signum Berengarii, baioli.

Bernardus, scriptor*, suscripsi.

[1] A, b, c, d, e, f, g, h, lletres minúscules partides per la meitat. Hi manca el tros de dalt.

239

1141 desembre 10

Ramon fa testament i tria com a marmessors la seva esposa Guisla, els seus germans Bernat, Gerall i Ponç, i també Guillem Arnau de Vilopriu. Mana ésser enterrat a Sant Pere de Vilopriu, on deixa tres morabatins i una peça de terra. El bisbe rep un morabatí

A. Original, 167 x 249, ACG, pergamins, 243.
B. Còpia de 1740 feta pel prevere Pere de Castelló i pels notaris Jeroni Roger, Josep Pagès i Guillem Martorell, LLT, full 174 vers (al costat hi ha també el nº 39) – revers, ex A.

Transcripció ex A:

Semper a cunctis timendus est uite finis unde ego Raimundus, detentus egritudine, facio hoc meum testamentum et eligo manumissores meos uxorem meam Guislam et Bernardum et Gerallum et Poncium[1], fratris[2] mei, et Guillelmum[3] Arnalli de Villa Elprici, ut sint manumissores mei.

In primis dimito[4] corpus meum ecclesiae[5] Sancti Petri de Villa Elprici cum tribus morabatinis et peciam[6] unam de terra quam abet in pignus ei dimito[7]. Et confratrie sestarios[8] quatuor frumenti et duos de ordeo et morabatinos duos et uinum ad suficiendum[9]. Et episcopo murabatinum[10] unum. Et Ospitali unum. Et milicie[11] I[12]. Et ecclesie Sancti Martini de Iaffer I[13]. Et ecclesie Sancte Marie de Columbariis sestarium I[14] frumenti et alium de ordeo. Dimito[15] filio meo Bernardo alodium meum et feuum et baiolias si uenerit ad etatem, tamen si obierit sine etate perfecta omnem honorem supra scriptum reuertatur duabus filiabus meis Ricsendi et Berengarie. Dimito[16] omnem ereditatem[17] meam uxori mee prefate dum manserit ibi sine uiro et enutriat ibi infantes suos. Si autem noluerit faciant ei fratris[18] mei domum ad uilla[19] Columbi ubi maneat cum infantibus suis et donent illi uictum et uestimentum[20] dum uixerit. Et dimito supradicte uxori mee quatuor morabatinos quos ei debeo in mansum Raimundi, magistri, ut abeat[21] eum in pignus, donec[22] recuperet[23] hos quatuor morabatinos. Et

[1] *Pontium*, B
[2] *Fratres*, B.
[3] *Guillermum*, B.
[4] *Dimitto*, B.
[5] *Ecclesie*, B.
[6] *Petiam*, B.
[7] *Dimitto*, B.
[8] *Cestarios*, B.
[9] *Sufficiendum*, B.
[10] *Morabatinum*, B.
[11] *Militie*, B.
[12] *Unum*, B.
[13] *Unum*, B.
[14] *Cestarium unum*, B.
[15] *Dimitto*, B.
[16] *Dimitto*, B.
[17] *Hereditatem*, B.
[18] *Fratres*, B.
[19] *Villam*, B.
[20] *Vestitum*, B.
[21] *Habeat*, B.
[22] *Donech*, B.
[23] Terminació *et* sobreposada.

dimito[24] ei cauallum meum exceptis V[25] morabatinis quos inde fratri meo Bernardo dimito[26]. Dimito[27] uxorem meam et infantes et homnem meum honorem in baiolia[28] et guarda meorum fratrem[29], uidelicet, Bernardi et Geralli et P[onci]i[30]. Dimito homnem[31] meum honorem supradictum et uxorem et infantes in guarda Ieralli[32] de Rupiano pro bono facere et non malum. Et dimito[33] ei Bernardum, filium meum, cum suo feuo de Gauses, ut babtidet eum et enutriat et militem inde faciat si placuerit sue bonitati. Et rogo eum per illam fidem quam ei abere cognosco, ut sit memor mei in omnibus supra scriptis. Et dimito[34] supradictis filiabus meis equam I[35]. Iterum dimito[36] duobus fratribus meis Ierallo et Poncio[37] homnem[38] honorem Berengarii Segarii et infantes in baiulia et guarda sicut ipse mihi fideliter dimisit[39] in suo testamento.

Actum est hoc IIII[40] idus decembris, anno V[41] regni Leudouici regis Iunioris.

Signum Raimundi, qui hoc fieri, iussi, firmaui firmarique rogaui. Signum Bernardi, plebani. Signum Ieralli. Signum Poncii[42]. Signum Guisle, huius uxoris. Signum Guillelmi[43] Arnalli.

Petrus Castilionus[44], presbiter*, qui hoc scripsi die et anno quo suscripsi supra.

[24] *Dimitto*, B.
[25] *Quinque*, B.
[26] *Dimitto*, B.
[27] *Dimitto*, B.
[28] *Baiulia*, B.
[29] *Fratrum*, B.
[30] *Pontii*, B.
[31] *Omnem*, B.
[32] *Geralli*, B.
[33] *Dimitto*, B.
[34] *Dimitto*, B.
[35] No ho té B.
[36] *Dimitto*, B.
[37] *Pontio*, B.
[38] *Omnem*, B.
[39] *Dimissit*, B.
[40] *Quarto*, B.
[41] *Quinto*, B.
[42] *Pontii*, B.
[43] *Guillerm*i, B.
[44] Castilionis, B.

240

1141 desembre 18

Guillem Pere de Lladrera cedeix al seu germà Ramon Adalbert els drets que té a un alou situat a la parròquia de Sant Joan de Foixà. Dit alou és de Ramon Adalbert, i Guillem Pere ha obtingut els drets per herència. També Guillem Pere dóna al seu germà qualsevol altre dret que pugui tenir a la parròquia de Cidià o en algun altre lloc.

A. Original, 100 x 201, ACG, pergamins, 270. A la guia de l'arxiu es data 1151.II.18.

Pergamí tacat però és possible de llegir.

Sit notum cunctis quoniam ego Guillelmus Petri de Latraria dono, trado atque diffinio tibi Raimunde Adalberti, fratri meo, omnem meum directum et omnes meas uoces que aliquo modo habeo in ipso alodio quod tu tenes in parroechia Sancti Iohannis de Fuxano quod mihi aduenit per uocem patris et fratris mei Berengarii. Sicut habetur et continetur iamdictum alodium, cum omnibus in eo existentibus omnibusque sibi qualicumque modo pertinentibus in prenominata parroechia de Fuxano et in ipsa de Cidiano siue in ceters locis, sic dono illud tibi trado atque diffinio modisque omnibus derelinquo et de meo iure in tuum illud trado dominium et potestatem ad faciendum ibi et inde quicquid uolueris. Si quis con[tra] hoc[1] ad irrumpendum uenerit, non ualeat, sed duplam tibi composicionem persoluat, hac scriptura firmiter persistente.

Actum est hoc XV kalendas ianuarii, anno V regni Ledouici regis Iunioris.

Signum Guillelmi Petri, qui hoc fieri, iussi, firmaui firmarique rogaui. Signum Guillelmi Arnalli de Campo Maiori[2]. Signum Berengarii de Campo Maiori. Signum Guillelmi, fratris eius. Signum Raimundi de Campo Maiori.

Suscripsi Petrus, presbiter*, qui hoc rogatus scripsi die annoque prefixo.

[1] En lloc de *hoc* també podria dir *hac* ja que no està clar si l'abreviatura és una *a* o bé una o. Pel sentit de la frase considerem que ha d'ésser *hoc*.

[2] La terminació -*iori* està escrita a sota.

241

1142 març 17

Els germans Guillem i Ramon de Serra donen a Santa Maria (de la Seu de Girona), al sagristà Bernat i als que els succeeixin, els drets d'usatge i conreu de les dècimes i primícies de l'església de Santa Maria de Serra que Guillem i Ramon tenien en contra de la voluntat del sagristà.

A. Original, 101x240, ACG, pergamins, 241. A la guia de l'arxiu es data 1141.IV.17.
B. Còpia, ACG, LLGSM, full 21 revers, ex A.
a. Transcripció GBR, nº 48, ex B.

Al marge superior del pergamí (A), centrada, hi ha l'anotació *nº 370,* que correspon al número que tenia el document en alguna classificació anterior, i al marge inferior hi ha escrit 1151 .

Transcripció ex A:

Sciant omnes quoniam[1] nos duo fratres Guillelmus et Raimundus de Serra diffinimus et euacuamus Domino Deo et Sancte Marie et tibi Bernarde, Gerundensis ecclesie sacrista, omnibusque successoribus tuis illum usaticum siue conred quod iniuste et contra uoluntatem tuam accipiebamus in decimis ecclesie Sancte Marie de Serra siue primiciis[2]. Sic supradicta tibi diffinimus, ut nec nos nec aliquis ex successoribus nostris per uocem nostram possimus uel possit[3] deinceps in supradictis aliquid requirere uel acclamare, sed[4] semper inconuulsa[5] et illibata a te et a successoribus tuis possideantur.

Actum est hoc XVI kalendas aprilis, anno V regni Ledouici[6] regis Iunioris.

Signum Guillelmi de Serra, signum Raimundi, fratris eius, qui hoc fieri iussimus, firmauimus firmarique rogauimus. Signum Guillelmi, filii supradicti Guillelmi. Signum Berengarii Raimundi Sancti Aciscli.

Suscripsi Petrus, presbiter*[7], hoc rogatus scripsi die et annoque prefixo[8].

[1] *Quem*, a.
[2] *Primitiis*, B.
[3] *Possint*, B.
[4] *Scilicet*, a.
[5] *In conuulsa*, a.
[6] *Lodouicis*, B.
[7] *B* hi afegeix *qui*.
[8] *Anno quo supra*, B.

242

1142 abril 7

Condicions sagramentals de Pere Guillem, de la parròquia de Sant Vicenç (de Camós). Mana ésser enterrat al cementiri d'aquesta església i deixa sis diners a l'obra de la Seu.

A. Original, 231 x 296, ACG, pergamins, 240. A la guia de l'arxiu es data 1141.IV.7.

In Christi nomine nos, iusores et auditores, Guillelmus Petri et Guillelmus Gonmar et Berengarius et Petrus Raimundi, presbiter, quando Petrus Guillelmi iacens in sua dommo detentus ab egritudine unde obiit, odie quatuor dies, et rogauit nobis ut fecisemus scribere suum testamentum et fuisemus suos manumissores et distribuissemus omnes res suas sicut ipse dimitit:

In primis[1] dimisit corpus suum sepeliri in ciminterio Sancti Vincencii unde erat paroechianus[2] et dimisit eiusdem ecclesie et suos clericos suam medietatem de ipsa uacha quod abebat cum Guillelmo Raimun de Munt, id ibi, et II trigenarios et I conuiuium. Ad opera Sancte Marie Sedis, VI dinarios. Ad Sancti Iachobi Cumpustela XII. Ad Sancte Marie del Pug alios XII. Ad Ospicium Ierosolitani ad nouo migera I de blad. Ad Kaualleria, alium. Ad Guillelmus, presbiteri Palaciol, alium. Ad Guillelmus Petri, alium. Ad Petrus Raimundi, presbiter, I quartera et media de furment. Ad seniorem eius Berengario Rodballi, II solidos. Ad debitore Raimundo de Granaiers, XI diners. Ad Pocio, suo omo, VI[3]. Ad Raimundo de Noues, X diners[4] per debitum. Ad Berengarium, fratrem eius, XII. Adalbert IIII. Ad Bernard V. Et donet Guillelmus Petri predicti de istos predictos denarios III sods e mig et recuperet sua uinea quod abuit[5] in pignora et alios exeant de suo mobile. Ad mater eius dimisit uineam de Ribes quartam partem. Ad filias eius per equaliter dimisit I uedela et altera miia. Ad Sancti Iachobi[6], de Camus dimisit oliuariam I ad Crosannes. Ad Sancti Vincencii dimisit tascam de ipsa uinea quod tenet Petrus Isarn ad Crosanneis et reddant infra Sancti Vincencii et uxor eius XII denarios ad Berengarium, fratrem eius, qui abet eam in pignora[7]. Ad filia eius maiore dimisit suos directos uel ereditates quod abebat in manso de Crosaneis, saluos directos Sancti Vincencii. Ad Berengarium, fratrem eius[8], dimisit II fexas de Crosaneis, ad Prad, qui est alodio et ipsas terras quas abet Petrus Berengard de Camus et in totas, salua tasca Sancti Vincencii[9], et predicta filia eius maiore in potestate et guarda de Deo et sua. Ad uxor sua Guillelma dimisit parilium I bouis ad suas uoluntates. Et alia onore et mobile uel auere qui remanet totum ab integrum in uita sua, ut sit domina et potentissima cum uiro et sine uiro sub tali conueniencia, ut bene nutriat et erudiat infantes Petro Guillelmo prenominato. Post obitum suum remaneat filio eius si uenit ad etatem. Si non facit, remaneat sorores eius.

[1] Després de *primis* hi ha escrit *it, ut* o bé una *u* barrada, grafia/es enganxades davant la *d* de *dimisit.* Sembla com si l'escrivent s'equivoqués, convertís la *t* en *d* i al darrere hi hagués enganxat la resta de les lletres de la paraula *dimisit*. Gramaticalment no té cap sentit la presència d'una *i* o bé d'una *u* entre *primis* i *dimisit.*

[2] Hi ha una taca de tinta que no ens deixa veure bé la terminació.

[3] Sobreposat des de *ad debitore* fins a *VI.*

[4] O bé *denariis*.

[5] La *t* és sobreposada.

[6] A Camós no existeix cap església de Sant Jaume. Potser volia dir que a una església de Sant Jaume li deixava una olivera a Camós, al lloc de Cruanyes.

[7] Sobreposat *ig*.

[8] Sobreposat *eius*.

[9] Sobreposat des de *et ipsas* fins a *Uincencii*.

Actum est hoc VII idus aprilis, anno V regni regis Leudici Iunioris.

Signum Guillelmus Petri. Signum Guillelmus Gonmar. Signum Berengarius. Signum Petrus Raimun, presbiter. Signum Guillelma, uxor eius. Signum Petrus, filiogiem Petri.

Suscripsi Guillelmus, presbiter*, hoc rogatus scripsit cum literis superpositis in septima et decimo prima et XIII lineas die anno quo supra.

243

1142 abril 10

Berenguer fa testament i tria com a marmessors a Jordana, Guillem, Pere Ramon de Vilavenut, Arnau de Cornellà i Bernat de Sant Maurici. Mana ésser enterrat a Sant Esteve de Banyoles, on deixa diners. També dóna tres sous que s'hauran de repartir entre l'obra de la Seu i el bisbe.

A. Original, 195 x 336, ADG, Pia Almoina 6180, Vilafreser doc. 400.

El pergamí està menjat del marge esquerre i per això han desaparegut algunes paraules. Només queden senceres les línies 2, 3, 4, 5 i 24. És provable que els complements *uxorem eius* i *frater eius* facin referència al testador tot i que el redactat és ambigu.

[Nullus] in carne positus euadere potest mortem, Idcirco ego Berengarius iaceo in magna egritudine intus in domo mea et timeo ne casu mortis m[e] subripiat et propter hoc facio meum testamentum et eligo meos manumissores, id sunt, Petrus Raimundi de Villa Vennud et Arnallus de Corneliano et uxorem eius Iordana et Bernardus Sancti Mauricii et Guillelmus, frater eius, ut si mors mihi aduenerit in hac infirmitate ipsi habeant potestatem distribuere omne meum auere in Sanctis Dei ecclesiis et sacerdotibus uel pauperibus sicut in hac pagina est scriptum:

In primis dimitto corpus meum ad sepeliendum Domino Deo et Sancti Stephani cenobii Balneolensis cum meo lectulo. Et meos manumissores[1] de meo mobile soluant meos debitos quas[2] ego debeo et postea hoc qui remanebit faciant inde tres partes et I pars sit de uxor mea [Iord]an[a] sunt in sua camera et alia de filios meos et alia pars qui remanet faciant meos manumissores III partes et habeat Sancti Stephani I partem et confradria [ ] et Sancti Stephani de Sords cum suos clericos aliam partem, excepto III solidos quas[3] dimitto inter opera Sancte Marie Gerunde et episcopum. Et inter Ospitalis Iherosolimitano et kaual[leria] I cauallum quas[4] debet mihi abbas Sancti Felicis et donent V morabatinos ad Ospitale et alios V ad kaualleriam. Et rogo meos manumissores, ut de mea parte de ipso explet [ ] faciant I conuium onorifice ad ecclesiam Sancti Stephani Balneolensis et alium in ecclesia[5] Sancti Stephani de Sords. Et ad Saurina, filia mea, dimitto omnem meum honorem [ ]tra flumen de Tezer, hoc sunt, alodio et baiulias uel feuos sicut ego habeo et teneo uel habere debeo in cunctis locis. Et ad filia mea Alamanna dimitto omnem meum [ ] ego habeo in uilla Frezer: hoc est alodio et baiulias uel feuos sicut ego habeo et teneo uel habere debeo in cunctis locis in parroechia de uilla Frezer. Et omnia alia mea [ ] remanet: hoc sunt alodios et baiulias siue feuos quas[6] ego habeo et habere debeo, ut ullus homo uel femina tenet per me in nullo loco. Dimitto ad filia mea Berengera [ ]eniencia ut de super scripta honore. Si aliquid ex filias meas iamdictas hobierint sine infante de legitimo coniugio[7], aut non uenerint ad etatem sua, pars [ ]ore remaneat ad alias. Et superscripta honore dimitto ad uxorem meam, ut teneat eam et habeat uotiue et potencialiter quadiu uixerit et uoluerit stare [sine] blandimento ullius hominis uel femine et si uoluerit accipere uirum, et non potuerit stare cum filias suas uel generos, habeat ipsum campum que uocant de ipsa [ ]asa et ipsa uinea que uocant de Pontils et ipsum campum que uocant de Garrigolas, sicut est plantum uel aplantare, et suum sponsalicium sicut est scriptum in sua carta [ ] et tenant de uita sua solide et libere sine blandimento ullius hominis uel femine, et post mortem suam remaneat ad Berengera, filia mea, et si ipsa obierit serie fi[ ]mo coniugio remaneat ad alias filias meas. Et debeo quadraginta morabatinos ad uxorem meam et tenet pro ipsis mea pignora ipsos habeat solide et libere ad [ ]tates. Et precipio ad uxorem meam et ad meos manumissores ut

1 Hi ha *so* barrat. Es va equivocar i va rectificar.
2 A sobre de la *q* hi ha una *a*. Per tant és *quas* tot i que hauria d'ésser *quos*.
3 Altra vegada col·loca una *a* sobre la *q*.
4 Una *a* sobre la *q*.
5 La primera *e* és sobreposada.
6 La *q* té una *a* sobreposada.
7 Escriu *uel si no* i ho barra.

maritent filias meas[8] ad uoluntatem matris earum sicut ipsa melius uiderit cum eis et, si prescrip[ ] manumissores non concordauerint in unum et duos ex ipsis concordauerint cum mater earum, faciant hoc quod eis melius uiderint et meos seniores habeant [ ][9] ibi ipsum onoramentum quod debent habere.

Facto isto testamento IIII idus aprili, anno V regni Leudouici regis Iunioris.

[Sig]num Berengarius, qui hoc testamentum fieri iussi, firmaui firmarique rogaui. Signum Iordana[10], eius. Signum Petri Raimundi de Villa Vennud. Signum Arnalli de Corneliano. Signum Bernardi Sancti Mauricii. Signum Guillelmi, frater eius. Signum Petri Reuellini. Signum Guillelmi de Corts et mando eis ut iurent hoc sicut scriptum superius.

Raimu[nd]us [ ] et monacus*, qui hoc scripsi cum literis damnatis in V et in XIII et in XXI linea, die et anno suscripsi quo supra.

8 Hi manca la ratlla d'abreviatura. Escriu *mas*.

9 Hi apareixen un seguit de paraules barrades amb una línia horitzontal gruixuda. Són il·legibles.

10 Possiblement és l'esposa de Berenguer.

244

1142/1151 abril 23

Bernat de Farners canonge de la Seu de Girona, prepòsit del mes de desembre i capellà de Vilablareix, un diumenge i davant de testimonis, posa per escrit tots els alous que dita església té a la parròquia els quals enumera amb els seus respectius drets.

[A] Original perdut.
B. Còpia simple de finals del s. XII o inicis del s. XIII, 695 x 264, ADG, carpeta còpies, doc. 23. No apareix a la guia de l'arxiu.

La data pel rei i la de l'Encarnació no coincideixen, Sí que ho farien si l'escrivent s'hagués deixat una X davant de la L a la data de l'Encarnació ja que llavors aquesta, en pisà, seria 1142. De fet, és poc usual trobar les dues datacions juntes en documents d'aquesta època i a l'inici del text. No deixa de ser un document rar per l'època ja que de capbreus d'aquesta mena no és usual trobar-ne fins al segle següent. La lletra és de finals del s. XII o d'inicis del s. XIII i a l'escatocol s'indica que hi ha rascades algunes paraules en unes determinades línies, però nosaltres no les hem sabut veure i diríem que no ho són. En canvi, sí que hi ha més de seixanta ratlles d'escriptura, tal i com ens indiquen les anotacions sobre paraules gratades que ens apareixen a l'escatocol. Tot això ens fa pensar que podria tractar-se d'una còpia simple en la qual es fa coincidir cada línia de la còpia amb cada una de les línies que tenia l'original.

Actum est hoc nono kalendas madii anno quinto regni Ludouici Iunioris, [anno] domini [Incarnati]onis M C L I. Ego Bernardus de Farners, canonicus ecclesie Sedis Gerundensis et prepositus mensis decembris et capellanus ecclesie Uillablarex, fui ante ostium ecclesie iamdicte, scilicet, in die dominica, et adquisiui omnia alodia ecclesie in parrochia omnium parrochianorum et in audiencia et clericorum eadem ecclesie, uidelicet, Gaufredum, presbiter, et Berengarium de Lanariis et de aliis plures, scilicet, clericis et laicis uicinis, uidelicet, Berengarium de Solario et Isarn de Pudio et Petrum de Solario et Raymundum de Fabars et Berengarium de Angles et Bernardum Deltono et Arnaldum de Mazana et filiis eius Guillelmus et Petrum Obtimir, et Guillem Mir de Madrenchs, meum baiulum, et Stratarium de Riuarie et Arnallum Amalricus et Guillelmus Petri de Sacrar[i]e et Muletum de Monte Solano et Guillelmum de Abbacia et filius eius Poncius et Udalardus, presbiter Monte Foliano, et David, presbiteri de Saltu, et Arnallus Aquauiue, presbiteri, et Laurencio, presbiter de Furnels, et de aliis plures qui ad hoc fuerint quos nos sunt superius scripti. Et inueni que medietas decimarum tocius campi de Tapiis qui est ante portam Raimundus de Fabars et Bernardus de Angles et quartam partem decimarum tocius campi de uinea et terciam partem decimarum tocius campi qui est iuxta columbarium predictis Raimundi de Fauars et Bernardi de Angles. Tota est predicta omnium decimarum predictarum dominicatura mea meisque successoribus, set tamen est alodium iamdicte ecclesie[1] Menne. Inueni que medietas omnium decimarum, uidelicet, de lana et de lini et de cambi et terciam partem caro et medietatem de caro de domo Bertrandi de Madrenchs et totam decimam de caro de sacraria et est tota predicta decima dominicatura semper presbiteris ecclesie iamdicte integriter cum terciam partem salpaze et totum de sacraria et totum de domos milites ubique sint, est dominicatura presbiteris iamdictis cum cibum quarum decimarium Sedis donet eis onorifice per II dies quem peterit. Inueni in presbiteris ecclesie iamdicte in unoquoque anno per albergam in unumquemque de his II solidos et non amplius. Inueni quendam mansum quem in habitat Petri Venrelli cum

[1] Hi ha escrit *sibi* i a sota seu uns quants punts, un recurs que de vegades utilitzaven els escrivens per a indicar paraules que no valien.

omnibus suis tenedonibus de quo manso accipio pro meo iure tascam et braciaticum et decimam et primiciam et annuatim pro censu XII denarios Natali Domini et est alodium predicte ecclesie. Inueni campum qui dicitur de Maroch et afrontat ab oriente in terra Petri Berengarii, de meridie in strata, de occidente in terra Berengarii de Solario et de circio in alueo Maroch et est mea dominicatura et alodium predicte ecclesie. Inueni unam fexiam terre quam est mea dominicatura et alodium predicte ecclesie in loco qui dicitur Prato Mores et affrontat de oriente in uia publica et de meridie in alodio Guillelmi de Tauro et de occidente in alodio Sanci Petri et de circio in alodio Fenal. Inueni alteram fexam terre quam est mea dominicatura et alodium ecclesie et afrontat de oriente in uia qui uadit ad Saltum, de meridie in alodio Sancti Petri, de occidente et circio in alodio Sedis Gerunde. Inueni unum clausum terre prope iamdicte ecclesie que afrontat de oriente et meridie in torrentes de fonte Lubrica de occidente in alodio Sedis, de circio in alodio Raimundi de Fauars et Bernardi de Angles et est mea dominicatura et alodium iamdicte ecclesie. Inueni aliam fexiam terre quam tenet Isarn de Pudio aput Mazana qui affrontat ab oriente in alodio Sancte Marie de Colle et de meridie in terra Petri Guinalli, de occidente in rego et de circio in terra Bernardus Adalbert, fratri suo, de qua accipio pro meo iure II tascas et decimam et primiciam et in alio loco tenet infra cimiterio II domos et ortum ante eas predictus Isarn de quas accipio pro meo iure I par galline et est alodium predicte ecclesie quas affrontat de oriente et meridie et circio in cimiterio et in fabrica et de occidente in uia. Inueni II fexias terre quas tenet Guillelmi Petri de Sacrarie et filius eius Berengarius in loco qui dicitur Pratel et affrontat unam de hiis de oriente in alueo Maroch, et de meridie in alodio Sancti Petri et de occidente et circio in terra Guillelmi Artalli aliam fexiam affrontat de oriente in terra Arnalli de Furn, de meridie in terra Guillelmi Artad, de occidente in terra Guillemi Burd, de circio in campo de Ulmeda de quibus accipio pro meo iure II tascas et decimam et primiciam et sunt predicte ecclesie alodium. Et idem Guillelmi Petri de Sacrarie tenet II fexias terre et affrontat I de his de oriente in alodio Sancti Danielis et de meridie et occidente in uia qui pergit ad Bascano, de circio in margine gros de uineis, et altera fexia affrontat de oriente in uia qui pergit a Saltu et de meridie et occidente in alodio Sancti Petri, de circio in alodio Raimundi de Fauars et Bernardi de Angles et accipio inde pro meo iure II tascas et decimam et primiciam et sunt alodium predicte ecclesie. Et inueni in alio loco in eidem Guillelmi Petri quod tenet II uineas apud Riuarie et affrontat I de his, uidelicet, quam ei dedit cum filia sua a Guillelmus Galloni de circio, de meridie in alodio Burdi de Fura, de oriente in alodio Bertrandi de Madrench, de occiduo in alodio Sancti Danielis et Sancti Petri. Altera affrontat de oriente in alodio iamdicte ecclesie Sancti Menne et de meridie in uia Munnaria, de occidente in alodio Sancti Danielis, de circio in alodio Sancti Petri et Sancte Marie Sedis et accipio inde pro meo iure II tascas decimam et primiciam et pro censu de his uineis annuatim Sancto Felici I par anserem et sunt alodium predicte ecclesie. Inueni unam fexiam terre quam tenet Poncius Stephanus de Mazana qui afrontat de oriente et meridie in alodio Raimundi de Fauars et Bernardi de Angles et occidente in rego et de circio in alodio Sancti Petri et accipio inde pro meo iure II tascas decimam et primiciam et est alodium predicte ecclesie. Inueni II fexias terre quas tenet Bernardo de Letono, uidelicet, I apud Mazana et aliam aput campum Iachins et affrontat I de his de oriente in terra Bernardi Artalli de meridie in alodio Sancte Marie Sedis, de occidente in sua tenedone de circio in terra Guillelmi Burd, aliam affrontat de oriente in rego, de meridie in alodio Sancti Menne, de occidente in alodio Sancti Petri de circio in terra Guillelmi Augusti de quibus accipio pro meo iure II tascas decimam et primiciam et sunt alodium predicte ecclesie. Inueni unam fexiam terre quam tenet Raimundus Guanalgod et afrontat in alodio Sedis Gerunde de oriente, de meridie in terra Petri Adalberti et fratri suo Guillelmo, de

occidente in alodio Sedis iamdicte, de circio in strata et accipio inde pro meo iure quartum et braciaticum inter ecclesiam predictam et ecclesiam Sancti Petri et decimam et primiciam, sed tamen est alodium Sancti Menne. Inueni alteram fexiam terre quam tenet Bernardus de Ciiar, apud Lichins, campum quam afrontat de oriente in alodio Sancti Danielis, de meridie et de occidente in alodio Sancti Petri, de circio in uia qui pergit ad Saltu et accipio inde pro meo iure II tascas et decimam et primiciam et est alodium predicte ecclesie. Inueni I vineam quam tenet Petro de Saltu apud Midiano et afrontat de oriente in heremo Raimundi Mir, in alodio Raimundi de Fauars et Bernardi de Angles, de occidente in alodio Sancti Petri, de circio in heremo de Pudio et accipio inde pro meo iure II tascas decimam et primiciam et cum predicta ecclesia alodium. Inueni I uineam apud Midiano quam tenet Guisalech et afrontat ab oriente in alodio Guillelmi Petri de sacrarie, de meridie in alodio Sancti Petri et circio similiter, de occidente in terra Petri Paci et accipio inde pro meo iure II tascas et decimam et primiciam et est alodium predicte ecclesie. Inueni in montanam de Montefoliano I uinea quam tenet Guillelmo Viues et afrontat de oriente et occidente in uineas Arnalli de Oliuarie, de meridie in alueo de Toron, de circio in uia et accipio inde pro meo iure II tascas et non amplius et est alodium predicte ecclesie. Inueni in eodem loco II uineas et tenet I de his Arnallum Occulum Bouis et aliam Petri de Camepi et afrontat I de his in alodio Sancti Menne de meridie in alodio Petri Fort, de occidente in uinea Arnalli de Oliuarie, de circio in uia et aliam de oriente in alodio Raimundi de Fauars et Bernardus de Angles, de meridie in alodio Petri Guazberti, de occidente in uia, de circio in alodio Sancti Menne et accipio inde pro meo iure II tascas et sunt alodium predicte ecclesie.

Suscripsi Berengarius, presbiter. Signum Gaufredus, presbiter. Petrus, suscripsi[2]. Signum Berengarii de Solario. Signum Isarn de Pudio. Signum Petri de Solario. Signum Raimundi de Fauars. Signum Berengarii de Angles. Signum Bernardi Deltono. Signum Arnalli de Mazana et filii eius Guillelmi. Signum Petri Obtimir. Signum Guillelmi Mir. Signum Petri de Saltu. Signum Stratarii de Riuarie. Signum Arnalli Amalrici. Signum Guillelmi de Sacrarie. Signum Guillelmi de Abbacia et filii eius Poncii. Signum Muleti de Monte Foliano[3]. Suscripsi Arnallus, presbiter. Signum Laurencius, presbiter.

Suscripsi Guillelmus, leuita, qui hoc rogatus scripsit die et anno prefixo cum litteris rase et emendatis in linea prima et secunda et decimasecunda et decimaquarta et in LIIII et in LXI.

Capudbreue de plano Gerunde.

[2] Darrere del nom hi apareix una *s* que nosaltres identifiquem més amb un *suscripsi* que no pas amb un *signum*.

[3] Aquí apareix Montfullà però més amunt és Montsolà.

245

1142 maig 2

Arnau, sagristà i prepòsit de Santa Maria de la Seu (de Girona), dóna a Arnau Ramon de Cabanelles i als seus successors una tinença i pagesia que anteriorment tenia Bernat Gaucbert, a canvi del dret de servei i d'un cens anual d'un porc equivalent a dos sous de diners gironins que s'hauran de pagar a la Seu el dia de Sant Andreu. La tinença no es podrà empenyorar.

A. Minuta, 143x219, ACG, pergamins, 242. A la guia de l'arxiu es data 1141.V.2.

El document no té cap validesa jurídica ja que tan sols hi ha la signatura de l'escrivent i els altres espais romanen en blanc. Es degué redactar però potser al darrer moment no es feu la cessió o bé, si s'arribà a realitzar, es deixà per escrit en un altre pergamí signat del qual no en tenim constància.

Sit notum cunctis hominibus presentibus et futuris quoniam ego Arnallus, sacrista Sancte Marie Sedis et prepositus, dono tibi Arnalle Raimundi de Chabaneles omnique tue posteritati ipsam tenedonem et pagesiam quam Bernardus Gaucberti de Chabaneles tenebat per Sanctam Mariam, eo tenore ut habeas eam ad fidelitatem et seruicium Sancte Marie ad pagesiam et laborationem et in habites ibi cum uxore et familia tua sicut nobis conuenis, et promittis et dones inde annuatim in festiuitate Sancti Andree tu et posteritas tua pro censu Deo et canonice Sancte Marie Sedis Gerunde porcum unum cannonicalem bene ualentem solidos II denariorum Gerundensis monete, et facias inde alia seruicia per hunc honorem et per alium quem tenes per Sanctam Mariam que alii homines et milites faciunt nobis[1] de ipso honore quem tenet de Sancta Maria in ipsa parroechia de Chabaneles. Et non sit tibi licitum uendere uel impignorare predictum honorem uel aliquo modo peiorare ad dampnum Sancte Marie, sed habeas eum cum exitibus et regressibus suis et arboribus uniuersis tu et omnis posteritas tua ad seruicium[2] Sancte Marie sicut superius scriptum est. Et est manifestum.

Actum est hoc VI nonas mai, anno V regni Ledouici regis Iunioris.

Signum. Signum. Signum.

Suscripsi Bernardus, leuita*, qui hoc rogatus scripsi die annoque prefixo.

[1] La *n* sembla que rectifiqui una lletra anterior, possiblement *u*..

[2] Com que la paraula queda partida entre dues línies, col·loca un guió després de *ser* per indicar que continua a la següent ratlla.

246

1142 (1143?) juliol 4

Bernat Joan, la seva esposa Dispòsia, juntament amb Beatriu, germana de Dispòsia, i el seu feudatari Bernat d'Adri, donen a l'església de Girona, al bisbe Berenguer i als seus successors, l'església de Sant Joan de Borgonyà amb tots els seus drets, excepte aquells que són a l'alou de Bernat d'Adri. A canvi reben cent morabatins, cinquanta en or i cinquanta en mules. Aquest tracte ja s'havia fet temps enrere però els donadors injustament encara ho retenien.

[A] Original perdut.
B. Còpia, ACG, CC, pàgs. 167-168, ex A.
C. Còpia, ACG, LLVCG, full 199 vers, ex A.
a. Regest CCM, nº 261, ex B. El data de 1143.
b. Ed. CAC, nº 276, ex B. El data de 1143.
c. Transcripció RGLRV, nº 141, ex C. El daten del 28 de juny de 1142.

Si considerem que el còmput pels anys del rei comença el 24 de juny, la data que ens dóna és 1142, que coincideix amb l'Encarnació en estil pisà.

Transcripció ex B:

[E]go[1] Bernardus Iohannis et uxor mea Dispodia atque Beatrix, eiusdem Dispodie soror, filie[2] Guillelmi[3] Bernardi de Corneliano olim defuncti, necnon et[4] Bernardus de Adrio, istorum supradictorum feuatarius, nos simul in unum recognoscimus et sine dubio in ueritate scimus prefatum[5] Guillelmum[6] suosque antecessores Bernardum quoque de Adrio, iamdicti Guillelmi[7], feuatarium, et suos predecessores, ecclesiam Sancti Iohannis de Burgunam[8] cum decimis, primitiis[9], alodiis suis iniuste ac sub anathemate per multa tempora tenuisse et sine adquisitionis, emptionis, permutationis uel pignore susceptionis titulo prenotatum Guillelmum[10] et suos iamdictam[11] ecclesiam cum suis subripiendo[12] male usurpasse. Que quidem omnia Guillelmus[13] ipse recognoscens prelibatam ecclesiam dompno Berengario, Gerundensi[14] episcopo, dimisit ac reddidit et precepit nobis pariter, ut nos laudaremus et faceremus et ut prefatus episcopus donaret[15] nobis C marabetinos[16] quos propter hoc se daturum

[1] B no té la primera lletra; C comença: *diffinicio facta de decimis et primiciis Sancti Iohannis de Balengua.*
[2] *Filii*, C.
[3] *Guilielmi*, b.
[4] No ho té C.
[5] *Prephatum*, C.
[6] *Guilielmum*, b.
[7] No ho té C; *Guilielmi,* b.
[8] *Burgunan*, C i b.
[9] *Primiciis*, C.
[10] *Guilielmum*, b.
[11] *Iam dictam*, b.
[12] *Subripienddo*, b.
[13] *Guilielmus*, b.
[14] *Gerundensis*, b.
[15] Des de *pariter* fins a *nobis* no ho té C. Quan l'escrivà copia confon un *nobis* per un altre si se'n deixa un tros.
[16] *Morabatinos*, C.

sepedicto[17] Guillelmo[18] conuenerat. Quapropter[19] nos Bernardus Iohannis et Disposia[20], uxor eius, ac Beatrix, Disposie[21] soror, et Bernardus de Adrio, per huius scripture seriem reddimus[22], deliberamus, diffinimus, euacuamus Deo Sancteque Gerundensi[23] ecclesie et tibi dompne Berengari[24], eiusdem sedis episcope, tuisque successoribus et sedis iamdicte canonicis tam presentibus quam futuris, ipsam ecclesiam iamdictam[25] de Burgunan, Sancti Iohannis, cum decimis et primitiis[26] suis tam de agris ac uineis et omni laboratione quam de molendinis, columbariis, ortos, lana, lino, canabo et uniuersis que decimari possunt *(pàgina 168)* simul cum suis[27] alodiis omnibus et plantis atque edifitiis[28] que continentur in eis[29] siue cum uniuersis reditibus[30] et usaticis nobis uel alicui[31] per uocem[32] nostram, quolibet modo de his[33] omnibus exeuntibus et cum ipsa sacraria et domibus que circa eam sunt infra triginta[34] ecclesiasticos passus, totum et integrum, cultum et heremum, et quicquid[35] dici uel nominari potest usui hominum aptum ac necessarium, sicut melius et utilius ad opus uestrum intelli[36] potest, saluo iure Bernardi de Adrio. Tocius illius sui alodii[37] quod infra prefatos XXX[38] ecclesiasticos passus habet modo uel inantea poterit reperiri, sic nos supradicti Bernardus Iohannis, Disposia, Beatrix, Bernardus de Adrio[39] sicut supra memoratum est sine nostro uel alicuius uinculo et retentione, uotiue et[40] potentialiter, prelibata omnia tibi dompne Berengari, episcope[41], et tuis successoribus tradendo assignamus et de nostro iure et dominio et potestate in ius et dominium Gerundensis ecclesie ac uestrum, ut uobis placuerit ordinandum uel permittendum tradimus ad perpetim[42] possidendum. Propter quod etiam dedisti[43] nobis et nos accepimus a te iamdicte[44] presul C marabetinos[45], L in auro et L in mulis. Quam deliberationem seu diffinitionem atque euacuationem si quis[46] irrumpere temptauerit, nichil proficiat[47], sed[48] pro sola presumptione Deo et prefate[49]

[17] *Se predicto*, C.
[18] *Guilielmo*, b.
[19] *Qua propter*, c.
[20] *Dispodia*, C; *Dispedia*, c.
[21] *Dispodie*, C.
[22] Una d és sobreposada.
[23] *Gerundensis*, c.
[24] *Berengario*, c.
[25] *Iam dictam*, b.
[26] *Primiciis*, C.
[27] *Cum suis* és sobreposat.
[28] *Hedificiis*, C; *edificiis*, b; *hedifictis*, c.
[29] Substitueix *in eis* per *meis*, c.
[30] *Redditibus*, b.
[31] *Aliqui*, b.
[32] *Uoce*, C.
[33] *Hiis*, C.
[34] *XXX*, b i c.
[35] *Quidquid*, C.
[36] *Intelligi*, b.
[37] *Alodio*, b.
[38] *Prephatos triginta*, C; *XXX*, c.
[39] Pot ser també *Adria*.
[40] Escriu *temporaliter* però hi posa punts a sota que l'invaliden; *temperate*, C.
[41] *Berengario episcopo*, c.
[42] *Perpetuum*, b.
[43] *Dedistis*, C.
[44] *Iam dicte*, b.
[45] *Centum morabatinos*, C.
[46] *Siquis*, c.
[47] *Profitiat*, c.
[48] *Set*, C.

sedi Gerunde duplam compositionem inde persoluat et insuper excommunicationi perpetue subiaceat, donec, resipiscat et digne satisfatiat[50].

Acta scriptura diffinitionis, redditionis[51] atque traditionis seu[52] deliberationis quarto[53] nonas iulii, anno MºCXLII ab Incarnatione Domini et anno VI regni Ledouici[54] regis Iunioris.

Signum[55] Bernardi Iohannis, signum Disposie, uxoris eius, signum Beatricis, sororis eius, signum Bernardi de Adrio, qui hanc diffinitionem uel euacutionem[56] seu deliberationem fecimus, firmauimus et testes firmare rogauimus. Signum Berengarii de Palatiolo[57]. Signum Arnalli[58] de Corneliano. Signum Guillelmi[59] de Sancta Leochadia[60]. Signum Raimundi[61] de Burgunniano[62]. Signum Bernardi de Puials[63].

Suscripsi Petrus, presbiter, hoc rogatus scripsi die annoque prefixo.

---

[49] *Prephate*, C.
[50] *Satisfaciat*, b.
[51] *Redibitionis*, C.
[52] *Se*, C.
[53] *IIII*, C i b.
[54] *Lodouici*, C.
[55] C passa al full 199 revers.
[56] *Euacuationem*, C i b.
[57] *Palatio*, C.
[58] *Arnaldi*, C.
[59] *Guilielmi*, b.
[60] *Leocadia*, C.
[61] *Raymundi*, C.
[62] *Burguniano*, C i b.
[63] *Pinals*, C.

247

1142 novembre 23

Bernat de Soler ven a Gaucfred de Cantallops, la seva esposa Ricsenda i llurs fills Guillem i Ramon, una peça de terra situada al comtat de Perelada, a la parròquia de Sant Esteve de Cantallops, al lloc anomenat la Terra, a la Jonquera, i un clos a la vila de Cantallops, a Llauró, tot plegat pel preu de deu sous de moneda comtal i vuit sous de moneda rossellonesa.

A. Original, 126 x 187, ADG, Pia Almoina, doc. 1995, Cantallops nº 6. A la guia de l'arxiu també apareix com a 1967 i es data de 1143.

Sit notum cunctis quoniam ego Bernardus de ipso Soler uindo tibi Gaucefredus de Cantalupos et uxor tua Ricsendis et filiis uestris, id sunt[1], Wilelme et Raimundus, peciam I terre et clauso I quem ego Bernardus abeo per patrimonio meo aut per qualicunque uoces in comitatu Petralatensi, infra parroechia Sancti Stephani de Cantalupos, in locum quem uocant ipsa Terra, a Ioncars. Afronta de parte orientis in terra de Sancti Stephani, de meridie in ipso prado, de occiduo in terra de uos compratores et de Arnallus Bobeth[2], de parte uero circii in terra de Artalli Edemacot. Quantum infra iamdictas istas afrontationes includunt et ipso clauso qui est in ipsa uilla de Cantalupos, in locum que uocant ad Llauro, sic uindo uobis Gaucefredus et uxor tua Ricsendis et filiis uestris Wilelme et Raimundi predictis propter precium nominatum per decem solidos monete comitale et per VIIIº solidos de monete Rosilienensi, propter precium sine blandimento ullius uiuentis et sine uestro engan.

Factum est hoc VIIII kalendas decembris, anno VIº regni Ledouici regis Iunioris.

Signum Bernardi de ipso Soler, qui anc uindicionem feci, firmaui firmarique rogaui. Signum Macot. Signum Petri Geraldi, faber. Signum Arnalli Geraldi. Signum Ioannis de Villa Supitanea[3].

[ ]as[4] presbiter*, qui hoc rogatus scripsi, su[5] die et anno, suscripsi, quo supra.

[1] Hi manca la ratlla d'abreviatura.

[2] La segona *b* corregeix una lletra que hi ha escrita a sota.

[3] *Macot, Petri Geraldi faber, Arnalli Geraldi* i *Ioannis de Uilla Supitanea* estan escrits per una mateixa persona però de diferent escrivent i ploma que la resta del text.

[4] No l'hem sabut desxifrar.

[5] Possiblement volia escriure *suscripsi* en lletres però després optà per fer-ho amb dibuix i per això només hi col·locà la primera síl·laba.

248

1143 gener 26

Bernat, sagristà de Girona, dóna a Pere un alou anomenat Violari que té en feu de part del bisbe de Girona. Queden exempts de la donació una vinya i una coromina que és (o són) prop de Santa Eugènia. També s'estipulen els diferents censos que el sagristà rebrà.

[A] Original perdut.
B. Còpia, ADG, CC, pàgs. 337-338, ex A.
a. Regest CCM, nº 262, ex B.
b. Ed. CAC, nº 275, ex B.

[I]n Christi nomine ego Bernardus, Gerundensis sacrista, dono tibi Petre, ad laborationem et pagesiam, totum illud alodium quod dicitur Violarium quod habeo ad feuum per dominum meum Gerundensem episcopum, preter unam peciam uinee que est secus ipsum Violarium et illam condaminam quam habeo per ipsam sacristaniam apud Sanctam Eugeniam. Tali conuenientia supradictam donationem tibi facio et coniugi tue omnique iure[1] propinquitatibus[2] iure succedentibus, quod per unumquemque annum dones inde nobis fideliter uel quibus hec supradicta post nos per munificentiam donni Gerundensis episcopi prouenerint, quartum et braciaticum, excepto orto et ferraginali, et pro censu annuatim de ipso Violario VIIII solidos denariorum Gerundensis monete et de ipsa condamina III similiter solidos denariorum eiusdem monete. Et si ipsa moneta mutaretur uel uiolaretur quam sit efficeretur dones mihi de ipso Violario uel successoribus meis II porcos optimos canonicales et de ipsa condamina similiter unum porcum optimum in Natale Domini. Preter hoc adicimus tibi aliud quod in eisdem terris mansum in quo tu et posteritas tua iugiter maneas hedifices et plantes supradictas terras bene et assidue labores tu et coniux tua Alaidis et filii tui qui ex uobis ambobus procreati fuerint. Hanc donationem uobis iamdictis[3] facio, ut uos et uestri prenominata omnia perhenniter habeatis, saluo meo iure successorumque meorum.

Actum est hoc VII kalendas februarii, anno VI regni Lodouici regis Iunioris.

Berengarius, Dei Gratia Gerundensis ecclesie episcopus. + Signum ista suprascripta Bernardus firmo sacrista. Berengarius, Dei Gratia Gerundensis ecclesie archidiaconus. Petrus Borrelli, presbiter et canonicus. Bernardus, tessaurarius. Berengarius, abbas Ville Bertrandi[4] et archidiaconus Gerundensis ecclesie, + signum. Suscripsi Fruteim, Geruaensis[5] ecclesie caput scole[6]. Ademarus[7], leuita. Bernardus, ypodiachonus[8] Gerundensis ecclesie. Arnallus Iohannis, presbiter et sacrista secundus. Suscripsi[9]. Bernardus Ostalensis, leuita. Arnallus, Dei grationibus[10] leuita. Arnallus de Nauata *(pàg. 338)*. Suscripsi Raimundus Isarni, presbiter et clericus.

Suscripsi Bernardus, leuita, qui hoc rogatus scripsi die et anno prefixo.

---

[1] *Uestre*, b.
[2] *Propinquitat*i, b.
[3] *Iam dictis*, b.
[4] *Uillebertrandi*, b.
[5] *Gerundensis* però en nota *Geruaensis*, b.
[6] *Caputscole*, b.
[7] *Ademar*, b.
[8] *Ipodiachonus*, b.
[9] No està clar amb quin *signum* va.
[10] *De rogationibus*, b.

Suscripsi ego Egidius, presbiter et canonicus, subscribo. Suscripsi Bermandus[11], presbiter.

[11] La forma correcta seria *Bermundus* però la vocal del mig és una *a*; *Bermundus*, b.

249

1143 gener 29

Berenguera dóna al seu espòs Arnau un alou i unes batllies per raó del seu casament, propietats situades als comtats de Girona i Besalú. Si ell mor sense fills (comuns) les propietats tornaran a ella.

A. Original, 239 x 109, Pia Almoina doc. 1517, Camós 11. A la guia de l'arxiu apareix com a 1502 i es data de 1144.

Sit notum cunctis presentibus atque ex futuris[1] quoniam ego Berengaria dono tibi Arnallo, quod auxiliante domino eris uiro meo, meo alodio et baiulias quem ego abeo uel abere debeo in cunctis lociis ego nec ominis per me, eo tenore ut teneas et posideas omnibus diebus uite tue sine blandimento ullius ominis per tuum sposalicium in uita tua et pro auere quod dedisti seniores Godcerando atque Bernardo Ioahnnes[2]. Et post obitum tuum, si infante non abuerimus, remaneat ad propinquis meis Berengaria. Et est ista omnia suprascripta in comitatu Ierundensis uel Bisullunensis. Si quis autem ista carta donacione uel sposalici irrumpere temtauerit, nichil proficiat, set in duplo componat.

Actum est hoc quarto kalendas februarii, anno sexto regni regis Leudici Iunioris.

Signum Berengaria, qui hanc donacione fieri iussi, firmaui firmarique rogaui. Signum Iurdana, matris eius. Signum Saurine. Signum Alamagna, sorores eius. Signum Gadceran. Signum Bernarde Ioahnnes. Signum Arnalli Ioahnnes. Signum Berengarius Palaciol. Signum Arnallus Corneliano. Signum Iofredus de Fonte Coperta. Signum Petrus Raimundi Villa Vendud.

Suscripsi Guillelmus, presbiter*, hoc rogatus scripsit, cum literis superpositis in prima linea, die anno quo supra.[3]

[1] *Presentibus atque ex futuris* és sobreposat.
[2] Col·loca la *h* fora de lloc.
[3] L'escrivent, darrere de cada primer nom hi col·loca un punt.

250

1143 març 18

Ramon Pere Bonardell, per remei de la seva ànima i la dels seus parents, dóna a l'altar de Santa Maria de la Seu un alou situat davant de la ciutat de Girona, de manera que el prevere i cabiscol Pere, enviat i fillol seu, gaudeixi d'aquest alou fins que mori i a canvi tingui sempre, excepte en festivitats especials, una làmpada encesa a l'altar de Santa Maria per remei de l'ànima del donador i de la seva família. Quan mori el prevere, l'alou passarà a la Seu, que haurà de continuar tenint encesa una làmpada.

A. Original, 209 x 243, ACG, carpeta còpies, doc. 24. No apareix a la guia de l'arxiu.
B. Còpia, ACG, LLGSM, 75 vers-revers, ex?.
C. Còpia, ADG, Dotalies llibre II, full 211 vers, ex A.
a. Transcripció GBR, nº 145, ex B.

L'original té malmès el marge superior i algunes parts són de color lila a causa dels fongs.

Si la versió C es veu que copia A, no podem dir el mateix de B ja que es diferencia d'A en alguns passatges i en la signatura de l'escrivent. Això podria ser conseqüència d'una mala còpia o del fet que hagués existit un altre original o còpia, avui desapareguda, que s'utilitzés per a fer B. Tot i que creiem possible la seva existència, com que no ho podem assegurar no l'hem inclosa a l'aparell heurístic

[Sit notum cunc][1]tis presen[tibus atque futuris quoniam ego Raimundus[2] P]etri[3] Bonardel[4] dono Domino[5] [Deo][6] et Sancte Marie Sedis Gerunde, scilicet, ad ipsum alt[are][7] ad [luminaria concinn]anda[8], ipsum meum clausum alodii franchi cum mansis[9] et arboribus oliuarum[10] que ibi sunt quod habeo[11] ante Gerundam ciuitatem ad ipsum uidelicet Podium[12], sic[13] habetur et continetur et suis quatuor affrontacionibus[14] includitur et circumcingitur[15], cum exitibus et regressibus suis, sic ego predictus Raimundus Petri dono, uotiue[16] et potencialiter[17], Deo et iamdicto altari Sancte Marie[18] predictum[19] clausum ad proprium ac franchum[20] alodium[21] propter Deum et remedium anime mee seu parentum meorum, eo[22] tenore ut Raimundus, presbiter, nutritus[23] et

[1] Reconstruït ex B.
[2] *Raymundus*, C.
[3] Reconstruït ex B.
[4] *Bonadell*, ex C.
[5] *Domine*, ex C.
[6] Reconstruït ex B.
[7] Reconstruït ex B.
[8] Reconstruït ex B; *Concinanda*, C.
[9] *Mansos*, ex C.
[10] *Oliuare*, ex C.
[11] *Hoc*, ex C.
[12] *Pactum*, ex C.
[13] *Sic* o bé *sicut*, ex C.
[14] *Affrontationibus*, B; *Affonatationibus*, a.
[15] *Circuncigitur,* ex C; *Circumungitur*, a.
[16] *A uotiue*, ex C.
[17] *Potentialiter*, B i C.
[18] *Maria*, a.
[19] *Altari sicut os predictum clausum*, ex C.
[20] *Francum*, a.
[21] *Alooium*, B.
[22] *Et*, ex C.

filiolus meus quem uocant capud scole[24], teneat predictum alodium omnibus diebus uite sue et semper faciat inde ardere lampadam unam ante altare Sancte Marie[25], nocte dieque[26], exceptis his[27] que ibi specialiter statute[28] sunt[29]. Et post obitum uero[30] suum reuertatur solide et libere Sancte Marie predicte. Et de meo iure in suo[31] trado dominium et potestatem perpetim habendum et possidendum sicut superius scriptum est. Et si contigerit, ut aliquis[32] ex parentibus meis uoluerit ibi aliquid requirere, habeat inde pro alienacione[33] prefatum[34] gloriosissimum altare similiter omnem meam medietatem ipsius alodii [de Ca]llerons[35] solide et libere [atque][36] quiete. Et est manifestum quam donacionem[37]. Si quis infringere temptauerit, nihil[38] proficiat[39], sed duplicit[40] De[o et pre]dicto[41] altari componat[42], hac scriptura firma persistente.

Actum est hoc XV[43] kalendas [aprilis, a]nno[44] VI°[45] regni Ledouici[46] regis Iunioris.

Signum Raimundi[47] Petri[48], qui hanc chartam[49] donacionis fieri iussi firmarique rogaui. Signum Adalaidis, uxoris[50] eius. Signum Petri[51] de Archis. Signum[52]. Signum Calueti[53]. Signum Bernardi[54] de Callo. Signum Iohannis de Ipsa Valle. Signum Berengarii[55] Petri. Signum Berengarii[56] Tegmar. Signum Bru.

Guillelmus, leuita, qui hoc scripsi die annoque, suscripsi[57], prefixo.

---

[23] *Mittus*, ex C.
[24] *Caput*, ex C.
[25] B hi afegeix *scilicet in*.
[26] Sobreposat B
[27] No ho transcriu B; *Huis*, ex C.
[28] *Statue*, B.
[29] *Sint,* ex C.
[30] No ho transcriu B.; *Certo*, ex C.
[31] B substitueix *in suo* per *et potestate in eis.*
[32] *Aluis,* ex C.
[33] *Emendatione*, B; *Emendacione*, ex C.
[34] *Preffatum*, ex C.
[35] Reconstruït ex B.
[36] Reconstruït ex B.
[37] *Donationem*, B.
[38] *Nichil*, B; *niquil*, a.
[39] *Propficia*t, B; *Profficiat*, C.
[40] *Dupliciter*, B.
[41] Reconstruït ex C. A la darrera paraula creiem llegir *predictem* ex C.
[42] B canvia *hac scriptura firma persistente per et inantea (in antea*, a*) hac scriptura firma et inconuulsa semper imperpetuum (in perpetuum,* a*) existente*.
[43] B ho data *acta donatione XVII.*
[44] Reconstruït ex B.
[45] *Sexto*, ex C.
[46] *Lodouici*, B i C.
[47] A la versió C es podria interpretar com a *Raimundus*.
[48] La versió B canvia l'ordre de la frase i el final: *signum Raimundi Petri, signum Adaledis uxoris eius, signum Petri de Anches qui hanc cartam donationis fieri iussimus, firmauimus firmarique rogauimus.Signum Caluet. Suscripsi Arnallus presbiter (full 75 revers) qui hoc rogatus scripsi die et anno quo supra.*
[49] *Cartam*, ex C.
[50] *Adalaydis uxori*, ex C.
[51] A la versió C es podria interpretar com a *Petrus*.
[52] No hi ha cap nom que l'acompanyi.
[53] *Caluet*, B.
[54] A la versió C es podria interpretar com a *Bernardus.*
[55] A la versió C es podria interpretar com a *Berengarius*.
[56] A la versió C es podria interpretar com a *Berengarius*.
[57] No hi és ex C.

251

1142/1143 juliol 23

Dalmau, anomenat de Lloret, ven a Bernat, sagristà (de Santa Maria de la Seu) de Girona, un alou i honor que té a la parròquia de Sant Romà de Lloret el qual li havia vingut per part del seu pare, pel preu de trenta morabatins d'or.

A. Original, 91 x 284, ACG, pergamins, 244. A la guia de l'arxiu es data 1142.VII.23.

Si considerem que l'any del rei comença el 24 de juny la data és 1142 però en canvi i prenen com a inici del seu regnat el 1 d'agost es trasforma en 1143.

In Christi nomine ego Dalmacius, quem uocant de Laureto, vendo tibi Bernarde, Gerundensis ecclesie sacrista, totum illud alodium siue honorem quem pater meus Ermengallus Ber[n]adi[1], condam, abuit et tenuit in parroechia[2] Sancti Romani de Laureto. Aduenit michi predictum alodium siue honor per uocem patris mei et per comutacionem uel diuisionem quam feci cum fratre meo Bernardo quando diuisimus inter nos omnem nostrum honorem. Predictam autem uendicionem et tradicionem facio tibi propter trigintam morabatinos auri bonos et obtimos quos inde michi donas.

Actum est hoc Xº kalendas augusti, anno VI regni Ledouici regis Iunioris.

Signum Dalmacii, qui hanc uendicionem feci, firmaui firmarique rogaui. Signum Petri Sancti Laurencii. Signum Poncii Sancti Laurencii. Signum Petri de Hederis.

Bernadus, monachus*, qui hoc scripsi cum literis rasis in secunda et tercia et sexta linea, die et anno quo supra.

[1] L'escrivent del document signa com a *Bernadus* en lloc de *Bernardus*. Així, no és d'extranyar que escrigui *Bernadi* en lloc de *Bernardi*. En canvi, el nom del sagristà, a la primera línia, l'escriu *Bernarde*.

[2] La *p* està separada de la resta de la paraula i entremig queda un espai que sembla com si s'hi hagués borrat alguna lletra o paraula.

252

1143 agost 21

Condicions sagramentals del testament de Berenguer de Terrades. Mana ésser enterrat a Santa Maria de Lladó, on deixa l'alou de Tresmals, béns mobles i un esclau. Dóna cinc morabetins al bisbe de Girona i un per l'obra de la Seu.

A. Original, 370 x 238, ADG, pergamins de Cadins, doc. 3.

Hec sunt conditiones sacramentorum quarum seriem ordinaui ego Guillelmus, iudex, presentibus sacerdotibus Raimundo, capit escole, et Petro Borrelli, presbitero, et aliis militis, clericis siue laicis de extrema uoluntate cuiusdam militis nomine Berengarii de Terrades[1] iuxta quarti ordi[nis mo]dum uerbis tantu modo promulgata in domo sua de Terrades, olim defuncti. In huius iudicis presentia et prefatorum noticia [no]s testes Raimundus, prepositus, et Poncius Arnalli uerum pariter dantes testimonium iuramus in Deum et super altare Sancte Anastasie, quod situm est in ecclesia Sancte Marie Sedis Gerunde, quia nos uidimus et audiuimus presentes quando predictus Berengarius iacens in supradicta uilla de Terrades, detentus ab egritudine qua obiit, dum ad huc esset in sua plena memoria ac loquela ordinauit suam extremam uoluntatem et ordinacionem suarum rerum suis tantumodo uerbis:

In primis dimisit corpus suum causa sepeliendi in cimiterio Sancte Marie Letonis cum lecto suo, scilicet, cum filtro et cum duobus linteolis et guadingia et capiciale et conuiuium optimum ad clericos et dimisit eidem ecclesie sarracenum nigrum et cifum I argenteum quem habebat in pignus per V modios ordei et omne alodium quod habebat in Tresmals. Et dimisit inter hospicium Iherosolimitanum et caualleriam scutum suum et lanceam et ensem et mulum suum. Et dimisit Sancte Cecilie de Terrades duos modios ordei et duos uini, medietatem de ueteri et medietatem de nouo, et X solidos ad opera ecclesie, et ad capellanum morabatinum I et I conuiuium. Dimisit episcopo Gerunde V morabatinos et ad opera ipsius ecclesie I. Sancto Petro Rodensi solidos V monete Gerundensis. Sancte Marie Ville Bertrandi alios V. Dimisit Dalmacio, fratri suo, mansum I in Macaneto ipsum, uidelicet, de Bosco. Bernardo, fratri suo, dimisit omnia quecumque habebat in Cisiano. Dimisit Ermessendi, uxori sue, cauallum suum Bág et mulam suam et tres equas et tres modios ordei. Dimisit Bernardo Arnalli quatuor morabatinos in manso de Oliuario. Dimisit Ricardo, fratri suo, mansum de Chera. Dimisit Berengario Arnalli de Cabaneles cauallum quem tenebat per eum et donet XX solidos denariorum Gerundensis monete propter ipsum equm. Et dimisit ei loricam suam. Capellano de Chexáns dimisit solidos II ordei. Dimisit Petro, clerico de Riba, XX solidos denariorum Gerundensis monete. Dimisit Sancte Marie de Costóia in duobus mansibus de Aquarnós omnem decimam, excepto pane et uino. Dimisit filiabus suis per medium omnem suum honorem, scilicet, alodia et feuos et baiulias et pignora et tentiones et accaptes, excepto hoc quod testatus fuerit et omnes suos milites cum illorum feuis sicut ipse habebat et tenebat et habere debebat per seniores suos. Post mortem matris sue dimisit omnem suum honorem sicut superius testatus est et sicut ipse habebat et tenebat, excepto hoc quod dimisit Sancte Marie Letonis matri sue, ut habeat et teneat in uita sua sine blandimento ullius hominis et nutriat filias eius. Et dimisit matrem suam et filias suas cum omnibus que eis dimisit in baiulia fratrem suorum, scilicet, Dalmacii et Raimundi et Guillelmi et Bernardi et Bernardi de Cistella. Dimisit

[1] Algú va subratllar *Berengarii de Terrades*.

omne suum mobile ad matrem suam, excepto illo quod supratestatus fuerat, ut ipsa persoluat omnia sua debita et filie eius habeat partem quam habere debent in mobile et faciant sibi dici quingentas missas et donent cibum sufficientem C pauperibus. Et si una ex filiabus eius mortua fuerit sine infante legitimi coniugi, remaneat omnis illius honor ad aliam, et si ambe mortue fuerint sine legitimis filiis, dimisit omnem suum honorem Dalmacio et Bernardo, fratribus suis. Dimisit Guillelmo Stephani suam capam et Berengario, presbitero, suas pelles. Guillelmo, fratri suo, dimisit mansum de Mont Nér quem pater suus dimisit ei pro hereditate. Postquam autem predictus Berengarius hec omnia ordinauit no[n] uidentibus et audientibus uoluntatem suam de supradictis rebus non mutauit nobis scientibus et sic an hac luce discessit, unde hoc quod iniunctum habuimus nostra coram prefato iudice Guillelmo iuracione firmamus eiusdeque iuramenti conditionem tam sua quam testium manu corroboramus.

Late conditiones XII kalendas septembris, anno VII regni Ledouici regis Iunioris, infra primos VI menses post obitum predicti testatoris.

Signum Raimundi monachi et prepositi, signum Poncii Arnalli, qui supradictum testimonium dedimus et iurando firmauimus. Suscripsi Raimundus, presbiter*. Signum Guillelmus de Colonico, clericus et iudex*. Suscripsi Petrus Borrelli, presbiter et canonicus*. Signum Petri Villefredarii.

Suscripsi Petrus, presbiter*, hoc rogatus scripsi die annoque prefixo.

253

1144 gener 3

Arnau Pere, capellà de Santa Margarida, dóna a Santa Maria de la Seu, al bisbe Berenguer, a l'ardiaca Guillem de Sant Martí i al sagristà Arnau Joan, l'església de Sant Miquel de Castellar situada al comtat de Besalú, a la vall Bisa, als termes de Santa Maria de Ridaura i Sant Andreu del Coll, a canvi que protegeixin l'església de Santa Margarida.

[A] Original perdut.
B. Còpia, ACG, LLGSM, full 94 revers-95 vers.
a. Transcripció GBR, nº 192.

[N]otum sit omnibus hominibus presentibus et futuris quoniam in Dei nomine ego Arnallus Petri, capellanus Sancte Margarite, facio cartam[1] donationis et confirmationis ex una ecclesia quam uocant Sanctum Micahelem de Castelar, quantum habeo uel habere debeo et postea adquisiero, saluo iure prenominate, ecclesie prenominate et mea, pro anima mea et pro omnibus fidelibus qui aderant hedificata et plantata pro amore Dei, sic dono et trado dominio Deo et Sancte Marie Sedis Gerunde in potestate dompni Berengarii, episcopi, et Guillelmi, archidiaconi Sancti Martini, atque Arnalli Iohannis[2], sacriste[3], et aliorum plurimorum bonorum hominum qui ibi aderant, ea uidelicet racione ut illos defendant seniores I ecclesiam Sancti Micahelis et faciant illis bene sine malo. Et ego Arnallus Petri et alii successores mei damus per singulos annos libram I cere candelata in feria IIII synodi Aduentus Domini quem ardeat ante altare Sancte Marie in ipsa eddomada quantum potest habundare. Est autem ipsa ecclesia in comitatu Bisullunense[4], in ualle Bisa, infra fines Sancte Marie Riuidario[5] et Sancti Andree de Collo, in podio quem uocant Castelar. Si quis hanc cartam donationis infringere uoluerit, non ho[6] ualeat uendicare, sed componat sic sacrilegus[7] in IIII partes et postea firma sit hec carta omni tempore.

Actum est hoc III nonas ianuarii, anno VII regnante Lodouico rege Iuniore.

Signum Arnalli Petri, capellani, qui istam cartam donationis fieri iussi, firmaui et testes firmare rogaui. Signum Raimundi, plebani. Signum Petri de Pug. Signum Guillelmi, sacerdotis *(full 95 vers)*. Signum Guillelmi, sacer[8]. Signum Guillelmi Iordani.

Guillelmus, leuita, qui hoc scripsi die et anno suscripsi quo supra.

[1] *Caratm*, a.
[2] *Iohanis*, a.
[3] *Sacrista*, a.
[4] *Bissullunense*, a.
[5] *Riuidaria*, a.
[6] *Hoc*, a.
[7] *Sacrilegius*, a.
[8] És possible que els dos sacerdots que s'anomenen Guillem siguin la mateixa persona i que l'escrivent, en canviar de full, per error tornés a copiar al vers del full 95 el darrer nom que havia escrit al revers del 94.

254

1144 setembre 9

Bernat, sagristà (de Santa Maria) de Girona, i Guillem de Calonge, jutge, presideixen un judici sobre uns altercats que enfrontaven el bisbe Berenguer de Girona i els canonges contra l'abat Berenguer (de Sant Feliu) de Guíxols i els seus monjos a causa del compliment d'algunes de les disposicions que deixà en testament Rimbau (de Bassella). Això és, els drets de fabricar, l'alberga de Santa Cristina, el castell de *Bene Dormienti,* una vinya a Vilartagues, les tasques dels treballs de camp i la repartició dels quarters de peix des de Conangle fins la parròquia de Fenals. Així mateix la Seu de Girona haurà de completar les donacions que el difunt Rimbau va disposar.

[A] Original perdut enganxat per la part inferior a l'original B per A B, C.
B. Original enganxat per la part superior a l'original A per A, B, C, 168 x 124, ACG, pergamins, 248.
C. Minuta feta pel diaca Bernat amb data del 30 de setembre de 1144 *(II kalendas octobris anno VIII regni Ledouici regis Iunioris)*, 173 X 316, ACG, pergamins, 249.

B per les mides i el tipus de lletra, més que un document jurídic sembla un full de códex. Les lletres són mil·limètriques, en alguns punts la tinta s'ha mogut i a més a més el van doblar diverses vegades, fets que compliquen la seva lectura ja que en determinats passatges gairebé només es veu una taca. El costat dret està una mica malmés així com una part del marge superior. Hi ha algun petit forat però no afecta cap línia d'escriptura. Hi ha certa confusió en les abreviatures de *que* i *quem*.

Pel que fa a la versió C, difereix en algunes frases de B i la seva data és tres setmanes més tardana. Com que no està signada per cap testimoni ni jutge no té validesa jurídica.

Transcripció ex B:

Hoc[1] est iudicium quod iudicauerunt Bernardus, Gerundensis sacrista, et Guillelmus de Colonico, iudex, super querimoniis et altercationibus[2] quas habebant ad inuicem Berengarius, Gerundensis episcopus, et canonici eius et Berengarius, Gixalensis abbas, et monachi eius:

Primum namque iudicauerunt prefati iudices[3] in honore Sancti Felicis episcopum et eius[4] canonicos nullam fabricam debere habere[5] quem Reamballus in ultimo positus ab obligatione sue testationis[6] honorem Sancti Felicis penitus sequestrauit, saluo tamen iure posesionis[7] et laborationis Petri Bernardi et Raimundi, nepotis sui, qui exindem fabricam diuterna possesione se facent[8] habuisse[9].

Item iudicauerunt[10] de alberga Arnalli de Sancta Christina, quod debet eam habere episcopus et canonici eius non propter alodium Sancti Felicis, sed propter recognitionem quam Reaball[us]h fecit de ea Sancte Marie in infirmitate positus de quam[11] obiit et propter honorem[12] quem[13] Arnallus tenet per Sanctam Mariam[14].

[1] A, B, C [D, E], F, G, H (I?). No sabem si l'última lletra és l'altra cama de la *h* o bé el pal de la *i*. Només hi ha escrita la part inferior de les lletres.
[2] *Altercacionibus*, C.
[3] *Iudicauerunt prefati iudices* no és a C.
[4] *Eius* és sobreposat.
[5] La versió C afegeix aquí les tres paraules que manquen a la frase: *prephati iudices consuerunt*.
[6] *Testacionis*, C.
[7] *Possessionis*, C.
[8] *Facentur*, C; Dins la versió B no està clar si existeix l'abreviatura d'*ur*.
[9] Signe de separació de text semblant a una efa.
[10] C canvia *item iudicauerunt* per *iudicauerunt etiam de*.
[11] *Qua*, C.
[12] *Hoc quod*, C.

De castro etiam[15] Bene Dormienti iudicauerunt, ut recuperet abbas castrum et omnia que illi data sunt si fier[i] potest, et faciat bene custodiri[16] ipsum castrum aut stabiliat illud cum tali persone[17] quem bene custodiat ipsum castrum et seruiat et[18] quem nullam aliam calumniam inferat homibus Sancta Maria[19] preter illam quem[20] constituta est per scripturam de ipso castro factam[21].

Iudicauerunt item uineam[22] de Vilartagar esse alodium[23] proprium Sancti Felicis quod debet habere quiete t[ ] et[24] nullam certam potuerint inuenire racion[e][25] quem[26] possit manifeste uideri illam fuisse alodium Petri Bernardi tum que[27] Raimundus Bernardi, frater eius, cui successio alodii ipsius Petri competit predictam uineam conquestus est, et nullo modo eam uero ipse asserit iudicialiter recuperare potuit tum que[28] comes iussit, ut de is quem[29] tenebat abbas Sancti Felicis et monachi eius in die obitus Reamballi nichil peteret episcopus[30].

De excamiacione quam fecit Reamballus cum monachis Sancti Felicis iudicauerunt, ut suppleat episcopus quod non compleuit Reamballus, et [si] noluerit supplere reddat illis quod suum est et recuperet quod illis de[31] Reamballo datum est[32].

De tracturis quas fecerunt homines super Sanctum Felicem quas abbas et monachi clamant, iudicauerunt iustum et equum esse, ut reddat eas episcopus illis quibus a Reamballo ablate sunt qui habeat eas ad seruicium Sancti Felicis et emendet abbati et monachis tascam[33] quam inde perdiderunt[34].

Item iudicatum est quod dominium maris siue senioraticum quod habetur[35] a Cunanglun[36] usque ad ips[um] locum in quo terminatur ipsa parroechia de Fenals, episcopus cum suis canonicis et abbas cum suis monachis, ita habeat comunicabile quod episcopus habeat duos quarters de illis magnis piscibus quo[37] reuerentie seniori deputati sunt, quos etiam Reamballus absque appellatione Sancti Felicis dicitur habu[i]sse, et abbas I[38] quarter cum aliorum piscium decimacione et sic iuxta racionem[39] diuisionis

---

[13] No ho transcriu C.
[14] Signe de separació de text semblant a una efa.
[15] *Item de castro*, C canvia l'ordre.
[16] Sembla com si primer s'hi hagués escrit *custodire* però posteriorment a sobre de la *e* final s'hi hagués afegit una *i* grossa. Com que el pergamí en aquest punt està arrugat i gastat és difícil definir quina era la lletra final que l'escrivà donà com a bona, tot i que hem optat per la *i*.
[17] *Persona*, C.
[18] *Quem bene custodiat ipsum castrum et seruiat et* no ho escriu C.
[19] *Sancte Marie*, C.
[20] *Que*, C.
[21] Per analogia a les altres part dels document, aquí hauria d'haver-hi un signe de separació de text semblant a una efa ja que enumera una disposició diferent. Nosaltres, per seguir amb la mateixa pauta, hem fet un paràgraf a part.
[22] C en lloc de *iudicauerunt item uineam* escriu *et que bene custodiat ipsum castrum sicut in predicta scriptura resonat. Uineam etiam.*
[23] *Alodium esse*, C.
[24] C substitueix *quod debet habere quiete t[] et* per *tum quia.*
[25] *Rationem*, C.
[26] *Quam*, C.
[27] *Quia*, C.
[28] *Quia*, C.
[29] *Hoc quod*, C.
[30] Signe de separació de text semblant a una efa.
[31] *A*, C.
[32] Signe de separació de text semblant a una efa.
[33] *Tascham*, C.
[34] Signe de separació de text semblant a una efa.
[35] C hi afegeix *et continetur*.
[36] *Cunanglios*, C.
[37] *Qui*, C.
[38] *Unum*, C.
[39] *Rationem*, C.

piscium de omnibus aliis adquisitionibus quas per maria casus fortune attulerit, similiter sit semper inter eos facta diuisio[40]. Relicum uero intus maris a predicta parroechia de Fenals usque ad Sanctum Felicem abbatis cum suis monachis quiete possideat.

Actum est hoc V idus setembris[41], anno VIII regni Ledouici regis Iunioris.

+ Signum ista super scripta Bernardus firmo sacrista*[ ]. + Signum Guillelmus de Colonico, clericus et iudex*.

Suscripsi Bernardus, leuita*, qui hoc rogatus scripsi die annoque prefixo.

[40] *Duus*, C.
[41] *II kalendas octobris*, C.

255

1144 setembre 15

El bisbe Berenguer de Girona commuta amb Berenguer de Gualta i els germans d'aquest, Cabot i Bernat, un alou que consisteix en un mas situat a la parròquia de Santa Maria de Gualta, a canvi d'un mas que és al terme de la parròquia de Santa Eulàlia de Cruïlles i l'alou de Perduts, que és a les parròquies de Santa Maria de la Bisbal i a la de Cruïlles.

A. Original, 162 x 404, ADG, pergamins de la Mitra, calaix 15, La Bisbal 26. A la guia de l'arxiu es data de 1145.
a. Regest PM, nº 43. El data de 1145.

El pergamí té la part superior esquerra trencada, fet que afecta la lectura de la primera línia. A la guia de l'arxiu apareix datat del 1145.

In Dei nomine [Berengarius, episcopu]s comutationem fatio ubicumque Berengarii de Agualta et Chabot et Bernardus, fratris. Consilio kanonicorum[1] nostrorum hac indicante scriptura dono uobis ipsum nostrum alodium quod Gerundensis canonicha habet infra terminos parroecchie Sancte Marie de Agualta, ipsum uidelicet mansum cum omnibus suis pertinentiis ubicumque sint uel a quocumque possideantur quem in habitaui Petrus Seniolli, sacerdos, et modo in habitat Dominicus, presbiter, et per ipso uestro manso quem in habitat Raimundus Gigo cum omnibus suis pertinentiis ubicumque sint uel a quocumque possideantur infra terminos parroecchie Sancte Eulalie de Crudiliis et per ipsa hereditate quam uos habetis in alodio cum omnibus suis pertinentiis ubicumque sint uel a quocumque possideantur infra terminos parroecchie Sancte Marie Episcopal uel Sancte Eulalie predicte. Similiter et nos prephati fratris Berengarius et Chabot et Bernardus dononamus Deo et Gerundensis canonice ipsum mansum nostri alodii et ipsam hereditatem alodii de Perduds cum omnibus suis pertinentiis, sicut superius dictum est, que nos habuimus uel homines per nos infra terminos parrohecchie Sancte Eulalie de Crudiliis et Sancte Marie Episcopal per ipso manso quem Gerundensis canonicha habet in Agualta ubi habitauit Petrus Seniolli, sacerdos, et modo in habitat Dominicus, presbiter, cum omnibus pertinentiis suis sicut superius dictum est, et de nostro iure in ius et dominium Gerundensis canoniche et canonicorum ecclesie tradimus ad faciendum quiquid uoluerint.

Actum est hoc XVII kalendas octobris, anno VIII regnante Leudouico rege Iuniori.

Berengarius, Dei Gratia Girundensis ecclesie episcopus*, signum Berengarii de Agualta, signum Chaboti, signum Bernardi, qui hoc firmauimus, firmare rogauimus. Signum Guillelmi de Agualta. Signum Stphanie. Signum Iordane. Signum Uga. Signum Ermesende. Berengarius, Girundensis archidiaconis*. Suscripsi Guielmus, Gerundensis ecclesie caput scole. Signum ista super scripta Bernardus firmo sacrista*. Bernardus, leuita*. Berengarius, abbas Villabertrandi signum*.

Suscripsi Guillelmus, presbiter, qui hoc scripsi die et anno quo supra*[2].

[1] La síl·laba *no* és sobreposada.
[2] A, B, C, D, E, F, G, escrites al costat esquerre.

256

1144 octubre 27

Dispòsia de Mata i el seu fill Guillem donen a la canònica de Santa Maria de Girona el mas de Trilla, en el qual viu i treballa un tal Adam.

[A] Original perdut.
B. Còpia, ADG, CC, pàg. 246, ex A.
a. Regest CCM, nº 264, ex B.
b. Ed. CAC, nº 277, ex B.

[I]n Christi nomine ego Dispodia de Matha et filius meus Guillelmus[1] hac scriptura indice diffinimus et euacuamus ac omnino dimittimus Deo et canonice Sancte Marie Sedis Gerunde ipsum mansum de Trilia quem in habitat[2] et laborat homo nomine Adam, cum uniuersis suis pertinentiis et exitibus et regressibus suis et omnibus arboribus et cum censu et seruitiis et omnibus adempramentis. Sic dimittimus illum Deo et Sancte Marie Sedis predicte, solide et libere, sine ullo retentu quem ibi non facimus ad proprium[3] et francum alodium perpetim habendum et possidendum[4] et de nostra potestate in ius et dominium prefate canonice tradimus ac dimittimus prefatum mansum.

Acta diffinicione[5] VI kalendas nouembris, anno VIII regni Lodouici regis Iunioris.

Signum Dispodie, signum Guillelmi[6], filii eius, signum Bernardi, fratris eius, qui hanc diffinitionem fecimus, firmauimus firmarique rogauimus. Signum Bernardi de Usquers[7]. Signum Petri Retimbaldi[8]. Signum Berengarii Goc.

Arnallus Iohannis, presbiter et sacrista, qui hoc scripsi et suscripsi prenotato die et anno.

[1] *Guilielmus*, b.
[2] *Inhabitat*, b.
[3] *Perpetuum*, b.
[4] *Perpetim habendum et possidendum* no ho transcriu b perquè se salta una línia.
[5] Repeteix dues vegades *-ni-*, una a final de línia i l'altra a l'inici de la següent; *diffinitione*, b.
[6] *Guilielmi*, b.
[7] *[Duob]usquers*, b.
[8] *Reambaldi*, b.

257

Finals del s XI inicis del XII (1094-1110?)

Arnau Ramon, fill de Trudgarda, jura fidelitat al bisbe Bernat de Girona.

[A] Original perdut.
B. Còpia, ADG, CC, pàg. 155, ex A.
a. Regest CCM, nº 370, ex B.
b. Ed. CAC, nº 209, ex B. El data 1093-1111.
c. Regesta CDSG, nº 443, ex B. El data després de 1093.

Creiem que es tracta del bisbe Bernat, que exercí com a tal de aproximadament de 1094 a 1110.

[I]uro[1] ego Arnallus Raimundi, filius Trudgardis, femine, tibi Bernardo, Gerundensi episcopo, quod a hodierne[2] die et deinceps fidelis ero tibi de tuo corpore et de omni tuo honore quem hodie habes et inantea qualicumque modo adquisieris, ut non auferam tibi predictum honorem neque aliquid ex predicto honore ego neque aliquis per meum consilium uel stabilimentum. Et si aliquis inde aliquid tibi abstulerit adiuuabo te inde secundum posse meum sicut superius scriptum est sic tibi attendo per fidem sine engan per Deum et hec sancta.

[1] No té la primera lletra.
[2] *Hodierno*, b.

258

Finals del s. XI-inicis del XII

El bisbe Bernat de Girona, a canvi de fidelitat i servei, confia en feu al vescomte Ponç Gerall el castell de Mont Palau, el qual tenia Guillem Umbert de part del comte (Ramon) Berenguer. El vescomte Ponç Gerall es compromet a cedir el castell a Guillem Umbert quan el bisbe li mani.

[A] Original perdut.
B. Còpia, ADG, CC, pàg. 152, ex A.
a. Regest CCM, nº 187, ex B.
b. Ed. CAC, nº 196, ex B. El data de 1093-1105.

Segons b el document ha d'ésser anterior al 1105 ja que aproximadament en aquesta data morí Ponç Guerall, vescomte de Cabrera. Nosaltres trobem una referència de Ponç Gerall vescomte el 1119 (doc. 102) ja que el seu fill fa donació d'una possessió que havia estat del seu pare i això ens fa pensar que ja devia estar mort. Pel que fa a Guillem Umbert, hi ha diversos personatges amb aquest nom: en trobem un el 1109 i 1111 (docs. 40 i 51) com a nebot del bisbe Bernat, un altre el 1111 (doc. 51) com a germà del bisbe, un el 1131/32 que és nebot de Rimbau de Basella, i encara un altre també als anys trenta (docs. 201, 230). El document podria ser dels primers anys del s. XII, o en tot cas dels darrers del XI, i coincidiria bé amb els anys de regència del bisbe Bernat, un dels protagonistes.

{H]ec[1] est convenientia facta inter Bernardum, Gerundensem pontificem, et Pontium Geralli, uicecomitem. Comendat iamdictus episcopus prefato Pontio[2] uicecomiti ipsum castrum Montis Palatii et donat ei ad feuum ipsam castlaniam et ipsam dominicaturam comitalem sicut Guillelmus[3] Umberti tenebat eam per manum Berengarii, comitis, et habeat stationem idem[4] uicecomes cum iamdicto[5] castro quando uoluerit[6] et non faciat malefacta in ipso honore unde episcopus habeat rancurantes. Item habeat uicecomes seruitium omnium castellanorum eiusdem castri quando episcopus non habuerit eos necessarios, sed semper episcopus habeat eorum seruitium quando uoluerit uel sibi opus fuerit et donet potestatem eiusdem castri idem uicecomes iamdicto[7] episcopo sine suo engan per quantas uices fuerit inde requisitus aut ab ipso episcopo aud[8] a suis nuntiis. Item conuenit prefatus uicecomes prelibato episcopo, ut donet castrum Montis Palatii filio Guillelmi[9] Umberti quando episcopus sibi preceperit, sicut idem episcopus habebat iamdictum[10] castrum per eundem uicecomitem et ipse uicecomes sit fidelis eidem pontifici de omni honore quem hodie habet et inantea per suum consilium adquisierit.

[1] No té la primera lletra.
[2] *Poncio*, b.
[3] *Guilielmus*, b.
[4] *Ipse*, b.
[5] *Iam dicto*, b.
[6] Aquí hi apareix sobreposat un petit cercle amb una línia diagonal que el travessa. En finalitzar el document n'hi ha un altre, amb una frase que l'escrivent s'havia deixat. Així, cal insertar-la dins el text al lloc on hi ha el primer símbol.
[7] *Iam dicto*, b.
[8] *Aut*, b.
[9] *Guilielmi*, b.
[10] *Iam dictum*, b.

259

Inicis del XII

Berenguer Gaucfred, fill d'Adalgarda, jura fidelitat al bisbe Berenguer de Girona per raó del castell de Juià.

A. Original perdut.
B. Còpia, ADG, CC, pàg. 154, ex A.
C. Còpia, LLVCG, full 147 vers, ex A o ex B.
a. Regest CCM, nº 368, ex B.
b. Ed. CAC, nº 212, ex B. El data de 1113.
c. Transcripció RGLRV, nº 170, ex C.

En el nostre recull trobem un Umbert de Basella l'any 1114 (docs. 60 i 61). Per això, si es tractés de mateix personatge, el text podria ser d'inicis del XII.

Iuro ego Berengarius Gaucefredi, filius qui sum[1] Adalgaldis[2] femine[3], quod fidelis ero tibi Berengario, Gerundensi[4] episcopo, de tua uita et corpore et de omni tuo[5] honore quem hodie habes uel habere debes uel deinceps[6] Deo dante habebis. Et hec omnia superius scripta non tollam tibi uel aliquid ex his[7] omnibus ego nec[8] homo uel homines, femina[9] uel femine, per meum consilium uel per meum ingenium et adiutor ero tibi tenere et habere et defendere[10] et guerram facere per fidem sine tuo engan hec omnia superius scripta contra cunctos homines uel feminas qui tibi exinde aliquid tulerint[11] aut tollere uoluerint. Et ipsum adiutorium per fidem sine engan lut[12] fare[13] quantum uel per quantas uices mihi mandaueris uel conmoueris[14] per te ipsum aut per tuos[15] missos uel missum. Et de ipsa forteda de[16] Iulano[17], que ibi est uel erit quam tu mihi[18] dedisti, potestatem tibi exinde[19] dabo per fidem sine engan quantum uel per[20] quantas uices la men demandaras[21] uel exinde[22] me requisieris sicut superius scriptum est si o tendrei et o atendrei ego predictus Berengarius Gaucefredi tibi prelibato Berengario, Gerundensi episcopo, per Deum et hec Sancta.

---

[1] *Fui*, b.
[2] *Adalgardis*, b.
[3] *Finem*, c.
[4] *Gerundensis*, C; *Geundensi*, c.
[5] *Tuo omni*, C.
[6] *De inceps*, c.
[7] *Hiis*, C.
[8] *Uero*, C.
[9] *Ffemina*, C; *femina*, c.
[10] *Deffendere*, C.
[11] *Tullerint*, C.
[12] *Lut* (sic), b.
[13] *Lutfare*, c.
[14] El copista escrigué *conmonueris* i després barrà la segona *n*. *Comonueris*, C; *Commonueris*, b.
[15] Darrere hi ha escrit *nuntios uel* amb punts a sota que les invaliden.
[16] És sobreposat. No ho transcriu b.
[17] *Iullano*, C.
[18] *Michi*, C.
[19] No ho transcriu b; *Ex inde*, c.
[20] És sobreposat. No ho transcriu b; No ho té C.
[21] *Manda* és sobreposat. *La men damendaras*, C; *La menderas*, b.
[22] *Ex inde*, C.

260

Anys vint o trenta del s. XII

Convinença entre el bisbe Berenguer (de Girona) i Pere ponç de Torroella. El primer es compromet a donar al segon cada any per Pentecostes deu unces d'or o l'equivalent en plata o en mul, i a més li cedeix l'església de Llampaies, tot a canvi de fidelitat.

A. Original, 172 x 145, ADG, Pergamins de la mitra, calaix 20, doc. 35, primer text.
B. Còpia, ACG, CC, pàg. 150, ex A.
a. Regest CCM, doc. 365, ex B.
b. Ed, VTM, nº 4, ex B.
c. Regest PM, nº 28, ex A, que data entre 1115-1121 amb interrogant.
d. Ed. Marquès, CAC, nº 244, ex B. El data a l'entorn de 1128.

Creiem que ha d'ésser d'aquesta època ja que Pere Ponç de Torroella el trobem esmentat el 1122 (doc. 115) i el 1131/32 (doc. 185). El pergamí conté tres textos, tots sense data (docs. 260, 261 i 262). Per a més informació veieu doc. 261.

Transcripció ex A:

Hec[1] est conueniencia[2] facta inter Berengarium, Gerundensem episcopum, et Petru[m Poncii][3] de Torrodela[4]. Donet[5] [idem][6] episcopus predicto Petrus[7] et conuenit sibi dare de[cem[8] un]cias auri Valen[tie][9] in argento aut in [auro][10] aut in mulo qui illas ualeat per unumquemque[11] annum in festiuitate Pen[te]costes[12], donec ecclesia de Lampadies[13]. Veniat predicto Petro in adopertura[14] propter quod donum conuenit iamdictus[15] Petrus prefato[16] episcopo, ut s[it][17] suus fidelis homo et faciat sibi[18] ostes[19] de suo corpore[20] [cum][21] proprio conductu et faciat sibi curtes et seguis [et cau]alcades[22] et omnia alia seruicia que[23] homo debet face[re][24] suo bono seniori.

[1] B no té la primera lletra.
[2] *Conuenientia*, B.
[3] Reconstruït ex B.
[4] *Torrozella*, B.
[5] *Donat*, B.
[6] Reconstruït ex B.
[7] *Petro*, B.
[8] *X*, B.
[9] Reconstruït ex B.
[10] Reconstruït ex B.
[11] *Unumquemquem*, b.
[12] *Pentechostes*, B; *Penthecostes*,d.
[13] *Lampadias*, B.
[14] La transcripció b substitueix *in adopertura* i ho converteix en *iam dicto per iura*.
[15] *Iam dictus*, B.
[16] *Prefacto*, b.
[17] Reconstruït ex B.
[18] *Ei*, d.
[19] *Hostes*, B.
[20] Abreviatura d'*er* que transcrivim com a *or* pel context de la frase; *Corpore*, d.
[21] Reconstruït ex B.
[22] *Et caualgadas*, B.
[23] *Qua*, b.
[24] Reconstruït ex B.

261

Inicis del XII, potser anys vint o trenta

Pere Ponç jura fidelitat al bisbe Berenguer, promet no fer-li cap mal i, en cas de guerra, l'ajudarà amb els castells de Rocamora i Torroella, excepte si s'ha d'atacar el comte d'Empúries.

A. Original, 172 x 145, ADG, Pergamins de la mitra, calaix 20, doc. 35, segon text.
B. Còpia, ADG, CC, pàgs. 150-151, ex A.
a. Regest CCM, 366, ex B.
b. Ed. VTM, nº 5, ex B.
c. Regest PM, nº 28, ex A, que data entre 1115-1121 amb interrogant.
d. Ed. CAC, nº 245, ex B. El data pels volts de 1128.

Com que és el segon text d'un pergamí que en conté tres (docs. 260, 261, 262), Pere Ponç podria ser el mateix personatge del doc. 260 i llavors la datació seria la mateixa. Per a més informació veieu doc. 262.

Transcripció ex A:

Iuro[1] ego Petrus Poncii[2], filius Guisle[3], femine, [quia ab][4] ista ora[5] et deinceps fidelis ero tibi Berengari[6], Gerundensis[7] episcope[8], de tua uita et corpore et de omni honor[9] quem fidele[10] habes uel[11] habere[12] debes uel deinceps Deo dante [habebis][13] et iuro quod non[14] tolram[15] tibi eundem[16] honorem ego alium[17] homo aut femina, homines uel femine, per meum consilio[18] uel per meum ingenium. Et si est homo [aut homines][19] femina uel femine qui tollat uel tollant tibi totum uel aliquid de tuo honore, adiutor ero tibi per directam fidem[20] sine engan[21] habere et tenere et defendere predicta[22] omnia contra cunctos homines uel[23] feminas qui tulint[24] aut tollere uoluerint[25] tibi predicta omnia aut aliquid de predictis omnibus. Et si opus tibi fuerit, iamdicte[26] Berengari episcope[27], intrare et exire aut stare aut[28] guerram facere de meis castellis, uidelicet, de Rocca[29] Mora[30] aut de Torrodella[31], licenciam[32] et potestatem tibi dabo exinde hoc facere per directam

[1] B no té la primera lletra.
[2] *Pontii*, B; *Poncii*, d.
[3] *Guille*, B.
[4] Reconstruït ex B.
[5] *Hora*, B.
[6] *Berengario*, B.
[7] *Gerundensi*, B.
[8] *Episcopo*, b.
[9] *Honore*, B.
[10] *Hodie*, B.
[11] *Et*, d.
[12] *Uel habere* és sobreposat a la versió B.
[13] Reconstruït ex B i corregit; *Habedis*, B; *Habebis*, d.
14 *Non* és sobreposat.
[15] *Tollam*, B.
[16] *Eumdem*, b.
[17] *Uel*, B.
[18] *Consilium*, B.
[19] Reconstruït ex B.
[20] *Fide*, b.
[21] B hi afegeix *tuo*; *Tuus*, d.
[22] *Supradicta*, B.
[23] *Aut*, B.
[24] *Tulerint*, B; *Tulerunt*, b.
[25] *Voluerunt*, b.
[26] *Iam dicto*, b.
[27] *Berengario episcopo*, b.
[28] No ho transcriu b.
[29] *Roca*, B.
[30] *Maura*, b i d.

fidem sine tuo engan quociens uel quantum tibi [o]pus[33] fuit[34], excepto contra comitem Impuritanensem et uxorem et fi[lios] eius, et unum ex istis castellis supradictis quale tu uolueris del[iber]abo tibi quandiu[35] exinde[36] guerram[37] uolueris facere si tibi opus fuerit aut me exinde requiseris per te aut per tuos nuncios[38]. Sicut superius scriptum est sic tendre[39] et odtendre[40] ego predictus Poncius[41] tibi Berengari, predicte episcope[42], per dictam fidem sine engan per Domini[43] et hec sancta[44].

[31] *Torodella*, B.
[32] *Licentiam*, B.
[33] En realitat diu *pus*. Ha d'ésser *opus* ja que al següent text del pergamí, amb idèntic formulari, diu això.
[34] *Fuerit*, B.
[35] *Quamdiu*, B.
[36] No ho té B.
[37] B hi afegeix *ex eis*.
[38] *Nuntios tuos*, B.
[39] *Si ó tendre*, B; *si ottendre, b; o. tendre*, d.
[40] *Ó atendre*, B; *oattendre, b; o. atendre*, d.
[41] *Petrus*, d.
[42] B passa a la pàgina 151.
[43] Per l'abreviatura sembla *domini* i no pas *Deum*; *Deum*, B.
[44] *Sancti*, B; *Sancta*, b i d.

262

Potser inicis del XII

Ponç Guillem jura fidelitat al bisbe Berenguer de Girona, promet no fer-li cap mal, i en cas de guerra l'ajudarà amb els castells de Rocamora i Torroella, excepte si ha d'atacar al comte d'Empúries.

[A] Original perdut?
B. Còpia d'inicis del s. XII, 172 x 145, ADG, Pergamins de la Mitra, calaix 20, doc. 35, tercer text. El redactat està copiat Mitra, calaix 20, doc. 35, segon text.
C. Còpia, ADG, CC, pàgs.151, ex B.
a. Regest CCM, 367, ex C.
b. Ed. VTM, nº 7, ex C.
c. Regest PM, nº 28, ex B, que data entre 1115-1121 amb interrogant.
d. Ed. Marquès, CAC, nº 246, ex C. El data pels volts de 1128.

El text està en un pergamí en el qual hi ha tres textos (docs. 260, 261, 262). El segon i tercer són juraments de fidelitat idèntics, lletra per lletra, i només canvien els noms dels protagonistes. Per això a l'inici del tercer hi ha un espai en blanc que correspondria al nom de la mare que, com que era diferent del segon, es deixà incomplet. Al Cartoral de Carlemany (B) quan copien equivoquen el final del tercer ja que en lloc de col·locar-hi *Poncius* hi deixen *Petrus,* com en el segon text.

Tot i que no l'hem localitzat enlloc més, per la filiació, Ponç Guillem podria ser el fill de Pere Ponç, que ha rebut del seu pare els castells de Rocamora i Torroella i ara, com ell, també fa jurament de fidelitat al bisbe. Això explicaria perquè apareixen tots dos al mateix pergamí. Les accions havien d'estar separades per poc temps ja que els tres textos del pergamí creiem que estan fets de la mateixa mà. Això ens fa pensar que potser podria tractar-se d'una còpia contemporània que recull tres textos en els quals hi apareixen personatges d'una mateixa família que se supediten al bisbe Berenguer. Potser, fins i tot, segons els anys que visqués Pere Ponç, el jurament de Ponç Guillem podria haver-se fet vers el bisbe Berenguer de Llers que exercí com a bisbe de 1145 a 1160, tot i que llavors potser no tindria sentit recollir-lo al mateix pergamí i barrejar dos bisbes.

Algunes parts del pergamí estan malmeses i s'han hagut de reconstruir amb la còpia.

Transcripció ex B:

Iuro[1] ego Poncius[2] Guillelmi[3], filius[4], femine, quia[5] ab ista hora et deinceps fidelis ero tibi Berengari[6], Gerundensis[7] episcope[8], de tua uita et corpore[9] et de omni honore quem hodie habes[10] habere debes uel deinceps Deo dante habebis. Et iuro quod non tollam tibi eundem[11] honorem ego uel homo aut femina, homines uel femine, per meum consilium uel per meum ingenium. Et si est homo aut homines femina uel femine qui tollat uel tollant tibi totum uel aliquid de tuo honore, adiutor ero tibi per directam fidem sine tuo[12] engan[13], habere et tenere et defendere predicta[14] omnia contra cunctos homines uel[15] feminas qui tulerint[16] aut[17] tollere uoluerint[18] tibi predicta omnia aut[19]

[1] C no té la primera lletra.
[2] *Pontius*, b i d.
[3] *Guilielmi*, d.
4 Hi ha un espai en blanc on s'hi hauria d'haver escrit el nom de la seva mare.
[5] *Quod*, C; *Quia*, d.
[6] *Berengario*, d.
7 *Gerundensis* és sobreposat; *Gerundens*i, b i d.
[8] *Episcopo*, b.
[9] Tot i que l'abreviatura és de *per*.
[10] C hi afegeix *uel*; *Et*, d.
[11] *Eumdem*, b.
[12] No ho transcriu d.
[13] *Tuus* és afegit per d.
[14] *Supradicta*, d.
[15] *Aut*, d.
[16] *Tullerunt*, b.
[17] *Aud*, C; uel, b.
[18] *Voluerunt*, b.

aliquid de predictis omnibus. Et si opus[20] fuit[21] tibi iamdicte[22] Berengari, episcope[23], intrare et exire aut stare[24] aut guerram facere de meis castellis, uidelicet, de Rocca[25] Maura[26] aut de Torrodella[27], [licentiam][28] et potestatem tibi dabo exinde[29] hoc facere per directam fidem suam[30] tuo [engan][31] quociens uel quantum tibi opus fuit[32], excepto contra comitem Impuritanensem et uxorem et filios eius. Et unum ex istis castellis supradictis quale tu uolueris deliberabo tibi quandiu[33] exinde[34] guerram[35] uolueris facere si tibi opus fuerit aut me exinde[36] requisieris per te aut per tuos nuncios[37], sicut[38] superius scriptum[39] est, [si o tendre et o a]tendre[40] ego predictus Poncius[41] tibi Berengari, predict[e episcope][42], per directam[43] fidem sine en[gan per Deum et per[44] hec sancta][45].

[19] *Aud*, d.
[20] *Tibi* és afegit per d.
[21] *Fuerit*, C; Darrere seu b hi col·loca *tibi*.
22 La forma correcta és *iamdicte* tot i que a l'original creiem llegir *iaxadicte*; Iam dicte, b.
[23] *Berengario episcopo*, b.
[24] *Exire*, b.
[25] *Roca*, C.
[26] *Mora*, d.
[27] *Torodella*, C; Torredella, b; *Torrodella*, d.
[28] Reconstruït ex C.
[29] *Ex inde*, b.
[30] *Sine*, C.
[31] Reconstruït ex C.
[32] *Fuerit*, b.
[33] *Quamdiu*, C.
[34] *Ex inde*, b; no ho transcriu d.
[35] C hi afegeix *ex eis*.
[36] *Ex inde*, b.
[37] *Nuntios tuos*, C.
[38] *Sic*, b.
[39] *Dictum*, C; *Scriptum*, d.
[40] Reconstruït ex C; *otenre et otendre*, b; *o.tendre et o.atendre*, d.
[41] *Petrus*, d.
[42] Reconstruït ex C.
[43] *Dictam*, d.
[44] No ho transcriu d.
[45] Reconstruït ex C.

263

Inicis del S. XII

Ponç Guillem, fill de Prima, jura fidelitat al sagristà Ramon Guillem i als honors que aquest darrer té al comtat de Girona.

[A] Original perdut.
A. Còpia, ACG, LLGSM, fulls 12 revers-13 vers.
a. Transcripció GBR, nº 25, ex B.

Trobem a Ponç Guillem, pare de Guillem i Albert, el 1104 (doc. 18) i, a Albert, germà de Guillem de Palol, fill d'Ermessenda, el 1109 (doc. 38). Així mateix coneixem l'existència d'un sagristà anomenat Ramon entre 1102 (doc. 4) i 1113 (doc. 55).

Iuro ego Poncius Guillelmi, filius Prime, femine, et per filios meos Guillelmum Poncii et Arbertum, filii Ermesendis, femine, tibi Raimundo Guillelmo, Raimundi sacriste, filio Elliardis, quia de ista hora inantea[1] et deinceps *(full 13 vers)* fidelis erimus tibi de uita tua et de omnibus membris que in corpore tuo se tenent per directam fidem sine engan et non tollemus tibi tuum honorem neque aliquid de iamdicto[2] honore quem hodie habes in comitatu Gerundensi et inantea[3] per nostrum[4] consilium adquisieris. Et si aliquis utriusque sexus homo tulerit tibi iamdictum[5] honorem aut aliquid de iamdicto[6] honore, adiutores erimus tibi a tener et deffendere contra cunctos homines et feminas per fidem rectam sine engan usque quo habeas recuperatum predictum honorem. Et inantea[7] in hoc eodem sacramento manebimus sicut superius scriptum est si o tenrens et to atendrens per directam fidem sine tuo engan, excepto quantum tu inde nobis absolueris tuo gradiente animo sine forcia per Deum et hec sancta.

[1] *In antea*, a.
[2] *Iam dicto*, a.
[3] *In antea*, a.
[4] *Uestrum*, a.
[5] *Iam dictum*, a.
[6] *Iam dicto*, a.
[7] *In antea*, a.

264

Inicis del s. XII o fins i tot finals del XI

A. Original, mides?, ADG, pergamins de Besalú dins dels fragments del doc. 7 (b).

Es tracta d'un fragment desat dins d'un sobre i col·locat emmig de tres fragments a Besalú nº 7 però fet de diferent mà i lletra. Per això l'hem anomenat 7b. Té fongs, està gastat, trencat, malmès i enganxat sobre un suport de paper.

Pel tipus de lletra hauria d'ésser del XII o potser de finals del XI. Un Guillem de Castellvell ens apareix el 1106 (doc. 27).

[ ] VII, XX[ ]mo re[ ] iunii, luna VII.

Signum Raimundi Comes. Signum Guillelmi de Petra Alta. Sum[1] [ ] Signum Guielmi de Castel Vel. Petri Bernardi. Signum [ ] Signum [ ]pe[ ]lle. Signum Raimundi [ ]ste ipsius [ ]ecclesie Bisuldunense [ ].

[1] No està signat.

265

Inicis del s. XII

Ponç Guillem, fill d'Em, juntament amb el seu fill Gaucfred i Guisla, juren fidelitat al bisbe Berenguer de Girona i prometen no atacar-lo des del castell de Torroella de Montgrí ni tocar els censos que la Seu té a la vila d'Ullà, els quals Ponç Guillem té en feu. N'exceptuen aquells que s'han rebut per part del comte Ponç (d'Empúries).

A. Original, 218 x 345, ADG, Pergamins de la Mitra, calaix 20, doc. 44, text primer. A la guia de l'arxiu es data entre 1116 i 1140.
B. Còpia, CC, pàg. 148, ex A.
C. Còpia, ACG, LLVCG, 209 vers, ex A.
a. Regest CCM, nº 362, ex B.
b. Regest PM, nº 44, ex A. El data entre 116-1140.
c. Regest CDSG, nº 437. El data entre 1051 i 1093.
d. Ed. VTM, nº 1, diu que ho transcriu ex B però en realitat és ex C.
e. Ed. CAC, nº 145, ex B. El data entre 1051 i 1078.
f. Transcripció RGLRV, nº 259, ex C. Sense data.

El pergamí, que conté dos textos, té la part dreta feta malbé i està enganxada sobre un suport de paper vegetal i plena de fongs de color blanc. Conseqüentment hi ha parts il·legibles, gastades i estripades, sobretot al costat superior dret.

Mossèn J. M. Marquès, a la transcripció d (del Cartoral de Carlemany, B), fa una referència a l'original (A) i diu que aquest està escrit en lletra del s. XI i que ha d'ésser anterior a la mort del comte Ponç I d'Empúries. Això lliga amb l'època del bisbe Berenguer Gaucfred de finals del s. XI. Ramon Martí (f) també el considera d'aquesta època. Tot i això, mossèn J. Marquès, a la regesta c, feta sobre l'original, canvia de parer i ara el data entre 1116 i 1140, coincidint amb els anys en els quals hi ha un altre bisbe anomenat Berenguer (Berenguer Dalmau). Nosaltres creiem que caldria col·locar el text a inicis del s. XII ja que existeix un comte d'Empúries anomenat Ponç Hug, net del comte Hug (veure doc 141, de 1127), i en aquesta època també tenim documentat un Ponç Guillem pare de Guillem Ponç, d'Arnau, Ramon i Bernat (veure doc. 226, de 1139/40), sens dubte els protagonistes del document que ara discutim. Fins i tot podria ser el bisbe no fos Berenguer Dalmau sinó el seu successor, Berenguer de Llers, que exercí de 1145 al 1160.

Sia com sia transcrivim els dos textos que contè el pergamí (docs. 265 i 266) ja que mai se n'ha donat la versió original.

Iuro[1] ego Pontius Guillelmi[2], filius qui sum Em femine, et ego Willellmus[3], filius eiusdem Pontii[4], et [ego Guilla[5], eiusdem Pontii[6] coniux,][7] nos simul in unum iuramus per Deum Patrem Omnipotentem et per Ihesuchristum[8] filium[9] eius, Deum et[10] Dominum nostrum et per Sanct[um] Spiritum ex utroque procedentem, ad te,

[1] B no té la primera lletra; C comença: *diffinicio facta ecclesie Gerundensi per dominum de Turricella de Montegrino de omnibus que recipiebat in loco de Uliano*.
[2] *Guilielmi*, e.
[3] C no ho té; *Wielmus*, e; *Willemus*, d.
[4] *Poncii*, C.
[5] *Guillelma*, f.
[6] *Poncii*, C.
[7] Reconstruït ex B.
[8] *Iesum Christum*, d ; *Ihesum Christum*, e i f.
[9] No ho transcriu e.
[10] No ho té C.

Berengarium, Ierundensem[11] episcopum, quia[12] ab ista ora[13] et deincebs[14] non tollemus tibi uel successoribus[15] tuis ipsum honorem que[16] tu predicte Berengari[17] hodie abes[18] uel abere[19] debes uel deincebs[20] Deo dante abebis[21] nec nos nec aliquis ex nobis uel aliquis homo uel femina homines[22] uel femines[23] per nostrum consilium uel per nostrum ingenium. Et iterum iuramus nos predicti Pontius[24] et Guillelmus[25] et Guisla[26] quia[27] de ipsa forteza[28] que est uel erit in Torrezela[29] de Montegrino[30] uel in eius terminis damnum[31] uel malefacta[32] non uenient ad te uel ad Sedem Sancte Marie Ierundensis[33] nec ad honorem eiusdem Sedis uel proprie[34] ad ipsam uillam quam uocant Uliano uel ad eius terminos uel ad homi[nes uel][35] feminas que[36] in ipsa uilla abitant[37] uel abitabunt[38] uel ad omnia que Sancta Maria uel tu predicte Berengari episcope et successores [tui in predicta uilla Uliani habetis uel][39] deincebs[40] abebitis[41]. Et iterum iuramus nos predicti Pontius[42] et Guillelmus[43] et Guisla[44] quia[45] in predicta uilla Uliani [uel in eis terminis ulla][46] alberga uel ullum censum uel ulla tolta uel ullos acaptes per forcia[47] sine grato non retinebimus uel requiremus uel faciemus, except[us ipsum feuum][48] que[49] ib[i] tenemus et abemus[50] per manu Pontii[51] comitis. Et iterum[52] iuramus nos predicti

[11] *Gerundensem*, B.
[12] *Quod*, C.
[13] Hora, B i C. B ho té afegit al marque esquerre, fora de la caixa d'escriptura.
[14] *Deinceps*, B i C.
[15] *Subcessoribus*, B.
[16] *Quem*, B.
[17] B*erengarii*, C.
[18] *Habes*, B i C.
[19] *Habere*, B; *habere debes* no ho té C.
[20] *Deinceps*, B i C.
[21] *Habebis*, B i C.
[22] *Hominos*, f.
[23] *Femine*, d i e.
[24] *Poncius*, B.
[25] *Guillemus*, d; *Guilielmus*, e.
[26] *Guilla*, C; *Guillelma*, f.
[27] *Quod*, C.
[28] *Fortesa*, C.
[29] *Torrozella*, B; *Turrucella*, C; *Torrocella*, d..
[30] *Montegrinio*, e.
[31] *Dampnum*, B i f.
[32] *Malefactum*, e.
[33] *Gerundensis*, B.
[34] *Prope*, d.
[35] Reconstruït ex B; *Et*, e.
[36] *Qui*, C i d.
[37] *Habitant*, B i C.
[38] *Habitabunt*, B i d.
[39] Reconstruït ex B.
[40] *Deinceps*, B i C.
[41] *Habebitis*, B i C.
[42] *Poncius*, C.
[43] *Guillemus*, d; *Guilielmus*, e.
[44] *Guilla*, B i C; *Guillelmus et Guillemo et Guillelma*, f.
[45] *Quod*, C.
[46] Reconstruït ex B.
[47] *Fortia*, B i C.
[48] Reconstruït ex B.
[49] *Quem*, B i C.
[50] *Habemus*, B i C.
[51] *Poncii,* B i C.

uidelicet Pontius[53] et Guillelmus[54] et Guisla[55] q[uia][56] ipsa presone q[ua]m tu predicte Berengari[57] mihi[58] fecisti et tui homines per te[59] et ipsa emenda que tibi feci et[60] ipsa malefacta uel hanta[61] que in ipsa presone ullo modo accepi[62] et ipsam[63] finem quam exinde[64] tibi feci per fidem sine tuo inganno[65] lattenrei[66] et tibi[67] et tuis hominibus [quibus][68] exinde uoluerunt[69] et michi[70] nocuerunt[71]. Et in supradicto feuo quod abemus[72] in uilla Uliano [u]lla malefacta uel tolta[73] uel alberga uel acapte per[74] forcia[75] sine grato non faciemus uel requiremus uel retinebimus tibi predicte Berengari[76] episcope et[77] tuis hominibus que[78] ibidem sunt uel erint[79]. Hec omnia superius scripta[80] tenebimus[81] et adtendemus[82] nos, idest[83], Pontius[84] et Guillelmus[85] et Guisla[86] et Bernardus et Raimundus[87], frater eius, et Gauzbertus[88] et Raimundus[89], frater eius,[90] et Raimundus[91] Adalberti et Bernardus, frater eius, et G[uillemus, adroarius[92], per directam fidem][93] sin[e en]ganno[94] de Sancta Maria et de iamdicto Berengario episcopo uel successorum eius et de suis omnibus suprascriptis[95] [et Sendredus Fredarii][96] et nos

---

[52] *Item,* C; *tunc*, d.
[53] *Poncius*, B.
[54] *Guillemus*, d; *Guilielmus*, e.
[55] *Guilla*, B i C; *Guillelma*, f.
[56] *Quia*, B; *quod*, C; *quia in*, d.
[57] *Berengarii*, B i C.
[58] *Michi*, C i d.
[59] *Parte*, e.
[60] C hi afegeix *quod*.
[61] *Honta*, f.
[62] *Accepit*, B; *meo accepit*, d.
[63] *Ipsum*, d.
[64] *Ex inte*, d.
[65] *Enganno*, B i C.
[66] *Lattenre*, C.
[67] *Tui*, d.
[68] *Qui tibi*, C i e.
[69] *Valuerunt*, B i C.
[70] *Mihi*, e.
[71] *Nocuerint*, d.
[72] *Habemus*, B i C.
[73] *Tola*, f.
[74] *Pro*, e.
[75] *Fortia*, C.
[76] *Berengarii*, d.
[77] *Vel*, C.
[78] *Qui*, B i C.
[79] *Erunt*, B.
[80] No ho té C; *scriptate*, d.
[81] *Scriptate nebimus*, d.
[82] *Attendemus*, C.
[83] *Idem*, C, d i e.
[84] *Poncius*, B.
[85] *Guilielmus*, e.
[86] *Guilla*, B i C; *Guilia*, d; *Guillelma,* f.
[87] *Raymundus*, C.
[88] *Gaubertus*, C.
[89] *Raymundus*, C.
[90] *Raimundus Adalberti et Bernardus frater eius* no ho transcriu d.
[91] *Raymundus*, C.
[92] *Guilielmus Adroarii*, e.
[93] Reconstruït ex B; *Guillelmus, adroarius, et Sendredus Fredarii per directam fidem*, C.
[94] B hi afegeix *et Sendredus Fredarii*, al marge dret de la línia, fora de la caixa d'escriptura.
[95] *Supradictis*, B i C.

omnes supradicti iuramus que[97], si unus ex istis fideiussoribus mortuus fuerit[98], Pontius[99] et uxor eius et fi[lius][100] eius mittant[101] alium fideiussorem in potestate iamdicti episcopi que[102] minus non ualeat[103] ad eius opus[104].

[96] Tot i que està gastat, creiem llegir això. B i C cadascuna col·loca aquest nom en un lloc diferent.
[97] Quia, B; quod, C.
[98] Fuerint, B.
[99] Poncius, B.
[100] Filii, C i d.
[101] Mittam, f.
[102] Qui, B i d.
[103] Valeant, e.
[104] Entre aquesta paraula i la que la segueix hi havia una línia escrita que posteriorment fou borrada, i encara s'hi poden observar restes de traços.

266

A l'entorn de 1122

Pere Ponç jura fidelitat al bisbe Berenguer de Girona tal i com ho havien fet els seus pares.

A. Original, 218 x 345, ADG, Pergamins de la Mitra, calaix 20, doc. 44, segon text.. A la guia de l'arxiu es data entre 1116 i 1140.
B. Còpia, ADG, CC, pàg. 150, ex A.
C. Còpia, ACG, LLVCG, full 209 vers, ex A.
a. Regest CCM, nº 362, ex B.
b. Regest PM, nº 29, ex A. El data de 1116-1140.
c. Regest CDSG, nº 438. El data de 1051-1093.
d. Ed. VTM, nº 2, ex B.
e. Ed. CAC, nº 146, ex B. El data després de 1078.
f. Transcripció RGLRL, nº 260, ex C.

El pergamí en el qual es troba conté dos juraments de fidelitat sense data ni signatura (veieu doc. 265). Tot i que no hi ha unanimitat entre els estudiosos sobre la seva datació, nosaltres creiem que caldria situar aquest segon text, el que ara transcrivim, a l'entorn de 1122 ja que en aquesta data Pere Ponç de Torroella reclama uns drets a la Seu (doc. 115) i el jurament de fidelitat podria estar relacionat amb aquest fet.

Iuro[1] ego Petrus Poncii quia[2] ab ista hora et deincebs[3] fidelis ero tibi Berengario[4], Gerundensi episcopo, de tua uita et [corpore et][5] de omni tuo honore quem hodie habes uel habere debes uel deincebs[6] Deo dante[7] adquisieris. Et suprascriptum sacramentum quod pater meus et mater [mea et][8] frater meus tibi [iurauerunt tenebo, et] attendam[9] tibi Berengario, Gerundensi episcopo, per directam fidem sine tuo engan, per Deum et hec sancta.

[1] C comença: *sacramentum fidelitatis factum ecclesie Gerundensi per dominum Turricelle de Montegrino.*
[2] *Quod*, C.
[3] *Deinceps*, B i C.
[4] *Berengarius*, f.
[5] Reconstruït ex B.
[6] *Deinceps*, B i C.
[7] *Annuente*, B i C.
[8] Reconstruït ex B.
[9] *Adtendam*, B.

267

Anys vint o trenta del s. XII (1134?)

L'abat Berenguer de Sant Feliu (de Girona) i la seva canònica donen a Arnau Sunyer i els seus descendents unes cases situades a l'alou de Sant Feliu a canvi del cens anual d'un porc i el reconeixement de serveis.

A. Original, 142 x 232, ADG, pergamins de Sant Feliu, doc. 3. A la guia de l'arxiu es data de 1134 juliol 29.

El pergamí està malmès i gastat.

En el nostre recull, un abat de Sant Feliu de Girona anomenat Berenguer el trobem en diverses ocasions des de 1123 (doc. 124) fins el 1136/37 (doc. 213). El capellà Pere Ramon el tenim datat el 1117 (84), tot i que també posteriorment, fins el 1142, apareix un Pere Ramon clergue (doc. 133) i un Pere Ramon prevere (docs. 84, 103, 242) que podrien ésser tots la mateixa persona. Bernat, ardiaca, i Bernat, ardiaca i escrivent, el tenim documentat en aquest recull des de 1114 (doc. 65) fins 1144 (doc. 255). Això ens fa pensar que aquest text caldria situar-lo a l'entorn dels anys vint o trenta del s. XII.

A la guia de l'arxiu apareix del 1134. El regest que acompanya al document diu: *1134 juliol 29. L'abat i el capítol de Sant Feliu de Girona afirmen a Arnau Sunyer una casa situada en alou de la seva església, que havia estat d'Arnau Gubau, clergue, el qual l'havia rebuda en llegat de Pere Sunyer, a cens d'un porc canonical. IIII idus agost XXVI de Lluís Rei. E. Bernat, sotsdiaca*. Al dors es posà la data de *1132. PJ. Pàg. 587*. El regest no s'avé del tot amb el nostra i la datació nosaltres l'hem trobada il·legible.

[Berengarius], Sancti Felicis abbas, una cum omni congregatione canonicorum [pre]dicte ecclesie hac [ ] tibi Arnallo Suniarii et posteritati tue ipsas domos ex alodio Sancti Felicis iamdicti [ ], scilicet, que [ ] domos Arnalli Gomballi, clerici, et alias domos Ber [ ] sa carraria. Sicut ha[ ] continentur [ ] domos cum omnibus [ ] habentibus et sibi qualicumque [ ] potentialiter dono [ ] laudo [ ] Arnallo [ ] tali modo [ ] teneatis eas omni tempore ad nostrum seruicium [ ]orum [ ] pro censu porcum I canonicale qui honorifice possit ille [ ] scrip[ ] potentialiter tradimus prescriptas domos [ ] potestate ad[1] [ ] saluo [ ]. Si quis contra hanc scripturam donacionis ad irrumpendum uenerit duplam compositionem uobis persol[uat cu]m [sua] melioratione, hanc scriptura firma [ ] persistente.

Actum est hoc IIII [ ], anno [ ]VI Ludouici [ ].

Signum Berengarius, Sancti Felicis abbas*. Bernardus [ ]*. Suscripsi Petrus Raymundi, capellanus* [ ], sacriste. Berengarius, leuita*.

Suscripsi Bernardus, yppodiachonus*, qui hoc rogatus scripsi cum litteris rasis et emendatis atque supra scriptis in linea octaua die et anno quo supra[2].

[1] *Ad* i altres lletres il·legibles estan sobreposades.

[2] *Die et anno quo supra* està escrit a sota, arrambat al costat dret, i al seu voltant hi ha dues línies en forma d'angle recte que ho separen de la resta del pergamí just on no hi ha res més escrit.

268

Anys vint o trenta del s. XII

Ermomir, ferrer, dóna a Bernat Vidal i la seva esposa Adaled un hortal situat al riu Galligants, a l'honor de Santa Maria, a la parròquia de Sant Feliu, fora els murs de la ciutat de Girona. Hauran de pagar el cens d'un pollastre anual que serà per al bisbe i per a un clergue.

[A] Original perdut.

B. Còpia, ADG, CC, pàg. 41, ex A. En lletra cursiva, afegit posteriorment a l'elaboració del cos principal.

a. Ed. CAC, nº 216a, ex B. El data de 1115.

El text està gastat, sobretot el tros final. Això ha fet desaparéixer la data i dubtem que la proposada per Marquès sigui l'autèntica.

Bernat Vidal i Adaled els tenim documentats el 1120 (104). Mascarell ens apareix el 1127 (doc. 136) i un Joan Mascarell el trobem en diverses ocasions des del 1104 (doc. 13) al 1120 (doc. 104). No tenim constància d'un Gaucbert, clergue, però sí d'un Gaucbert, prevere i escrivent, al 1109 (doc. 37) i el 1117/18 (doc. 83) que podrien ésser la mateixa persona. El prevere Pere, l'escrivent, el trobem documentat durant gairebé tota la primera meitat del s. XII. Per això creiem que el text s'hauria de situar als anys vint o trenta.

In nomine Domini ego Ermumius[1], faber et [ ][2], hac scriptura indice sponte dono tibi Bernardo Vitali, compacti[3] meo, uxorique tue Adalaidi ipsum meum ortal [ ] extra [ ][4] pinaculum secus riuulum Gallicantus, in honore Sancte Marie Sedis et in parrochia Sancti Felicis martiris Gerunde, foras muros ciuitatis Gerunde. Sicut habetur et continetur predictus ortali[5] cum omnibus in se habentibus et ad se[6] pertinentibus[7] sic ego predictus Ermomirus, cum adempramentis et sufferimentis parietum circa se habentibus, uidelicet, in ipsis de Mascardel in[8] duabus nostre[9] medietatem in eundem meum pinaculum domus sicut concluditur iamdictus ortal et affrontatur ab eisdem parietibus usque in[10] predictum[11] riuolum Gallicantus, sic dono eum uobis predictis cum exitibus[12] et regressibus suis, tali modo ut domos ibi faciatis et construatis si ibi facere uolueritis et uos et omnis posteritas uestra post uos habendi et possidendi iamdicta omnia in perpetuum cum censibus. Et donetis annuatim sicuti[13] ego dono episcopo Gerundensi et Gaucberto[14], clerico, qui tenet censum[15] per eum [ ] caponem I annuatim. Et sicut superius dicitur de meo iure[16] in uestrum trado dominium et

[1] *Ermumirus*, a.
[2] *Eius*, a.
[3] *Compan*, a.
[4] *Meum*, a.
[5] *Predictum ortale*, .
[6] *Se* és sobreposat.
[7] *Et ad se pertinentibus* no ho transcriu a.
[8] *De*, a.
[9] Lectura difícil; *unius*, a.
[10] No ho transcriu a.
[11] *Dictum*, a.
[12] *Intratibus*, a.
[13] *Sicut*, a.
[14] *Berto*, a.
[15] *Ipsum*, a.
[16] No ho transcriu a.

potestatem ad faciendum quicquid[17] uolueritis saluo iure seniorum. Si quis contra hanc donacionem[18] irrumpere[19] temptauerit duplam composicionem[20] uobis persoluat cum omni[21] immelioratione, hac scriptura firm[ ] persistente[22].

Quod actum est hoc[23] [ ] februarii, [ ][24] Ludouici regis.

Signum Ermomiri, qui hanc donacionem[25] [ ][26] firmaui firmarique [rogaui. Signum?][27]. Signum Petrus[28] Bernardi. Signum Petri [ ]. Signum [ ][29].

Suscripsi Petrus, presbiter, qui hoc rogatus scripsi die annoque[30] prefixo.

[17] *Quidquid*, a.
[18] *Donationem*, a.
[19] *Uenire*, a.
[20] *Compositionem*, a.
[21] *Sua*, a.
[22] *Firmiter permanente*, a.
[23] D'aquesta frase a només transcriu *actum.*
[24] *Anno VI regni*, a.
[25] *Donationem*, a.
[26] *Sse*, a.
[27] Pot haver-hi la signatura de *Girbertus, Guillelmus* o similar; No transcriu res a.
[28] *Guilielmi*, a.
[29] Els dos darrers *signum* no els transcriu a.
[30] *Et anno*, a.

269

Inicis del s. XII abans de 1131 (1127?)

El comte d'Empúries Ponç Hug promet al comte Ramon Berenguer III i el seu fill Ramon Berenguer IV respectar les donacions que el seu pare va fer a l'església de Girona.

[A] Original perdut.
B. Còpia, ADG, CC, pàg. 145, ex A.
a. Ed. CAC, nº 255, ex B. El data de 1116-1131.

Els personatges creiem que caldria identificar-los amb Ramon Berenguer III, que morí a l'entorn de 1131, el seu fill Ramon Berenguer IV i el comte Ponç Hug II que visqué a la primera meitat del s. XII. El jurament ha d'estar relacionat amb la usurpació de les dècimes de l'església de Castelló d'Empúries que Ponç Hug féu el 1127 i que hagué de restituir a la Seu (docs. 140 i 141).

Iuro ego Poncius Ugonis, Impuritanensium comes, filius Sancie, femine, tibi Raimundo, Barchinonensium comiti, domino meo et filio tuo Raimundo quod illam diffinitionis scripturam quam pater meus fecit Gerundensi ecclesie fideliter tenebo et adtendam de ista hora inantea per fidem sine engan, per Deum et hec sancta.
Signum Pontii Ugonis, Impuritanensis comitis.

270

De 1110 fins al 1151

Ramon Guadamir, clergue de la Seu de Girona i segon xantre, ven a Arnau Joan, clergue i canonge, unes cases que té dins dels murs de la ciutat de Girona, al costat de la porta anomenada Rufí, algunes de les quals les havia rebut per herència del seu oncle Deudat Piperell, tot plegat per quinze mancusos morabatins.

[A] Original perdut.
A. Còpia del 8 de maig de 1151 feta pel diaca Bernat, ADG, 155 x 295, Pergamins de la Mitra, calaix 2, doc. 102. A la guia de l'arxiu es data d'inicis del s. XII.
a. Regesta PM, nº 32. El data del dia 15 de maig de 1122.

L'única data que apareix ens indica quan es feu la còpia però no quan s'escrigué l'original, així que la data proposada per mossèn J. M. Marquès (a) és inventada. Trobem un Ramon Guadamir, prevere, el 1104 (doc. 16) que podria ser el mateix Ramon Guadamir clergue que fa la venda. No tenim cap Arnau Joan, clergue i canonge, però sí un Arnau Joan que s'intitula prevere, escrivent o sagristà a partir del 1110 (doc. 47) endavant. Hi ha un diaca anomenat Berenguer (Berenguer Dalmau) el 1109 (doc. 39) i un altre (Berenguer Blidger) el 1116 (doc. 80). Per això creiem que el document podria haver-se fet entre el 1110, data de la primera aparició d'Arnau Joan, i 1151, la data de la còpia, tot i que potser caldria ubicar-lo més a inicis de segle que a la meitat, atesa la presència de Ramon Guadamir.

In Christi nomine ego Raimundus Guadamiri[1], Sancte Sedis Gerundensis clericus et coraula secundus, uendo tibi Arnallo Iohanni, clerico et eiusdem ecclesie cannonico[2], ipsas meas domos quas habeo intra muros ciuitatis Gerunde iuxta portam que uocatur de Rufin, que michi adueniunt per laxationem auunculi mei Deus Dedit Piperelli quam michi inde fecit siue per qualescumque uoces. Et affrontant a parte oriente in alodio Petri, caput scole atque iudex, de meridie in domibus Petri Raimundi, de occiduo in calle, a parte uero circii similiter in calle quo pergit Gerundellam. Sicut habentur et continentur prelibate domus et ab his quatuor affrontationibus includuntur sic ego predictus uendo tibi prelibato totum ab integro cum solis et superpositis et cum omnibus quibus circumcinguntur parietibus et exitibus atque regressibus simul cum ipso senioratico quod habeo in domibus quas tu iamdicte Arnalle in prelibato fundasti alodio et omnibus sibi qualicumque modo pertinentibus, propter XV mancusos morabetinos quos tu michi inde donas ad tuum proprium et francum alodium. Et de meo iure in tuum trado dominium et potestatem ad faciendum inde omnem tuam uoluntatem. Et est manifestum. Quod si ego uel aliqua utriusque sexus persona contra presentem uenditionem uenerit ad irrumpendum, non ualeat uendicare quod requisierit, set componat tibi prefata omnia in duplo in consimili loco et post modum firma maneat hec uendicio.

Actum est translatum VIII idus madii, anno XIIII regni Leduici regis Iunioris[3].

[ ]tem uendicionem feci manu propria firmaui et testes firmare rogaui. Raimundus, coraula secundus, signum qui presen. + Berengarius, leuita. Gaucefredus, clericus. Bermundus, leuita. Guillelmus Mulet signum, clericus. Berengarius signum[4], presbiter. + Arnallus, leuita. Poncius, clericus +.

[1] La *u* és sobreposada.
[2] La síl·laba *co* és sobreposada.
[3] Està força gastat però es veu a contrallum.
[4] El *signum* està col·locat entre les lletres *g* i la *a*.

Suscripsi Bernardus, leuita*.

271

Segon quart del s. XII

Berenguer de Santa Margarida, al costat de Vilobí, reclama una batllia a Sant Pere de Casserres, una tinença que ja tenien el seu pare i el seu oncle quan eren vius. Per a tal fi, Berenguer dóna a Sant Pere de Casserres tots els drets que pogués tenir i aquest li cedeix la tinença.

A. Minuta unida per la part inferior a una altra minuta B per A, B, C, encara sense partir, ADG, 126 x 332, Pergamins de la Seu, Pergamins del Claver, Seu nº 1, número de referència 351. Es classifica cap a 1100.
B. Minuta unida per la part superior a la minuta A per A, B, C, encara sense partir. Idèntica referència que A.

El document no té cap valor jurídic ja que no té ni data ni signatura. L'escriptura estava llesta però jurídicament no s'acaba de completar. La vora esquerra del pergamí està destruïda i presenta forats petits que no afecten la lectura.

A la guia de l'arxiu es classifica cap a 1100. Nosaltres el datem del segon quart del s. XII o potser de mitjans de segle, ja que el prior Constantí de Sant Pere de Casserres el tenim documentat el 1128 i el 1148 (CDPC, docs. 425 i 450).

Notum sit cunctis hominibus q[uod] Berengarius de Sancta Margarita, quod est apud uillam Albini, requirebat baiuliam[1] quam habet ibi Sanctus Petrus Castrisserris quasi iure hereditatis sue pro eo, scilicet, quod pater suus Arnaldus Rai[mun]di et frater suus Ugo tenuerant eam in uita sua, sed que non potuit eam extorquere a priore Sancti Petri nec a senioribus eiusdem loci nec iure consequi aut uendicare sibi postquam hoc ipse cognouit uenit ad Castrisserris et in manu Constantini, prioris, deposuit predictam baiuliam et euacuauit et quicquid in ea reclamabat et requirebat, ita quod ulterius non requireret eam per se, nec pro se, nec aliquis homo uel femina per eum aut ex parte ipsius. Propterea in Dei nomine ego Constantinus, prior predicti Sancti Petri, cum assensu et uoluntate fratrem nostrorum, comendo tibi predicto Berengario prefatam baiuliam, ut teneas et possideas eam tantum in uita tua, tali uidelicet racione ut tu nobis bene seruias et nos atque res[2] nostras diligas manuteneas et defendas et plac[itos] sine nobis aut sine nuncio nostro non placites consuetudines, autem malas et nouas, que in predicto honore orte erant et ibi fiebant, sicut modo promittis in presencia [nostra][3] et fratrem nostrorum quod tu eas destrues et cessare facies consilio nostro, ita ut nullam ibi questam facias nec alias consuetudines preter antiquis mittas[4].

[1] *Baiulia*, B.
[2] *Res* és sobreposat a B.
[3] Segons B.
[4] Des de *ut nullam ibi* fins a *mittas* ha estat afegit posteriorment ja que és de diferent mida, tinta i potser d'una altra mà. Segueix *A, B, C, D, E, F, G, H, I, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, U, X, Z*, lletres sense partir.

272

Sense data

Bernat Ponç, la seva esposa Ermengarda i el seu fill Pere, amb el consentiment del bisbe Berenguer de Girona, cedeixen a Ermengarda la baiulia que tenen a Paret Rufí i totes les possessions i drets que tenen en aquest lloc, les quals han rebut de part del bisbe, i també donen cent monedes d'or (morabatins).

[A] Possible minuta perduda.
B. Còpia, ADG, CC, pàgs. 372-373, ex A.
a. Regest CCM, 386, ex B.
b. Ed. CAC, nº 262, ex B. El data d'abans de 1135.

Com que hi manca l'escatocol, pot ser que B copïi un text A que hagués estat una minuta.

En aquests moments no tenim cap element que ens permeti datar-lo ni identificar de quin bisbe Berenguer es tracta. El transcrivim perquè és inèdit i perquè mossèn J. M. Marquès el considerava d'inicis del s. XII.

[I]n Christi nomine ego Bernardus Pontii et uxor mea Ermengars et filius meus Petrus, una cum consilio et laudamento Berengarius, Gerundensis ecclesie episcopi, hac scriptura indice uotiue et potentialiter donamus tibi Ermengardi, femine, ipsam baiuliam quam habemus et tenemus in Pariete Ruffino simul cum omnibus nostris acaptes et feuos et ipsum nostrum estal et ipsas nostras tenedones et campos et uineas et nostra molendina et terras cultas et heremas que omnia *(pàg. 373)* prenominata habemus et tenemus in iamdicto Pariete Ruffino per manum prefati Berengarii, episcopi. Sicut habentur et continentur prenominata omnia cum omnibus sibi qualicumque modo pertinentibus et sicut nos melius habemus et tenemus per predictum episcopum seniorem nostrum, sic donamus tibi cum suo laudamento ad seruitium eius et nostrorum, tali modo ut, si[1] filius noster Petrus mortuus fuerit, nobis uiuentibus cum filio siue sine filio quem habeat ex te quod nos predicti donatores Bernardus et uxor mea Ermengardis[2] noluerimus te retinere in iamdicta[3] donatione nobiscum, cum marito quem tibi donamus, ad laudamentum tuorum amicorum et cum consilio prefati senioris nostri episcopi. Nos prenominati donatores, excepta quarta tua[4] parte omnis nostre mobilii quod tunc qualicumque modo habuerimus, donemus tibi pro supradicta donatione C aureos de nostro proprio in rebus bene ualentibus ad precium IIII honestorum uirorum. Qui contra hanc donationem uenerit, nichil profitiat[5].

[1] *Si* és sobreposat.
[2] *Ermengards*, b.
[3] *Iam dicta*, b.
[4] No ho transcriu b.
[5] *Proficiat*, b.

273

Sense data

Ponç Guillem, fill d'Eliarda, jura fidelitat a Bernat Joan, fill d'Adaled, i a les possessions que aquest darrer té al comtat de Girona.

[A] Original perdut.
A. Còpia, ACG, LLGSM, full 12 revers.
a. Transcripció GBR, nº 24, ex B.

No tenim cap element que ens permeti datar-lo. Al cartoral està situat enmig d'altres textos atribuibles al bisbe Berenguer i per això el transcrivim.

Iuro ego Poncius Guillelmi, filius Elliardis femine, tibi Bernardo Iohannis, filio Adalaicis, quod de ista hora inantea[1] et deinceps fidelis ero tibi de uita tua et de omnibus membris que in corpore tuo se tenent sicut homo debet esse suo seniori cui propriis[2] manibus se comendat[3] per fidem rectam sine tuo engan. Et omnem tuum honorem quem hodie habes et inantea[4] per meum consilium adquisieris in comitatu Gerundensi, non tollam tibi neque aliquid de ipso honore et si est homo uel femina, homines uel femine qui tollat aut tollant tibi predictum honorem aut aliquid de predicto honore, adiutor ero tibi ad tenere et defendere et guerreiare per directam fidem sine tuo engan usque quo habeas recuperatum eundem honorem. Et inantea[5] in hoc eodem sacramento manebo sicut superius scriptum est si o tendre et to atendre per directam fidem sine tuo engant, eccepto quantum tu mihi absolueris tuo graziente animo sine forcia per Deum et hec sancta.

[1] *In antea*, a.
[2] *Propiis*, a.
[3] *Commendat*, a.
[4] *In antea*, a.
[5] *In antea*, a.

6.4. DOCUMENTS DE LLUÍS EL JOVE ATRIBUÏTS A LLUÍS EL GROS (EXCLOSOS)

De moment només n'hem pogut identificar sis però pot ser que n'hi haguin més que restin indetectables (veure apartat dedicat al problema de les datacions).

1 (274)

1131/1132 o bé 1160/61 (suspecte)

Recordatori d'un judici entre Guilabert de Cruïlles i els canonges de la Seu que es va fer quan un bisbe anomenat Berenguer (Berenguer Gaucfred de finals del s. XI) era viu, per raó d'unes propietats o usos que el primer suposadament havia pres als segons.

A. Possible còpia simple, 235 x 315, ACG, pergamins, 211. A la guia de l'arxiu es data 1131.

Anno XXIIII regnante Leudouico rege.

El datem de Lluís pels personatges que hi apareixen.

2 (275)

1147/48 juny 3

Porcell de Ceret i la seva esposa Adaled donen llur filla Beatriu a Pere de Bosc per tal que es casin, i una dot que consisteix en un mas a Argelès, un camp anomenat de Palau que és sota l'església de Prat, un camp alodial al lloc de la parròquia de Ceret anomenat Puig de Joan, una borda que forma part d'un alou i una altra que tenen per Santa Maria d'Eruls. Tot es fa amb el consentiment dels seus senyors, els quals tindran drets sobre algunes d'aquestes donacions.

A. Original perdut.
B. Còpia del s. XII, 125 x 300, ADG, Pia Almoina, doc. 2066, Argelès 84 (a la guia de l'arxiu es correspondria amb el 2035 o bé amb el 2043. Apareix datat del 1148).

Facta carta anno domini Mº Cº XLº VIIIº, IIIº nonas iuni, regni Ludouici regis anno Xº, feria II.

L'any del rei s'avè amb la datació de l'any del senyor si considerem que el rei és Lluís el Jove i que per tant l'escrivent hauria omès l'adjectiu *Iunioris.*

3 (276)

1150/51 desembre 6

Porcell de Ceret (actual França) fa testament amb el consentiment i voluntat de Berenguer de Ceret, Guillem de Palaldà, el prevere Pere Joan de Ceret, el prevere Pere Gerall de Sant Quintí de Banyuls, Pons (possible germà de Porcell), Guillem de Santa Engràcia i altres homes.

A. Original, 105 x 310, ACG, pergamins, 269. A la guia de l'arxiu es data 1151.XII.6.

Octauo idus decembri, anno domini milesimo centesimo quinquagesimo primo, regni Ludouici regis anno decimo II[ ].

La data de l'Encarnació ens transporta al 1151 en pisà però la data pel rei de França apareix gastada i només hi podem llegir una XII, que com a molt podria anar acompanyada de dos pals més i fer XIIII, que seria 1150 i que s'avindria amb l'Encarnació en estil florentí. Així mateix, el Ludovic que apareix com a rei ha d'ésser Ludovic el Jove ja que sinó el seu regnat no s'aproparia a la data de l'Encarnació de 1151.

4 (277)

1158 abril 4

Bernat de Sant Maurici, la seva esposa Saurina i llurs fills donen a Pere, la seva mare Geralla i els seus descendents, un mas hereditari alodial que tenen a Toron, al comtat de Vallespir, a la parròquia de Sant Martí de Palaldà, a canvi de diversos censos, deu sous rossellonesos per als venedors i dotze diners per al batlle Guillem.

A. Original, 109 x 323, ADG, pergamins de Cadins, doc. 4. A la guia de l'arxiu es data de 1158.

Facta carta donationis II nonas aprilis anno Dominici Mº Cº Lº VIIIº, regni Ludouici regis anno XIIº.

L'única manera que coincideixi l'any de l'Encarnació i la del rei és identificant aquest darrer rei amb Lluís el Jove.

5 (278)

1159 gener 29

Gaucfred de Cistella retorna a Santa Maria de la Seu de Girona la vegueria de Sant Cristòfor dels Horts, que retenia injustament.

[A] Original perdut.
B. Còpia, ADG, CC, p. 162-163, ex A.
a. Regesta, CCM, nº 235, ex B. El data de 1129.
b. Ed. CAC, nº 298, ex B. El considera de Lluís el Jove.

Facta est III kalendas februaríí anno XXº IIº regni Ludouici regis.

El document està signat per un abat de Vilabertran anomenat Ramon, que lligaria amb la data de 1159 però no pas amb la de 1129, ja que llavors l'abat era Pere Guillem (ESMV).

6 (279)

1172 juliol 24

Bernat de Boixeda, juntament amb la seva dona Adaled, la seva filla Russa i el marit d'aquesta, Ramon, cedeixen (defineixen) a Santa Eulàlia de Begudà i al seu capellà Ramon, un camp al lloc anomenat Quadres, situat dins de la mateixa parròquia de Santa Eulàlia.

B. Original, 119 x 222, ACG, pergamins, 245.

Actum est hoc VIIII kalendas augusti anno trigesimo quinto regni Lodouici regis.

Lluís no arribà als trenta-cinc anys de regnat però sí el seu fill.

7. ÍNDEXS

7.1. ÍNDEX ONOMÀSTIC

7.1.1. Criteris d'ordenació

Per a la seva elaboració hem seguit els consells de Jesús Alturo Perucho, Catedràtic de Paleografia, Codicologia i Diplomàtica de la Universitat Autònoma de Barcelona, el director d'aquesta tesi, el qual ens ha aconsellat:

- Fer la traducció o adaptació dels noms en català a fi i efecte d'eliminar les diverses terminacions que sovint presenten els noms propis en llatí i unificar-los en una de sola tal i com fa el català. Cal triar una opció i mantenir-la a tota l'obra (si, per exemple, optem per Ermesèn, sempre utilitzarem aquesta forma i no pas Ermessenda).

-Al mateix temps proposa la unificació de topònims i antropònims en un mateix llistat per tal de fer més fàcil i entenedora la recerca de noms ja que de vegades uns i altres apareixen barrejats (per exemple Ponç, canonge de Girona; Rimbau de Bassella, etc).

-Per tal de facilitar la recerca d'un topònim o antropònim, proposa una entrada per a cadascun dels mots que formem el nom si aquest és compost. Així, Sant Quirze d'Arbúcies podríem trobar-lo cercant el nom per Sant Quirze (SANT QUIRZE D'ARBÚCIES) o bé per Arbúcies (ARBÚCIES, Sant Quirze de:). En noms més llargs com ara Ramon Berenguer, comte de Barcelona, el localitzaríem per Ramon (RAMON BERENGUER, comte de Barcelona), Berenguer (BERENGUER, Ramon:) o Barcelona (BARCELONA, Ramon Berenguer:). Els càrrecs o atribucions només s'especificarien el primer cop.

Hem de tenir en compte que això és un índex i que en ell s'hi agrupen noms de persones que s'anomenen igual, és a dir, que un mateix antropònim pot correspondre a diverses persones diferents (ex: tots els Arnau Pere estan junts). Per contra, una mateixa persona, segons les atribucions amb les que aparegui, pot tenir diverses entrades diferents (ex: Guillem pot ser el mateix que Guillem Joan o que Guillem Joan de Girona).

7.1.2. Llistat

A
ABADIA, Guillem de: 244.
ABIRÓ, 41.
AD, 30.
ADALBERT, 2, 7 bis, 93, 187, 242.
ADALBERT, clergue, 87.
ADALBERT DE CABANELLES, pare de Ramon, 175.
ADALBERT DE CARTELLÀ, 129.
ADALBERT, diaca, 75.
ADALBERT, pellicer, 57.
ADALBERT ATÓ, 108.
ADALBERT GUISAD, germà de Guillem, 129.

ADALBERT DE CALA, Arnau: 93.
ADALBERT DE LLADRERA, Arnau: 74
ADALBERT, Bernat: 66, 133, 135, 188, 244.
ADALBERT DE NAVATA, Bernat: 140.
ADALBERT, Guillem: 24, 75, 182
ADALBERT, Pere: 126, 244.
ADALBERT, Ramon: 66, 240, 265.
ADALBERT D'AVINYÓ, Ramon: 140.
ADALBERT DE NAVATA, Ramon:188.
ADALBERT DE VILOPRIU, Ramon: 56.
ADALED, 108.
ADALED, afillada d'Adaled, 94.
ADALED DE BORGONYÀ, 190.
ADALED DE GIRONELLA, mare de Guillem Ramon, 55.
ADALED, esposa d'Arnau Guillem, 189.
ADALED, esposa de Berenguer Sindreu, 94.
ADALED, esposa de Bernat Vidal, 104, 268.
ADALED, esposa de Guillem de Rupià, 209.
ADALED, esposa de Guillem Llobet, 184.
ADALED, esposa de Liga, 2.
ADALED, esposa de Pagà, mare de Guillem, cunyada de Ferragut, 111.
ADALED, esposa de Pere Bernat, mare de Bernat, Ramon, Anglesa i Adaled, 223.
ADALED, esposa de Pere Ferran, 162.
ADALED, esposa de Pere Seniofred, 54.
ADALED, esposa de Ramon Pere Bonardell, 250.
ADALED, filla d'Adaled, germana de Bernat i Guillem, 28
ADALED, filla d'Adaled, germana de Ramon, Guillem i Maria, 194.
ADALED, filla d'Arnau Isarn, 24.
ADALED, filla de Guillem de Begur i Garsèn, néta de Palola, germana de Ramon, Guillem, Guillelma, Beatriu, Berenguera, Palola i Garsèn, 122.
ADALED, filla de Pere Bernat i Adaled, germana de Bernat, Ramon i Anglesa, 223.
ADALED, mare d'Adaled, 28.
ADALED, mare de Bernat Joan, 273.
ADALED, mare de Bernat de Vultrera i Guillem, 83.
ADALED Bernat, mare de Ramon, Guillem, Maria i Adaled, 194.
ADALS, Arnau: 14, 21, 90, 103, 105, 169.
ADAM, 256.
ADAOLF, Guillem: 57.
ADEBRAND GAUCFRED, 30.
ADELENDA, 134.
ADELGARDA, esposa del difunt Gaucfred Bastó, 7.
ADELGARDA, mare de Berenguer Gaucfred, 259.
ADEMAR, 222.
ADEMAR, clergue, 76.
ADEMAR, diaca, 248.
ADEMAR, fill de Pere Ramon, germà d'Esteve, Bernat, Pere, Fresca, Berenguer, Arnau, Flandina, Jordana, Guisla i Guillem, 222.
ADEMAR DE BASELLA, 183.
ADEMAR DE GIRONA, canonge, 134.
ADEMAR DE GUIXÀ, 221.

ADEMAR DE MATA, 208
ADEMAR, espòs d'Ermesèn, pare de Garsèn, gendre de Miró Arluí (o Albí), 157.
ADEMAR, prepòsit, 47.
ADEMAR, prepòsit de Santa Maria de Girona, 168.
ADEMAR Frener, 137.
ADEMAR RAMON, 41, 64, 141, 202.
ADEMAR, Guillem: 202
ADEMAR, Pere: 157.
ADEMAR, Ramon: 11, 64, 122, 140.
ADEMAR DE RABÓS, Ramon: 143.
ADRI, Bernat de: 246.
ADRI, Canet de: 131.
ADRI, Sant Llorenç de: 74, 195.
ADROER, Bernat: 55.
ADVENT, 253.
AFÍ, Umbert: 157.
AGAMELEL, riu, 58.
AGEMAL, mas, 222.
AGEMAL, Joan: 222.
AGENARD (o bé Menard), fill d'Arnau Guillem de Cartellà, germà de l'abat Berenguer de Sant Feliu (de Girona), Galceran, Pere i Guillem, 129
AGIL, Berenguer de: 199.
AGNETA, esposa de Bernat Guifré de Foixà, 139.
AGNETA, senyora, 122.
AGRET, Guillem: 159.
AGUDES, castell, 183.
ÀGUEDES (O AGUDES), les, 35.
AGULLANA, camp, 84.
AGULLANA, església, 156.
AGUSTÍ, sotsdiaca, 41.
AIGUAVIVA, 100.
AIGUAVIVA, Arnau: 231.
AIGUAVIVA, Arnau Bonfill de: 100
AIGUAVIVA, Arnau de: 226, 244.
AIGUAVIVA, Bernat Guillem de: 129.
AIGUAVIVA, Sant Joan de: 30, 99, 100, 155.
AIMERIC, 30, 185, 207.
AIMERIC, ardiaca de Borrassà, 232.
AIMERIC, diaca, cardenal i canceller, 120.
AIMERIC DE NARBONA, germà del comte de Barcelona Ramon Berenguer III, 174.
ALAIDA, esposa de Pere, 248.
ALLS, Sant Cebrià dels: 3.
ALAMANA, filla de Berenguer i Jordana, germana de Saurina i Berenguera, 243.
ALAMANA, filla de Jordana, germana de Saurina, 249.
ALAMANY DE VALL-LLOBREGA, 213.
ALAMANY, Berenguer: 208.
ALAMANY, Berenguer: 14, 15.
ALAMANY, Bernat: 58.
ALAMANY GAUCBERT, pare de Gerall Alamany i Berenguer, 14.
ALAMANY, Gerall: 14, 15.

ALAMANY, Pere: 211.
ALAMANY, Ramon: 29.
ALBAREDA, 135.
ALBAREDA, Berenguer de: 135.
ALBERT, 7 bis, 107, 114.
ALBERT, espòs d'Em, 186.
ALBERT, fill d'Amat Vives de Sant Sadurní, germà de Bernat i Berenguer, 117.
ALBERT, fill de Ponç Guillem de Palol i germà de Guillem, 18.
ALBERT, fill de Ponç Guillem i Ermesèn, germà de Guillem Ponç, net de Prima, 263.
ALBERT, germà de Guillem Ponç de Palol i fill d'Ermesèn, 38.
ALBERT, germà de Guisla i fill de Gaucfred Bernat, 10, 16.
ALBERT, sagristà i sacerdot, 122.
ALBERT Amat, 3.
ALBERT, Arnau: 2, 108.
ALBERT, Bernat: 100.
ALBERT DE CASTELLAR, 100.
ALBERT DE FORNELLS, Bernat: 231.
ALBERT, Ramon: 148.
ALBERT DE BLANES, Ramon: 163.
ALBUCIÀ, Berenguer de: 71, 173.
ALET, Pere: 55.
ALGEMA, vilar de, 57.
ALGUIRA, 136, 215.
ALMODIS, comtessa, esposa de Ramon Berenguer III comte de Barcelona, 107, 117.
ALTA, Paret: 29.
ALTA, Berenguer Artau de Paret: 170.
ALTES, Cornes: 10, 16.
ALZINES, les, camp, 108.
AMALRIC, Arnau: 95, 106, 244.
AMAT ISARN, 66.
AMAT RATFRED, 10, 16.
AMAT VIVES, 3,
AMAT VIVES, pare de Berenguer, Bernat i Albert Amat, 3
AMAT, Albert: 3.
AMAT, Arnau: 7.
AMAT DE PERA, Arnau: 3.
AMAT, Berenguer: 6, 28, 31, 107, 108, 117.
AMAT DE SANT SADURNÍ, Berenguer: 38.
AMAT DE SANT SADURNÍ DE SALZET, Berenguer: 3, 4.
AMAT VIVES, nebot del cabiscol Ponç, pare de Bernat, 107.
AMAT VIVES DE SANT SADURNÍ, pare de Bernat, Berenguer i Albert, 117.
AMAT, Bernat: 3.
AMAT, Guillem: 3, 6, 107, 118.
AMBLARD, Pere: 120.
AMELI, nebot de Pere Ameli, 215.
AMELI, Pere: 32, 105, 169, 200, 210, 215.
AMER, Esteve Nat de Déu: 39
AMER, Santa Maria de: 55, 174, 231.
AMETLLER, el, 215.
ANDREU, prevere, 91.

ANDREU ESTEVE, 41.
ANDREU GAUCBERT, 41.
ANDREU GUILLEM, 123.
ANDREU, Pere: 41, 76.
ANFÚS, Pere: 99.
ANGLADA, mas, 131.
ANGLÈS, 130.
ANGLÈS, ardiaconat, 148.
ANGLÈS, castell, 130.
ANGLÈS, Berenguer de: 79, 244.
ANGLÈS, Bernat de: 244.
ANGLÈS, Ramon de: 225.
ANGLÈS, Ramon Arnau de: 117, 118, 119
ANGLESA, filla de Pere Bernat i Adaled, germana de Bernat, Ramon i Adaled, 223.
ANGLESOLA, Arnau Berenguer de: 140.
AQUALS, els, 225.
AQUARNÓS, 252.
ARCHELLIS, (Argels o Argelès) Sant Pere de: 174.
ARCULÚ, 100.
ARAGÓ, rei, 130.
ARAGÓ, Ramon Berenguer: 228.
ARBÚCIES, Sant Quirze de: 130.
ARENY, 111.
ARENY DE SANT PERE DE GALLIGANTS, 95.
ARENY D'ONYAR, 7 bis.
ARENY, Arnau Bernat del: 55.
ARENYS, terme de, 183.
ARENYS, Sant Sadurní de: 22.
ARDÚS, Pere: 76.
ARGEMUM, camp, 30.
ARLUÍ, 16.
ARLUÍ (O ALBÍ), Miró: 157.
ARMAND, prevere i escrivent, 196.
ARNAU, 30, 51, 53, 101, 222.
ARNAU, abat de Vilabertran i ardiaca de Girona, 39.
ARNAU, afillat de Pere Ameli, 215.
ARNAU, ardiaca, 16, 32.
ARNAU, ardiaca i escrivent, 10.
ARNAU, bisbe de Carcassona, 107
ARNAU, clergue, 7.
ARNAU, clergue i escrivent, 27.
ARNAU D'AIGUAVIVA, 231.
ARNAU D'AIGUAVIVA, pare de Berenguer i Guillem, 226.
ARNAU D'AIGUAVIVA, prevere, 244.
ARNAU D'ANGLÈS, pare de Ramon, Pere, Estefania i Flandina, 117
ARNAU DE CORNELLÀ, 243, 246, 249.
ARNAU DE FORN, 244.
ARNAU DE LLERS, 138, 140, 156.
ARNAU DE MAIÀ, 58.
ARNAU DE MASSANA, pare de Guillem i Pere, 244.

ARNAU DE MATA, 142.
ARNAU DE MORA, 164.
ARNAU DE NAVATA, 208, 229, 237, 248.
ARNAU D'HORTS, 154.
ARNAU D'OLIVERA, 244.
ARNAU DE SANTA CRISTINA, 183, 254.
ARNAU DE SANTA PAU, 154.
ARNAU, diaca, 68, 81, 173, 248, 270.
ARNAU, diaca i escrivent, 3, 4, 7, 22, 24, 28, 31, 32, 40, 51, 144, 197.
ARNAU, diaca, sotsxantre i escrivent, 14, 15.
ARNAU, espòs de Maria, 167.
ARNAU, escrivent, 23, 83.
ARNAU, fill d'Arnau de Vilademuls, 233.
ARNAU, fill de Bernat Adalbert, germà de Bernat, 188.
ARNAU, fill de Bernat Guifré de Foixà, 139.
ARNAU, fill de Bonfill Guillem, germà de Roc de Púbol, 224.
ARNAU, fill de Castelló, germà de Pere, 207.
ARNAU, fill d'Estefania, germà de Pere, Berenguer i Ramon, 172.
ARNAU, fill d'Estefania, germà de Pere Gerall, Ramon Gerall i Berenguer Gerall, 178.
ARNAU, fill de Flandina, 138.
ARNAU, fill de Gaucfred de Celrà, germà de Guillem i Arnau, 208.
ARNAU, fill de Guisla, germà de Guillem i Berenguer, 155.
ARNAU, fill de Guillem Adaolf i Gila, germà de Pere, 57.
ARNAU, fill de Guillem Pere i Jordana, germà de Pere Guillem, Bernat, Guillem i Berenguer, 201.
ARNAU, fill de Guillem Ponç, net de Ponç Guillem, germà de Ponç de Palol, Ramon i Bernat, 226.
ARNAU, fill de Guillem Roig i Beatriu, germà de Guillem, 150.
ARNAU, fill de Pere Ramon, germà d'Esteve, Bernat, Pere, Fresca, Berenguer, Flandina, Jordana, Guisla, Guillem i Ademar, 222
ARNAU, futur espòs de Berenguera, 249.
ARNAU, germà del prevere Berenguer Guillem, 195.
ARNAU, germà del sagristà Pere de Girona, 96.
ARNAU, germà de Pere que és el batlle de Bàscara, 221.
ARNAU, germà de Ramon i Berenguer, 168.
ARNAU, nebot de Berenguer Guillem i Estefania, cosí de Pere, 152.
ARNAU, nebot de Miró Bonfill i cosí de Ramon, 100.
ARNAU, nebot de Pere Ameli, germà de Pere Arnau, 215.
ARNAU, nebot de Pere de Trull, 132.
ARNAU, pare de Joan, 233.
ARNAU, prepòsit, 132, 145, 228.
ARNAU, prepòsit de Barcelona, 179.
ARNAU, prepòsit de Santa Maria de Lladó, 132.
ARNAU, prevere, 41, 56, 132, 135, 244.
ARNAU, prevere, fill de Ponç Olibà i germà de Pere Ponç, 64.
ARNAU, prevere i escrivent, 55, 73, 199, 207, 235.
ARNAU, prevere i monjo, 204.
ARNAU, prevere i sagristà, 145.
ARNAU, sagristà, 133, 215, 229.
ARNAU, sagristà de Lladó, 132.

ARNAU, sagristà i prepòsit de Santa Maria de la Seu, 245.
ARNAU, segon sagristà, 190.
ARNAU, sotsdiaca, 143.
ARNAU ADALBERT DE CALA, 93.
ARNAU ADALBERT DE LLADRERA, 74.
ARNAU ADALS, 14, 90, 103.
ARNAU ADALS, espòs de Garsèn, 21, 105, 169.
ARNAU ALBERT, 108.
ARNAU ALBERT, clergue, 2.
ARNAU AMALRIC, 95, 106, 244.
ARNAU AMAT, 7.
ARNAU AMAT DE PERA, 3.
ARNAU ARNAU, fill de Guillel Arnau, 105.
ARNAU ARNOST, 192.
ARNAU BERENGUER, diaca, 208.
ARNAU BERENGUER D'ANGLESOLA, 140.
ARNAU BERNAT, 36, 48, 49, 50, 103, 104, 129.
ARNAU BERNAT, fill d'Adaled, 2.
ARNAU BERNAT DE JUIÀ, 107.
ARNAU BERNAT DE L'ARENY, 55.
ARNAU BLIDGER, 14, 77.
ARNAU BLIDGER DE MONELLS, espòs d'Ermengarda, pare de Guillem Blidger i Pere Blidger, 233.
ARNAU BONFILL, 100.
ARNAU BONFILL D'AIGUAVIVA, nebot de Miró Bonfill, 100.
ARNAU BOVET, 247.
ARNAU DALMAU, cabiscol, 107.
ARNAU DET, 55.
ARNAU DOSQUERS, germà de Bernat, Berenguer i Pere, 58
ARNAU EBRIAC, 23.
ARNAU ESTEVE, 92, 99, 100.
ARNAU GAUCBERT, 56,
ARNAU GAUCFRED, 22, 41, 52, 146.
ARNAU GAUCFRED, fill de Rudlenda, 219.
ARNAU GAUCFRED DE LLERS, 133, 156.
ARNAU GAUCFRED DE LA SERRA, 55.
ARNAU GAUCFRED DE MUNELLS, 3.
ARNAU GAUCFRED DE PALERA, 75, 91.
ARNAU GAVECAL, 1.
ARNAU GERALL, 247.
ARNAU GERALL, militar, 139.
ARNAU (ANOMENAT) GINYET, fill d'Ermeniarda, germà de Pere Guillem i Bernat, 29.
ARNAU GOMBAU, clergue, 267.
ARNAU GUILLEM, 9, 10, 16, 18, 37, 153, 225.
ARNAU GUILLEM, capellà de Sant Martí de Felines, 138.
ARNAU GUILLEM, cunyat d'Arnau Ramon, 5.
ARNAU GUILLEM, espòs d'Adaled, 189.
ARNAU GUILLEM DE CABANELLES, veguer, 57.
ARNAU GUILLEM DE CARTELLÀ, 38, 40, 51, 73.

ARNAU GUILLEM DE CARTELLÀ, pare de l'abat Berenguer de Sant Feliu (de Girona), Galceran, Menard (o bé Agenard), Pere i Guillem, 129.
ARNAU GUILLEM, fill de Guillem Guifré de Cabanelles, 24.
ARNAU GUILLEM, fill de Guillem Ponç i germà de Ramon, 37.
ARNAU GUILLEM, fill d'Adaled i nebot d'Arnau Isarn, 24.
ARNAU GUILLEM, fill d'Ermengarda, 11.
ARNAU GUILLEM, fill de Nèvia, germà de Berenguer, tiet de Pere, 151.
ARNAU GUILLEM, germà de Ramon Guillem i Berenguer, 149.
ARNAU GUILLEM, pare de Ramon Arnau, sogre d'Ermesèn, 225.
ARNAU GUILLEM, prevere, 191.
ARNAU ISARN, 133.
ARNAU ISARN, pare d'Adaled, Estefania, Ledgarda, sogre de Guillem Pere, avi de Maria, tiet de Pere Miró i Ramon Miró, 24.
ARNAU JOAN, 32, 216, 249.
ARNAU JOAN, clergue i canonge de la seu de Girona, 270.
ARNAU JOAN, fill de Galceran de Sales i Arsèn, nebot de Bernat Joan, 221.
ARNAU JOAN, prepòsit, 227.
ARNAU JOAN, prevere, 78, 81.
ARNAU JOAN, prevere i escrivent, 63, 65, 68, 69, 70, 71, 74, 77, 79, 80, 82, 89, 97, 98.
ARNAU JOAN, prevere i sagristà, 47, 117, 133, 171, 177, 178, 206, 208, 211, 237, 256.
ARNAU JOAN, prevere i sagristà segon, 118, 119, 198, 248.
ARNAU JOAN, prevere, sagristà i escrivent, 227.
ARNAU JOAN, sagristà, 99, 110, 111, 133, 200, 253.
ARNAU JOAN, sagristà de Santa Maria de la Seu, 169, 195.
ARNAU JOAN, sagristà de Santa Maria de la Seu de Girona, 205.
ARNAU JOAN, sagristà segon (de Sant Feliu de Girona?), 105.
ARNAU JUSCAFRED, 187.
ARNAU LLOMBARD DE SERRA, 222.
ARNAU OLIBA, 24.
ARNAU OT, 83.
ARNAU PELLICER, 25, 26.
ARNAU PELLICER, espòs de Jordana, 114.
ARNAU PERE, 227.
ARNAU PERE, capellà de Santa Margarida, 253.
ARNAU PERE DE CISTELLA, 56.
ARNAU PERE, prevere, 106.
ARNAU PONÇ, 143.
ARNAU PRIM, 143.
ARNAU RAMON, 28, 33, 76, 126, 130, 166.
ARNAU RAMON , espòs de Ricsenda 5.
ARNAU RAMON, fill de Ramon Arnau, 84.
ARNAU RAMON, fill de Trudgarda, 257.
ARNAU RAMON, moneder, 157.
ARNAU RAMON, moneder, pare de Ponç, 137.
ARNAU RAMON, pare de Berenguer de Santa Margarida i d'Arnau, 271.
ARNAU RAMON, oncle de Berenguer, 175.
ARNAU RAMON DE CABANELLES, 245.
ARNAU RAMON DE GIRONELLA, 164.

ARNAU SINDREU, germà de Guillem Sindreu, 100.
ARNAU SENIOFRED DE L'HORT DELS GRECS, espòs de Maria, 216.
ARNAU SUNYER, 267.
ARNAU TALLANT, possible germà de Joan Arnau i cunyat de Peronella, 93.
ARNAU ULL DE BOU, 244.
ARNAU, Berenguer: 6, 139, 145, 153, 154, 158, 167.
ARNAU DE CABANELLES, Berenguer, 252.
ARNAU DE CARTELLÀ, Berenguer. 32.
ARNAU DE FOIXÀ, Berenguer: 61, 128.
ARNAU DE LLERS, espòs de Flandina, 93.
ARNAU DE SANTA CRISTINA, 183.
ARNAU DE VILADEMULS, Berenguer: 70, 156.
ARNAU, Arnau: 105.
ARNAU, Berenguer: 149, 161.
ARNAU, Bernat: 94, 139, 252.
ARNAU DE PERA, Bernat: 128.
ARNAU, Guillem: 2, 32, 55, 94, 96, 105, 132, 137, 139, 178, 239.
ARNAU DE CAMPMAJOR, Guillem: 240.
ARNAU DE VILOPRIU, Guillem: 128, 239.
ARNAU, Guitart: 231.
ARNAU, Joan: 93.
ARNAU, Pere: 2, 18, 29, 65, 67, 80, 89 105, 107, 113, 169, 208, 212, 215, 218.
ARNAU, Ponç: 252.
ARNAU DE PERA, Ponç: 128.
ARNAU, Ramon: 5, 7 bis, 22, 37, 102, 225.
ARNAU DE FRANCIAC, Ramon: 130.
ARNAU, Ramon: 6, 84.
ARNAU D'ANGLÈS, Ramon: 118, 119.
ARNAU D'ANGLÈS, Ramon, pare de Ramon, Pere, Estefania i Flandina, 117
ARNAU DE GALLINERS, Ramon: 56.
ARNAU DE ROMANYÀ, Ramon: 57.
ARNAU DE VILADEMULS, Ramon: 188, 233.
ARNELL, prevere i monjo, 204.
ARNOST, 207.
ARNOST, Arnau: 192.
ARNOST, Bernat: 55.
ARNUST, Guillem: 223.
ARQUES, Pere de: 250.
ARRIÀ, 174.
ARSÈN, esposa de Galceran de Sales, mare d'Arnau Joan, cunyada de Bernat Joan, 221.
ARSÈN, esposa de Ponç Oliba, 41, 64.
ARSÈN, esposa de Ponç Terriola, 126.
ARSENI, pare de Bernat, Pere, Guillem, Ramon, Berenguer i Arnau, 12.
ARTAU, 186.
ARTAU, fill de Bernat Gaucfred de Foixà, 139.
ARTAU, germà de Berenguer Artau de Paret Alta, 170.
ARTAU, germà de Ramon Dalmau de Medinyà, 140.
ARTAU EDEMACOT, 247.
ARTAU VIDAL, 174.

ARTAU, Baró: 147.
ARTAU, Bernat: 244.
ARTAU, Berenguer: 146.
ARTAU DE PARET ALTA, Berenguer: 170.
ARTAU, Guillem: 244.
ARTAU, Pere: 123.
ARO, castell, 183.
ARO, Santa Cristina de: 183.
ARO, Santa Maria de: 183.
ARRUFAT, Guillem: 230.
ARULS, Santa Maria de: 174.
ARXIMBAU, 17, 21, 103, 138, 191, 223.
ARXIMBAU, pare de Carbonell i sogre d'Eliarda, 20.
ASTAGEL, 174.
ASPIRÀ, 2, 136.
ASSUMPCIÓ DE SANTA MARIA, festivitat, 198.
ATESIND (O BÉ ODESIND), 114.
ATÓ, Adalbert: 108.
ATUL, camp, 207.
AUGER, Gaucfred: 156.
AUGUST, Guillem: 244.
AVINYÓ, Mas, 174.
AVINYÓ, Ramon Adalbert de: 140.

B
BAC, Bertran de: 222.
BAG, nom d'un cavall, 252.
BAGES, Benedicte: 98.
BAGES, Sant Benet de: 98, 174.
BALLARÍ, prevere i escrivent, 184.
BALLUÍ, germà de Pere Pau, 203.
BANYOLES, camí de, 149, 151.
BANYOLES, mesura, 31, 168, 175, 214.
BANYOLES, Sant Esteve de: 5, 84, 174, 177, 222, 243.
BARBA ROSA, Pere: 56.
BARBA TORTA, Ramon: 155.
BARBERÀ, 35.
BARBERÀ, castell, 174.
BARCELONA, 174, 183.
BARCELONA, Canònica de la Seu de: 174.
BARCELONA, comte de: 183.
BARCELONA (demarcació comtal), 10, 16, 130, 174.
BARCELONA (demarcació episcopal), 72.
BARCELONA, moneda, 204.
BARCELONA, Arnau: 179.
BARCELONA, Pere: 228.
BARCELONA, Ramon Berenguer: 23, 27, 107, 140, 141, 163, 179, 228, 269.
BARCELONA, Sant Pau fora els murs de: 174.
BARNÉS, espòs de Guisla, 111.
BARÓ ARTAU, 147.

BARÓ REDBALL, 84.
BARÓ, Pere: 147, 201..
BARÓ, Ramon: 73, 147, 172, 178, 220.
BARRES, castell, 23.
BARRIL, Seniofred: 111.
BARTOMEU, Guillem: 88.
BARRERA, Guillem: 230.
BARRUFA, 200.
BARRUFA, puig de, 114, 134.
BAS (COLL D'EN BAS), 97.
BÀSCARA, 142.
BÀSCARA, vil·la, 158, 188.
BÀSCARA, Pere: 221.
BÀSCARA, Sant Iscle de: 221, 233.
BASCONELA, 18.
BASCUNA, 94, 96.
BASELLA, 183.
BASELLA, castell, 183.
BASELLA, Ademar de. 183.
BASELLA, Rimbau de: 107, 174, 183, 213, 228.
BASELLA, Umbert de: 60, 61.
BASTÓ, Gaucfred: 7, 90, 141.
BATALLER, Puig, 78.
BATEJAT, Guillem Ramon: 142.
BATEJAT, Pere: 95.
BATSAC, Berenguer: 147.
BEATRIU, filla d'Arnau Guillem, 5.
BEATRIU, filla de Guillem de Begur i Garsèn, neta de Palola, germana de Ramon, Guillem, Guillelma, Adaled, Berenguera, Palola i Garsèn, 122.
BEATRIU, esposa de Guillem Roig, mare de Guillem i Arnau, 150.
BEATRIU, filla de Guillem Bernat de Cornellà, germana de Dispòsia, cunyada de Bernat Joan, 246.
BEC DE MIGENT, 122.
BEDOC, Ramon de: 79.
BEGUDÀ, vil·la, 82.
BEGUDÀ, Santa Eulàlia de: 235.
BEGUDÀ, Guillem: 235.
BEGUR, 213.
BEGUR, castell, 122.
BEGUR, Berenguer de: 212.
BEGUR, Gerall de: 122.
BEGUR, Guillem de: 122.
BEGUR, Sant Pere de: 122.
BELECES, mare de Ramon i Gaucfred, sogra de Maria i Guillelma, 192.
BELLETA, esposa de Ramon Ollomar, 1.
BELLI PARFELL, 76.
BELLMIRACLE, 10, 16.
BELLISÈN, esposa de Guillem Ollomar, 1, 33.
BELLISÈN, esposa de Guillem Ollomar, mare d'Eliarda i sogra de Carbonell, 19.
BELL-LLOC, Bernat: 140, 174.

BELL-LLOC, Pere Bernat de: 228
BELL-LLOC, Pere de: 140.
BELLSOLÀ, 30.
BENCS, Guillem: 48, 49, 50.
BENEDAC, Berenguer de: 207.
BENE DORMIENTI, castell, 254.
BENES, 30.
BENEÏT, Puig, 201.
BENET, abat de Sant Benet de Bages, 98.
BENEVIDI, mas de, 32.
BENIGNE, Gerall Cor. 148, 171, 206, 208, 218, 237.
[BERAULA], Guillem: 130.
BERENGUER, 13, 53, 58, 105, 111, 115, 124, 134, 135, 157, 180, 242.
BERENGUER, abat de Guíxols, 254.
BERENGUER, abat de Sant Feliu (de Girona), 124, 183, 208, 211, 213, 267.
BERENGUER, abat de Sant Feliu (de Girona), fill d'Arnau Guillem de Cartellà, germà de Galceran, Menard (o bé Agenard) , Pere i Guillem, 129.
BERENGUER, abat de Vilabertran, 255.
BERENGUER, abat de Vilabertran i ardiaca de l'església de Girona, 248.
BERENGUER, afillat de Ramon Guillem, 32.
BERENGUER, ardiaca, 32, 40, 51.
BERENGUER, ardiaca de Girona, 248, 255.
BERENGUER, batlle, 238.
BERENGUER, batlle de Llambilles, 54.
BERENGUER, batlle de Santa Maria, 31.
BERENGUER, bisbe de Girona (de finals s. XI), 14, 77, 107.
BERENGUER, bisbe de Girona, 39, 41, 56, 60, 61, 63, 69, 70, 72, 76, 77, 78, 80, 81, 82, 85, 86, 90, 92, 94, 97, 98, 99, 103, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 112, 115, 116, 117, 118, 119, 121, 129, 133, 139, 144, 145, 148, 156, 158, 160, 163, 165, 169, 170, 171, 173, 174, 179, 183, 187, 188, 190, 195, 198, 200, 206, 208, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 218, 219, 220, 221, 224, 226, 228, 233, 236, 237, 246, 248, 253, 254, 255, 259, 260, 261, 262, 265, 266, 272.
BERENGUER, bisbe de Girona, germà de Bernat, tiet de Guillem Dalmau i Guillem Ramon, 124.
BERENGUER, bisbe de Girona, tiet de Guillem de Peratallada, 224.
BERENGUER, cabiscol, 38, 39, 70, 78, 81, 82, 85, 108, 174, 190, 195, 210.
BERENGUER, cabiscol i jutge, 89, 92, 94, 95, 99, 107, 110, 117, 118, 158, 163, 173, 208, 211, 215.
BERENGUER, capellà, 57.
BERENGUER, capellà de Pujals, 190, 194.
BERENGUER, clergue, 76, 107.
BERENGUER, clergue, germà de Bernat de Pujals, Pere i Guillem, nebot de Guillelma, 214.
BERENGUER, clergue de Pujals, 47, 195.
BERENGUER, clergue de Pujals, germà de Pere, Guillem i Bernat, 177.
BERENGUER, clergue i diaca, 177.
BERENGUER, comte, 258.
BERENGUER D'AGIL, 199.
BERENGUER D'ALBAREDA, 135.
BERENGUER D'ALBUCIÀ, jutge i ardiaca, 71, 173.

BERENGUER D'ANGLÈS, 79, 244.
BERENGUER DE BEGUR, germà de Ramon, 212.
BERENGUER DE BENEDAC, 207.
BERENGUER DE BESALÚ, ardiaca, 39, 81.
BERENGUER DE BRUGUERES, 130.
BERENGUER DE CAMPDORÀ, 236.
BERENGUER DE CAMPMAJOR, germà de Guillem, 240.
BERENGUER DE CAMPS, germà de Pere, 226
BERENGUER DE CASES, 132.
BERENGUER DE CORÇÀ, 28.
BERENGUER DE FALGÀS, 151, 152.
BERENGUER DE GIRONA, ardiaca, 70, 97, 107, 109, 115, 121, 124, 148, 208, 211, 218, 220, 237.
BERENGUER DE GIRONA, cabiscol, 158.
BERENGUER D'ESTANYOL, 79.
BERENGUER DE FONTANILLES, 183.
BERENGUER DE GUALTA, germà de Cabot i Bernat, 255.
BERENGUER DE GUÀRDIA, 225.
BERENGUER DE LA GARRIGA, germà de Guillem, 141.
BERENGUER DE LLAGOSTERA, 163.
BERENGUER DE LLANARS, clergue, 244.
BERENGUER DE LLERS, 156.
BERENGUER DE MONELLS, 124.
BERENGUER DE MONTCORB, 215.
BERENGUER DE PALAFOLLS, 163, 228.
BERENGUER DE PALAFOLLS, germà de Guillem, 179.
BERENGUER DE PALOL, 246, 249.
BERENGUER DE PUIGDARAN, espòs de Rivila, germà de Dalmau, 175.
BERENGUER DE ROVIRA, 101.
BERENGUER DE SALES, ardiaca, 39.
BERENGUER DE SANT ISCLE, 28.
BERENGUER DE SANT MARTÍ, 79.
BERENGUER DE SANT PERE DESPUIG, 217.
BERENGUER DE SANTA MARGARIDA, fill d'Arnau Ramon, germà d'Hug, 271.
BERENGUER DE SANTA PAU, 176.
BERENGUER DE SOLAR, 244.
BERENGUER D'OM, notari d'Hostalric, 23.
BERENGUER DE PERALADA, ardiaca, 85, 86.
BERENGUER DE QUERALT, 174.
BERENGUER DE TERRADES, militar, espòs d'Ermesèn, germà de Dalmau, Bernat, Guillem i Ricard, i possiblement de Ramon i de Bernat de Cistella, 252.
BERENGUER DE VILAROJA, germà de Pere, 137.
BERENGUER DE VULTRERA, 37.
BERENGUER, diaca, 5, 89, 267, 270.
BERENGUER, diaca i escrivent, 58.
BERENGUER, espòs de Jordana, pare de Saurina, Alamana i Berenguera, 243.
BERENGUER, espòs de Maria, 197.
BERENGUER, fill d'Amat Vives de Sant Sadurní, germà de Bernat i Albert, 117.
BERENGUER, fill d'Arnau d'Aiguaviva, germà de Guillem, 226.
BERENGUER, fill d'Arnau Ramon i Ricsenda, 5.

BERENGUER, fill d'Arseni, germà de Bernat, Pere, Guillem, Ramon i Arnau, 12.
BERENGUER, fill de Berenguer Pere, 157.
BERENGUER, fill d'Estefania, germà de Pere, Ramon i Arnau, 172.
BERENGUER, fill de Guisla, germà de Guillem i Arnau, 155.
BERENGUER, fill de Guillem Pere i Jordana, germà de Pere Guillem, Bernat, Arnau i Guillem, 201.
BERENGUER, fill de Guillem Seniofred, 141.
BERENGUER, fill de Guisla, germà de Gaucfred, Ramon i Guillem, 68.
BERENGUER, fill de Pere Batejat, germà de Joan, espòs de Clareta, 95.
BERENGUER, fill de Pere Gerall i Sicards, germà de Ramon, nét de Gerall, 42.
BERENGUER, germà de Guillem Pere de Lladrera i Ramon Adalbert, 240.
BERENGUER, fill de Guillem Pere de Sagrera, 244.
BERENGUER, fill de Pere Ramon, germà d'Esteve, Bernat, Pere, Fresca, Arnau, Flandina, Jordana, Guisla, Guillem i Ademar, 222.
BERENGUER, fill de Ramon, 115.
BERENGUER, fill de Ramon Odeguer de Monells, 121.
BERENGUER, fill de Ramon Miró, germà de Bernat i Guillem, 144.
BERENGUER, fill de Vaslí, 136.
BERENGUER, germà d'Arnau i Ramon, 168.
BERENGUER, germà de Dalmau de Peratallada, 220.
BERENGUER, germà del clergue i canonge de Sant Feliu Ramon d'*Exunculo*, de Pere d'*Exunculo*, net de Pere Ramon, 236.
BERENGUER, germà de Gaucfred Bernat del castell de Vilelles, Guillem i Ramon, 69.
BERENGUER, germà de Nèvia i Arnau Guillem, tiet de Pere, 151.
BERENGUER, germà de Pere Guillem, cunyat de Guillelma, tiet de Pere, 242.
BERENGUER, germà de Ramon Guillem i Arnau Guillem, 149.
BERENGUER, hospitaler, 220.
BERENGUER, ministre de l'església de la Grassa, 39.
BERENGUER, monjo, 234.
BERENGUER, nebot d'Arnau Ramon, 175.
BERENGUER, nebot de Pere Ameli, 215.
BERENGUER, pontífex, 94.
BERENGUER, prevere, 16, 33, 41, 53, 68, 70, 80, 81, 115, 133, 138, 148, 187, 244, 252, 270.
BERENGUER, prevere de Raset, 207.
BERENGUER, prevere i escrivent, 155.
BERENGUER, prevere i sagristà de Sant Feliu (de Girona), 105.
BERENGUER, prior de Sant Miquel (de Cruïlles), 108.
BERENGUER, sagristà, 156.
BERENGUER, sotsdiaca de Vilamaniscle, 64.
BERENGUER ALAMANY, 208.
BERENGUER ALAMANY, germà de Gerall, 15.
BERENGUER ALAMANY, germà de Gerall Alamany i fill d'Alamany Gaucbert, 14.
BERENGUER AMAT, 6, 28, 31, 107, 108, 117.
BERENGUER AMAT DE SANT SADURNÍ, 38.
BERENGUER AMAT DE SANT SADURNÍ DE SALZET, clergue, germà de Bernat i Albert Amat, 3, 4.
BERENGUER ARNAU, 139, 149, 153, 154, 161, 167.
BERENGUER ARNAU, abat de Sant Joan, 158.
BERENGUER ARNAU, abat de Sant Joan de Ripoll, 145.

BERENGUER ARNAU DE CABANELLES, 252.
BERENGUER ARNAU DE CARTELLÀ, 32.
BERENGUER ARNAU DE FOIXÀ, 61, 128.
BERENGUER ARNAU DE VILADEMULS, 70, 156.
BERENGUER ARNAU, germà de Ramon Arnau, 6.
BERENGUER ARTAU, 146.
BERENGUER ARTAU DE PARET ALTA, germà d'Artau, 170.
BERENGUER BATSAC, 147.
BERENGUER BERNAT, 84, 156, 179, 204.
BERENGUER BERNAT, sagristà, 36.
BERENGUER BERNAT DE SALT, 32.
BERENGUER BERTRAN, 79.
BERENGUER BLIDGER, diaca de la Seu, 80.
BERENGUER CALVERA, germà d'Estefania, 230.
BERENGUER CLARETA, 200.
BERENGUER CRISTÓFOR, 197.
BERENGUER DALMAU, 32.
BERENGUER DALMAU, bisbe de Girona, 141.
BERENGUER DALMAU, canonge, 38.
BERENGUER DALMAU, diaca, 39.
BERENGUER DOSQUERS, germà de Bernat de Dosquers, Pere i Arnau, 58
BERENGUER EGARD, 187.
BERENGUER ERMENGOL, 17.
BERENGUER ERMENGOL, germà de Pere Ermengol, 100.
BERENGUER G[ ], 32.
BERENGUER GARUMBERT, prevere, 70.
BERENGUER GAUCBERT, 56, 91, 202.
BERENGUER GAUCBERT DE PARLAVÀ, 28.
BERENGUER GAUCFRED, 7.
BERENGUER GAUCFRED, ardiaca, 156.
BERENGUER GAUCFRED, bisbe de Girona (s. XI), 141, 213.
BERENGUER GAUCFRED DE BORGONYÀ, 205.
BERENGUER GAUCFRED, espòs de Maria, 196.
BERENGUER GAUCFRED, fill d'Adelgarda, 259.
BERENGUER GERALL, clergue, 96.
BERENGUER GERALL, fill d'Estefania, germà de Pere Gerall, Ramon Gerall i Arnau, 178.
BERENGUER GERALL, prevere, 89, 96.
BERENGUER GIRBERT, 76.
BERENGUER GIRBERT, prevere, 135, 178.
BERENGUER GOC, 256.
BERENGUER GUADALL, germà de Guadall de Cruïlles, 213.
BERENGUER GUILLEM, 32, 149, 151, 154.
BERENGUER GUILLEM, ardiaca de Girona, 39.
BERENGUER GUILLEM DE CASTELLAR, 54, 200.
BERENGUER GUILLEM DE CELRÀ, germà de Gaucfred Rufí, 162.
BERENGUER GUILLEM DE CLUSA, 120.
BERENGUER GUILLEM, espòs d'Estefania, pare de Pere, germà d'Arnau, 152.
BERENGUER GUILLEM, espòs d'Estefania, pare de Pere i Joan, 153, 161.
BERENGUER GUILLEM, prevere, 32.

BERENGUER GUILLEM, prevere, germà d'Arnau i Maria, 195.
BERENGUER GUILLEM, prevere i canonge de Santa Maria de la Seu, 172.
BERENGUER GUILLEM, sacerdot, 16.
BERENGUER JOAN, 33.
BERENGUER MIQUEL, monjo de Santa Maria de Cervià, 191.
BERENGUER ODALARD, 113.
BERENGUER OT, germà de Ponç, 10, 16.
BERENGUER PERE, 105, 136, 250.
BERENGUER PERE, nebot de Garsèn, 157.
BERENGUER PERE DE FALGÀS, 163.
BERENGUER PERE DE NERONS, 146.
BERENGUER PERE, espòs d'Eiceta, cunyat de Ponç, 137.
BERENGUER PERE, pare de Berenguer, 157.
BERENGUER PERE, SACERDOT, 216.
BERENGUER PONÇ, espòs d'Ermengarda, 206.
BERENGUER RAMON, 32, 106, 113, 166, 182, 200.
BERENGUER RAMON DE CORÇÀ, 135, 146, 170.
BERENGUER RAMON DE CORÇÀ, nét de Gaucfred, nebot del canonge de Girona Guillem Gaucfred, 171.
BERENGUER RAMON DE LLADÓ, 56.
BERENGUER RAMON DE NAVATA, 28.
BERENGUER RAMON DE SANT ISCLE, 83, 241.
BERENGUER RAMON DE SANTA PALLADIA, 121.
BERENGUER RAMON DE TAVERTET (O TAVARRED), 3.
BERENGUER RAMON, fill del comte de Barcelona Ramon Berenguer III, germà de Ramon Berenguer, 174.
BERENGUER RAMON, militar, 182.
BERENGUER RAMON, possible germà de Guillem Ramon, 201.
BERENGUER RENARD, 133.
BERENGUER RENARD, vescomte, fill de Dalmau, 140.
BERENGUER RODBALL, 187, 242.
BERENGUER SANÇ, 5.
BERENGUER SEGÍS, 95.
BERENGUER SEGUER, 139, 239.
BERENGUER SINDREU, 19, 157.
BERENGUER SINDREU, espòs d'Adaled, 94.
BERENGUER SINDREU, espòs d'Ermesèn, 137.
BERENGUER SENIOFRED, 3, 14.
BERENGUER SENIOFRED, clergue, 15.
BERENGUER SIFRED, sotsdiaca i escrivent, 204.
BERENGUER TEDMAR, 215, 250.
BERENGUER TORTUÓS, 129.
BERENGUER VICIAT, pare de Ramon Berenguer, 83.
BERENGUER, Arnau: 208.
BERENGUER D'ANGLESOLA, Arnau: 140.
BERENGUER, BERNAT: 56, 141.
BERENGUER DE SALZET, Bernat: 230.
BERENGUER, Gaucbert: 212.
BERENGUER, Gila: 125.
BERENGUER, Guillem: 74, 134, 137, 159, 169, 195.

BERENGUER DE CLARÀ, Guillem: 129.
BERENGUER D'ERMEDÀS, Guillem: 56.
BERENGUER, Pere: 30, 149, 222, 244.
BERENGUER DE BESALÚ, Pere: 222.
BERENGUER DE CAMÓS, Pere: 226, 242.
BERENGUER, Ramon: 6, 23, 27, 56, 83, 106, 107, 108, 109, 117, 139, 174, 183, 228.
BERENGUER DE FAVARS, Ramon: 74.
BERENGUER DE JAFRE, Ramon: 80, 128.
BERENGUER DE NERONS, Ramon: 170.
BERENGUERA, filla de Berenguer i Jordana, germana de Saurina i Alamana, 243.
BERENGUERA, filla de Guillem de Begur i Garsèn, nét de Palola, germà de Ramon Guillem, Guillelma, Beatriu, Adaled, Palola i Garsèn, 122.
BERENGUERA, filla de Jordana, germana de Saurina i Alamana, futura esposa d'Arnau, 249.
BERENGUERA, filla de Ramon i possiblement de Guisla, germana de Bernat i Ricsenda, neboda de Bernat, Gerall i Ponç, 239.
BERGUEDÀ (demarcació comtal), 174.
BERMON, diaca, 68, 70, 81, 117, 118, 270.
BERMON, prevere, 148, 163, 169, 237, 248.
BERMON ERMENGOL, 23.
BERNAT, 51, 76, 100, 123, 218, 242, 265, 267.
BERNAT, abat, 203.
BERNAT, anomenat Calca Vella, 127.
BERNAT, bisbe de Girona, 4, 6, 9, 14, 15, 18, 27, 38, 39, 40, 51, 179, 257, 258.
BERNAT, bisbe de Girona, fill de Sicards, germà de Bernat Gaucfred, 10, 16.
BERNAT, bisbe de Girona, germà de Guillem Umbert, 51.
BERNAT, bisbe de Girona, tiet de Ramon Hug, Gaucfred i Guillem Umbert, 40, 51.
BERNAT, cabiscol, 4, 6;
BERNAT, cabiscol i jutge, 5.
BERNAT, capellà, 221.
BERNAT, capellà de Sant Martí de Fellines, 191.
BERNAT, capellà de Sant Feliu de Celrà, 7.
BERNAT, capellà de Sant Vicenç, 194.
BERNAT, clergue, 20.
BERNAT, clergue i escrivent, 103, 105, 114.
BERNAT, clergue, fill de Guillem Oliba i Garsèn, 85.
BERNAT, comte, 222.
BERNAT, cunyat de Guillem de Talaià, 193.
BERNAT, diaca, 40, 51, 145, 237, 255, 270.
BERNAT, diaca i escrivent, 20, 245, 248, 254.
BERNAT D'ADRI, 246.
BERNAT D'ANGLÈS, 244.
BERNAT DE BELL-LLOC, 140, 174.
BERNAT DE BORDILS, 186.
BERNAT DE CALL, 250.
BERNAT DE CIGAR, 244.
BERNAT DE CISTELLA, germà de Ramon de Cistella, 160.
BERNAT DE CISTELLA, possible germà del militar Berenguer de Terrades, de Dalmau, Bernat, Guillem i Ricard, cunyat d'Ermesèn i possiblement germà també de Ramon, 252.

BERNAT DE DOSQUERS, 256.
BERNAT DE DOSQUERS, germà de Pere, Berenguer i Arnau, 58.
BERNAT DE FARNERS, canonge de l'església de la Seu de Girona, prepòsit i capellà de l'església de Vilablareix, 244.
BERNAT DE FARNERS, ardiaca, 139.
BERNAT DE FOIXÀ, 176.
BERNAT D'HOSTOLES, 195.
BERNAT D'HOSTOLES, diaca, 146, 148, 208, 213, 248.
BERNAT D'HOSTOLES, diaca i prepòsit, 139.
BERNAT D'HOSTOLES, sotsdiaca, 107.
BERNAT D'HOSTOLES, prepòsit de la canònica de Santa Maria de la Seu, 173.
BERNAT DE LLADÓ, 244.
BERNAT DE LLAMBILLES, 154.
BERNAT DE LLUÇÀ, 140.
BERNAT DE LORECÀ (LLORÀ?), 222.
BERNAT DE MARA, 204.
BERNAT DE MASSANET, 79.
BERNAT DE MILÍCIA, 207.
BERNAT DE MONELLS, 202.
BERNAT DE MONELLS, fill de [ ], 121.
BERNAT DE MONTESQUIU, 140.
BERNAT DE PALOL, 122.
BERNAT DE PALOL, escrivent, 201.
BERNAT DE PEREMIR, 199.
BERNAT DE PUJALS, 246.
BERNAT DE PUJALS, germà del clergue Berenguer, de Pere i Guillem, nebot de Guillelma, 214.
BERNAT DE RIARD, 192.
BERNAT DE RIPOLL, 90.
BERNAT DE RIUSEC, escrivent, 173.
BERNAT DE ROCAMORA, 185.
BERNAT DE SALES, germà de Galceran de Sales i Bernat Joan, 158.
BERNAT DE SANT ISCLE, 176.
BERNAT DE SANT MARTÍ, diaca i escrivent, 142.
BERNAT DE SANT MAURICI, 243.
BERNAT DE SOLER, 195, 247.
BERNAT DE TODILÀ, notari públic de Girona, 204.
BERNAT DE VALL GUARNERA, 140.
BERNAT DE VIC, notari de Girona, 207.
BERNAT DE VIC, notari de Girona i jutge, 201.
BERNAT DE VILADAMAT, 79, 180.
BERNAT DE VILADEMANY, 215.
BERNAT DE VILAVENUT, 193.
BERNAT DE VULTRERA, 140, 230.
BERNAT DE VULTRERA, fill d'Adaled, germà de Guillem, 83.
BERNAT DE VULTRERA, germà de Guillem, 127, 141, 147
BERNAT DE VULTRERA, pare de Bernat, 232.
BERNAT, escrivent, 112, 182, 185, 202, 225, 237, 238.
BERNAT, fill d'Amat Vives, 107
BERNAT, fill d'Amat Vives de Sant Sadurní, germà de Berenguer i Albert, 117.

BERNAT, fill d'Arseni i germà de Pere, Guillem, Ramon, Berenguer i Arnau, 12.
BERNAT, fill de Bernat Adalbert, germà d'Arnau, 188.
BERNAT, fill de Bernat de Vultrera, 232.
BERNAT, fill de Bernat Gaucfred de Foixà, 139.
BERNAT, fill de Dispòsia de Mata, germà de Guillem, 256.
BERNAT, fill d'Ermeniarda, germà de Pere Guillem i d'Arnau (anomenat Ginyet), 29.
BERNAT, fill de Guillem Pere i Jordana, germà de Pere Guillem, Arnau, Guillem i Berenguer, 201.
BERNAT, fill de Guillem Ponç, nét de Ponç Guillem, germà de Ponç de Palol, Arnau i Ramon, 226.
BERNAT, fill de Pere Bernat i Adaled, germà de Ramon, Anglesa i Adaled, 223.
BERNAT, fill de Ponç Oliba, 126.
BERNAT, fill de Ramon i possiblement de Guisla, germà de Ricsenda i Berenguera, nebot de Bernat, Gerall i Ponç, 239.
BERNAT, fill de Ramon Miró, germà de Berenguer i Guillem, 144.
BERNAT, fill de Ramon Ramon de Santa Coloma, 73.
BERNAT, fill del vescomte Gerall Ponç i germà de Ponç, 79.
BERNAT, font, 100.
BERNAT, frare de Cabanelles, 70.
BERNAT, germà d'Adaled i Guillem, 28.
BERNAT, germà de Berenguer clergue de Pujals, Pere i Guillem, 177.
BERNAT, germà de Berenguer de Gualta i Cabot, 255.
BERNAT, germà del bisbe Berenguer de Girona, 124.
BERNAT, germà de Dalmau de Lloret, 251.
BERNAT, germà de Guillem, fill de Bernat de Vultrera o bé de Ponç Bernat, 230.
BERNAT, germà de Pere, 166.
BERNAT, germà de Pere Bernat de Bell-lloc, 228.
BERNAT, germà de Ramon, Gerall i Ponç, cunyat de Guisla, oncle de Bernat, Ricsenda i Berenguera, 239.
BERNAT, germà del militar Berenguer de Terrades, de Dalmau, Guillem i Ricard, cunyat d'Ermesèn i possiblement germà també de Bernat de Cistella i Ramon, 252.
BERNAT, militar, fill d'Ermesèn, germà del clergue Ramon, 190.
BERNAT, monjo, 234.
BERNAT, monjo i escrivent, 251.
BERNAT, nebot de Pere Ameli, 215.
BERNAT, prevere, 5, 39, 81, 110, 125, 143, 208.
BERNAT, prevere de Pals, 122.
BERNAT, prevere i escrivent, 131, 223.
BERNAT, prior, 39, 55, 70, 81.
BERNAT, prior d'Ullà, 122.
BERNAT, prior d'Ullà i canonge la Seu de Girona, 122.
BERNAT, rector, 239.
BERNAT, sacerdot, 5, 51.
BERNAT, sagristà, 109, 117, 118, 148, 163, 165, 169, 195, 198, 208, 213, 237, 248, 254, 255.
BERNAT, sagristà de Girona, 251, 254.
BERNAT, sagristà de l'església de Girona, 241, 248.
BERNAT, sagristà de Sant Feliu (de Girona), germà d'Arnau, 96.
BERNAT, sagristà i diaca de Girona, germà de Berenguer, 163.
BERNAT, sagristà i prevere de Sant Feliu (de Girona), 107.

BERNAT, sagristà major, 124.
BERNAT, sotsdiaca, 65, 70, 229.
BERNAT, sotsdiaca de l'església de Girona, 248.
BERNAT, sotsdiaca i escrivent, 111, 125, 186, 192, 216, 224, 228, 267.
BERNAT, tresorer, 248.
BERNAT ADALBERT, 135.
BERNAT ADALBERT, batlle, 66.
BERNAT ADALBERT, germà de Pere Guinall, 244.
BERNAT ADALBERT DE NAVATA, 140.
BERNAT ADALBERT, germà del clergue Guillem Bernat, 133.
BERNAT ADALBERT, pare de Bernat i Arnau, 188.
BERNAT ADROER, 55.
BERNAT ALAMANY, 58.
BERNAT ALBERT, 100.
BERNAT ALBERT DE FORNELLS, 231.
BERNAT AMAT, prior, germà de Berenguer Amat, 3.
BERNAT ARNAU, 94, 104, 252.
BERNAT ARNAU DE PERA, 128.
BERNAT ARNAU, tiet de Bernat Guifré de Foixà, 139.
BERNAT ARNUST, 55.
BERNAT ARTAU, 244.
BERNAT BERENGUER, germà de Guillem Berenguer d'Ermedàs i Ramon Berenguer, 56.
BERNAT BERENGUER, vescomte de Tedzó, 141.
BERNAT BERENGUER DE SALZET, 230.
BERNAT CRAS, 136.
BERNAT DAPIFER, 140.
BERNAT DELTÓ, 244.
BERNAT DESCALÇ, 157.
BERNAT DURAN, 31.
BERNAT DURAN, pare de Ramon, 152.
BERNAT ERIMBAU, germà de Guillem Erimbau, 84.
BERNAT ESTEVE, canonge de Girona i notari, (s. XIII), 122, 213.
BERNAT ESTEVE, diaca i escriptor de Girona (s. XIII), 139.
BERNAT GAUCBERT, 103, 140.
BERNAT GAUCBERT DE CABANELLES, 245.
BERNAT GAUCBERT, espòs de Murela, 104.
BERNAT GAUCELM, 91, 153.
BERNAT GAUCFRED, 156, 182, 183.
BERNAT GAUCFRED DE FOIXÀ, 28.
BERNAT GAUCFRED DE FOIXÀ, espòs d'Agneta, pare d'Arnau, Artau i Bernat, 139.
BERNAT GAUCFRED DE REIXAC, 182.
BERNAT GAUCFRED, fill de Sicards i germà del bisbe Bernat de Girona, 10, 16.
BERNAT GAUCFRED, jutge, 5.
BERNAT GAUCFRED, rector, 185.
BERNAT GIRBERT DE QUEIXÀS, 175.
BERNAT GUILLEM, 29, 108, 147, 194.
BERNAT GUILLEM D'AIGUAVIVA, 129.
BERNAT GUILLEM DE LLUÇÀ, 228.
BERNAT GUILLEM DE MONTESQUIU, 141.

BERNAT GUILLEM DE SANT MARTÍ VELL, pare de Berenguer, 198.
BERNAT GUILLEM DE VALL GUARNERA, 140.
BERNAT GUILLEM, pare de Guillem i Terró, germà del capellà Ramon Guillem, 232.
BERNAT GUILLEM POCH, pare de Pere clergue de Celrà, 125.
BERNAT HUG, 164, 200.
BERNAT ISARN, pagès, 139.
BERNAT ISOARD, espòs de Guisla, germà de Gerall Isoard, 91,
BERNAT JOAN, 54, 249.
BERNAT JOAN DE SALES, 222.
BERNAT JOAN, espòs de Dispòsia, cunyat de Beatriu, 246.
BERNAT JOAN, fill d'Adaled, 273.
BERNAT JOAN, germà de Galceran de Sales, cunyat d'Arsèn, tiet d'Arnau Joan, 221.
BERNAT JOAN, germà de Galceran de Sales i Bernat de Sales, 158.
Bernat Oliba, 155.
BERNAT ORIOL, sagristà, 191.
BERNAT PASQUAL, 210, 215.
BERNAT PÈCOL DE CELRÀ, 192.
BERNAT PELLICER, 197.
BERNAT PERE, 5, 23, 135.
BERNAT PERE DE TREBAIS, 140.
BERNAT PERE, fill de Guillem Pere, 88.
BERNAT PONÇ, 201.
BERNAT PONÇ, espòs de Bonadona, pare de Ponç, 220.
BERNAT PONÇ, espòs d'Ermengarda, pare de Pere, 272.
BERNAT PONÇ, espòs de Trudgarda, 17.
BERNAT PONÇ, ferrer, 43.
BERNAT RAMON, 29, 108, 123, 133, 137.
BERNAT RAMON, clergue, 20.
BERNAT RAMON, clergue i sagristà de Sant Feliu de Girona, 110.
BERNAT RAMON (DE CASSÀ O CORÇÀ), 165
BERNAT RAMON DE MATA, pare de Pere, 65.
BERNAT RAMON, fill d'Em, 182.
BERNAT RAMON, germà de Pere Ramon de Mata, 63.
BERNAT RAMON, sagristà, 124, 174.
BERNAT RAMON, sagristà de Sant Feliu de Girona, 86.
BERNAT RENARD, 140.
BERNAT RICARD, 38, 52, 74.
BERNAT SANÇ, escrivent, 213.
BERNAT SEGUER, 140.
BERNAT SINDREU, 140.
BERNAT VENTRI, 81.
BERNAT VIDAL: 104, 268.
BERNAT, Adaled: 194.
BERNAT, Arnau: 2, 36, 48, 49, 50, 103, 129.
BERNAT DE JUIÀ, Arnau: 107.
BERNAT DE L'ARENY, Arnau: 55.
BERNAT, BERENGUER: 36, 84, 156, 179, 204.
BERNAT DE SALT, Berenguer: 32.
BERNAT DE PERATALLADA, Dalmau: 60.
BERNAT, Ermengol: 251.

BERNAT, Gerall: 100, 231.
BERNAT, Guillem: 89, 189, 227.
BERNAT DE BIURE, Guillem: 156.
BERNAT DE NAVATA, Guillem: 70, 216.
BERNAT, Dalmau: 23, 61.
BERNAT, Gaucfred: 10, 16, 130.
BERNAT DEL CASTELL DE VILELLES, Gaucfred: 69
BERNAT DE RUPIÀ, Gerall: 128.
BERNAT, GUILLEM: 5, 11, 23, 39, 75, 83, 127, 133, 222, 225.
BERNAT DE CORNELLÀ, Guillem: 31, 177, 245.
BERNAT, PERE: 16, 23, 127, 215, 223, 227, 231, 254, 264, 268.
BERNAT DE BELL-LLOC, Pere: 228.
BERNAT DE PALAU, Pere: 60, 61, 90.
BERNAT, Pere: 5.
BERNAT, Ponç: 163, 230, 238.
BERNAT, Ramon: 7 BIS,10, 16, 35, 52, 147, 174, 231.
BERNAT DE GUÀRDIA, Ramon: 174
BERNAT DE PALACALS, Ramon: 127.
BERNAT DE SALT, Ramon: 38.
BERTRAN, 196.
BERTRAN DE BAC, 222.
BERTRAN DE MADRENCS, 244.
BERTRAN, germà de Pela i Guillem Guillem, 179.
BERTRAN, Berenguer: 79.
BERTRAN, Guillem: 71.
BERTRAN, Pere: 140.
BESADONES, Isarn: 29.
BESALÚ, 222.
BESALÚ, camí, 205.
BESALÚ, comte, 158.
BESALÚ, (denominació comtal), 11, 57, 59, 82, 87, 93, 97, 98, 140, 174, 249, 253.
BESALÚ, església, 164.
BESALÚ, Berenguer de: 39, 81.
BESALÚ, Gaucfred de: 82, 85, 97, 98, 134, 148, 158, 208.
BESALÚ, Guillem: 234.
BESALÚ, Pere Berenguer de: 222.
BESALÚ, Ramon de: 7, 39, 40.
BESALÚ, Ramon Berenguer III comte de: 107.
BESALÚ, Sant Llorenç sobre: 174.
BESALÚ, Santa Maria de: 42, 174.
BESALÚ, Santa Maria del castell de: 222.
BESALÚ, Sant Pere de: 133, 174, 222.
BESCANÓ, camí de: 244.
BESCANÓ, mas, 200.
BESCANÓ, Sant Llorenç de: 99.
BEUDA, Sant Feliu de: 11.
BIANYA, 222.
BIANYA, alou, 63.
BIANYA, mas, 32.
BIANYA, Santa Margarida de: 82.

BIERT, 78.
BIERT, Sant Martí de: 181.
BISA, vall, 253.
BISBAL, la, 1.
BISBAL, Santa Maria de Fontanet anomenada: 53.
BISBAL, Santa Maria de la: 33, 40, 51, 129, 211, 213, 219, 233, 255.
BISBE, Pere: 193.
BLANES, Ramon Albert de: 163.
BLIDGER, Arnau: 14, 77.
BLIDGER DE MONELLS, Arnau: 233.
BLIDGER, Berenguer: 80.
BLIDGER, Guillem: 233.
BLIDGER, Pere: 233.
BIERAL, vil·la, 78.
BOADA, església, 174.
BOADELLA, camp, 19.
BOC, Pell de: 108.
BONADONA, Esposa de Bernat Ponç, mare de Ponç, 220.
BONADONA, mare de Pere i Ramon, 197.
BONARDELL, Ramon Pere: 99, 105, 250.
BONFILL GERALL, 182.
BONFILL Guillem, 7.
BONFILL guillem, pare de Roc de Púbol i Arnau, 224.
BONFILL Guillem de Púbol, 107.
BONFILL, Arnau: 100.
BONFILL D'AIGUAVIVA, Arnau: 100.
BONFILL, Gerall: 26.
BONFILL D'ESTANYOL, Miró: 92.
BONFILL, Miró: 40, 51, 99, 100.
BONFILL, Pere: 222.
BONÍSSIM, Gaucfred: 174.
BORD DE FURA, 244.
BORD DE JOVELL, 217.
BORD, Guillem: 244.
BORD, Pere: 92, 100, 167, 230.
BORDILS, Bernat de: 186.
BORDILS, Sant Esteve de: 186.
BORRASSÀ, Aimeric: 232.
BORRASSÀ, Gerall: 132.
BORRASSÀ, Pere Ermengol de: 56.
BORRASSÀ, Sant Andreu de: 56, 120, 132.
BORRELL, Pere: 252.
BORRELL, Pere: 248, 252.
BORGONYÀ, vil·la de: 190.
BORGONYÀ, Adaled de: 190.
BORGONYÀ, Berenguer Gaucfred de: 205.
BORGONYÀ, Guillem: 225.
BORGONYÀ, Guillem Ramon de: 31.
BORGONYÀ, RAMON DE: 194, 196, 205, 246.
BORGONYÀ, Sant Joan de: 177, 190, 194, 246.

BOSC, alou de: 238.
BOSC, mas, 252.
BOSQUERONS, Ramon Pere de: 170.
BOSQUET, mas, 35.
BOTA, mare de Guillem Ponç de Palol, 71.
BOTA, Ermesèn: 43.
BOU, Arnau Ull de: 244.
BOVET, Arnau: 247.
BOVINS, els, 30.
BREDA, Sant Salvador de: 130, 174.
BREMON, 20, 163.
BREMON ISARN, 113.
BRET, Guillem: 99.
BRIOLF, Sant Esteve de: 222.
BRU, 200, 250.
BRU DE CALONGE, 183
BRU, nebot de Pere Ameli, 215.
BRUGADA,12.
BRUGUERA, Alou, 24.
BRUGUERA, viver, 212.
BRUGUERA, Ramon de: 204.
BRUGUERES, les, 67.
BRUGUERES, Berenguer de: 130.
BRUGUEROLES, 55.
BRULL, castell, 183.
BRUNET, 169.
BRUNETA, esposa de Pere Ameli, 215.
BRUNYOLA, castell, 23, 79, 130.
BUDULEC, puig, 207.
BUFA, filla de Ramon Ollomar i Belleta, i germana de Guillem Ramon, 1.
BULLENTA, font: 66, 97.
BUFÓ, Joan: 193.
BURGADA, la, 152, 154, 167.
BUTRIC, Guadall: 66, 129.
BUXALLEU, Sant Feliu de: 101.

C

CABANELLES, parròquia, 245.
CABANELLES, Adalbert de: 175.
CABANELLES, Arnau Guillem de: 57.
CABANELLES, Arnau Ramon de: 245.
CABANELLES, Berenguer Arnau de: 252.
CABANELLES, Bernat frare de: 70
CABANELLES, Bernat Gaucbert de: 245.
CABANELLES, Guillem Guifré de: 24.
CABANELLES, Santa Coloma de: 70.
CABANES, 207.
CABANES, vil·la, 78.
CABOT, germà de Berenguer de Gualta i Bernat, 255.

CABRERA, vescomtat, 23.
CAGALELLA, Ramon Guillem de: 38.
CALA, Arnau Adalbert de: 93.
CALCA VELLA, 28, 37, 83.
CALCA *(CALCIA)* VELLA, Bernat anomenat: 127.
CALDES, 174.
CALDES, Santa Maria de: 174.
CALELLA, castell, 10, 16, 40, 183.
CALELLA, mas, 51.
CALIXTE II, papa, 120.
CALL, Bernat de: 250.
CALLERONS, alou, 250.
CALONGE, 183.
CALONGE, Bru de: 183.
CALONGE, Guillem de: 81, 92, 99, 142, 237, 252, 254.
CALS, els, 30.
CALVERA, Berenguer: 230.
CALVET, 250.
CALVÓ, Pere: 88.
CAMARASSA, castell, 174.
CAMÓS, Pere Berenguer de: 226, 242.
CAMÓS, Sant Jaume de: 242.
CAMÓS, Sant Vicenç de: 222.
CAMP *ARGEMUM*, 30.
CAMP ESTREMER, Pere Ramon de: 28.
CAMPDORÀ, 210, 215.
CAMPDORÀ, Berenguer de: 236.
CAMPDORÀ, Ramon de: 215.
CAMP GUARDIAL, 10, 16.
CAMPÍ, Pere: 244.
CAMPMAJOR, 225.
CAMPMAJOR, Berenguer de: 240.
CAMPMAJOR, Guillem Arnau de: 240.
CAMPMAJOR, Ramon de: 240.
CAMPRODON, Sant Pere de: 133, 174.
CAMPS, Berenguer de: 226.
CANADELL, camp, 58.
CANALETA, honor, 55.
CANAPOST, Pere de: 238.
CANET, 53, 195.
CANET D'ADRI, 131.
CANET, vilar, 195.
CANET, Sant Mateu de: 28.
CANET, Sant Tomàs de: 183.
CANET, Sant Vicenç de: 66, 131, 172, 178, 195.
CANIGÓ, Sant Martí del: 174.
CANOLES, camí que va a, 205.
CANÒNICA DE SANT PERE DE VIC, 35, 174.
CANÒNICA DE LA SEU DE BARCELONA, 174.

CANÒNICA DE LA SEU DE GIRONA, 4, 10, 13, 16, 47, 73, 74, 77, 80, 81, 85, 92, 98, 99, 100, 107, 108, 118, 119, 121, 124, 133, 135, 139, 140, 141, 146, 151, 152, 153, 154, 156, 159, 161, 167, 168, 170, 171, 177, 178, 183, 189, 194, 195, 198, 200, 224, 227, 237, 255, 256.
CANÒNICA DE LA SEU DE GIRONA, Bernat d'Hostoles: 173.
CANÒNICA D'ORDIS, 145.
CANTALLOPS, alou, 10, 16, 40, 51.
CANTALLOPS, vil·la, 247.
CANTALLOPS, Gaucfred de: 45, 247.
CANTALLOPS, Sant Esteve de: 45, 247.
CAPADASPRE, 10, 16.
CAP D'ANY, festivitat, 48.
CAPELL, Guillem: 172, 195.
CAPELL, Joan: 2.
CAPELLADA, Sant Martí de: 222.
CAPELLERES, 222.
CAPMANY, Pere: 40.
CAP *PARABOLIS*, Pere Ramon anomenat: 157.
CARBONELL, espòs d'Eliarda, 1, 33.
CARBONELL, espòs d'Eliarda, gendre de Guillem Ollomar i Belisèn, 19.
CARBONELL, fill d'Arximbau i espòs d'Eliarda, 18.
CARCASSONA (demarcació comtal), 174.
CARCASSONA (demarcació episcopal), 174.
CARCASSONA, Arnau: 107.
CARDANA (CARDONA?), 183.
CARDONA, 174.
CARDONA, batllia, 18, 38.
CARDONA, Guillem de: 174.
CARDONA, Sant Vicenç de: 183.
CARDONEDA, alou, 30.
CARERAC, 78.
CARLATÉS, 14.
CARPI, 100.
CARTELLÀ (antropònim), 66.
CARTELLÀ (topònim), 2, 195.
CARTELLÀ, Adalbert de: 129.
CARTELLÀ, Arnau Guillem de: 38, 40, 51, 73, 129.
CARTELLÀ, Berenguer Arnau de: 32.
CARTELLÀ, Joan de: 62.
CARTELLÀ, Pere: 130.
CARTELLÀ, Sant Feliu de: 195.
CASTANYET, Vidal de: 229.
CASTELLAR, Sant Miquel de: 253.
CASTELLAR, Sant Martí de: 192.
CASAVELLS, 108.
CASES, Berenguer de: 132.
CASES, quatre: 11.
CASELLES, alou,10, 16, 40, 51.
CASELLES, pla, 12.
CASSÀ, 30.

CASSÀ (O CORÇÀ), Bernat Ramon de: 165.
CASSÀ, Sant Martí de: 30, 108, 182.
CASSERRES, castell, 174.
CASSERRES, Constantí prior de Sant Pere de: 271.
CASSERRES, Sant Pere de: 55, 174, 271.
CASTANYET, parròquia, 229.
CASTELLA (demarcació reial), 130, 174.
CASTELLAR, Albert de: 100.
CASTELLFOLLIT DE RIU MERITABLE, 174.
CASTELLÓ, 138.
CASTELLÓ, altar de Sant Llorenç a l'església de Santa Maria de Castelló, 91.
CASTELLÓ, pare d'Arnau i Pere, 207.
CASTELLÓ, vil·la, 91, 141.
CASTELLÓ, Castelló Dorquer: 88.
CASTELLÓ (D'EMPÚRIES), 140.
CASTELLÓ DORQUER, escrivent de Castelló, 88.
CASTELLÓ, Gaucbert de: 48, 49, 50.
CASTELLÓ, Gilabert de: 41.
CASTELLÓ, Pere: 239.
CASTELLÓ, Pere de: 34.
CASTELLÓ, Renard de: 122.
CASTELLÓ, Santa Maria de: 140, 141.
CASTELLÓ, Santa Maria de la vil·la de: 91.
CASTELLAR, Berenguer Guillem de: 54, 200.
CASTELLAR, puig: 253.
CASTELLAR, Santa Maria: 32.
CASTELLVELL, Guillem de: 27, 264.
CASTELLVÍ, Guillem de: 228.
CATOLA, mas, 40, 51.
CAVADOR, Pere: 142.
CAVALLERIA DE JERUSALEM, 174, 195, 200, 215, 242, 243, 252.
CAVAROQUES, 145.
CEBOLA, Guillem: 200.
CEDIÀ, mas, 74.
CELORRI, Ramon de: 101.
CERDANYA (demarcació comtal), 174.
CELRÀ, 125.
CELRÀ, camí, 208.
CELRÀ, camp, 233.
CELRÀ, parròquia, 162.
CELRÀ, vil·la, 208.
CELRÀ, Berenguer Guillem de: 162.
CELRÀ, Bernat: 7.
CELRÀ, Bernat Pècol de: 192.
CELRÀ, Gaucfred Dalmau: 162
CELRÀ, Gaucfred de: 178, 194, 208.
CELRÀ, Guillem de: 71.
CELRÀ, Pere: 125, 150.
CELRÀ, Sant Feliu de: 7, 14, 15, 77, 90, 162, 184.
CELLABONA, 55.

CENTENYS, 113, 174.
CERCA, mas, 91.
CEROL (QUEROL?), via de, 58.
CEROL (QUEROL?), Guillem de: 58.
CERVERA, 174.
CERVERA, castell, 174.
CERVERA, Sant Pere de: 174.
CERVIÀ MERCADER, 142.
CERVIÀ, Berenguer Miquel: 191.
CERVIÀ, Guillem de: 90.
CERVIÀ, Guillem Gaucfred de: 174, 179, 188, 223, 224.
CERVIÀ, Joan: 191.
CERVIÀ, Martí: 191.
CERVIÀ, Santa Maria de: 32, 133.
CHODALOSA, el claper de: 184.
CIDIÀ, 252.
CIDIÀ, parròquia, 240.
CIGAR, 141.
CIGAR, Bernat de: 244.
CIRSED, Sant Pere de: 32.
CISTELLA, Arnau Pere de: 56.
CISTELLA, Bernat de: 160, 252.
CISTELLA, Gaucfred de: 160.
CISTELLA, Ramon de:, 160.
CLAPER DE *CHODALOSA*, el, 184
CLARÀ, torrent, 212.
CLARÀ, Guillem Berenguer de: 129.
CLARETA, esposa de Berenguer, cunyada de Joan, Nora de Pere Batejat, 95.
CLARETA, Berenguer: 200.
CLEDELA, la, mas, 100.
CLOSELLA, la, alou, 33.
CLUSA, Berenguer Guillem de: 120.
CLUSA, Sant Miquel de la: 108.
CLUSETA, 200.
CODONY, el, 199.
COGOLE, 7.
COLOM, vil·la, 239.
COLOMERS, Santa Maria de: 239.
COLUBRED, vil·la, 78.
COLL, mas, 181.
COLL, vil·la, 78.
COLL, Sant Andreu del: 82, 253.
COLL, Santa Maria del: 244.
COLLBOSÓ, Pere Juscafred de: 183.
COLLELL, el, 24.
COLLSABADELL, alou, 40, 51.
COMA DE SENIOFRED, alou, 231.
COMA, la, 59.
COMALEC, Guillem: 33.
COMES, les, 93.

COMPANY, mas, 18.
COMPOSTEL·LA, Sant Jaume de: 242.
COMTAL, moneda, 247.
COMTAL, via, 212.
COMTAT DE BESALÚ, 11.
COMTAT DE GIRONA, 1, 3, 12.
CONANGLE, 254.
CONFLENT (demarcació comtal), 174.
CONSTANÇA, 20.
CONSTANS, Guillem: 13, 43, 36, 110.
CONSTANTÍ, prior de Sant Pere de Casserres, 271.
CONSTANTINA, font, 225.
COR BENIGNE, Gerall: 148, 171, 206, 208, 218, 237.
CORÇÀ, Berenguer de: 28.
CORÇÀ, Berenguer Ramon de: 135, 146, 170, 171.
CORÇÀ, Sant Joan de: 28.
CORCOLLÓ, Santa Maria: 23.
CORNELLÀ, 5, 174.
CORNELLÀ, Arnau de: 243, 246, 249.
CORNELLÀ, Guillem Bernat de: 30, 177, 246.
CORNELLÀ, Guillem Gaucfred de: 22.
CORNELLÀ, Sant Pere de: 5.
CORNELLÀ, Santa Maria de: 174.
CORNES ALTES, 10, 16.
COROMINES, les, 67.
CORTS, 5.
CORTS, franqueses, 174.
CORTS, mas.
CORTS, Dalmau prevere de: 190.
CORTS, Guillem de: 243.
CORTS, Guillem Ebriac de: 190.
CORTS, pla de: 174, 205.
CORTS, Sant Julià de: 7, 174, 177, 195, 196, 205.
COSTA DEL PUIG, 111.
COSTA, Sant Martí de la: 29, 94, 109, 124.
COSTOJA, Santa Maria de: 252.
COTS, Sant Miquel de: 98.
CRAS, Bernat: 136.
CRASELL, 120.
CREBAD, Joan: 114, 134.
CREIXELL, castell.
CRESPIÀ, Sant Marc de: 188.
CRISPÍ, Guillem: 175.
CRISTÓFOR, Berenguer: 197.
CROS, el, 100.
CROSA, camp, 73.
CROSA, la, coromina, 10, 16, 100.
CRUANYES, 242.
CRUANYES, vil·la, 67.
CRUHANT, portell de: 139.

CRUÏLLES, castell, 3.
CRUÏLLES, Guadall de: 213.
CRUÏLLES, Sant Miquel de: 3, 53, 108, 174.
CRUÏLLES, Santa Eulàlia de: 211, 237, 255.
CRUÏLLES, Umbert de: 211, 213.
CUIL SEC, Sant Martí de: 82.
CUBELLS, castell, 174.
CUIXÀ, Guillem: 174.
CURS, mas, 222.

D
DAGOBERT, 32, 195.
DAGOBERT, clergue, 129.
DALGUER, clergue de l'església de Girona, 39.
DALMAU, 19, 223.
DALMAU, anomenat de Lloret, fill d'Ermengol Bernat, germà de Bernat, 251.
DALMAU, decimer, 101.
DALMAU, fill de Dalmau de Peratallada, 212, 224.
DALMAU, germà de Berenguer Puigdaran i cunyat de Rivila, 175.
DALMAU, germà de Pere Berenguer de Camós, 226.
DALMAU, germà del militar Berenguer de Terrades, de Bernat, Guillem i Ricard, cunyat d'Ermesèn i possiblement germà també de Bernat de Cistella i Ramon, 252.
DALMAU, pare del vescomte Berenguer Renard, 140.
DALMAU, prevere de Corts, 190.
DALMAU BERNAT, 61.
DALMAU BERNAT, vescomte, 23.
DALMAU BERNAT DE PERATALLADA, 60.
DALMAU DE PALOL, 122.
DALMAU DE PERATALLADA, 140, 141, 212.
DALMAU DE PERATALLADA, germà de Berenguer, 220.
DALMAU DE PERATALLADA, pare de Dalmau, 212, 224.
DALMAU DE TERRADES, 160.
DALMAU GIRBERT, 19.
DALMAU MATFRED, 187.
DALMAU RAMON, 7.
DALMAU RAMON, germà de Martí Ramon, 18.
DALMAU, Arnau: 107
DALMAU, Berenguer: 3, 32, 38, 141.
DALMAU, Gaucfred: 38, 134, 162.
DALMAU, Guillem: 45, 124.
DALMAU, Ramon: 35, 37, 46, 174.
DALMAU DE MEDINYÀ, Ramon: 140, 141, 179.
DALMAU D'ÒDENA, Ramon: 73.
DALMIDANA, esposa de Ramon Guillem, 206.
DAPIFER, Bernat: 140.
DAPIFER, Guillem Ramon: 174, 179, 228.
DATAN, 41.
DAVÍ, coll, 35.
DAVID, prevere de Salt, 244.
DELTÓ, Bernat: 244.

DERUNCI, ardiaca, 87.
DESCALÇ, Bernat: 157.
DESPUIG, Berenguer de Sant Pere: 217.
DET, Arnau: 55.
DEUDAT DE TAMARIT, 228.
DEUDAT PIPERELL, avi del clergue i segon xantre de Girona Ramon Guadamir, 270
DISPÒSIA, esposa de Bernat Joan, germana de Beatriu, 246.
DISPÒSIA DE MATA, mare de Guillem i Bernat, 256.
DO, Guillem: 93.
DODA, 67.
DOMÈNEC, 215.
DOMÈNEC, claver, 191.
DOMÈNEC, Pere: 187.
DOMENEGA, 5.
DOMENY, vil·la, 226, 236.
DOMINIC, prevere, 255.
DOMINIC, Guillem: 10, 16.
DORCA, nebot de Garsèn, 157.
DORMIENTI, Bene: 254.
DORQUER, Castelló: 88.
DOSQUERS, castell, 222.
DOSQUERS, Arnau: 58.
DOSQUERS, Berenguer: 58
DOSQUERS, Bernat de: 58, 256
DOSQUERS, Pere: 58
DURAN, Bernat: 30, 152.
DURAN, Miró: 48, 50.
DURAN, Miró: 21.
DURAN, Rar: 49.

E
EBRIAC, Arnau: 23.
EBRIAC, Guillem: 159, 194, 196, 205.
EBRIAC DE CORTS, Guillem: 190.
EDEMACOT, Artau: 247.
EGARD, Berenguer: 187.
EGIDI, prevere i canonge, 248.
EICETA, esposa de Berenguer Pere, germana de Ponç, 137.
ELIARDA, esposa de Carbonell, 1, 33.
ELIARDA, esposa de Carbonell i nora d'Arximbau, 20.
ELIARDA, esposa de Carbonell, nora de Guillem Ollomar i Belisèn, 19.
ELIARDA, esposa de Ramon, germana de Guillelma, 53.
ELIARDA, mare del sagristà Ramon Guillem, 263.
ELIARDA, Ponç Guillem fill de: 273.
EL CLAPER DE *CHODALOSA,* 184
EL CODONY, 199.
EL COLLELL, 24.
EL JONQUER, 187.
EL MERCADAL, 173, 234.
EL MONELL, Guillem de: 221.

EL MONT, Guillem Ramon de: 242.
ELNA (demarcació episcopal), 72, 120.
EL PLA, 184.
EL PRAT (CRUANYES), 242.
EL PUIG, 96, 250.
EL PUIG ROIG, 199.
EL PUIG, Santa Maria del: 242.
EL PUJOL, 35, 195.
EL QUER, 199.
EL RAMIL, 75.
EL ROCAL, 199.
ELRIC, 122.
EL SERRAT, 59.
EL TORRENT, 108.
ELS AQUALS, 225.
ELS BOVINS, 30.
ELS CALS, 30.
ELS JOUS, 93.
ELS MONERS, 139.
ELS ROJOS, 165.
ELS SERERS, 35.
EL TORRENTAL, 75.
ELVIRA, vescomtessa, mare del vescomte Ponç, 116.
EM, 25, 26.
EM, anomenada Roca, esposa de Guillem Bencs, 48, 49, 50.
EM, mare de Bernat Ramon, 182.
EM, mare de Ponç Guillem, àvia de Guillem, 265.
EM, esposa d'Albert, 186.
EMPORDANÈS (denominació comtal), 22, 33, 126, 201, 220.
EMPORDANÈS, pagus, 115.
EMPÚRIES, comte de, 261.
EMPÚRIES, Ponç: 130.
EMPÚRIES, Ponç Hug: 140, 141, 269.
EN, vil·la, 174.
ENGILBERT, Pere: 218.
ENGILSTA, filla de Guillem Ramon, 30.
ERBERT, diaca i escrivent, 101.
ERIMBAU, Bernat: 84.
ERIMBAU, Guillem: 84.
ERMEDÀS, 100.
ERMEDÀS, parròquia, 56.
ERMEDÀS, Guillem Berenguer de: 56.
ERMEDÀS, Santa Maria de: 120.
ERMEMIR FABRE, 13.
ERMENGARDA, 272.
ERMENGARDA, esposa d'Arnau Blidger de Monells, mare de Guillem Blidger i Pere Blidger, 233.
ERMENGARDA, esposa de Bernat Ponç, mare de Pere, 272.
ERMENGARDA, esposa de Guillem Bernat, 189.
ERMENGARDA, esposa de Joan Ramon, 21.

ERMENGARDA, esposa de Ramon Seniofred, esposa de Berenguer Ponç, mare de Pere, àvia de Pere, 206.
ERMENGARDA, filla de Florència, néta de Sanç Fredari, germana de Pere Ferrer, i Ledgarda, 66.
ERMENGARDA, mare d'Arnau Guillem, 11.
ERMENGOL, 176, 195.
ERMENGOL, diaca i escrivent de Girona, 204.
ERMENGOL, monjo, sacerdot i escrivent, 37.
ERMENGOL BERNAT, pare de Dalmau de Lloret, 251.
ERMENGOL, Berenguer: 17, 100.
ERMENGOL, Bermon: 23.
ERMENGOL, Guillem: 183.
ERMENGOL, Pere: 27, 100.
ERMENGOL DE BORRASSÀ, Pere: 56.
ERMENGOL, Ramon: 27, 156.
ERMESÈN, 255.
ERMESÈN, filla de Guillem Ramon, 30.
ERMESÈN, filla de Maiassenda, 89.
ERMESÈN, filla de Sicards, 10, 16.
ERMESÈN, esposa d'Ademar, mare de Garsèn, filla de Miró Arluí (o Albí), 157.
ERMESÈN, esposa de Berenguer de Terrades, militar, cunyada de Dalmau, Bernat, Guillem i Ricard, i possiblement de Ramon i de Bernat de Cistella, 252.
ERMESÈN, esposa de Ramon Arnau, nora d'Arnau Guillem, 225.
ERMESÈN, esposa de Gil, 186.
ERMESÈN, esposa de Guillem Crispí, mare de Ramon, 175.
ERMESÈN, esposa de Guillem Constans, 36.
ERMESÈN, esposa de Guillem Llobet, 44.
ERMESÈN, esposa de Pere Gaucfred, mare de Gila, sogra de Guillem, 235.
ERMESÈN, esposa de Pere Ramon, 114.
ERMESÈN, (possible) esposa de Ponç Guillem de Palol, 18.
ERMESÈN, esposa de Ramon, 121.
ERMESÈN, esposa de Rimbau de Basella, 183.
ERMESÈN, esposa de Sindreu, 94.
ERMESÈN, mare de Guillem Ponç de Palol i d'Albert, 38.
ERMESÈN, mare de Guillem Ponç i Albert, possible esposa de Ponç Guillem, 263.
ERMESÈN, mare del clergue Ramon i del militar Bernat, 190.
ERMESÈN, mare de Ramon Bernat i Ramon Arnau, 7 bis.
ERMESÈN, prioressa de Santa Maria de Valdemaria, 199.
ERMESÈN, vescomtessa, 22, 130.
ERMESÈN BOTA, 43.
ERMOMIR, ferrer, 268.
EROLES, 108.
ERVIGI, espòs de Ricsenda, pare de Ramon, 75.
ERVIGI, Ramon: 133.
ESCABIS, 183.
ESCARIOT, Judes: 41.
ESCLUA, 156.
ESCLUA, monjo, 234.
ESCOT, Guillem: 230.
ESGLÉSIA ROMANA: 72.

ESPANYOL, pare de Guillem Bernat, 83.
ESPASENS, alou, 113.
ESPERAPANS, mas, 222.
ESPINOSA, vil·la, 55.
ESPLUGA, quer de: 175.
ESTADELLA, molí, 174.
ESTANY, 174.
ESTANY, Santa Maria de: 35, 174.
ESTANYET, el, 41.
ESTANYOL, 30, 73, 100, 192.
ESTANYOL, alou, 10, 16, 40, 51.
ESTANYOL, parròquia, 100.
ESTANYOL, Berenguer de: 79.
ESTANYOL, Miró Bonfill de: 92.
ESTANYOL, Sant Andreu de: 10, 16, 92, 99, 100, 231.
ESTARSA, Ramon: 39.
ESTEFANIA, 255.
ESTEFANIA DE FONOLLERES, 112.
ESTEFANIA, esposa de Berenguer Guillem, mare de Pere, cunyada d'Arnau, 152.
ESTEFANIA, esposa de Berenguer Guillem, mare de Pere i Joan, 153, 161.
ESTEFANIA, filla d'Odalard, 29.
ESTEFANIA, filla d'Arnau Isarn, esposa de Guillem Pere, mare de Maria, germana d'Adaled (?) i Ledgarda, 24.
ESTEFANIA, filla de Ramon Arnau d'Anglès, germana de Ramon, Pere i Flandina, 117.
ESTEFANIA, germana de Berenguer Calvera, 230.
ESTEFANIA, mare de Pere, Berenguer, Ramon i Arnau, 172.
ESTEFANIA, mare de Pere Gerall, Ramon Gerall, Berenguer Gerall i Arnau, 178.
ESTELLA, Sant Cristófor de: 120.
ESTEVE, capellà, 191.
ESTEVE, clergue, 12.
ESTEVE, escrivent, 7 BIS.
ESTEVE, ferrer, 76.
ESTEVE, fill de Pere Ramon, Germà de Bernat, Pere, Fresca, Berenguer, Arnau, Flandina, Jordana, Guisla, Guillem i Ademar, 222.
ESTEVE, sacerdot, 201.
ESTEVE NAT DE DÉU, abat d'Amer i de Guíxols, 39.
ESTEVE, Andreu: 41.
ESTEVE, Arnau: 92, 99, 100.
ESTEVE, Bernat: 122, 213.
ESTEVE, Guillem: 30, 27.
ESTEVE DE SANTA EUGÈNIA, Guillem: 55.
ESTEVE, Joan: 18.
ESTEVE, Oliba: 52.
ESTEVE DE MASSANA, Ponç: 244.
ESTEVE, Ramon: 16, 112, 113, 183.
ESTEVE DE PALAFOLLS, Ramon: 89.
ESTOPANYÀ (antropònim), 209.
ESTOPANYÀ, castell, 174.
ESTRADER DE RIBERA, 244.

ESTREMER, Pere Ramon de Camp: 28.
ESXIUETA, esposa de Pere Sunyer, 48, 49, 50.
EULÀLIA, 36.
EXPODOIA, mas, 233.
EXUNCULO, Pere de: 236.
EXUNCULO, Ramon de: 236.
EXUNCULO, Sant Pau: 29.

F
FABARS, Ramon Berenguer de: 74.
FABARS, Ramon de: 244.
FABRE, Ermemir: 13.
FADMA, 197.
FAI, Sant Miquel del: 174.
FALGÀS, Berenguer de: 151, 152.
FALGÀS, Pere de: 163.
FAR, castell, 183.
FARES, Guillem Hug de: 63.
FARNERS, Bernat de: 244.
FARNERS, Bernat de: 139.
FARNERS, Ramon de: 79.
FASCHER, batlle, 150.
FEIXA (a les Tries), 235.
FELLINES, Arnau Guillem: 138.
FELLINES, Bernat: 191.
FELLINES, Sant Martí de: 138, 191, 207, 223.
FELLINES, vil·la, 223.
FENAL, alou, 244.
FENALS, parròquia, 254.
FENALS, Santa Maria de: 183.
FERRAGUT, germà de Pagà, cunyat d'Adaled, 111.
FERRAN, (antroponim), 23.
FERRAN (topònim), 174.
FERRAN, nebot del vescomte Ponç, 130.
FERRAN, Pere: 162.
FERRER, 79.
FERRER, Joan: 231.
FERRER, Pere: 66.
FILANS (FILASCONS), Ramon de: 151, 152.
FITOR, 32.
FLANDINA, esposa d'Arnau de Llers, 93.
FLANDINA, esposa de Macot, mare de Guillem, 45.
FLANDINA, filla de Pere Ramon, germana d'Esteve, Bernat, Pere, Fresca, Berenguer, Arnau, Jordana, Guisla, Guillem i Ademar, 222.
FLANDINA, filla de Ramon Arnau d'Anglès, germana de Ramon, Pere i Estefania, 117.
FLANDINA, mare d'Arnau, 138.
FLANDINA, mare de Joan Ferrer, neboda de Guitart Arnau, 231.
FLIX, Pere de Sala: 204.
FLORÈNCIA, filla de Sanç Fredari, mare de Pere Ferrer, Ermengarda i Ledgarda, 66.
FLUVIÀ, 98, 120, 230.

FLUVIÀ, Sant Miquel de: 133, 174, 183, 222.
FLUVIÀ, Torroella de: 232.
FOIX, 174.
FOIXÀ, Berenguer Arnau de: 61, 128.
FOIXÀ, Bernat de: 176.
FOIXÀ, Bernat Guifré de: 28.
FOIXÀ, Ramon Ponç de: 139.
FOIXÀ, Sant Joan de: 28, 139, 240.
FOLC, 100.
FOLC, Ramon: 215.
FOLGUERES, camp, 197.
FOLGUEROLES, Santa Maria de: 35.
FONEIAR, mont: 89.
FONOLLAR, mas, 155.
FONOLLERES, castell, 127.
FONOLLERES, Estefania de: 112.
FONOLLERES, Sant Cristófor de: 112.
FONOLLET (demarcació), 174.
FONT, camp, 231.
FONT, mas, 46, 215.
FONTAJAU, Sant Ponç de: 203.
FONTANILLES, Berenguer de: 183.
FONT BERNAT, 100.
FONT BULLENTA, 66, 97.
FONTCOBERTA, Gaucfred de: 249.
FONT CONSTANTINA, 225.
FONTFREDA, Sant Miquel de: 120.
FONT LLOBREGA, 244.
FONT RODONA, 10, 16.
FONT RODONA, alou, 40, 51.
FONTANET, Santa Maria: 1.
FONTANET ANOMENADA BISBAL, Santa Maria de: 53.
FONTIVA, 30.
FONTS, les, alou, 32, 129.
FONTS, les, església, 32.
FONTS, Sant Joan les: 32.
FORCA, vil·la, 78.
FORCS, *Vitre:* 197.
FORELL (FORALLAC?), camp, 215.
FORNELLS, Llorenç prevere de: 244.
FORTIÀ SOBIRÀ, 91.
FORMIGUERA, 174.
FORN (de Girona), 9, 105.
FORN, Arnau de: 244.
FORNELLS, 5.
FORNELLS, Bernat Albert de: 231.
FORNELLS, Sant Cugat de: 155.
FORT, Pere: 244.
FRANC, Llombard, 76.
FRANCESA, Estrada, 55.

FRANCIAC, 174.
FRANCIAC, Ramon Arnau de: 130.
FRANCIGEN, Gaucfred: 17.
FRANÇA, Lluís: 87.
FREDARI, Sanç: 66.
FREIXENEDA, 30.
FREIXENET, 129.
FRENER, Ademar: 137.
FRESCA, filla de Pere Ramon, germana d'Esteve, Bernat, Pere, Berenguer, Arnau, Flandina, Jordana, Guisla, Guillem i Ademar, 222.
FRUGELL (PALAFRUGELL), mas, 29.
FURA, Bord de: 244.
FRUTEI, cabiscol de l'església de Girbau, 248.

G
GALCERAN, 249.
GALCERAN DE MONTAGUT, rector de l'església de Guardiola, vicari de la diòcesi i oficial del bisbe de Girona, escrivent, 199.
GALCERAN DE MONT ROIG, 45, 156.
GALCERAN D'HOSTOLES, 73.
GALCERAN DE PINÓS, 174.
GALCERAN DE SALES, 222.
GALCERAN DE SALES, espòs d'Arsèn, pare d'Arnau Joan, germà de Bernat Joan, 221.
GALCERAN DE SALES, germà de Bernat de Sales i Bernat Joan, 158.
GALCERAN, fill d'Arnau Guillem de Cartellà, germà de l'abat Berenguer de Sant Feliu (de Girona), Menard (o bé Agenard), Pere i Guillem, 129.
GALÍCIA, Sant Jaume de: 133, 174.
GALLICÀ, pla, 197.
GALLIGANTS, riu, 36, 43, 76, 104, 110, 268.
GALLIGANTS, areny de Sant Pere de: 95.
GALLIGANTS, Ramon Miró: 86.
GALLIGANTS, Sant Pere de: 5, 30, 35, 40, 51, 55, 94, 100, 133, 174 195, 200, 203 215.
GALLIGANTS, Umbert: 204.
GALLINERS, Ramon Arnau de. 56.
GALLINERS, Sant Julià de: 59.
GALLÓ, Guillem: 244.
GARRIGA, alou, 200.
GARRIGA, Berenguer de la:141.
GARRIGA, Sant Feliu de: 28.
GARRIGOLES, 5.
GARRIGOLES, camp, 243.
GARRIGOLES, Santa Maria de: 28.
GARRIGUELLES, Sant Sadurní de: 201, 220.
GARSÈN, esposa d'Arnau Adals, 21, 105, 169.
GARSÈN, esposa de Guillem de Begur, nora de Palola, mare de Guillem, Ramon, Guillelma, Beatriu, Adaled, Berenguera, Palola i Garsèn, 122.
GARSÈN, esposa de Guillem Oliba, mare del clergue Bernat i Guillelma, 85.

GARSÈN, filla de Guillem de Begur i Garsèn, nét de Palola, germà de Ramon, Guillem, Guillelma, Beatriu, Adaled, Berenguera i Palola, 122.
GARSÈN, 53.
GARSÈN, filla de Vaslí, 136.
GARSÈN, mare de Pere de Vilopriu, 176.
GARSÈN, tieta de Berenguer Pere, Dorca i Ponç, germana de Pere Ademar, possible esposa de Pere Ramon anomenat Cap *Parabolis*, neta de Miró Arluí (o Albí), filla d'Ademar i Ermesèn, 157.
GARSOVES, alou, 40, 51.
GARUMBERT, Berenguer: 70.
GAUCBERT, 201, 203.
GAUCBERT, clergue, 268.
GAUCBERT, fill de Gerall de la Llacuna, 88.
GAUCBERT, prevere i escrivent, 37, 83.
GAUCBERT DE CASTELLÓ, 48, 49, 50.
GAUCBERT DE PARLAVÀ, Berenguer: 28.
GAUCBERT DE PERATALLADA, 115.
GAUCBERT DE TORÓ, 220.
GAUCBERT BERENGUER, 212.
GAUCBERT GUILLEM, 60, 61, 127, 183.
GAUCBERT GUILLEM DE VULPELLAC, 108, 211, 212, 228.
GAUCBERT MIRÓ, 182
GAUCBERT, Berenguer: 91.
GAUCBERT, Bernat: 103.
GAUCBERT DE CABANELLES, Bernat: 245.
GAUCBERT, Alamany: 14.
GAUCBERT, Andreu: 41.
GAUCBERT, Arnau: 56.
GAUCBERT, Berenguer: 56, 202.
GAUCBERT, Bernat: 103, 104, 140.
GAUCBERT, Gerall: 91.
GAUCBERT, Guillem: 29, 41, 43, 112, 164, 173, 183, 219.
GAUCBERT, Pere: 13, 17, 32, 36, 41, 43, 48, 50, 91, 96, 115, 185, 244.
GAUCBERT, Ponç: 115, 185.
GAUCBERT RAMON: 67, 91.
GAUCBERT, Umbert: 28.
GAUCELM, Bernat: 91, 153.
GAUCFRED, 39, 70, 81, 171.
GAUCFRED, ardiaca, 124, 133, 195.
GAUCFRED, avi de Berenguer Ramon de Corçà, pare del canonge de Girona Guillem Gaucfred que era capellà, 182.
GAUCFRED, clergue, 39, 65, 70, 270.
GAUCFRED DE BESALÚ, ardiaca, 82, 85, 97, 98, 148, 158, 208.
GAUCFRED DE BESALÚ, ardiaca i prepòsit, 134.
GAUCFRED DE CANTALLOPS, 45.
GAUCFRED DE CANTALLOPS, espòs de Ricsenda, pare de Guillem i Ramon, 247.
GAUCFRED DE CELRÀ, 194.
GAUCFRED DE CELRÀ, batlle, 178.
GAUCFRED DE CELRÀ, espòs de Sibila, pare de Guillem i Arnau, 208.
GAUCFRED DE CISTELLA, 160.

GAUCFRED DE FONTCOBERTA, 249.
GAUCFRED, diaca, 107, 169, 171, 187, 208, 213, 237.
GAUCFRED, diaca i cabiscol de Sant Feliu de Girona, 25, 26.
GAUCFRED, espòs de Guillelma, fill de Beleces, germà de ramon, cunyat de Maria, 192.
GAUCFRED, fill de Guillem Ramon, 30.
GAUCFRED, fill de Guisla, germà de Berenguer, Ramon i Guillem, 68.
GAUCFRED, nebot de Guillem Ramon, 30.
GAUCFRED, nebot del bisbe Bernat de Girona, 40, 51.
GAUCFRED, prevere, 55, 89, 244.
GAUCFRED, sacerdot, 55.
GAUCFRED, vescomte de Rocabertí, germà de Guillem Dalmau, 45.
GAUCFRED AUGER, canonge, 156.
GAUCFRED BASTÓ, 141.
GAUCFRED BASTÓ, difunt espòs d'Adalgarda, 7.
GAUCFRED BASTÓ, avi de Guillem de Cervià, 90.
GAUCFRED BERNAT, 130.
GAUCFRED BERNAT DEL CASTELL DE VILELLES, germà de Berenguer, Guillem i Ramon, 69.
GAUCFRED BERNAT, espòs de Sicards, 10, 16.
GAUCFRED BONÍSSIM, 174.
GAUCFRED DALMAU, 134.
GAUCFRED DALMAU, ardiaca i capellà de Sant Feliu de Celrà, 162.
GAUCFRED DALMAU, canonge, 38.
GAUCFRED FRANCIGEN, 17.
GAUCFRED GUILLEM, 11, 30.
GAUCFRED GUILLEM DE CORNELLÀ, 22.
GAUCFRED GUITART, 32.
GAUCFRED MIQUEL, diaca, 165.
GAUCFRED OLEGUER, 148.
GAUCFRED PELLICER, 34.
GAUCFRED RAMON, 162.
GAUCFRED RAMON, espòs de Sibila, 184.
GAUCFRED RUFI, 6.
GAUCFRED RUFÍ, germà de Berenguer Guillem de Celrà, 162.
GAUCFRED, Adebrand: 30.
GAUCFRED, Arnau: 22, 41, 52, 146, 219.
GAUCFRED, Arnau: 219.
GAUCFRED DE LLERS, Arnau: 133, 156.
GAUCFRED DE PALERA, Arnau: 75, 91.
GAUCFRED DE LA SERRA, Arnau: 55.
GAUCFRED DE MUNELLS, Arnau: 3.
GAUCFRED, Berenguer: 7, 141, 156, 196, 213, 259.
GAUCFRED DE BORGONYÀ, Berenguer: 205.
GAUCFRED, Bernat: 5, 10, 16, 156, 182, 183, 185.
GAUCFRED DE FOIXÀ, Bernat: 28, 139.
GAUCFRED DE REIXAC, Bernat: 182.
GAUCFRED, Guillem: 1, 7, 19, 140, 171, 223.
GAUCFRED DE CABANELLES, Guillem: 24.
GAUCFRED DE CERVIÀ, Guillem: 174, 179, 188, 223, 224.

GAUCFRED, Pere: 41, 56, 143, 191, 230, 235.
GAUCFRED, Ramon: 40, 83.
GAUCFRED, Reinald: 52.
GAUCFRED, Torró: 164.
GAÜSES, feu, 239.
GAÜSES, Guillem de: 189.
GAVALLÀ, 174.
GAVECAL, Arnau: 1.
GENAR, prevere, 191.
GERALL, 108, 127, 138, 139, 223.
GERALL, abat, 234.
GERALL, capellà i prior de Sant Andreu de Borrassà, 132.
GERALL DE BEGUR, 122.
GERALL DE LA LLACUNA, pare de Gaucbert, 88.
GERALL DE PUJALS, 189.
GERALL DE RUPIÀ, 28, 141, 166, 239.
GERALL DE VILOPRIU, 176.
GERALL, fill d'Ermesèn i nét de Guillem Ramon, 30.
GERALL, fill del castlà Ponç de Montsurís i Jordana, 101.
GERALL, germà de Ramon, Bernat i Ponç, cunyat de Guisla, tiet de Bernat, Ricsenda i Berenguera, 239.
GERALL, nebot de Ponç Bernat, 238.
GERALL, pare de Gerall de Rupià, 28.
GERALL, prior de Santa Maria de Lladó, 120.
GERALL, prevere, 112.
GERALL, prevere i monjo, 204.
GERALL, vescomte, 27.
GERALL, vescomte, fill de Ponç Gerall, 102.
GERALL ALAMANY, germà de Berenguer, 15.
GERALL ALAMANY, germà de Berenguer i fill d'Alamany Gaucbert, 14.
GERALL BERNAT, 100.
GERALL BERNAT, germà de Ramon Bernat, 231.
GERALL BERNAT DE RUPIÀ, 128.
GERALL BONFILL, 26.
GERALL COR BENIGNE, 148, 171, 206, 208, 218, 237.
GERALL GAUCBERT, 91.
GERALL GUILLEM, 35.
GERALL ISOARD, germà de Bernat Isoard, cunyat de Guisla, 91.
GERALL OLIBA, 25, 26.
GERALL PONÇ, vescomte, 23.
GERALL PONÇ, vescomte, pare de Ponç i Bernat, 79.
GERALL TORTUÓS, 164.
GERALL, Arnau: 139, 247.
GERALL, Berenguer: 89, 96, 178.
GERALL, Bonfill: 182.
GERALL, Guillem: 41, 143.
GERALL, Joan: 96, 164, 232.
GERALL, Pere: 42, 45, 95, 100, 178, 247.
GERALL PONÇ: 102, 258.
GERALL, Ramon: 10, 16, 178.

GERALL DEL PRAT, Ramon: 213.
GERARD, prevere, 70.
GIL, cunyat de Guillem de Talaià, 193.
GIL, espòs d'Ermesèn, 186.
GILA, esposa de Guillem Adaolf, mare d'Arnau i Pere, 57.
GILA, esposa de Guillem, filla de Pere Gaucfred i Ermesèn, 235.
GILA BERENGUER, 125.
GILABERT DE CASTELLÓ, 41.
GINYET, Arnau: 29.
GIRBAU, Frutei: 248.
GIRBERGA, 40, 51.
GIRBERT, diaca i escrivent, 7, 12, 67.
GIRBERT, prevere, 43, 76, 110.
GIRBERT, sacerdot i escrivent, 128.
GIRBERT, Berenguer: 76, 135, 178.
GIRBERT DE QUEIXÀS, Bernat: 175.
GIRBERT, Dalmau: 19.
GIRBERT, Guillem: 41.
GIROL, 230.
GIRONA, 9, 27, 32, 51, 70, 124, 133, 136, 200.
GIRONA, batlle de: 158.
GIRONA, bisbe de: 91, 92, 177, 199, 200, 215, 222, 239, 243, 248, 252.
GIRONA, camí que va a, 30, 151, 205.
GIRONA, canònica de: 4, 10, 13, 16, 47, 73, 74, 77, 80, 81, 85, 92, 96, 99, 100, 107, 108, 118, 119, 121, 124, 133, 135, 139, 140, 141, 146, 151, 152, 153, 154, 156, 159, 161, 167, 168, 170, 171, 177, 178, 183, 189, 194, 195, 198, 200, 224, 227, 237, 255, 256.
GIRONA, ciutat, 7 bis, 94, 95, 148, 165, 200, 250, 268, 270.
GIRONA (demarcació comtal), 1, 3, 10, 12, 16, 23, 33, 46, 54, 66, 67, 87, 92, 99, 101, 130, 138, 140, 162, 174, 190, 207, 226, 249, 263, 273.
GIRONA (demarcació episcopal), 174.
GIRONA, església, 156, 188, 194, 228, 269.
GIRONA, moneda, 34, 36, 43, 44, 55, 76, 102, 110, 114, 122, 132, 134, 137, 139, 147, 149, 150, 151, 153, 154, 161, 164, 174, 175, 186, 197, 198, 203, 207, 223, 236, 245, 248, 252.
GIRONA, pagus, 78.
GIRONA, pla, 165.
GIRONA, pont, 5, 213.
GIRONA, porta Nord, 5.
GIRONA, Ademar de: 134.
GIRONA, Ademar: 168.
GIRONA, Arnau: 39.
GIRONA, Arnau Joan: 205, 270.
GIRONA, Berenguer: 14, 39, 41, 56, 60, 61, 63, 69, 70, 72, 76, 77, 78, 80, 81, 82, 85, 86, 90, 92, 94, 97, 98, 99, 103, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 112, 115, 116, 117, 118, 119, 121, 129, 133, 139, 144, 145, 148, 156, 158, 160, 163, 165, 169, 170, 171, 173, 174, 179, 183, 187, 188, 190, 195, 198, 200, 206, 208, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 218, 219, 220, 221, 224, 226, 228, 233, 236, 237, 246, 248, 253, 254, 255, 259, 260, 261, 262, 265, 266, 272.
GIRONA, Berenguer Dalmau: 141.

GIRONA, Berenguer de: 70, 97, 107, 109, 115, 121, 124, 148, 158, 208, 211, 218, 237.
GIRONA, Berenguer Gaucfred: 141, 213.
GIRONA, Berenguer Guillem: 39.
GIRONA, Bernat: 4, 6, 9, 10, 14, 15, 16, 18, 27, 38, 39, 40, 122, 163, 173, 179, 201, 204, 207, 241, 244, 248, 251, 254, 257, 258.
GIRONA, Bernat Esteve: 122.
GIRONA, Bernat Esteve: 139.
GIRONA, Bernat Ramon: 86.
GIRONA, Dalgari: 39.
GIRONA, Ermengol: 204.
GIRONA, Guillem: 37, 83,115, 255.
GIRONA, Guillem de Calonge: 142, 237.
GIRONA, Guillem Gaucfred: 171.
GIRONA, Hospital de: 10, 16.
GIRONA, la Seu de: 7, 39, 158, 244.
GIRONA, Marquès: 122.
GIRONA, Oleguer: 81.
GIRONA, Pere: 40, 107.
GIRONA, Pere Arnau: 208.
GIRONA, Pere de Sala: 204.
GIRONA, Ponç: 127.
GIRONA, Ponç d'Urgell: 149, 152.
GIRONA, Ramon: 38, 39, 40, 51, 122.
GIRONA, Ramon Albert: 148.
GIRONA, Ramon Guadamir: 270.
GIRONA, Renall: 107, 172, 173.
GIRONA, Sant Feliu de: 17, 20, 21, 25, 26, 29, 36, 40, 51, 76, 86, 96, 100, 102, 103, 105, 110, 133, 136, 137, 157, 158, 169, 174, 183, 226, 228, 268.
GIRONA, Sant Pere de: 163.
GIRONA (la Seu), Santa Església de: 3, 6, 72, 179, 190, 212, 246.
GIRONA, Santa Maria de: 20, 21, 25, 26, 27, 34, 38, 43, 48, 49, 50, 54, 76, 85, 86, 103, 104, 105, 110, 114.
GIRONA, Santa Maria de: 225.
GIRONA, Santa Maria de la Seu de: 5, 6, 10, 12, 14, 16, 17, 18, 22, 24, 27, 30, 35, 36, 40, 46, 49, 51, 54, 55, 59, 60, 61, 63, 65, 66, 68, 70, 73, 80, 82, 90, 91, 99, 100, 106, 107, 109, 115, 116, 125, 129, 130, 133, 134, 136, 140, 141, 145, 148, 150, 160, 163, 168, 174, 180, 183, 188, 192, 194, 195, 196, 198, 200, 206, 211, 212, 214, 215, 216, 221, 222, 224, 226, 227, 228, 229, 233, 241, 242, 243, 245, 250, 252, 253, 254, 265.
GIRONA, urb, 55.
GIRONELLA, carrer que va a, 270.
GIRONELLA, castell, 40, 51, 183.
GIRONELLA, castellania, 200.
GIRONELLA, puig, 79.
GIRONELLA, Adaled: 55.
GIRONELLA, Arnau Ramon de: 164.
GIRONELLA, Pere de: 210.
GIRONELLA, Ramon de: 200, 215.
GIRONELLA, Ramon Ramon de: 3.
GIRONÈS (antropònim), 231.
GISPERT, Guillem: 131.

GOC, Berenguer: 256.
GODMAR, abat, 87.
GODMAR, Guillem: 242.
GODMAR, Pere: 7 bis, 12.
GOLTRED, Pere: 227.
GOMBAD, 199.
GOMBAU, Arnau: 267.
GONBERT, Pere: 143.
GOSTA, Joan: 44.
GOTARRA, mas, 130.
GRANDILARS, Joan de: 101.
GRANOLLERS, Ramon de: 242.
GRASSA, Berenguer: 39.
GRASSA, Santa Maria de la: 174.
GRECS, Arnau Seniofred de l'hort dels: 216.
GUADALL DE CRUÏLLES, germà de Berenguer Guadall, 213.
GUADALL DE RUDILS, 28.
GUADALL, solar, 40, 51.
GUADALL BUTRIC, 66, 129.
GUADALL, Berenguer: 213.
GUADALL, Pere: 18.
GUADALL, Ramon: 55.
GUADAMIR, Pere: 92, 212.
GUADAMIR, Ramon: 270.
GUADAMIR, Ramon: 16.
GUALL, 30.
GUALTA, mas, 255.
GUALTA, Berenguer de: 255.
GUALTA, Guillem de: 255.
GUALTA, Santa Maria de: 255.
GUALTER, camp, 99.
GUANALGOD, 35.
GUANALGOD, Ramon: 244.
GUARDIALADA, 174.
GUÀRDIA, la, 118.
GUÀRDIA, Berenguer de: 225.
GUÀRDIA, Ramon Bernat de: 174.
GUÀRDIA, Sant Miquel de la: 55.
GUARDIAL, camp, 10, 16.
GUARGA, la, 78.
GUARNERA, Bernat de vall: 140.
GUARNERA, Bernat Guillem de vall: 140.
GUASCHET, Miró: 32.
GUASCÓ, Guillem: 125.
GUASCONS, 32.
GUISAD, Adalbert: 129.
GUISAD, Guillem: 129.
GUDA, puig de: 33.
GUMBAU, prevendari, 29.
GUIGÓ, Ramon: 255.

GUILABERT PARADOR, 134.
GUILABERT, Pere: 20.
GUILLELMA, esposa de Gaucfred, nora de Beleces, cunyada de Ramon i Maria, 192.
GUILLELMA, esposa de Pere Guillem, mare de Pere, cunyada de Berenguer, 242.
GUILLELMA, esposa de Pere Rossell, 203.
GUILLELMA, filla de Guillem de Begur i Garsèn, nét de Palola, germà de Ramon, Guillem, Beatriu, Adaled, Berenguera, Palola i Garsèn, 122.
GUILLELMA, filla de Guillem Oliba i Garsèn, germana del clergue Bernat, 85.
GUILLELMA, germana d'Eliarda i cunyada de Ramon, 53.
GUILLELMA, mare de Guillem de Morrofred, tia del clergue Berenguer, de Bernat de Pujals, Pere i Guillem, 214.
GUILLEM, 39, 53, 96, 108, 114, 138, 139, 196.
GUILLEM, abat, 131.
GUILLEM, afillat del sagristà de Girona Ramon Guillem, 96.
GUILLEM, ardiaca de Besalú, 234.
GUILLEM, ardiaca de Sant Martí, 253.
GUILLEM, bisbe de Girona (S. XII), 37, 83.
GUILLEM, bisbe de Girona (S. XIV), 115.
GUILLEM, cabiscol de Girona, 255.
GUILLEM, capellà de Santa Eulàlia de Begudà, 235.
GUILLEM, clergue, 51, 55.
GUILLEM, possible clergue de Santa Maria de Vidreres, 102.
GUILLEM, cunyat de Guillem de Talaià, 193.
GUILLEM D'ABADIA, pare de Ponç, 244.
GUILLEM DE BEGUR, Espòs de Garsèn, fill de Palola, pare de Guillem, Ramon, Guillelma, Beatriu, Adaled, Berenguera i Palola, 122. Nge, 81, 92, 99.
GUILLEM DE CALONGE, canonge de l'església de Girona, 142.
GUILLEM DE CALONGE, canonge de l'església de Girona i jutge, 237.
GUILLEM DE CALONGE, clergue i jutge, 252, 254.
GUILLEM DE CARDONA, 174.
GUILLEM DE CASTELLVELL, 27, 264.
GUILLEM DE CASTELLVÍ, 228.
GUILLEM DE CELRÀ, prevere de l'altar de Sant Jaume i escrivent, 71.
GUILLEM DE CEROL (QUEROL?), 58.
GUILLEM DE CERVIÀ, nét de Gaucfred Bastó, 90.
GUILLEM DE CORTS, 243.
GUILLEM DE GAÜSES, capellà, 189.
GUILLEM DE GUALTA, 255.
GUILLEM D'HOSPITAL, 183.
GUILLEM DE LLORÀ, 186.
GUILLEM DE LLORET, 122.
GUILLEM DEL MONELL, 221.
GUILLEM DE MALPÀS, 58, 222.
GUILLEM DE MORROFRED, fill de Guillelma, 214
GUILLEM DE NAVATA, clergue, 24, 133.
GUILLEM D'OLIVERS, 94, 164.
GUILLEM DE MATA, 238.
GUILLEM DE MILLERES, 219.
GUILLEM DE PALOL, 226.
GUILLEM DE PARETS, 185.

GUILLEM DE PERALTA, 264.
GUILLEM DE PERATALLADA, nebot del bisbe Berenguer de Girona, 224.
GUILLEM DE PINÓS, 140.
GUILLEM DE PUIG, prevere, 219.
GUILLEM DE RUPIÀ, espòs d'Adaled, 209.
GUILLEM DE RUPIÀ, fill de Margarida, 176.
GUILLEM DE SANT ESTEVE, escrivent, 183.
GUILLEM DE SANTA LLOGAIA, 246.
GUILLEM DE SERRA, 230.
GUILLEM DE SERRA, pare de Guillem, germà de Ramon de Serra, 241.
GUILLEM DE TALAIÀ, cunyat de Guillem, Gil i Bernat, 193.
GUILLEM DE TORÓ, 199, 244.
GUILLEM DE VILADESENS, 176.
GUILLEM DE VILOVÍ, 204.
GUILLEM DE VULTRERA, 232.
GUILLEM, diaca, 39, 41, 68, 70, 71, 230.
GUILLEM, diaca i escrivent, 60, 61, 222, 244, 250, 253.
GUILLEM, diaca i monjo, 204.
GUILLEM, espòs de Gila, gendre de Pere Gaucfred i Ermesèn, 235.
GUILLEM, fill d'Adaled, germà de Bernat de Vultrera, 83.
GUILLEM, fill d'Adaled Bernat, germà de Ramon, Maria i Adaled, 194.
GUILLEM, fill d'Arnau d'Aiguaviva, germà de Berenguer, 226.
GUILLEM, fill d'Arnau de Massana, germà de Pere, 244.
GUILLEM, fill d'Arnau Guillem de Cartellà, germà de l'abat Berenguer de Sant Feliu (de Girona), Galceran, Menard (o bé Agenard) i Pere, 129
GUILLEM, fill d'Arseni, germà de Bernat, Pere, Ramon, Berenguer i Arnau, 12.
GUILLEM, fill de Bernat Guillem, germà de Terró, nebot del capellà Ramon Guillem, 232.
GUILLEM, fill de Dispòsia de Mata, germà de Bernat, 256.
GUILLEM, fill de Gaucfred de Cantallops i Ricsenda, germà de Ramon, 247.
GUILLEM, fill de Gaucfred de Celrà i Sibila, germà d'Arnau, 208.
GUILLEM, fill de Guisla, germà d'Arnau i Berenguer, 155.
GUILLEM, fill de Guillem de Begur i Garsèn, nét de Palola, germà de Ramon, Guillelma, Beatriu, Adaled, Berenguera, Palola i Garsèn, 122.
GUILLEM, fill de Guillem de Serra, nebot de Ramon de Serra, 241.
GUILLEM, fill de Guillem Pere i Jordana, germà de Pere Guillem, Bernat, Arnau i Berenguer, 201.
GUILLEM, fill de Guillem Ramon, germà de Ramon (fill de Neus?), 200.
GUILLEM, fill de Guillem Roig i Beatriu, germà d'Arnau, 150.
GUILLEM, fill de Guisla, germà de Berenguer, Ramon i Gaucfred, 68.
GUILLEM, fill de Neus, germà de Pere i Ramon, 154.
GUILLEM, fill d'Oliarda i germà d'Oliarda, 59.
GUILLEM, fill de Pagà i Adaled, 111.
GUILLEM, fill de Pere Ramon, germà d'Esteve, Bernat, Pere, Fresca, Berenguer, Arnau, Flandina, Jordana, Guisla i Ademar, 222.
GUILLEM, fill de Ponç Guillem, nét d'Em, 265.
GUILLEM, fill de Ponç Guillem de Palol i germà d'Albert, 18.
GUILLEM, fill de Ramon Miró, germà de Bernat i Berenguer, 144.
GUILLEM, fill del mestre Seniofred i familiar d'un altre Seniofred, 41.
GUILLEM, germà d'Adaled i Bernat, 28.

GUILLEM, germà de Berenguer o de Bernat de Sant Maurici?, 243.
GUILLEM, germà de Berenguer que és clergue de Pujals, Pere i Bernat, 177.
GUILLEM, germà de Berenguer de Campmajor, 240.
GUILLEM, germà de Berenguer de la Garriga, 141.
GUILLEM, germà de Berenguer i prevere, 5.
GUILLEM, germà de Bernat de Vultrera, 127, 141, 147.
GUILLELM, germà de Bernat, fill de Bernat de Vultrera o bé de Ponç Bernat, 230.
GUILLEM, germà de Gaucfred Bernat del castell de Vilelles, Berenguer i Ramon, 69.
GUILLEM, germà del clergue Berenguer, de Bernat de Pujals i de Pere, nebot de Guillelma, 214.
GUILLEM, germà del militar Berenguer de Terrades, de Bernat, Dalmau i Ricard, cunyat d'Ermesèn i possiblement germà també de Bernat de Cistella i Ramon, 252.
GUILLEM, germà de Pere Adalbert, 244.
GUILLEM, germà d'Umbert de Tallada, 127.
GUILLEM, ardiaca, 16, 129, 173.
GUILLEM, jutge, 35, 91.
GUILLEM, pare del sagristà Ramon Guillem, 32.
GUILLEM, pare de Ramon, 53.
GUILLEM, prevere, 24, 41, 53, 64, 86, 222, 255.
GUILLEM, prevere de Palol, 242.
GUILLEM, prevere, germà de Pere, tiet del clergue Pere, 217.
GUILLEM, prevere de Vilaür, 189.
GUILLEM, prevere i escrivent, 10, 19, 53, 88, 116, 219, 242, 249.
GUILLEM, prevere i escrivent (s. XIII), 139.
GUILLEM, prevere, monjo i escrivent, 6, 48, 49, 50.
GUILLEM, prior de Sant Miquel de Cuixà, 174.
GUILLEM, sacerdot, 123, 253.
GUILLEM, sacerdot i escrivent, 109.
GUILLEM, sagristà, 55.
GUILLEM, segon xantre, 39, 70, 81, 92, 107.
GUILLEM, senescal, 27.
GUILLEM, teixidor, 43.
GUILLEM ADALBERT, 24, 75, 182.
GUILLEM ADAOLF, espòs de Gila, pare d'Arnau i Pere, 57.
GUILLEM ADEMAR, espòs de Guisla, pare de Sicards i Ramon. 202.
GUILLEM AGRET, fill de Pere Ramon anomenat Vinagre, 159.
GUILLEM AMAT, 3, 6, 107, 118.
GUILLEM AMAT, nebot de Ponç Amat, 3, 4.
GUILLEM ARNAU, 55, 94, 96, 132, 137, 239.
GUILLEM ARNAU, batlle, 178.
GUILLEM ARNAU, cisteller, pare de Ramon, 139.
GUILLEM ARNAU DE CAMPMAJOR, 240.
GUILLEM ARNAU DE VILOPRIU, 128, 239.
GUILLEM ARNAU, pare d'Arnau Arnau, 105.
GUILLEM ARNAU, prevere, 2, 32.
GUILLEM ARNUST, 223.
GUILLEM ARRUFAT, 230.
GUILLEM ARTAU, 244.
GUILLEM AUGUST, 244.
GUILLEM BARRERA, 230.

GUILLEM BARTOMEU, 88.
GUILLEM BENCS, espòs d'Em anomenada Roca, 48, 49, 50.
GUILLEM [BERAULA], 130.
GUILLEM BERENGUER, 134, 137, 159, 169, 195.
GUILLEM BERENGUER DE CLARÀ, 129.
GUILLEM BERENGUER D'ERMEDÀS, germà de Ramon Berenguer i Bernat Berenguer, 56.
GUILLEM BERENGUER, germà de Ramon Berenguer de Favars, 74.
GUILLEM BERNAT, 5, 11, 23, 83, 127, 222.
GUILLEM BERNAT, clergue, 75.
GUILLEM BERNAT, clergue de Navata, 39.
GUILLEM BERNAT, clergue, germà de Ramon, Guillem Seniofred, Bernat Adalbert i tiet del clergue Pere Ramon, 133.
GUILLEM BERNAT DE BIURE, 156.
GUILLEM BERNAT DE CORNELLÀ, 31, 177.
GUILLEM BERNAT DE CORNELLÀ, pare de Beatriu, 246.
GUILLEM BERNAT DE NAVATA, 70, 216.
GUILLEM BERNAT, espòs d'Ermengarda, 189.
GUILLEM BERNAT, fill d'Espanyol, 83.
GUILLEM BERNAT, germà del clergue Pere Bernat i nebot del clergue Pere Goltred, 227.
GUILLEM BERNAT, espòs de Maiassenda, 89.
GUILLEM BERNAT, rector, 225.
GUILLEM BERTRAN, 71.
GUILLEM BLIDGER, fill d'Arnau Blidger de Monells i Ermengarda, germà de Pere Blidger, 233.
GUILLEM BORD, 244.
GUILLEM BORGONYÀ, rector, 225.
GUILLEM BRET, 99.
GUILLEM CAPELL, 172, 195.
GUILLEM CEBOLA, 200.
GUILLEM COMALEC, 33.
GUILLEM CONSTANS, 13, 43, 110.
GUILLEM CONSTANS, espòs d'Ermesèn, 36.
GUILLEM CRISPÍ, espòs d'Ermesèn, pare de Ramon, 175.
GUILLEM DALMAU, germà de Gaucfred (del vescomte de Rocabertí), 45
GUILLEM DALMAU, nebot del bisbe Berenguer de Girona, 124.
GUILLEM DO, 93.
GUILLEM DOMINIC, 10, 16.
GUILLEM EBRIAC, 159, 194, 196, 205.
GUILLEM EBRIAC DE CORTS, batlle, 190.
GUILLEM ERIMBAU, germà de Bernat Erimbau, 84.
GUILLEM ERMENGOL, 183.
GUILLEM ESCOT, 230.
GUILLEM ESTEVE, 30, 252.
GUILLEM ESTEVE DE SANTA EUGÈNIA, 55.
GUILLEM GALLÓ, 244.
GUILLEM GAUCBERT, 29, 112, 164, 183.
GUILLEM GAUCBERT, canonge i diaca, 173.
GUILLEM GAUCBERT, espòs de Maria, 43.

GUILLEM GAUCBERT, prevere, 41.
GUILLEM GAUCFRED, 1, 7, 19, 140, 223.
GUILLEM GAUCFRED, canonge de Girona, fill de Gaucfred, tiet de Berenguer Ramon de Corçà, 171.
GUILLEM GAUCFRED DE CABANELLES, pare d'Arnau Guillem, 24.
GUILLEM GAUCFRED DE CERVIÀ, 174, 179, 188, 223, 224.
GUILLEM GERALL, 41, 143.
GUILLEM GIRBERT, 41.
GUILLEM GISPERT, 131.
GUILLEM GODMAR, 242.
GUILLEM GUASCÓ, prevere, 125.
GUILLEM GUILLEM DE MONTPALAU, 163.
GUILLEM GUILLEM, germà de Bertran i Pela, 179.
GUILLEM GUISAD, germà d'Adalbert, 129.
GUILLEM HUG, 222.
GUILLEM HUG DE FARES, 63.
GUILLEM ISARN, 35.
GUILLEM JOAN, 136.
GUILLEM JORDÀ, 217, 253.
GUILLEM JULIÀ, 125.
GUILLEM JULIÀ, clergue, 123.
GUILLEM LLOBET, 222
GUILLEM LLOBET, espòs d'Adaled, 184.
GUILLEM LLOBET, espòs d'Ermesèn, 44.
GUILLEM MANUÍ, 230.
GUILLEM MATFRED, 7.
GUILLEM MIRÓ DE MADRENCS, batlle, 244.
GUILLEM MULET, 270.
GUILLEM ODALARD, 174.
GUILLEM OLLOMAR, espòs de Belisén, 1, 33.
GUILLEM OLLOMAR, espòs de Belisén, pare d'Eliarda i sogre de Carbonell, 19.
GUILLEM OLIBA, 20.
GUILLEM OLIBA, ESPÒS de Garsenda, pare del clergue Bernat i Guillelma, 85.
GUILLEM OLIVER, 230.
GUILLEM OSTENC, 142.
GUILLEM PAU, 139.
GUILLEM PERE, 13, 30, 36, 75, 212, 227, 242, 244.
GUILLEM PERE DE LLADRERA, germà de Ramon Adalbert i Berenguer, 240.
GUILLEM PERE DE SAGRERA, pare de Berenguer, 244.
GUILLEM PERE, diaca, 123.
GUILLEM PERE, espòs de Jordana, pare de Pere Guillem, Bernat, Arnau, Guillem i Berenguer, 201.
GUILLEM PERE, gendre d'Arnau Isarn, 24.
GUILLEM PERE, pare de Bernat Pere, 88.
GUILLEM PICÓ, 172.
GUILLEM PISTÓ, 203.
GUILLEM PONÇ, 100, 208.
GUILLEM PONÇ DE PALOL, fill de Bota, 71.
GUILLEM PONÇ DE PALOL, germà d'Albert i fill d'Ermesèn, 38.
GUILLEM PONÇ DE SANT MAURICI, 83.

GUILLEM PONÇ, espòs de Guisla, pare d'Arnau Guillem i Ramon, 37.
GUILLEM PONÇ, fill de Ponç Guillem i Ermesèn, germà d'Albert, nét de Prima, 263.
GUILLEM PONÇ, fill de Ponç Guillem, pare de Ponç de Palol, Arnau, Ramon i Bernat, 226.
GUILLEM PONÇ, prevere, 148.
GUILLEM RADULF, 24.
GUILLEM RAMON, 7, 19, 25, 26, 28, 52, 91, 113, 222.
GUILLEM RAMON, bretó, 76.
GUILLEM RAMON DE BORGONYÀ, 31.
GUILLEM RAMON DE FARNERS, 100.
GUILLEM RAMON DE GIRONELLA, 107.
GUILLEM RAMON DE MAL ANY, 222.
GUILLEM RAMON DE PAU, 141.
GUILLEM RAMON DE PEDRET, 140.
GUILLEM RAMON DE PEDRINYÀ, 211.
GUILLEM RAMON DEL MONT, 242.
GUILLEM RAMON DEL TERRI, 32.
GUILLEM RAMON, espòs de Nèvia, pare de Ramon i Guillem, 200.
GUILLEM RAMON, ferrer, 220.
GUILLEM RAMON, fill d'Adaled, 55.
GUILLEM RAMON, fill de Ramon Ollomar i Belleta i germà de Bufa, 1.
GUILLEM RAMON, germà del sagristà Ramon Guillem i de Pere Guillem, 32.
GUILLEM RAMON, militar, 57.
GUILLEM RAMON, nebot del bisbe Berenguer de Girona, 124.
GUILLEM RAMON, pare d'Engilsta, Masenda, Ermesèn, tiet de Gaucefred i avi de Gerall, 30.
GUILLEM RAMON, possible germà de Berenguer Ramon, 201.
GUILLEM RAMON, roig, 91.
GUILLEM RAMON, prevere, 58.
GUILLEM RAMON, senescal, 6, 18, 27, 38, 30.
GUILLEM RAMON BATEJAT, 142.
GUILLEM RAMON DAPIFER, 174, 179, 228.
GUILLEM RENALL, gendre de Vaslí, 136.
GUILLEM RIBABALL, 96.
GUILLEM RODBALL, 100, 215.
GUILLEM RODBALL, fill de Rodball, germà de Ledgarda, cunyat de Miró Bonfill, 99.
GUILLEM RODBALL, prevere, 76, 89, 133.
GUILLEM ROIG, espòs de Beatriu, pare de Guillem i Arnau, 150.
GUILLEM ROTLLAN, 55, 197.
GUILLEM RÚSTIC, 41.
GUILLEM SABARIC, 200.
GUILLEM SAC, 200.
GUILLEM SEGARRA, notari substitut del notari de Vidreres Pere de Ripoll, 199.
GUILLEM SEGUER, 129.
GUILLEM SINDREU, germà d'Arnau Sindreu, 100.
GUILLEM SENIOFRED, 53, 140.
GUILLEM SENIOFRED DE [PAI], 41.
GUILLEM SENIOFRED, germà de Ramon i del clergue Guillem Bernat, 133.
GUILLEM SENIOFRED, pare de Berenguer, 141.
GUILLEM SERRA, 176.

GUILLEM SUNYER, 33, 35, 53.
GUILLEM SUNYER, diaca, 41.
GUILLEM TERRIOLA, 126.
GUILLEM TUNSI, 215.
GUILLEM UMBERT, 201, 230, 258.
GUILLEM UMBERT, germà del bisbe Bernat de Girona, 51.
GUILLEM UMBERT, nebot del bisbe Bernat de Girona, 40, 51.
GUILLEM UMBERT, nebot de Rimbau de Basella, 183.
GUILLEM VICENÇ, 210, 215.
GUILLEM VIVES, 244.
GUILLEM, Andreu: 123.
GUILLEM ARNAU: 5, 9, 10, 11, 16, 18, 24, 37, 138, 149, 151, 153, 189, 191, 225.
GUILLEM DE CABANELLES, Arnau: 57.
GUILLEM DE CARTELLÀ, Arnau: 38, 40, 51, 73, 129.
GUILLEM, BERENGUER: 16, 32, 39, 149, 151, 152, 153, 154, 161,172, 195.
GUILLEM DE CASTELLAR, Berenguer: 54, 200.
GUILLEM DE CELRÀ, Berenguer: 162.
GUILLEM DE CLUSA, Berenguer: 120.
GUILLEM, Bernat: 29, 108, 147, 194, 232.
GUILLEM D'AIGUAVIVA, Bernat: 129.
GUILLEM DE LLUÇÀ, Bernat: 228.
GUILLEM DE MONTESQUIU, Bernat: 141.
GUILLEM DE SANT MARTÍ VELL, Bernat: 198.
GUILLEM DE VALL GUARNERA, Bernat: 140.
GUILLEM POCH, Bernat: 125.
GUILLEM, Bonfill: 7, 224.
GUILLEM DE PÚBOL, Bonfill: 107.
GUILLEM, Gaucbert: 60, 61, 127, 183, 219.
GUILLEM DE VULPELLAC, Gaucbert: 108, 211, 212, 228.
GUILLEM, Gaucfred: 11, 30.
GUILLEM, Gerall: 35.
GUILLEM DE CORNELLÀ, Gaucfred: 22.
GUILLEM DE MONTPALAU, Guillem: 163.
GUILLEM, Guillem: 179.
GUILLEM DE VULPELLAC, Jacob: 224.
GUILLEM, Pere: 5, 12, 20, 21, 29, 32, 33, 92, 99, 102, 103, 104, 106, 107, 110, 117, 121, 133, 141, 142, 149, 151, 152, 153, 154, 156, 161, 167, 169, 172, 173, 178, 201, 227, 242.
GUILLEM DE PALOL, Ponç: 18.
GUILLEM DE RUPIÀ, Pere: 140.
GUILLEM, Ponç: 30, 37, 64, 115, 226, 262, 263, 265, 273.
GUILLEM DE TORROELLA, Ponç: 141.
GUILLEM, Ramon: 2, 29, 46, 113, 141, 183, 184, 232.
GUILLEM DE CAGALELLA, Ramon: 38.
GUILLEM DE TEIÀ, Ramon: 79.
GUILLEM, Ramon: 18, 27, 32, 35, 149, 163, 206.
GUILLEM, Ricard: 174.
GUILLEM, Rotllan: 35.
GUINALL, Pere: 244.
GUINARD, 200.

GUISALEC, 244.
GUISLA, 133, 265.
GUISLA, esposa de Barnés, 111.
GUISLA, esposa de Bernat Isoard, 91.
GUISLA, esposa de Guillem Ademar, mare de Sicards i Ramon, 202.
GUISLA, esposa de Joan Mascarell, 43, 103.
GUISLA, esposa de Pere Calvó, nora de Joan, 88.
GUISLA, esposa de Pere Cavador, 142.
GUISLA, esposa de Ramon, cunyada de Bernat, Gerall i Ponç, possible mare de Bernat, Ricsenda i Berenguera, 239.239.
GUISLA, filla de Pere Ramon, germana d'Esteve, Bernat, Pere, Fresca, Berenguer, Arnau, Flandina, Jordana, Guillem i Ademar, 222.
GUISLA, germana d'Albert i filla de Gaucfred Bernat, 10, 16.
GUISLA, filla de Maiassenda, 11.
GUISLA, mare de Gaucfred, Berenguer, Ramon i Guillem, 68.
GUISLA, mare de Guillem, Arnau i Berenguer, 155.
GUISLA, mare de Pere Ponç, 261.
GUISLA, neboda d'Em anomenada Roca, 50.
GUISLA, possible néta d'Em anomenada Roca, 48, 49.
GUITART, prevere, 5.
GUITART ARNAU, tiet de Flandina, 231.
GUITART JOAN, 96.
GUITART, Gaucfred: 32.
GUITART, Pere: 35, 155.
GUIXÀ, Ademar de: 221.
GUÍXOLS, Abat de, 215.
GUÍXOLS, monestir, 213.
GUÍXOLS, Berenguer: 254.
GUÍXOLS, Esteve Nat de Déu: 39.
GUÍXOLS, Sant Feliu de: 174, 183, 215.

H
HEURA, Pere de: 251.
HISPÀNIA, 174.
HOMDEDÉU, diaca i escrivent: 174.
HORT DELS GRECS, Arnau Seniofred de: 216.
HORTS, Arnau: 154.
HORTS, Sant Cristófor de: 160.
HOSPITAL, 239.
HOSPITAL DE GIRONA, 10, 16.
HOSPITAL DE JERUSALEM, 133, 174, 183, 193, 195, 200, 215, 220, 222, 242, 243, 252.
HOSPITAL, Guillem de: 183.
HOSTALRIC, castell, 183.
HOSTALRIC, Berenguer d'Om: 23.
HOSTOLES, Bernat de: 107, 139, 146, 148, 173, 195, 208, 213, 248.
HOSTOLES, Galceran de: 73.
HOSTOLES, Pere de: 146.
HOSTOLES, Ramon de: 145.
HUG, 155.

HUG, fill de Berenguer de Santa Margarida, germà d'Arnau Ramon, 271.
HUG, pare del comte Ponç Hug d'Empúries, 140, 141.
HUG, Bernat: 164, 200.
HUG, Guillem: 222.
HUG DE FARES, Guillem: 63.
HUG, Pere: 35.
HUG, Ponç: 140, 141, 269.
HUG, Ramon: 40, 51, 65.
HUGA, 255.

I
IACHINS, camp, 244.
INFERN, 41, 64.
IOCHET, Ramon: 67.
ISARN, 10, 66, 75.
ISARN DE PUIG, 244.
ISARN BESADONES, 29.
ISARN SENIOFRED, 40, 51.
ISARN, Amat: 66.
ISARN, Arnau: 24, 133.
ISARN, Bernat: 139.
ISARN, Bremon: 113.
ISARN, Guillem: 35.
ISARN, Pere: 142, 242.
ISARN, Ramon: 147, 200, 205, 215, 248.
ISARN DE TALLADA, Ramon: 115.
ISOARD, Bernat: 91.
ISOARD, Gerall: 91.
ISÒVOL, vil·la, 174.
IUNNIANT, vil·la, 5.

J
JACOB GUILLEM DE VULPELLAC, 224.
JAFRE, Ramon Berenguer de: 80, 128.
JAFRE, Sant Martí de: 239.
JERUSALEM, 40, 62, 231.
JERUSALEM, camí, 3, 51.
JERUSALEM, cavalleria de: 174, 195, 200, 215, 242, 252.
JERUSALEM, Hospital de: 133, 174, 183, 193, 195, 200, 215, 220, 222, 242, 243, 252.
JERUSALEM, Sant Hospital de: 201.
JERUSALEM, Sant Sepulcre de: 124, 195.
JERUSALEM, temple de: 222.
JESUCRIST, 72.
JOAN, 91, 95.
JOAN ANOMENAT MASCARELL, 13.
JOAN, cabiscol, 124.
JOAN, cardenal de la Santa Església Romana, bibliotecari i escrivent, 72.
JOAN, clergue, 172, 195.
JOAN DE CARTELLÀ, 62.
JOAN DE GRANDILARS, 101.

JOAN DE LA VALL, 250.
JOAN DE SANT FELIU, 229.
JOAN DE VERDAGUER, 192.
JOAN DE VIL·LA SOBIRANA, 247.
JOAN, diaca, 39.
JOAN, escrivent, 45, 222.
JOAN, fill d'Arnau, 233.
JOAN, fill de Berenguer Guillem i Estefania, germà de Pere, 153, 161.
JOAN, fill de Pere Batejat, germà de Berenguer i cunyat de Clareta, 95.
JOAN, ardiaca i escrivent, 148.
JOAN, hospitaler.
JOAN, monjo, 234.
JOAN, pare de Pere Calvó i sogre de Guisla, 88.
JOAN, prevere, 84, 109, 215.
JOAN, prevere de Sant Miquel, 215.
JOAN, prevere i escrivent, 8, 78, 115.
JOAN, prevere, monjo i escrivent, 158.
JOAN, prior de Santa Maria de Cervià. 191.
JOAN, prior de Santa Maria de Lladó, 56.
JOAN, successor del cabiscol Ponç, 109.
JOAN AGEMAL, 222.
JOAN ARNAU, espòs de Peronella i possible germà d'Arnau Taiant, 93
JOAN BUFÓ, 193.
JOAN CAPELL, 2.
JOAN CREBAD, 114, 134.
JOAN ESTEVE, 18.
JOAN FERRER, fill de Flandina, germà de Berenguer, nebot d'Oriola, 231.
JOAN GERALL, 96, 164, 232.
JOAN GOSTA, 44.
JOAN MASCARELL, 104.
JOAN MASCARELL, espòs de Guisla, 43, 103.
JOAN MATEU, 187.
JOAN OLIBA, 45.
JOAN ORIOL, 158.
JOAN PERE, 41.
JOAN PONÇ, 48, 49, 50, 114, 134.
JOAN RAMON, 10, 16.
JOAN RAMON, clergue, 76, 85, 86.
JOAN RAMON, espòs d'Ermengarda, 21.
JOAN SENIOFRED, 187.
JOAN SUNYER, 29.
JOAN, Arnau: prevere i sagristà, 32, 47, 63, 65, 68, 69, 70, 71, 74, 78, 81, 89, 99, 105, 110, 111, 117, 118, 119, 133, 169, 171, 177, 178, 196, 198, 200, 205 208, 211, 216, 221, 227, 237, 248, 249, 253, 270.
JOAN, Berenguer: 33.
JOAN, Bernat: 54, 158, 221, 246, 249, 273.
JOAN DE SALES, Bernat: 222.
JOAN, Guillem: 136.
JOAN, Guitart: 96.
JOAN, Pere: 59, 76, 99, 210, 215.

JOAN, Ramon: 183.
JOANA, esposa de Pere Sanç, 138.
JOER, Ramon: 225.
JONQUER, 247.
JONQUER, el, 187.
JORDÀ, Guillem: 217, 253.
JORDANA, 255.
JORDANA, esposa d'Arnau Pellicer, 114.
JORDANA, esposa de Berenguer, mare de Saurina, Alamana i Berenguera, 243.
JORDANA, esposa de Guillem Pere, mare de Pere Guillem, Bernat, Arnau, Guillem i Berenguer, 201.
JORDANA, filla de Pere Ramon, germana d'Esteve, Bernat, Pere, Fresca, Berenguer, Arnau, Flandina, Guisla, Guillem i Ademar, 222.
JORDANA, mare de Berenguera, germana de Saurina i Alamana, 249.
JORDANA, mare de Gerall, 101.
JORDI, 56.
JORDI, prevere, 56.
JOUS, els, 93.
JOVELL, bord de: 217.
JOVER, 30.
JUDES ESCARIOT, 41.
JULIÀ, Guillem: 123, 125.
JULIÀ, Pere: 113.
JUIÀ, 197.
JUIÀ, alou, 215.
JUIÀ, castell, 60, 61.
JUIÀ, fortalesa, 259.
JUIÀ, Arnau Bernat de: 107.
JUIÀ, Ramon de: 122.
JUIÀ, Santa Maria de: 133.
JUIÀ, Sant Pere de: parròquia, 71.
JULIÀ, prevere, 55, 91.
JULIÀ, sacerdot, 55.
JUSCAFRED, Arnau: 187.
JUSCAFRED DE COLLBOSÓ, Pere: 183.

K
KAKAUADIS, parròquia, 57.

L
L'AMETLLER, 215.
L'ARENY, Arnau Bernat de: 55.
LA BISBAL, 1.
LA BISBAL, Santa Maria de: 33, 40, 51, 129, 211, 213, 219, 233, 255.
LA BURGADA, 152, 154, 167.
LA CLEDELA, mas, 100.
LA CLOSELLA, alou, 33.
LA CLUSA, Sant Miquel de: 108.
LA COMA, 59.
LA COSTA, Sant Martí de: 29, 94, 109, 124.

LA CROSA, coromina, 10, 16, 100.
L'ESTANYET, 41.
LA GARRIGA, Berenguer de: 141.
LA GRASSA, Berenguer: 39.
LA GRASSA, Santa Maria de la: 174.
LA GUÀRDIA, camp, 118.
LA GUÀRDIA, Sant Miquel de la: 55.
LA GUARGA, 78.
LA LEDELLA, 78.
LA LLACUNA, Gerall de: 88.
LA LLACUNA, Pere de: 143.
LA MASSANA, 184.
LA PERA, 78.
LA PERA, alou, 91.
LA RIBA, mas, 56.
LA RIERA, 24.
LA ROBIETA, 78.
LA ROVIROLA, 66.
LA SERRA, 108.
LA SERRA, Arnau Gaucfred de: 55.
LA SEU DE GIRONA, 7, 39, 158.
LA SEU DE GIRONA, alou, 244.
LA SEU DE VIC, Sant Pere de: 40, 51.
LA SEU, Arnau: 245.
LA SEU DE GIRONA, Arnau Joan: 169, 196, 270.
LA SEU DE GIRONA, Bernat de Farners: 244.
LA SEU DE GIRONA, Ramon Guadamir: 270.
LA SUREDA, 44.
LATERÀ, 72.
LA TERRA, 247.
LA TORENA, 212.
LA VALL, Joan de: 250.
LAVANT, Petra: 97.
LEDELLA, la, 78.
LEDGARDA, filla d'Arnau Isarn, germana d'Adaled (?) i Estefania, 24.
LEDGARDA, filla de Florència, néta de Sanç Fredari, germana de Pere Ferrer, i d'Ermengarda, 66.
LEDGARDA, esposa de Miró Bonfill, 100.
LEDGARDA, esposa de Miró Bonfill d'Estanyol, 92.
LEDGARDA, esposa de Miró Bonfill, filla de Rodball, germana de Guillem Rodball, 99
LES ÀGUEDES (O AGUDES), 35.
LES ALZINES, camp, 108.
LES BRUGUERES, 67.
LES BRUGUEROLES, 10, 16.
LES COMES, 93.
LES COROMINES, 67.
LES FONTS, alou, 32, 129.
LES FONTS, església, 32.
LES FONTS, Sant Joan: 32.

LES PRESES, alou i església, 129.
LES PRESES, Sant Pere de: 98.
LES TRIES, 235.
LETABUND, xantre, 105.
LETERI, prevere i escrivent, 26, 49, 103, 136.
LICHINS, 244.
LIGA (LIGUA), fill de Neus i espòs d'Adaled, 2.
LLABIÀ, Sant Romà de: 166.
LLACUNA, Gerall de la: 88.
LLACUNA, Pere de la: 143.
LLADÓ, Arnau: 132.
LLADÓ, Berenguer Ramon de: 56.
LLADÓ, Bernat de: 244.
LLADÓ, Gerall: 120.
LLADÓ, Joan: 56.
LLADÓ, Sant Cebrià: 3.
LLADÓ, Sant Feliu de: 39, 120.
LLADÓ, Santa Maria de: 32, 39, 55, 84, 120, 133, 222, 252.
LLADRERA, Arnau Adalbert de: 74.
LLADRERA, Guillem Pere de: 240.
LLAGOSTERA, 174.
LLAGOSTERA, Berenguer de: 163.
LLAMBILLES, alou, 32.
LLAMBILLES, parròquia, 18.
LLAMBILLES, vil·la, 18.
LLAMBILLES, Berenguer Batlle de: 54.
LLAMBILLES, Bernat de-, 154.
LLAMBILLES, Sant Cristófor de: 38, 44, 54.
LLAMPAIES, església, 260.
LLAMPAIES, Ponç de: 232.
LLANARS, 174.
LLANARS, Berenguer de: 244.
LLANERES, parròquia, 33.
LLANERES, Pere de: 238.
LLANERES, Sant Martí: 1.
LLAURÓ, 247.
LLEBRERS, 30.
LLEBRERS, feu, 145.
LLÈMENA, riu, 146.
LLÈMENA, Sant Martí de: 106, 135, 170, 171.
LLERS, Arnau de: 93, 138, 140, 156.
LLERS, Arnau Gaucfred de: 133, 156.
LLERS, Berenguer de: 156.
LLOBERA, vall: 30.
LLOBET, Guillem: 44, 184, 222.
LLOBET, Pere: 125.
LLOBET, Ramon: 108.
LLOBREGA, font, 244.
LLOBREGAT, 183.
LLOFRIU, 108.

LLOFRIU, Sant Fruitós de: 108.
LLOMBARD DE SERRA, Arnau: 222.
LLORÀ, 2.
LLORÀ, Guillem de: 186.
LLORÀ, Oliver de: 200, 213.
LLORÀ, Ramon de: 186.
LLORENÇ, 155.
LLORENÇ, clergue, 193.
LLORENÇ, prevere de Fornells, 244.
LLORET, 10, 16, 100.
LLORET, castell, 10, 16, 40, 51.
LLORET, vil·la, 78.
LLORET, Dalmau anomenat de: 251.
LLORET, Guillem de: 122.
LLORET, Sant Romà de: 251.
LLUÇÀ, Bernat de: 140.
LLUÍS, rei de França, 87.
LOMAR, alou, 55.
LOMBARD, Martí: 142.
LORDÀ, 32.
LORECÀ (LLORÀ?), Bernat DE: 222.

M
MACOT, 247.
MACOT, espòs de Flandina, pare de Guillem, 45.
MAÇANET, 10, 16.
MADREMANYA, 32.
MADREMANYA, església, 3.
MADRENCS, Bertran de: 244.
MADRENCS, Guillem Miró de: 244.
MAIÀ, 174.
MAIÀ, Arnau de: 58.
MAIÀ, Sant Vicenç de: 222.
MAIASSENDA, 149, 151.
MAIASSENDA, esposa de Guillem Bernat, mare d'Ermesèn, 89.
MAIASSENDA, mare de Guisla, 11.
MALACARA, 174.
MALANY, Guillem Ramon de: 222.
MALATOSCA, 98.
MALLORCA, 163, 179.
MALPÀS, Guillem de: 58, 222.
MALUER, 108.
MANLLEU, Santa Maria de: 55.
MANRESA, 174.
MANRESA (demarcació comtal), 174.
MANUEL, prat, 183.
MANUÍ, Guillem: 230.
MAR (MARÍTIM), Mata de: 10, 16.
MAR, Sant Pol de: 40, 51, 174.
MARA, Bernat de: 204.

MARÇÀ, alou, 183.
MARCÓ, 133.
MARGARIDA, mare de Guillem de Rupià, 176.
MARÍ, prevere, 91.
MARIA, 138, 155.
MARIA, esposa d'Arnau, 167.
MARIA, esposa d'Arnau Seniofred de l'Hort dels Grecs, 216.
MARIA, esposa de Berenguer, 197.
MARIA, esposa de Berenguer Gaucfred, 196.
MARIA, esposa de Guillem Gaucbert, 43.
MARIA, esposa de Pere Gaucbert, 13.
MARIA, esposa de Pere Rodger, 36.
MARIA, esposa de Ponç de Santa Eugènia (i mare de Pere?), 204.
MARIA, esposa de Ramon, nora de Beleces, cunyada de Gaucfred i Guillelma, 192.
MARIA, filla d'Adaled Bernat, germana de Ramon, Guillem i Adaled, 194.
MARIA, filla d'Estefania, 24.
MARIA, filla de Vicenç i Rodlén, 67.
MARIA, germana del prevere Berenguer Guillem, 195.
MARIA, Mare de Déu, 41.
MARIA, Verge, 66.
MARINA, vall, 10, 16.
MARQUÈS, canonge de Girona, 122.
MARROC, camp, 244.
MARROC, mas, 244
MARTÍ, 134.
MARTÍ, monjo de Santa Maria de Cervià, 191.
MARTÍ, prevere, 91.
MARTÍ LOMBARD, 142.
MARTÍ RAMON, germà de Dalmau Ramon, 18.
MARTÍ, Pere: 66,135, 146.
MARTÍ, Ramon: 203.
MARTINA, 209.
MASCARELL, 136, 268.
MASCARELL, Joan: 43, 103, 104.
MASCARELL, Joan anomenat: 13.
MASENDA, filla de Guillem Ramon, 30.
MASSANA, 244.
MASSANA, la, 184.
MASSANA, Arnau de: 244.
MASSANA, Ponç Esteve de: 244.
MASSANET, 252.
MASSANET, Bernat de: 79.
MASSANET, Sant Llorenç de: 23, 165.
MATA, castell, 222.
MATA, terme, 227.
MATA DE MAR (MARÍTIM), 10, 16.
MATA, Ademar de: 208.
MATA, Arnau de: 142.
MATA, Dispòsia de: 256.
MATA, Guillem de: 238.

MATA, Pere Ramon de: 63.
MATA, Sant Andreu de: 222.
MATA, Sant Joan de: 238.
MATAMORS, riu, 177.
MATAMORS, torrent, 67.
MATARÓ, alou, 40, 51.
MATELA, Santa Coloma de: 28.
MATEU, capellà de Ridaura, 217.
MATEU, Joan: 187.
MATFRED, Dalmau: 187.
MATFRED, Guillem: 7.
MATILLA, esposa de Pere Ramon, 222.
MEDINYÀ, 244.
MEDINYÀ, Ramon Dalmau de: 140, 141, 179.
MELGUR, moneda, 140, 143, 174.
MENA, església, 244.
MENARD (O BÉ AGENARD), fill d'Arnau Guillem de Cartellà, germà de l'abat Berenguer de Sant Feliu (de Girona), Galceran, Pere i Guillem, 129.
MERCADAL, el, 173, 234.
MERCADAL, molí, 200.
MERCADAL, vil·la, 27.
MERCADER, Cervià: 142.
MERCADERA, via, 225.
MERDANÇOL, riu, 102, 177.
MERITABLE, Castellfollit de Riu: 174.
MIGENT, Bec de: 122.
MILAR, Pere de: 182.
MILÍCIA, 209, 239.
MILÍCIA, Bernat de: 207.
MILLERES, Guillem de: 219.
MIQUEL, Berenguer: 191.
MIQUEL, Gaucfred: 165.
MIQUEL, Ramon: 41.
MIRÓ DURAN, 48, 50.
MIRÓ DE MADRENCS, Guillem: 244.
MIRÓ, Ramon: 144, 244.
MIRACULO, Ramon de Pulcro: 10, 16.
MIRÓ, 92.
MIRÓ, diaca i escrivent, 11.
MIRÓ, jutge, 37, 83.
MIRÓ, prevere, 88.
MIRÓ ARLUI (O ALBÍ), sogre d'Ademar, pare d'Ermesèn, avi de Garsinda, 157.
MIRÓ BONFILL, 40, 51.
MIRÓ BONFILL D'ESTANYOL, espòs de Ledgarda, 92.
MIRÓ BONFILL, espòs de Ledgarda, 100.
MIRÓ BONFILL, espòs de Ledgarda, gendre de Rodball, cunyat de Guillem Rodball, 99.
MIRÓ DURAN, 21.
MIRÓ *GUASCHET,* 32.
MIRÓ, Gaucbert: 182.

MIRÓ, Pere: 24, 75, 110, 135, 186, 197.
MIRÓ, Ponç: 10, 16, 41, 45.
MIRÓ, Ramon: 11, 24, 55, 86, 92, 110, 195.
MIRÓ, Ramon: 2, 7 bis, 55, 96.
MIRÓ DE PUJALS, Ramon: 31, 174.
MOCOSA, VALL: 10, 16, 51.
MODAGUERA, mas, 210, 215.
MOIÀ, 174.
MOIÀ, Santa Maria de: 174.
MOIXONS, 222.
MOLLÓ, Santa Cecília de: 222.
MOLAR, 57.
MOLÓ, 226.
MONÀRIA, via, 244.
MONELL, Guillem del: 221.
MOLNELLS, 174.
MONELLS, alou, 224.
MONELLS, castell, 3.
MONELLS, fòrum, 192.
MONELLS, Arnau Blidger de: 233.
MONELLS, Arnau Gaucfred de: 3.
MONELLS, Berenguer de: 124.
MONELLS, Bernat de: 121, 202.
MONELLS, Oleguer de: 107.
MONELLS, Ot de: 219.
MONELLS, Ramon Odeguer de: 121.
MONELLS, vil·la, 158.
MONER, mas, 252.
MONER, Ramon: 186.
MONERS, els, 139.
MONT, Guillem Ramon del: 242.
MONTAGUT, Galceran de: 199.
MONTADELLS, alou, 183.
MONTAGUT, Pere Seniofred de: 32.
MONTCAL (O MONTCALB), 40, 51, 73, 195.
MONTCAL (O MONTCALB), Santa Cecília de: 66.
MONTCORB, 215.
MONTCORB, Berenguer de: 215.
MONTCLÚS, castell, 183.
MONTGRÍ, Torroella de: 265.
MONTE PIUONI, 174.
MONTESIÀ (O MONTELLÀ), 35.
MONTESQUIU, Bernat de: 140.
MONTESQUIU, Bernat Guillem de: 141.
MONT *FONEIAR*, 89.
MONTFULLAR, muntanya, 244.
MONTFULLAR, Odalard: 244.
MONTMAJOR, 174.
MONTPALAU, 174.
MONTPALAU, castell, 183, 258.

MONTPALAU, Guillem Guillem de: 163.
MONT RAS, Vil·la de Torroella de: 122.
MONT RODÓ, feu, 30.
MONT RODÓ, Sant Fruitós de: 23, 99.
MONT ROIG, Galceran de: 45, 156.
MONTSANT, alou, 10, 16, 40, 51.
MONTSENY, 183.
MONTSENY, Sant Julià de: 10, 16, 40, 51.
MONTSENY, Sant Marçal del: 40, 51. 183.
MONTSENY, Sant Marçal superior de: 10, 16.
MONTSENY, Sant Mateu de: 165.
MONTSERRAT, Santa Maria de: 174.
MONTSOLÀ, Mulet de: 244.
MONTSURÍS, Ponç: 101.
MORA, Arnau de: 164.
MORELL, vil·la: 32.
MOREROLES, 35.
MORES, mas, 244.
MORROFRED, Guillem de: 214.
MULET DE MONTSOLÀ, 244.
MULET, Guillem: 270.
MUNT, Sant Llorenç del: 174, 222.
MUR, 215.

N
NADAL (antropònim), 215.
NADAL (festivitat), 31, 105, 155, 169, 186, 194, 244, 248.
NARBONA, Aimeric de: 174.
NARBONA, Ramon de: 33.
NAT DE DÉU, Esteve: 39.
NAVATA, Arnau de: 208, 229, 237, 248.
NAVATA, Berenguer Ramon de: 28.
NAVATA, Guillem Bernat: 39, 70, 216.
NAVATA, Guillem de: 24, 133.
NAVATA, Ramon Adalbert de: 188.
NAVATA, Sant Pere de: 120, 133, 188.
NEGRELLS, vinya, 57.
NERONS, Ramon Berenguer de: 170.
NÈVIA, 153.
NÈVIA, esposa de Guillem Ramon, (mare de Ramon i Guillem?), 200.
NÈVIA, mare de Liga, 2.
NÈVIA, mare de Pere, germana de Berenguer i Arnau Guillem, 151.
NÈVIA, mare de Pere, Guillem i Ramon, 154.
NOU, vilar: 41.
NOVES, Ramon de: 242.
NUGAN, 230.

O
OBTIMIR, Pere: 244.
ODALARD, 100.

ODALARD, batlle de Santa Maria, 92.
ODALARD, ardiaca, 92.
ODALARD, pare d'Estefania, 29.
ODALARD, prevere de Montfullà, 244.
ODALARD, Berenguer: 113.
ODALARD, Guillem: 174.
ODALARD, Pere: 10, 16.
ODALARD, Ramon: 6, 92, 100, 129.
ODEGUER DE MONELLS, Ramon: 121.
ÒDENA, Ramon Dalmau de: 73.
ODESIND (o bé ATESIND), 114
OLLOMAR, Guillem: 1, 19, 33.
OLLOMAR, Ramon: 1, 33.
OLDRIC, Sunyer: 30.
OLEGUER, arquebisbe de Tarragona, 174, 179.
OLEGUER DE MONELLS, 107.
OLEGUER, metropolità de Tarragona, 39, 109.
OLEGUER, canonge de Girona, 81.
OLEGUER, Gaucfred: 148.
OLERS, 101.
OLESA, vil·la, 24.
OLIARDA, filla d'Oliarda, germana de Guillem, 59.
OLIARDA, mare de Guillem i Oliarda, 59.
OLIBA, 41.
OLIBA, Ponç: 41, 64.
OLIBA, 13, 215.
OLIBA, prevere i escrivent, 39, 62.
OLIBA ESTEVE, 52.
OLIBA, Arnau: 24.
OLIBA, Bernat: 155.
OLIBA, Gerall: 25, 26.
OLIBA, Guillem: 20, 85.
OLIBA, Joan: 45.
OLIBA, Pere: 24.
OLIBA, Ponç: 126.
OLIBA, Ramon: 5, 11, 13, 177.
OLIVER, 96, 200, 211.
OLIVER, canonge, 168.
OLIVER, claver, 94.
OLIVER, claver de Santa Maria (de la Seu), 195.
OLIVER, clergue, 94, 95.
OLIVER DE LLORÀ, 200, 213.
OLIVER, mas, 252.
OLIVER, prevere, 89, 94, 133, 138, 171, 173, 177, 191, 195, 208, 229, 237.
OLIVER, sacerdot, 215.
OLIVER, Guillem de: 230.
OLIVERA, clos o tancat, 196.
OLIVERA, mas, 10, 16.
OLIVERA, Arnau de: 244.
OLIVERS, Guillem de: 94, 164.

OLMEDA, 244.
OLOT, parròquia, 98.
OLOT, Sant Esteve de: 82.
OM, coromina, 40, 51.
OM, el, 100.
OM, terra de, 58.
OM, Berenguer de: 23.
OM, Santa Maria de: 28.
ONYAR, riu, 79, 95, 100, 111, 164.
ONYAR, areny de: 7 BIS.
ORDIS, canònica, 145.
ORDIS, Sant Julià de: 57, 133.
ORIOL, puig, 100.
ORIOL, Bernat: 191.
ORIOL, Joan: 158.
ORIOL, Pere: 92, 99.
ORIOLA, tia materna de Joan Ferrer, 231.
ORRIOLS, Pere de: 233.
ORSAVINYÀ, alou, 10, 16, 40, 51.
ORSINYÀ, Sant Fruitós de: 222.
OSONA, alou, 183.
OSONA (demarcació comtal), 23, 130, 174.
OSONA (demarcació episcopal), 72, 120, 174.
OSONA, Ramon bisbe de: 174, 179.
OSTENC, Guillem: 142.
OT, antic bisbe de Girona, 78.
OT, sotsdiaca, 115.
OT DE MONELLS, 219.
OT, Arnau: 83.
OT, Berenguer: 10, 16.
OT, Ponç: 40, 51.
OT, Ponç: 10, 16.
OT, Ramon: 21, 25, 26, 48, 49, 50.
OT, Umbert: 10, 16.
OZÉ, camp, 230.

P
PABA, Ramon de: 200.
PAGÀ, espòs d'Adaled, pare de Guillem, germà de Ferragut, 111.
[PAI], Guillem Seniofred de: 41.
PALA[ ]OL, Sant Martí de: 222.
PALACALS, Ramon Bernat de: 127.
PALAFOLLS, alou, 180.
PALAFOLLS, Berenguer de: 163, 228.
PALAFOLLS, Berenguer de: 179.
PALAFOLLS, Ramon Esteve de: 89.
PALAFOLLS, Sant Genís de: 165.
PALAFRUGELL, 174.
[PALA]FRUGELL, mas, 29.
PALAU, honor, 95.

PALAU, Pere de: 215.
PALAU, Pere Bernat DE: 60, 61, 90.
PALAU, Ramon de: escrivent, 207.
PALEIS, castell, 183.
PALEIS, Sant Pere de: 183.
PALERA, Arnau Gaucfred de: 75, 91.
PALERA, Sant Sepulcre de: 91, 133.
PALOL (DE REVARDIT), 67.
PALOL, Berenguer de: 246, 249.
PALOL, Bernat de: 122, 201.
PALOL, Dalmau de: 122.
PALOL, Guillem de: 226.
PALOL, Guillem prevere de: 242.
PALOL, Guillem Ponç de: 38, 71.
PALOL, Ponç de: 226.
PALOL, Ponç Guillem de: 18.
PALOL, Ramon de: 226.
PALOLA, filla de Guillem de Begur i Garsèn, nét de Palola, germà de Ramon, Guillem, Guillelma, Beatriu, Adaled, Berenguera i Garsèn, 122.
PALOLA, mare de Guillem de Begur, sogra de Garsèn, àvia de Guillem, Ramon, Guillelma, Beatriu, Adaled, Berenguera, Palola i Garsèn, 122.
PALS, Bernat prevere de: 122.
PANEDES, 183.
PAPA (càrrec), 174.
PARABOLIS, Pere Ramon anomenat Cap: 157.
PARADOR, Guilabert: 134.
PARDINES, Rodger, prior de Santa Maria de Puig: 42.
PARDINES, Santa Maria de la vil·la de Puig: 42.
PARET ALTA, mas, 29.
PARET ALTA, Berenguer Artau de: 170.
PARET RUFÍ, 206, 272.
PARET RUFÍ, Sant Feliu de: 236.
PARETS, molí, 133.
PARETS, Guillem de: 185.
PARETS, Santa Llogaia de: 24, 70, 75, 133.
PARFELL, Belli: 76.
PARLAVÀ, 133.
PARLAVÀ, Berenguer Gaucbert de: 28.
PARLAVÀ, Sant Feliu de: 28.
PASQUA, 18, 140, 214.
PASQUAL (PAPA), 72.
PASQUAL, Bernat: 210, 215.
PASQUAL, Pere: 215.
PAU, apòstol, 41, 70, 77.
PAU, Guillem: 139.
PAU, Guillem Ramon: 141.
PAU, Pere: 203, 244.
PÈCOL DE CELRÀ, Bernat: 192.
PEDIÀ, 174.
PEDRET, riu, 100.

PEDRET, vil·la, 41, 64.
PEDRET, Pere: 41, 64.
PEDRET, Pere Ramon de: 140, 141.
PEDRET, Ponç: 88.
PEDRET, Sant Esteve de, 41, 64, 88, 143, 183.
PEDRINYÀ, Guillem Ramon de: 211.
PELA, germà de Bertran i Guillem Guillem, 179.
PELACALBS, 183.
PELAI, 111.
PELL DE BOC, 108.
PELLICER, 100.
PELLICER, Adalbert: 57.
PELLICER, Arnau: 25, 26, 114.
PELLICER, Bernat: 197.
PELLICER, Gaucfred: 34.
PELLICER, Pere: 7.
PENITENT, Sant Sebastià, 174.
PENTECOSTA, festivitat, 211, 213, 260.
PERA, la, 78.
PERA, la, alou, 91.
PERA, vil·la, 78.
PERA, Arnau Amat de: 3.
PERA, Bernat Arnau de: 128.
PERA, Ponç Arnau de: 128.
PERALADA (demarcació), 174.
PERALADA (denominació comtal), 88, 247.
PERALADA, mercat, 140.
PERALADA, mesura de, 158.
PERALADA, Berenguer de: 85, 86.
PERALADA, Sant Martí de: 193.
PERALTA, Guillem de: 264.
PERAPERTÚS (demarcació), 174.
PERATALLADA, 122.
PERATALLADA, Dalmau de: 140, 141.
PERATALLADA, Dalmau de: 220.
PERATALLADA, Dalmau de: 212, 224.
PERATALLADA, Dalmau Bernat de: 60.
PERATALLADA, Gaucbert de: 115.
PERATALLADA, Guillem de: 224.
PERATALLADA, Rotllan de: 212.
PERDUTS, alou, 10, 16, 40, 51, 255.
PERE, 2, 13, 58, 101, 152, 203, 210, 215, 218, 244, 268.
PERE, abat de l'església de Vilabertran i ardiaca de Girona, 107.
PERE, afillat de Pere Ameli, 215.
PERE, apòstol, 41, 70, 77.
PERE, ardiaca de Barcelona, 228
PERE, batlle de Bàscara, germà d'Arnau, 221.
PERE, bisbe de Girona, 40.
PERE, cabiscol, 32.
PERE, cabiscol i jutge, 28, 29, 270.

PERE, cabiscol, jutge i escrivent, 16.
PERE, capellà de Sant Esteve de Pedret, 41, 64.
PERE, capellà de Santa Maria d'Ullà, 81.
PERE, claver, 55.
PERE, claver de Santa Maria (de Girona), 195.
PERE, clergue, 94, 234.
PERE, clergue de Celrà, fill de Bernat Guillem Poc, 125.
PERE, clergue de Riba, 252.
PERE D'ARQUES, 250.
PERE DE BELL-LLOC, 140.
PERE DE CAMPÍ, 244
PERE DE CANAPOST, 238.
PERE DE CASTELLÓ, escrivent, 34.
PERE D'*EXUNCULO*, germà del clergue i canonge de Sant Feliu Ramon d'*Exunculo*, de Berenguer, nét de Pere Ramon, 236.
PERE DE GIRONELLA, 210.
PERE DE LA LLACUNA, 143.
PERE DE L'HEURA, 251.
PERE D'HOSTOLES, diaca, 146.
PERE DE LLANERES, 238.
PERE DE MILARS, diaca, 182.
PERE D'ORRIOLS, 233.
PERE DE PALAU, 215.
PERE DE PUIG, 253.
PERE DE PUJOL, 58.
PERE DE QUERALT, fill de Ponça, 199.
PERE DE RIPOLL, notari de Vidreres, 199.
PERE DE SALA, prior de Flix i oficial del bisbe de Girona, escrivent, 204.
PERE DE SALT, 244.
PERE DE SANT ANTONI, ajudant de notari, 23.
PERE DE SANT JOAN, notari, 115.
PERE DE SANT LLORENÇ, 204, 251.
PERE DE SANT ROMÀ, 201.
PERE DE SANT ROMÀ, hospitaler, 183.
PERE DE SERRA, 222.
PERE DE SOLAR, 244.
PERE DE TORROELLA, 122, 140, 141.
PERE DE TRULL, tiet d'Arnau, 132.
PERE DE VILADAMAT, 140.
PERE DE VILAFRESER, 252.
PERE DE VILAROJA, germà de Berenguer, 137.
PERE DE VILOPRIU, fill de Garsèn, 176.
PERE, diaca, 68, 92, 125, 208.
PERE, diaca i escrivent, 5, 46, 47, 134, 163, 164, 170, 171, 173, 176, 178, 188, 189, 190, 194, 195, 198, 236.
PERE, escrivent, 94, 195, 215, 234.
PERE, espòs d'Alaida, 248.
PERE, fill d'Arnau de Massana, germà de Guillem, 244.
PERE, fill d'Arnau Guillem de Cartellà, germà de l'abat Berenguer de Sant Feliu (de Girona), Galceran, Menard (o bé Agenard) i Guillem, 129

PERE, fill d'Arseni, germà de Bernat, Guillem, Ramon, Berenguer i Arnau, 12.
PERE, fill de Berenguer Guillem i Estefania, germà de Joan, 153, 161.
PERE, fill de Berenguer Guillem, i Estefania, nebot d'Arnau, 152.
PERE, fill de Bernat Ponç i Pere, 272.
PERE, fill de Bernat Ramon de Mata, 65.
PERE, fill de Bonadona, germà de Ramon, 197.
PERE, fill de Castelló, germà d'Arnau, 207.
PERE, fill d'Ermengarda, pare de Pere, 206.
PERE, fill d'Estefania, germà de Berenguer, Ramon i Arnau, 172.
PERE, fill de Guillem Adaolf i Gila, germà d'Arnau, 57.
PERE, fill de Neus, germà de Guillem i Ramon, 154.
PERE, fill de Neus, nebot de Berenguer i Arnau Guillem, 151.
PERE, fill de Pere, nét d'Ermengarda, 206.
PERE, fill de Pere Guillem i Guillelma, nebot de Berenguer, 242.
PERE, fill de Pere Ramon, germà d'Esteve, Bernat, Fresca, Berenguer, Arnau, Flandina, Jordana, Guisla, Guillem i Ademar, 222.
PERE, fill de Ponç de Santa Eugènia (i Maria?), 204
PERE, fill de Ramon Arnau d'Anglès, germà de Ramon, Estefania i Flandina, 117.
PERE, germà de Berenguer clergue de Pujals, Guillem i Bernat, 177.
PERE, germà de Berenguer de Camps, 226.
PERE, germà de Bernat, 166.
PERE, germà del clergue Berenguer, de Bernat de Pujals i Guillem, nebot de Guillelma, 214.
PERE, germà del prevere Guillem, 217.
PERE, germà del sagristà Ramon Guillem, 18.
PERE, ardiaca, 138.
PERE, ardiaca i escrivent, 201.
PERE, monjo, 234.
PERE, nebot del prevere Guillem, 217.
PERE, nebot del vescomte Ponç, 130.
PERE, prepòsit de l'església de Sant Feliu de Celrà, 150.
PERE, prevere, 29, 55, 59, 71, 86, 93, 94, 137, 143, 197, 205, 211.
PERE, prevere de l'església de Santa Eulàlia, 184.
PERE, prevere de l'església de Santa Maria d'Ullà, 237.
PERE, prevere i escrivent, 2, 7 bis, 30, 41, 43, 44, 52, 54, 57, 64, 85, 94, 95, 96, 113, 118, 132, 136, 150, 157, 179, 200, 206, 208, 209, 210, 212, 213, 214, 215, 226, 229, 231, 233, 240, 241, 246, 252, 268.
PERE, prior de l'església d'ullà, 208.
PERE, prior de l'església de Santa Maria d'Ullà, 187.
PERE, sacerdot, 51, 55, 94, 95.
PERE, sacerdot, canonge i escrivent, 160.
PERE, sacerdot i escrivent, 51, 175, 221.
PERE, sagristà, 39, 40, 44, 51, 52, 70, 71, 85, 94, 96.
PERE, sagristà i jutge, 51, 55.
PERE, xantre i jutge, 27.
PERE [-NARDI], 204
PERE ADALBERT, 126.
PERE ADALBERT, germà de Guillem, 244.
PERE ADEMAR, germà de Garsèn, 157.
PERE ALAMANY, 211.

PERE ALET, batlle, 55.
PERE AMBLARD, hereu de Berenguer Guillem de Clusa, 120
PERE AMELI, 32, 105, 169, 200, 210.
PERE AMELI, espòs de Bruneta, cunyat de Bru, cunyat del cabiscol Berenguer, oncle d'Arnau, Pere Arnau, Ameli i Pere Ramon, 215.
PERE ANDREU, 41.
PERE ANDREU, clergue, 76.
PERE ANFÚS, 99.
PERE ARDÚS, clergue de Tolló, 76.
PERE ARNAU, 2, 18, 67, 113, 212, 218.
PERE ARNAU, canonge de Girona i prevere, 208.
PERE ARNAU, diaca, 65, 80, 89.
PERE ARNAU, nebot de Pere Ameli, germà d'Arnau, 215.
PERE ARNAU, prevere, 105, 107, 169.
PERE ARNAU, sacerdot, 29.
PERE ARTAU, 123.
PERE BARBA ROSA, 56.
PERE BARÓ, 147, 201.
PERE BATEJAT, pare de Joan, Berenguer i sogre de Clareta, 95.
PERE BERENGUER, 30, 149, 222, 244.
PERE BERENGUER DE BESALÚ, 222.
PERE BERENGUER DE CAMÓS, 242.
PERE BERENGUER DE CAMÓS, germà de Dalmau, 226.
PERE BERNAT, 23, 127, 264, 268.
PERE BERNAT, batlle, 231.
PERE BERNAT, clergue, germà de Guillem Bernat, nebot del clergue Pere Goltred, 227.
PERE BERNAT, corretger, 215.
PERE BERNAT DE PALAU, 60, 61, 90.
PERE BERNAT, espòs d'Adaled, pare de Bernat, Ramon, Anglesa i Adaled, 223.
PERE BERNAT, germà (possible) de Ramon, nebot de Rimbau (de Basella), 254.
PERE BERNAT, nebot d'Arnau Ramon i Ricsenda, 5.
PERE BERNAT, jutge, 16.
PERE BERNAT, sagristà de l'església de Girona, 38.
PERE BERTRAN, 140.
PERE BISBE, 193.
PERE BLIDGER, fill d'Arnau Blidger de Monells i Ermengarda, germà de Guillem Blidger, 233.
PERE BONFILL, 222.
PERE BORD, 92, 100.
PERE BORD, batlle, 230.
PERE BORD, espòs de Ramona, 167.
PERE BORRELL, prevere, 252.
PERE BORRELL, prevere i canonge, 248, 252.
PERE CALVÓ, espòs de Guisla, fill de Joan, 88.
PERE CAPMANY, notari, 40.
PERE CARTELLÀ, 130.
PERE CASTELLÓ, prevere i escrivent, 239.
PERE CAVADOR, espòs de Guisla, 42.
PERE DOMÈNEC, 187.

PERE DOSQUERS, germà de Bernat, Berenguer i Arnau, 58
PERE ENGILBERT, 218.
PERE ERMENGOL, 27.
PERE ERMENGOL, germà de Berenguer Ermengol, 100.
PERE ERMENGOL DE BORRASSÀ, 56.
PERE FERRAN, espòs d'Adaled, 162.
PERE FERRER, fill de Florència, nét de Sanç Fredari, germà d'Ermengarda i Ledgarda, 66.
PERE FORT, 244.
PERE GAUCBERT, 17, 32, 41, 43, 48, 50, 91, 96, 115, 244.
PERE GAUCBERT, espòs de Blanca, 36.
PERE GAUCBERT, espòs de Maria, 13.
PERE GAUCFRED, 41, 143, 191, 230.
PERE GAUCFRED, espòs d'Ermesèn, pare de Gila, sogre de Guillem, 235.
PERE GERALL, 45, 95, 100.
PERE GERALL, espòs de Sicards, pare de Berenguer i Ramon, fill de Gerall, 42.
PERE GERALL, ferrer, 247.
PERE GERALL, fill de Estefania, germà de Ramon Gerall, Berenguer Gerall i Arnau, 178.
PERE GODMAR, 7 bis, 12.
PERE GOLTRED, clergue, tiet del clergue Pere Bernat i de Guillem Bernat, 227.
PERE GUADALL, 18.
PERE GUADAMIR, 92, 212..
PERE GAUCFRED, 56.
PERE GUILABERT, 20.
PERE GUILLEM, 5, 12, 20, 21, 36, 103, 104.
PERE GUILLEM DE RUPIÀ, 140.
PERE GUILLEM, diaca i escrivent, 92.
PERE GUILLEM, espòs de Guillelma, pare de Pere, germà de Berenguer, 242.
PERE GUILLEM, escrivent, 121, 149.
PERE GUILLEM, espòs de Tedelenda, 34.
PERE GUILLEM, fill d'Ermeniarda, germà d'Arnau anomenat Ginyet i de Bernat, 29.
PERE GUILLEM, fill de Guillem Pere i Jordana, germà de Bernat, Arnau, Guillem i Berenguer, 201.
PERE GUILLEM, germà del sagristà Ramon Guillem i de Guillem Ramon, 32.
PERE GUILLEM, nebot polític del clergue Pere Goltred, 227.
PERE GUILLEM, prevere, 133, 173, 178.
PERE GUILLEM, prevere i escrivent, 99, 102, 106, 107, 110, 117, 129, 139, 141, 142, 151, 152, 153, 154, 156, 161, 162, 165, 167, 169, 172.
PERE GUINALL, germà de Bernat Adalbert, 244.
PERE GUITART, 35, 155.
PERE ISARN, 142, 242.
PERE HUG, 35.
PERE JOAN, 59, 76, 99, 210, 215.
PERE JULIÀ, 113.
PERE JUSCAFRED DE COLLBOSÓ, 183.
PERE LLOBET, 125.
PERE MARTÍ, diaca, 145.
PERE MARTÍ, diaca i escrivent, 66, 135, 146.
PEREMIR, Bernat DE: 199.

PERE MIRÓ, 75, 135, 186, 197.
PERE MIRÓ, clergue, 90.
PERE MIRÓ, diaca, 110.
PERE MIRÓ, germà de Ramon Miró, nebot d'Arnau Isarn, 24.
PERE OBTIMIR, 244.
PERE ODALARD, 10, 16.
PERE OLIBA, 24.
PERE ORIOL, 92, 99.
PERE PASQUAL, 215.
PERE PAU, 244.
PERE PAU, germà de Balluí, 203.
PERE PELLICER, 7.
PERE PONÇ, 37, 94, 141, 207, 266.
PERE PONÇ, clergue, 133.
PERE PONÇ DE [ ], 133.
PERE PONÇ DE TORROELLA, 115, 185, 260.
PERE PONÇ D'ULLASTRET, 133.
PERE PONÇ, fill de Guisla, 261.
PERE PONÇ, germà del prevere Arnau i fill de Ponç Oliba, 64.
PERE PONÇ, prevere, 56, 182.
PERE PONÇ, sagristà, 132.
PERE PRIM, capellà, 143.
PERE RAMON, 17, 29, 36, 43, 64, 76, 85, 129, 130, 136, 137, 143, 185, 215, 270.
PERE RAMON, afillat del clergue Joan Ramon, 110.
PERE RAMON, anomenat Cap *Parabolis*, possible espòs de Garsèn, 157.
PERE RAMON, anomenat Vinagre, pare de Guillem Agret, 159.
PERE RAMON, avi del clergue i canonge de Sant Feliu anomenat Ramon d'*Exunculo*, de Pere d'*Exunculo* i Berenguer, 236.
PERE RAMON, capellà, 84, 267.
PERE RAMON, clergue, nebot del clergue Guillem Bernat, 133.
PERE RAMON, espòs d'Ermesèn, 114.
PERE RAMON, espòs de Matilla, pare d'Esteve, Bernat, Pere, Fresca, Berenguer, Arnau, Flandina, Jordana, Guisla, Guillem i Ademar, 222.
PERE RAMON DE CAMP ESTREMER, 28.
PERE RAMON DE MATA, germà de Bernat Ramon, 63.
PERE RAMON DE PEDRET, 140, 141.
PERE RAMON DE ROVIROLA, 66.
PERE RAMON DE SERRA, 28.
PERE RAMON DE VILADAMAT, 23, 79, 130, 140, 141.
PERE RAMON DE VILADEMANY, 179, 226.
PERE RAMON DE VILAVENUT, 243, 249.
PERE RAMON, espòs de Trudgarda, 34.
PERE RAMON, militar, 182.
PERE RAMON, nebot de Pere Ameli, 215.
PERE RAMON, prevere, 86, 103, 242.
PERE RENSI, 28.
PERE RETORNA, 73.
PERE REVELL, 243.
PERE RIMBAU, 222, 256.
PERE RODGER, 13, 115.

PERE RODGER, espòs de Maria, 36.
PERE ROMEI, 202.
PERE ROSSELL, espòs de Guillelma, 203.
PERE RUFÍ, 7 BIS.
PERE SANÇ, espòs de Joana, 138.
PERE SEGIMON, 55, 157.
PERE SEGUER, 5.
PERE SENDRE, escrivent, 219.
PERE SENIOFRED, 94, 100.
PERE SENIOFRED DE MONTAGUT, 32.
PERE SENIOFRED, espòs d'Adaled, 54.
PERE SENIULL, 255.
PERE SELVÀ, 153, 161, 167.
PERE SINDREU, 94, 96, 200, 215.
PERE SINDREU, clergue, 146, 148.
PERE SINDREU, prepòsit de la canònica de Santa Maria de la Seu, 173.
PERE SINDREU, prevere, 70, 81, 94, 139, 171, 198.
PERE SUNYER, 32, 43, 76, 95, 103, 105, 136, 187.
PERE SUNYER, espòs d'Esxiueta, 48, 49, 50.
PERE SUNYER, picapedrer, 142.
PERE SUNYER, prevere, 16.
PERE SUNYER, sacerdot, 16.
PERE TEIXIDOR, 203.
PERE TINIÓS, 102.
PERE TOS, 112.
PERE VENDRELL, 34, 36, 43, 244.
PERE VIDAL, 209.
PERE, Arnau: 106, 227, 253.
PERE DE CISTELLA, Arnau: 56.
PERE, Berenguer: 105, 136, 137, 157, 216, 250.
PERE DE FALGÀS, Berenguer: 163.
PERE DE NERONS, Berenguer: 146.
PERE, Bernat: 5, 23, 88, 135.
PERE DE TRABAIS, Bernat: 140.
PERE Gonbert, 143.
PERE, Guillem: 13, 24, 30, 75, 88, 123, 201, 212, 227, 242, 244.
PERE DE LLADRERA, Guillem: 240.
PERE DE SAGRERA, Guillem: 244.
PERE, Joan: 41.
PERE, Ramon: 21, 24, 33, 93, 234.
PERE BONARDELL, Ramon: 99, 105, 250.
PERE DE BOSQUERONS, Ramon: 170.
PERONELLA, esposa de Joan Arnau i possible cunyada d'Arnau Tallant, 93.
PESCADOR, Sant Pere: 126.
PETRA LAVANT, 97.
PLA, el, 184.
PLA, mas, 200.
PLA DE CASELLES, 12.
PLA DE CORTS, 174, 205.
PLA DE GALLICÀ, 197.

PLANA, vall, 10, 16.
PLANA, Ramon de: 205.
PICÓ, Guillem: 172.
PIERA, 174.
PINEDA, 165.
PINEDA, església, 40, 51, 69, 163.
PINEDA, Santa Maria i Sant Pere de: 179.
PINÓS, Galceran de: 174.
PINÓS, Guillem de: 140.
PINSÀ, castell: 174.
PIPERELL DEUDAT: 270.
PIUONI, monte: 174.
PISTÓ, Guillem: 203.
POC, Bernat Guillem: 125.
PODI, Santa Maria de: 174.
PONÇ, 5, 218, 242.
PONÇ, avi del comte Ponç Hug d'Empúries, 141.
PONÇ, cabiscol, 4, 6, 107, 109, 117, 118, 124.
PONÇ, cabiscol, tiet de Berenguer, Bernat i Albert Amat, 3.
PONÇ, castlà de Montsurís, pare de Gerall, 101.
PONÇ, clergue, 51, 55, 81, 92, 270.
PONÇ, comte, 265.
PONÇ, comte d'Empúries, 130.
PONÇ DE GIRONA, canonge, 127.
PONÇ DE LLAMPAIES, 232.
PONÇ DE PALOL, fill de Guillem Ponç, net de Ponç Guillem, germà d'Arnau, Ramon i Bernat, 226.
PONÇ DE SANT LLORENÇ, 251.
PONÇ DE SANTA EUGÈNIA, espòs de Maria, pare de Pere, 204.
PONÇ D'URGELL, 195.
PONÇ D'URGELL, clergue, 133, 151, 153, 154, 161, 167.
PONÇ D'URGELL, clergue de la Seu de Girona, 149, 152.
PONÇ DE VILAR, 238.
PONÇ, diaca i monjo, 204.
PONÇ, escrivent, 100.
PONÇ, fill de Guillem d'Abadia, 244.
PONÇ, fill del moneder Arnau Ramon, germà d'Eiceta i cunyat de Berenguer Pere, 137.
PONÇ, fill de Pere, 115.
PONÇ, fill del vescomte Gerall Ponç i germà de Bernat, 79.
PONÇ, germà de Ramon, Bernat, Gerall i Ponç, cunyat de Guisla, tiet de Bernat, Ricsenda i Berenguera, 239.
PONÇ, nebot de Garsèn, 157.
PONÇ, prevere, 163.
PONÇ, prevere i escrivent, 90, 203, 220.
PONÇ, prevere, monjo i escrivent, 76, 100, 104.
PONÇ, rector de Sant Esteve de Pedret, 88.
PONÇ, vescomte, espòs de la vescomtessa Sança, tiet de Pere i Ferran, 130.
PONÇ, vescomte, fill de la vescomtessa Elvira, 116.
PONÇ ARNAU, 252.
PONÇ ARNAU DE PERA, 128.

PONÇ BERNAT, 163.
PONÇ BERNAT, fill de Sança, possible pare de Bernat i Guillelma, 230.
PONÇ BERNAT, tiet de Gerall, 238.
PONÇ ESTEVE DE MASSANA, 244.
PONÇ GAUCBERT, 115, 185
PONÇ GERALL, pare del vescomte Gerall, 102.
PONÇ GERALL, vescomte, 258.
PONÇ GUILLEM, 30, 37, 64, 141, 262.
PONÇ GUILLEM, espòs d'Ermeniarda, 115.
PONÇ GUILLEM, fill d'Eliarda, 273.
PONÇ GUILLEM, fill d'Em, pare de Ponç, 265.
PONÇ GUILLEM, fill de Prima, pare de Guillem Ponç i Albert, fills d'Ermesèn, 263.
PONÇ GUILLEM, pare de Guillem Ponç, avi de Ponç de Palol, Arnau, Ramon i Bernat, 226.
PONÇ GUILLEM DE PALOL, pare de Guillem i Albert, 18.
PONÇ GUILLEM DE TORROELLA, 141.
PONÇ HUG, comte d'Empúries, fill d'Hug, 140, 141.
PONÇ HUG, comte d'Empúries, nét de Ponç, 141.
PONÇ HUG, comte d'Empúries, fill de Sança, 269.
PONÇ MIRÓ, 45.
PONÇ MIRÓ, 10, 16, 41.
PONÇ OLIBA, espòs d'Arsèn, 41.
PONÇ OLIBA, espòs d'Arsèn i pare del prevere Arnau i Pere Ponç, 64.
PONÇ OLIBA, pare de Bernat, 126.
PONÇ OT, diaca, 40, 51.
PONÇ OT, germà de Berenguer Ot, 10, 16.
PONÇ TERRIOLA, espòs d'Arsèn, 126.
PONÇ, Arnau: 143.
PONÇ, Berenguer: 206.
PONÇ, Bernat: 17, 43, 201, 220, 272.
PONÇ, Gerall: 23, 79.
PONÇ, Guillem: 37, 100, 148, 208, 226, 263.
PONÇ DE PALOL, Guillem: 71.
PONÇ DE PALOL, Guillem: 38.
PONÇ DE SANT MAURICI, Guillem: 83.
PONÇ, Joan: 48, 49, 50, 114, 134.
PONÇ, Pere: 37, 56, 94 132, 133, 141 182, 207, 261, 266.
PONÇ DE [ ], Pere: 133.
PONÇ DE TORROELLA, Pere: 115, 185, 260.
PONÇ, Ramon: 112, 174, 182.
PONÇ DE FOIXÀ, Ramon: 139.
PONÇA, mare de Pere de Queralt, 199.
PONT, 207.
PONT DE GIRONA, 5.
PONTÓS, Ramon de: 221.
PORTELL, molí, 175.
PORTELL DE *CRUHANT*, torrent, 139.
PONTILS, 243.
POZOLS, vil·la de, 57.
PRADELL, 207, 244.

PRAT, el, (Cruanyes), 242.
PRAT, molí, 204.
PRAT MORES, 244.
PRAT, Ramon Gerall del: 213.
PRATS, 174.
PRESES, les, alou i església, 129.
PRESES, Sant Pere de les: 98.
PRIM, Arnau: 143.
PRIM, Pere: 143.
PRIMA, mare de Ponç Guillem, àvia de Guillem Ponç i Albert, 263.
PÚBOL, Bonfill Guillem de: 107.
PÚBOL, roc de: 224.
PUDOLS, 5.
PUELLES, Sant Daniel de les: 174.
PUELLES, Sant Pere de les: 174.
PUIG, el, 96, 250.
PUIG, erm, 244.
PUIG, mas, 18, 45.
PUIG BATALLER, 78.
PUIG BENEÏT, 201.
PUIG BUDULEC, 207.
PUIG CASTELLAR, 253.
PUIGDARAN, Berenguer DE: 175.
PUIG DE BARRUFA, 114.
PUIG DE GUDA, vinya, 33.
PUIG GIRONELLA, 78.
PUIG ORIOL, 100.
PUIG PARDINES, Rodger: 42.
PUIG PARDINES, Santa Maria de la vil·la de: 42.
PUIG RADULF, 93.
PUIG *RECHINER*, 5.
PUIG ROIG, castell, 174.
PUIG, costa del: 111.
PUIG, Guillem de: 219.
PUIG, Isarn de: 244.
PUIG, Pere de: 253.
PUIG ROIG, el, 199.
PUIG, Santa Maria del: 242.
PUJALS, Berenguer: 190, 194
PUJALS, Berenguer: 47, 196.
PUJALS, Berenguer: 177.
PUJALS, Bernat de: 246.
PUJALS, Bernat de: 214.
PUJALS, Gerall de: 189.
PUJALS, Ramon Miró de: 31, 174.
PUJALS, Santa Eulàlia de: 144.
PUJARNOL, Sant Cebrià de: 181.
PUJOL, 32.
PUJOL, el, 35, 195.
PUJOL, Pere de: 58.

Q
QAUTER, camp, 92.
QUEIXÀS, capellà de: 252.
QUEIXÀS, Bernat Girbert de: 175.
QUER, el, 199.
QUER D'ESPLUGA, 175.
QUERA, mas, 252.
QUERALBS, 24.
QUERALT, Berenguer de: 174.
QUERALT, Pere de: 199.
QUATRE CASES, 11.

R
RABÓS (DEL TERRI), 175.
RABÓS, Ramon Ademar de: 143.
RAC, 207.
RADULF, 111.
RADULF, puig, 93.
RADULF, Guillem: 24.
RAMA, alou, 199.
RAMIL, el, 75.
RAMIR, rei i vescomte, 222.
RAMON, 7 bis, 105, 114, 115, 134, 165, 191, 199, 264, 265.
RAMON, abat de Sant Feliu (de Girona), 38, 40, 51.
RAMON, abat de l'església de Vilabertran, 160.
RAMON, aloer, 230.
RAMON, ardiaca, 4, 6, 16, 51.
RAMON, batlle, 132.
RAMON, bisbe de Girona, 39, 122.
RAMON, bisbe d'Osona, 174 179.
RAMON, cabiscol, 252.
RAMON, capellà, 100, 253.
RAMON, clergue, 193.
RAMON, clergue, fill d'Ermesèn, germà de Bernat, 190.
RAMON, comte, 264.
RAMON, comte, 200, 215, 222.
RAMON, comte de Barcelona, 141, 163.
RAMON, comte de Barcelona, pare de Ramon, 140, 179, 269.
RAMON D'ANGLÈS, 225.
RAMON DE BEDOC, 79.
RAMON DE BESALÚ, ardiaca, 7, 39, 40.
RAMON DE BORGONYÀ, 194, 196, 205, 246.
RAMON DE BRUGUERA, notari, 204.
RAMON DE CAMPDORÀ, 215.
RAMON DE CAMPMAJOR, 240.
RAMON DE CELORRI, 101.
RAMON DE CISTELLA, germà de Bernat de Cistella, 160.
RAMON DE *EXUNCULO*, clergue i canonge de Sant Feliu, germà de Pere de *Exunculo* i de Berenguer, nét de Pere Ramon, 236.

RAMON DE FABARS, 244.
RAMON DE FARNERS, 79.
RAMON DE FILANS (FILASCONS), 151, 152.
RAMON DE GIRONELLA, 200, 215.
RAMON DE GRANOLLERS, 242.
RAMON D'HOSTOLES, diaca, 145.
RAMON DE JUIÀ, 122.
RAMON DE LLORÀ, 186.
RAMON DE NARBONA, 33.
RAMON DE NOVES, 242.
RAMON DE PALAU, escrivent, 207.
RAMON DE PALOL, 226.
RAMON DE PLANA, 205.
RAMON DE PONTÓS, 221.
RAMON DE *PULCRO MIRACULO*, 10, 16.
RAMON DE SANT ESTEVE, 122.
RAMON DE SERRA, 230.
RAMON DE SERRA, germà de Guillem de Serra, oncle de Guillem, 241.
RAMON DE SERINYÀ, 84.
RAMON DE VERDAGUER, 66.
RAMON DE VILADEMULS, 228.
RAMON, diaca, 33, 112, 195.
RAMON, diaca i escrivent, 1, 5, 17, 18, 20, 29, 36, 38, 205.
RAMON, escrivent, 29.
RAMON, espòs d'Eliarda, cunyat de Guillelma, fill de Guillem, 53.
RAMON, espòs de Guisla, pare de Bernat, Ricsenda i Berenguera, germà de Bernat, Gerall i Ponç, 239.
RAMON, espòs de Maria, fill de Beleces, germà de Gaucfred i cunyat de Guillelma, 192.
RAMON, fill d'Adaled Bernat, germà de Guillem, Maria i Adaled, 194.
RAMON, fill d'Adalbert de Cabanelles, 175.
RAMON, fill d'Arseni, germà de Bernat, Pere, Guillem, Berenguer i Arnau, 12.
RAMON, fill de Bernat Duran, 152.
RAMON, fill de Gaucfred de Cantallops, 247.
RAMON, fill de Bonadona, germà de Pere, 197.
RAMON, fill d'Ervigi i Ricsenda, 75.
RAMON, fill d'Estefania, germà de Pere, Berenguer i Arnau, 172.
RAMON, fill de Guillem Ademar i Guisla, germà de Sicards, 202.
RAMON, fill de Guillem Arnau, cisteller, 139.
RAMON, fill de Guillem Crispí i Ermesèn, 175.
RAMON, fill de Guillem de Begur i Garsèn, nét de Palola, germà de Guillem, Guillelma, Beatriu, Adaled, Berenguera, Palola i Garsèn, 122.
RAMON, fill de Guillem Ponç i germà d'Arnau Guillem, 37.
RAMON, fill de Guillem Ponç, nét de Ponç Guillem, germà de Ponç de Palol, Arnau i Bernat, 226.
RAMON, fill de Guillem Ramon, germà de Guillem (fill de Neus?), 200.
RAMON, fill de Guisla, germà de Berenguer, Gaucfred i Guillem, 68.
RAMON, fill de Neus, germà de Pere i Guillem, 154.
RAMON, fill de Pere Bernat i Adaled, germà de Bernat, Anglesa i Adaled, 223.
RAMON, fill de Pere Gerall i Sicards, germà de Berenguer, nét de Gerall, 42.

RAMON, fill de Ramon III comte de Barcelona, 140, 179, 269.
RAMON, fill de Ramon Arnau d'Anglès, 118, 119.
RAMON, fill de Ramon Arnau d'Anglès, germà de Pere, Estefania i Flandina, 117.
RAMON, germà d'Arnau i Berenguer, 168.
RAMON, germà de Berenguer de Begur, 212.
RAMON, germà de Gaucfred Bernat del castell de Vilelles, Berenguer i Guillem, 69.
RAMON, germà de Guillem Seniofred i del clergue Guillem Bernat, 133.
RAMON, germà (possible) de Pere Bernat, nebot de Rimbau (de Bassella), 54.
RAMON, ardiaca i escrivent, 177, 180.
RAMON, mestre, 239.
RAMON, monjo, 108.
RAMON, monjo i prepòsit, 252.
RAMON, monjo, sacerdot i escrivent, 108, 243.
RAMON, nebot de Berenguer Amat, 108.
RAMON, nebot de Guillem Ramon, 200.
RAMON, nebot de Miró Bonfill, cosí d'arnau, 100.
RAMON, pare de Berenguer, 115.
RAMON, prepòsit, 7, 252.
RAMON, prevendari, 215.
RAMON, prevere, 84, 88, 89, 100, 110, 143, 155, 225, 252.
RAMON, prevere, cabiscol, afillat de Ramon Pere Bonardell, 250.
RAMON, prevere, capellà i escrivent, 26.
RAMON, prevere de Serra i canonge d'Ullà, 122.
RAMON, prevere i escrivent, 13, 21, 25, 34, 84, 126.
RAMON, prevere i monjo, 204.
RAMON, possible germà del militar Berenguer de Terrades, de Dalmau, Bernat, Guillem i Ricard, cunyat d'Ermesèn i possiblement germà també de Bernat de Cistella, 252.
RAMON, sacerdot, 55, 204, 215.
RAMON, sacerdot i escrivent, 35, 56, 59, 75, 127, 147, 168, 230.
RAMON, sagristà, 4, 6, 32, 55.
RAMON, segon xantre, 16.
RAMON ADALBERT, 66, 265.
RAMON ADALBERT, germà de Guillem Pere de Lladrera i Berenguer, 240.
RAMON ADALBERT D'AVINYÓ, 140.
RAMON ADALBERT DE NAVATA, 188.
RAMON ADALBERT DE VILOPRIU, 56.
RAMON ADEMAR, 11, 64, 122, 140, 141, 202.
RAMON ADEMAR DE RABÓS, 143.
RAMON ALAMANY, espòs d'Ermeniarda, 29.
RAMON ALBERT, canonge de Girona, 148.
RAMON ALBERT DE BLANES, 163.
RAMON ARNAU, 5, 22, 37, 102.
RAMON ARNAU, espòs d'Ermesèn, fill d'Arnau Guillem, 225.
RAMON ARNAU, germà de Berenguer Arnau i espòs d'Adaled, 6.
RAMON ARNAU, pare d'Arnau Ramon, 84.
RAMON ARNAU D'ANGLÈS, pare de Ramon, 118, 119.
RAMON ARNAU D'ANGLÈS, pare de Ramon, Pere, Estefania i Flandina, 117.
RAMON ARNAU DE FRANCIAC, 130.
RAMON ARNAU DE GALLINERS, 56.

RAMON ARNAU DE ROMANYÀ, 57.
RAMON ARNAU DE VILADEMULS, 188.
RAMON ARNAU DE VILADEMULS, pare d'Arnau, 233.
RAMON ARNAU, fill d'Ermesèn, germà de Ramon Bernat, 7 BIS.
RAMON BARBA TORTA, 155.
RAMON BARÓ, 73, 147, 172, 178, 220.
RAMON BERNAT, 10, 16, 35, 52, 147, 174, 231.
RAMON BERNAT, fill d'Ermesèn, germà de Ramon Arnau, 7 bis.
RAMON BERNAT, germà de Gerall Bernat, 231.
RAMON BERNAT DE GUÀRDIA, 174.
RAMON BERNAT DE PALACALS, 127.
RAMON BERNAT DE SALT, 38.
RAMON BERENGUER, 6, 106, 139.
RAMON BERENGUER I, avi del comte de Barcelona Ramon Berenguer III, 174.
RAMON BERENGUER III, comte de Barcelona, 23, 27, 107, 108, 109.
RAMON BERENGUER III, comte de Barcelona, espòs d'Almodis, 107, 117.
RAMON BERENGUER III, comte de Barcelona i marquès, germà d'Aimeric de Narbona, pare de Ramon Berenguer i Berenguer Ramon, nét de Ramon Berenguer I, 174.
RAMON BERENGUER III, comte de Besalú, 107.
RAMON BERENGUER IV, comte de Barcelona, marquès, príncep d'Aragó, 228.
RAMON BERENGUER DE FAVARS, germà de Guillem Berenguer, 74.
RAMON BERENGUER DE JAFRE, 80, 128.
RAMON BERENGUER DE NERONS, 170.
RAMON BERENGUER, FERRER, 183.
RAMON BERENGUER, fill de Berenguer Viciat, 83
RAMON BERENGUER, fill del comte de Barcelona Ramon Berenguer III, germà de Berenguer Ramon, 174.
RAMON BERENGUER, germà de Guillem Berenguer d'Ermedàs, i de Bernat Berenguer, 56.
RAMON DALMAU, 35, 37, 46, 174.
RAMON DALMAU DE MEDINYÀ, 141, 179.
RAMON DALMAU DE MEDINYÀ, germà d'Artau, 140.
RAMON DALMAU D'ÒDENA, 73.
RAMON ERMENGOL, 27, 156.
RAMON ERVIGI, 133.
RAMON ESTARSA, 39.
RAMON ESTEVE, 16, 113, 183.
RAMON ESTEVE DE PALAFOLLS, 89.
RAMON ESTEVE, rector, 112.
RAMON FOLC, 215.
RAMON G[ ], 73.
RAMON GAUCBERT, 67, 91.
RAMON GAUCBERT, prevere, 91.
RAMON GAUCFRED, 83.
RAMON GAUCFRED, ardiaca, 40.
RAMON GERALL, 10, 16.
RAMON GERALL DEL PRAT, 213.
RAMON GERALL, fill d'Estefania, germà de Pere Gerall, Berenguer Gerall i Arnau, 178.

RAMON GUADALL, 55.
RAMON GUADAMIR, clergue de la Santa Seu de Girona i segon xantre, nét de Deudat Piperell, 270.
RAMON GUADAMIR, prevere, 16.
RAMON GUANALGOD, 244.
RAMON GUIGÓ, 255.
RAMON GUILLEM, 2, 29, 46, 113, 141, 183, 184.
RAMON GUILLEM, capellà, germà de Bernat Guillem, tiet de Guillem i Terró, 232.
RAMON GUILLEM, espòs de Dalmidana, 206.
RAMON GUILLEM DE CAGALELLA, 38.
RAMON GUILLEM DE TEIÀ, 79.
RAMON GUILLEM, germà de Berenguer i Arnau Guillem, 149.
RAMON GUILLEM, germà de Rotllan Guillem, 35.
RAMON GUILLEM, sagristà (de Girona), 27.
RAMON GUILLEM, sagristà (de Girona), germà de Pere, 18.
RAMON GUILLEM, sagristà, fill d'Eliarda, 263.
RAMON GUILLEM, sagristà, germà de Guillem Ramon i Pere Guillem, 32.
RAMON HUG, 65.
RAMON HUG, nebot del bisbe Bernat de Girona, 40, 51.
RAMON ISARN, 147.
RAMON ISARN, prevere i clergue, 248.
RAMON *IOCHET*, 67.
RAMON ISARN, 200, 215.
RAMON ISARN DE TALLADA, 115.
RAMON ISARN, prevere, 205.
RAMON JOAN, 183.
RAMON JOER, 225.
RAMON LLOBET, 108.
RAMON MARTÍ, 203.
RAMON MIQUEL, 41.
RAMON MIRÓ, 244.
RAMON MIRÓ, pare de Bernat, Berenguer i Guillem, 144.
RAMON MIRÓ, 11, 195.
RAMON MIRÓ, clergue, 110.
RAMON MIRÓ, clergue de Sant Pere de Galligants, 86.
RAMON MIRÓ, diaca, 55, 92, 195.
RAMON MIRÓ, germà de Pere Miró, nebot d'Arnau Isarn, 24.
RAMON MIRÓ, sagristà, 2, 7 BIS, 55, 96.
RAMON MIRÓ DE PUJALS, 31,174.
RAMON MONER, 186.
RAMON ODALARD, 6, 92, 129.
RAMON ODALARD, capellà, 100.
RAMON ODEGUER DE MONELLS, pare de Berenguer, 121.
RAMON OLLOMAR, 33.
RAMON OLLOMAR, espòs de Belleta i pare de Guillem Ramon i Bufa,1.
RAMON OLIBA, 5, 11, 13, 177.
RAMON OT, 21, 48, 49, 50.
RAMON OT, espòs de Romanga, 25, 26.
RAMON PERE, 21, 24, 33, 234.
RAMON PERE DE BOSQUERONS, 170.

RAMON PERE BONARDELL, 99, 105.
RAMON PERE BONARDELL, espòs d'Adaled, padrí del prevere i cabiscol Ramon, 250.
RAMON PERE, militar, 93.
RAMON PONÇ, 112, 174, 182.
RAMON PONÇ DE FOIXÀ, militar, 139.
RAMON RAMON, 37.
RAMON RAMON DE GIRONELLA, 3.
RAMON RAMON DE SANTA COLOMA, 125.
RAMON RAMON DE SANTA COLOMA, pare de Bernat, 73.
RAMON RENARD, 140, 141, 174, 179.
RAMON RENARD DE RUPE, 228.
RAMON RIBOT, 76.
RAMON RODBALL, 90.
RAMON ROSSELL, 41.
RAMON SANLA, 100, 231.
RAMON SEGUER, 1, 183.
RAMON SINDREU, canonge de Sant Ruf, 123.
RAMON SENIOFRED, 113.
RAMON SENIOFRED, espòs d'Ermengarda, 206.
RAMON SENIOFRED, prevere de Sant Feliu, 32.
RAMON SENIULL, 100.
RAMON SUNILA, 173.
RAMON TICIÓ, 197.
RAMON UMBERT, 10, 16.
RAMON, ADEMAR: 41, 64.
RAMON, ARNAU: 5, 28, 33, 76, 84, 126, 130, 137, 157, 166, 174, 257, 271.
RAMON DE CABANELLES, Arnau: 245.
RAMON DE GIRONELLA, Arnau: 164.
RAMON, BERENGUER: 32, 106, 113, 166, 174, 182, 200.
RAMON, BERENGUER: 182, 201.
RAMON DE CORÇÀ, Berenguer: 135, 146, 170, 171.
RAMON DE LLADÓ, Berenguer: 56, 146.
RAMON DE NAVATA, Berenguer: 28.
RAMON DE PABA, nebot de Guillem Ramon, 200.
RAMON DE SANT ISCLE, Berenguer: 83, 241.
RAMON DE SANTA PALLADIA, Berenguer: 121.
RAMON DE TAVARRED (O TAVERTET), Berenguer: 3.
RAMON, Bernat: 20, 29, 63, 86, 108, 110, 123, 124, 133, 137, 174, 182.
RAMON DE (CASSÀ O CORÇÀ), Bernat: 165.
RAMON DE MATA, Bernat: 65.
RAMON, Dalmau: 7, 18.
RAMON, Gaucfred: 162, 184.
RAMON DE PAU, Guillem: 141.
RAMON DE PEDRINYÀ, Guillem: 211.
RAMON, Guillem: 1, 6, 7, 18, 19, 25, 26, 27, 28, 30, 32, 38, 52, 55, 57, 58, 76, 91, 113, 124, 130, 200, 201, 220, 222.
RAMON BATEJAT, Guillem: 142.
RAMON DAPIFER, Guillem: 174, 179, 228.
RAMON DE BORGONYÀ, Guillem: 31.

RAMON DE FARNERS, Guillem: 100.
RAMON DE GIRONELLA, Guillem: 107.
RAMON DE MALANY, Guillem: 222.
RAMON DE PEDRET, Guillem: 140.
RAMON DEL MONT, Guillem: 242.
RAMON DEL TERRI, Guillem: 32.
RAMON SALA, prevere, 173.
RAMON, Joan: 10, 16, 21, 76, 85, 86.
RAMON, Martí: 18.
RAMON, Pere: 17, 29, 34, 36, 43,64,76, 84, 85, 86, 103, 110, 114, 129, 130, 133, 136, 137, 143, 157, 159, 182, 215, 222, 236, 242, 267, 270.
RAMON DE CAMP ESTREMER, Pere: 28.
RAMON DE MATA, Pere: 63.
RAMON DE PEDRET, Pere: 140, 141.
RAMON DE ROVIROLA, Pere: 66.
RAMON DE SERRA, Pere: 28.
RAMON DE VILADAMAT, Pere: 23, 79, 130, 140, 141.
RAMON DE VILADEMANY, Pere: 179, 226.
RAMON DE VILAVENUT, Pere: 243, 249.
RAMON, Ramon: 37.
RAMON DE GIRONELLA, Ramon: 3.
RAMON DE SANTA COLOMA, Ramon: 73, 125.
RAMON RENARD, 140.
RAMONA, 138.
RAMONA, esposa de Pere Bord, 167.
RAR DURAN, 49.
RARA, vil·la, 195.
RASET, Berenguer: 207.
RATFRED, Amat: 10, 16.
REBARD, 230.
RECHINER, puig, 5.
RECOBRO, 35
RECOSÈN, 18, 38.
REINAL GAUCFRED, 52.
REIXAC, 10, 16.
REIXAC, vinya, 231.
REIXAC, Bernat Gaucfred de: 182.
RENALL, mestre de Girona, 107, 172, 173.
RENALL, Guillem: 136.
RENARD, 35, 46.
RENARD DE CASTELLÓ, escrivent, 122.
RENARD, sotsdiaca, 41.
RENARD, Bernat: 140.
RENARD, Berenguer: 133, 140.
RENARD, Ramon: 140, 141, 174, 179.
RENARD DE RUPE, Ramon: 228.
RENER, 164.
RENSI, Pere: 28.
RESCLÚS, 164, 215.
RETORNA, Pere: 73.

REVARDIT, riu, 78.
REVELL, Pere: 243.
RIARD, Bernat de: 192.
RIBA, 10, 16.
RIBA, mas, 222.
RIBA, la: 56.
RIBA, Pere: 252.
RIBABALL, Guillem: 96.
RIBAGORÇA (demarcació comtal), 130.
RIBERA, Estrader de: 244.
RIBES, 174.
RIBES, vinya, 242.
RIBOT, Ramon: 76.
RICARD, 71.
RICARD, germà del militar Berenguer de Terrades, de Bernat, Guillem i Dalmau, cunyat d'Ermesèn i possiblement germà també de Bernat de Cistella i Ramon, 252.
RICARD GUILLEM, 174.
RICARD, BERNAT: 38, 52, 74.
RICSENDA, esposa d'Arnau Ramon, 5.
RICSENDA, esposa d'Ervigi, mare de Ramon, 75.
RICSENDA, esposa de Gaucfred de Cantallops, mare de Guillem i Ramon, 247.
RICSENDA, filla de Ramon i possiblement de Guisla, germana de Bernat i Berenguera, neboda de Bernat, Gerall, i Ponç, 239.
RIDAURA, Mateu capellà de: 217.
RIDAURA, Santa Maria de: 253.
RIERA, mas, 222.
RIERA, la, 24.
RIMANIÓ (RIMAIÓ), alou, 40, 51.
RIMBAU, 60, 61, 127, 140.
RIMBAU, clergue, 73.
RIMBAU, nebot de Rimbau de Basella, 183.
RIMBAU DE BASSELLA, 107, 174, 213, 228.
RIMBAU DE BASSELLA, espòs d'Ermesèn, germà d'Umbert, tiet d'Umbert, Guillem Umbert i Rimbau, 183.
RIMBAU (DE BASSELLA), tiet de Pere Bernat i Ramon, 254.
RIMBAU, Pere: 222, 256.
RINER, 32.
RIPOLL, abat de, 174.
RIPOLL, Berenguer Arnau: 145.
RIPOLL, Bernat de: 90.
RIPOLL, Pere de: 199.
RIPOLL, Sant Joan de: 222.
RIPOLL, Santa Maria de: 35, 222.
RIPOLL, Santa Maria de: 174.
RIU MERITABLE, Castellfollit de: 174.
RIUSEC, Bernat de: 173.
RIVILA, esposa de Berenguer de Puigdaran, cunyada de Dalmau, 175.
ROBIETA, la, 78.
ROC DE PÚBOL, fill de Bonfill Guillem, germà d'Arnau, 224.
ROCA, Em anomenada: 48, 49, 50.

ROCA, Simó de: 23.
ROCABERTÍ, castell, 183.
ROCABERTÍ, Gaucfred: 45.
ROCAL, el, 199.
ROCAMORA, castell, 261, 262.
ROCAMORA, Bernat de: 185.
RODA, 130.
RODA (demarcació comtal), 174.
RODBALL, pare de Ledgarda i Guillem Rodball, sogre de Miró Bonfill, 99.
RODBALL, Baró: 84.
RODBALL, Berenguer: 187, 242.
RODBALL, Guillem: 100, 215.
RODBALL, Guillem: 99.
RODBALL, Guillem: 76, 89, 133.
RODBALL, Ramon: 90.
RODES, patria, 174.
RODES, vall, 91.
RODES, Sant Pere de: 91, 174, 222, 252.
RODES, Santa Maria de: 91.
RODGER, prior de Santa Maria de Puig Pardines, 42.
RODGER, Pere: 13, 36 115.
RODLÉN, esposa de Vicenç, mare de Maria, 67.
RODONA, font: 10, 16, 40, 51.
ROFREDS, vil·la, 100.
ROIG, Guillem: 150.
ROIG, el puig: 199.
ROIG, puig, 174.
ROJOS, els, 165.
ROMA, Sant Pere de: 174.
ROMANA, Joan cardenal de la Santa Església: 72.
ROMANGA, esposa de Ramon Ot, 25, 26.
ROMANYÀ, Ramon Arnau de: 57.
ROMANYÀ, Sant Emiteri de: 133.
ROMEI, Pere: 202.
RORAR, clergue, 76.
RORIC, notari, 87.
ROSA, Pere Barba: 56.
ROSAR, camp, 215.
ROSSELL, Pere: 203.
ROSSELL, Ramon: 41.
ROSSELLÓ, comte, 140.
ROSSELLÓ (demarcació comtal), 130.
ROSSELLÓ, denaris, 64.
ROSSELLÓ, moneda, 247.
ROTLLAN, 46.
ROTLLAN, avi de Vidal de Castanyet, 229.
ROTLLAN DE PERATALLADA, 212.
ROTLLAN DE SOLER, 188.
ROTLLAN GUILLEM, germà de Ramon Guillem, 35.
ROTLLAN, GUILLEM: 55, 197.

ROVIRA, 40, 51.
ROVIRA, Berenguer de: 101.
ROVIROLA, 195.
ROVIROLA, la, 66.
ROVIROLA, Pere Ramon de: 66.
RUDILS, Guadall de: 28.
RUDLENDA, mare d'Arnau Gaucfred, 219.
RUFÍ, porta, 270.
RUFÍ, Gaucfred: 6.
RUFÍ, Gaucfred: 162.
RUFÍ, Paret: 206, 272.
RUFÍ, Sant Feliu de Paret: 236.
RUFÍ, Pere: 7 bis.
RUFÍ, Sunyer: 129.
RUPE, Ramon Renard de: 228.
RUPIÀ, sagrera, 139.
RUPIÀ, vil·la, 209.
RUPIÀ, Gerall Bernat de: 128.
RUPIÀ, Gerall de: 28, 141, 166, 239.
RUPIÀ, Guillem de: 209.
RUPIÀ, Guillem de: 176.
RUPIÀ, Pere Guillem de: 140.
RUPIÀ, Sant Vicenç de: 219.
RUPIÀ, Sant Vicenç de: 28.
RÚSTIC, Guillem: 41.

S
SABARIC, Guillem: 200.
SAC, Guillem: 200.
SAGARÓ, Santa Maria de: 93.
SAGRERA, Guillem Pere de: 244.
SALA, 207.
SALA, Pere de: 204.
SALA, Ramon: 173.
SALELLES, 211.
SALES, castell, 158.
SALES, Berenguer de: 39.
SALES, Bernat de: 158.
SALES, Bernat Joan de: 222.
SALES, Galceran de: 222.
SALES, Galceran de: 221.
SALES, Galceran de: 158.
SALOMÓ, capellà i jutge, 110.
SALSES, estany, 183.
SALT, 52.
SALT, camí que va a, 244.
SALT, camp, 215.
SALT, Berenguer Bernat de: 32.
SALT, David: 244.
SALT, Pere de: 244.

SALT, Ramon Bernat de: 38.
SALT, Sant Cugat de: 215.
SALZET, Berenguer Amat de Sant Sadurní de: 3, 4.
SALZET, Bernat Berenguer de: 230.
SALZET, Sant Sadurní: 3, 6, 107, 121, 211, 225.
SALLA, 5.
SALVA, vil·la, 199.
SAMUEL, hebreu, 2.
SANÇ, 138.
SANÇ FREDARI, pare de Florència, avi de Pere Ferrer, Ermengarda i Ledgarda, 66.
SANÇ, Berenguer: 5.
SANÇ, Bernat: 213.
SANÇ, Pere: 138.
SANÇA, mare de Ponç Bernat, 230.
SANÇA, mare del comte Ponç Hug d'Empúries, 269.
SANÇA, vescomtessa, 185.
SANÇA, vescomtessa, esposa del vescomte Ponç, 130.
SANLA, Ramon: 100, 231.
SANT ANDREU (església indeterminada), 84.
SANT ANDREU, festivitat, 21, 105, 245.
SANT ANDREU DE BORRASSÀ, 56, 120, 132.
SANT ANDREU DE BORRASSÀ, Gerall capellà i prior de: 132.
SANT ANDREU D'ESTANYOL, 100.
SANT ANDREU D'ESTANYOL, parròquia, 10, 16, 92, 99, 231.
SANT ANDREU DEL COLL, 253.
SANT ANDREU DEL COLL, parròquia, 82.
SANT ANDREU DE MATA, 222.
SANT ANDREU DE SERINYÀ, 159.
SANT ANDREU DE SOCARRATS, església, 82.
SANT ANDREU DE SUREDA, 40, 51.
SANT ANDREU DE TORDEROLS, parròquia, 46.
SANT ANIOL, sequí de: 84.
SANT ANTONI, Pere: 23.
SANT BARTOMEU, coromina i església, 92.
SANT BARTOMEU, esgleiola, 100.
SANT BARTOMEU APÒSTOL, església, 92, 99.
SANT BENET DE BAGES, 98, 174.
SANT BENET DE BAGES, Benedicte: 98.
SANT BRICI, altar, dins Sant Martí (de Girona), 29.
SANT CEBRIÀ DE LLADÓ, parròquia, 3.
SANT CEBRIÀ DELS ALLS, parròquia, 3.
SANT CEBRIÀ DE PUJARNOL, església, 181.
SANT CELONI, 10, 16.
SANT CELONI, església, 183.
SANT CELONI, vil·la, 40, 51.
SANT CIRICI, 30.
SANT CLIMENT, església, 212.
SANT CRISTÓFOR D'ESTELLA, 120.
SANT CRISTÓFOR DE FONOLLERES, 112.
SANT CRISTÓFOR D'HORTS, 160.

SANT CRISTÓFOR DE LLAMBILLES, església, 38.
SANT CRISTÓFOR DE LLAMBILLES, parròquia, 38, 44, 54.
SANT CUGAT, alou, 215.
SANT CUGAT, cenobi, 174.
SANT CUGAT DE FORNELLS, parròquia, 155.
SANT CUGAT DE SALT, 215.
SANT CUGAT DEL VALLÈS, 40, 51.
SANT CUGAT DEL VALLÈS, església, 183.
SANT DALMAU, 100.
SANT DALMAU DE TORNAVELLS, parròquia, 99.
SANT DANIEL, 108, 157, 195.
SANT DANIEL, alou, 244.
SANT DANIEL, (de Girona), 29, 55, 94, 133, 200, 215.
SANT DANIEL DE LES PUELLES, 174.
SANT DIONÍS, quadra, 197.
SANT EMITERI DE ROMANYÀ, 133.
SANT ESTEVE, (patró), 64.
SANT ESTEVE, 222.
SANT ESTEVE, terra, 247.
SANT ESTEVE DE BANYOLES, 5, 84, 174, 222.
SANT ESTEVE DE BANYOLES, alou, 177.
SANT ESTEVE DE BANYOLES, cenobi, 243.
SANT ESTEVE DE BANYOLES, església, 243.
SANT ESTEVE DE BORDILS, 186.
SANT ESTEVE DE BRIOLF, parròquia, 222
SANT ESTEVE DE CANTALLOPS, parròquia, 45, 247.
SANT ESTEVE DE PEDRET, 41, 64, 183.
SANT ESTEVE DE PEDRET, alou, 64.
SANT ESTEVE DE PEDRET, església, 143.
SANT ESTEVE DE PEDRET, parròquia, 88.
SANT ESTEVE DE PEDRET, Pere: 41, 64.
SANT ESTEVE DE PEDRET, Ponç: 88.
SANT ESTEVE DE SORDS, 5, 153, 243.
SANT ESTEVE DE SORDS, església, 243.
SANT ESTEVE DE SORDS, parròquia, 12, 151, 154, 161, 189.
SANT ESTEVE D'OLOT, parròquia, 82.
SANT ESTEVE D'ULL (SAÜLL), església, 188.
SANT ESTEVE D'ULL (SAÜLL), parròquia, 11, 97, 98.
SANT ESTEVE DE VILAMACÒLUM, església, 70.
SANT ESTEVE, Guillem de: 183.
SANT ESTEVE, Ramon de: 122.
SANT FELIU, alou, 244.
SANT FELIU, bisbe (patró), 254.
SANT FELIU (de Guíxols), monestir, 254.
SANT FELIU DE BEUDA, parròquia, 11.
SANT FELIU DE BUXALLEU, església i parròquia, 101.
SANT FELIU DE CARTELLÀ, 195.
SANT FELIU DE CELRÀ, 7, 14, 15, 162, 184.
SANT FELIU DE CELRÀ, església, 77, 90.
SANT FELIU (DE CELRÀ), parròquia, 13.

SANT FELIU DE CELRÀ, Bernat capellà de: 7.
SANT FELIU DE CELRÀ, Gaucfred Dalmau: 162
SANT FELIU DE CELRÀ, Pere: 150.
SANT FELIU DE GARRIGA, parròquia, 28.
SANT FELIU (DE GIRONA), 26, 29, 55, 85, 94, 96, 195, 200, 215, 228.
SANT FELIU DE GIRONA, 100, 133, 174.
SANT FELIU DE GIRONA, abat de: 183, 228, 243.
SANT FELIU DE GIRONA, alou, 102, 137, 267.
SANT FELIU DE GIRONA, burg, 17, 20, 36, 76, 86, 103, 105, 110, 136, 169.
SANT FELIU DE GIRONA, canònica, 40, 51.
SANT FELIU DE GIRONA, festivitat, 158.
SANT FELIU (DE GIRONA), parròquia, 21, 25, 26, 36, 43, 136, 157, 226, 268.
SANT FELIU (DE GIRONA), suburbi: 9, 20, 157.
SANT FELIU (DE GIRONA), Berenguer: 105, 124, 129, 183, 208, 211, 213, 267.
SANT FELIU (DE GIRONA), Bernat: 96, 107.
SANT FELIU (DE GIRONA), Bernat Ramon: 110.
SANT FELIU DE GIRONA, Bernat Ramon: 86
SANT FELIU (DE GIRONA), Ramon, abat de: 38, 40, 51.
SANT FELIU DE GUÍXOLS, 174, 215.000
SANT FELIU (DE GUÍXOLS), alou, 254.
SANT FELIU DE GUÍXOLS, monestir, 183.
SANT FELIU DE LLADÓ, 39, 120.
SANT FELIU DE PARET RUFÍ, 236.
SANT FELIU DE PARLAVÀ, parròquia, 28.
SANT FELIU, festivitat, 101, 204.
SANT FELIU, Joan de: 229, 236.
SANT FELIU, Ramon Seniofred: 32.
SANT FRUITÓS DE LLOFRIU, 108.
SANT FRUITÓS DE MONT-RODÓ, parròquia, 23, 99.
SANT FRUITÓS D'ORSINYÀ, 222.
SANT GENÍS, 185.
SANT GENÍS DE PALAFOLLS, 165.
SANT HOSPITAL, 122.
SANT HOSPITAL DE JERUSALEM, 201.
SANT ISCLE, 5, 130.
SANT ISCLE DE BÀSCARA, 221.
SANT ISCLE DE BÀSCARA, parròquia, 233.
SANT ISCLE, Berenguer de: 28.
SANT ISCLE, Berenguer Ramon de: 83, 241.
SANT ISCLE, Bernat de: 176.
SANT JAUME, 67.
SANT JAUME, Guillem de Celrà: 71.
SANT JAUME DE CAMÓS, 242.
SANT JAUME DE COMPOSTEL·LA, 242.
SANT JAUME DE GALÍCIA, 133, 174.
SANT JOAN, alou, 139.
SANT JOAN, cenobi, 174.
SANT JOAN D'AIGUAVIVA, 100.
SANT JOAN D'AIGUAVIVA, parròquia, 30, 99, 155.
SANT JOAN DE BORGONYÀ, església, 246.

SANT JOAN DE BORGONYÀ, parròquia, 177, 190, 194.
SANT JOAN DE CORÇÀ, parròquia, 28.
SANT JOAN DE FOIXÀ, parròquia, 28, 139, 240.
SANT JOAN DE MATA, terme, 238.
SANT JOAN DE RIPOLL, 222.
SANT JOAN DE RIPOLL, Berenguer Arnau: 145.
SANT JOAN, festivitat, 18.
SANT JOAN LES FONTS, 32.
SANT JOAN, Berenguer Arnau: 158.
SANT JOAN, Pere de: 115.
SANT JULIÀ, església, 182.
SANT JULIÀ DE CORTS, 7.
SANT JULIÀ DE CORTS, pla, 196.
SANT JULIÀ DE CORTS, parròquia, 177, 195.
SANT JULIÀ DE CORTS, puig, 205.
SANT JULIÀ (DE CORTS), sagrera, 196.
SANT JULIÀ DE GALLINERS, parròquia, 59.
SANT JULIÀ DE MONTSENY, 10, 16.
SANT JULIÀ DE MONTSENY, església, 40, 51.
SANT JULIÀ D'ORDS, 133.
SANT JULIÀ D'ORDIS, parròquia, 57.
SANT JULIÀ DE TREGURÀ, 133.
SANT JULIÀ DE VERGES, 133.
SANT JULIÀ, patró, 182.
SANT JUST, altar, 5.
SANT LLORENÇ, altar de Santa Maria de Castelló, 91.
SANT LLORENÇ D'ADRI, 195.
SANT LLORENÇ D'ADRI, parròquia, 74.
SANT LLORENÇ DE BESCANÓ, parròquia, 99.
SANT LLORENÇ DEL MUNT, cenobi, 174, 222.
SANT LLORENÇ DE MASSANET, parròquia, 23, 165.
SANT LLORENÇ SOBRE BESALÚ, 174.
SANT LLORENÇ, Pere de: 204, 251.
SANT LLORENÇ, Ponç de: 251.
SANT MATEU DE MONTSENY, parròquia, 165.
SANT MARC DE CRESPIÀ, parròquia, 188.
SANT MARÇAL, 89.
SANT MARÇAL DEL MONTSENY, 40, 51.
SANT MARÇAL DEL MONTSENY, església, 183.
SANT MARÇAL SUPERIOR DE MONTSENY, 10, 16.
SANT MARTÍ, 58, 195.
SANT MARTÍ, església, 29.
SANT MARTÍ, mas, 29.
SANT MARTÍ, patró, 78.
SANT MARTÍ DE BIERT, església, 181.
SANT MARTÍ DE CAPELLADA, parròquia, 222.
SANT MARTÍ DE CASSÀ, parròquia, 30, 108, 182.
SANT MARTÍ DE CASTELLAR, 192.
SANT MARTÍ DE *CUIL SEC*, parròquia, 82.
SANT MARTÍ DE FELLINES, 191, 223.

SANT MARTÍ DE FELLINES, parròquia,138, 191, 207.
SANT MARTÍ DE FELLINES, Arnau Guillem: 138.
SANT MARTÍ DE FELLINES, Bernat: 191.
SANT MARTÍ (DE GIRONA), 55, 133, 200, 215, 228.
SANT MARTÍ DE JAFRE, església, 239.
SANT MARTÍ DE LA COSTA, 29, 94, 124.
SANT MARTÍ DE LA COSTA, església, 109.
SANT MARTÍ DEL CANIGÓ, 174.
SANT MARTÍ DE LLANERES, parròquia, 1.
SANT MARTÍ DE LLÈMENA, església, 106, 170, 171.
SANT MARTÍ DE LLÈMENA, parròquia, 135, 170, 171.
SANT MARTÍ DE PALA[ ]OL, 222.
SANT MARTÍ DE PERALADA, 193.
SANT MARTÍ DE SERRA, església, 70.
SANT MARTÍ DE VILAMALLA, parròquia, 222.
SANT MARTÍ, Berenguer de: 79.
SANT MARTÍ, Bernat de: 142.
SANT MARTÍ, Guillem ardiaca de: 253.
SANT MARTÍ VELL, Bernat Guillem de: 198.
SANT MATEU DE CANET, parròquia, 28.
SANT MAURICI, castell, 37.
SANT MAURICI, Bernat de: 243.
SANT MAURICI, Guillem Ponç de: 83.
SANT MENA, alou, 244.
SANT MENA, església, 244.
SANT MENA DE VILABLAREIX, parròquia, 99.
SANT MIQUEL, 55.
SANT MIQUEL, altar (de la Seu), 210, 215.
SANT MIQUEL, cases, 215.
SANT MIQUEL, església, 253.
SANT MIQUEL, festivitat, 7, 7bis, 18, 133, 172, 175.
SANT MIQUEL DE CASTELLAR, 253.
SANT MIQUEL DE COTS, parròquia, 98.
SANT MIQUEL DE CUIXÀ, Guillem prior de: 174.
SANT MIQUEL DE CRUÏLLES, 174.
SANT MIQUEL DE CRUÏLLES, cenobi, 108.
SANT MIQUEL DE CRUÏLLES, *domum*, 53.
SANT MIQUEL DE CRUÏLLES, monestir, 3.
SANT MIQUEL (DE CRUÏLLES), Berenguer: 108
SANT MIQUEL DE FLUVIÀ, 133, 174, 183.
SANT MIQUEL DE FLUVIÀ, cenobi, 222.
SANT MIQUEL DE FONTFREDA, 120.
SANT MIQUEL DE LA CLUSA, 108.
SANT MIQUEL DE LA GUÀRDIA, 55.
SANT MIQUEL DEL FAI, 174.
SANT MIQUEL DE TERRADES, parròquia, 233.
SANT MIQUEL, Joan: 215.
SANT NARCÍS DE TODILÀ, 29.
SANT NICOLAU, 200, 215.
SANT PAU, d'*Exunculo*, 29.

SANT PAU FORA DELS MURS DE BARCELONA, 174.
SANT PERE, 183, 201, 204.
SANT PERE, alou, 54, 244.
SANT PERE, altar de Santa Maria de Vidreres, 163.
SANT PERE, càtedra, 48, 49.
SANT PERE, església, 18, 38.
SANT PERE, cenobi, 29.
SANT PERE DE *ARCHELLIS* (ARGELS, ARGELÈS), 174.
SANT PERE DE BEGUR, església, 122.
SANT PERE DE BESALÚ, 133, 174.
SANT PERE DE BESALÚ, cenobi, 222.
SANT PERE DE CAMPRODON, 133, 174.
SANT PERE DE CASSERRES, 55, 174, 271.
SANT PERE DE CASSERRES, Constantí prior de: 271.
SANT PERE DE CERVERA, 174
SANT PERE DE CIRSED, parròquia, 32.
SANT PERE DE CORNELLÀ, 5.
SANT PERE DE GALLIGANTS, 5, 30, 32, 35, 40, 51, 55, 94, 133, 195, 200, 215.
SANT PERE DE GALLIGANTS, cenobi, 100, 174.
SANT PERE DE GALLIGANTS, cenobi i alou, 203.
SANT PERE DE GALLIGANTS, areny de: 95.
SANT PERE DE GALLIGANTS, Ramon Miró clergue de: 86.
SANT PERE DE GALLIGANTS, Umbert abat de: 204.
SANT PERE DE GIRONA, 163.
SANT PERE DE JUIÀ, parròquia, 71.
SANT PERE DE LA SEU DE VIC, 40, 51.
SANT PERE DE LES PRESES, 98.
SANT PERE DE LES PUELLES, 174.
SANT PERE DE NAVATA, 133.
SANT PERE DE NAVATA, església, 188.
SANT PERE DE NAVATA, parròquia, 120.
SANT PERE DE *PALEIS*, 183.
SANT PERE DE RODES, 91, 174, 222, 252.
SANT PERE DE ROMA, 174.
SANT PERE DESPUIG, Berenguer de: 217.
SANT PERE DE VIC, canongia, 35, 174.
SANT PERE DE VILOPRIU, església, 239.
SANT PERE PESCADOR, 126.
SANT POL DE MAR, 40, 51, 174.
SANT PONÇ DE FONTAJAU, parròquia, 203.
SANT PRIVAT, 42.
SANT PRIVAT, parròquia, 98.
SANT QUINTÍ, estrada, 97.
SANT QUIRZE D'ARBÚCIES, parròquia, 130.
SANT ROMÀ DE LLABIÀ, església, 166.
SANT ROMÀ DE LLORET, parròquia, 251.
SANT ROMÀ, Pere de: 201.
SANT ROMÀ, Pere de: 183.
SANT RUF, Ramon Sindreu: 123.
SANT SADURNÍ (PROP CRUÏLLES), 108.

SANT SADURNÍ, alou, 220.
SANT SADURNÍ DE VILAVENUT, 222.
SANT SADURNÍ, Berenguer Amat de: 38.
SANT SADURNÍ D'ARENYS, parròquia, 22.
SANT SADURNÍ DE GARRIGUELLES, 201, 220.
SANT SADURNÍ DE SALZET, alou, 225.
SANT SADURNÍ DE SALZET, Berenguer Amat de: 3, 4.
SANT SADURNÍ (DE SALZET), castell, 108, 118, 119.
SANT SADURNÍ DE SALZET, castell, 6, 107.
SANT SADURNÍ (DE SALZET), església, 117, 225.
SANT SADURNÍ DE SALZET, parròquia, 3, 6, 107, 117, 118, 121, 211, 225.
SANT SADURNÍ DE VILAVENUT, 222.
SANT SALVADOR, 35.
SANT SALVADOR DE BREDA, 130, 174.
SANT SALVADOR (D'ULL O SAÜLL), 97.
SANT SEBASTIÀ PENITENT, 174.
SANT SEGISMON, parròquia, 101.
SANT SEPULCRE, 2, 35, 53, 122,.
SANT SEPULCRE, camí, 51.
SANT SEPULCRE DE JERUSALEM, 124, 195.
SANT SEPULCRE DE PALERA, 91, 133.
SANT SEPULCRE DEL SENYOR, 174, 183.
SANT TOMÀS, 35, 120.
SANT TOMÀS DE CANET, 183.
SANT VICENÇ (església indeterminada), 84.
SANT VICENÇ (DE CAMÓS), cementiri, 242.
SANT VICENÇ (DE CAMÓS), església, 242.
SANT VICENÇ (DE CAMÓS), parròquia, 67.
SANT VICENÇ DE CAMÓS, parròquia, 222.
SANT VICENÇ DE CANET, 131, 195.
SANT VICENÇ DE CANET, parròquia, 66, 172, 178.
SANT VICENÇ DE CARDONA, església, 183.
SANT VICENÇ DE MAIÀ, parròquia, 222.
SANT VICENÇ DE RUPIÀ, església, 219.
SANT VICENÇ DE RUPIÀ, parròquia, 28.
SANT VICENÇ DE *VALUARAIA*, parròquia, 28.
SANT VICENÇ DE VILADESENS, parròquia, 227.
SANT VICENÇ DE VILAMALLA, 202.
SANT VICENÇ, Bernat: 194.
SANTA ÀGATA, parròquia, 3, 30.
SANTA ANASTÀSIA, altar situat a Santa Maria de la Seu de Girona, 16, 51, 55, 94, 96, 215, 252.
SANTA CECÍLIA, 195.
SANTA CECÍLIA DE MOLLÓ, 222.
SANTA CECÍLIA DE MONTCAL (O MONTCALB), parròquia, 66.
SANTA CECÍLIA DE TERRADES, 252.
SANTA COLOMA DE CABANELLES, església, 70.
SANTA COLOMA DE MATELA, parròquia, 28.
SANTA COLOMA DE SIURANA, 183.
SANTA COLOMA, Ramon Ramon de: 125.

SANTA COLOMA, Ramon Ramon de: 73.
SANTA CREU I SANTA EULÀLIA, seu (Barcelona), 174.
SANTA CRISTINA D'ARO, 183.
SANTA CRISTINA, Arnau de: 183, 254.
SANTA ESGLÉSIA DE GIRONA (SANTA MARIA DE LA SEU), 3, 6, 72, 179, 190, 212, 246.
SANTA EUGÈNIA, 204, 248.
SANTA EUGÈNIA, camp dins un alou, 83.
SANTA EUGÈNIA, Guillem Esteve de: 55.
SANTA EUGÈNIA, Ponç de: 204.
SANTA EULÀLIA, 200, 215.
SANTA EULÀLIA DE BEGUDÀ, 235.
SANTA EULÀLIA DE BEGUDÀ, Guillem: 235.
SANTA EULÀLIA DE CRUÏLLES, 211.
SANTA EULÀLIA DE CRUÏLLES, església, 237.
SANTA EULÀLIA DE CRUÏLLES, parròquia, 255.
SANTA EULÀLIA DE PUJALS, 144.
SANTA EULÀLIA DULTRAMORT, 133.
SANTA EULÀLIA D'ULTRAMORT, parròquia, 24.
SANTA EULÀLIA, Pere: 184.
SANTA EULÀLIA, Santa Creu i: 174.
SANTA LLOGAIA DE PARETS, 24, 133.
SANTA LLOGAIA DE PARETS, església, 70.
SANTA LLOGAIA DE PARETS, parròquia, 75.
SANTA LLOGAIA DEL TERRI, 122.
SANTA LLOGAIA, Guillem de: 246.
SANTA MARGARIDA DE BIANYA, parròquia, 82.
SANTA MARGARIDA, Arnau Pere capellà de: 253.
SANTA MARGARIDA, Berenguer de: 271.
SANTA MARIA, alou, 66, 139, 151, 206, 208.
SANTA MARIA, altar, 174, 210, 215, 250.
SANTA MARIA, burg, 85.
SANTA MARIA, cellera (sagrera), 208.
SANTA MARIA, coromina, 66.
SANTA MARIA (església indeterminada), 84, 123.
SANTA MARIA, festivitat, 101, 173.
SANTA MARIA, mas, 139.
SANTA MARIA, patrona, 182.
SANTA MARIA, supeditat a, 245.
SANTA MARIA, terra (Borgonyà), 153.
SANTA MARIA, terra (Campmajor), 225.
SANTA MARIA, terra (Celrà), 208.
SANTA MARIA, terra (Cruïlles), 108.
SANTA MARIA, Assumpció de (festivitat): 198.
SANTA MARIA, Berenguer: 31.
SANTA MARIA, Odalard: 92.
SANTA MARIA D'AMER, 55, 174.
SANTA MARIA D'AMER, alou, 231.
SANTA MARIA D'ARO, 183.
SANTA MARIA D'ARULS, 174.

SANTA MARIA DE BESALÚ, 42, 174.
SANTA MARIA DE CALDES, 174.
SANTA MARIA DE CASTELLAR, parròquia, 32.
SANTA MARIA DE CASTELLÓ: 91
SANTA MARIA DE CASTELLÓ, parròquia, 140, 141.
SANTA MARIA DE CERVIÀ, 133.
SANTA MARIA DE CERVIÀ, cenobi, 32.
SANTA MARIA DE CERVIÀ, Berenguer Miquel: 191.
SANTA MARIA DE CERVIÀ, Joan: 191.
SANTA MARIA DE CERVIÀ, Martí: 191.
SANTA MARIA DE COLOMERS, església, 239.
SANTA MARIA DE CORCOLLÓ, parròquia, 23.
SANTA MARIA DE CORNELLÀ, 174.
SANTA MARIA DE COSTOJA, 252.
SANTA MARIA D'ERMEDÀS, església, 120.
SANTA MARIA DE FENALS, 183.
SANTA MARIA DE FOLGUEROLES, 35.
SANTA MARIA DE FONTANET, parròquia, 1.
SANTA MARIA DE FONTANET ANOMENADA BISBAL, *domum*, 53.
SANTA MARIA (DE FONTANET?), sagrera, 53.
SANTA MARIA DE GARRIGOLES, parròquia, 28.
SANTA MARIA (DE GIRONA), alou, 20, 21, 25, 26, 27, 34, 38, 43, 48, 49, 50, 54, 76, 85, 86, 91, 103, 104, 105, 110, 114, 164, 216.
SANTA MARIA (DE GIRONA), altar, 253.
SANTA MARIA (DE GIRONA), canongia, 29, 55, 65, 66, 68, 70, 80.
SANTA MARIA (DE GIRONA), escala, 94, 96.
SANTA MARIA (DE GIRONA), honor, 111, 234.
SANTA MARIA DE GIRONA, terra, 225.
SANTA MARIA (DE GIRONA), tinença, 173.
SANTA MARIA DE GIRONA, Ademar: 168.
SANTA MARIA (DE GIRONA), Oliver: 195.
SANTA MARIA (DE GIRONA), Pere: 195.
SANTA MARIA DE GUALTA, parròquia, 255.
SANTA MARIA DE JUIÀ, 133.
SANTA MARIA DE LA BISBAL, 40, 51, 129, 211, 213, 233.
SANTA MARIA DE LA BISBAL, parròquia, 33, 255.
SANTA MARIA DE LA BISBAL, vil·la, 219.
SANTA MARIA DE LA GRASSA, 174.
SANTA MARIA DE LA SEU, alou, 7 bis, 169, 244.
SANTA MARIA DE LA SEU, honor, 268.
SANTA MARIA DE LA SEU, terra, 92, 212.
SANTA MARIA DE LA SEU DE GIRONA, 5, 6, 10, 12, 14, 16, 17, 18, 22, 24, 27, 30, 31, 32, 35, 36, 40, 46, 49, 51, 54, 55, 59, 60, 61, 63, 65, 66, 68, 70, 71, 73, 80, 82, 90, 91, 94, 96, 99, 100, 106, 107, 109, 115, 116, 125, 129, 130, 133, 134, 136, 140, 141, 145, 148, 150, 160, 163, 168, 174, 180, 183, 188, 192, 194, 195, 196, 198, 200, 206, 211, 212, 214, 215, 216, 221, 222, 224, 226, 227, 228, 229, 233, 241, 242, 243, 245, 250, 252, 253, 254, 265.
SANTA MARIA DE LA SEU DE GIRONA, batllia, 222.
SANTA MARIA DE LA SEU DE GIRONA, cementiri, 200.
SANTA MARIA DE LA SEU, Arnau: 245.

SANTA MARIA DE LA SEU, Arnau Joan: 169, 196.
SANTA MARIA DE LA SEU DE GIRONA, Arnau Joan: 205.
SANTA MARIA DE LA SEU, Berenguer Guillem: 172.
SANTA MARIA DE LA SEU, Pere Sindreu: 173.
SANTA MARIA DE LA VIL·LA DE CASTELLÓ, 91.
SANTA MARIA DE LA VIL·LA DE PUIG PARDINES, 42.
SANTA MARIA DE LLADÓ, 32, 39, 55, 84, 120, 133, 222, 252.
SANTA MARIA DE LLADÓ, cementiri, 252.
SANTA MARIA DE LLADÓ, Arnau: 132.
SANTA MARIA DE LLADÓ, Gerall: 120.
SANTA MARIA DE LLADÓ, Joan: 56.
SANTA MARIA DE MANLLEU, 55.
SANTA MARIA DE MOIÀ, 174.
SANTA MARIA DE MONTSERRAT, 174.
SANTA MARIA DEL CASTELL DE BESALÚ, 222.
SANTA MARIA DEL COLL, alou, 244.
SANTA MARIA DE L'ESTANY, 174.
SANTA MARIA DE L'ESTANY, alou, 35.
SANTA MARIA DEL PUIG, 242.
SANTA MARIA DEL VILAR, 120.
SANTA MARIA DE PODI, 174.
SANTA MARIA DE PUIG PARDINES, Rodger: 42.
SANTA MARIA D'OM, parròquia, 28.
SANTA MARIA DE RODES, 91.
SANTA MARIA DE RIDAURA, 253.
SANTA MARIA DE RIPOLL, 35, 222.
SANTA MARIA DE RIPOLL, cenobi, 174.
SANTA MARIA DE SAGARÓ, parròquia, 93.
SANTA MARIA DE SERRA, església, 241.
SANTA MARIA DE SOLSONA, 174.
SANTA MARIA DE SELIGA, parròquia, 30.
SANTA MARIA D'ULLÀ, cementiri, 122.
SANTA MARIA D'ULLÀ, església, 8, 115, 183, 187, 237.
SANTA MARIA D'ULLÀ, parròquia, 81.
SANTA MARIA D'ULLÀ, Pere: 81.
SANTA MARIA D'ULLÀ, Pere: 237.
SANTA MARIA D'ULLÀ, Pere: 187.
SANTA MARIA DE VALDEMARIA, 199.
SANTA MARIA DE VALDEMARIA, Ermesèn, 199.
SANTA MARIA DE VIDRERES, altar de Sant Pere, 163.
SANTA MARIA DE VIDRERES, església, 102, 130.
SANTA MARIA DE VIDRERES, parròquia, 165.
SANTA MARIA DE VILABERTRAN, 5, 10, 16, 32, 91, 133, 174, 183, 252.
SANTA MARIA DE VILAMACÒLUM, 126.
SANTA MARIA DE VILAMARÍ, parròquia, 168.
SANTA MARIA DE VILERT, parròquia, 57.
SANTA MARIA I SANT PERE DE PINEDA, església, 179.
SANTA MARIA SUBIRANA, 35.
SANTA PALLADIA, alou, 89.
SANTA PALLADIA, parròquia, 3, 30, 121, 165.

SANTA PALLADIA, Berenguer Ramon de: 121.
SANTA PAU, Arnau de: 154.
SANTA PAU, Berenguer de: 176.
SANTA SUSANNA, 200, 215.
SARRADINALS, vil·la, 78.
SARRIÀ, mas.
SAU, 55.
SAURINA, filla de Berenguer i Jordana, germana d'Alamana i Berenguera, 243.
SAURINA, filla de Jordana, germana d'Alamana, 249.
SEGARRA, Guillem: 199.
SEGARI, *ramo*, 78.
SEGIMON, Pere: 55, 157.
SEGÍS, Berenguer: 95.
SEGUER, Berenguer: 139, 239.
SEGUER, Bernat: 140.
SEGUER, Guillem: 129.
SEGUER, Pere: 5.
SEGUER, Ramon: 1, 183.
SELIGA, Santa Maria: 30.
SELVÀ, Pere: 153, 161, 167.
SENDRE, Pere: 219.
SENIOFRED, familiar del mestre Seniofred i del seu fill Guillem, 41.
SENIOFRED, mestre, pare de Guillem i familiar d'un altre Seniofred, 41.
SENIOFRED BARRIL, 111.
SENIOFRED DE L'HORT DELS GRECS, Arnau: 216
SENIOFRED, Berenguer: 3, 14.
SENIOFRED, Berenguer: 15.
SENIOFRED, coma de, 231.
SENIOFRED, Guillem: 53, 140.
SENIOFRED, Guillem: 141.
SENIOFRED DE [PAI], Guillem: 41.
SENIOFRED, Isarn: 40, 51.
SENIOFRED, Joan: 187.
SENIOFRED, Pere: 94, 100.
SENIOFRED, Pere: 54.
SENIOFRED DE MONTAGUT, Pere: 32.
SENIOFRED, Ramon: 113.
SENIOFRED, Ramon, espòs d'Ermengarda, 206.
SENIOFRED, Ramon: 32.
SENIULL, 24.
SENIULL TORELL, 5.
SENIULL, Pere: 255.
SENIULL, Ramon: 100.
SENYOR, Sant Sepulcre del: 174, 183.
SEQUÍ DE SANT ANIOL, 84.
SERRA, la, 108.
SERRA, mas, 183.
SERRA, Guillem de: 241.
SERERS, els, 35.
SERINYÀ, 113.

SERINYÀ, Ramon de: 84.
SERINYÀ, Sant Andreu de: 159.
SERRA, 32.
SERRA, mas, 222.
SERRA, Arnau Gaucfred de la: 55.
SERRA, Arnau Llombard de: 222.
SERRA, Guillem: 176.
SERRA, Guillem de: 230.
SERRA, Pere de: 222.
SERRA, Pere Ramon de: 28.
SERRA, Ramon de: 230.
SERRA, Ramon de: 241.
SERRA, Ramon: 122.
SERRA, Sant Martí de: 70.
SERRA, Santa Maria de: 241.
SERRALLONGA, 66, 195.
SERRAPELADA, vil·la, 78.
SERRAT, el, 59.
SETCASES, 174.
SEU DE GIRONA, canònica, 4, 10, 13, 16
SEU DE GIRONA, Ramon Guadamir: 270
SIBILA, esposa de Gaucfred de Celrà, mare de Guillem i Arnau, 208.
SIBILA, esposa de Gaucfred Ramon, 184.
SICARDS, 25, 26, 73, 92.
SICARDS, esposa de Pere Gerall, mare de Berenguer i Ramon, nora de Gerall, 42.
SICARDS, filla d'Arnau Ramon, 5.
SICARDS, filla de Guillem Ademar i Guisla, germana de Ramon, 202.
SICARDS, mare del bisbe Bernat de Girona, 10, 16.
SICARDS, neboda de Sicards, 10, 16.
SIFRED, Berenguer: 204.
SIMEÓ, 18.
SIMÓ DE ROCA, jutge, 23.
SINDREU, espòs d'Ermesèn, 94.
SINDREU, Arnau: 100.
SINDREU, Berenguer: 19, 157.
SINDREU, Berenguer: 94.
SINDREU, Berenguer: 137.
SINDREU, Bernat: 140.
SINDREU, Guillem: 100.
SINDREU, Pere: 94, 96, 200, 215.
SINDREU, Pere: 146, 148.
SINDREU, Pere: 173.
SINDREU, Pere: 70, 81, 94, 139,171, 198.
SINDREU, Ramon: 123.
SIRNALL, 59.
SISUALL, Sunyer: 17, 103.
SIURANA, confraria, 183.
SIURANA, Santa Coloma de: 183.
SIVARRES, vil·la, 174.
SOBIRÀ, Fortià: 91.

SOBIRANA, Joan de vil·la: 247.
SOCARRATS, Sant Andreu de: 82.
SOLAR, Berenguer de: 244.
SOLAR, Pere de: 244.
SOLER, mas, 222.
SOLER, Bernat de: 195, 247.
SOLER, Rotllan de: 188.
SOLSONA, Santa Maria de: 174.
SORDS, 5.
SORDS, parròquia, 149.
SORDS, Sant Esteve de: 5, 153, 243.
SORDS, Sant Esteve de: 12, 151, 154, 161, 189.
SORINA, 53.
SUBIRANA, Santa Maria: 35.
SUBURBI DE SANT FELIU, 9.
SUNILA, Ramon: 173.
SUNYER OLDRIC, 30.
SUNYER RUFÍ, 129.
SUNYER SISUALL, sagristà, 17, 103.
SUNYER, Arnau: 267.
SUNYER, Guillem: 33, 35, 53.
SUNYER, Guillem: 41.
SUNYER, Joan: 29.
SUNYER, Pere: 16, 32, 43, 48, 49, 50, 76, 95, 103, 105, 136, 142, 187.
SUPERIOR DE MONTSENY, Sant Marçal: 10, 16.
SUREDA, la, 44.
SUREDA, Sant Andreu de: 40, 51.

T
TALAIÀ, Guillem de: 193.
TALLADA, Ramon Isarn de: 115.
TALLADA, Umbert: 127.
TALLADA, Umbert de: 140, 141.
TAMARIT, Deudat de: 228.
TANYÀ, camp, 35.
TAPIS, camp, 244.
TARRAGONA, arquebisbat, 174.
TARRAGONA (demarcació comtal), 174.
TARRAGONA, Oleguer: 39, 109, 174, 179.
TARRASSA, 174.
TAVARRED (O TAVERTET), Berenguer Ramon de: 3.
TEDELENDA, esposa de Pere Guillem, 34.
TEDMAR, Berenguer: 215, 250.
TEDZÓ: 140.
TEDZÓ, Berenguer Bernat: 141.
TEIÀ, Ramon Guillem de: 79.
TEIXIDOR, 203.
TEMPLE DE JERUSALEM, 222.
TEMPLERS, 122, 183.
TER, riu, 95, 213, 243.

TERRA, la, 247.
TERRADES, vil·la, 158, 252.
TERRADES, Berenguer de: 252.
TERRADES, Dalmau de: 160.
TERRADES, Sant Miquel de: 233.
TERRADES, Santa Cecília de: 252.
TERRI, riu, 177.
TERRI, Guillem Ramon del: 32.
TERRI, Santa Llogaia del: 122.
TERRIOLA, Guillem: 126.
TERRIOLA, Ponç: 126.
TERRÓ, 197.
TERRÓ, fill de Bernat Guillem, germà de Guillem, nebot del capellà Ramon Guillem, 232.
TERRÚS, 97.
TICIÓ, Ramon: 197.
TINIÓS, Pere: 102.
TOMÀS, 220.
TONA, alou, 40, 51.
TOTS SANTS, festivitat, 36.
TODILÀ, Bernat de: 204.
TODILÀ, Sant Narcís: 29.
TORCAFELÓ, castell, 23.
TORDERA, 130.
TORDEROLA, mas, 35, 229.
TORDEROLS, Sant Andreu de: 46.
TORNAVELLS, 78, 129.
TORNAVELLS, mas, 35.
TORNAVELLS, Sant Dalmau DE: 99.
TORNAVELLS, torrent, 195.
TORELL, Seniull: 5.
TORENA, la: 212.
TORRENT, 55.
TORRENTAL, el, 75.
TORRES, mas, 222.
TORROELLA, castell, 261, 262.
TORROELLA DE FLUVIÀ, vil·la, 232.
TORROELLA DE MONTGRÍ, 265.
TORROELLA DE MONT RAS, vil·la de: 122.
TORROELLA, Guillem de: 141.
TORROELLA, Pere de: 122, 140, 141.
TORROELLA, Pere Ponç de: 115, 185, 260.
TORÓ, riu, 244.
TORÓ, vil·la, 78.
TORÓ, Gaucbert de: 220.
TORÓ, Guillem de: 199, 244.
TORREGACA, mas, 30.
TORRENT, el, 108.
TORRÓ, prevere, 147.
TORRÓ GAUCFRED: 164.

TORTUÓS, Berenguer: 129.
TORTUÓS, Gerall: 164.
TOS, Pere: 112.
TOXELLI, 101.
TRABAIS, Bernat Pere de: 140.
TREGURÀ, Sant Julià de: 133.
TRESMALS, 252.
TRIES, les: 235.
TRILLA, mas, 10, 16, 256.
TRUDGARDA, 20, 103, 157.
TRUDGARDA, esposa de Bernat Ponç, 17.
TRUDGARDA, esposa de Pere Ramon, 34.
TRUDGARDA, mare d'Arnau Ramon, 257.
TRULL, mas, 132.
TRULL, Pere de: 132.
TUNÍSSIA, 174.
TUNSI, Guillem: 215.

U
UMBERT, 37, 123, 127, 140, 201.
UMBERT, abat de Sant Pere de Galligants, 204.
UMBERT, fill d'Umbert, 112.
UMBERT, fill de l'Umbert que és germà de Rimbau de Basella, 183.
UMBERT, germà de Rimbau de Basella, 183.
UMBERT DE BASELLA, 60.
UMBERT DE BASELLA, fill d'Oda, 61.
UMBERT DE CRUÏLLES, 211, 213.
UMBERT DE TALLADA, 140, 141.
UMBERT DE TALLADA, germà de Guillem, 127.
UMBERT, nebot de Rimbau de Basella, 183.
UMBERT, pare d'Umbert, 112.
UMBERT GAUCBERT, 28.
UMBERT OT, 10, 16.
UMBERT, Guillem: 201, 230.
UMBERT, Guillem: 51.
UMBERT, Guillem: 40, 51.
UMBERT, Ramon: 10, 16.
ULTRAMORT, alou, 133.
ULTRAMORT, Santa Eulàlia de: 133.
ULTRAMORT, Santa Eulàlia de: 28.
ULL (SAÜLL), 97.
ULL (SAÜLL), Sant Esteve de: 188.
ULL (SAÜLL), Sant Esteve de: 11, 97, 98.
ULL (SAÜLL), Sant Salvador, 97.
ULL DE BOU, Arnau: 244.
ULLÀ, 115.
ULLÀ, parròquia, 81.
ULLÀ, rec, 187.
ULLÀ, vil·la, 265
ULLÀ, Bernat: 122.

ULLÀ, Pere: 81.
ULLÀ, Pere: 237.
ULLÀ, Pere: 208.
ULLÀ, Pere: 187.
ULLÀ, Ramon: 122.
ULLÀ, Santa Maria de: 81, 115, 122, 183, 187, 237.
ULLASTRET, confraria, 133.
ULLASTRET, Pere Ponç de: 133.
UMBERT, 123.
UMBERT AFÍ, 157.
UMBERT DE CRUÏLLES, 211.
UMBERT, Guillem: 201, 230, 258.
UMBERT, Guillem: 183.
URGELL (demarcació comtal), 130.
URGELL (demarcació episcopal), 72.
URGELL, Ponç: 195.
URGELL, Ponç de: 133, 151, 153, 154, 167.
URGELL, Ponç de: 149, 152.

V
VALDEMARIA, Ermesèn: 199.
VALDEMARIA, Santa Maria de: 199.
VALÈNCIA, or, 18, 141, 260
VALL, Joan de la: 250.
VALLÈS, Sant Cugat del: 40, 51.
VALLÈS, Sant Cugat del: 183.
VALLESPIR (demarcació), 174.
VALL GUARNERA, Bernat de: 140.
VALL GUARNERA, Bernat Guillem de: 140.
VALL LLOBERA, 30.
VALL LLOBREGA, 183.
VALL LLOBREGA, Alamany de: 213.
VALLMAJOR, 197, 220.
VALL MARINA, 10, 16.
VALL MOCOSA, alou, 10, 16, 40, 51.
VALL PLANA, 10, 16.
VALUARAIA, Sant Vicenç de: 28.
VASLÍ, 48, 49, 50, 94.
VASLÍ, pare de Garsèn i Berenguer, sogre de Guillem Renall, 136.
VELL, Bernat Guillem de Sant Martí: 198.
VELLA, Bernat anomenat Calca (Calcia): 127.
VELLA, Calca: 28, 37, 83.
VENDRELL, Pere: 34, 36, 43, 244.
VENTANAC, 93, 129.
VENTANAC, feu, 40, 51.
VENTRI, Bernat: 81.
VERDAGUER, mas, 65.
VERDAGUER, Joan de: 192.
VERDAGUER, Ramon de: 66.
VERGES, Sant Julià de: 133.

VERGÓS, 174.
VERNEDA, 30.
VIC, sous de, 55.
VIC, Bernat de: 207.
VIC, Bernat de: 201.
VIC, Sant Pere de: 35, 174.
VIC, Sant Pere de la Seu de: 40, 51.
VICENÇ, 150.
VICENÇ, espòs de Rodlén, pare de Maria, 67.
VICENÇ, Guillem: 210, 215.
VICIAT, Berenguer: 83.
VIDAL, batlle, 209.
VIDAL DE CASTANYET, nét de Rotllan, 229.
VIDAL, Artau: 174.
VIDAL, Bernat: 104, 268.
VIDAL, Pere: 209.
VIDRERES, Pere de Ripoll notari de: 199.
VIDRERES, Santa Maria de:, 163.
VIDRERES, Santa Maria de: 102, 130.
VIDRERES, Santa Maria de: 165.
VIGUER, 113.
VILABERTRAN: 156.
VILABERTRAN, Arnau: 39.
VILABERTRAN, Berenguer: 255
VILABERTRAN, Berenguer: 248.
VILABERTRAN, Pere: 107.
VILABERTRAN, Ramon: 160.
VILABERTRAN, Santa Maria de: 5, 10, 16, 32, 91, 133, 174, 183, 252.
VILABLAREIX, 100.
VILABLAREIX, Bernat de Farners, canonge de la Seu de Girona, prepòsit i capellà de l'església de: 244.
VILABLAREIX, Sant Mena de: 99.
VILADAMAT, Bernat de: 79, 180.
VILADAMAT, Pere de: 140.
VILADAMAT, Pere Ramon de: 23, 79, 130, 140, 141.
VILADEMANY, Bernat de: 215.
VILADEMANY, Pere Ramon de: 179, 226.
VILADEMÍ, 222.
VILADEMULS, Berenguer Arnau de: 70, 156.
VILADEMULS, Ramon de: 228.
VILADEMULS, Ramon Arnau de: 188.
VILADEMULS, Ramon Arnau de: 233.
VILADESENS, Guillem de: 176.
VILADESENS, Sant Vicenç de: 227.
VILAFRESER, 5, 243.
VILAFRESER, parròquia, 243.
VILAFRESER, Pere de: 252.
VILALBA, 174, 271.
VILAMACÒLUM, camí que va a, 147.
VILAMACÒLUM, Sant Esteve de: 70.

VILAMACÒLUM, Santa Maria de: 126.
VILAMAJOR, 174.
VILAMAJOR, 174.
VILAMALLA, Sant Martí de: 222.
VILAMALLA, Sant Vicenç de: 202.
VILAMANISCLE, Berenguer: 64.
VILAMARÍ, Santa Maria de: 168.
VIL·LA BIERAL, 78.
VIL·LA BORGONYÀ, 190.
VIL·LA CABANES, 78.
VIL·LA CANTALLOPS, 247.
VIL·LA CELRÀ, 208.
VIL·LA COLOM, 239.
VIL·LA COLUBRED, 78.
VIL·LA COLL, 78.
VIL·LA CRUANYES, 67.
VIL·LA DE BÀSCARA, 158, 188.
VIL·LA DE BEGUDÀ, 82.
VIL·LA DE CASTELLÓ, 91,
VIL·LA DE CASTELLÓ, Santa Maria de la vil·la de: 91.
VIL·LA D'EN, 174.
VIL·LA D'ISÒVOL, 174.
VIL·LA DE MERCADAL, 27.
VIL·LA DE MONELLS, 158.
VIL·LA DE *POZOLS*, 57.
VIL·LA DE SANT FELIU, 83.
VIL·LA DE TERRADES, 158, 252.
VIL·LA DE TORROELLA DE MONT RAS, 122.
VIL·LA D'ULLÀ, 265.
VIL·LA DOMENY, 226, 236.
VIL·LA ESPINOSA, 55.
VIL·LA FELLINES, 223.
VIL·LA FORCA, 78.
VIL·LA LLORET, 78.
VIL·LA MORELL, mas, 32.
VIL·LA *IUNNIANT*, 5.
VIL·LA OLESA, 24.
VIL·LA PEDRET, 41, 64.
VIL·LA PERA, 78.
VIL·LA RARA, 195.
VIL·LA ROFREDS, 100.
VIL·LA RUPIÀ, 209.
VIL·LA SALVA, 199.
VIL·LA SARRADINALS, 78
VIL·LA SERRAPELADA, 78.
VIL·LA SIVARRES, 174.
VIL·LA SOBIRANA, Joan de: 247.
VIL·LA TORÓ, 78.
VIL·LA TORROELLA DE FLUVIÀ, 232.
VILAR, alou, 10, 16, 40, 51.

VILAR D'ALGEMA, 57.
VILAR NOU, 41.
VILAR, Ponç de: 238.
VILAR, Santa Maria del: 120.
VILARASA, mas, 89, 172, 222.
VILARNAL, 108.
VILARDELL, mas, 10, 16.
VILARODONA, 222.
VILAROJA, 96, 136, 137, 157.
VILAROJA, alou, 200, 210, 215.
VILAROJA, mas, 215.
VILAROJA, vinya, 200.
VILAROJA, Berenguer de: 137.
VILAROJA, Pere: 137.
VILARTAGUES, vinya, 254.
VILASECA, alou, 40, 51.
VILATORT, 10, 16.
VILAÜR, Guillem prevere de: 189.
VILAVENUT, mas, 222.
VILAVENUT, parròquia, 222.
VILAVENUT, Bernat de: 193.
VILAVENUT, Pere Ramon de: 243, 249.
VILAVENUT, Sant Sadurní de: 222.
VILELLES, Gaucfred Bernat del castell de: 69.
VILERT, Santa Maria de: 57.
VILOPRIU, església, 128.
VILOPRIU, Gerall de: 176.
VILOPRIU, Guillem Arnau de: 128, 239.
VILOPRIU, Pere de: 176.
VILOPRIU, Ramon Adalbert de: 56.
VILOPRIU, Sant Pere de: 239.
VILOVÍ, Guillem de: 204.
VINAGRE, Pere Ramon, anomenat: 159.
VINGERES, 222.
VIOLARI, alou, 248.
VITRE FORCS, 197.
VIVES, prevere, 182.
VIVES, Amat: 3.
VIVES, Amat: 107.
VIVES DE SANT SADURNÍ, Amat: 117.
VIVES, Guillem: 244.
VULPELLAC, alou, 89.
VULPELLAC, parròquia, 33.
VULPELLAC, Gaucbert Guillem de: 108, 211, 212, 228.
VULPELLAC, Jacob de: 224.
VULTRERA, Berenguer de: 37.
VULTRERA, Bernat de: 140, 230.
VULTRERA, Bernat de: 83.
VULTRERA, Bernat de: 127, 141, 147.
VULTRERA, Bernat de: 232.

VULTRERA, Guillem de: 232.

7.2. ÍNDEX D'EQUIVALÈNCIES DOCUMENTALS

7.2.1. Arxiu Capitular de Girona (ACG)

- ✓ Pergamins de l'Arxiu Capitular de Girona

ACG, 134 = 8
ACG, 135 = 16
ACG, 136 = 10
ACG, 137 = 16
ACG, 138 = 11
ACG, 139 = 24
ACG, 140 = 32
ACG, 141 = 28
ACG, 142 = 22
ACG, 143 = 30
ACG, 144a = 14
ACG, 144b = 15
ACG, 145 = 37
ACG, 146 = 41
ACG, 147 = 50
ACG, 148 = 51
ACG, 149 = 184
ACG, 150 = 59
ACG, 151 = 62
ACG, 152 = 63
ACG, 153 = 58
ACG, 154 = 73
ACG, 155 = 74
ACG, 156 = 64
ACG, 157 = 66
ACG, 158 = 67
ACG, 159 = 69
ACG, 160 = 80
ACG, 161 = 76
ACG, 162 = 70
ACG, 163 = 82
ACG, 164 = 84
ACG, 165 = 85
ACG, 166 = 86
ACG, 167 = 81
ACG, 168 = 78
ACG, 169 = 91
ACG, 170 = 83
ACG, 171 = 94
ACG, 172 = 89
ACG, 173 = 90
ACG, 174 = 97
ACG, 175 = 98
ACG, 176 = 92
ACG, 177 = 99

ACG, 178 = 102
ACG, 179 = 106
ACG, 180 = 113
ACG, 181 = 114
ACG, 182 = 109
ACG, 183 = 110
ACG, 184 = 111
ACG, 185 = 125
ACG, 186 = 126
ACG, 187 = 130
ACG, 188 = 131
ACG, 189 = 134
ACG, 190 = 135
ACG, 191 (text primer) = 105
ACG, 191 (text segon) = 20
ACG, 191 (text tercer) = 48
ACG, 191 (text quart) = 50
ACG, 191 (text cinquè) = 49
ACG, 191 (text sisè) = 21
ACG, 191 (text setè) = 17
ACG, 191 (text vuitè) = 103
ACG, 191 (text novè) = 25
ACG, 191 (text desè) = 26
ACG, 191 (text dotzè) = 136
ACG, 192 = 138
ACG, 193 = 133
ACG, 194 = 146
ACG, 195 = 147
ACG, 196 = 139
ACG, 197 = 151
ACG, 198 = 163
ACG, 199 = 166
ACG, 200 = 168
ACG, 201 = 170
ACG, 202 = 171
ACG, 203 = 172
ACG, 204 = 173
ACG, 205 = 159
ACG, 206 = 178
ACG, 207 = 179
ACG, 208 = 180
ACG, 209 = 182
ACG, 210 = 176
ACG, 211 = 274
ACG, 212 = 188
ACG, 213 = 185
ACG, 214 = 194
ACG, 215 = 194
ACG, 216 = 195
ACG, 217 = 195

ACG, 218 = 183
ACG, 219 = 191
ACG, 220 = 192
ACG, 221 = 200
ACG, 222 = 128
ACG, 223 = 190
ACG, 224 = 197
ACG, 225 = 198
ACG, 226 = 203
ACG, 227 = 209
ACG, 227 bis = 174
ACG, 228 = 205
ACG, 229 = 220
ACG, 230 = 216
ACG, 231 = 215
ACG, 232 = 225
ACG, 233 = 222
ACG, 234 = 223
ACG, 235 = 224
ACG, 236 = 232
ACG, 237 = 231
ACG, 238 = 235
ACG, 239 = 238
ACG, 240 = 242
ACG, 241 = 241
ACG, 242 = 245
ACG, 243 = 239
ACG, 244 = 251
ACG, 245 = 279
ACG, 248 = 254
ACG, 249 = 254
ACG, 269 = 276
ACG, 270 = 240
ACG, 311 = 7 bis

- ✓ Pergamins de l'Arxiu Capitular de Girona, carpeta de còpies

ACGCC, 10 = 59
ACGCC, 11 = 71
ACGCC, 12 = 88
ACGCC, 13 = 126
ACGCC, 14 = 122
ACGCC, 15 = 142
ACGCC, 17 (número repetit) = 139
ACGCC, 17 (primer text), (número repetit) = 140
ACGCC, 17 (segon text), (número repetit) = 141
ACGCC, 18 = 185
ACGCC, 20 = 208
ACGCC, 21 = 204
ACGCC, 22 = 225
ACGCC, 23 = 244

ACGCC, 24 = 250
ACGCC, 29 (primer text) = 201
ACGCC, 29 (segon text) = 220
ACGCC, 1137-XII-14 (sense classificar) = 218

- ✓ Liber Negotiorum... d'En Calçada

LLC, f. 111 v-r = 9

- ✓ Llibre Gran de la Sagristia Major

LLGSM, full segon sense numerar, vers = 27
LLGSM, f. 4 v-r = 228
LLGSM, f. 12 v-r = 38
LLGSM, f. 12 r = 273
LLGSM, f. 12 r-13 v = 263
LLGSM, f. 20 r-21 v = 54
LLGSM, f. 21 r = 241
LLGSM, f. 34 r-35 v = 93
LLGSM, f. 44 r-45 v = 2
LLGSM, f. 58 r-59 v = 95
LLGSM, f. 64 r-65 r = 96
LLGSM, f. 75 v-r = 250
LLGSM, f. 85 r- 86 v = 164
LLGSM, f. 93 v-r = 35
LLGSM, f. 93 r-94 v = 229
LLGSM, f. 94 v-r = 46
LLGSM, f. 94 r- 95 v = 253

- ✓ Llibre Transumpta Instrumentorum II, ms. 156

LLT, f. 66 v-r = 182
LLT, f. 17 v = 198
LLT, f. 73 v- 74 v = 168
LLT, f. 174 v-r = 239
LLT, f. 186 v-187 v = 200
LLT, f. 192 v-r = 168
LLT, f. 218 v-219 r = 195

- ✓ Llibre Verd de la Catedral de Girona

LLVCG, f. 92 v = 145
LLVCG, f. 92 v-93 v = 140
LLVCG, f. 93 v = 160
LLVCG, f. 93 r- 94 r = 141
LLVCG, f. 95 v = 212
LLVCG, f. 97 r = 72
LLVCG, f. 143 v-r = 9
LLVCG, f. 145 v-r = 6
LLVCG, f. 146 r = 60
LLVCG, f. 146 r = 61
LLVCG, f. 147 v = 259
LLVCG, f. 174 r-176 r = 140
LLVCG, f. 175 r- 176 r = 141

LLVCG, f. 188 r = 224
LLVCG, f. 188 r = 233
LLVCG, f. 189 v = 233
LLVCG, f. 189 v-r = 77
LLVCG, f. 190 v-r = 87
LLVCG, f. 190 r = 112
LLVCG, f. 190 r-191 v = 109
LLVCG, f. 191 r-192 v = 129
LLVCG, f. 193 v-r = 188
LLVCG, f. 194 r = 211
LLVCG, f. 196-197 = 77
LLVCG, f. 199 v = 246
LLVCG, f. 209 v = 265
LLVCG, f. 211 v-r = 77

7.2.2. Arxiu Diocesà de Girona (ADG)

- ✓ Pergamins de Besalú

PB, 6 = 42
PB, 7 = 123
PB, 7b = 264

- ✓ Pergamins de Cadins

CA, 1 = 202
CA, 2 = 57
CA, 3 = 252
CA, 4 = 277
CA, 5 = 199

- ✓ Pergamins de la Mitra

MT, calaix 1, doc. 87 = 61
MT, calaix 2, doc. 102 = 270
MT, calaix 3, doc. 128 = 60
MT, calaix 3, doc. 254 = 156
MT, calaix 8, doc. 21 (còpia perduda) = 141
MT, calaix 15, La Bisbal, doc. 26 = 255
MT, calaix 15, La Bisbal, doc. 40 = 213
MT, calaix 17, Sant Sadurní, doc. 60 = 107
MT, calaix 17, Sant Sadurní, doc. 72 = 118
MT, calaix 17, Sant Sadurní, doc. 79 = 108
MT, calaix 17, Sant Sadurní, doc. 94 = 118
MT, calaix 17, Sant Sadurní, doc. 95 (primer text), = 3
MT, calaix 17, Sant Sadurní, doc. 95 (segon text) = 4
MT, calaix 17, Sant Sadurní, doc. 96a (primer text) = 118
MT, calaix 17, Sant Sadurní, doc. 96a (segon text) = 119
MT, calaix 17, Sant Sadurní, doc. 96b = 118
MT, calaix 17, Sant Sadurní, doc. 97 = 117
MT, calaix 17, Sant Sadurní, doc. 98 = 6
MT, calaix 17, Sant Sadurní, doc. 112 = 121

MT, calaix 17, Sant Sadurní, doc. 152 = 119
MT, calaix 18, Rupià, doc. 38 = 230
MT, calaix 20, Ullà, doc. 14 = 237
MT, calaix 20, doc. 24 = 115
MT, calaix 20, doc. 35 (primer text) = 260
MT, calaix 20, doc. 35 (segon text) = 261
MT, calaix 20, doc. 35 (tercer text) = 262
MT, calaix 20, doc. 44 (primer text) = 265
MT, calaix 20, doc. 44 (segon text) = 266
MT, calaix 24, doc. 99 = 29

- ✓ Pergamins de la Pia Almoina

PA, 699 = 132
PA, 804 = 79
PA, 805 = 23
PA, 806 = 23
PA, 1517, Camós, 11 = 249
PA, 1994, Cantallops, nº 5 = 45
PA, 1995, Cantallops, nº 6 = 247
PA, doc. 2066, Argelès 84 = 275
PA, 2935, Fonolleres nº 15 = 127
PA, 2975, Fonolleres nº 15 = 127
PA, 3277, Fornells nº 9 = 155
PA, 3857, Vilaroja nº 78 = 137
PA, 3859, Vilaroja nº 80 = 157
PA, 4044, Girona nº 15 = 68
PA, 4434 (abans 4151), Llambilles nº 10 = 18
PA, 4435 (abans 4152), Llambilles nº 11 = 44
PA, 5813 (abans 5445) = 207
PA, 6511 (abans 6114) = 175
PA, 6180, Vilafreser nº 400 = 243
PA, 7577 (abans 7170) = 193
PA, 7578, testaments, nº 3 = 5

- ✓ Pergamins de la Seu

PS, pergamins del claver, Seu, doc. 1 (primer text) = 271
PS, pergamins del claver, Seu, doc. 1 (segon text) = 271
PS, sagristà major, ,º 1, doc. 446 = 27

- ✓ Pergamins de Sant Feliu de Girona

SF, 1 = 100
SF, 2 = 186
SF, 3 = 267

- ✓ Pergamins de Santa Maria de Lladó

LLA, 8 = 39
LLA, 9 = 56
LLA, 10 = 120

- ✓ Cartoral de Carlemany

CC, pàg. 41 = 13
CC, pàg. 41 (escrit afegit posteriorment) = 104
CC, pàg. 41 (un altre escrit afegit posteriorment) = 268
CC, pàg. 42 = 43
CC, pàgs. 48-49 = 228
CC, pàgs. 61-62 = 72
CC, pàg. 90-92 = 158
CC, pàgs. 92-93 = 221
CC, pàg. 119 = 33
CC, pàgs. 119-120 = 19
CC, pàgs. 120-121 = 1
CC, pàgs. 122-123 = 52
CC, pàgs. 123-124 = 53
CC, pàgs. 127-128 = 211
CC, pàg. 128 = 103
CC, pàgs. 141-142 = 81
CC, pàg. 145 = 269
CC, pàg. 147-148 = 116
CC, pàg. 148 = 265
CC, pàg. 150 = 260
CC, pàg. 150 (segon text) = 266
CC, pàgs. 150-151 = 261
CC, pàg. 151 = 262
CC, pàg. 152 = 258
CC, pàgs. 153-154 = 60
CC, pàg. 154 = 61
CC, pàg. 154 = 259
CC, pàg. 155 = 257
CC, pàg. 162-163 = 278
CC, pàgs. 165-166 = 112
CC, pàg. 166-167 = 212
CC, pàg. 167-168 = 246
CC, pàg. 169 = 143
CC, pàgs. 170-171 = 129
CC, pàg. 171 = 145
CC, pàg. 178 = 187
CC, pàg. 196-197 = 77
CC, pàgs. 197-199 = 55
CC, pàg. 203 = 90
CC, pàg. 206 = 233
CC, pàg. 212 = 150
CC, pàgs. 212-213 = 125
CC, pàgs. 213-214 = 162
CC, pàgs. 215-216 = 7
CC, pàgs. 220-221 = 14
CC, pàg. 221 = 15
CC, pàg. 227 = 188
CC, pàg. 233 = 219
CC, pàg. 236 = 161

CC, pàg. 236-237 = 118
CC, pàgs. 237 = 119
CC, pàg. 241 = 8
CC, pàg. 246 = 256
CC, pàg. 248 = 196
CC, pàg. 253 = 205
CC, pàg. 253-254 = 65
CC, pàg. 255 = 144
CC, pàgs. 272-273 = 227
CC, pàg. 281 = 154
CC, pàg. 281-282 = 177
CC, pàgs. 282-283 = 152
CC, pàg. 283 = 153
CC, pàgs. 283-284 = 151
CC, pàg. 284 = 189
CC, pàgs. 284-285 = 214
CC, pàg. 285 = 47
CC, pàg. 286-287 = 149
CC, pàg. 287 = 167
CC, pàgs. 288-289 = 31
CC, pàg. 294 = 12
CC, pàg. 307 = 75
CC, pàg. 307-308 = 24
CC, pàgs. 320-321 = 148
CC, pàgs. 323-324 = 105
CC, pàgs. 325-326 = 48
CC, pàg. 326 = 50
CC, pàgs. 326-327 = 21
CC, pàgs. 327-328 = 17
CC, pàgs. 328-328 bis = 25
CC, pàgs. 328 bis = 26
CC, pàgs. 329-330 = 136
CC, pàg. 333 = 36
CC, pàg. 334 = 34
CC, pàgs. 334-335 = 76
CC, pàgs. 336-337 = 234
CC, pàgs. 337-338 = 248
CC, pàg. 339 = 169
CC, pàgs. 344-345 = 85
CC, pàgs. 345-346 = 110
CC, pàg. 351 = 86
CC, pàg. 354-356 = 200
CC, pàgs. 362-363 = 226
CC, pàgs. 363-364 = 236
CC, pàg. 369 = 206
CC, pàg. 372-373 = 272

- ✓ Llibre dels delmes de la Mitra, registre 1, calaix 5

LLDM, pàg. 100-102 numeració aràbiga = 78
LLDM, pàg. 156 = 101

- ✓ Llibre de les dotalies

DOT, pàg. 211 aràbiga v = 250
DOT, pàg. 211 aràbiga v-r = 210
DOT, pàg. 212 aràbiga = 165
DOT, pàg. 212 aràbiga = 180

- ✓ Llibre Vermell

RC, full 127 r-128 v = 6
RC, f. 128 v-129 v = 107
RC, f. 153 v-r = 60
RC, f. 153 r-154 v = 61
RC, f. 154 v-r = 40

- ✓ No localitzats

ADG, perg. del 24 d'abril de 1131, parròquia de Pujarnol = 181
ADG, perg. del 24 de novembre de 1137, parròquia Sta. Margarida de Bianya = 217

7.2.3. Textos d'altres arxius

- ✓ Arxiu de la Corona d'Aragó

Reial Cancelleria, pergamins de Ramon Berenguer III
RBIII, 241 = 140
RBIII, 241 bis = 140
RBIII, 291 = 141
RBIII, 292 = 140

Llibre Major dels Feus, f. 66 v = 140

- ✓ Reial Acadèmia de la Història de Madrid

Manuscrit 9/2309, pàg. 41 = 109
Manuscrit 9/2309, pàg. 42 = 124

7.3. ÍNDEX GENERAL

1. PREÀMBUL 2

2. ELS FONS ARXIVÍSTICS..... 3
- Arxiu Capitular de Girona 3
- Arxiu Diocesà de Girona 3
- Arxiu de la Corona d'Aragó 4
- Archivo de la Real Academia de la Historia de Madrid 5

3. BIBLIOGRAFIA 6

3.1. DIPLOMATARIS, CARTORALS I ALTRES RECULLS DOCUMENTALS 6

3.2. HISTORIOGRAFIA I ALTRES 9

4. ESTUDI DIPLOMÀTIC 13

4.1. TIPOLOGIA DOCUMENTAL 13

4.2. EL PROBLEMA DE LES DATACIONS 14

5. ESTUDI HISTÒRIC DE LA CATEDRAL DE GIRONA 19

5.1. ELS COMTATS DE LA FUTURA CATALUNYA A INICIS DEL SEGLE XII 19

5.2. ELS BISBATS DEL NORD-EST PENINSULAR 21

5.3. EL CONTEXT CATEDRALICI GIRONÍ A INICIS DEL S. XII 23

5.4. ORGANITZACIÓ INTERNA DE LA CANÒNICA A INICIS DEL SEGLE XII 28
- Prepòsit 28
- Ardiaca 29
- Diaca 31
- Sots-diaca 31
- Arxiprest 32
- Sagristà 32
- Claver 33
- Cabiscol 33
- Xantre 33

- Canonge 34
- Prebendari 35

5.5. SANTA MARIA DE LA SEU A L'ÈPOCA DEL BISBE BERNAT UMBERT (1093/94-1110) 35

5.5.1. Cronologia i abast personal 35
- Primeres referències 35
- Procedència familiar 36
- "Cursus honorum" 36
- Patrimoni particular 37
- Explotació del patrimoni particular 38
- Defunció 38
- Esments pòstums 38

5.5.2. Activitat pastoral 38
- Ratificació de documents anteriors 38
- Viatges 38
- Dotalies 39
- Confirmacions i supeditacions d'esglésies 39

5.5.3. Relacions amb els comtes 39
- Barcelona 40
- Besalú 40

5.5.4. Relacions amb els bisbes 40
- Barcelona 40
- Carcassona 40
- Vic 40

5.5.5. Increment patrimonial 40
- Donacions en vida 42
- Deixes testamentàries 43
- Absolucions i misses 44

5.5.6. Esments de béns anteriors 44

5.5.7. Administració i explotació dels béns 44
- Arrendaments 44
- Concessions en feu 45
- El bisbe com a testimoni 46
- Deutes de la Seu 47

5.6. EL BISBE ELECTE RAMON I EL BUIT EPISCOPAL (1110/11-1112/13) 47

5.6.1. Cronologia i esment 47
- Referència única 47
- Qui era l'electe? 48

5.6.2. Increment patrimonial 49

5.6.3. La importància de la canònica 49

5.7. SANTA MARIA DE LA SEU A L'ÊPOCA DEL BISBE BERENGUER DALMAU (1112/13 - FINALS 1144/INICIS DE 1145)..... 50

5.7.1. Cronologia i abast personal 50
- Primers esments 50

- Procedència familiar 51
- "Cursus honorum" 51
- Patrimoni personal 52
- Defunció 53

5.7.2. Activitat pastoral 54
- Viatges 54
- Dotalies 54
- Concessions de drets 55
- Supeditacions d'església 55

5.7.3. Relacions amb els comtes 55
- Els comtes de Barcelona 55
- Els comtes d'Empúries 59

5.7.4. Relacions amb els bisbes 59
- Arquebisbe de Tarragona 59
- Barcelona 59
- Carcassona 60
- Elna 60
- Vic 60

5.7.5. El bisbe com a àrbitre 60

5.7.6. Increment patrimonial 63
- Donacions en vida 67
- Deixes testamentàries 69
- Donacions a canvi de protecció 70
- Compres 71
- Restitucions 71
- Permutes 72
- Penyores 73

5.7.7. Esments de possessions anteriors 73

5.7.8. Sortides patrimonials 74

5.7.9. Administració i explotació del patrimoni 74
- Arrendaments 74
- Protecció a canvi de cens 76
- Concessions en feu 76
- El bisbe com a testimoni 77

5.8. CONCLUSIONS DE L'APARTAT HISTÒRIC 79

6. COS DOCUMENTAL 82

6.1. CRITERIS D'EDICIÓ 82

6.2. DOCUMENTS AMB DATA 85

6.3. DOCUMENTS SENSE DATA 514

6.4. DOCUMENTS DE LLUÍS EL JOVE ATRIBUÏTS A LLUÍS EL GROS (EXCLOSOS) 538

7. ÍNDEXS 541

7.1. ÍNDEX ONOMÀSTIC 541
7.1.1. Criteris d'ordenació 541
7.1.2. Llistat 541

7.2. ÍNDEX D'EQUIVALÈNCIES DOCUMENTALS 645
7.2.1. Arxiu Capitular de Girona (ACG) 645
7.2.2. Arxiu Diocesà de Girona (ADG) 649
7.2.3. Textos d'altres arxius 653

7.3. ÍNDEX GENERAL 654